

Innst. 210 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren i Stortingets møte 28. august 2012 om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Vedlegg 18: Referat fra åpne høringer

Innhold

		Side		Side	
1.	Bakgrunn	5	3.7.12	Politihelikopteret	28
1.1	Innledning	5	3.7.13	Manglende bruk av beredskaps- planverk	28
1.2	Hendelsene 22. juli 2011	5	3.7.14	PSTs ansvar for å bekjempe terror	29
1.3	Redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011	5	3.7.15	Justisdepartementet	30
1.4	Granskingskommisjonen	6	3.7.16	Politiets anmodning om Forsvarets ressurser	31
1.5	Redegjørelsen fra statsministeren og justis- og beredskapsministeren	6	3.8	Komiteens konklusjoner	32
2.	Komiteens behandling	7	3.8.1	Kultur- og ledelsesutfordringer	33
2.1	Den parlamentariske kontroll- funksjonen	7	3.8.2	Politisk ansvar	35
2.2	Innhenting av dokumentasjon	7	3.8.3	Konstitusjonelt ansvar	38
2.3	Spørsmål til ansvarlige statsråder	9	3.8.4	Mistillit	38
2.4	Befaringer	10	3.8.5	Daddelsvedtak/kritikkvedtak	39
2.5	Kontrollhøringer	10	4.	Forslag fra mindretall	40
3.	Komiteens merknader	11	5.	Komiteens tilråding	40
3.1	Terrorhandlingene 22. juli 2011	11	Vedlegg		
3.2	22. juli-kommisjonen	12	1	Redegjørelse av statsminister Jens Stoltenberg i Stortingets møte 28. august 2012	41
3.3	Komiteens behandling	12		Redegjørelse av statsråd Grete Faremo i Stortingets møte 28. august 2012	46
3.4	Ofre, pårørende og etterlatte	12		Komiteens korrespondanse	
3.5	Frivillige	13	2	Brev fra kontroll- og konstitusjons- komiteen til statsministeren, datert 12. oktober 2012	52
3.6	Sikkerheten i regjeringskvartalet	13	3	Brev fra statsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012	53
3.6.1	Stenging av Grubbegata	14	4	Brev fra kontroll- og konstitusjons- komiteen til Justis- og beredskaps- departementet v/statsråden, datert 12. oktober 2012	57
3.6.2	Oslo kommunes behandling	14	5	Brev fra Justis- og beredskaps- departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012	62
3.6.3	Manglende midlertidige tiltak	17	6	Brev fra kontroll- og konstitusjons- komiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedeparte- mentet v/statsråden, datert 12. oktober 2012	87
3.6.4	Ansvar for stengingen av Grubbegata	17			
3.6.5	Sikkerhetsloven og forskrift om objektsikkerhet	19			
3.7	Svikt i beredskapen	20			
3.7.1	Styringen av norsk politi – beredskap .	20			
3.7.2	Politidirektoratet	21			
3.7.3	Politiaksjonen i regjeringskvartalet	22			
3.7.4	Politiets operasjonssentraler	22			
3.7.5	Politireserven	23			
3.7.6	Politiaksjonen på Utøya	23			
3.7.7	Politiets innsats – justisministerens og forsvarsministerens redegjørelse til Stortinget 10. november 2011 og politiets egen evaluering	24			
3.7.8	Politietatens ressurser for å bekjempe terror	24			
3.7.9	IKT i politiet	25			
3.7.10	Riksalarm	27			
3.7.11	Nødnett – politiets kommunikasjon	27			

7	Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012	88	14	Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kommunal- og regionaldepartementet, datert 6. november 2012	100
8	Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 12. oktober 2012	96	15	Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 16. november 2012	101
9	Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012	96	16	Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Helse- og omsorgsdepartementet, datert 28. november 2012	104
10	Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, datert 16. januar 2013	97	17	Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. januar 2013	104
11	Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 2013	98	18	Referat fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen om Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen	105
12	Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, datert 6. februar 2013	98			
13	Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. februar 2013	99			

Innst. 210 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren i Stortingets møte 28. august 2012 om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Innledning

I Stortingets møte 28. august 2012 holdt statsminister Jens Stoltenberg og justis- og beredskapsminister Grete Faremo en redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling.

1.2 Hendelsene 22. juli 2011

22. juli 2011, kl. 15.25, ble Norge rammet av den mest alvorlige terrorhendelsen noen gang i fredstid. En bombe på 950 kilo eksploderte i regjeringskvartalet og drepte åtte personer. I tillegg ble et stort antall mennesker skadet, og det var enorme materielle ødeleggelser på bygninger og infrastruktur. Én person sto bak ugjeringen, og han tok seg samme ettermiddag til Utøya der AUF arrangerte sin årlige sommerleir. Gjerningsmannen gikk i land på Utøya kl. 17.17, forkledd som politi, og drepte i alt 69 personer; de fleste svært unge. I tillegg ble et stort antall ungdommer livstruende skadet. De som slapp fysisk uskadet fra massedrapet var vitne til grufulle hendelser. Flere la på svøm for å berge livet. Politiet pågrep gjerningsmannen om lag kl.18.34.

En omfattende redningsaksjon ble iverksatt og mange liv ble berget som følge av godt redningsarbeid. Det ble likevel fort klart at det var mye som ikke hadde fungert som det skulle.

Norge hadde opplevd det verste anslaget i fredstid. 77 mennesker var drept, et stort antall var alvorlig skadet, og ofre og pårørende var påført enorme tap og lidelser. I tillegg var det politiske Norge hardt rammet og Statsministerens kontor og seks departementer var uten lokaler.

I dagene og ukene etter terroren mobiliserte hele det norske folk, med kongefamilien og statsministeren i spissen. Nasjonen var samlet i sorg, men også i fortvilelse over at samfunnet ikke hadde vært bedre i stand til å stanse gjerningsmannen.

1.3 Redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011

Den 10. november 2011 holdt daværende justisminister Knut Storberget og daværende forsvarsminister Grete Faremo en redegjørelse til Stortinget om angrepene 22. juli 2011. Stortinget besluttet samme dag, i medhold av Stortingets forretningsorden § 14 første ledd, å nedsette en særskilt komité for å behandle saken videre. Komiteens arbeid ble avgrenset mot etterforskning og irettesføring, dvs. faktum og skyldspørsmålet knyttet til den straffbare handlingen som forårsaket tragedien 22. juli. Komiteens arbeid ble videre avgrenset mot 22. juli-kommisjonen pågående arbeid.

Komiteen sendte i to omganger omfattende skriftlige spørsmål til ulike departementer og avholdt åpen høring 18. januar 2012.

Den særskilte komité's innstilling i saken ble avgitt 1. mars 2012, jf. Innst. 207 S (2011–2012).

1.4 Granskingskommisjonen

12. august 2011 oppnevnte regjeringen en uavhengig kommisjon for å gjennomgå og trekke lærdom av hendelsene. Oppnevningen av kommisjonen og utformingen av mandatet ble drøftet med partiene på Stortinget.

Advokat Alexandra Bech Gjørsv ble gitt i oppdrag å lede kommisjonen. Hun er partner i et advokatfirma i Oslo, og tidligere direktør i Hydro og Statoil. De øvrige medlemmene hadde bakgrunn fra politi, helsevesen, Forsvaret, frivillig sektor, næringslivet, undervisningssektoren, forskningsmiljøer mv. To av medlemmene var fra henholdsvis Danmark og Finland.

Det ble klart og tydelig formidlet at kommisjonen skulle skrive 22. juli-historien «usminket og ærlig».

Kommisjonens 10 medlemmer fikk et omfattende mandat. Hensikten med kommisjonens arbeid skulle være å trekke lærdom, med sikte på å stå best mulig rustet til å avverge og møte eventuelle fremtidige angrep. Kommisjonen ble gitt i oppdrag å kartlegge hendelsesforløpet 22. juli 2011. Kommisjonen ble også bedt om å vurdere myndighetenes evne til å avdekke planer og avverge angrep, beskytte seg mot og redusere konsekvensene av angrep, samt å håndtere situasjonen ved et angrep, herunder ivaretagelse av skadde og pårørende. Mandatet ba også kommisjonen fremme tiltak for å få en bedre fremtidig beredskap.

Kommisjonen arbeidet i ett år og innhentet omfattende dokumentasjon, alt fra politiets lydlogger, statistikk, teledata og GPS-data, og i alt 12 ekspertuttalelser. Det ble avholdt et stort antall møter med sentrale aktører, og gjennomført befaringer og studiereiser til utlandet. Kommisjonen avholdt også formelle intervjuer med i alt 123 personer, og det ble utarbeidet referater fra disse intervjuene.

Kommisjonen la 13. august 2012 frem sin rapport NOU 2012: 14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen. Rapporten ga en beskrivelse av trusselbildet og rammeverket for samfunnssikkerhet og beredskap i Norge forut for 22. juli 2011. Videre ga rapporten en svært grundig og omfattende beskrivelse av krisehåndteringen 22. juli 2011 – de ulike delene av redningsaksjonen, myndighetenes håndtering og de berørtes synspunkter. Rapporten drøftet kritiske beredskapsressurser som politihelikopter og nødnett, og vesentlige sider ved sikkerheten forut for terrorhendelsene, herunder PSTs arbeid med å avdekke og avverge terrorisme og arbeidet med sikring av regjeringskvartalet.

Kommisjonen presenterte følgende seks hovedkonklusjoner:

- «– Angrepet på regjeringskvartalet 22/7 kunne ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akuttfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

1.5 Redegjørelsen fra statsministeren og justis- og beredskapsministeren

I brev av 14. august 2012 til Stortingets presidentskap anmodet statsminister Jens Stoltenberg om å få holde en muntlig redegjørelse for Stortinget etter Stortingets forretningsorden § 34 a om hvordan regjeringen ville følge opp rapporten fra 22. juli-kommisjonen.

Den 28. august 2012 holdt statsministeren og justis- og beredskapsministeren en redegjørelse for Stortinget, som for anledningen var innkalt til ekstraordinært møte.

Statsministeren viste til at funnene fra kommisjonen var alvorlige og at for mye sviktet. Viktige deler av beredskapen og evnen til krisehåndtering var ikke god nok da det virkelig gjaldt. Han uttalte videre:

«Der det sviktet skyldtes det primært grunnleggende forhold:

- Problemet er ikke at det ikke finnes planverk, men at planene ikke ble iverksatt.
- Problemet er ikke at det ikke avholdes øvelser, men at evnen til å ta lærdom av dem er for liten.
- Problemet er ikke først og fremst mangel på ressurser, lovverk eller organisering, men kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling.»

Statsministeren delte følgende erkjennelse med Stortinget:

«Kommisjonen dokumenterer en svikt i norsk beredskap og beredskapskultur som er mer omfattende og dypere enn jeg var forberedt på. Det er tungt å ta inn over seg.»

Statsministeren uttalte videre:

«Et sentralt spørsmål i debatten som har fulgt i kjølvannet av kommisjonens innstilling, handler om ansvar. Hva vil det si å ha ansvar? Og hva vil det si å ta ansvar?»

Det er myndighetene som har ansvar for beredskapen. Derfor har jeg flere ganger slått fast: Jeg har det øverste ansvaret. For beredskapen, for nødetatene, for Forsvaret, for helsevesenet. Jeg har det øverste ansvaret for det som gikk galt, og det som gikk bra, i håndteringen den 22. juli.

Jeg og regjeringen tar ansvar etter 22. juli. ...»

Statsministeren kom med følgende beklagelse i redegjørelsen:

«Tre av kommisjonens konklusjoner er:

- Grubbegata *burde* vært stengt. Det var den ikke.
- Gjerningsmannen *kunne* ha vært stanset tidligere. Det ble han ikke.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak *burde* ha vært iverksatt. Det skjedde ikke. Dette beklager jeg.»

Statsråd Grete Faremo uttalte innledningsvis i sin redegjørelse:

«22. juli-kommisjonens rapport er alvorlig. Vi var ikke godt nok forberedt. For mye sviktet. Tilbake sitter mennesker med uopprettelige tap.

En jobb må gjøres, og det haster.

Som statsråd med ansvar for sikkerhets- beredskapsfunksjoner har jeg et tydelig mandat: å sikre at Norge kan møte de risiko- og sårbarhetsutfordringer vi står overfor.

Det krever at den samlede beredskapen styrkes.

Jeg legger kommisjonens rapport til grunn for dette arbeidet. I tillegg vil Stortingets vedtak og anbefalinger fra Den særskilte komité samt stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet stå sentralt.»

Både statsministeren og justis- og beredskapsministeren varslet i sin redegjørelse at regjeringen ville legge fram en stortingsmelding om tiltak for å følge opp 22. juli-kommisjonens rapport i løpet av våren 2013.

Redegjørelsen fra statsministeren og justis- og beredskapsministeren følger som vedlegg 1 til innstillingen.

2. Komiteens behandling

2.1 Den parlamentariske kontrollfunksjonen

Kontroll- og konstitusjonskomiteen skal i henhold til Stortingets forretningsorden § 14 nr. 9 behandle saker om Stortingets kontroll med forvaltningen.

Regjeringen står konstitusjonelt og politisk ansvarlig overfor Stortinget, og den parlamentariske kontrollen er en demokratisk garanti for at prinsippene i maktfordelingen etterlevs. Regjeringens

makt utøves dermed under ansvar, og statsministeren og den enkelte statsråd står til enhver tid ansvarlig overfor Stortinget for sin embetsførsel.

I Dokument nr. 14 (2002–2003) Rapport til Stortinget fra utvalget til å utrede Stortingets kontrollfunksjon (Frøiland-utvalget), ble kontrolloppgaven definert på følgende måte (side 15):

«... all etterfølgende parlamentarisk gransking, vurdering og saksjonering av vedtak, handlinger eller unnlatelser i regjering og forvaltning.»

Det følger av dette at det ikke er kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave å behandle de tiltakene som ble skissert i statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse. Regjeringen har varslet at den vil fremme en melding til Stortinget om tiltak for å følge opp 22. juli-kommisjonens funn og anbefalinger.

Frøiland-utvalget sier videre at formålet med Stortingets kontroll er å sikre at regjeringen gjennomfører de vedtak Stortinget har fattet, samt å sikre at regjeringen utøver sin kompetanse i tråd med Stortingets forutsetninger.

Det er vanlig å skille mellom to former for parlamentarisk ansvar; det rettslige og det politiske.

Stortingets ansvarliggjøring av regjeringens medlemmer skjer på forskjellige måter. De formelle reaksjonsmidlene er riksrettstiltale og mistillitsvedtak.

Spørsmålet om riksrett og hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, reguleres av Grunnloven og ansvarlighetsloven. Også mistillitsinstituttet er nedfelt i Grunnloven, og dersom mistillit vedtas, utløser det en rettslig plikt til å gå av. Det er ingen formelle krav til begrunnelse av et mistillitsforslag.

Mens bestemmelsene i Grunnloven og ansvarlighetsloven gir klare føringer for når konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, vil det være mer skjønnspreget når politisk ansvar skal gjøres gjeldende.

I tillegg til de formelle reaksjonsformene, benyttes også mer uformelle reaksjoner for å uttrykke kritikk. Stortinget kan fatte vedtak om kritikk. Slike vedtak omtales som «daddelsvotum» eller kritikkvedtak og får ingen rettslige konsekvenser for den aktuelle statsråden. Uformell kritikk omfatter også kritiske merknader i komitéinnstillinger og kritikk uttrykt under stortingsdebatten.

2.2 Innhenting av dokumentasjon

22. juli-kommisjonens intervjuer

Da 22. juli-kommisjonen avsluttet sitt arbeid, ble kommisjonens arkiv oversendt til Riksarkivet, herunder referater fra de formelle intervjuene som kom-

misjonen gjennomførte. Statsministeren hadde besluttet at referatet fra hans intervju skulle være offentlig. De øvrige referatene ble unntatt offentlighet.

Representanter fra pressen søkte om innsyn i referatene fra intervjuer med regjeringsmedlemmer og øvrige politikere. Riksarkivet avsto søknadene med hjemmel i offentleglova § 14, første ledd, som hjemler unntak fra offentlighet for interne dokumenter. Riksarkivaren fant at det ikke var grunnlag for å praktisere meroffentlighet, og begrunnet dette blant annet med hensyn til framtidige kommisjoners tilgang til opplysninger gjennom åpenhjertige intervjuer med de som kan ha relevant informasjon.

Innsynsbejæringene ble anket til Kulturdepartementet, og 20. september 2012 besluttet kulturministeren å gi innsyn i referatene. Kulturministeren begrunnet avgjørelsen med at politikernes stilling som representanter for befolkningen gjorde at det burde praktiseres meroffentlighet. Opplysninger som er taushetsbelagt, ble fortsatt unntatt offentlighet.

28. september 2012 skrev komiteen til kulturminister Hadia Tajik og ba om innsyn i referatene fra 22. juli-kommisjonens intervjuer med personer i ledende stillinger i embetsverket. Det ble bedt om at referatene ble gjort tilgjengelige i en slik form at de kunne være offentlige.

Medlemmer av pressen hadde tidligere søkt om innsyn i flere av disse referatene. Både Riksarkivet og Kulturdepartementet ga avslag. Kulturministeren ga imidlertid i brev av 3. oktober 2012 komiteen beskjed om at referatene ville bli gjort tilgjengelige. Referatene ble gjennomgått og taushetsbelagt informasjon tatt ut, og 19. oktober 2012 ble referatene oversendt komiteen og publisert på Riksarkivets nettsider, i sladdet form.

I brev av 7. november 2012 ba komiteen om å få tilsendt eventuelle referater fra møter eller samtaler med de 28 personene som har avgitt forklaring til 22. juli-kommisjonen. Komiteen ba videre om å få referatene tilsendt i en slik form at de kunne være offentlig tilgjengelige.

I svarbrev av 23. november 2012 viste kulturministeren til at det var funnet ni slik dokumenter. Disse hadde ikke på noe tidspunkt vært sendt ut av kommisjonen, og var derfor å betrakte som interne saksdokumenter som kunne unntas offentlighet. Statsråden fant ikke å kunne praktisere meroffentlighet, jf. offentleglova § 11, og referatene kunne følgelig ikke oversendes i en slik form at de kunne gjøres tilgjengelige for offentligheten.

Den 28. november 2012 sendte komiteen et nytt brev og ba om å få oversendt de ni dokumentene i usladdet form. Det fremgikk at komiteen var innforstått med at referatene kunne inneholde taushetsbelagt og gradert informasjon og at dokumentene ville

bli behandlet i tråd med Stortingets forretningsorden § 28 annet ledd.

Ved brev av 4. desember 2012 oversendte kulturministeren de ni notatene og gjorde oppmerksom på at de inneholdt taushetsbelagt eller gradert informasjon.

Dokumentasjon vedrørende stenging av Grubbegata

I brev til fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren av 9. oktober 2012 ba komiteen om tilgang til all korrespondanse mellom Statsministerens kontor og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet knyttet til forhold rundt stenging av Grubbegata.

I svarbrev av 2. november 2012 oversendte statsråden aktuell korrespondanse og dokumenter samt oversikt over møter mellom Statsministerens kontor og departementet.

I et nytt brev til fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren, sendt 12. oktober 2012, ble det bedt om innsyn i departementets korrespondanse med Oslo kommune, i tilknytning til saken om stenging av Grubbegata. Komiteen ba om å få denne dokumentasjonen i en egen forsendelse.

Komiteen fikk oversendt denne dokumentasjonen i brev av 8. november 2012, inklusive en tidslinje for dokumenter mellom Oslo kommune og Statsbygg m.fl. i plansaken.

I brev av 16. januar 2013 til statsråden viste komiteen til tilsendt kopi av brev fra Moderniseringsdepartementet til Oslo politidistrikt, datert 7. november 2005, vedrørende anmodning om trafikkregulering av Grubbegata. Komiteen ba opplyst om det forelå et svarbrev fra Oslo politidistrikt og ba i så fall om å få oversendt en kopi av svarbrevet i avgradert form.

Det fremgikk av statsrådets svarbrev, datert 18. januar 2013:

«Departementet fikk en muntlig tilbakemelding fra Oslo politidistrikt om at politiet mente det ikke ville være mulig å håndheve et innkjøringsforbud og at et forbud som ikke kunne håndheves ville svekke respekten for skiltingen. Jeg viser i denne forbindelse til rapporten fra 22. juli-kommisjonen kapittel 18.7 s 439 første spalte 3. avsnitt der innholdet i tilbakemeldingen er omtalt.»

Komiteen sendte 6. februar 2013 et oppfølgingsbrev, der det ble stilt spørsmål om den muntlige tilbakemeldingen fra politiet om midlertidig stenging av Grubbegata ved skilting.

I brevet omtalte komiteen også diskrepanser som fremkom mellom referatet fra høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen 16. november 2012 og svarbrevet fra statsråden av 18. januar 2013 og stilte spørsmål i tilknytning til dette.

Deler av korrespondansen følger som vedlegg 10 til 13 til innstillingen.

Graderte rapporter

I brev av 5. oktober 2012 til justis- og beredskapsministeren ba kontroll- og konstitusjonskomiteen om å få oversendt to rapporter utarbeidet som grunnlagsdokumenter for evalueringen av PSTs håndtering av hendelsene 22. juli 2011. Disse rapportene var tidligere oversendt Stortingets utvidede utenriks- og forsvarskomiteé. Det fremgikk av brevet at komiteen var innforstått med at rapportene inneholdt graderte opplysninger og at dokumentene ville bli behandlet i tråd med Stortingets forretningsorden § 28 annet ledd.

I brev til justis- og beredskapsministeren av 5. desember 2012 viste komiteen til de tidligere motatte graderte rapportene og ba om få oversendt rapportene i sladdet og avgradert form. Statsråden svarte i brev av 20. desember 2012 at det er viktig at dokumenter vurderes med hele sitt innhold for å kunne gi et korrekt og helhetlig bilde av hva dokumentet beskriver. Statsråden viste videre til at PST har publisert en ugradert rapport om resultatene av evalueringen.

I et brev til justis- og beredskapsministeren av 28. november 2012 viste komiteen til forklaringen fra leder av Regjeringens krisestøtteenhet (KSE) til 22. juli-kommisjonen, der det fremgikk at det høsten 2008 ble iverksatt arbeid med en intern risiko- og sårbarhetsanalyse. Dette arbeidet ble ferdigstilt 2009, og rapporten inneholdt et scenario med en bilbombe plassert ved Høyblokka. Komiteen ba opplyst hvem som fikk tilgang til denne rapporten.

I svarbrev av 7. desember 2012 viste statsråden til at den interne risiko- og sårbarhetsvurderingen fra KSE beskriver en rekke scenarier og mulige konsekvenser for enhetens funksjonsevne. Ett av scenariene i vurderingene omhandlet en bilbombe på gateplan ved Høyblokka i regjeringskvartalet. KSE hadde lokaler på gateplan i Høyblokka og i andre underetasje samme sted. Som ledd i arbeidet med risiko- og sårbarhetsvurderingen ble det identifisert og iverksatt sårbarhetsreducerende tiltak samt utarbeidet overordnede planer for håndtering av de beskrevne scenariene.

Det fremgikk av svarbrevet at vurderingen og tiltakene (bl.a. identifikasjon av alternativ lokasjon for KSE, utflyttingsøvelser, anskaffelse av mobile løsninger og plassering av enhetens dataservere på et sikkert sted utenfor regjeringskvartalet) ble forankret administrativt i departementet etter ferdigstilling.

I brev til forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen av 13. desember 2012 ba kontroll- og konstitusjonskomiteen om å få oversendt følgende rapporter fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI):

- FFI-rapport 2009/01882 Kriseledelse og sivilmilitært samarbeid ved begrenset militært angrep på Norge – bakgrunnshistorie og vignetter
- FFI-rapport 2010/01009 Sikkerhetspolitisk krise, nasjonal kriseleiling og sivilmilitært samarbeid
- FFI-rapport 2011/00648 Scenarier for samfunnssikkerhet og nasjonal beredskap.

Komiteen ba også om en fullstendig oversikt over hvem som har mottatt disse rapportene.

Det fremgikk at komiteen var innforstått med at rapportene inneholdt graderte opplysninger og at komiteen ville behandle dokumentene i tråd med Stortingets forretningsorden § 28 annet ledd.

Komiteen fikk 19. desember 2012 oversendt de etterspurte rapportene med fordelingslister.

2.3 Spørsmål til ansvarlige statsråder

Komiteen besluttet også å sende brev med skriftlige spørsmål til fire statsråder. Brevene ble sendt 12. oktober 2012. Brevet til statsministeren inneholdt 17 spørsmål som blant annet gjaldt:

- sikkerheten i regjeringskvartalet
- stenging av Grubbegata
- politiets helikoptertjeneste
- oppfølging av planverk, varsling
- sensitive dokumenter
- sikring av sikringsverdige objekter 22. juli 2011
- Regjeringens kriseråd
- nødnett
- ansvar for beredskap

Det ble stilt i alt 75 spørsmål til justis- og beredskapsministeren. Spørsmålene gjaldt blant annet:

- politiets aksjon 22. juli 2011
- andre aktørers rolle 22. juli 2011
- Politiets sikkerhetstjeneste
- riksalarm
- politiets helikoptertjeneste
- politiets arbeid og organisering
- IKT i politiet
- nødnett
- beredskap og oppfølging
- ledelse, holdninger og kultur i staten
- habilitet

Det ble stilt 15 spørsmål til fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren, om blant annet:

- stenging av Grubbegata
- sikkerheten i regjeringskvartalet
- ledelse, holdninger og kultur i staten
- IKT i forvaltningen

Det ble stilt ett spørsmål til forsvarsministeren, og det gjaldt beredskaps- og krisehåndteringsøvelser.

Komiteen mottok svar på samtlige brev 26. oktober 2012. Korrespondansen er tatt med som vedlegg 2 til 9 til innstillingen.

I et brev til kommunal- og regionalministeren av 6. november 2012 stilte komiteen spørsmål vedrørende oppfølging av pårørende, berørte og etterlatte etter 22. juli, herunder tildeling av skjønnsmidler til kommunene. Spørsmålene ble besvart av helse- og omsorgsministeren i samråd med kommunal- og regionalministeren, jf. brev av 16. november 2012.

I brev av 28. november 2012 til helse- og omsorgsministeren stilte komiteen ytterligere spørsmål når det gjaldt fordeling av ubrukte midler. Komiteen viste til at den var kjent med at forutsetningen har vært at innmeldte behov fra berørte kommuner skulle være dekket, jf. blant annet informasjon på nettsidene til Fylkesmannen i Vestfold.

Komiteen ba derfor om en presisering av statsrådens uttalelser innledningsvis i svarbrevet om at dersom departementet får kunnskap om at midlene er nyttet til andre formål, vil dette bli fulgt opp overfor de kommunene det gjelder. Komiteen mottok svar fra helse- og omsorgsministeren 11. januar 2013. Det fremgår av svarbrevet at Helse- og omsorgsdepartementet har sendt et brev til alle landets fylkesmenn hvor fylkesmennene bes om å redegjøre for kjennskap til om kommuner i de respektive fylkene som har mottatt skjønnsmidler til psykososial oppfølging etter 22. juli, har brukt midlene til andre formål. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere tiltak rettet mot eventuelle kommuner dette måtte gjelde. Det fremgår videre at departementet har utformet reviderte retningslinjer for skjønnsstilskuddet til psykososial oppfølging i kommunene etter 22. juli for 2013. Retningslinjene presiserer at midler skal tildeles etter søknad, og det åpnes for anmodning om tilbakebetaling av udisponerte midler hvis behovssituasjonen, eller andre forhold, endres.

Korrespondansen følger som vedlegg 14 til 17 til innstillingen.

2.4 Befaringer

Komiteen gjennomførte 5. november 2012 befaring til regjeringskvartalet og Utøya. Politiets innsatsleder orienterte om politiets aksjon i regjeringskvartalet 22. juli 2011. Representanter fra Statsbygg var også til stede, og komiteen ble vist noen av de materielle ødeleggelsene, og vaktcentralen.

På Utøya deltok representanter fra Nordre Buskerud politidistrikt og Beredskapstroppen. Komiteen ble orientert om politiets aksjon, kontakten mellom lokalt politi og Beredskapstroppen, hvordan politiet hadde tatt seg over til Utøya, pågripelsen av gjerningsmannen og den videre redningsoperasjonen og

evakuering av skadde. Representanter fra AUF deltok også på befaringen.

2.5 Kontrollhøringer

Som et ledd i behandlingen av saken besluttet komiteen å avholde åpne kontrollhøringer. Høringene ble avholdt over fem dager i perioden 6.–26. november 2012.

Følgende problemstillinger lå til grunn for høringene:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverk iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket fram som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Følgende ble invitert og møtte til høring:

- Alexandra Bech Gjørsv, leder for 22. juli-kommisjonen
- Nasjonal støttegruppe etter 22. juli-hendelsene
- Representanter for de frivillige ved Tyrifjorden
- Tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik
- Tidligere justisminister Odd Einar Dørum
- Direktør Jon A. Lea, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap
- Forsvarssjef Harald Sunde
- Sjef for Etterretningstjenesten Kjell Grandhagen
- Generalinspektør for Heimevernet Kristin Lund
- Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen
- Assisterende departementsråd Morten Tiller, Forsvarsdepartementet
- Tidligere sjef Politiets sikkerhetstjeneste Janne Kristiansen
- Tidligere sjef Politiets sikkerhetstjeneste Jørn Holme
- Byrådsleder Stian Berger Røsland, Oslo kommune
- Tidligere leder av Byutviklingskomiteen i Oslo kommune, Ola Elvestuen
- Tidligere nestleder av Byutviklingskomiteen Tone Tellevik Dahl
- Tidligere statsråd i Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Heidi Grande Røys
- Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, Statsministerens kontor
- Regjeringsråd Nina Frisak

- Tidligere departementsråd i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Karin Moe Røisland
- Statsråd Rigmor Aasrud, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
- Tidligere politidirektør Ingelin Killengreen
- Tidligere politidirektør Øystein Mæland
- Assisterende politidirektør Vidar Refvik
- Tidligere politimester i Oslo, Anstein Gjengedal
- Tidligere Kripos-sjef Odd Reidar Humlegård
- Politimester i Nordre Buskerud, Sissel Hammer
- Sjef for Beredskapstroppen, Anders Snortheimsmoen
- Politimester i Vestfinnmark, Torbjørn Aas
- Tidligere departementsråd Morten Ruud, Justis- og beredskapsdepartementet
- Tidligere assisterende departementsråd Hans Olav Østgaard, Justis- og beredskapsdepartementet
- Tidligere ekspedisjonssjef Hans Sverre Sjøvold, Justis- og beredskapsdepartementet
- Tidligere justisminister Knut Storberget
- Justis- og beredskapsminister Grete Faremo
- Statsminister Jens Stoltenberg

Komiteen besluttet i forbindelse med høringene å sende invitasjon direkte til noen sentrale nåværende og tidligere embetsmenn og å stille spørsmål direkte til disse embetsmennene.

Hovedregelen etter § 5 første ledd i reglement for åpne kontrollhøringer er, når det gjelder ansatte i et departement, at komiteen kan anmode embets- og tjenestemenn om å møte til høring, men at henvendelsen fra komiteen og den senere utspørringen går via statsråden.

Når komiteen besluttet å fravike hovedregelen, skyldtes det sakens ekstraordinære karakter. Det er etter regelverket åpnet for at komiteen kan stille spørsmål direkte til den inviterte embetsmann når det av særskilte grunner anses nødvendig, jf. høringsreglementets § 5 første ledd fjerde punktum. Komiteen fant at det forelå slike særskilte grunner i denne saken.

Det ble tatt stenografisk referat fra kontrollhøringene, og dette følger som vedlegg 18 til denne innstillingen.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Framskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Terje Halleland og Ulf Erik Knudsen, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H.

Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, legger med dette frem sin innstilling om redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren i Stortingets møte 28. august 2012 om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen.

3.1 Terrorhandlingene 22. juli 2011

Komiteen vil innledningsvis peke på at terrorhendelsene 22. juli 2011 var den mest omfattende voldshandling i Norge i fredstid, og den rystet hele nasjonen. Åtte mennesker ble drept som følge av bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet og 69 i massedrapet på Utøya. I tillegg ble mange mennesker skadet både fysisk og psykisk. Alle pårørende er påført lidelser som det vil ta lang tid å lindre og som de alltid vil måtte leve med.

Komiteen viser til at det var en norsk mann som bombet regjeringskvartalet og drepte ungdom på Utøya. Hans motiver var politiske. I kjennelsen fra Oslo tingrett etter første fengslingsmøte 25. juli 2011 sa retten følgende:

«Til tross for at siktede har erkjent de faktiske forhold, har han ikke erkjent straffeskyld. Etter retten forstår mener siktede at han måtte gjennomføre handlingene for å 'å redde Norge og Vest-Europa fra bl. a kulturmarxisme og muslimsk overtagelse'. Han har i tidligere politiforklaring og i retten gitt en form for motiv som kan sammenfattes noe i retning av at:

'Målet med attentatene var å 'gi et kraftig signal' til folket. Siktede ønsker å påføre Arbeiderpartiet 'størst mulig tap' slik at dette for fremtiden ville 'strupe nye rekruttering'. Siktede forklarte at Arbeiderpartiet har sveket landet og folket og prisen for forræderiet fikk de betalt for i går.'»

Gjerningsmannen ble 24. august 2012 dømt til 21 års forvaring. I dommen står det å lese:

«Tiltalte har, etter flere års planlegging, gjennomført et bombeangrep rettet mot den sentrale statsforvaltning og derved også mot landets demokratiske institusjoner. Han har drept 77 mennesker, de fleste av disse ungdommer som ble nådeløst skutt ansikt til ansikt. Tiltalte utsatte et stort antall mennesker for akutt livsfare. Mange av de berørte er påført betydelige fysiske og/eller psykiske skader. Etterlatte og pårørende sitter tilbake med bunnløs sorg. De materielle ødeleggelsene er enorme. Grusomhetene i tiltaltes handlinger savner sidestykke i norsk historie.»

Videre står det:

«Selv om 21 år er en svært lang straff, finner retten det usannsynlig at tidsaspektet i seg selv vil redusere gjentakelsesfaren. På løslatelsestidspunktet vil demokratiet som tiltalte ønsker å avskaffe, fortsatt

bestå. Norge vil fortsatt ha innbyggere med forskjellig etnisk bakgrunn, forskjellig kultur og forskjellig religion.»

Komiteen mener det på denne bakgrunn er belegg for å si at en tilregnelig norsk mann gikk til angrep på Arbeiderpartiet, dets ungdom og landets demokratiske institusjoner for å hindre en fremtid som ligner på nåtiden. Ugjerningen rammet også mange direkte, uavhengig av politisk tilknytning. Det var et angrep på verdier som deles av det norske folk. Sorgen ble delt av hele folket.

3.2 22. juli-kommisjonen

Komiteen viser til at regjeringen 12. august 2011 oppnevnte en uavhengig kommisjon for å gjennomgå og trekke lærdom fra angrepene på regjeringskvartalet og Utøya. Kommisjonen skulle ifølge mandatet:

«foreta en gjennomgang og evaluering for å trekke lærdom fra hendelsene med sikte på at det norske samfunnet skal kunne stå best mulig rustet til å avverge og møte eventuelle fremtidige angrep, samtidig som en tar vare på sentrale verdier i det norske samfunnet som åpenhet og demokrati.»

Komiteen viser videre til at det er redegjørelsene som ble holdt i Stortinget 28. august 2012 av statsminister Jens Stoltenberg og justis- og beredskapsminister Grete Faremo som er grunnlaget for behandlingen av saken i Stortinget nå. Redegjørelsene ble holdt som en første oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Stortinget har siden terrorhandlingene skjedde, drøftet saken ved flere anledninger. Disse drøftingene, innstillingen fra Stortingets særskilte komité (Innst. 207 S (2011–2012)) om redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli) og 22. juli-kommisjonens rapport, ligger som et bakteppe for behandlingen av redegjørelsen. Regjeringen har varslet at den senere vil følge opp kommisjonens rapport med en stortingsmelding våren 2013.

Komiteen har merket seg at både 22. juli-kommisjonen og Stortingets særskilte komité fremmet en rekke forslag til tiltak som skal bedre beredskapen i Norge. Komiteen legger til grunn at regjeringen i den varslede meldingen også vil gi respons på disse forslagene og si noe om den videre oppfølging og framdrift.

I den forbindelse ber komiteen regjeringen vurdere behovet for å opprette et nasjonalt kompetansesenter for samfunnssikkerhet og beredskap, basert på blant annet internasjonale erfaringer.

Komiteen viser til at statsministeren både i sin redegjørelse og under Stortingets kontrollhøringer har lagt til grunn 22. juli-kommisjonens beskrivelse

av hva som skjedde før, under og etter angrepet. Han la også til grunn kommisjonens vurderinger av hvorfor det skjedde og at høringene hadde bekreftet det hovedbildet. Han sa under kontrollhøringen at:

«Det gjør meg trygg på at vi kan anse kommisjonens rapport som vår felles fortelling om 22. juli 2011, om hva som fungerte i forhold til beredskap, og hva som sviktet, hva som ikke fungerte.»

Komiteen er enig i at 22. juli-kommisjonens rapport legges til grunn som vår felles fortelling om hva som skjedde 22. juli 2011.

3.3 Komiteens behandling

Komiteen har som en del av sitt arbeid med saken vært på befaring i regjeringskvartalet og på Utøya, og det har vært avholdt fem kontrollhøringer med berørte parter. Komiteen har gjennom dette fått belyst saken enda bedre, og mye nyttig informasjon kom fram.

Komiteen la følgende problemstillinger til grunn for kontrollhøringene:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverk iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket fram som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

3.4 Ofre, pårørende og etterlatte

Komiteen viser til høringen med Nasjonal støttegruppe etter 22. juli-hendelsene, som representerer etterlatte, pårørende og overlevende. Høringen bidro til å gi større innsikt i de grufulle hendelsene og til større forståelse for hjelpebehovet i etterkant av slike hendelser.

Komiteen har merket seg at de pårørende stort sett ble informert om skyting på Utøya via telefon fra sine barn. Mange pårørende fikk for dårlig og også misvisende informasjon om hvor de kunne henvende seg etter at de ble oppmerksomme på hva som skjedde. De pårørende er samtidig tydelige på at det var et godt oppfølgingsapparat på Sundvolden med både leger og sykepleiere og annet hjelpepersonell til stede.

Komiteen vil peke på at 22. juli-kommisjonen mener at helse- og redningsarbeidet ivaretok de

skadde og pårørende i akuttfasen på en god måte. Helsetjenesten mobiliserte raskt store ressurser da bomben eksploderte i regjeringskvartalet. Hele regionen ble mobilisert, og også ambulanser fra Sverige var klare til å rykke ut. Mange sykehus i området tok imot skadde. De hardt skadde fikk god og nødvendig høyspesialisert behandling.

Komiteen vil også understreke den heroiske innsatsen som AUF-ere selv viste for å redde sine venner i en situasjon hvor de alle var i livsfare. Det er ingen tvil om at disse handlingene bidro til at liv ble spart.

Komiteen viser til at det er kommunene som har hatt ansvaret for oppfølgingen av skadelidte og pårørende etter at de kom hjem. Det har ifølge den nasjonale støttegruppen variert mye fra kommune til kommune hvordan oppfølgingen har vært. Mange har opplevd at kompetansen hos hjelpepersonellet har variert, og at det ikke alltid har vært vilje til å skaffe nødvendig tilleggskompetanse. Andre har opplevd seg godt ivaretatt.

Komiteen har merket seg at det også har variert fra fylke til fylke hvordan skjønnsmidlene som ble bevilget til oppfølging av berørte, har vært fordelt til kommunene. Det er også blitt stilt spørsmål ved bruken av midlene. Komiteen sendte på denne bakgrunn spørsmål til kommunal- og regionalministeren og helse- og omsorgsministeren om oppfølgingen av hjelpen som er gitt og fordelingen av midlene. Svarene tyder på at det er til dels store ulikheter fra kommune til kommune og fra fylke til fylke. Komiteen forutsetter at Helse- og omsorgsdepartementet følger dette videre opp og mener at alle som fortsatt har behov for hjelp, skal få det. Komiteen vil også understreke at det er viktig at brukerne tas med på råd slik at de kan få best mulig nytte av den hjelpen som tilbys.

Komiteen har merket seg at bedriftshelsetjenesten i departementene har fungert godt overfor de ansatte i departementsfelleskapet, og at departementenes likemannsstøttearbeid har fungert. Ofre og pårørende etter bomben i regjeringskvartalet har ellers opplevd litt forskjellig oppfølging ut fra hvilken bydel/kommune de bor i.

Komiteen viser til at såkalte forsvarskommuner fikk skryt i høringen for sin oppfølging av berørte. Der hadde de kunnskap og ekspertise. Forsvarets sanitet har mye spesialkompetanse på dette området. Dette er en kompetanse som det hadde vært nyttig å benytte i større grad også på landsbasis, en lærdom det er viktig å ta med seg videre.

Komiteen mener tilbakemeldingene fra Nasjonal støttegruppe etter 22. juli-hendelsene viser at alt ikke har fungert godt nok i oppfølgingsarbeidet. De berørte savnet et mer proaktivt og foroverlent helsevesen. Det er viktig at Helse- og omsorgsdeparte-

mentet tar lærdom av tilbakemeldingene som kommer, slik at en er enda bedre forberedt også på etterarbeidet ved denne type hendelser.

3.5 Frivillige

Komiteen vil rette en stor takk til alle de frivillige, både ansatte og forbigående, som med sin innsats berget liv i og ved regjeringskvartalet. Takken gjelder også de mange frivillige som med stor fare for eget liv berget mange ungdommer på Utøya. De dro ut i båtene sine, plukket ungdommer opp av vannet og sørget for å bringe dem i sikkerhet på fastlandet, hvor de ble tatt hånd om av andre hjelpere. Uten deres innsats ville tapstallene blitt enda større.

Komiteen viser til at noen av dem også stilte båten sin til disposisjon for politiet slik at de kunne komme seg til Utøya, og at noen bidro med leting etter savnede i sjøen etter at gjerningsmannen var pågrepet. Det ble gjort en heltemodig innsats, noe som også vises ved at flere har fått tildelt medalje for edel dåd.

Komiteen vil ellers understreke de rosende ord fra de frivillige som møtte på komiteens høring om Hole kommunes innsats både 22. juli og i dagene og månedene etterpå. Det ble blant annet tatt initiativ til samlinger for de frivillige der de fikk være sammen og snakke om sine opplevelser.

3.6 Sikkerheten i regjeringskvartalet

Komiteen viser til at de fleste departementer, samt Statsministerens kontor (SMK), inntil 22. juli 2011 var lokalisert i regjeringskvartalet. Dette gjorde regjeringskvartalet til et svært utsatt terrormål og et avgjørende område med tanke på sikkerhet. Bilbommen som eksploderte den 22. juli var på ca. 950 kilo. Bilen var plassert ved inngangspartiet til Høyblokka, mot Grubbegata. Regjeringskvartalet fikk store materielle skader. Verst gikk det utover Høyblokka.

Komiteen viser til at Statsministerens kontor i kjølvannet av terrorangrepet i USA i 2001 tok initiativ til å gjennomgå sikkerheten rundt regjeringen. I kontrollhøringen redegjorde regjeringsråd Nina Frisak for at beredskapsplanene og sikkerhetsarbeidet for regjeringen i 2001 i stor grad var knyttet opp mot et trusselscenario basert på den kalde krigen, og at omfanget av planene var svært begrenset. Høsten 2002 fikk hun daværende statsminister Kjell Magne Bondeviks samtykke til å gå i gang med prosjektet «Regjeringens sikkerhet». Sikkerhetsprosjektet kom i gang i 2003 med representanter fra ulike departementer, politi og forsvar. Det ble gitt et oppdrag fra SMK til politidirektøren. Det ble videre utarbeidet en hovedrapport og ulike delrapporter, herunder en sikkerhetsanalyse av fysiske og tekniske sikringstiltak i departementene, omtalt som sikringsprosjektet. Hovedrapporten ble levert til SMK i juni 2004. I

22. juli-kommisjonens rapport heter det at konklusjonen var entydig:

«Sårbarheten var uakseptabel og viktige tiltak mot ulike bombeeksplosjoner måtte gjennomføres.»

Blant de viktigste tiltakene var permanent stenging av Grubbegata, og foliering av vinduer. En rekke andre tiltak var også en del av prosjektet. Etter drøfting i Regjeringens sikkerhetsutvalg ble saken fremlagt i noe mindre detalj for en samlet regjering, som på en regjeringskonferanse i august 2004 stilte seg bak rapporten og anbefalingene.

3.6.1 Stenging av Grubbegata

Komiteen viser til at da bomben eksploderte utenfor Høyblokka den 22. juli, var dette et scenario berørte myndigheter var kjent med. I delrapporten «Sikkerhetsanalyse av fysiske og tekniske sikrings tiltak i departementene» fra 10. mars 2004 var nettopp konsekvensene av plassering av en bilbombe utenfor Høyblokka beskrevet. Beskrivelsen var skremmende lik resultatet av bomben den 22. juli. Komiteen viser til at delrapporten inneholdt nærmere 200 tiltak, hvorav ett viktig tiltak var anbefalingen om å stenge Grubbegata. Komiteen har merket seg at forslaget var ett av de tiltakene som var gitt høyest prioritet. Komiteen viser til at det i rapporten om stenging av Grubbegata stod følgende:

«Arbeidsgruppen betrakter risiko knyttet til trafikk i Grubbegata som særlig uakseptabel, og legger til grunn i øvrige tiltaksforslag at denne blir stengt for fremmed trafikk.»

Komiteen har merket seg at da Statsbygg fremmet planinitiativ i september 2005, ble det ikke fra Moderniseringsdepartementets side bedt om at en i dialog med Oslo kommune skulle sikre en så rask gjennomføring av saken som mulig. Det ble heller ikke, verken i oppstarten av prosjektet eller på noe senere tidspunkt, vurdert å treffe vedtak om statlig reguleringsplan.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre finner grunn til å kritisere dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at det i 2005 var svært få som så for seg at reguleringen ville ta seks år.

Komiteen har forståelse for at det i en slik kontroversiell sak som angår stenging av en sentrums gate, er ønskelig med god kontakt med lokale myndigheter. Likevel mener komiteen at sikkerhetsaspektet i tiltaket veier tyngst, og at dette

burde tilsi at en gjorde hva en kunne for å få fortgang i saken. En statlig reguleringsplan ville sannsynligvis ha kortet ned tiden noe, selv om komiteen er kjent med at en likevel må forholde seg til vanlige prosedyrer og prosesser som ligger i plan- og bygningsloven. Komiteen finner derfor grunn til å stille spørsmål ved om en i lovverket i dag har gode nok saksbehandlingsregler for denne type regulerings saker. Komiteen mener behandlingen stengingssaken fikk, tilsier at dagens plan- og bygningslov ikke godt nok ivaretar sikkerhetsrisikoen i denne type saker. Komiteen viser for øvrig til at statsministeren under komiteens kontrollhøring uttalte:

«Derfor gjentar jeg at en klar lærdom er at man ikke bør velge kommunale reguleringsplaner i sånne saker – eller kanskje enda mer: Man bør kanskje lete etter helt nye virkemidler.»

Komiteen vil også vise til at byrådslederen for Oslo, Stian Berger Røsland, under komiteens høring uttalte følgende:

«Jeg håper at man vurderer nøye om plan- og bygningsloven er et egnet virkemiddel til å behandle denne type sentrale sikkerhetsspørsmål, om vi i Norge trenger et annet verktøy, et annet redskap enn dette relativt omfattende systemet. ...»

3.6.2 Oslo kommunes behandling

Komiteen viser til kontrollhøringen, hvor representanter for Oslo kommune redegjorde for behandlingen av regulerings saken. Byrådet gikk i juni 2007 imot stenging, selv om Plan- og bygnings etaten hadde innstilt på et ja. På grunn av at saken var kontroversiell og at det skulle være valg om høsten, utsatte byutviklingskomiteen behandlingen til ny komité var etablert etter valget. Før behandlingen hadde daværende politidirektør Ingelin Killengreen et møte med representanter fra byutviklingskomiteen for å få understreket viktigheten av å stenge Grubbegata. Likevel gikk et flertall i komiteen imot stenging på møtet i november 2007.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet finner det kritikkverdige at noe så ekstraordinært som at politidirektøren ber om et møte med byutviklingskomiteen og alvoret i de opplysningene som ble gitt, ikke synes å ha påvirket flertallet i komiteen.

Komiteen mener dette reiser spørsmål om hemmelighold bidro til å hindre at beslutningstakerne fikk nødvendig informasjon om alvoret i saken. I tiden før og etter vedtaket ble det fra ulikt statlig hold ført samtaler for å få snudd flertallet. Komiteen viser til at Oslos ordfører Fabian Stang

fikk den nødvendige forståelsen etter et møte først med politidirektøren og senere med daværende statssekretær Karl Eirik Schjøtt-Pedersen ved Statsministerens kontor. Den samme forståelsen fikk daværende byrådsleder Erling Lae etter et møte med daværende statssekretær Terje Moland Pedersen i Justisdepartementet.

Komiteen viser til kontrollhøringen hvor nåværende byrådsleder for Oslo, Stian Berger Røslund, uttalte at:

«Det som skjedde inviterer til å spørre seg om hva som hadde skjedd hvis trussel- og sikkerhetsvurderingene hadde blitt delt med kommunen på et tidligere tidspunkt enn dette.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det å be om å få stengt en sentrums-gate var kontroversielt og omdiskutert og at det i den omtalte perioden var flere medieoppslag hvor stenging av Grubbegate ble frarådet.

På tross av en slik situasjon mener komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet at Byrådet og bystyreflertallet på et tidligere tidspunkt burde tatt inn over seg den alvorlige informasjonen fra statlige myndigheter om nødvendigheten av å stenge Grubbegata. Både Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti var for stenging av Grubbegata hele tiden.

Komiteen mener det i et slikt klima er avgjørende å sørge for at de som skal ta beslutninger får fullgod informasjon, slik at de får den tilstrekkelige forståelse for nødvendigheten av tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mener behandlingen i Oslo kommune tok for lang tid med bakgrunn i alvoret i tiltaket, men flertallet vil likevel påpeke at saksbehandlingen frem til reguleringsplanen ble vedtatt av bystyret i februar 2008, ikke tok lengre tid enn i andre reguleringssaker. Flertallet viser til at det tok om lag tre måneder fra byutviklingskomiteen avga negativ innstilling til de snudde og sa ja. Bystyret gav sin tilslutning 14 dager senere.

Flertallet viser til at det i tillegg til vedtaket om reguleringsplanen i bystyret også ble vedtatt at det skulle utarbeides en bebyggelsesplan. En bebyggelsesplan kan ikke, i motsetning til en utomhusplan, vedtas administrativt, men må vedtas av byut-

viklingskomiteen med mellomliggende høringsrunde.

Flertallet viser til at det var vedtaket om bebyggelsesplan som forsinket prosjektet ytterligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til kontrollhøringen hvor det framkom at forslaget om bebyggelsesplan ble fremmet av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti for å bidra til å skape politisk flertall i Oslo bystyre for stenging av Grubbegata.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at fra reguleringsplanen ble vedtatt i februar 2008, tok det to år og åtte måneder før bebyggelsesplanen var vedtatt og den endelige tillatelsen til stenging av Grubbegata ble gitt. Tiltakshaver, som her var Statsbygg på vegne av FAD, brukte lang tid på utarbeidelse av bebyggelsesplanen. Tilleggsutredninger og mangler i saksgangen forsinket prosessen ytterligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at bakgrunnen for at dette tok lang tid, blant annet var at Oslo kommune krevde at det skulle utarbeides en trafikkanalyse for krysset Grubbegata/Høyesteretts plass, og at Oslo kommune mente det var nødvendig å gjøre endringer i reguleringsplanen som var vedtatt i februar 2008. Dette ble den 9. juni 2009 gjennomført som en «mindre vesentlig endring av reguleringsplan», med vanlig klageadgang. Vedtaket ble påklaget, og fylkesmannen ferdigbehandlet klagen 17. februar 2010. Bebyggelsesplanen var på det tidspunktet innsendt til Oslo kommune, og den ble vedtatt 2. juni 2010. Det gikk to måneder fra vedtaket om bebyggelsesplanen ble fattet, til brev om vedtak ble sendt Statsbygg 5. august 2010.

Arbeidet med stenging av Grubbegata krevde også en igangsettingstillatelse. Søknad om igangsettingstillatelse ble utarbeidet og innsendt 30. august 2010 med utgangspunkt i det regelverket som gjaldt på vedtakstidspunktet for bebyggelsesplanen. Ny plan- og bygningslov trådte i kraft 1. juli 2010, og Oslo kommune krevde at søknaden skulle behandles med henvisning til paragrafer i den nye loven. Dette forsinket prosessen med om lag seks uker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, har merket seg at Oslo kommune på sin side

behandlet bebyggelsesplanen som en ordinær sak. Det gikk dessuten to måneder fra bebyggelsesplan ble vedtatt til varsel om vedtak ble sendt fra Oslo kommune til Statsbygg. Flertallet er enig med 22. juli-kommisjonen i at både kommunens og statens behandling av plansaken står i sterk kontrast til den prioritert reguleringsaken fikk etter møtene mellom representanter for regjeringen og kommunen i januar 2008. Flertallet mener dette kan handle om en manglende erkjennelse av risikoen som forelå. Til tross for arbeidet som ble lagt ned for å få Oslo kommune til å snu i saken, synes det ikke å ha vært i tilstrekkelig grad en reell forståelse av alvoret i situasjonen, verken i FAD eller i Oslo kommune.

Et annet flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, finner det bemerkelsesverdig at ikke Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i sterkere grad gjorde hva de kunne for å få fortløp i prosessen og mener at dette er sterkt kritikkverdig.

Dette flertallet viser til at statsråd Rigmor Aasrud i sitt intervju med 22. juli-kommisjonen uttalte at hun var «svært lite borti» selve gjennomføringen av sikringsprosjektet. Dette flertallet mener det er åpenbart at statsråden selv må sørge for framdrift av et så viktig prosjekt og finner det kritikkverdig at statsråden ikke tok dette ansvaret.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at etter at bebyggelsesplanen ble innsendt i januar 2010 og fram til politisk behandling i Oslo kommune i juni 2010, ble saken purret både skriftlig (april) og muntlig (mai) av Statsbygg. Flertallet mener at FAD, i lys av viktigheten av gatestengingen, burde ha engasjert seg i sterkere grad for å få fortløp i prosessen.

Et annet flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regjeringen ved flere anledninger har forsøkt å gi Oslo kommune ansvaret for at reguleringsarbeidet tok lang tid, blant annet gjennom medieutspill fra statsråd Rigmor Aasrud. Dette flertallet mener dette er en urimelig fremstilling av fakta og viser til at 22. juli-kommisjonen klart plasserer dette ansvaret hos regjeringen.

Dette flertallet viser til at saksbehandlingstiden i denne saken verken var kortere eller lengre enn det som er gjennomsnittlig saksbehandlingstid i kommunen. Dette flertallet mener videre at det faktum at medlemmene i byutviklingskomiteen ikke var sikkerhetsklarert, og dermed ikke kunne motta

nødvendig informasjon, understreker poenget; nemlig at Oslo bystyre ikke var rette vedkommende til å foreta en stenging av en gate på grunn av sikkerhetsrisiko.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener videre at det var fatalt at regjeringen ikke evnet å følge opp planprosessen bedre og eventuelt vurderte statlig plan underveis i prosessen. Disse medlemmer har også merket seg at regjeringen i liten grad benyttet seg av muligheten til å informere om viktigheten av rask stenging gjennom andre politiske kanaler enn eget nettverk. Dette er kritikkverdig og viser at spørsmålet ikke ble tatt alvorlig nok.

Disse medlemmer mener prosessen med tydelighet har vist at plan- og bygningsloven er uegnet som virkemiddel for å stenge en gate når det foreligger en trussel mot et skjermingsverdig objekt. Disse medlemmer viser til at rapporten om fysiske og tekniske sikringstiltak anså risikoen knyttet til trafikk i Grubbegata som «uakseptabel». Disse medlemmer viser videre til at tidligere politidirektør Ingelin Killengreen i intervju med 22. juli-kommisjonen sa at det var «gjensidig bekymring» mellom SMK og politiet med hensyn til oppfølgingen av rapporten. Disse medlemmer mener det er oppsiktsvekkende at rapporten og denne bekymringen ikke førte til at FAD umiddelbart sørget for at gaten ble stengt eller på annen måte satte i verk tiltak som hindret innkjøring. Disse medlemmer viser til at både tidligere politidirektør Ingelin Killengreen, regjeringsråd Nina Frisak og statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen under komiteens kontrollhøring 16. november 2012 mente at trusselen ikke var konkret og at det derfor ikke var hjemmel i politiloven for å stenge gaten. Disse medlemmer viser til at en gate kan stenges midlertidig av politiet i medhold av politiloven § 7, jf. § 6. I Oslo er politiet i tillegg gitt fullmakt til, under gitte forutsetninger, å kunne skilte en vei med enten «innkjøring forbudt», «all stans forbudt» eller «parkering forbudt».

Disse medlemmer mener det ikke er åpenbart at det ikke forelå hjemmel for stenging. Dersom synet var at politiloven ikke hjemlet stenging, er det for disse medlemmer uforståelig at det ikke ble satt i gang en prosess for å endre hjemmelen, slik at en faktisk fikk mulighet til å stenge en gate dersom sikkerhetsmessige hensyn tilsa stengning. Disse medlemmer minner om at regjeringen også på dette tidspunktet hadde flertall i Stortinget og relativt raskt hadde mulighet til å få endret lovverket. Disse medlemmer viser imidlertid til at tidligere politidirektør Ingelin Killengreen i sitt intervju med 22. juli-kommisjonen uttalte at:

«... det ville være en foranledning til tiltak fra politiets side hvis et departement hadde definert ett av sine objekter som skjermingsverdig og NSM etter tilsyn meldte til politiet at dette ikke var godt nok sikret.»

3.6.3 *Manglende midlertidige tiltak*

Komiteen konstaterer at det i perioden fra reguleringsplanen ble vedtatt i februar 2008 og frem til våren 2011 ikke ble iverksatt tilstrekkelige kompenserte tiltak mens man ventet på endelig stenging.

Komiteen er enig med 22. juli-kommisjonen i at mangelen på kompenserte tiltak står i sterk kontrast til den risikoen som ble presentert i POD-rapporten. Komiteen vil også vise til kontrollhøringen hvor det kom frem at det etter den 22. juli 2011 er satt opp ulike sperringer uten reguleringsplan, og at politiet ut fra en trusselvurdering også kan sperre gater. Det er dessuten mulig for staten å sette opp sperringer på egen grunn, f.eks. foran Høyblokka.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at det kunne ha vært iverksatt midlertidig sperring, men dette ble verken gjort eller vurdert av FAD.

Flertallet viser til at det ikke er uvanlig å gjennomføre tiltak i påvente av reguleringsplan eller bebyggelsesplan. Flertallet mener det er kritikkverdige at regjeringen ikke tok kontakt med kommunen om midlertidig stenging i påvente av reguleringsplanen.

Komiteen viser til at det våren 2011 ble skiltet med «Innkjøring forbudt» fra Høyesteretts plass og inn i Grubbegata og «Parkering forbudt» i Grubbegata. Komiteen mener det er kritikkverdige at det ikke ble gjort mer for å opprette kompenserte fysiske tiltak, for eksempel robuste fysiske sperringer foran Høyblokka. Komiteen mener ansvaret for at det ikke ble gjort tilligger FAD.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at midlertidige sperringer av gateløp kun kan skje i inntil to år. Dersom midlertidig stenging av Grubbegata for eksempel hadde vært iverksatt da reguleringsplanen ble vedtatt i februar 2008, hadde toårsfristen vært utløpt våren 2010. Disse medlemmer viser til at politiet også vurderte midlertidig sperring så tidlig som i 2005, men at de avsto dette.

Disse medlemmer finner det for øvrig naturlig at politiet og øvrige myndigheter vurderer behovet for gatestenging forskjellig før og etter 22. juli 2011.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener det er sterkt kritikkverdige at det ikke ble iverksatt kompenserte sikkerhetstiltak i påvente av vedtak om stenging av Grubbegata. Disse medlemmer mener ansvaret for at det ikke ble iverksatt kompenserte tiltak ligger hos regjeringen.

3.6.4 *Ansvar for stengingen av Grubbegata*

Komiteen viser til at til tross for at SMK ved flere anledninger fulgte opp sikringsprosjektet gjennom kontakt med FAD, mener komiteen det ikke var tvil om at FAD hadde det endelige ansvaret. Komiteen har merket seg at det har blitt stilt spørsmål rundt SMKs sterke engasjement og delvis inngripen i starten av prosjektet. Komiteen ser SMKs involvering som et uttrykk for engasjement og påtrykk i saken og ikke som at de overtok ansvaret. Det er derfor ikke grunn til å kritisere SMK for dette. Virkningen av SMKs involvering ser imidlertid ut til å ha hatt en annen effekt i FAD enn hva hensikten var.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener effekten i realiteten ble en ansvarsapulverisering hvor FAD synes å ha blitt mindre pågående i sikringsprosjektet.

Komiteen viser til at det ser ut til at FAD har oppfattet at det i realiteten var SMK som eide sikringsprosjektet.

Komiteen viser i den forbindelse til tidligere statsråd i FAD, Heidi Grande Røys, som i intervju med 22. juli-kommisjonen uttalte at hennes inntrykk var at SMK eide sikringsprosjektet, ettersom det ble rapportert dit og SMK innkalte til møter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det ikke hersker tvil om at hovedansvaret for hvorfor Grubbegata ikke ble stengt på et langt tidligere tidspunkt, ligger i FAD ved ansvarlig statsråd.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, finner grunn til å sette spørsmålsteget ved om de ansvarlige statsrådene ble satt i stand til å ta dette ansvaret på en tilstrekkelig måte. Flertallet viser til at verken tidligere statsråd Heidi Grande Røys eller statsråd Rigmor Aasrud fikk seg forelagt POD-rapporten. Dette medførte at den politiske ledelsen i FAD i liten grad var involvert i gjennomføringen av prosjektet.

Komiteen vil understreke at en statsråd har et selvstendig ansvar for å skaffe seg nødvendig infor-

masjon og å etterspørre framdrift i saker. Dette ble ikke gjort. Komiteen er enig i 22. juli-kommisjonens vurdering av at ingen i FAD fulgte opp eller kontrollerte prosjektet slik at prosjektledelsen hadde nødvendig gjennomføringskraft til å møte de problemene og hindringene som etterhvert oppsto.

Komiteen viser til at SMK etter å ha registrert lite fremdrift i prosjektet, så behovet for at det ble gjort en total gjennomgang av prosjektet for å vurdere framdriften, behov for eventuelle justeringer i tiltakene og andre prioriteringer. Det ble avholdt møte med FAD, Justisdepartementet (JD) og Politidirektoratet (POD) i april 2008. Her fikk POD i oppdrag å gjennomgå framdriften i de forskjellige tiltakene. Ett år senere så ikke SMK noe resultat av PODs gjennomgang av status og gjentok derfor henstillingen i mars 2009. Først i mai 2010 ble endelig statusrapport avgitt fra POD til JD. Den beskrev store bekymringer knyttet til framdriften av stengingen av Grubbegata. Ved en feil ble ikke rapporten oversendt FAD. Komiteen viser til at dette førte til at verken administrativ eller politisk ledelse i FAD gjorde noen endringer med hensyn til organiseringen eller prioriteringen av arbeidet. SMKs representanter mener de på møtet i april 2008 gav beskjed om at det ikke lenger ville være naturlig at SMK fulgte opp FAD i gjennomføringen av tiltakene og at JD skulle ta den videre oppfølgingen overfor FAD. Dermed avsluttet SMK sin tidvise inngripen som hadde drevet prosjektet gjennom enkelte av hindringene. Så lenge JD ikke fulgte opp dette, var det ikke noen klar pådriver igjen i prosjektet. Representanter for JD forklarte til 22. juli-kommisjonen at de oppfattet at SMK tok rollen med å følge opp FAD, i alle fall fram til de mottok brevet med anmodning om revisjon i 2009. I kontrollhøringene i Stortinget kom det også fram at JD ikke hadde oppfattet at de fikk ansvaret for den videre oppfølging av FAD.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener dette er et viktig element i den ansvarsapulveriseringen som fant sted. 22. juli-kommisjonen uttaler at «det etter kommisjonens syn ville vært naturlig at JD fulgte opp iverksettelsen».

Flertallet er enig i dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener denne unnlatsen fra Justisdepartementets side er kritikkverdig.

Komiteen vil understreke at det i prosjekter generelt og i prosjekter med alvorlig sikkerhetsgrad spesielt, er helt avgjørende med klar styring, oppfølging og kontroll fra statsrådets side. Komiteen

mener 22. juli-kommisjonens rapport og komiteens kontrollhøringer tydelig har avdekket at disse elementene ikke var tilstrekkelig til stede i prosessen med å stenge Grubbegata.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er enig i at det er kritikkverdig at Grubbegata ikke ble stengt på et tidligere tidspunkt. Disse medlemmer viser til at POD-rapporten forelå i juni 2004 og at Moderniseringsdepartementet først sendte inn reguleringsøknaden i september 2005. Disse medlemmer registrerer at statlig reguleringsplan ikke ble vurdert som framgangsmåte ved starten av planprosessen. Disse medlemmer vil vise til at Moderniseringsdepartementet i november 2005 anmodet politiet om midlertidig stenging av Grubbegata. Disse medlemmer viser også til at endelig igangsettingstillatelse fra Oslo kommune først ble meddelt Statsbygg i oktober 2010. Disse medlemmer vil videre vise til at arbeidet med å stenge Grubbegata var igangsatt våren/sommeren 2011, men at gjennomføringen av stengingen ble påvirket av at Grubbegata var tatt i bruk som avlastningsvei i forbindelse med gravearbeider i Thor Olsens gate, og av at funnet av udokumenterte kabler i gata førte til ny prosjektering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, er enig i at det er avgjørende for styringen og oppfølgingen av sikkerhetsprosjekter at ansvarlig statsråd engasjerer seg i problemstillinger som omhandler sikkerhet. Flertallet vil i den sammenheng vise til det sterke inntrykk som ble gitt fra tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik og tidligere justisminister Odd Einar Dørum. I kontrollhøringen var begge meget klare i sine engasjement for sikkerhet og beredskap og svært tydelige på ansvarsdelingen dem imellom da de satt i regjering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener den samme tydeligheten ikke kom frem på samme måte under kontrollhøringen med tidligere justisminister Knut Storberget eller statsminister Jens Stoltenberg.

Disse medlemmer viser til at det er statsministerens ansvar å sørge for at statsrådene i regjeringen har den nødvendige kompetanse til å gjøre den viktige jobben de er satt til. Dersom statsministeren har grunn til å tvile på en statsråds gjennomføringskraft eller oppfatning av eget ansvar, er det statsministerens oppgave å bytte vedkommende ut. Dersom statsministeren ikke foretar slikt bytte, vil de feil som

vedkommende statsråd begår også slå tilbake på statsministeren som regjeringens øverste leder, selv om det ikke vil ha betydning for de formelle parlamentariske og konstitusjonelle ansvarsrammer.

3.6.5 Sikkerhetsloven og forskrift om objektsikkerhet

Komiteen viser til sikkerhetsloven, vedtatt 20. mars 1998 med ikrafttredelse 1. juli 2001. Loven skal legge forholdene til rette for at trusler mot rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser effektivt skal kunne motvirkes. Komiteen vil understreke at beskyttelse og sikringstiltak for regjeringen og departementene er av vesentlig betydning for nasjonal sikkerhet.

Sikkerhetsloven § 17 hadde frem til 1. januar 2011 følgende ordlyd:

«§ 17. Plikt til å beskytte skjermingsverdige objekter

Vedkommende virksomhet plikter å utpeke skjermingsverdige objekter som virksomheten eier eller på annen måte har kontroll over eller fører tilsyn med, og treffe nødvendige forebyggende sikkerhetstiltak for å beskytte skjermingsverdige objekter mot sikkerhetstruende virksomhet.

Kongen gir nærmere bestemmelser om plikt til å beskytte skjermingsverdige objekter. Kongen kan herunder bestemme at det kreves sikkerhetsklarering etter reglene i kapittel 6 for den som vil kunne få tilgang til skjermingsverdig objekt.»

Komiteen viser til at sikkerhetsloven § 17 ble endret med virkning fra 1. januar 2011. Forskrift om objektsikkerhet trådte i kraft på samme tidspunkt.

Komiteen viser til at det tok 13 år fra sikkerhetsloven var vedtatt, til det forelå forskriftsbestemmelser som skulle utfylle lovens bestemmelser om objektsikkerhet.

Komiteen vil fremheve at selv om objektsikkerhetsforskriften først trådte i kraft 1. januar 2011, hadde også objekteier etter sikkerhetsloven § 17 et selvstendig ansvar for å iverksette forebyggende sikkerhetstiltak.

Komiteen mener arbeidet med sikkerhetsprosjektet for regjeringen og sikringsprosjektet av regjeringskvartalet var en sentral del av oppfølgingen av dette ansvaret. Objekteier for regjeringskvartalet er FAD. Etter sikkerhetsloven hadde FAD et selvstendig ansvar for beskyttelsen av regjeringskvartalet, uavhengig av fremdriften i arbeidet med sikringsprosjektet.

Komiteen viser videre til at 22. juli-kommisjonen i sin rapport uttaler at:

«verken fravær av forskrift eller manglende oversikt over utpekte objekter (har) hatt betydning for plikten den enkelte virksomhet har hatt til å beskytte objekter som i henhold til lovens definisjon er klart skjermingsverdige.»

I tillegg skriver kommisjonen at:

«Staten tok heller ingen ytterligere initiativ overfor kommunen for å påskynde prosessen. Prosjektlederen i FAD purret i liten grad på framdriften, og vurderte heller aldri å be Statsbygg forskuttere endelig godkjenning for å kunne iverksette tiltaket umiddelbart ved igangsettelsestillatelse.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at forskriften blant annet skal bidra til oppfølging av objektsikring og kontroll med skjermingsverdige objekter. Flertallet viser til at konsekvensen av denne tidsbruken er at det i liten grad er utpekt skjermingsverdige objekter. NSMs mulighet til å utføre kontroll i henhold til sikkerhetsloven har derfor vært betydelig redusert.

Flertallet viser til at ifølge 22. juli-kommisjonen var denne tidsbruken uakseptabel og «en illustrasjon på manglende erkjennelse av sikkerhetslovens formål.» Flertallet viser videre til at tidligere politidirektør Ingelin Killengreen i kontrollhøring 19. november 2012 sa at:

«Vi opplevde nok at departementskulturen var preget av at sikkerhetstiltak på en måte var litt unødvendige. Og det var litt av den forståelsen som gjenspeilte seg i at da spørsmålet om Grubbegata kom opp, var det relativt kraftige reaksjoner: at politiet var hysteriske, og at dette var helt unødvendig.»

Flertallet mener dette står i sterk kontrast til de rapportene FAD hadde fått som tydelig dokumenterte at det forelå en sikkerhetsrisiko.

Flertallet mener det er sterkt kritikkverdig at det har tatt tretten år mellom lovvedtak og ikrafttredelse av nødvendige og forutsatte forskrifter.

Komiteen viser til at ifølge 22. juli-kommisjonen var tidsbruken uakseptabel og «en illustrasjon på manglende erkjennelse av sikkerhetslovens formål.»

Komiteen viser videre til 22. juli-kommisjonens rapport hvor det står:

«NSM har som nevnt begrunnet manglende tilsyn med at de ikke har kunnet gjennomføre meningsfylte tilsyn før objektsikkerhetsforskriften var på plass. Ressursene innen objektsikring ble derfor brukt på å utvikle forskriften, i stedet for å gjennomføre tilsyn som de mente ikke ville være god nok.

Selv om lovens bestemmelser var overordnet, har kommisjonen vanskelig for å se at NSM i denne perioden ikke skulle kunne utføre meningsfylte tilsyn. Det synes klart at også før objektsikkerhetsforskriften var på plass, plikten virksomhetene å sikre sine objekter, og NSM pliktet å føre tilsyn med at lovens krav var oppfylt.

Det beste ble det godes fiende. Et ønske om å kunne gjennomføre best mulig tilsyn førte til at det ikke ble gjennomført tilsyn overhodet. Kommisjonen

mener et kritisk tilsyn fra NSM ville kunne gitt FAD mer energi i oppfølgingen av prosjektet.

Kommisjonen presiserer likevel at manglende tilsyn på ingen måte fratrar virksomhetene ansvaret for å sikre egne objekter.»

Komiteen mener på denne bakgrunn at tiden det tok fra sikkerhetsloven trådte i kraft i 2001 til forskrifter var på plass i 2011, har hatt som konsekvens at objekteiere ikke har utpekt og beskyttet skjermingsverdige objekter, samt at NSM ikke har gjennomført tilsyn. Selv om forskriften ikke var på plass, har objekteier og NSM som tilsynsmyndighet ansvar etter sikkerhetsloven. Komiteen mener det kritikkverdige er at en ikke har forholdt seg til sikkerhetsloven.

Komiteen viser til at objektsikkerhetsforskriften har en implementeringsfase over tre år, hvilket medfører at første frist for sikkerhetsklassifisering og vurdering av tiltak skal være gjennomført i løpet av 2012, mens fristen for gjennomføring av tiltak er utgangen av 2013.

3.7 Svikt i beredskapen

Komiteen vil påpeke at det har kommet frem at politiet sviktet på mange områder den 22. juli 2011. Komiteen viser til at statsminister Jens Stoltenberg på pressekonferansen 28. august 2012 uttalte at «Det er den svikten i fredstid som har gitt de største og mest alvorlige skadevirkningene».

Komiteen har i sitt arbeid lagt særlig vekt på å få frem om Politidirektoratet kunne handlet annerledes forut for hendelsen, og hvordan de håndterte krisen den 22. juli.

3.7.1 Styringen av norsk politi – beredskap

Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementet har den overordnede styringen av politiet og det overordnede ansvaret for samfunnssikkerhet og beredskap. Komiteen viser videre til at Politidirektoratet i 2001 ble etablert som et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet, med ansvar for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak innenfor politiets virksomhet. Politidirektoratet har ansvaret for ledelse og oppfølging av politidistriktene og politiets særorganer med unntak av Politiets sikkerhetstjeneste, som er direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Direktoratet har også ansvaret for personal- og organisasjonsutvikling, støtte- og tilsynsoppgaver, forvaltningsoppgaver, beredskap, samt behandling av klagesaker.

Komiteen viser til at formålet med opprettelsen av Politidirektoratet blant annet var å styrke den sentrale ledelsen av politiet for å kunne møte utfordringene i kriminalitetsutviklingen og videreutvikle det politioperative sentrale beredskaps- og krisehåndteringsapparatet.

Komiteen har merket seg at de operative funksjonene i politiet primært ivaretas av det enkelte politidistrikt eller særorgan med slik funksjon. Politidirektoratet vil bare i helt spesielle situasjoner gripe inn i den operative virksomheten. Slik inngripen kan skje ved at politidirektøren enten bruker sin instruksjonsrett, selv overtar ansvaret for politioperasjonen eller overlater ansvaret for operasjonen til en annen politimester enn der hendelsen finner sted.

Komiteen viser til at det kan synes som om politiet ikke hadde tatt tilstrekkelig lærdom av beredskapsøvelsene forut for 22. juli 2011 til å kunne takle terroraksjonen på en tilfredsstillende måte.

22. juli-kommisjonen konkluderte med at det forelå en teoretisk forståelse av terror, men at det manglet en reell erkjennelse av terrortrusselen. Komiteen mener det er kritikkverdig at risikoerkjennelsen i POD og politiet var så lav, ettersom PST allerede i 2007 advarte regjeringens sikkerhetsutvalg om at det var mer enn 50 pst. sannsynlig at Norge ville oppleve forsøk på et terroranslag fra ekstreme islamistiske grupperinger innen tre til fem år.

I kontrollhøringen ga både tidligere politidirektør Ingelin Killengreen og tidligere politimester i Oslo, Anstein Gjengedal, uttrykk for at verken Politidirektoratet eller Oslo politidistrikt ble målt på samfunnssikkerhet og beredskap, og at de ble detaljstyrt av Justisdepartementet på svært mange andre områder. Komiteen merket seg at dette ble avvist av tidligere ekspedisjonssjef i Justis- og beredskapsdepartementet, Hans Sverre Sjøvold, og av tidligere justisminister Knut Storberget. Storberget henviste til tildelingsbrevet for 2011 hvor målene for politiet er listet opp og hvor han påpekte at beredskap var sentralt.

Komiteen vil peke på at det overordnede ansvaret for problemstillinger knyttet til terrorberedskapen ligger hos justisministeren. Komiteen mener det er kritikkverdig at denne oppgaven ikke i tilstrekkelig grad er fulgt opp, særlig på bakgrunn av PST-rapporten fra 2007.

Komiteen viser til kontrollhøringen 19. november 2012 hvor tidligere politimester i Oslo, Anstein Gjengedal, uttalte at politiet ikke var dimensjonert for utfordringene de ble utsatt for.

Komiteen merket seg også at Gjengedal under kontrollhøringen uttalte at beredskap ikke sto høyt på den politiske dagsorden, og at «jeg har merket meg at interesseområdet er kriminalitetsbekjempelse, ikke beredskap». Komiteen registrerer dette med undring, og viser til 22. juli-kommisjonens hovedkonklusjon hvor de skriver:

«Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunnssikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i sam-

funnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»

Komiteen vil også understreke at regjeringen Bondevik II flere ganger presiserte at beredskap er en av politiets hovedoppgaver. I politirolemeldingen (St.meld. nr. 42 (2004–2005) Politiets rolle og oppgaver) ble politiets oppgaver delt i fire, hvorav den ene var at:

«Politiet skal være den sentrale aktøren i det sivile samfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag, og ha det sentrale ansvaret i den lokale beredskapen med øvelsesmønstre basert på samvirke med andre nødetater, Forsvaret, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum.»

Komiteen viser til at POD og det enkelte politidistrikt også har et selvstendig ansvar for beredskap, krisehåndtering og samfunnssikkerhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener likevel ikke at det er grunnlag for å si at politiet har manglet politisk støtte for å prioritere beredskap.

Komiteen viser til at tidligere politimester i Oslo, Anstein Gjengedal, forklarte følgende til 22. juli-kommisjonen:

«På spørsmål om OPD har forutsett en bombeeksplosjon i sine scenarioer, så opplyste Gjengedal at de har trent på at det kunne skje en bombeeksplosjon i Oslo, uten å knytte scenarioene til et bestemt sted. De har ikke forutsett at det skulle gå av en bombe i regjeringskvartalet, men vært bevisst på at offentlige bygninger, herunder regjeringsbygninger, kan være terrormål. Umiddelbart etter 9/11 har OPD vært mest bekymret for ambassadene. Etter Madrid og London har de rettet oppmerksomheten også mot kommunikasjonsnettet.

Gjengedal ble spurt om han er kjent med scenarioet om en bombe i regjeringskvartalet står anført på beredskapstroppens prioriterte liste over øvelsesscenarioer. Til dette opplyste Gjengedal at det har vært øvet på scenarioet, men han kjenner ikke til, men forutsetter at, POD er orientert om dette».

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, kan ikke se at beredskap har vært gitt tilstrekkelig prioritet i målstyringen siden 2008, noe flertallet mener er sterkt kritikkverdig.

Flertallet mener kontrollhøringene i november 2012 viste at regjeringen Bondevik II nok hadde mer oppmerksomhet på beredskap enn den sittende regjering, blant annet fordi den overtok makten like etter terrorangrepene i USA 11. september 2001.

Flertallet mener det gjennom kontrollhøringene ble avslørt at samfunnssikkerhet og beredskap ikke har blitt prioritert i tilstrekkelig grad av den rødgrønne regjeringen. Flertallet mener dette også ga seg utslag i tildelingsbrevene til, og målstyringen av politiet.

22. juli-kommisjonen slår fast at temaet samfunnssikkerhet har vært nevnt som et overordnet mål de senere år, men «eksplisitt omtale av beredskap har det ikke vært siden 2008». Videre uttaler kommisjonen at Justisdepartementet i årene 2009, 2010 og 2011 ikke satte opp noen konkrete mål eller tiltak i tildelingsbrevene rettet mot politietats beredskap for terror eller håndtering av angrep. Flertallet mener dette er underlig, all den tid tildelingsbrevene de senere årene er blitt stadig mer detaljerte, med flere og mer spesifikke målsettinger.

Flertallet mener det er kritikkverdig at beredskap i liten grad er blitt etterspurt av den sittende regjeringens justisdepartement.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser i denne sammenhengen til Justisdepartementets tildelingsbrev til POD for 2011 (datert 17. januar 2011) hvor hovedmål 3 er «Økt trygghet og samfunnssikkerhet», delmål 3.1 er «Effektiv og god håndtering av forhold som skaper utrygghet», delmål 3.2 er «Økt evne til krisehåndtering i politiet» og delmål 3.3 er «Vern om rikets sikkerhet, selvstendighet og betydelige samfunnsinteresser».

Disse medlemmer mener dette er et klart og tydelig signal om at beredskap var prioritert. Disse medlemmer vil videre vise til at PSTs budsjetter ble betydelig styrket fra 2005 til 2011 og at det i revidert nasjonalbudsjett for 2011 ble gitt en tilleggsbevilgning på 20 mill. kroner til oppgradering og utskifting av utstyr til Beredskapstroppen.

3.7.2 Politidirektoratet

Komiteen viser til at Politidirektoratet har ansvar for å støtte det eller de berørte politidistrikter som har det operative ansvaret ved store krisesituasjoner. Der flere distrikter er involvert, har direktoratet også ansvaret for koordinering, samt ansvar for situasjonsrapportering til overordnet myndighet. Komiteen har merket seg at det i politiets egen evalueringsrapport fremkom at politimesteren i Oslo hadde det koordinerende ansvaret, og ikke politidirektøren. Under kontrollhøringen kom det frem at politimesteren selv ikke var klar over at han hadde fått dette ansvaret. Komiteen mener at uklare rolleavklaringer er uakseptabelt i en krisesituasjon.

Komiteen mener at nye oppgaver ikke bør tildeles uten at det blir gjort tydelig kjent for involverte parter.

Komiteen har merket seg at 22. juli-kommisjonen konkluderte med at det forelå uklarheter vedrørende hvem som faktisk fylte rollen som politidirektør 22. juli 2011. Under kontrollhøringen kom det frem at daværende politidirektør Øystein Mæland og assisterende politidirektør Vidar Refvik avtalte at Mæland skulle ta ledelsen i Politidirektoratet, mens Refvik skulle representere direktoratet i regjeringens kriseråd. Dette var også kjent for lederen av kriserådet, daværende departementsråd Morten Ruud. Komiteen viser til at det kom frem under kontrollhøringen at Øystein Mæland, som var ansvarlig for staben i POD, ikke hadde kunnskap om hvilke planverk som skulle iverksettes ved store kriser. Vidar Refvik, som var POD sin representant i regjeringens kriseråd 22. juli 2011, uttalte til komiteen at han hadde kunnskap om planverket og at han ville ha satt dette i verk om han hadde vært til stede i staben i POD. Refvik sa i kontrollhøringen følgende:

«I ettertid ser jeg nok at jeg kunne ha brukt min kapasitet og min kunnskap bedre om jeg hadde vært i direktoratet og hjulpet til med ledelsesarbeidet der.»

Komiteen vil bemerke at det er svært viktig at politidirektøren både kjenner til planverket for beredskap, og sørger for at det blir iverksatt i store krisesituasjoner.

Komiteen vil bemerke at det ikke kom helt klart frem i kontrollhøringen om det var like tydelig for alle berørte parter hvem som faktisk var politidirektør, og vil derfor understreke viktigheten av tydelig kommunikasjon i krisesituasjoner for å unngå unødige misforståelser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at uklarheten i stor grad er Øystein Mælands ansvar, men mener at også assisterende politidirektør Vidar Refvik burde bistått Øystein Mæland.

Komiteen viser til at det er utarbeidet en ny instruks for Politidirektoratet for å sikre og avklare ansvarsforhold og roller mellom departement og direktorat.

3.7.3 *Politiaksjonen i regjeringkvartalet*

Komiteen viser til at Oslo politidistrikt hadde ansvaret for den operative beredskapen under terroraksjonen 22. juli 2011, og allerede kl. 16.00 hadde politiet samlet et stort antall mannskaper. I den første fasen etter eksplosjonen i regjeringkvartalet gjorde politiet en veldig god innsats i arbeidet med livred-

ding, evakuering og søk etter overlevende i bygningene. Beredskapstroppen var også en del av dette arbeidet. Oslo politidistrikt fikk raskt etterforskningsansvaret av Riksadvokaten.

Rett etter eksplosjonen i regjeringkvartalet ble det ringt inn et tips til politiets nødtelefon med opplysning om en mann i politiuniform som var bevæpnet, samt registreringsnummeret på mannens bil. Opplysningene ble overlevert til operasjonslederen på en papirlapp. Under kontrollhøringen kom det frem at stor pågang og lav bemanning på operasjonssentralen var årsaken til at det tok omtrent 20 minutter før operasjonssentralen ringte tilbake til vitnet. Hvis tipset hadde vært håndtert raskere, kunne gjerningsmannen ha vært stanset på vei til Utøya.

3.7.4 *Politiets operasjonssentraler*

Komiteen vil understreke at hendelsene 22. juli viser viktigheten av å ha tilstrekkelig bemanning på operasjonssentralene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at det kom frem under kontrollhøringen at den lave bemanningen på operasjonssentralen ved Oslo politidistrikt var blitt tatt opp med Justisdepartementet, men uten at dette hadde medført at den var blitt bedret.

Flertallet viser videre til at bekymring knyttet til kapasitet og bemanning ved politiets operasjonssentraler har vært tema i Stortinget gjentatte ganger. Flertallet viser til skriftlig spørsmål, Dokument nr. 15:145 (2008–2009), fra stortingsrepresentant André Oktay Dahl til daværende justisminister Knut Storberget, sendt 24. oktober 2008. Storberget hevder i sitt svar til representanten at det var store utfordringer knyttet til kapasiteten ved operasjonssentralen i Oslo på en konkret dato. Dette omtales ikke som et engangstilfelle av justisministeren. I svaret står det blant annet:

«Justisdepartementet arbeider for at politiet får ressurser og rammevilkår til å ivareta publikums behov for service og beredskap. Vi har økt politiets budsjetter med om lag 2 milliarder kroner nominelt i perioden 2006 – 2009, eller 800 mill. kroner når lønns- og prisvekst er fratrukket.

(...)

Det er imidlertid ikke kjent for politiledelsen i Oslo at det har vært alvorlige hendelser som ikke er håndtert av de innsatsenheter som har vært tilgjengelig, selv om de enheter man har hatt på tjeneste virkelig har hatt nok å gjøre.

Selv om oppmerksomheten i stor grad rettes mot politiets ressurs- og bemannings situasjon, viser flere oppslag de siste døgn at politiet har nødvendig kapasitet og tar hånd om alvorlige hendelser på en svært betryggende måte.»

Flertallet mener statsrådets beskrivelse er lite dekkende for den reelle situasjonen. Fravær av medieomtale av alvorlige hendelser som politiet ikke håndterte, er lite egnet som utgangspunkt for å legge til grunn at politiet har nødvendig kapasitet.

Flertallet mener at regjeringens opplysninger til Stortinget om tilstanden i politiet – knyttet til operasjonssentraler, bemanning, ressurser, politihelikopteret, IKT, trening, øvelser og utstyrssituasjon – i det vesentlige ble besvart av statsråden med generelle uttalelser om bevilgninger. I mange tilfeller ble også studentopptaket ved Politihøgskolen, som samtlige partier har vært enige om siden 2001, brukt som svar på det meste.

Flertallet mener det er kritikkverdig at departementet ikke har iverksatt tiltak for å øke bemanningen, og at oppfølgingsarbeidet har gått langsomt i politisektoren, særlig i tiden før 22. juli-kommisjonens rapport ble fremlagt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at tidligere justisminister Knut Storberget ved en rekke anledninger svarte på spørsmål og på andre måter informerte Stortinget om bemanningssituasjonen i politiet. Disse medlemmer mener at justisministerens svar er korrekte i den forstand at han på spørsmål om bemanning av operasjonssentralene i politidistriktene skal opplyse om bemanning generelt. Det er justisministerens oppgave å sørge for tilstrekkelig bemanning i politietaten, men den enkelte politimesters oppgave å disponere bemanningen med sikte på å utføre sitt oppdrag. Allokeringen av bemanningen er og blir den enkelte politimesters oppgave som han eller hun i etterkant kan måles på. Å frata politimesterens ansvar og myndighet over dette, vil være innblanding og detaljstyring fra justisministerens side.

3.7.5 Politireserven

Komiteen viser til 22. juli-kommisjonens omtale av politireserven, som etter beredskapssystemet omtales som politiets nasjonale forsterkningsressurs. Politireserven kunne dermed ha blitt benyttet til vakt og sikring av skjermingsverdige objekter den 22. juli og de påfølgende dagene. Det fremgår av kommisjonens rapport at bruk av politireserven ble vurdert av staben ved Oslo politidistrikt, og godkjent av Politidirektoratet, men ikke benyttet. Bruk av Forsvaret fremsto som et bedre alternativ.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener dette viser at politireserven de senere årene i praksis er nedprioritert og ikke ansees som en egnet ressurs i krisesituas-

sjoner. Flertallet mener dette har skjedd uten tilstrekkelig informasjon til Stortinget om hvilke konsekvenser det vil kunne få for politiets evne til eksempelvis objektsikring, særlig ettersom politiet ikke har tilstrekkelig egen kapasitet til objektsikkerhet i krisesituasjoner.

Flertallet mener dette er kritikkverdig og legger til grunn at politireservens fremtid skal avklares av Stortinget.

3.7.6 Politiaksjonen på Utøya

Komiteen viser til at de første meldingene om ugjerningene på Utøya kom til politiet kl. 17.24 den 22. juli. Skipperen på MS Thorbjørn ringte AMK-sentralen i Buskerud rett etter at han hadde vært vitne til de første drapene, og ble derfra koblet opp mot politiets operasjonssentral i Hønefoss. Ett minutt senere mottok operasjonssentralen de første telefonene fra ungdommer på Utøya. De fleste innringerne fortalte at en mann i politiuniform gikk omkring på øya og skjøt og at det var mange skadde og drepte.

Komiteen har merket seg at 22. juli-kommisjonen konkluderte med at politiet kunne ha ankommet Utøya raskere, og dermed trolig spart liv. Nordre Buskerud politidistrikt mobiliserte raskt en aksjonsgruppe på åtte bevæpnede tjenestemenn. Komiteen viser til at Beredskapstroppen var med i redningsarbeidet i regjeringskvartalet, men rykket ut til Utøya da melding om skyting på øya kom.

Komiteen har merket seg at nødnettet ikke var utbygd til Nordre Buskerud politidistrikt. På grunn av stor pågang ved operasjonssentralen i Nordre Buskerud politidistrikt fikk ikke Beredskapstroppen kontakt med operasjonssentralen på telefon. Beredskapstroppen rykket derfor ut uten at politidistriktet var informert og det oppstod uklarheter og misforståelser om bl.a. oppmøtested, noe som kan ha bidratt til å forsinke politiets ankomst til øya. Under kontrollhøringen kom det frem at Beredskapstroppen selv mente at dette ikke fikk noen konsekvenser for aksjonen.

Komiteen viser til at klarhet mellom Beredskapstroppen og Nordre Buskerud politidistrikts tjenestemenn ikke utelukkende skyldtes at nødnettet ikke var utbygget i Nordre Buskerud. I den forbindelse viser komiteen til svaret fra 22. juli-kommisjonens leder til representanten Skei Grande i Stortingets kontrollhøring, hvor Bech Gjærv ble bedt om å kommentere følgende:

«... det lokale politikammeret var på vei, mens vi fikk en spesialtropp som overkjørte hele systemet ...?»

22. juli-kommisjonens leder påpekte at problemet var at ressursene ikke fant hverandre og at problemstillingene til dels handlet om IKT og mang-

lende kapasitet på operasjonssentralene, men også om manglende sambandsdisiplin.

Komiteen vil også vise til at det i rapporten er dokumentert at politiet ville ha kommet raskere til Utøya dersom den lokale aksjonsleders plan hadde vært fulgt.

Komiteen viser til at det var mange fritidsbåter i området. Likevel ble det fra politiets side gjort for lite for å rekvirere båter til Beredskapstroppen. Komiteen vil peke på at turen ut til Utøya tok lang tid, fordi politiets egen gummibåt ble overbelastet og havarete. Da polititjenestemennene fra Nordre Buskerud politidistrikt og Beredskapstroppen først kom til Utøya, samarbeidet de imidlertid godt om pågripelsen, og om arbeidet i timene etterpå.

Komiteen viser til at alle polititjenestemenn på Utøya gjorde en stor innsats og reddet mange liv.

3.7.7 *Politiets innsats – justisministerens og forsvarsministerens redegjørelse til Stortinget 10. november 2011 og politiets egen evaluering*

Komiteen viser til at justisministerens og forsvarsministerens redegjørelse til Stortinget 10. november 2011 om 22. juli-angrepet ga Stortinget utfyllende informasjon på flere punkter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at informasjonen som regjeringen ga i noen sentrale tilfeller var divergerende med 22. juli-kommisjonens funn. Det gjelder avgjørende spørsmål om myndighetenes håndtering av angrepet, som tilgangen på båter ved Utøya, politihelikopteret, riksalarm og innkalling av ekstra mannskaper, der det gjennomgående ble skapt et inntrykk av at justissektoren hadde gjort en bedre innsats enn det kommisjonen fant var tilfellet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at justisministerens redegjørelse den 10. november 2011 inneholdt klare forbehold om at faktagrunnlaget om blant annet hendelsesforløpet og politiets innsats ville kunne endre seg i ettertid, som følge av 22. juli-kommisjonens arbeid.

Komiteen legger kommisjonens situasjonsbeskrivelser til grunn.

Komiteen viser videre til at politiets egen evaluering av krisehåndteringen 22. juli 2011, Sønderland-utvalget, avviker på en del sentrale punkter fra den uavhengige 22. juli-kommisjonens rapport. Under kontrollhøringen kom det frem at mandatet for Sønderland-utvalget var for snevert, selv om det reflekterte evalueringstemaer som var satt opp i poli-

tiets eget beredskapssystem. Det kom også frem at metodikken som Sønderland-utvalget brukte, hadde fokus på erfaringslæring og var en annen fremgangsmåte enn 22. juli-kommisjonen brukte. Komiteen mener likevel det er lite tilfredsstillende at rapportene konkluderer svært forskjellig på sentrale punkt. Blant annet vurderte politiets egen evaluering at en anmodning om bistand fra Forsvarets helikopter ikke ville ha fått betydning, fordi det uansett ikke hadde vært tilgjengelig. 22. juli-kommisjonen avviste dette, og konstaterte at en rask anmodning til Forsvaret om bruk av helikopter kunne gitt en bedre oversikt over situasjonen, samt at terroristaksjonen på Utøya kunne vært stanset tidligere.

Komiteen mener den manglende selverkjenning Sønderland-utvalget uttrykte skadet politiets omdømme. Det er en forutsetning å erkjenne feil og svakheter dersom en skal dra lærdom av alvorlige hendelser.

Komiteen mener Sønderland-rapporten, som i hovedsak konkluderte med at det var lite politiet kunne gjort annerledes, gjør at en kan stille spørsmål ved om politiet har en tilstrekkelig lærende kultur. Dette kan også tolkes i sammenheng med at læring under øvelse i liten grad medførte praktiske endringer i politiet. Komiteen mener at det i seg selv ikke er bekymringsverdig at to rapporter konkluderer ulikt. Det som etter komiteens oppfatning er problematisk, er at politiet i året før 22. juli-kommisjonen la fram sin rapport, framsto som eterrasjonaliserende, i stedet for å være åpne om egne feil. Komiteen mener eksempelvis det er uheldig at politiet på en pressekonferanse 18. august 2011 presenterte fire grunner for at Storøya var det beste oppmøtestedet, når det i 22. juli-rapporten kunne leses at valget av Storøya:

«... ikke var forankret i polititaktiske vurderinger, men kom i stand ved en misforståelse under en telefonsamtale mellom en tjenestemann fra BT og den lokale operasjonssentralen.»

Komiteen mener det er alvorlig at politiet fremstår som noe selvbeskyttende etter slike alvorlige hendelser, men er fornøyd med at ny politidirektør har grepet fatt i denne problemstillingen.

3.7.8 *Politietatsens ressurser for å bekjempe terror*

Komiteen understreker at 22. juli-kommisjonen har vurdert hendelsene den 22. juli i 2011. Mandatet og tidsfristen medførte at kommisjonen måtte prioritere og avgrense sitt arbeid. For eksempel har ikke kommisjonen foretatt analyser av politiets evne til å mobilisere en stor, godt trent og utrustet politistyrke til steder som ligger langt fra Oslo eller andre

større byer. Komiteen viser til at 22. juli-kommisjonen skriver:

«Dersom angrepet på Utøya hadde skjedd to timer senere, uten et forutgående bombeangrep, ville trolig ikke Beredskapstroppen hatt en så rask utrykning, og Nordre Buskerud politidistrikt ville da etter planen ha hatt en lavere bemanning, og færre med trening til å håndtere bevæpnede oppdrag ville vært tilgjengelig.»

Komiteen støtter 22. juli-kommisjonens vurdering om at:

«Det er derfor det ordinære politi som utgjør den viktigste og fundamentale delen av politiets beredskap. Politiets respons vil aldri være bedre enn den politiresponsen som er i aksjonsområdet når hendelsen skjer.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, er av den oppfatning at politiets ressurser og bemanning i mange tilfeller vil kunne være en kritisk faktor for å sikre tilfredsstillende beredskap i hele landet. Flertallet viser til at kommisjonen ikke har utarbeidet en politistudie, hvor politiets ressurser, bemanning og evne til å løse sitt samfunnsoppdrag vurderes i sammenheng. Flertallet vil fremheve at det i lang tid har vært uenighet mellom opposisjonen og regjeringspartiene om hva som er den reelle situasjonen i politiet landet rundt.

Flertallet viser videre til at en lang rekke politidistrikt over tid var varslet om lavere bemanning og reduserte driftsbudsjett som følge av regjeringspartienes bevilgninger til politi- og lensmannsetaten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at en av 22. juli-kommisjonens hovedkonklusjoner er at svikten den 22. juli 2011 i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger, enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at politietatsens budsjetter økte med ca. fire mrd. kroner fra 2005 til 2011, at det ble foretatt en dobling av utdanningen av politifolk ved Politihøgskolen i samme periode, at det ble ansatt mange nye i politi- og lensmannsetaten fra 2005, at redningshelikopterberedskapen ble bygget betydelig ut fra 2005 og at både PSTs og Beredskapstroppens budsjetter er blitt styrket.

Beklageligvis var ikke dette nok til å forhindre de alvorlige følgene terroraksjonene den 22. juli fikk.

Disse medlemmer vil videre vise til at Politidirektoratet har offentliggjort oversikt over fordelingen av økningen i antall årsverk i politidistrikter

og særorganer fordelt på stillingskategorier for perioden 2008 til 2011. I denne perioden falt antall årsverk politistillinger i distriktene med 0,6 pst., mens antall årsverk politistillinger i særorganene økte med 26,6 pst. Totalt var økningen i antall årsverk politistillinger fra 2008 til 2011 på 0,6 pst. Økningen i antall årsverk juriststillinger var i samme periode om lag 4 pst. i både politidistriktene og i særorganene, mens antall årsverk sivile stillinger vokste med henholdsvis 10,6 og 34,8 pst. i politidistriktene og særorganene. Totalt økte antall årsverk i politidistriktene med 318,4, fra 11 235 til 11 553,4 årsverk fra 2008 til 2011, mens antall årsverk i særorganene økte med 448, fra 1480,5 til 1928,5 i denne perioden. Om lag halvparten av politidistriktene hadde en økning i antall årsverk politistillinger. Romerike hadde den største prosentvise økningen i antall årsverk, mens den prosentvise nedgangen var størst i Asker og Bærum.

Disse medlemmer viser videre til at i tildelingsbrevet for 2013 krever Justis- og beredskapsdepartementet at Politidirektoratet prioriterer økt politibemanning og jobb til nyutdannede fra Politihøgskolen, mer formålstjenlig, behovsstyrt og fleksibel disponering av samtlige mannskapsressurser og tiltak for å beholde arbeidskraft og redusere avgang.

For å påse at hovedmålet om økt trygghet og styrket samfunnssikkerhet nås, skal Politidirektoratet jevnlig rapportere på bemanningsutvikling: Hvor mange av de nyutdannede som har fått jobb i etaten, samlet bemanning (politiårsverk og sivile), politidekning og avgang fra etaten. Rapporten skal også omfatte bemanningen ved PSTs sentrale enhet. I rapporteringen skal Politidirektoratet gi en vurdering av status og utvikling og eventuelt behovet for korrigerende tiltak.

3.7.9 IKT i politiet

Komiteen viser til at politiets IKT-system er mangelfullt, noe som har vært kjent for regjeringen i lang tid. Blant annet kommer dette frem i flere tildelingsbrev til Politidirektoratet fra departementet siden 2008. Under kontrollhøringen ble komiteen gjort kjent med at Politidirektoratet ønsket å ta midler fra politidistriktenes driftsbudsjetter til IKT-investering, men ble nektet dette av Justisdepartementet. Komiteen viser til Innst. 79 S (2010–2011) om Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet. I kontrollhøringen i forbindelse med behandling av denne saken svarte daværende justisminister Knut Storberget følgende på spørsmålet:

«Er det ikke slik at IKT-investeringene er blitt nedprioritert fordi det har vært for store politiske omkostninger knyttet til ikke å gi det til operativ polititjeneste?»:

«Ja, jeg vil i stor grad gi deg rett i det. ...»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til fortsettelsen i svaret til tidligere statsråd Knut Storberget, som gir et dekkende bilde av det som ble sagt i denne kontrollhøringen:

«Det har vært mange satsingsforslag på politifeltet siden jeg kom til Justisdepartementet. Jeg husker jo veldig godt Politiets Fellesforbund og for så vidt også Politidirektoratets satsingsforslag her, og hva som var viktig. Det første vi valgte å gripe fatt i, var at de som jobbet ute, måtte ha godt verneutstyr. Så både verneutstyr og våpen ble prioritert. Vi ser at budsjettene til Politiets data- og materielltjeneste har vokst betydelig. Jeg tror det har vært en dobling i min periode, så det har vært betydelige investeringer, også på IKT, men de har vært fragmenterte. (...) Og vi har en betydelig satsing opp imot det å gjøre noe med bemanning. Det var prioritet nr. 1. Så ser jeg at det nå er helt maktpåliggende at man har satt av penger. Jeg ser også – når vi har gjort det i år, 180 mill. kr. på infrastrukturbiten, men også straffesaksdelen – at det er vel litt som Arne Johannessen sier, at det blir du ikke nevneverdig populær av. Men det grepet må tas».

Komiteen mener det er kritikkverdig at Justisdepartementet ikke har gjort mer for å få fortgang i IKT-utviklingen i politiet og i straffesakskjeden, en problemstilling departementet har vært vel kjent med. 22. juli-kommisjonen konkluderer med at manglende IKT-system medførte at politiaksjonen ble forsinket, noe som fikk fatale konsekvenser. Komiteen har merket seg at Politidirektoratet nå har opprettet en ny avdeling for IKT og teknologi for å forsterke ledelse og styring av IKT-området i politiet. Komiteen viser for øvrig til sine tidligere merknader om dette i flere innstillinger om rapporter fra Riksrevisjonen.

22. juli-kommisjonen påpekte at «IKT-infrastrukturen i politiet må karakteriseres som lite hensiktsmessig». Komiteen har merket seg at den nye straffeloven ikke kan tre i kraft før nytt IKT-system er på plass, samt at politiets operative arbeid svekkes betydelig på grunn av lite tilfredsstillende IKT-systemer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at tidligere justisminister Knut Storberget i kontrollhøringen 26. november 2012 svarte følgende på spørsmål fra representanten Hallgeir H. Langeland om detaljstyring og IKT-satsing i politiet:

«Hvis man går inn i tildelingsbrevet til Politidirektoratet, ikke bare for 2011, men også for tidligere år, vil man se at IKT er en av de viktigste oppgavene for å få opp en ny infrastruktur, men også en ny straf-

fesaksdel og en del andre elementer. Det var det ingen tvil om. Men Politidirektoratet hadde det handlingsrommet i sin økonomi at man i løpet av årene fra 2008 til 2012 satte av mellom 190 mill. og 360 mill. kr. per år. (...)

Jeg har vondt for å forstå at man sier at det ikke er bevilget penger til IKT når man bruker en kvart milliard på ett år – i 2011 skulle man bruke en kvart milliard!»

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen ønsker å iverksette ny straffelov så raskt som mulig, og at regjeringen har gjort et konseptvalg for nye straffesakssystemer, som innebærer en betydelig IKT-satsing i politiet. Disse medlemmer har forståelse for at slike store innfasinger tar tid, men er opptatt av at regjeringen ser etter muligheter for å iverksette viktige straffebud som kan implementeres i gammel straffelov inntil nytt straffesakssystem er på plass. I den sammenheng viser disse medlemmer til at man 19. desember 2008, på bakgrunn av den forsinkede ikrafttreddelsen av straffeloven 2005, foretok en revisjon av straffeloven av 1902 ved at Stortinget vedtok å kriminalisere oppfordring, rekruttering og opplæring til terror, blant annet på bakgrunn av Norges internasjonale forpliktelser i terrorbekjempelsen. Denne lovendringen trådte i kraft straks.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til justisminister Knut Storbergets uttalelser den 28. mai 2009, da Stortinget behandlet siste del av den nye straffeloven. Herunder:

«Vi planlegger en rask ikrafttredelse, men ser vel for oss 2011–2012.»

Disse medlemmer mener dette er én blant mange uttalelser fra daværende justisminister som viser regjeringens manglende gjennomføringsevne. I oktober 2012 svarte justis- og beredskapsminister Grete Faremo, på spørsmål i Stortinget i forbindelse med Stortingets arbeid med statsbudsjettet for 2013, Prop. 1 (2012–2013), at regjeringen forventer at ny straffelov kan tre i kraft innen 1. januar 2017.

Komiteen viser til at det i straffeloven som ble vedtatt i 2008, er en strafferamme på 30 års fengsel for grove terrorhandlinger. Vedtaket har ennå ikke trådt i kraft fordi det hevdes at politiets og domstolenes nåværende datasystemer ikke er i stand til å takle denne endringen. Komiteen viser til at tidligere sjef PST, Jørn Holme, ble spurt om gjennomføringen av terrorlovgivningen under komiteens kontrollhøring 12. november 2012. Holme svarte at han var opprørt over denne forsinkelsen og viste til at det er svært få terrorsaker per år og at et datasystem vanskelig kan stå i veien for at de nye bestemmelsene trer i

kraft. Komiteen viser til at Holme avsluttet med å si at:

«... min anbefaling til regjeringen er at de umiddelbart setter i verk de bestemmelsene som Stortinget vedtok i 2008.»

Komiteen deler denne anbefalingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener det er sterkt kritikkverdig at IKT-satsingen i politiet ble nedprioritert fordi det har vært for store politiske omkostninger knyttet til å ikke gi det til operativ polititjeneste. Disse medlemmer mener det er regjeringens ansvar å sørge for at viktige investeringer som vil bidra til bedre bekjempelse av kriminalitet og sikre bedre muligheter for informasjonsflyt og oppfølging under terrorangrep og alvorlige hendelser, blir prioritert.

3.7.10 Riksalarm

Komiteen vil peke på at nasjonalt varslingssystem fungerte svært dårlig 22. juli 2011. Det er kritikkverdig at verken utsendelse eller mottakelse av riksalarm fungerte. Da Norsk Kontantservice ble ranet i 2004, fantes det ikke et velfungerende og utprøvd system for nasjonal varsling. I evalueringsrapporten av NOKAS-ranet som ble avgitt til Politidirektoratet samme år, ble det redegjort for at det var nødvendig med et velfungerende varslingssystem ved større hendelser. Dette ble også synliggjort etter tsunamien senere i 2004, samt etter Øvelse Oslo 2006. I 2005 fikk Politiets data- og materielltjeneste (PDMT) i oppdrag å utarbeide et forslag til riksalarm, som ble overlevert til Politidirektoratet i 2006. Forslaget ble ikke fulgt opp av direktoratet og nytt forslag ble overlevert Politidirektoratet i 2009. Komiteen har merket seg at Politidirektoratet ikke valgte forslaget fra PDMT, men en løsning ved bruk av e-postvarsling som PDMT mente verken var sikker eller effektiv. Komiteen mener det er kritikkverdig at Politidirektoratet valgte et system som ikke var pålitelig og som var lite forsvarlig, og har med forundring merket seg at det kom frem under kontrollhøringen at daværende politidirektør ikke var involvert i avgjørelsen av hvilket varslingssystem som skulle innføres.

Komiteen viser til at det er Kripos som har ansvaret for å sende ut nasjonale varslinger i krisesituasjoner. Den første varslingen ble sendt ut 22. juli 2011. Den ble kun loggført i to politidistrikter, og det først dagen etter. Denne første varslingen var i tillegg mangelfull, idet bilnummeret på «fluktbilen» manglet bokstavkjennetegn. Komiteen viser til at det i tillegg ble sendt ut to vesentlige varslinger samme kveld. De omhandlet grensekontroll og muligheten

for to andre terrorceller, men heller ikke disse varslingene fungerte etter planen. Nødvendige tiltak ble dermed ikke iverksatt. Komiteen har merket seg at politiets egen evalueringsrapport ikke problematiserer at verken Nordre Buskerud eller Oslo politidistrikt mottok varslingene. 22. juli-kommisjonen, derimot, mener det er sterkt kritikkverdig at de berørte politidistriktene ikke mottok varslingene. Komiteen slutter seg til denne vurderingen. Komiteen mener det i denne saken burde vært trykket på «den store knappen» umiddelbart, slik at alle mulige forebyggende og mobiliserende tiltak kunne iverksettes raskt. Det er bedre å mobilisere mye i utgangspunktet og så trappe ned når en får bedre situasjonsforståelse, enn at det tar for lang tid å iverksette nødvendige tiltak.

3.7.11 Nødnettet – politiets kommunikasjon

Komiteen har merket seg at nødnettet var fullt utbygd i Oslo politidistrikt, mens det ikke var tilgjengelig i Nordre Buskerud politidistrikt 22. juli 2011.

Komiteen har videre merket seg at nødnettet fungerte i Oslo politidistrikt under terroraksjonen, men at det på grunn av manglende utbygging i Nordre Buskerud ble store sambandsproblemer mellom politidistriktene. Nødvendig informasjon og dyrebar tid gikk tapt.

Komiteen viser til at det ikke var etablert rutiner for kommunikasjon mellom politidistriktene som benyttet nødnett og politidistriktene som benyttet analogt samband. Dette gjelder eksempelvis politidistriktene Oslo, Asker og Bærum, samt Søndre Buskerud som alle benyttet nødnett, og Nordre Buskerud som fortsatt benyttet analogt samband. Direkte kommunikasjon mellom nabolistrikter som ble involvert den 22. juli 2011 var dermed ikke mulig. Komiteen mener det er kritikkverdig at det ikke var etablert rutiner for å håndtere slike situasjoner.

Komiteen har merket seg at utbyggingen av nødnettet går saktere enn først antatt og skal være landsdekkende innen utgangen av 2015, jf. Innst. 375 (2011–2012) og Prop. 111 S (2011–2012). Det er svært viktig at nødnettet blir utbygd raskt og på en forsvarlig måte, slik at fullverdig kommunikasjon mellom nødnettet sikres.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at nytt nødnett er et rent talesamband, og at det både 22. juli og ved andre hendelser er oppdaget flere utfordringer ved systemet. Disse medlemmer viser også til at muligheten for direkte kommunikasjon mellom de håndholdte enhetene i områder hvor nettet ikke er utbygd, i praksis er fraværende. Det systemet fungerte ikke engang under aksjonen på Utøya, som er en relativt liten øy.

Disse medlemmer mener det er grunn til bekymring over de svakhetene det nye nødnett avslørte 22. juli og mener det er viktig å se på hvordan nødnettet kan videreutvikles, eksempelvis slik at en kan kommunisere skriftlig i tillegg til tale og bruk av koordinater/kartdata. Nytt nødnett fremstår som teknologisk svært gammeldags, og arbeidet med å forbedre systemet må intensiveres vesentlig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener svikten i fremdriften i nødnettutbyggingen, valget av gammeldags teknologi og manglende fokus på den kvalitet og funksjon et moderne nødnett bør ha, skyldes sviktende prioritering fra flere regjeringer. Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets merknader i Budsjettinnst. S nr. 4 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, understreker at det er Justisdepartementet som har ansvar for utbygging av nødnettet, og at manglende utbygging medvirket til politiets sene ankomst til Utøya. Samtidig vil flertallet understreke at lav bemanning på operasjonssentralene, i Oslo politidistrikt så vel som i Nordre Buskerud politidistrikt, også medførte kommunikasjonsproblemer. Flertallet vil påpeke at lav politidekning på tidspunkt hvor det er størst behov, har vært et kjent tema i lang tid, og at avbøtende tiltak burde ha vært innført tidligere. Flertallet mener det er viktig at politiet får bevilgninger og en organisering som sikrer tilstrekkelig bemanning på operasjonssentralene også i helger og ferieperioder.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er viktig at politimestrene bruker sine bevilgninger til å sikre tilstrekkelig bemanning av og kommunikasjon mellom operasjonssentralene også i helger og ferieperioder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er sterkt kritikkverdig at regjeringen ikke har bidratt til å løse bemanningsutfordringene i politidistriktene når de ble klar over at flest tjenestemenn og -kvinner er på jobb i perioder hvor det er minst behov for dem. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at regjeringen er part i forhandlingene om lønns- og arbeidsvilkår, samt at regjeringen er overordnet ansvarlig for at Politidirektoratet og de enkelte politidistrikt utnytter sine ressurser optimalt.

3.7.12 *Politihelikopteret*

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at politiets helikoptertjeneste var i tilfredsstillende stand i 2006, men etter at Oslo politidistrikt fikk pålegg om å kutte 5 mill. kroner på helikoptertjenesten i 2007/2008, ble den kraftig redusert. Politimesteren i Oslo tok dette opp med Justisdepartementet, og ga beskjed om hvilke konsekvenser dette ville få for helikopterberedskapen. I 2009 ble Forsvarets helikopter (Bell), som blant annet Beredskapstroppen benyttet, sendt til Afghanistan. Dette medførte en ytterligere svekkelse av helikopterberedskapen. Flertallet mener det er sterkt kritikkverdig at regjeringen ikke har sørget for at helikoptertjenesten har hatt full beredskapsbemanning når den hele tiden har vært klar over den kritiske situasjonen.

Komiteen har merket seg at politihelikopteret var uten pilot den 22. juli, på grunn av ferieavvikling. Beredskapstroppen etterspurte politihelikopter opp til flere ganger uten at dette ble fulgt opp, med begrunnelse at dette ikke var mulig på grunn av at det ikke var tilgjengelig. En av politipilotene som var på ferie, meddelte sjefen sin allerede rundt kl. 16.00 at han var hjemme og kunne fly. Sjefen for helikoptertjenesten ringte senere til operasjonssentralen i Oslo og gav beskjed om at de kunne stille med helikopter-pilot, men fikk da beskjed om at det ikke var nødvendig.

Komiteen vil peke på at verken Politidirektoratet eller Oslo politidistrikt etterspurte politihelikopteret. Ikke før etter kl. 19.00 ble politihelikopteret mobilisert. Komiteen har merket seg at både politiet og 22. juli-kommisjonen har konkludert med at politihelikopteret burde vært mobilisert tidligere for å observere og sikre. Komiteen er enig i vurderingen til 22. juli-kommisjonen og mener det er kritikkverdig at anmodningen kom så sent, og at Politidirektoratet heller ikke grep inn.

3.7.13 *Manglende bruk av beredskapsplanverk*

Komiteen viser til at god krisehåndtering krever at man har gjennomarbeidede planer og at det gjennomføres relevante øvelser der planverket brukes. 22. juli-kommisjonen konstaterer at en bilbombe i regjeringskvartalet og flere koordinerte angrep har vært et tilbakevendende tema i trusselvurderinger, sikkerhetsanalyser og øvelsesscenarier gjennom mange år. Kommisjonen konstaterte at det på ulike nivå er blitt øvet for lite og at man ikke har tatt tilstrekkelig lærdom fra øvelser som er gjennomført. Komiteen mener det er kritikkverdig at erfaringer fra tidligere øvelser ikke i stor nok grad er blitt gjenstand for lærdom, og understreker at beredskap må

være en del av resultatmålene i styringsverktøyet. Komiteen vil understreke at krisehåndteringen 22. juli viser at politiet kan trenge å øve mer og bedre.

Komiteen viser til Øvelse Oslo 2006 hvor hensikten var å øve på omfattende terroranslag og andre katastrofer, med spesiell vekt på koordinering og samarbeid på alle nivåer, fra operativ redningsinnsats på de tre skadestedene, til strategiske beslutninger på departements- og regjeringsnivå. I evalueringsrapporten kom det frem 26 lærings- og forbedringspunkter. Disse ble fulgt opp av beredskapsseksjonen i Politidirektoratet. Det kom også frem i evalueringen at operasjonsentralens stabsrom fungerte dårlig. Oslo politidistrikt tok dette opp med Politidirektoratet i 2007 uten at det ble gjort noe med saken.

Komiteen har merket seg at politiets eget terrorplanverk som blant annet omhandlet planer knyttet til veisperringer for å hindre terrorister i å forflytte seg, og tiltak for umiddelbar mobilisering av politipersonell for å redusere responstid ved eventuelle videre anslag, ikke ble iverksatt 22. juli 2011. 22. juli-kommisjonen konstaterte at:

«22/7 avslørte store sårbarheter som var et resultat av manglende eller sendrektig iverksetting av allerede besluttede tiltak og av at til dels meget relevante planer ikke ble brukt.»

Komiteen mener det er kritikkverdig at beredskapsplanen ikke ble satt i verk. Terrorplanverket skal nettopp sikre at effektive tiltak iverksettes, i en svært kaotisk situasjon.

Komiteen viser til at politiets operative personell trener 40 timer i året, mens Oslo politidistrikt trener 80 timer i året. Beredskapstroppen trener omtrent halvparten av sin arbeidstid. Komiteen er oppmerksom på at antall timer man har til rådighet for trening og øvelse henger sammen med bemannings-situasjon og ressurser. Komiteen mener det er nødvendig at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet vurderer om øvelsesaktiviteten i politiet bør økes og hvordan dette skal kompenseres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at direktør Jon A. Lea i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i kontrollhøringen uttalte at Justisdepartementet ikke har gjort jobben sin når det gjelder oppfølgingen av læringspunkter som tidligere øvelser har gitt. Lea sa:

«De har gjort den bedre enn de gjorde tidligere, men de har ikke gjort den godt nok i forhold til det vi synes er det fornuftige kravet.»

3.7.14 PSTs ansvar for å bekjempe terror

Komiteen viser til at PST har ansvaret for å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet. Innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak og rådgivning står sentralt i dette arbeidet. Komiteen har merket seg at 22. juli-kommisjonen har konkludert med at PST kunne ha kommet på sporet av terroristen, men at det likevel ikke kan konkluderes med at de kunne ha avverget angrepet. Komiteen har videre merket seg at kommisjonen mener PST må ta mer initiativ og vise større vilje til samarbeid og informasjonsdeling med andre etater, herunder det ordinære politi og Etterretningstjenesten.

Rapporten kritiserte PST for dårlig tipshåndtering, samtidig som det pekes på at det foreligger uklare juridiske rammer med tanke på taushetsplikt og utveksling av informasjon mellom ulike etater. Justisdepartementet må derfor gjennomgå regelverket for å sikre rettssikkerheten, samt at regelverket muliggjør PSTs mandat. Komiteen viser til at det kom frem i kommisjonsrapporten at det foreligger en forsikthetskultur i PST, ved at de ikke har behandlet så mange saker som de har hatt mulighet til. Komiteen vil påpeke at Justis- og beredskapsdepartementet må sørge for at PST gjennomfører de oppgaver de er satt til. Komiteen viser til Traavikutvalget som har gått gjennom PSTs oppgaver og funksjoner og avgitt rapporten «Ekstern gjennomgang av Politiets sikkerhetstjeneste». Komiteen har merket seg at utvalgets konklusjoner i det store og hele samsvarer med 22. juli-kommisjonens konklusjoner vedrørende PST.

Komiteen viser til at Traavik-rapporten påpeker at PST har forsømt seg på organisasjonsutvikling, lederutvikling og kompetanseutvikling. PST får kritikk for manglende intern samordning, de henger etter på teknologi og er ikke oppdatert på trusselbildet. Komiteen regner med at kritikken fra 22. juli-kommisjonen og Traavikutvalgets rapport får konsekvenser for PSTs arbeid fremover.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at det over tid, og fra flere hold, er blitt uttrykt bekymring for om PST har en ressurs- og bemanningssituasjon som gjør det mulig for tjenesten å utføre sitt oppdrag. Informasjon som gis fra PST til Justisdepartementet i styringsdialogen og i dialogen om ressurstildelinger, må nødvendigvis unntas offentlighet. Det hadde imidlertid vært viktig at Stortinget hadde fått informasjon når PST med sterke og utvetydige formuleringer gir uttrykk for alvorlig bekymring knyttet til egen res-

surs- og bemanningssituasjon. Etter flertallets oppfatning har ikke Stortinget vært tilstrekkelig informert om ressurs situasjonen i PST.

Flertallet mener dette er kritikkverdige.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at PST har fått økt sine bevilgninger betraktelig de siste årene, fra om lag 240 mill. kroner i 2005 til om lag 407 mill. kroner i 2011. Disse medlemmer mener at Stortinget har fått tilstrekkelig informasjon om PSTs ressurs situasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at en svært stor andel av realveksten som er tilført PST siden 2005 har gått til å øke bemanningen hos PSTs livvakt tjeneste. Flertallet mener det er kritikkverdige at regjeringspartiene forsøker å fremstille det som om PST over tid har fått vesentlig økte ressurser til å drive forebyggende undersøkelser, etterretning og etterforskning, når en er kjent med hva pengene faktisk har gått til.

3.7.15 Justisdepartementet

Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for å ivareta helheten i regjeringens politikk for samfunnssikkerhet og for å samordne arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i departementene og underliggende etater. Dette samordningsansvaret har departementet hatt siden 1994, selv om det først er det siste året beredskap er med i departementets navn.

Komiteen har merket seg at justisminister Grete Faremo i sin redegjørelse til Stortinget 28. august 2012 ga uttrykk for at departementet vil følge opp kommisjonens klare anbefaling om å «sette resultatorientert arbeid med sikkerhet og beredskap høyere på sin agenda». Departementet skal bli flinkere til å sette krav til frister i oppfølgingen og det skal få konsekvenser hvis fristene ikke holdes. Hun påpekte videre at departementets kapasitet ville bli styrket når det gjelder håndtering av oppgaver som blant annet

- analyse av robusthet i kritiske samfunnsfunksjoner og – strukturer
- krisehåndteringsevne
- rollen som pådriver overfor andre departementer innenfor samfunnssikkerhet og beredskap

Komiteen vil peke på at Justis- og beredskapsdepartementet har fått kritikk både av sin håndtering

etter bombeeksplosjonen den 22. juli og for sine mangelfulle oppgaveløsninger i forkant.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar til etterretning at statsråden nå har tatt grep som er ment å møte de kritikkverdige forhold som er tatt opp med sikte på at den totale beredskapsevnen blir styrket og forbedret.

Flertallet vil understreke at det er helt nødvendig at det gis prioritet budsjettmessig til å følge opp viktige investeringer på beredskapsfronten som blant annet IKT, kommunikasjon, etablering av gradert samband og etablering av beredskapssenteret på Alnabru.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at det er helt nødvendig at det gis prioritet budsjettmessig til å følge opp viktige investeringer på beredskapsfronten som blant annet IKT, kommunikasjon, etablering av gradert samband og etablering av beredskapssenter. Disse medlemmer forutsetter at slike investeringer må komme i tillegg til politiets driftsbudsjett.

I forbindelse med Justisdepartementets håndtering av krisen i direkte etterkant av angrepet 22. juli 2011 har komiteen særlig merket seg uttalelsene fra kommisjonen og fra Regjeringens kriseråd (RKR) om at departementer må ta høyde for å håndtere rollen som lederdepartement også når de selv er berørt av krisen. Uttalelser fra Justisdepartementets ledelse, og kommisjonens vurderinger, tyder etter komiteens oppfatning på at Justisdepartementet i for liten grad var forberedt på en slik situasjon. Komiteen finner det videre uheldig at Justisdepartementet avvek fra planverk og etablerte rutiner, blant annet ved ikke å etablere kriseledelse og -stab i tråd med gjeldende krisehåndteringsplaner. Denne beslutningen ble i tillegg dårlig kommunisert, og skapte uklarehet om organiseringen av departementets kriseledelse. Justisministeren var blant annet overbevist om at departementet faktisk hadde satt stab.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Justisdepartementet hadde det overordnede ansvaret for de feil og mangler som ble avdekket i politiet og beredskapssystemer i departementenes ansvarsportefølje under tragedien 22. juli 2011. Disse medlemmer har merket seg at departementet selv ikke iverksatte eget kriseplanverk, at det var utfordringer med kommunikasjon mellom departementet og Krisestøtteheten (KSE) og at mye arbeid ble lagt på KSE som følge av at departementet ikke satte stab. Disse medlemmer viser også til at daværende justismi-

nister Knut Storberget trodde det var satt stab i departementet.

Disse medlemmer viser også til at departementet gjennom sin styring av underliggende etat ikke har evnet å iverksette nødvendige tiltak som kunne beskyttet borgerne denne fatale dagen, til tross for at underliggende etat opplyser om detaljstyring på enkelte områder. En forutsetning for at et samfunn skal lykkes i å beskytte borgerne i ekstreme situasjoner, er at en politisk har svært høyt fokus på beredskap og sikkerhet, samt at en forsikrer seg om at de ressursene som er tilgjengelig er optimalt satt i stand til å løse sine oppgaver. Disse medlemmer mener det er sterkt kritikkverdig at dette ikke ble fulgt opp i tilfredsstillende grad og at den manglende oppfølgingen er tidligere justisminister Knut Storbergets ansvar.

3.7.16 *Politiets anmodning om Forsvarets ressurser*

Komiteen viser til at det er politiet som har hovedansvaret for å sikre borgernes trygghet i fredstid, mens Forsvarets dimensjonerende hovedoppgave er å ivareta Norges suverenitet og territorielle integritet mot ytre trusler.

Komiteen vil samtidig understreke at det lenge har vært etablert politikk at Forsvaret skal kunne tre støttende til og stille personell til disposisjon for det sivile samfunn når det trengs i spesielle situasjoner. Nærmere bestemmelser om Forsvarets bistand til politiet i kriser i fredstid var 22. juli 2011 regulert i Bistandsinstruksen fra 2003.

Komiteen viser til at når det gjelder forebygging av terror, har Forsvarets etterretningstjeneste kapasiteter for informasjonsinnsamling og -bearbeidelse. Samarbeidet mellom politi og forsvar vil avhenge av kommunikasjonssystemene dem imellom. Forsvaret har transportmidler som politiet ikke besitter. Dessuten har Forsvaret kvalifiserte mannskaper som kan stilles til disposisjon for såkalte «håndhevelsesoppdrag» under krisehåndtering, herunder spesialpersonell trent for skarpe oppdrag, medvirkning til pågrep eller nedkjempelse av terrorister og trent personell for vakt- og sikringsoppdrag i en uavklart krisesituasjon.

Komiteen tar til etterretning at Forsvaret ikke ble utsatt for omfattende kritikk fra 22. juli-kommisjonen.

Komiteen har i denne sammenheng merket seg at selv om terrorkrisen forårsaket alvorlig og omfattende skade, var den samtidig begrenset i tid: De to terroraksjonene fant sted i løpet av noen få ettermiddagstimer, gjerningsmannen ble tatt samme dag og det ble i avhørene relativt raskt sannsynliggjort at han var alene om udåden.

Komiteen har merket seg at det tok svært lang tid før bistandsanmodning om vakt og sikring ble sendt Forsvaret. Komiteen viser til at det tok nesten syv og en halv time fra bombeangrepet mot regjeringkvartalet til politiet anmodet om håndhevelsesbistand fra Forsvaret i form av støtte fra Heimevernet til vakt og sikring. I tiden etter bombeeksplosjonen i regjeringkvartalet prioriterte politiet å sikre liv og helse med de knappe ressursene som var tilgjengelig.

Samtidig var flere viktige bygg og mennesker i området uten adekvat sikring. Sikring av sikringsverdige objekter handler også om liv og helse. Komiteen har merket seg at politiet ikke hadde ressurser til å foreta adekvat sikring av statsministerboligen, Stortinget og andre sikringsverdige objekter.

Komiteen viser til høringen avholdt av Den særskilte komité 18. januar 2012 der det fremkom nye opplysninger om når Forsvaret kunne yte håndhevelsesbistand via Heimevernet til vakt og sikring. Forsvarssjef Harald Sunde bekreftet på direkte spørsmål fra representanten Anders Anundsen at de kunne stille med den samme styrke som de faktisk stilte med påfølgende dag kl. 06.00, allerede to til fire timer etter at bomben hadde gått av.

Komiteen viser til at det er en forutsetning for at Forsvaret kan yte bistand til sivile myndigheter at det foreligger en forespørsel, i dette tilfellet fra politiet, samt at forespørselen godkjennes av politisk ledelse i departementet. Det faktum at politiet unnlot å be om bistand til vakt og sikring medførte at de tilgjengelige ressursene ikke ble benyttet. Dette kunne satt liv og helse i fare fordi ingen på det tidspunkt visste omfanget av terrorangrepet, om det var flere involvert eller om andre sikringsverdige objekter var utsatt for fare.

Komiteen mener det var en alvorlig feilslutning å unnlate å be om slik håndhevelsesbistand kort tid etter det første angrepet. På det tidspunktet var omstendighetene uklare, og det er av erfaring ikke uvanlig at et slikt angrep følges opp med ytterligere angrep. Det fremstår som åpenbart at politiet burde anmodet om slik bistand svært kort tid etter eksplosjonen i regjeringkvartalet.

Komiteen mener det er sterkt kritikkverdig at politimesteren i Oslo ikke ba om håndhevelsesbistand til vakt og sikring umiddelbart etter at det ble klart at eksplosjonen i regjeringkvartalet skyldtes en bombe.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener videre at det er kritikkverdig at hverken Politidirektoratet eller Justisdepartementet tok slikt initiativ overfor politimesteren i Oslo på et tidlig tidspunkt.

Komiteen mener det var uheldig at Forsvaret den 22. juli ikke hadde noen beredskapskrav eller krav til responstid for å yte helikopterbistand til politiet i akutte kriser. Komiteen mener både politisk og administrativ ledelse i de berørte departementer burde ha sett risikoen ved at helikopterberedskapen for akutte situasjoner i Norge gradvis ble redusert fra 2007 og så enda mer grunnleggende svekket fra 2009. Komiteen mener de ansvarlige myndigheter, særlig Justisdepartementet, på grunn av den nye sårbarheten burde tatt initiativ til kompenserende tiltak. Komiteen har notert seg at dette ikke ble gjort før 22. juli 2011, men at regjeringen etter terrortragedien har forsøkt å rette opp situasjonen ved ulike tiltak, herunder midlertidig leie av et britisk helikopter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil understreke at det var justisministeren som hadde det konstitusjonelle ansvar for at forvitringen av politiets helikopterberedskap ikke ble motvirket av kompenserende tiltak i tiden før terrorkrisen inntraff.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at politiets helikopterberedskap var svekket sommeren 2011, blant annet som følge av ferieavvikling ved politihelikopteret og av Forsvarets Bell-helikoptres engasjement i Afghanistan.

Når det gjelder bidrag til vakt og sikring av utvalgte objekter, har komiteen merket seg at Forsvarets responstid var rimelig god og innenfor de oppsatte tidsgrenser. Det som kunne ha framskyndet innsatsen, var etter komiteens syn i første rekke tidspunktet for når anmodningene kom fra politiet. Komiteen har positivt merket seg at Gardens beredskap fungerte godt. Mobiliseringen av HV-styrker til vakt og sikring av sivile nøkkelinstitusjoner ble i hovedsak også iverksatt og gjennomført slik man kunne forvente når forespørselen først kom. Komiteen har imidlertid notert seg at mobiliseringen av HV-02 avdekket flere mangler og svakheter. Varslingsrutinene hadde svakheter, og mannskapenes operative evne og sikkerhet var ikke god nok fordi det var for få skuddsikre vester og for lite beredskapsammunisjon. Komiteen konstaterer dessuten at HVs områdestyrker manglet tennstempler til sine MP5-våpen. Komiteen anser at de nevnte svakheter krever nødvendige forbedringstiltak.

Komiteen mener iverksettelse av vakt og sikring rundt høyprioriterte, sivile objekter må skje raskere. Komiteen vil som eksempel nevne at vakt og sikring av et så sentralt objekt som Stortinget, som lå

svært nær bombestedet, ble etterspurt for sent. Komiteen mener dette særlig var kritikkverdig siden det i tidsrommet etter eksplosjonen var feilparkert en ukjent varebil utenfor Stortinget. Komiteen har merket seg at Forsvaret selv hadde ansvar for å tilkalle forsterket vakt og sikring rundt Forsvarets sentrale bygninger på Akershus, og komiteen noterer seg at dette skjedde raskere.

Komiteen konstaterer at Forsvaret dermed i liten grad ble satt på prøve i håndteringen av terrorkrisen, noe som gjennom kontrollhøringene også er bekreftet av Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Komiteen vil på bakgrunn av 22. juli-kommisjonens rapport og komiteens egne kontrollhøringer, på et mer generelt grunnlag gi uttrykk for at i den grad Forsvarets bistand ble etterspurt, ble oppdragene stort sett løst på en god måte og innenfor de rammebetingelser og klartider som gjaldt.

Komiteen vil framheve som positivt at Forsvarets hovedfokus den 22. juli fra første øyeblikk var rettet mot å bistå politiet med relevante kapasiteter i samsvar med bistandsinstruksen. Denne holdning hadde fra et tidlig tidspunkt uttrykt støtte fra Forsvarsdepartementets politiske ledelse.

3.8 Komiteens konklusjoner

Komiteen viser til at 22. juli-kommisjonen har seks hovedkonklusjoner:

- «– Angrepet på regjeringkvartalet 22/7 kunne ha vært forhindret gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akutfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepet.»

Komiteen vil understreke at dette med all tydelighet viser at Norge ikke var godt nok forberedt på å takle et angrep slik det som skjedde 22. juli 2011. Viktige deler av vår beredskap og krisehåndtering fungerte ikke. Planverk ble ikke iverksatt og en

evnet ikke i god nok grad å bruke den kunnskap som var ervervet gjennom øvelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil peke på at både 22. juli-kommisjonen og kontrollhøringene har påvist at det var omfattende svikt i beredskapen og i ivaretagelsen av befolkningens sikkerhet den 22. juli 2011.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at 22. juli-kommisjonen har påvist at håndteringen av terrorangrepene ble for svak, at manglene som ble påpekt viste at samfunnet var for dårlig i stand til å avdekke og avverge planer og ikke i stand til å beskytte seg mot trusler så effektivt som det kan gjøres.

Komiteen mener det er kritikkverdig at

- Grubbegata ikke raskere ble stengt
- midlertidige tiltak for stenging av Grubbegata ikke ble iverksatt
- bemanningen av politiets operasjonssentraler har vært for dårlig
- politihelikopteret ikke hadde beredskap
- nasjonalt varslingsystem ikke fungerte
- viktig planverk ikke ble iverksatt og ufullstendig benyttet
- anmodning om bistand fra Forsvaret kom for sent
- sikring av sentrale bygninger som bl.a. Stortinget kom sent
- politidirektoratet ikke i tilstrekkelig grad ble målt på sitt arbeid med tanke på samfunnssikkerhet og beredskap
- risikoerkjennelsen ikke synes å ha vært høyt nok på dagsordenen verken hos politiske myndigheter eller hos politiet
- evnen til å lære av øvelser har vært for liten

Komiteen vil understreke at dette er alvorlige og kritikkverdige forhold.

Komiteen mener det er svært viktig at de erfaringer, evalueringer og forslag til tiltak som er kommet etter terrorangrepet, blir nøye gjennomgått og vurdert. Det er påkrevd å lære både av de feil som ble gjort og av det som fungerte.

3.8.1 Kultur- og ledelsesutfordringer

Komiteen har merket seg at 22. juli-kommisjonen pekte på at en de viktigste, underliggende årsakene til statens svikt i å beskytte innbyggerne 22. juli, var en manglende kultur for risikoerkjennelse, gjennomføringsevne og samhandling. Dette ga

seg utslag i svake beredskaps- og sikkerhetstiltak i forkant av angrepet og en sviktende håndtering underveis 22. juli fra mange etaters side. 22. juli-kommisjonen understreket at denne kulturkritikken i første rekke rammer ledere, som har et ansvar for å skape en god organisasjonskultur der hensyn til risiko, gjennomføring og samhandling ivaretas.

Komiteen slutter seg til kommisjonens vurderinger når det gjelder kultur- og ledelsesutfordringene som en sentral årsak til myndighetssvikten 22. juli og viser til at det var flere eksempler på dette både før og under angrepene. Sikringsprosjektet i regjeringskvartalet, helikopterberedskapen og politiets øvelse og trening led under en manglende risikoerkjennelse fra ledelsens side. Politiets operative styrker ba for eksempel om mer øvelse og trening, men ble avvist av Politidirektoratet. Erkjennelsen av behovet for samhandling mellom politi og forsvar var heller ikke tilstrekkelig hos Politidirektoratet verken før eller under 22. juli-hendelsene. Gjennomførings- evnen var svak, både i sikringsprosjektet og i politiets evne til å lære av mangler som ble avdekket under øvelser. Kommisjonen pekte også på en ansvarspulverisering når det gjelder sentrale sikkerhets- og beredskapsspørsmål. Komiteen viser til at et fremstående eksempel på dette var sikringsprosjektet i regjeringskvartalet.

Komiteen viser til at kontrollhøringene i så måte var lite oppløftende. Flere sentrale ledere ga uttrykk for at de ikke forsto kultur- og ledelseskritikken, og mange viste manglende evne til å ta ansvar for svikten i justissektoren 22. juli. Komiteen understreker at kontrollhøringene bekreftet inntrykket av at 22. juli-kommisjonen har rett i sin påpekning om at kultur- og ledelsesutfordringer, herunder ansvarspulverisering, er hovedutfordringer i disse spørsmålene. Komiteen finner dette bekymringsfullt og vil understreke statsrådenes ansvar for å sørge for kompetent ledelse og klare ansvarsforhold innad i departementene og i underliggende etater.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, har merket seg at ingen statsråder eller ledere på høyt nivå har måttet gå av på grunn av den svikt som er avdekket i etterkant av terrortragedien den 22. juli 2011.

Komiteen vil understreke at det har vært svikt på mange plan. Planverk er laget for at de skal følges. Ledere er der for å lede. Ledelse innebærer også å etterspørre at vedtak blir fulgt opp, ikke bare regne med at beskjed blir gitt hvis noe ikke går som forutsatt. Slik fungerte det ikke fullt ut.

Komiteen mener ledelsesaspektet er svært viktig. Nye ledere må raskt få kjennskap til det som er

deres ledelsesansvar, slik at de kan lede også i krisesituasjoner selv om de er ferske i jobben. 22. juli-kommisjonens konklusjoner om kultur, holdninger, evne til å samhandle og ledelse er faktorer det er viktig å ha med framover. Lederopplæringen i det offentlige må ha dette med.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at det i de siste tjue årene har vokst fram en styrings- og ledelseskultur i staten som bygger på en forholdsvis rigid målstyring, hvor etater styres etter et omfattende apparat av enkle, kvantitative mål, og hvor måloppnåelse igjen er koblet til et belønningssystem. Denne målstyringen har også lagt grunnlaget for et etter hvert omfattende og kostbart tilsynsapparat, som kan føre til utvikling av en «nullfeilskultur» hvor ingen tør gjøre noe som ikke er klart definert innenfor de kvantitative målsettingene. I ettertid kan man innse at målene har vært for mange, for detaljerte og at målstyring som prinsipp har vært for dominerende for hvordan etatene styres. I praksis har målstyringen like gjerne blitt et hinder for at gode og kvalifiserte avgjørelser blir tatt av dem som kjenner området best og et hinder for at etater kan lære av erfaringer og utvikle bedre tjenester. For nåværende og framtidige regjeringer bør det bli en overordnet oppgave å sørge for at de målene som utvikles for offentlige etater er få i tallet, at de er kvalitative, og at ansatte selv er med på å forme disse målene, innenfor rammen av overordnede politiske føringer og årlige budsjetttrammer.

Komiteen har merket seg at justis- og beredskapsminister Grete Faremo i kontrollhøringen 26. november 2012 uttalte at hun tar tak i ledelsesutfordringen. Komiteen mener at det er viktig å ikke bare endre ledelsesstruktur, men også ledelseskultur. Komiteen mener ledere i staten har vært for opptatt av å bestemme og for lite opptatt av å lede. Komiteen mener staten i altfor stor grad rekrutterer ledere internt eller fra andre statlige virksomheter. Komiteen mener dette er en praksis som fryser kultur og som i liten grad fører til endringer i ledelseskultur. Komiteen har merket seg at justis- og beredskapsminister Grete Faremo langt på vei var enig i at det rekrutteres for få ledere utenfra. Komiteen legger til grunn at regjeringen ser at dette er uheldig for en dynamisk ledelseskultur og endrer denne praksisen.

Komiteen mener også at ledelseskultur henger sammen med hva slags kultur det er for å kritisere og varsle i det offentlige. Komiteen viser til at varsling er et tema som har fått økende interesse i det norske samfunnet. Varsling er når en arbeidstaker opplever kritikkverdige forhold på arbeidsplassen og sier

formelt ifra om dette. Komiteen viser til at Norge har et lovverk for å beskytte varslere, men at en stor andel arbeidstakere fortsatt unnlater å varsle på grunn av usikkerhet. Komiteen vil understreke at dersom en uheldig kultur innen offentlig sektor skal endre seg, må det legges bedre til rette for kritikk og varsling.

Når ovennevnte er framhevet, vil komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet peke på at ledelse ikke er entydig verken som begrep eller som praksis. Ledelse refererer seg til samhandling mellom mennesker der noen handler og gjennom sine handlinger påvirker andres atferd – noen leder og andre ledes. Det er tale om bestemte relasjoner mellom mennesker, men det er også slik at det man forstår som god ledelse er avhengig av hvilke verdier som ønskes realisert, av hvilke oppgaver som skal løses og av hvilken type situasjon ledelse må finne sted i. I offentlige organisasjoner, for eksempel i forvaltningsorganer der rettsstatsverdier har høy prioritet, der lover og regler skal følges og beslutningsalternativene i hovedsak er gitt, stilles det andre krav til god ledelse enn i en politiorganisasjon som skal handle i førstelinjen under et terroranslag eller i en organisasjon som skal berge liv under kriseforhold som brann og store ulykker. Tilsvarende stilles det andre krav til god ledelse på overordnet, strategisk myndighetsnivå enn på det operative nivået.

Som 22. juli-kommisjonen fremhever, var den ledelse som flere steder ble utøvd i førstelinjen – for eksempel av innsatsleder i regjeringskvartalet, av spesielt dyktige legeteam og annet personale ved Oslo universitetssykehus, Oslo legevakt og Ringelike sykehus, så vel som av frivillige (spesielt ved Utøya) – avgjørende for at terroranslaget ikke fikk et enda verre utfall. Et hovedfunn, og viktig læringspunkt, er derfor at den ledelse som blir utøvd *i situasjonen* – i dette tilfellet der terroranslaget fant sted – er avgjørende.

Disse medlemmer har merket seg at for best mulig å mestre kriser har Forsvaret siden 1995 utformet og innført en ny, desentralisert ledelsesfilosofi; «Oppdragsbasert ledelse», for å sikre initiativ, kreativitet, eierforhold til arbeidsoppgavene, ansvarsfølelse og dermed en kollektiv forpliktelse.

Hensikten er at den som har den beste situasjonsforståelsen skal innse viktigheten av, og øves opp til, å handle selvstendig, men i tråd med det overordnede nivåets intensjon.

Krisesituasjoner er en ekstrem påkjenning, og kjennetegnes ofte av frykt, kaos, usikkerhet og handlingslammelse. Disse medlemmer mener at det er trening i å kunne ta initiativ og å handle selvstendig under nye, uforutsigbare og uoversiktlige situa-

sjoner som er avgjørende for best mulig å kunne takle sivile krisesituasjoner så vel som terrorhandlinger.

Slike prinsipper for ledelse må også gjelde for legevakten og ambulansetjenesten, brann- og redningstjenesten, det enkelte politidistrikt og lokalsykehusene, tilpasset disse etatenes egenart.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at ledelsen for disse etater ser behovet for å slippe til og ta i bruk erfaringer og vurderinger fra sine medarbeidere. Førstelinja i oppdrag må gis myndighet, tillit og oppfordring til å ta i bruk sin kompetanse. Samtidig må førstelinjens folk gis utdanning som gir trygghet i utøvelsen av krevende oppdrag, utstyr som er moderne til å løse oppgavene og sikre at den enkelte har kommunikasjon med sin arbeidsgruppe slik at oppdraget kan løses mest mulig effektivt. Det gjelder for alle disse beredskapsorganisasjonene at de trenger en desentralisert ledelse som kan realisere det overordnede nivåets intensjon.

3.8.2 Politisk ansvar

Komiteen vil fremholde at i parlamentarisk sammenheng er det regjeringens medlemmer som kan stilles til ansvar. Komiteen vil fastslå at det er regjeringens ledelse, statsministeren, som har det overordnede ansvaret for at Norge har en samkjørt og god beredskap som kan ivareta innbyggernes sikkerhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener dette også inkluderer det overordnede ansvaret for at beredskapen og viktige samfunnsfunksjoner ikke fungerte 22. juli 2011.

Flertallet vil peke på at kontrollhøringene ikke har gitt fullgode svar på alle de spørsmål komiteen har stilt om ansvar. De svar som har vært gitt, har ikke nødvendigvis gitt et fullstendig bilde av hvorfor det gikk så galt som det gjorde og hvorfor beredskapen sviktet på vesentlige områder.

Komiteen viser til at statsministeren i sin redegjørelse til Stortinget 28. august 2012 beklaget at Grubbegata ikke var stengt, at gjerningsmannen ikke ble stanset tidligere og at flere sikrings- og beredskapstiltak ikke ble iverksatt. Han understreket også at han som statsminister har det øverste ansvaret for det som gikk galt og for det som gikk bra i håndteringen 22. juli 2011.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er avdekket omfattende svikt i regjeringens ledelses- og koordineringsoppgaver knyttet til nasjonens samlede appa-

rat for forebygging og bekjempelse av terror. Flertallet tar til etterretning at statsministeren har erkjent det overordnede ansvar som hans embete gir for nødvendig samordning og prioritering av terrorberedskapen på tvers av departementene, at statsministeren har erkjent at det var omfattende svikt i terrorberedskapen i forkant av og den 22. juli, at statsministeren har beklaget dette og erkjent det overordnede ansvaret for denne svikten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er avdekket svikt i myndighetenes koordinering knyttet til nasjonens samlede apparat for forebygging og bekjempelse av terror. Disse medlemmer tar til etterretning at statsministeren har erkjent det overordnede ansvar som hans embete gir for nødvendig samordning og prioritering av terrorberedskap. Disse medlemmer viser for øvrig til at Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede departementsansvaret for koordinering og gjennomføring av beredskapstiltak. Disse medlemmer tar til etterretning at statsministeren har erkjent at det var svikt i terrorberedskapen i forkant av og den 22. juli 2011, at statsministeren har beklaget dette og erkjent det overordnede ansvaret for denne svikten.

Komiteen viser til at statsministeren sa følgende i sin redegjørelse til Stortinget:

«Dette er alvorlige funn. De viser at for mye sviktet. Viktige deler av vår beredskap og evne til krisehåndtering var ikke god nok da det virkelig gjaldt.»

Komiteen vil understreke at dette er et ansvar som påhviler statsministeren og de ansvarlige regjeringsmedlemmene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener den påviste svikten i den overordnede ledelsen av nasjonens beredskap mot terror er sterkt kritikkverdig og at statsministerens beklagelse både er nødvendig og viktig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener den påviste svikten i den overordnede ledelsen av nasjonens beredskap mot terror er kritikkverdig og at statsministerens beklagelse både er riktig og historisk nødvendig.

Komiteen har videre merket seg at statsministeren i sin redegjørelse sa at regjeringen i tiden etter 22. juli 2011 har sørget for at terrorberedskapen har fått høyere prioritet. Komiteen har merket seg at

regjeringen har iverksatt og varslet en rekke tiltak for å få fortgang i arbeidet med å rette opp påviste svakheter i nasjonens terrorberedskap, men mye gjenstår fortsatt, og en stortingsmelding om den videre oppfølging vil bli fremmet i løpet av vårsesjonen 2013.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det sentrale i statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse er at de så klart tok ansvar og beklaget. Videre mener disse medlemmer at det er sentralt både i redegjørelsen og problemstillingene som ble lagt til grunn for kontrollhøringene hvor ansvaret for det som gikk galt den 22. juli, skal plasseres.

Disse medlemmer viser til det statsministeren sa i sin redegjørelse:

«At statsministeren har det øverste ansvaret, fritar ikke andre for deres ansvar. Etter vår statsskikk har den enkelte statsråd det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og bevilgninger Stortinget har gitt.

De ulike etater og virksomheter har ansvar. Flere etater i både kommune og stat har ansvar for ulike deler av beredskapen. Politidirektoratet har ansvar for hvordan politiet fungerer. Helseforetakene har ansvar for den medisinske beredskapen. Dette må ligge fast. Ellers risikerer vi ansvarsforvitring, ansvarspulverisering og uklarhet.»

Disse medlemmer er enig med statsministeren og vil legge vekt på at det i tillegg til det konstitusjonelle ansvaret som gir den enkelte statsråd ansvar på sitt område, også er viktig å understreke at ansvar må delegeres til ulike etater og virksomheter. I vårt samfunn er makten fordelt og dermed også ansvaret. Et system som ikke fordeler ansvar, fordele heller ikke makt.

At flere tar ansvar er et sunt og viktig prinsipp som bygger på det beste i vår kultur og vår tradisjon. Det er også et prinsipp som det er tverrpolitisk enighet om.

Disse medlemmer vil også trekke frem hva 22. juli-kommisjonens leder Alexandra Bech Gjørsv sa i sin innledning under kontrollhøringen:

«I kapittel 5 redegjør kommisjonen for organiseringen av og regelverket for samfunnssikkerhet. Den prinsipielle ansvarsfordelingen knyttet til myndighetsinnsatsen er kjent for denne komiteen. Jeg peker allikevel kort på følgende:

- Ansvaret for sikring av skjermingsverdige objekter påligger eieren, dvs. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.
- Ansvaret for å avdekke planer og forebygge terrorangrep påhviler Politiets sikkerhetstjeneste.
- Ansvaret for å bekjempe og sikre mot kriminelle angrep er gjennom politiloven tillagt politiet – her Oslo og Nordre Buskerud politidistrikter.

Politidirektoratet hadde etter planverket ansvaret for å iverksette nasjonale beredskapstiltak.

- Ansvaret for redningsinnsatsen ledes av politiet, men faglig er etatene styrt innenfor sine områder.
- Ansvaret for helsemessig og psykososial ivaretagelse er fordelt mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten, som er det regionale helseforetaket.
- Hvert departement hadde ansvar for sin egen beredskap for videre drift av departementenes oppgaver i en krisesituasjon.»

Videre kom det klart frem i spørsmålsrunden under kontrollhøringen hva Bech Gjørsv mente om ansvar og fordelingen av det. På spørsmål om Justisdepartementet hadde for mange mål i sin styringsdialog med Politidirektoratet, svarte Bech Gjørsv:

«Det er jo ledet fra Justisdepartementet, og sånn sett er det en svikt i den politiske styringen. Samtidig er vi opptatt av at også Politidirektoratet, og også det enkelte politidistrikt, har et ansvar for å lede opp mot sitt oppdrag innenfor sitt ansvarsområde, så man kan ikke bare se oppover.»

Videre svarte 22. juli-kommisjonens leder på mange spørsmål fra komiteens medlemmer om fordeling av ansvar, at her har man et ansvar på alle nivåer.

Disse medlemmer vil vise til at representanter for de aller hardest rammede, de pårørende, under kontrollhøringen hadde synspunkter på hvor ansvaret for det som gikk galt 22. juli, skulle plasseres.

En representant fra den nasjonale støttegruppen sa blant annet følgende:

«Når spørsmålet blir stilt fra ulike komitérepresentanter om dette er politiets ansvar, eller om det er et politisk ansvar – hvor ligger feilen, hvor ligger ansvaret – så tror jeg svaret på det er at ansvaret ligger begge plasser, men at det er litt forskjellig, alt etter hvilket spørsmål vi snakker om. En del spørsmål må du forvente at politiets ledelse, innenfor de ressursene som de har tilgjengelig, klarer å rydde opp i på langt raskere tid enn sju år, mens andre spørsmål er mer overordnet.»

Disse medlemmer mener i likhet med representanten for den nasjonale støttegruppen at det er viktig å være nyansert i spørsmål om ansvar og presis på hva det politiske ansvaret faktisk går ut på. Etter disse medlemmers mening er Alexandra Bech Gjørsvs svar under kontrollhøringen som er sitert ovenfor, et godt eksempel på det.

Disse medlemmer vil understreke at Stortinget utelukkende kjenner regjeringen og den enkelte statsråds embetsførsel når det gjelder ansvar. Disse medlemmer mener at regjeringen har tatt ansvar. Statsministeren har både i sin redegjørelse og under kontrollhøringen slått fast at det øverste ansvaret er hans. Under høringen la han til:

«De siste syv årene har jeg vært statsminister og ledet regjeringens arbeid. Det er mitt ansvar at regjeringen fungerer og tar de nødvendige beslutninger, at ansvaret for saksområder er klart og tydelig fordelt mellom statsrådene, og at statsrådene samarbeider.

Samtidig følger det av Grunnloven at hver enkelt statsråd har det konstitusjonelle ansvaret på sitt område. Statsrådenes ansvar omfatter også gjennomføring av de saker som er vedtatt, innenfor de lover og bevilgninger som er gitt av Stortinget. Dette ansvaret har de berørte statsrådene tatt tydelig i denne høringen.»

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget finner det kritikkverdig at myndighetene forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad iverksatte flere sikrings- og beredskapstiltak som kunne forhindre terrorhandlingene og beskyttet menneskene i regjeringskvartalet og på Utøya.

Statsministeren har beklaget dette i Stortinget. Beklagelsen var riktig og historisk nødvendig.

Stortinget anerkjenner statsministerens beklagelse og regjeringens arbeid med å gjøre Norge tryggere, basert på lærdommene fra terrorhandlingene 22. juli 2011.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at i tillegg til den enkelte statsråd har statsministeren også et selvstendig ansvar og ansvaret for valg av regjeringsmedlemmer. Delegering fritar ikke for ansvar og rapportering. I vårt samfunn er makt og ansvar fordelt, men det overordnede ansvar for landets beredskap ligger i regjeringen.

Komiteen viser til at kommisjonens hovedkonklusjon og anbefalinger trekker frem at det grunnleggende som skilte det som gikk godt fra det som gikk galt, var knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og organisasjoner utøvet den myndighet de var gitt. Det pekes på at storting og regjering har stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet, men at utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.

Ikke minst derfor er det viktig at kommisjonens viktigste anbefaling om at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonens holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap, følges opp.

Dette er etter komiteens mening et arbeid som vil ta tid og kreve vilje til endring på alle nivåer. Det

vil måtte stilles krav til bedre samhandling, et mer effektivt byråkrati og ikke minst et lederskap som er villig til å lytte og lære av dem som står i førstelinjen og som vet hvor svakheter og styrker befinner seg. Komiteen mener at et slikt lederskap har manglet på både politisk og administrativt nivå på flere områder.

Komiteen mener likevel at det også bør legges vekt på det Alexandra Bech Gjörv sa om utfordringen når det gjelder risikoerkjennelse: at man intellektuelt vet at det kan skje, men at man allikevel dypest sett ikke tror det hender.

Komiteen forventer at regjeringen i den kommende stortingsmeldingen drøfter en helhetlig gjennomgang av ansvaret for beredskapsarbeidet.

Komiteen viser til at tidligere justisminister Knut Storberget under kontrollhøringen i Stortinget 26. november 2012 pekte på fem særlig viktige og riktige faktorer som årsaker til det som sviktet 22. juli; for liten evne til risikoerkjennelse, for svak gjennomføringsevne, mangelfull evne til å koordinere og samhandle, manglende utnyttelse av IKT og utilstrekkelig ledelse. Han uttalte videre om dette:

«Som daværende justisminister beklager jeg dette på det aller sterkeste. Jeg tar ansvaret for politiets håndtering av terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya, og for at det sviktet på vesentlige punkter.»

Komiteen mener at 22. juli-kommisjonen og komiteens kontrollhøringer har bekreftet at det har vært omfattende svikt i justissektorens terrorberedskap. Komiteen tar til etterretning at daværende justisminister offentlig har erkjent det ansvar han som ansvarlig fagstatsråd hadde for denne beredskapen på justisområdet, og at han «på det aller sterkeste» har beklaget sviktende håndtering i etater under hans konstitusjonelle ansvar. Komiteen konstaterer at daværende justisminister utvetydig har tatt ansvaret for politiets håndtering av terroraksjonene den 22. juli og for at det sviktet på avgjørende punkter. Komiteen mener svikten i beredskapen på justissektoren er sterkt kritikkverdig og at daværende justisminister Knut Storbergets beklagelse både er nødvendig og viktig.

Komiteen mener at det påligger den politiske ledelsen i FAD et konstitusjonelt ansvar for at prosessen med å stenge Grubbegata tok så mange år at den ikke var gjennomført før 22. juli 2011. Komiteen finner også grunn til å fastslå at mangelfull kommunikasjon internt i regjeringsapparatet bidro til uklarhet om ansvaret for framdrift i prosessen. Komiteen har merket seg at ansvarlig statsråd Rigmor Aasrud under komiteens kontrollhøring svarte bekreftende på at stengingen av Grubbegata var en sak som ligger under

«... FADs og gjennom det – etter oktober 2009 – mitt ansvar. Men når det gjelder prosessen, så var det en prosess som ikke bare var under min kontroll.»

Komiteen har også notert seg dette, men vil fastslå at fra Stortingets side er hovedpoenget hvor det konstitusjonelle ansvaret i saken ligger.

Komiteen viser til at tidligere statsråd Heidi Grande Røys og statsråd Rigmor Aasrud i kontrollhøringen var tydelige på hvor ansvaret ligger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er sterkt kritikkverdig at stenging av Grubbegata ikke skjedde på et tidligere tidspunkt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er kritikkverdig at stengingen av Grubbegata ikke skjedde på et tidligere tidspunkt.

Komiteen konstaterer at når det gjelder den bistand Forsvaret kunne gi i forbindelse med terroraksjonene, viser evalueringene at det er forbedringspunkter. I det store og hele mener komiteen likevel at Forsvaret, i den grad det ble satt på prøve, leverte bistand innenfor de rammebetingelser og tidsfrister som var gjeldende. Komiteen finner ikke at det er forhold knyttet til forsvarsministerens ansvar for bistand under håndteringen av terroraksjonen som kvalifiserer for kritikk fra Stortingets side.

Komiteen konstaterer at brann- og redningsetatene, samt helsesektoren, i all hovedsak mestret de utfordringer de ble stilt overfor på en god måte den 22. juli. Komiteen vil positivt framheve at disse etatene viste at når systemer og mannskaper er tilstrekkelig øvet og trent i å håndtere akutte situasjoner, er de også i stand til å utføre krevende oppdrag under stort press. Komiteen har ingen kritiske bemerkninger av betydning til de aktuelle statsråders ansvar for disse etaters håndtering av terroraksjonene den 22. juli 2011.

Komiteen vil avslutningsvis understreke at det grundige arbeid som er gjort for å få kartlagt årsakene bak og ansvaret for svikten i nasjonens terrorberedskap, er avgjørende viktig for at myndighetene i tiden framover skal lykkes i å rette opp svakheter og bygge en sterkere terrorberedskap.

3.8.3 *Konstitusjonelt ansvar*

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at ansvar har en særskilt betydning i konstitusjonell og parlamentarisk sammenheng. Disse medlemmer mener

det er viktig at en ser de avdekkede feil og mangler i en slik sammenheng når en skal ta stilling til hvor ansvar skal plasseres.

Statsrådenes konstitusjonelle ansvar, jf. Grunnloven § 5 og ansvarlighetsloven § 1, innebærer at det kan igangsettes etterforskning for å avdekke om statsrådene har brutt sine konstitusjonelle plikter. Uavhengig av komiteens anbefaling i denne innstilling vil disse medlemmer peke på at foreldelsesfristen for forhold som kan påtales etter ansvarlighetsloven, er 15 år.

Disse medlemmer viser til at statsminister Jens Stoltenberg har sagt at han har det overordnede ansvar for det som sviktet 22. juli 2011. I parlamentarisk tradisjon betyr det å ta ansvar for slike dramatiske feil og mangler vanligvis at en erkjenner at det er andre som bør overta ledelsen av landet. Disse medlemmer registrerer at statsministeren forsøker å tillegge ansvarsbegrepet et annet innhold, ved å si at han tar ansvar ved å bli sittende som statsminister.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre legger vekt på at statsministeren imidlertid ikke er tydelig på hva ansvaret medfører eller hvilket ansvar statsministeren har for den systemsvikt som er avdekket etter 22. juli-hendelsene. Disse medlemmer mener statsministeren gjennom sin redegjørelse har bidratt til uklarhet om hva politisk og konstitusjonelt ansvar medfører.

Disse medlemmer mener det er viktig å sette ansvarsbegrepet inn i en historisk sammenheng, slik at en sak som dette ikke bidrar til å endre innholdet i det parlamentariske ansvarsbegrepet. Dette er særlig viktig i en situasjon hvor landet har en flertallsregjering.

I den sammenheng må en vurdere hva som tidligere har utløst forslag om mistillit til enkeltstatsråder og regjeringer, hva som medførte mistillit og hvor grensen for å fremme og få vedtatt daddelsforslag (kritikkforslag) har ligget. I tillegg bør det hensyntas at statsråder har trukket seg på eget initiativ, før det ble aktuelt å fremme forslag om mistillit.

3.8.4 *Mistillit*

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at det er fremmet 65 mistillitsforslag etter 1945. Det er imidlertid kun ett mistillitsforslag mot en regjering som er vedtatt etter andre verdenskrig.

I Kings Bay-saken ble det gjennomført en granskning på regjeringens initiativ. Rapporten pekte på en rekke kritiske forhold, og den ansvarlige statsråd – industriminister Kjell Holler – tok sitt ansvar og trakk seg straks fra regjeringen da rapporten ble fremlagt. Mistillitsforslaget som opposisjonen sam-

let seg rundt i saken under Stortingets behandling 23. august 1963, var begrunnet dels i mangel på opplysninger til Stortinget og dels manglende sikkerhetsoppfølging fra regjeringen før ulykken. Sakens forløp har flere viktige fellestrekk med den saken Stortinget behandler i denne innstillingen. Stortinget vedtok mistillitsforslaget og regjeringen måtte gå av.

Disse medlemmer viser imidlertid til at det ved flere anledninger er fremmet mistillitsforslag mot både enkeltstatsråder og regjeringer, som er nedstemt med få stemmers overvekt. Disse tilfellene kan si noe om hva en samlet eller tilnærmet samlet opposisjon mener bør utløse forslag om mistillit.

Disse medlemmer har merket seg at det er stor variasjon i begrunnelser for mistillitsforslag og at det i stor grad er avhengig av den aktuelle politiske situasjonen hvorvidt slikt forslag fremmes eller ikke. Det er også av betydning i hvilken grad regjeringen har tatt selvkritikk for påpekte kritikkverdige forhold.

I den sammenheng vil disse medlemmer vise til Caltex-saken på begynnelsen av 1960-tallet, hvor det ble foretatt granskning av regjeringens håndtering av utmålsrettigheter på Svalbard. Granskningen som ble fremlagt i 1965, avdekket alvorlige feil, og statsminister Einar Gerhardsen sa følgende fra Stortingets talerstol:

«Det kan ikke godt gis noe forsvar for en slik behandlingsmåte. For mitt vedkommende verken kan jeg eller vil jeg gjøre noe forsøk på det.»

Beklagelsen medførte at det ikke ble fremmet forslag om mistillit.

Disse medlemmer viser videre til mistillitsforslag fra Gro Harlem Brundtland mot forsvarsminister Anders C. Sjaastad for brudd på informasjonsplikten. I debatten 22. november 1982 sa Brundtland blant annet at:

«... det avgjørende må være at vi oppnår en full avklaring og en nødvendig erkjennelse fra den ansvarlige statsråds side. Vi forventet derfor statsrådets innlegg for å kunne vurdere om han valgte å erkjenne den situasjon han har brakt seg selv opp i, påtok seg det fulle ansvar for dette, og beklaget at han ikke har oppfylt sin informasjonsplikt.»

En slik erkjennelse kom ikke, og forslaget om mistillit ble opprettholdt, men nedstemt.

I sak om utnevning av ny sentralbanksjef i 1993 fremmet kontroll- og konstitusjonskomiteen innstilling med forslag om mistillit mot finansminister Sigbjørn Johnsen. I debatten 24. mai 1994 sa saksordfører Dag Jostein Fjærvoll blant annet følgende:

«Mistillitsforslag utvirkes og påvirkes av det aktuelle politiske temperaturnivå og settes ikke fram i et politisk vakuum. Det skal nemlig ikke store saken

til for å skaffe et regjeringsskifte om tiden er moden for dette og de politiske alternativ er klare.»

Også i denne saken var finansministerens og regjeringens manglende vilje til å beklage sin handlemåte et viktig element for at mistillitsforslag ble fremmet. Representanten Per-Kristian Foss sa det slik:

«Realiteten er at Arbeiderpartiet i denne debatten ikke har innrømmet feil overhodet.»

Forslaget om mistillit ble opprettholdt og falt med 83 mot 80 stemmer.

Disse medlemmer mener disse eksemplene bidrar til å sette den svært klare beklagelsen statsminister Jens Stoltenberg kom med, inn i en større parlamentarisk kontekst. Slike beklagelser har ofte medført at mistillitsforslag ikke blir fremmet, selv i saker hvor det har vært begått alvorlige feil.

På overstående bakgrunn vil disse medlemmer ikke fremme forslag om mistillit i denne saken.

3.8.5 Daddelsvedtak/kritikkvedtak

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at det etter 1963 er blitt fremmet 17 «daddelsforslag» (kritikkforslag) i Stortinget. Forslag om kritikk i vedtaks form er et viktig virkemiddel for Stortinget i alvorlige saker hvor mistillit ikke benyttes. Det er bare fem slike forslag som er vedtatt av Stortinget etter 1963.

Disse medlemmer viser i den sammenheng særlig til daddelsvedtaket 16. juni 2004 hvor Stortinget kritiserte daværende nærings- og handelsminister Ansgar Gabrielsen med følgende:

«Stortinget uttaler at nærings- og handelsministerens håndtering av salget av aksjene i SND Invest AS var kritikkverdig.»

Forslaget ble fremmet i kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer viser videre til følgende forslag rettet mot tidligere forsvarsminister Kristin Krohn Devold:

«Stortinget finner det særdeles kritikkverdig at Forsvarets regnskap for 2003 ikke kan godkjennes. Alvorlige antegnelser fra Riksrevisjonen i forbindelse med regnskapet for 2002 bidrar til å styrke inntrykket av manglende økonomistyring.»

Forslaget ble fremmet i kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet.

På bakgrunn av den informasjon som er fremkommet gjennom 22. juli-kommisjonens rapport, redegjørelsen fra statsministeren og justis- og beredskapsministeren, samt de opplysninger som fremkommer under kontrollhøringen, fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget mener det er sterkt kritikkverdig at regjeringen forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad hadde iverksatt tiltak som gjorde at samfunnet og staten evnet å beskytte landets borgere.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget mener det er alvorlig og kritikkverdig at regjeringen forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad hadde iverksatt tiltak som gjorde at samfunnet og staten evnet å beskytte landets innbyggere.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget mener det er sterkt kritikkverdig at regjeringen forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad hadde iverksatt tiltak som gjorde at samfunnet og staten evnet å beskytte landets borgere.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget finner det kritikkverdig at myndighetene forut for og under terrorhandlingene 22. juli

2011 ikke i tilstrekkelig grad iverksatte flere sikrings- og beredskapstiltak som kunne forhindret terrorhandlingene og beskyttet menneskene i regjeringskvartallet og på Utøya.

Statsministeren har beklaget dette i Stortinget. Beklagelsen var riktig og historisk nødvendig.

Stortinget anerkjenner statsministerens beklagelse og regjeringens arbeid med å gjøre Norge tryggere, basert på lærdommene fra terrorhandlingene 22. juli 2011.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget mener det er alvorlig og kritikkverdig at regjeringen forut for og under terrorhandlingene 22. juli 2011 ikke i tilstrekkelig grad hadde iverksatt tiltak som gjorde at samfunnet og staten evnet å beskytte landets innbyggere.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren i Stortingets møte 28. august 2012 om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 19. februar 2013

Anders Anundsen

leder

Geir Jørgen Bekkevold

ordfører

Vedlegg 1**Redegjørelse av statsminister Jens Stoltenberg i Stortingets møte
28. august 2012**

Den 22. juli 2011 ble Norge rammet av den største voldshandlingen i fredstid. Bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet og massedrapet på Utøya tok 77 liv. Mange ble alvorlig skadd. Viktige samfunnsinstitusjoner ble rammet.

En samlet nasjon møtte krisen med verdighet – i tillit til vårt åpne demokrati og til fellesskapets evne til å håndtere en ekstraordinær prøvelse.

Regjeringen tok tidlig initiativ for å få en full gjennomgang av alt som skjedde.

I 22. juli-åpenhetens ånd ba vi om å få fakta på bordet uten filter. Hva skjedde? Hvordan kunne det skje? Og hva skal vi lære?

Vi inviterte derfor Stortinget til samarbeid. Den 12. august 2011 oppnevnte regjeringen 22. juli-kommisjonen, med Alexandra Bech Gjørsvik som leder. Både sammensetningen og mandatet ble diskutert med partilederne. Medlemmene hadde bred beredskapsfaglig kompetanse. Kommisjonen fikk et vidt mandat – og et veldig klart oppdrag: Skriv 22. juli-historien usminket og ærlig.

Kommisjonen har arbeidet i ett år. Sluttresultatet foreligger i NOU 2012:14. Rapporten er grundig og konkret. Alvorlig og ubehagelig. Vi har fått den rapporten vi ba om. Det er jeg takknemlig for. Også ubehaget. Det avgjørende er at vi nå har fått en felles fortelling om hva som skjedde.

Det er et helt nødvendig skritt for å lære og for å handle. Regjeringen har tatt fatt på arbeidet med kommisjonens sluttord som kompass: Det haster.

Vi vil lære av de feil og mangler som avdekkes. Vi skal handle for å gjøre samfunnet tryggere. Vi skal mobilisere forvaltningen til dugnad for å gjenreise tillit. Og vi inviterer igjen Stortinget til samarbeid.

Umiddelbart etter at rapporten var lagt fram, anmodet jeg Stortingets president om å få redegjøre om rapporten og arbeidet for en bedre beredskap. Jeg er glad for at Stortinget så raskt kunne samles for å få redegjørelser fra meg og justis- og beredskapsministeren om dette arbeidet.

Jeg vil først si noe om kommisjonens hovedfunn. Og om våre svar og vurderinger knyttet til disse. Deretter vil jeg gå gjennom andre viktige funn i rapporten og vår oppfølging framover.

Kommisjonen har seks hovedkonklusjoner. Disse er, med kommisjonens egne ord:

- «Angrepet på regjeringskvartalet 22/7 kunne ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.

- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akuttfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

Dette er alvorlige funn. De viser at for mye sviktet. Viktige deler av vår beredskap og evne til krisehåndtering var ikke god nok da det virkelig gjaldt. Kommisjonen peker på at vår utfordring er dyptliggende. Der det sviktet, skyldtes det primært grunnleggende forhold:

- Problemet er ikke at det ikke finnes planverk, men at planene ikke ble iverksatt.
- Problemet er ikke at det ikke avholdes øvelser, men at evnen til å ta lærdom av dem er for liten.
- Problemet er ikke først og fremst mangel på ressurser, lovverk eller organisering, men kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling.

Og kommisjonen peker selv ut retningen for hva som må gjøres:

«Tragedien 22/7 avdekker behov for mange slags endringer: i planverk og regler, i disponering av kompetanse og ressurser, i organisasjonskultur, prioriteringer og fokus, ja, til og med i samfunnets holdninger. Noen av disse endringene vil kunne vedtas av en myndighet. Det er de enkleste endringene å få til, hvis bare den politiske viljen er til stede. Andre og mer grunnleggende endringer – i holdninger, lederskap og kultur – må utvikles over tid.»

Kommisjonen er tydelig på at deres viktigste anbefaling ikke handler om å bevilge mer penger – enten det er til politi, forsvar, utstyr eller spaning. Tvert imot heter det i rapporten:

«Kommisjonens viktigste anbefaling er at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til

- risikoerkjennelse,
- gjennomføringsevne,
- samhandling,
- IKT-utnyttelse, og
- resultatorientert lederskap.»

Regjeringen tar tak i de grunnleggende utfordringene som kommisjonen beskriver. Det handler om mer enn enkeltvedtak. Vi må handle på mange nivåer.

Det minst krevende er å bevilge mer penger, vedta planer. Beslutte omorganiseringer. Den viktigste jobben er større. Den handler om ledelse. Styrking av holdninger. Endring av kulturer knyttet til beredskap. Å forstå farer i et trygt samfunn.

Ansvaret for at dette skjer, ligger hos lederne på alle nivåer. Hos statsminister og statsråder, administrativ ledelse i departementene, i den enkelte etat og virksomhet, på hver avdeling og hvert lokale kontor.

Alle i denne sal forstår hvilken oppgave vi står foran. Vi vil kalle på det beste i forvaltningens historie og kultur: plikt, ansvar, lojalitet og integritet. Sammen skal vi vise at norsk forvaltning evner å ta utfordringen. Å erkjenne det som sviktet. Å samle oss om kjerneoppgaven: Borgerens sikkerhet. Samfunnets trygghet.

Og vi må starte på toppen:

- Jeg har allerede gitt statsrådene beskjed om å gå i gang med å styrke sine egne og departementenes grunnleggende holdning til risikoerkjennelse og gjennomføringsevne.
- Regjeringen har besluttet å gjennomføre særskilte møter om samfunnsikkerhet og beredskap.
- For justis- og beredskapsministeren vil nettopp denne første og viktigste anbefalingen fra kommisjonen være styrende i arbeidet med en gjennomgang av situasjonen i norsk politi.
- Fornyings- og administrasjonsministeren vil innkalle alle toppledere i staten til et ekstraordinært møte senere i høst. Her vil lederes ansvar for kultur og holdninger til beredskap være hovedtema. Jeg vil selv innlede på denne konferansen, sammen med justis- og beredskapsministeren og fornyingsministeren. Kompetent endringsledelse er avgjørende for å forbedre.

I tillegg til å lære av feil skal vi lære av det som virket. Vi vil gå grundig gjennom det som fungerte i helsesektoren og i Forsvaret, med sikte på å overføre lærdom og gi inspirasjon til andre sektorer. Vi skal lære av petroleumssektoren, hvor aktører har arbeidet lenge med å etablere en god kultur for sikkerhet og beredskap. Og vi skal trekke på erfaringer fra andre land og lære av dem.

La meg dele en erkjennelse med Stortinget. Kommisjonen dokumenterer en svikt i norsk beredskap og beredskapskultur som er mer omfattende og dypere enn jeg var forberedt på. Det er tungt å ta inn over seg.

Desto sikrere er jeg på at vi skal rette opp feilene. Skape det motsatte av det som kritiseres. Et lederskap som skaper stolthet om beredskap og sikkerhet. Et lederskap som får gjennomført vedtak. Et tydelig lederskap.

Vi kommer ikke i mål med ett vedtak alene. Vi vil møte motstand, og det vil ta tid.

Men det skal aldri være tvil om retningen og målet. For meg blir dette en hovedoppgave. Den akter jeg å løse.

Et sentralt spørsmål i debatten som har fulgt i kjølvannet av kommisjonens innstilling, handler om ansvar. Hva vil det si å ha ansvar? Og hva vil det si å ta ansvar?

Det er myndighetene som har ansvar for beredskapen. Derfor har jeg flere ganger slått fast: Jeg har det øverste ansvaret. For beredskapen, for nødetatene, for Forsvaret, for helsevesenet. Jeg har det øverste ansvaret for det som gikk galt, og det som gikk bra, i håndteringen den 22. juli.

Jeg og regjeringen tar ansvar etter 22. juli. Først tok vi ansvar for å få vite. Vi oppnevnte kommisjonen med beskjed om å jobbe uavhengig av regjering, storting og forvaltning. Resultatet er en rapport som vekker allmenn tillit. Vi har fått en felles virkelighetsforståelse.

Og så tar vi ansvar for å handle. Vi skal bruke den kunnskapen vi har fått, til å skape økt trygghet. Vi skal redusere risikoen for angrep, og vi skal redusere konsekvensene hvis det likevel skjer.

At statsministeren har det øverste ansvaret, fritar ikke andre for deres ansvar. Etter vår statsikk har den enkelte statsråd det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og bevilgninger Stortinget har gitt.

De ulike etater og virksomheter har ansvar. Flere etater i både kommune og stat har ansvar for ulike deler av beredskapen. Politidirektoratet har ansvar for hvordan politiet fungerer. Helseforetakene har ansvar for den medisinske beredskapen. Dette må ligge fast. Ellers risikerer vi ansvarsforvitring, ansvarspulverisering og uklarhet.

Stortinget har vært klar på at vi bygger vår beredskap på ansvarsprinsippet og nærhetsprinsippet.

Ansvarsprinsippet innebærer at den myndighet eller etat som til daglig har ansvaret for et område, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for den utøvende tjeneste ved kriser og katastrofer.

Nærhetsprinsippet innebærer at kriser skal håndteres på lavest mulig nivå. Den som har størst nærhet

til en krise, er den som er best egnet til å håndtere den.

Men helt avgjørende er for det første at den enkelte beredskapsstat både er satt i stand til å ta dette ansvaret, og for det andre at den faktisk gjør det under en krise. Regjeringen og Stortinget har ansvar for det første. Den enkelte leder har ansvar for det andre.

Men la meg minne om det viktigste når vi snakker om ansvar. Det er gjerningsmannen som har ansvaret for ugjerningene. Og han alene. Det må vi aldri glemme.

Før jeg går over til den videre oppfølgingen, vil jeg kort gjennomgå andre sentrale funn i rapporten.

Først noen ord om politiet. En grunnleggende oppgave for politiet er å beskytte innbyggerne. 22. juli-kommisjonens gjennomgang av politiets håndtering av terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya viser at det sviktet på vesentlige punkter.

Politiets håndtering av angrepene ble hemmet av knapphet på personell i nøkkelfunksjoner og av manglende verktøy for samhandling både internt i politidistriktene og mellom de aktuelle politidistriktene.

Sikring av samfunnet mot mulige nye angrep og pågrepelse av gjerningsmannen fikk for liten oppmerksomhet. Operative tiltak for å avverge eller forberede seg på eventuelle sekundæranslag kunne ha ført til at bilen og gjerningsmannen hadde blitt oppdaget.

Varsling av egne mannskaper og anmodning om bistand fra nabolokaler fungerte ikke godt nok. Planene som skulle brukes ved terroranslag, ble ikke brukt.

Kommisjonen viser at politiet mangler en helhetlig og oppdatert IKT-strategi. Vi vet at det lenge har vært utfordringer knyttet til IKT i politiet. Problemer ble påpekt av Riksrevisjonen allerede i 1998.

Videre slår den fast at svikt og manglende koordinering forsinket politiets ankomst til Utøya. Men den viser også til at da politiet først ankom øya, utviste de en imponerende handlekraft og pågrep gjerningsmannen svært raskt. Og den trekker også fram at politiets innsats i redningsarbeidet i Oslo og på Utøya var betydningsfull.

Kommisjonen påpeker svakheter i PSTs rutiner og saksbehandlingssystem og at det i tjenesten er behov for å utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler. Justis- og beredskapsministeren vil komme tilbake til lærdommer fra dette.

Så til sikringen av regjeringskvartalet. Kommisjonen peker på vesentlige mangler, og den konkluderer med at angrepet på regjeringskvartalet kunne ha vært forhindret.

Høsten 2002 ble det satt i gang et omfattende prosjekt for en totalanalyse og plan for regjeringens sik-

kerhet under ulike trusselsscenarier. Dette omtales som sikkerhetsprosjektet. Målet var å sikre det enkelte regjeringsmedlem best mulig, samtidig som regjeringen som kollegium kunne opprettholde sin funksjon under ulike ulykkes-, beredskaps- og krisesituasjoner. Det endte opp med å bli noe mer omfattende – for å bedre sikkerheten i hele regjeringskvartalet. Etter kommisjonens oppfatning var dette et framsynt og godt initiativ.

Arbeidet resulterte i en rekke analyser og anbefalinger av tiltak. Mye ble gjennomført av ulike departementer. Et konkret resultat av sikkerhetsprosjektet var at Statsministerens kontor lenge før 22. juli hadde utarbeidet planer for og øvd på utflytting fra regjeringskvartalet, noe som ifølge kommisjonen gjorde kontoret godt rustet til å håndtere situasjonen 22. juli.

En del av sikkerhetsprosjektet var sikringstiltak i regjeringskvartalet. Denne delen omfattet 197 tiltak mot ulike trusler. Ansvaret for å følge opp lå i Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Og i årene fra 2005 til 2011 ble sikkerheten i regjeringskvartalet vesentlig oppgradert, bl.a. ved ulike fysiske sperrer, skjerpet adgangskontroll og gjennomlysningsutstyr og ved sikring av vinduer. Det var gjennomført og berget trolig liv.

Et vesentlig og viktig tiltak var likevel ennå ikke ferdigstilt: anbefalingen om å stenge Grubbegata. I fem år ble saken behandlet i stat og kommune. Tillatelse til å sette i gang ble gitt i oktober 2010. Den 22. juli 2011 var man i gang, men gata var ennå ikke avstengt. Arbeidet ville vært ferdig i oktober. Det var for sent.

Kommisjonens rapport gir en grundig gjennomgang av hvorfor denne prosessen tok så lang tid. Den peker på manglende risikoerkjennelse, styring og kontroll. Og den peker på at det ville gått raskere med en statlig reguleringsplan. Jeg mener kommisjonen har rett. Regjeringen vil ha en lavere terskel for å ta i bruk statlig plan i framtiden, men også vurdere om det er nødvendig med andre tiltak for å sikre raskere saksbehandling. Både svikten i politiet og i arbeidet med stenging av Grubbegata viser store svakheter – for å avverge kriser og for å håndtere dem når de oppstår.

Samtidig viser kommisjonen også til at mye ble håndtert bra 22. juli i fjor. Det er viktig å ha med seg, ikke minst for å lære og for å overføre til andre sektorer. Det handler bl.a. om helse- og redningsarbeidet. Kommisjonen peker på at skadde og pårørende ble godt ivarettatt av helsetjenesten og brann- og redningstjenesten i den første fasen. Helsetjenesten mobiliserte raskt store ressurser da bomben eksploderte i regjeringskvartalet. Hele regionen ble mobilisert. Også ambulanser i Sverige sto i beredskap, klare til å rykke inn hvis det var behov.

Ullevål universitetssykehus ga de mest kritisk skadde behandling av høy kvalitet. Ringerike sykehus gjorde også en betydelig innsats. Flere sykehus i området tok imot pasienter. Hole kommune og Sundvolden Hotell ivaretok de grunnleggende behovene for dem som var rammet på Utøya, og deres pårørende. Mange frivillige gjorde en viktig jobb.

Også i Forsvaret fungerte mye godt. Kommisjonen slår fast at Forsvarets beredskap og kapasiteter ikke ble satt på noen reell prøve den 22. juli. Men Forsvaret evnet å klargjøre de støttekapasiteter som politiet etterspurte, og det stort sett med god margin. Forsvaret var godt forberedt.

Kommisjonen har avdekket feil, mangler og utilstrekkeligheter – i det som ble gjort 22. juli og i ukene, månedene og årene før. Den peker på svikt i systemene våre og på konkrete feilvurderinger som ble gjort.

Det ble truffet riktige valg både den 22. juli og før, men det ble også tatt gale beslutninger. Og viktige vedtak ble ikke iverksatt.

Tre av kommisjonens konklusjoner er:

- Grubbegata *burde* vært stengt. Det var den ikke.
- Gjerningsmannen *kunne* ha vært stanset tidligere. Det ble han ikke.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak *burde* ha vært iverksatt. Det skjedde ikke. Dette beklager jeg.

Vi kan aldri rette opp feil i fortiden. Derimot kan vi lære av fortiden. Erkjenne at vi gjorde feil. Og gjøre det vi må for å skape en tryggere framtid.

Jeg vil nå gå nærmere inn på hva vi har gjort, og hva vi vil gjøre i framtiden.

De senere årene er det satset på å bedre beredskapen på mange felt.

- Vi har styrket redningshelikoptertjenesten vesentlig. Kravet er nå at seks helikoptre – i alle deler av landet – skal være klare på 15 minutters varsel.
- Nødnettet er vedtatt. Bevilgninger er gitt. Det bygges ut.
- Politiet har fått økte ressurser. Flere politifolk utdannes. Beredskapstroppen og PST har fått økte bevilgninger – mer utsyr.
- Forsvaret er modernisert. Det har gitt bedre evne til å bistå politiet i beredskapsarbeid.

Men vi så 22. juli i fjor – med all tydelighet – at dette ikke har vært nok. Derfor har ikke regjeringen ventet på kommisjonens rapport før vi har satt i gang tiltak. Vi har lært at tid er dyrbart. Det er viktig å handle raskt.

Det siste året er flere tiltak for å styrke beredskapen enten satt i verk eller de er under arbeid. Stortin-

get har gjennom Den særskilte komité hatt et stort engasjement og foreslått konkrete tiltak. Regjeringen la fram stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet i juni og Langtidsplanen for Forsvaret i mars. Til sammen omhandler disse to meldingene beredskapen på sivil og militær side.

Samtidig har terrorhandlingene i fjor understreket behovet for en styrket samordning av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Det har vært reist spørsmål om samordning av sikkerhets- og beredskapsfunksjoner bør tillegges Statsministerens kontor og samles der. Kommisjonen anbefaler ikke det. Den peker på tette koblinger mellom politiopp-gavene og samfunnets generelle sikkerhet og beredskap. Dette er bakgrunnen for at både denne regjeringen og den forrige har valgt å legge dette ansvaret til Justisdepartementet.

Da Grete Faremo ble utnevnt til justis- og beredskapsminister, ble dette forsterket og tydeliggjort. Hun fikk et klart og sterkt mandat med ansvar for sikkerhets- og beredskapsfunksjoner, og departementet fikk en styrket rolle som pådriver overfor andre departementer og offentlige virksomheter. I juni ble en ny instruks for dette arbeidet fastsatt.

En rekke enkelttiltak er gjennomført eller satt i gang siden 22. juli i fjor.

- Politiets helikopterberedskap er styrket og vil bli styrket ytterligere.
- I september i fjor reetablerte vi den militære helikopterberedskapen på Rygge.
- Det er etablert et nytt sivilt situasjonscenter i tilknytning til krisestøtteenheten.
- Det er gjennomført tiltak for å øke kapasiteten for å motta henvendelser på nødtelefon 112.
- Ny instruks for Forsvarets bistand til politiet er vedtatt, med større krav til samtrening mellom politiet og Forsvaret.
- Vi har satt i gang en ekstern gjennomgang av ressursituasjonen i PST.
- Et nytt varslingsystem for riksalarm er under utredning og vil bli iverksatt så raskt som mulig. I mellomtiden er det eksisterende systemet testet og forbedret. Det er nylig brukt, og virket.
- Den sentrale krisehåndteringen er styrket ved at Kriserådets rolle er tydeliggjort. Rådet møtes regelmessig for å gjennomgå relevante hendelser og øvelser.
- Vi har sendt forslag om bl.a. kriminalisering av forberedelse til terrorhandlinger ut på høring.
- Det er opprettet en ny sikkerhetsavdeling i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet som også skal ha ansvar for gjenoppbygging av nytt regjeringskvartal.
- Heimevernets innretning og oppgaver knyttet til objektsikring er tydeliggjort i Langtidsplanen for

Forsvaret, og HM Kongens Garde er gitt et utvidet hovedstadsoppdrag.

- Politihøgskolen har gjennomgått opplærings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell.
- Fra neste år vil det gis årlig opplæring i temaet «skyting pågår» for flere grupper politifolk.
- Nødnettet bygges videre ut.
- Vi innfører et nytt system for høygradert datakommunikasjon mellom departementene og sentrale beredskapsaktører.
- Stortinget ga i vår tilslutning til å innføre en ny prioritetsordning i mobilnettet. Den skal være på plass i løpet av 2013.
- Nye nasjonale retningslinjer for IKT-sikkerhet vil komme i løpet av året.
- Helsedirektoratet og Politidirektoratet lager felles retningslinjer for samhandling på usikret skadested.
- Vi har forsterket kravene til øvelser for å trene kriseorganisasjonen i departementene.
- Regjeringen har det siste året gjennomført omfattende tiltak knyttet til sikkerhet i regjeringskvartalet. Vakthold er skjerpet. Enkelte gater er sperret.

Flere av de tiltakene jeg nå har omtalt, er i tråd med tilrådingene fra Stortingets særskilte komité. Oppfølgingen av komiteens tilråding prioriteres, og oppdatert status for arbeidet vil bli gitt Stortinget.

Det har skjedd et taktskifte. Mye er gjort det siste året, men det er behov for mer. Vi vil komme med flere initiativ, tiltak og endringer. Alle de 31 anbefalingene fra kommisjonen blir grundig gjennomgått og vurdert, og vurderingene vil bli presentert for Stortinget.

Justis- og beredskapsministeren har ansvaret for dette og vil så raskt som råd legge fram en stortingsmelding om denne oppfølgingen. Men for en del av forslagene kan oppfølgingen starte umiddelbart. La meg nevne noen:

For det første skal vi øve mer og øve bedre. På alle nivåer i forvaltningen skal vi øve jevnlig på å håndtere kriser, øve på å koordinere og samhandle innad i etater og mellom etatene. Vi skal forbedre arbeidet med å trekke lærdom fra disse øvelsene. I statsbudsjettet, som legges fram i oktober, vil vi foreslå økte bevilgninger til beredskapsplanlegging, øvelser, krisehåndtering og tilsyn.

For det andre starter vi etableringen av et nytt beredskapssenter for politiet i Oslo. Det tas sikte på å samle politiets helikoptertjeneste, beredskapstroppen og hundetjenesten i Oslo politidistrikt. Det vil bedre samordningen og kunne redusere responstiden. I går sendte samferdselsministeren brev til NSB og Jernbaneverket hvor det ble gitt beskjed om at den aktuelle tomten på Alna i Groruddalen skal stilles til dis-

posisjon til dette formålet. Tomten eies i dag av NSBs eiendomsselskap, Rom Eiendom. Vi vil foreslå bevilgninger i neste års statsbudsjett til prosjektering av dette senteret.

For det tredje styrker vi Forsvarets evne til å bistå politiet i beredskapssituasjoner. Fra januar neste år skal den militære helikopterberedskapsen på Rygge kunne yte håndhevelsesbistand, det vil si å kunne fly inn og delta i skarpe oppdrag. Og vi har startet arbeidet for å lovforankre instruksjonen om Forsvarets bistand til politiet, noe kommisjonen har anbefalt.

For det fjerde styrker vi arbeidet med sikring av objekter som kan være spesielt utsatt for angrep. På fredag godkjente Kongen i statsråd en instruks som tydeliggjør roller og ansvar innen objektsikring med sikringsstyrker fra politiet og Forsvaret.

For det femte har helse- og omsorgsministeren gjennomgått kommisjonens anbefalinger på helseområdet. Det handler om å klargjøre forståelsen av helsepersonelloven, slik at helseforetakene kan bruke unntakene fra taushetsplikten i katastrofesituasjoner, og om å opprettholde kapasitet og fleksibilitet og sikre ressurser til øvelser. Helseministeren er enig med kommisjonen. Helsedirektoratet og de regionale helseforetakene har allerede fått i oppdrag å følge opp i samarbeid med kommunene. Justis- og beredskapsministeren vil i sin redegjørelse gå inn på ytterligere tiltak.

Som denne gjennomgangen har vist, har regjeringen gjennomført og vil gjennomføre mange store og små tiltak. Det er viktig, og vi er utålmodige. Derfor har vi ikke ventet på kommisjonen og på stortingsmeldingen før vi har startet å iverksette tiltak. La meg likevel advare mot krav om forhastede tiltak og tilsynelatende enkle løsninger. Ofte vil vi i slikt arbeid stå oppe i dilemmaer. Politisk styring krever vanskelige avveininger.

En viktig avveining er mellom overordnet politisk styring og kontroll på alle enkelthetene som må fungere. Det er sagt at god politisk styring er styring i stort og ikke i smått – at statsråder skal styre på armlengdes avstand og langs de lange linjer, at vi skal gi faglig frihet til underliggende etater. Kommisjonen spør om styringen av Politidirektoratet har vært for detaljert. Samtidig vet vi at politikken kan sitte i detaljene. Det er på resultatene politikken måles – hver eneste dag. Som denne sal kjenner så godt til, kan dette handle om helt konkrete enkeltsaker og harmonerer dermed dårlig med å styre i stort. Svaret er antakelig ikke enten rammestyring eller detaljstyring, enten faglig uavhengighet eller politisk styring, enten det fulle og hele gjennomføringsansvaret eller intet ansvar. Det er en balanse vi må være oss bevisst. Vi må fremme, ikke hemme, gjennomføringsevnen. Vi må stille krav til resultater, men samtidig ha evne til å skille det viktige fra det mindre viktige.

Kommisjonen slår fast at forventningene på beredskapsrådet har vært uklare sammenlignet med målsettinger på andre områder. Den peker på noe vi ofte opplever når det settes mål: Oppmerksomheten rettes mot det som kan måles og telles. Andre oppgaver blir skadelidende. Derfor trenger vi ikke flere mål, sannsynligvis færre, men framfor alt bedre mål – mål som så langt som mulig bør være konstante over tid. Vi må også evne å prioritere mellom målene. Noen mål er viktigere enn andre.

En annen avveining handler om effektivitet og involvering. Det gjelder f.eks. forholdet mellom statlig plan og kommunal plan og forholdet mellom grundig høring og hurtig gjennomføring. For alle ønsker vi handling og effektiv gjennomføring av beslutninger. Men gode beslutninger krever også at vi bringer fram motforestillinger og lytter til forslag om andre løsninger enn vi selv har tenkt på. Vi skal lete etter motforestillinger – faglige og politiske. Da tar beslutning og gjennomføring tid. Av og til må vi likevel skjære igjennom – også når argumentene imot er relevante og noen hadde ønsket en grundigere prosess. Men også her er det en avveining. Det er ikke rett fram å sette en strek over lokaldemokrati og kommunenes planansvar. Mange var imot stenging av Grubbegata. Noen var sterkt engasjert. Og noen var imot selv etter å ha fått informasjon fra politiet om hvor viktig de mente dette var.

En tredje avveining handler om åpenhet og sikkerhet. Vi ønsker oss mer åpenhet, men aldri naivitet. Dette kan være hensyn som står mot hverandre. Kommisjonen mener at storting og regjering har foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet i de spørsmålene den har sett på. Men vi er ikke ferdige med denne typen avveininger én gang for alle. Vi vil møte dem igjen og igjen. Full åpenhet fremmer ikke sikkerhet. På den annen side er et hundre prosent sikkert samfunn ikke et åpent samfunn. Det er et samfunn som ingen av oss har lyst til å bo i. Også her er stengingen av Grubbegata et godt eksempel. Den kom for sent, og det er tragisk. Men om

gaten hadde vært stengt, hadde ikke et angrep mot Oslo sentrum nødvendigvis vært avverget. Vi ser fra andre land med vesentlig flere sikringstiltak rundt myndighetsmål at terroren rammer mer ubeskyttede mål.

Kriser gir lærdom og dypere erkjennelser. Ved kriser gjøres feil, noen ganger med tragisk utfall. Samtidig er feilene med på å forbedre oss.

I Norge har lærdommer etter katastrofer som «Alexander Kielland», «Scandinavian Star» og tsunamien gitt oss systemer som fungerer bedre enn før.

Slik er det også med terror. Storbritannia og Spania er land som i tiår har vært utsatt for terrorhandlinger. Også USA har vært brutalt rammet. Likevel ble det begått feil under håndteringen av angrepene i New York i 2001, i Madrid i 2004 og i London i 2005. Det går fram av kommisjonens rapport. Feil de ulike landene har lært av i ettertid og brukt til å forbedre rutiner og systemer.

22. juli påførte oss slik lærdom. Prisen var meningsløst høy, men vi plikter å bruke den til å gjøre Norge sikrere.

Jeg vil avslutte med tre viktige påminnelser.

Den første er at vi i alt det kritiske ikke må glemme alle enkeltmenneskene som gjorde en ekstraordinær innsats i en atmosfære av kaos og frykt. De som selv var rammet i regjeringskvartalet og på Utøya, frivillige som var i nærheten, politifolk og helsepersonell, ansatte i etater og embetsverk.

Den andre er at vi ikke må glemme at kamp mot terror handler om mer enn beredskap og krisehåndtering. Arbeid mot radikaliserings og vold skjer på ulike arenaer: gjennom en inkluderende skole, gjennom tillitsfull dialog mellom religioner, gjennom vedvarende innsats mot et samfunn der individer marginaliseres.

Den tredje og viktigste er dette: Hver og en av oss kan stå opp for demokratiets idealer. Hver og en kan vokte på tegn til voldelig ekstremisme. Hver og en av oss kan varsle om svikt i beredskapen.

Til sammen er *vi* vårt sterkeste vern mot vold.

Redegjørelse av statsråd Grete Faremo i Stortingets møte 28. august 2012

22. juli-kommisjonens rapport er alvorlig. Vi var ikke godt nok forberedt. For mye sviktet. Tilbake sitter mennesker med uopprettelige tap.

En jobb må gjøres, og det haster.

Som statsråd med ansvar for sikkerhets- og beredskapsfunksjoner har jeg et tydelig mandat: å sikre at Norge kan møte de risiko- og sårbarhetsutfordringer vi står overfor.

Det krever at den samlede beredskapen styrkes.

Jeg legger kommisjonens rapport til grunn for dette arbeidet. I tillegg vil Stortingets vedtak og anbefalinger fra Den særskilte komité samt stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet stå sentralt.

Kommisjonen skriver:

«Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunns-sikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt

opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»

Det er et lederansvar å skape bedre samsvar mellom ord og handling, å få det som er vedtatt, til å fungere etter hensikten, å etablere gode styringsmodeller, å være pådriver for samhandling.

Jeg skal oppfylle min plikt til å gi Stortinget et godt grunnlag for å vedta lover og budsjetter, og til å føre kontroll med at min maktutøvelse og styring skjer innenfor de rammer Stortinget har gitt. Erfaringene fra samarbeidet med Den særskilte komité lover godt for den videre prosessen.

Kommisjonen har 31 forslag til tiltak for å bedre beredskapen. Det er kort tid siden rapporten ble presentert. Den fyllestgjørende gjennomgangen av forslagene vil bli presentert i stortingsmeldingen som statsministeren nettopp har varslet. Der vil vi også komme nærmere tilbake til tidsfrister og prosesser.

Kommisjonen sier at lærdommene i større grad handler om

«ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalger».

Samtidig peker kommisjonen på at flere av dens anbefalinger vil kreve investeringer og medføre kostnader. Derfor er det naturlig at enkelte av anbefalingene følges opp i budsjettproposisjoner for neste og kommende år.

Jeg vil bruke anledningen her i dag til å si noe om hvor vi står i arbeidet med en rask og målrettet gjennomføring av nødvendige tiltak.

Jeg følger kommisjonens tematiske inndeling og anbefalinger. Følgelig vil jeg si noe om:

- tiltak på nasjonalt nivå
- endringer i straffebestemmelser
- tiltak i politiet, herunder bistand fra Forsvaret
- tiltak i redningsetatene
- tiltak knyttet til sikkerhets- og etterretningstjenestene

Avslutningsvis vil jeg peke på noen av de vanskelige avveiningene vi står overfor i dette arbeidet.

Først om tiltak på nasjonalt nivå. Kommisjonen omtaler som sin viktigste anbefaling

- «at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til
- risikoerkjennelse,
 - gjennomføringsevne,
 - samhandling,
 - IKT-utnyttelse, og
 - resultatorientert lederskap.»

Som statsministeren redegjorde for, må denne anbefalingen ligge til grunn for arbeidet med å bedre beredskapen i alle sektorer og i alle departementer.

Det er grunnleggende endringer som må til – i holdninger, lederskap og kultur. Disse kan ikke vedtas. De må utvikles over tid. Men vi må starte nå. Og vi må begynne på toppen – hos oss selv.

Jeg setter et forsterket lederansvar og endringsledelse på dagsordenen, både i Justis- og beredskapsdepartementet og i justissektoren for øvrig.

Jeg vil sørge for at Justis- og beredskapsdepartementet følger opp kommisjonens klare anbefaling om å «sette resultatorientert arbeid med sikkerhet og beredskap høyere på sin agenda». Verken resultatorientert lederskap eller målstyring er nytt for oss. Men vi skal bli bedre på å sette krav til frister i oppfølgingen, og vi skal sørge for at det får konsekvenser hvis fristene ikke holdes.

Gjennom et eget endringsprogram for departementet vil jeg styrke vår kapasitet i håndteringen av oppgaver som bl.a.:

- analyse av robusthet i kritiske samfunnsfunksjoner og -strukturer
- krisehåndteringsevne
- rollen som pådriver overfor andre departementer innenfor samfunnssikkerhet og beredskap

Dette skal også bli vektlagt i departementets rapportering til Stortinget i de årlige budsjettproposisjonene.

Det var mye ved den sentrale kriseledelsen som ikke fungerte godt nok den 22. juli. Kommisjonen framhever at kommunikasjonen til befolkningen var god, men det var mangler ved kommunikasjonen internt. Kommisjonen skriver:

«Viktig informasjon gikk dessuten oppover og nedover i systemet utenfor linjen, slik at det ble vanskelig å etablere en felles situasjonsforståelse. Ved alvorlige kriser er det viktig å etablere et felles sentralt rapporteringspunkt i kriseledelsen.»

For å reagere bedre ved neste krise har vi etablert et sivil situasjonssenter i Justis- og beredskapsdepartementet. Det vil bidra til en bedre forståelse og analyse av kriser, særlig med hensyn til de tidskritiske første beslutningene, som f.eks. å sette stab, varsling og situasjonsrapportering.

Regjeringen har forsterket og videreutviklet det administrative apparatet for sentral krisehåndtering. Justis- og beredskapsdepartementet skal være fast lederdepartement ved sivile nasjonale kriser. Ansvar ved dette er tydeliggjort, og oppgavene er ytterligere konkretisert. Kriserådet vil møtes regelmessig for å gjennomgå relevante hendelser og øvelser, i tråd med kommisjonens anbefalinger. De første møtene etter den nye modellen er nylig gjennomført.

I tråd med kommisjonens anbefalinger vil vi etablere gradert samband og gode rutiner for informasjonsflyt mellom departementer og underliggende etater. Det skal være til bruk i daglig sikkerhetsarbeid og under kriser.

Regjeringen vedtok sist fredag en overordnet instruks om utpeking og klassifisering av objekter som skal sikres med sikringsstyrker. Politiet og Forsvaret kartlegger nå skjermingsverdige og samfunnsviktige objekter som kan være utsatt for terrorhandlinger. Jeg vil sammen med forsvarsministeren påse rask oppfølging overfor politiet og Forsvaret. I henhold til sikkerhetslovens forskrift om objektsikkerhet som trådte i kraft 1. januar 2011, skal alle departementer kartlegge og utpeke skjermingsverdige objekter i egen sektor. Det skal utarbeides planer for sikring av disse så raskt som mulig og innen utgangen av dette året. Gjennomføring av sikkerhetstiltak og tilrettelegging for sikringsstyrker skal være gjennomført innen utgangen av 2013. Objekteier plikter å legge til rette for at Forsvaret og politiets sikringsstyrker kan øve på beskyttelse.

For å sikre bedre samhandling på tvers av samfunnssektorer har regjeringen i samfunnssikkerhetsmeldingen introdusert et nytt prinsipp – samvirkeprinsippet – i det nasjonale samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Kommisjonen er positiv til en innføring av dette prinsippet.

Mitt departement har et ansvar for å samordne arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i departementene og underliggende etater. Dette samordningsansvaret innebærer bl.a. at jeg skal påse at samtlige departementer følger opp kommisjonens hovedanbefaling. Innen 1. oktober skal det rapporteres om:

- klare prioriteringer
- klare mål for sikkerhets- og beredskapsoppgavene
- ledelsesoppmerksomhet knyttet til resultater

Justis- og beredskapsdepartementet skal intensivere og styrke tilsynsaktiviteten med andre departementer og etater. Gjennom tilsyn skal det påses at samtlige departementer

- har oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor
- gjennomfører tiltak som bøter på mangelfull robusthet på kritiske områder
- utvikler og vedlikeholder beredskapsplaner
- øver regelmessig

Det må også føres tilsyn med mitt departement. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vil stå for tilsynet, og tilsynsrapportene vil bli sendt et annet departement. Resultatene fra tilsyn vil være

viktige bidrag til å videreutvikle vårt beredskapsarbeid.

Planer er viktige i forberedelsen til framtidige hendelser. Vi må også bruke planene når krisen inntrer. Kommisjonen er klar på at dette ikke var tilfellet 22. juli. Regjeringen vil vurdere å utarbeide en overordnet instruks for beredskapsplanverket. Slik kan vi sikre et godt samarbeid og klare ansvars- og kommandolinjer mellom sivil og militær side og mellom de forskjellige nivåene i forvaltningen når en krise oppstår.

Jeg er opptatt av at planverk skal holde høy kvalitet. Dette krever at vi ser nærmere på det sentrale planverket Sivilt Beredskapssystem. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vil om kort tid gi en anbefaling om hvordan sentrale beredskapsplaner bør innrettes i framtiden.

Kommisjonen påpeker at vi må øve på å bruke planene, og vi må lære av de forbedringspunktene som øvelsene avdekker. Vi har ikke vært gode nok til det. Læringspunkter fra øvelser må sidestilles med læringspunkter fra reelle kriser. Justis- og beredskapsdepartementet vil stille krav til alle departementene om å følge opp og systematisere læringspunktene etter øvelser. Dette skal det rapporteres om.

Så litt om endringer i straffebestemmelser. Dagens straffelov § 161 forbyr oppbygging av kapasitet når det er gjort i den hensikt å begå alvorlig kriminalitet. Kommisjonen anbefaler at denne straffebestemmelsen bør videreføres i den nye straffeloven av 2005. Justis- og beredskapsdepartementet er positiv til forslaget. Vi har sendt et tilsvarende forslag på høring, med høringsfrist 1. november.

Vi har også sendt på høring et forslag til kriminalisering av tilstedeværelse på treningsleir for terror samt å motta terrortrening. Jeg vil understreke at regjeringen ikke har konkludert i spørsmålet om det bør vedtas nye straffebud mot terror.

Kommisjonen anbefaler også at halvautomatiske våpen bør forbys. Utvalget som har gjennomgått våpenlovgivningen, foreslo ikke et totalforbud mot halvautomatiske våpen. Våpenlovutvalgets utredning har vært på høring. Regjeringen vurderer høringsuttalelsene og kommisjonens forslag. Vi vil komme tilbake til Stortinget med forslag, eventuelt med endringer innenfor eksisterende reguleringer, så raskt som mulig.

Så til tiltak i politiet, herunder bistand fra Forsvaret:

Som statsministeren var inne på, peker kommisjonen på en rekke svakheter ved politiets håndtering av angrepene. 15 av 31 anbefalinger omhandler politiet.

Kommisjonen anbefaler at Politidirektoratet får på plass en bedre sammenheng mellom mål, prioriteringer og ressursbruk. Dessuten må direktoratet ha

sterkere ansvar for samordning, effektivisering og mer enhetlige løsninger. Jeg forventer at politidirektøren synliggjør dette i styringsdialogen med politimestrene. Helt vesentlig er det å få etablert en kultur for leveranser til rett tid og med rett kvalitet, slik jeg alt har redegjort for.

Dette er en betydelig lederoppgave for politidirektøren. Han jobber konkret med et bredt anlagt endringsprogram i Politidirektoratet. Ledergruppen vil bli utvidet for å forsterke kompetanse og gjennomføringskraft i politiets øverste ledelse. Politidirektøren har også tatt et strukturelt grep ved å etablere en egen avdeling for beredskap.

Direktoratet har utviklet en ny lederplattform som danner basis for arbeidet med styrking av lederskapet i politiet. Et forsterket fokus på ledelse er nødvendig. Et viktig budskap i denne plattformen er betydningen av klare mål og resultater – et ansvar som hviler på den enkelte politileder.

Jeg har tidligere i år satt i gang arbeid med en ekstern gjennomgang av Politidirektoratet. Formålet er å kartlegge i hvilken grad direktoratet oppfyller de krav som ble satt ved opprettelsen i 2001, og hvilke endringer i forutsetningene som har oppstått siden da og fram til i dag. Evalueringen har som mål å vurdere direktoratets oppgaveportefølje og fagligheten i oppgaveløsningen, bl.a. knyttet til Politidirektoratets strategiske rolle. Rapporten planlegges ferdig 1. mars neste år.

Jeg jobber også med en ny instruks for direktoratet som skal tydeliggjøre politiledelsens ansvar og rolle.

En av kommisjonens viktigste anbefalinger er bedre IKT-utnyttelse i politiet. Det vil frigjøre administrative ressurser til operativt arbeid.

Arbeidet med å fornye IKT-systemene i politiet har pågått i en årrekke. Det er gjentatt, gang på gang, i budsjettproposisjoner og rapporter, at IKT er viktig. Men det har ikke blitt tilstrekkelig prioritert.

Derfor er det maktpåliggende å oppnå bedre styring av IKT i politiet. Organisering, ledelse og riktig kompetanse er viktige stikkord også her. Det er ikke IKT i seg selv som vil gi oss et bedre politi. Det er viljen og evnen til å ta i bruk IKT for å bli bedre som er avgjørende. Dette må komme i riktig rekkefølge.

Vi har nå valgt en konseptstrategi for straffesaks-systemene i politiet. Dette innebærer en omfattende fornying. Totalprosjektet er forsinket. Vi vil måtte gjennomføre det i flere faser, med selvstendige leveranser og kvalitetssikring underveis. Men dette er helt nødvendig for å få en bedre styring av prosjektet. Før oppstart av hovedprosjektet må det gjennomføres kompetansehevede tiltak i politiet.

I mellomtiden må Politidirektoratet raskt utarbeide en klar, helhetlig IKT-strategi som gjør at dagens systemer utnyttes på best mulig måte. Som

kommisjonen skriver: «Mulighetene som gis med dagens systemer, er allerede større enn de som faktisk benyttes.» Politidirektøren vil opprette en ny avdeling for IKT og teknologi for å øke kompetansen i direktoratet og forsterke styringen av IKT-området i politiet. Det er positivt. Jeg vil følge dette arbeidet tett gjennom styringsdialogen med Politidirektoratet.

Politiets data- og materielltjeneste har iverksatt tiltak for å øke den tekniske kapasiteten på nødnummer 112. Et toårig prøveprosjekt med felles nødnummer og felles nødsentral for brannvesen, politi og helsetjeneste gjennomføres nå i Drammen. Ekstern evaluering skjer fortløpende.

Dagens system for riksalarm er ikke godt nok. Regjeringen forventer at Politidirektoratet raskt får et nytt system på plass. Jeg vil følge dette arbeidet tett. I mellomtiden har jeg forsikret meg om at det eksisterende systemet for riksalarm fungerer etter hensikten, og at det testes jevnlig.

På mange områder er det dårlig samsvar mellom Politidirektoratets egen evaluering og kommisjonens rapport når det gjelder hendelsene 22. juli. I samfunnsikkerhetsmeldingen ba regjeringen Politidirektoratet gjennomgå deler av aksjonen på Utøya på nytt. Hensikten er å identifisere ytterligere læringspunkter. Vi vil særlig ha en vurdering av om uklarheter rundt forståelsen av retningslinjene for «skyting pågår» er avklart på en tilfredsstillende måte. Vi vil komme tilbake til dette i den kommende stortingsmeldingen.

Politiets planverk og kompetanse for situasjonsrapportering skal gjennomgås. Politidirektoratet skal, slik det er beskrevet i samfunnsikkerhetsmeldingen, etablere kontakt mellom berørte direktorater. Hensikten er å fastsette nasjonale retningslinjer for samarbeidet mellom helsetjenesten, brann- og redningstjenesten og politiet når det gjelder prosedyrer for varsling, ansvar og samarbeid på innsatssted. Helsedirektoratet og Politidirektoratet er allerede i gang med å utarbeide felles retningslinjer for samhandling i områder som ikke fullt ut kan erklæres som «klarert område». Ferdigstillingen av retningslinjene er høyt prioritert.

Vi vil gi ny, utfyllende informasjon på disse punktene i den kommende meldingen.

Kommisjonen har også påpekt behovet for et oppdatert planverk for redningstjenesten. Departementet vil følge dette opp gjennom å fastsette en ny instruks og sende ut en ny håndbok for redningstjenesten.

Operasjonssentralen i Oslo er planlagt utbygget. Et nytt beredskapssenter som samler beredskapstroppen, hundetjenesten og politihelikoptrene er under arbeid, i tråd med kommisjonens anbefaling. Som statsministeren redegjorde for, er tomten nå stilt til

disposisjon for dette formålet. Dette er en viktig milepæl.

Vi starter nå en grundig utredningsprosess for raskt å avklare gjenstående forhold for å kunne starte prosjekteringen. Jeg vil komme nærmere tilbake til dette arbeidet i statsbudsjettet, herunder vil vi gjøre en vurdering av statlig regulering og orientere om nærmere framdrift.

Kommisjonen anbefaler å etablere en nasjonal politioperativ sentral som en skalerbar del av operasjonssentralen i Oslo. Vi vil vurdere dette forslaget nøye. Jeg er også opptatt av å sikre kompetanse til å lede større operasjoner utenfor Oslo. Dette vil jeg også komme tilbake til i stortingsmeldingen.

Politihelikopteret er tilført midler for å sikre døgnkontinuerlig drift, i tråd med kommisjonens anbefaling. Regjeringens opprinnelige målsetting var at dette skulle være på plass 1. juni. Det har ikke politiets ledelse klart å levere; noen vakter står fortsatt uten bemanning. Nye piloter skal være på plass fra 1. september. Innen disse er utsjekket for å kunne føre politihelikopteret, har jeg bedt Politidirektoratet om å iverksette alle hjelpetiltak for raskest mulig å sikre døgnkontinuerlig drift. Jeg følger dette arbeidet tett.

Vi har klargjort retningslinjene for bruk av redningshelikoptrene til transportstøtte for politiet i tidskritiske situasjoner. Disse står på 15 minutters beredskap på seks baser rundt i landet. Det vil også kunne bidra til å redusere politiets responstid. Regjeringen har vedtatt å videreføre den militære helikopterberedskapen på Rygge. Jeg jobber nå sammen med forsvarsministeren om å utvide beredskapen til også å omfatte håndhevelsesbistand.

Regjeringen har vedtatt en ny bistandsinstruks som skal sikre et mest mulig effektivt samarbeid mellom politiet og Forsvaret i krisesituasjoner. Den sikrer tydelige formelle rammer rundt Forsvarets støtte til politiet og gir oss smidige ordninger for samarbeid når kriser oppstår. Arbeidet med lovregulering av Forsvarets bistand til politiet er i gang. Det er gitt høy prioritet og vil bli oversendt Stortinget så raskt som mulig.

Samlet sett peker kommisjonen når det gjelder gjennomgang av politiet, på svært mange utfordringer knyttet til ledelse, samhandling og utnyttelse av teknologi. Kommisjonen sier:

«Før man kan ta nærmere stilling til bemanning og generell ressursituasjon, må Justis- og beredskapsdepartementet, politietaten og PST derfor, i vesentlig større grad enn hittil, foreta prioriteringer, sette mål for sikkerhets- og beredskapsoppgavene, styre de betydelige personalressursene de faktisk besitter, og følge opp at det oppnås resultater. Dette krever lederskap.»

Dette lederskapet vil jeg ta. Derfor har jeg gitt politiets ledelse i oppdrag å strukturere arbeidet med å forbedre evnen til rask respons ved store hendelser, evnen til – som det står i rapporten – «... å trykke på den aller største knappen». Samtidig må det bli et bedre samsvar mellom oppgaver og bemanning. Den operative beredskapskapasiteten må styrkes på de ukedager som erfaringsmessig gir politiet flest utrykningsoppgaver, uten at dette går ut over den generelle beredskapen som må være på plass 24 timer sju dager i uka. Dette arbeidet vil jeg følge tett, med egne møter, for å sikre framdriften.

Kommisjonens anbefaling tilsier at vi i første omgang trenger å vektlegge en resultatreform for å bedre beredskapen. Det haster. Vi må også sikre et framtidig polititilstand som bekjemper kriminalitet på en moderne og publikumsrettet måte. Da trenger vi en grundigere analyse og gjennomgang av situasjonen i politiet enn det vi har. Derfor har jeg kommet til at det ikke bør legges fram en egen, bred stortingsmelding om resultatreform i politiet allerede i høst som tidligere varslet. I stortingsmeldingen om 22. juli-kommisjonen vil jeg ta med det arbeidet fra resultatreformen som angår politiets beredskapsevne, samt redegjøre for hvordan den brede gjennomgangen av politiet skal utformes og gjennomføres.

Litt om tiltak knyttet til redningsetatene. Investeringen i nytt digitalt radiosamband, Nødnett, over hele landet er en av de største satsingene på samfunnssikkerhet noen gang. Jeg vil påse at utbygging skjer i takt med Stortingets vedtak og bevilgninger. Utbyggingen pågår for fullt og innenfor en ambisiøs, men realistisk tidsplan.

Nødnettet har et selvstendig ansvar for å etablere gode samhandlingsprosedyrer. I perioden inntil nytt Nødnett er landsdekkende, har Direktoratet for nødkommunikasjon sørget for at det gjennomføres øving og samhandling mellom brukere av gamle systemer og nytt Nødnett. Dette er tiltak som skal bidra til at det blir færre utfordringer knyttet til forskjellige sambandssystemer i utbyggingsperioden.

Så til tiltak knyttet til sikkerhets- og etterretningstjenesten. Kommisjonen peker på at Politiets sikkerhetstjeneste må utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler.

PST har på bakgrunn av sin egevaluering gått i gang med tiltak. Disse er forsterket i lys av 22. juli-kommisjonens rapport. Tjenestens strategiske plan vil bli revidert for å utvikle kultur og holdninger. I oppfølgingsarbeidet vil PST legge særlig vekt på å revidere planverket, gjennomføre intern opplæring og hyppige øvelser.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg, ledet av Kim Traavik, som foretar en ekstern gjennomgang av PST. Utvalget konsentrerer seg om hvordan tjenesten utnytter sine ressurser, foretar prioriteringer, arbeids-

prosesser, kompetanse og organisering i lys av trusselfildet og ressursituasjonen. Utvalget har formidlet at de også vil utnytte kommisjonsrapportens vurderinger og forslag. Rapporten fra utvalget vil etter planen foreligge innen 1. desember i år. Denne rapporten blir et viktig element i tydeliggjøringen av mål- og resultatstyring for PST og øvrig oppfølging av kommisjonens anbefalinger.

Krisehåndteringsverktøyet i PST vil bli gjennomgått. Ny stabslogg er allerede på plass. Det vil bli utviklet en ny overordnet IKT-strategi som skal bidra til å effektivisere PSTs oppgaveløsning. Det vil bli gitt en ny saksbehandlingsinstruks som skal sikre ensartet saksbehandling.

Regjeringen har varslet at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet i fellesskap vurderer om det skal utarbeides en felles, overordnet og åpen risiko- og trusselvurdering for det norske samfunnet. Dette vil sikre god koordinering av sikkerhets- og etterretningstjenesten. Dette arbeidet vil jeg gi høy prioritet.

Arbeidet i Felles analyseenhet mellom Politiets sikkerhetstjeneste og E-tjenesten har medført tettere og bedre samarbeid mellom tjenestene. Jeg mener imidlertid, som kommisjonen, at enheten har et større potensial. Dette vil jeg ta initiativ til å videreutvikle, sammen med forsvarsministeren.

Kommisjonen har lagt fram ytterligere anbefalinger om at regjeringen bør vurdere endringer i samarbeidsløsninger, informasjonsutveksling og taushetspliktsreglene. Den løfter også fram behovet for å avklare PSTs rolle i cyberspace. Forslagene vil bli vurdert nøye.

Før jeg reflekterer over vanskelige avveininger i oppfølgingsarbeidet framover, vil jeg understreke betydningen av en bred forebyggende innsats som avgjørende for vår trygghet. Som kommisjonen skriver, er det «viktige og ville fortjene mer oppmerksomhet enn det denne kommisjonen kunne rekke over». Arbeidet med kriminalitetsforebygging er en viktig del av forebyggingsarbeidet. Regjeringen har lagt fram to sentrale handlingsplaner, «Gode krefter» fra 2009 og «Felles trygghet – felles ansvar – handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme» fra 2010. Sistnevnte tar utgangspunkt i at radikaliserings og voldelig ekstremisme er sektorerogvergripende utfordringer hvor årsaker og muligheter for forebygging kan ligge under flere offentlige etaters ansvarsområder. Samarbeid mellom politiet og andre lokale aktører vil være viktig for forebygging på et tidlig stadium. Jeg vil framheve politiråd som et viktig formalisert samarbeid mellom lokalt politi og kommunale myndigheter. Det nye er at det nå også er lagt til rette for å ta opp tema rundt radikaliserings og politirådet.

I vårt samfunn har vi satt klare rammer for personvern. Hver enkelt av oss skal sikres mot uriktig bruk av opplysninger. Samtidig er det ikke tvil om at personopplysninger kan være avgjørende for at politiet skal kunne forebygge, avverge og etterforske kriminelle handlinger – handlinger som vi ønsker å beskytte borgerne mot. Er vi sikre på at vi har funnet den rette balansen mellom personvern og trygghet? Dette er en viktig diskusjon vi også må evne å ta i tilknytning til oppfølgingen av 22. juli-kommisjonens rapport.

Videre er det av avgjørende betydning at norsk politi og Politiets sikkerhetstjeneste samarbeider med andre lands politimyndigheter, både for å forebygge og etterforske alvorlige kriminelle handlinger på norsk jord og for å bidra til den internasjonale bekjempelsen av alvorlig kriminalitet. Dette stiller strenge krav til samarbeid med politi i land som ikke har de samme rammer for rettsikkerhet som Norge. Hvor langt kan et slikt samarbeid gå for å avverge kriminelle handlinger? Hvordan sikrer vi kontroll på opplysninger, slik at vi ivaretar våre internasjonale forpliktelser til å overholde menneskerettighetene? Dette er krevende avveininger.

Et annet dilemma er bruk av redningshelikoptre til bruk for transportstøtte for politiet. Redningshelikoptrene redder liv, ofte langt til havs. De har derfor behov for å være så lett utstyrt som mulig for å ha størst mulig rekkevidde. På den annen side: Om vi skal sikre 15 minutters responstid for transportstøtte til politiet ved skarpe oppdrag, må redningshelikoptrene være utstyrt permanent med nødvendig beskyttelse. Vekten av beskyttelsesutstyret reduserer helikoptrenes radius, noe som igjen reduserer muligheten for å gjennomføre redningsaksjoner til sjøs. Nok en gang må vi foreta vanskelige valg hvor viktige interesser og trygghetstiltak settes opp mot hverandre.

Jeg ønsker også å vise til tidligere debatter om bevæpning av norsk politi. Jeg mener at et ubevæpnet politi vil bidra til demping av volds- og våpenbruk i Norge. Men vi må erkjenne at det da vil være dilemmaer knyttet til tjenestemenns sikkerhet og ved mulig tidsspille ved væpnede aksjoner.

Det jeg prøver å vise, er at vi på nesten alle områder står overfor dilemmaer og motstridende hensyn. Slike dilemmaer må vi leve med. Total trygghet er ikke mulig. Vi må fortsatt ta de viktige debattene om hvor grensene mellom de ulike hensyn skal gå. Vi må evne å se helhetsbildet.

Selv om 22. juli-kommisjonens rapport på svært mange områder er nedslående lesning, inneholder den også lyspunkter. Det var også mye som ble gjort riktig den dagen. Kommisjonen omtaler flere «eksempler på heltemot, innsatsvilje og omsorg».

Mange enkeltmennesker gjorde en enestående innsats for å redusere skadevirkningene av angre-

pene, både profesjonelle og frivillige, venner og kolleger, tilfeldig forbigående – mange med fare for eget liv.

Det skal vi ta med oss og bygge videre på, for det er menneskene som er vår viktigste beredskapsressurs. Menneskene vil fortsatt være viktigst når vi nå jobber med å forbedre oss. Blant dem som jobber i politiet og de øvrige beredskapssetatene, er det svært mye positivt å hente. Som kommisjonen også selv skriver:

«Politiet er en av samfunnets viktigste institusjoner og er preget av høy kompetanse og betydelig personlig engasjement fra ledere og ansatte.»

Jeg vil bruke denne anledningen til å framheve det gode politiarbeidet som faktisk utføres døgnet

rundt, hele året. Men vi må også åpent og ærlig innrømme feil når de begås. Vi må vise vilje og evne til endring og utvikling. 22. juli-kommisjonens rapport har gitt oss en unik plattform for dette.

Jeg er ydmyk overfor den oppgaven som står foran oss, men jeg våger samtidig også å være optimist. I et fellesskap har vi de beste forutsetninger for å løfte beredskapen. Og mer enn dette: Samfunnets sikkerhet er også fundamentalt avhengig av de verdier vi ønsker at samfunnet vårt skal bygge på: demokrati og åpenhet, solidaritet og tillit. Vår felles trygghet er også et felles ansvar.

Jeg ser fram til et godt samspill med Stortinget og Stortingets organer i det arbeidet som står foran oss. Et slikt samspill er nødvendig for å sikre tryggheten i det norske samfunnet.

Vedlegg 2

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til statsministeren, datert 12. oktober 2012

Redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komiteehandlingen

I tilknytning til kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av redegjørelsene om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport, ser komiteen behov for å få svar på følgende spørsmål:

1. Ifølge 22. juli-kommisjonens rapport kunne angrepet på regjeringskvartalet 22. juli 2011 ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak. Hvem har ansvaret for at tiltakene ikke ble iverksatt, og hva er årsaken til at de ikke ble iverksatt?
2. Ble tidligere fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys sine bekymringer vedrørende manglende sikkerhetstiltak tatt på alvor?
3. Hvorfor ble ikke Grubbegata stengt tidligere? Var statsministeren klar over at det var gjort vedtak, og tok han initiativ overfor Fornyings- og administrasjonsdepartementet for å få iverksatt dette? Hvem har ansvaret for at vedtatte tiltak ikke var iverksatt?
4. Ifølge 22. juli-kommisjonen burde flere sikrings- og beredskapstiltak ha vært iverksatt 22. juli 2011, for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene. Hvem har ansvaret for at dette ikke ble iverksatt og hva er årsaken til at slike tiltak ikke ble iverksatt?
5. I forbindelse med opprettelse av politiets helikoptertjeneste la Stortinget blant annet inn forin-

ger om at helikopteret skulle være en nasjonal bistandsressurs med døgnkontinuerlig tjeneste året rundt. Fra 2007-2008 skjedde det en gradvis svekkelse til 2011, og i perioden januar til mai 2011 hadde helikopteret en nedetid på over 60 prosent. Hva er årsaken til at Stortingets føringer ikke ble fulgt og hvem har ansvaret for dette?

6. På hvilke punkter av betydning ble iverksatt/gjeldende planverk og fastlagte rutiner ikke fulgt opp den 22. juli?
7. Ifølge Dagens Næringsliv ble det hentet ut sensitive dokumenter fra Høyblokka bare timer etter bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet.
 - a. Hva er rutinen for uthenting av spesielt viktige dokumenter mv fra Statsministerens kontor og Justis- og beredskapsdepartementet i en slik situasjon og nært opp til en slik hendelse?
 - b. Hvem har ansvaret for å sikre slikt materiale?
 - c. Hvordan forsikrer man seg om sikkerheten rundt dem som skal hente ut slikt materiale?
 - d. Hvilken rolle spiller politiet i en slik sammenheng?
 - e. Hva slags type dokumenter/dokumentasjon er det som må sikres i slike sammenhenger, til tross for den fare som kan være forbundet med å hente ut dokumentasjonen?
 - f. Fungerte rutinen i henhold til plan?
 - g. I hvilken grad er det foretatt endringer i disse rutinen etter 22. juli 2011?
8. Regjeringen opplyste at de straks iverksatte tiltak

- for å varsle sentrale personer. Hvordan vil statsråden si at mobiliseringen fungerte?
9. Hvordan var Norge rustet mot et eventuelt angrep nummer to den 22. juli 2011?
 10. Det tok lang tid fra angrepet på regjeringskvartalet til flere sentrale og sikringsverdige objekter i Oslo, deriblant Stortinget, ble sikret. Hvem hadde ansvaret for at sikringsverdige bygg ikke ble sikret på et tidligere tidspunkt?
 11. Regjeringens kriseråd ble besluttet utvidet 22. juli 2011, på grunn av omfanget av angrepet. Dette medførte at rådet ikke kunne fungere slik det var tenkt. Hvordan sikres det at vi har et operativt og velfungerende kriseråd som kan gjennomføre tiltak etter planen ved krisesituasjoner?
 12. NTB meldte 20. september 2012 at Gjørv-kommisjonen hadde fått tips om at politiansatte skal ha blitt truet til taushet av overordnede etter 22. juli. Kommisjonen valgte likevel ikke å sjekke ut tipsene. Medfører opplysningene i NTB-meldingen riktighet?
 13. Hvilket konstitusjonelt ansvarsområde har statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen i regjeringen?
 14. Hvordan kunne regjeringen ha sikret en bedre fremdrift av nødnettet?
 15. Hvilke tiltak satte man i gang med i regjeringen da man i 2007 fikk varsel om at det var mer enn 50 % risiko for terrorangrep mot Norge innen tre til fem år?
 16. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsministeren, resten av politisk ledelse og statsministerens nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarier og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert ved Statsministerens kontor?
 17. I ethvert samfunn vil det til enhver tid foreligge en viss risiko for uforutsette hendelser og menneskeskapte trusler. Hvor ligger ansvaret for aksept av den restrisiko som foreligger etter valgte sikkerhetstiltak er vedtatt og iverksatt?
- Komiteen ber om svar innen fredag 26. oktober 2012. Videre bes det om at en word-fil av svaret sendes elektronisk til kontroll@stortinget.no

Vedlegg 3

Brev fra statsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012

Redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 12. oktober 2012 med spørsmål i tilknytning til komiteens behandling av redegjørelsene om oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Komiteen viser i flere av sine spørsmål til rapporten fra 22. juli-kommisjonen (NOU 2012:14) og jeg legger derfor i mine svar til grunn at denne er kjent for komiteen.

Generelt om ansvar

Flere av komiteens spørsmål gjelder plassering av ansvar.

Jeg vil i denne forbindelse vise til min redegjørelse for Stortinget 28. august 2012, hvor jeg slår fast at jeg har det øverste ansvaret for beredskapen og for det som gikk galt og det som gikk bra i håndteringen 22. juli. At statsministeren har det øverste ansvaret fritar imidlertid ikke andre for deres ansvar. Etter vår statsskikk har den enkelte statsråd det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og

bevilgninger Stortinget har gitt. Videre har de ulike etater og virksomheter et ansvar. Flere etater i både kommune og stat har ansvar for ulike deler av beredskapen. Politidirektoratet har ansvar for hvordan politiet fungerer. Helseforetakene har ansvar for den medisinske beredskapen.

Grunnleggende prinsipper i alt beredskapsarbeid som Stortinget har gitt sin tilslutning til, er ansvarsprinsippet og nærhetsprinsippet. Ansvarsprinsippet innebærer at den myndighet eller etat som til daglig har ansvaret for et område også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for den utøvende tjeneste ved kriser og katastrofer. Nærhetsprinsippet innebærer at den som har størst nærhet til en krise er den som er best egnet til å håndtere den.

Sikring av regjeringskvartalet og stenging av Grubbegata (spørsmålene 1 – 3)

Spørsmålene 1 – 3 omhandler ulike sider av samme sakskompleks. Jeg anser det derfor hensiktsmessig å behandle disse tre spørsmålene samlet.

22. juli-kommisjonen har i kapittel 18 i sin rapport gitt en grundig redegjørelse for arbeidet med sikring av regjeringskvartalet før 22. juli 2011. Jeg vil derfor vise til denne når det gjelder beskrivelse av ansvarsforhold og årsakene til at arbeidet med stenging av Grubbegata ikke var slutført før 22. juli 2011. Jeg vil videre vise til min omtale av sikkerhetsprosjektet i min redegjørelse 28. august 2012 og til fornyings-, administrasjons- og kirkeministerens svar på spørsmålene 1 - 4, herunder svar på spørsmål om det er opplysninger rundt manglende stenging av Grubbegata som ikke har blitt tilstrekkelig belyst i 22. juli-kommisjonens rapport.

Jeg ble kort tid etter at jeg hadde tiltrådt som statsminister 17. oktober 2005 informert om hovedpunktene i sikkerhetsprosjektet. Jeg ble orientert om at Regjeringen Bondevik II hadde gitt sin tilslutning til de faglige anbefalingene fra prosjektet, og om at de aktuelle delene av rapportene var sendt til respektive ansvarlige fagdepartementer for oppfølging. Dette var et omfattende prosjekt som inneholdt en totalanalyse og plan for regjeringens sikkerhet under ulike trusselscenarier. Jeg ble i denne forbindelse orientert om at én av anbefalingene fra prosjektet var å stenge Grubbegata og at ansvaret for oppfølging lå hos det daværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet (nå Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet). Prosjektet inneholdt også en rekke andre tiltak og fra 2005 til 2011 ble sikkerheten i regjeringskvartalet vesentlig oppgradert, blant annet ved ulike fysiske sperrer, skjerpet adgangskontroll og gjennomlysningsutstyr og ved sikring av vinduer. Dette var gjennomført og berget trolig liv.

Statsbygg fremmet september 2005 forslag til kommunal reguleringsplan overfor Oslo kommune på vanlig måte. Sommeren 2007 ble det kjent at byrådet hadde avgitt en innstilling til bystyret som anbefalte å forkaste Statsbygg sitt reguleringsforslag. Dette foranlediget at det fra Statsministerens kontor på administrativt nivå ble tatt kontakt med administrasjonen i Oslo kommune om videre politisk prosess. Statsråd Grande Røys skrev 29. august 2007 et notat til medlemmene av Regjeringens underutvalg, hvor hun redegjorde for byrådets innstilling til bystyret om å forkaste forslaget til reguleringsplan og hvor hun ba om å få orientere regjeringens underutvalg om sikkerhetsprosjektet og spesielt om reguleringsforlaget.

Jeg fulgte umiddelbart opp henvendelsen fra Grande Røys. Da saken ikke trengte politisk avklaring i regjeringen, så jeg ikke behov for en egen drøftelse i regjeringens underutvalg. Etter min vurdering handlet det om å få gjennomført en tydelig faglig anbefaling, og jeg ba derfor daværende statssekretær Karl Eirik Schjøtt-Pedersen om å følge opp saken ovenfor Oslo kommune. Dette initiativet var medvir-

kende til at kommunen endret syn og etter noe tid gikk inn for at gaten skulle stenges for biltrafikk. Prosessen frem til det det forelå et reguleringsvedtak i Oslo kommune 27. februar 2008 er nærmere beskrevet i detalj på s. 435 og s. 436 i rapporten fra 22. juli-kommisjonen. Det fremgår her at igangsettelse tillatelse fra Oslo kommune ble gitt 29. oktober 2010. Hvorfor gaten enda ikke var stengt 22. juli 2012 har kommisjonen redegjort for på s. 437 – 438 i sin rapport. Jeg viser for øvrig også som nevnt til fornyings-, administrasjons- og kirkeministerens svar på spørsmålene 1- 4 i sitt svar til kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Arbeidet med stenging av Grubbegata gikk for sakte, og jeg er enig med kommisjonen i at det ville ha gått raskere med en statlig reguleringsplan.

Iverksettning av sikrings- og beredskapstiltak og planverk 22. juli (spørsmålene 4, 6 og 9)

De tre spørsmålene om iverksettelse av sikrings- og beredskapstiltak, om iverksettning av planverk og rutiner og om hvor godt rustet Norge var mot et nytt angrep 22. juli henger nært sammen. Disse tre spørsmålene besvares derfor samlet.

22. juli-kommisjonen konkluderer med at flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22. juli. Det er derfor min vurdering at Norge kunne stått bedre rustet til å møte et nytt angrep 22. juli enn det vi faktisk gjorde. Jeg vil i denne forbindelse også vise til at kommisjonens rapport viser at operative tiltak for å avverge eller forberede seg på eventuelle sekundæranslag kunne ha ført til at bilen og gjerningsmannen hadde blitt oppdaget.

Kommisjonen har i sin rapport gitt en grundig beskrivelse av i hvilken grad de ulike ansvarlige myndigheter iverksatte sikrings- og beredskapstiltak og planverk 22. juli 2011. Jeg vil derfor vise til kommisjonens gjennomgang når det gjelder beskrivelse av ansvarsforhold og årsaker til at ulike tiltak ikke ble iverksatt som forutsatt i planverket og/eller til at det tok for lang tid før tiltak ble gjennomført. Jeg vil her spesielt vise til rapportens kapittel 8 om varsling, samhandling og mobilisering i politiet og kapittel 10 om krisehåndteringen i regjeringsapparatet, Forsvaret og PST. Jeg vil i tillegg vise til justis- og beredskapsministerens svar på komiteens spørsmål, spesielt spørsmål 4 om hvorfor ikke medlemmene i den lokale redningssentralen ble innkalt, spørsmål 6 om hvorfor det ikke ble truffet tiltak fra POD om å benytte helikopter før etter pågripelsen, spørsmål 8 om politiets beredskapsplanverk, spørsmålene 9 og 42 om bruk av objektsikringsplaner og spørsmål 10 om Justisdepartementets krisehåndtering 22. juli 2011 samt til justisministerens redegjørelse 28. august 2012.

Politiets helikoptertjeneste (spørsmål 5)

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har også stilt justis- og beredskapsministeren spørsmål om politiets helikoptertjeneste (spørsmålene 25 og 26). Justis- og beredskapsministeren vil gi et samlet svar på de spørsmål som gjelder denne tjenesten.

Uthenting av informasjon fra Høyblokka etter eksplosjonen 22. juli (spørsmål 7)

På s. 226 i rapporten fra 22. juli-kommisjonen er arbeidet med å hente ut utstyr og sikre dokumenter som befant seg i Høyblokka omtalt.

Statsministerens kontor hadde gode planer for utflytting og var gjennom jevnlige øvelser trent for å følge planene. Materiell og utstyr var forhåndslagret utenfor Høyblokka og tilstrekkelig antall medarbeidere var på plass slik at reetablering av kontoret gikk svært raskt.

Statsministerens kontor har rutiner og planverk for oppbevaring og håndtering av både graderte dokumenter og utstyr. Disse ble fulgt både før og etter 22. juli. Dokumenter og utstyr ble oppbevart i godkjente enheter i henhold til sikkerhetsloven. Deler av lokalene til Statsministerens kontor var intakte, mens andre var ødelagt i ulik grad. I samråd med politiet gikk et lite antall frivillige fra kontoret inn i Høyblokka i løpet av helgen for å få oversikt over situasjonen. Det ble verifisert at graderte dokumenter og utstyr var intakte og at det ikke var noe på avveie. Dette er også meldt tilbake til Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Spesielt viktig materiale ble hentet ut av Høyblokka allerede den første helgen. Dette var eksempelvis kryptoutstyr. Nødvendig utstyr og dokumenter ble deretter hentet ut fortløpende ved behov. Dette skjedde etter forståelse med politiet.

Kontorets IKT-system var intakte etter eksplosjonen 22. juli, men ble besluttet slått av samme ettermiddag på grunn av manglende kjøling. I løpet av helgen ble IKT-utstyr hentet ut fra Høyblokka og satt opp et annet sted. Tirsdag 26. juli var IKT-systemet fullt operativt og kunne også benyttes fra Regjeringens representasjonsanlegg gjennom fjernaksesløsninger på mobilt utstyr. Kontoret hadde for øvrig fjernlagret back-up av alle data, men det ble ikke nødvendig å benytte disse.

Etter 22. juli ble tilgangen til SMKs lokaler i Høyblokka regulert ved at alle som skulle ha adgang måtte godkjennes av SMK. Lokalene var sikret ved døgnkontinuerlig vakthold.

Så snart politiet og Statsbygg hadde gitt klarsignal, startet et omfattende arbeid med pakking av kontorer og arkiver, samt rensing av dokumenter og gjenstander for glassrester og eventuelt asbeststøv. Det ble innhentet faglige råd i regi av Statsbygg og bistand fra Garden til sikring og transport av doku-

menter. Rengjøringen ble gjort i henhold til prosedyrer godkjent av ekstern kvalitetssikrer og det ble også foretatt et forsvarlig antall tester før utstyr/dokumenter ble tatt i bruk av de ansatte. Arbeidet med å hente ut dokumenter var i hovedsak ferdigstilt medio september. Den enkelte medarbeider fikk da tilgang til dokumenter som hadde befunnet seg på vedkommendes kontor i Høyblokka. Innen månedsskiftet november/desember var arbeidet med å tømme 13. – 17. etg. i Høyblokka for dokumenter, utstyr, private eiendeler, kunst og de møbler som kan gjenbrukes, slutført.

Statsministerens kontor sine rutiner for sikring av sensitive dokumenter er ikke endret etter 22. juli 2012.

Justis- og beredskapsministeren vil besvare spørsmål som gjelder Justis- og beredskapsdepartementet.

Varsling av sentrale myndighetspersoner (spørsmål 8)

Jeg tolker dette spørsmålet slik at det omfatter den varslingen som ble gjennomført i regi av mitt kontor for å sikre at regjeringen kunne fungere i den situasjonen som hadde oppstått etter eksplosjonen i Høyblokka. Viktige elementer i beredskapsplanleggingen ved Statsministerens kontor er å vedlikeholde ajourførte telefonlister og å ha oversikt over hvor statsråder og sentrale medarbeidere til enhver befinner seg, også i ferier og helger.

Selv ble jeg først varslet om eksplosjonen gjennom en av mine politiske medarbeidere som satt i en telefonsamtale med en medarbeider ved Arbeiderpartiets partikontor på Youngstorget. Få minutter etter ble jeg varslet av en av medarbeiderne ved Statsministerens kontor som befant seg i Høyblokka.

SMS-varsling ble sendt til samtlige av Regjeringens medlemmer kl. 16.02 med følgende tekst «Det har vært en eksplosjon i regjeringskvartalet. Flere er skadd. Statsministeren er ikke skadet og i sikkerhet [navn sekretær], SMK» Før dette – mellom klokken kvart på fire og fire - var jeg i telefonisk kontakt med både utenriksministeren og justisministeren samt regjeringsråden. I denne perioden ble det også innhentet opplysninger om når de mest sentrale statsråder kunne komme til møte i statsministerboligen. Den første kontakten per telefon mellom meg selv og forsvarsministeren fant sted ca. kvart over fire. Det var deretter telefonisk kontakt mellom berørte statsråder og meg selv de påfølgende timene.

Justisministeren, som første statsråd ankom statsministerboligen klokken 19.40. Det første politiske koordineringsmøtet fant sted klokken 20.30. På dette møtet deltok statsministeren, justisministeren, forsvarsministeren og utenriksministeren. Helse- og

omsorgsdepartementet var representert ved statssekretær Kåss, da helse- og omsorgsministeren 22. juli befant seg på Svalbard. På møtet deltok for øvrig sjef for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og assisterende politidirektør samt statssekretærer og embetsverk fra Statsministerens kontor og berørte departementer. Et nytt politisk koordineringsmøte fant sted neste morgen, og hele regjeringen med unntak av statsrådene Brekk og Giske, deltok i regjeringskonferanse klokken 16.00 lørdag 23. juli.

Når det gjelder øvrige medarbeidere ved Statsministerens kontor, sørget assisterende regjeringsråd for varsling av stabssjefen og ledergruppen i minuttene etter at bomben gikk av. Det ble varslet videre i henhold til planverket.

Min vurdering er at mobiliseringen av medlemmer av regjeringen og blant medarbeidere på Statsministerens kontor fungerte tilfredsstillende. Jeg var selv i statsministerboligen ettermiddagen 22. juli. Det ble etablert et sekretariat der ledet av assisterende regjeringsråd som var i funksjon ettermiddagen og kvelden 22. juli. I løpet av kvelden 22. juli og formiddagen 23. juli var store deler av politisk stab og hele den administrative ledergruppen, inkludert regjeringsråden, på arbeid i statsministerboligen. Selv om det første fysiske koordineringsmøtet mellom berørte statsråder først fant sted klokken 20.30 om kvelden 22. juli, var det etablert telefonisk kontakt, slik at nødvendige politiske avklaringer kunne håndteres fortløpende dersom det skulle oppstå behov.

Sikring av objekter (spørsmål 10)

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har også stilt justis- og beredskapsministeren spørsmål om objektsikring (spørsmålene 42 og 43). Justis- og beredskapsministeren vil gi et samlet svar på de spørsmål som gjelder sikringsverdige objekter

Regjeringens kriseråd (spørsmål 11)

Ledelsen av kriserådet tillegger lederdepartementet. Under hendelsene 22. juli 2011 var det daværende Justis- og politidepartementet lederdepartement. Dette spørsmålet vil derfor bli besvart av justis- og beredskapsministeren. Justis- og beredskapsministeren redegjør i sitt svar for de tiltak som er iverksatt for å bedre den strategiske krisestyringen i Justis- og beredskapsdepartementet.

Tips om at politiansatte skal ha blitt truet til taushet (spørsmål 12)

Dette spørsmålet besvares av justis- og beredskapsministeren som ansvarlig fagstatsråd.

Statsråd Schjøtt-Pedersens konstitusjonelle ansvarsområde (spørsmål 13)

Statsråd Schjøtt-Pedersens konstitusjonelle ansvarsområde i regjeringen fremgår av hans utnevning i statsråd. I statsråd 19. oktober 2009 ble Karl Eirik Schjøtt-Pedersen utnevnt til «statsråd ved Statsministerens kontor og stabssjef som skal bistå statsministeren med hans arbeid». For en nærmere redegjørelse for statsråd Schjøtt-Pedersens konstitusjonelle ansvar, vil jeg vise til mitt svar på spørsmål til ordinær spørretime 11. november 2009 fra representanten Trine Skei Grande, hvor jeg gjør nærmere rede for hvordan og på hvilke områder statsråden er konstitusjonelt ansvarlig overfor Stortinget. Jeg vil videre vise til mitt brev til Stortingets presidentskap 25. november 2009 med en avklaring av ulike sider av forholdet mellom statsråden og Stortinget. Kopi av begge svarene følger vedlagt.

Nødnettet (spørsmål 14)

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har også stilt justis- og beredskapsministeren spørsmål om nødnettet (spørsmålene 47 – 55). Justis- og beredskapsministeren vil gi et samlet svar på de spørsmål som gjelder det nye nødnettet.

Opplysninger fra Politiets sikkerhetstjeneste om risikoen for terrorangrep i Norge (spørsmål 15)

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har også stilt justis- og beredskapsministeren spørsmål om behandlingen av opplysningene gitt Regjeringens sikkerhetsutvalg i 2007 (spørsmål 60). Justis- og beredskapsministeren vil gi et samlet svar på komiteens spørsmål.

Deltakelse på beredskaps- og krisehåndteringsøvelser ved Statsministerens kontor (spørsmål 16)

I forbindelse med øvelse Oslo i 2006 ble det gjennomført en egen tilrettelagt øvelse for regjeringen basert på scenariet for Øvelse Oslo. I forbindelse med kontraterrorøvelsen Gemini i mai i år ble det holdt en egen øvelse for regjeringen basert på et scenario med en gisselsituasjon i Nordsjøen. Det planlegges en egen øvelse for Regjeringen i forbindelse med øvelse Tyr i månedsskiftet oktober/november.

Statsministerens kontor øver sine interne sikkerhets- og beredskapsplaner jevnlig. Det nærmere innholdet av dette planverket er gradert, men av øvelser/trening som gjennomføres jevnlig kan jeg nevne: brann- og evakueringsøvelser, rutinemessige kurs i førstehjelp, kurs i regi av Politiets sikkerhetstjeneste om sikkerhet på utenlandsreiser for ansatte som reiser mye, varslingsøvelser, test av adgangskontrollsystemer og brannsystemer, oppsett av mobilt IKT-utstyr og kommunikasjonshåndtering. Erfaringer fra

disse interne øvelsene innarbeides ved revisjoner av Statsministerens kontors beredskapsplanverk.

Minst en gang i året øves det på flytting av regjeringens virksomhet til et annet sted enn Statsministerens faste lokaler i tilfelle av en krise.

Embetsverket ved Statsministerens kontor har gjennomgående deltatt på de fleste tverrdepartementale øvelser i regi av Justisdepartementet/Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Dette omfatter de årlige CMX- og SNØ-øvelsene, øvelse Barents Rescue i 2005 og Øvelse Oslo i 2006. Jeg viser i denne forbindelse til oversikt tatt inn i justis- og beredskapsministerens svar på spørsmål nr. 59.

Sammen med læring fra erfaringer fra reelle hendelser i perioden 2005 - 2012 (for eksempel angrepene på hotel Serena, pandemi, askesky og angrepene 22. juli 2012), er egne erfaringer fra disse øvelsene hensyntatt ved revisjoner av SMKs beredskapsplanverk.

Ansvaret for aksept av [rest]risiko(spørsmål 17)

Beslutninger om aksept av risiko fattes på ulike nivåer. Aksept av risiko er i ytterste forstand noe enhver borger og enhver virksomhet må forholde seg til i det daglige. Den restrisiko som foreligger etter at valgte sikkerhetstiltak er vedtatt og iverksatt, vil ofte være et utslag av lovgivningsmessige valg (for eksempel avveining av personvern mot kriminalitetsbekjempelse), prioriteringer i budsjett i stat eller kommune eller andre avveininger på statlig, fylkeskommunalt eller kommunalt nivå (for eksempel av hvor det skal tillates bebyggelse sammenholdt med fare for flom eller skred).

Vedlegg 4

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden, datert 12. oktober 2012

Redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komiteehandlingen

I tilknytning til kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av redegjørelsene om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport, ser komiteen behov for å få svar på spørsmålene under. Komiteen vil presisere at den ber om statsrådets svar, og ikke svar fra underliggende etater.

Om politiets aksjon 22. juli 2011:

1. Ifølge 22. juli-kommisjonens rapport sviktet myndighetenes evne til å beskytte menneskene

Som politikere har vi et overordnet ansvar for å forvalte fellesskapets ressurser, for å organisere forvaltningen og for å utforme lovgivning og annet regelverk slik at det norske samfunnet står rustet til å møte uforutsette hendelser og trusler på en god måte. I dette ligger det også vurderinger av hvilken risiko vi som samfunn er villig til å akseptere.

For å kunne gjøre vurderinger av hva som er å anse som en akseptabel risiko er det både nødvendig med kunnskap om de sårbarheter og trusler samfunnet står ovenfor og en evne til tilstrekkelig risikoerkjennelse. Hvordan forvaltningen og Regjeringen i fremtiden kan stå bedre rustet til å gjøre slike vurderinger vil Regjeringen komme tilbake til i meldingen til Stortinget om oppfølging av rapporten fra 22. julkommisjonen.

Vurderinger av hva som er en akseptabel risiko kan imidlertid ikke gjøres uavhengig av andre hensyn som gjør seg gjeldende i et demokratisk samfunn. Ved utforming av lovgivning må politiets adgang til bruk av etterforskningsmetoder og informasjonsinnhenting og -behandling avveies opp i mot hensynet det enkelte individs rettsikkerhet og personvern. Tilsvarende må omfanget av fysiske sikringstiltak og sperringer avveies opp mot verdien av et åpent og tilgjengelig samfunn. Denne typen avveininger og verdivalg kan skape vanskelige dilemmaer. Slike overordnede vurderinger av hvilken risiko vi som samfunn er villig til å akseptere er det, avhengig av på hvilket nivå beslutninger treffes, i siste instans den enkelte konstitusjonelt ansvarlige statsråd, Regjeringen og Stortinget som er ansvarlige for.

på Utøya. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22. juli. Hvem har ansvaret for at evnen til å beskytte sviktet?

2. Hvorfor klarte en ikke å besvare alle nødannrop og sørge for god samordning mellom nødetatene?
3. Har statsråden en forklaring på hvorfor politiledere under terroraksjonen ikke benyttet seg av alle tilgjengelige resurser?
4. Hvorfor ble ikke medlemmene i den lokale redningssentralen innkalt?
5. Da terroren rammet Oslo sentrum ble OPD tilbudt assistanse fra nærliggende politidistrikt, men avslo dette tilbudet. I hvilke situasjoner og

typetilfeller mener statsråden det er aktuelt å ta imot hjelp fra nærliggende politidistrikt og hvordan har statsråden formidlet dette til landets politiledere?

6. Hvorfor ble det ikke truffet tiltak fra POD om å benytte helikopter før etter pågripelsen?
7. På hvilken måte mener statsråden at det påvirket politiets reaksjonsevne at det manglet en felles base for politihelikopter og beredskapstropp?
8. POD har utarbeidet et eget planverk for politietaten til bruk ved terrorhendelser. Politiets terrorplanverk ble ikke iverksatt av POD den 22. juli. Heller ikke terrorplanverket ved Oslo politidistrikt ble tatt i bruk denne dagen.
 - a) Hvordan har departementet forsikret seg om at terrorplanverket i de underliggende virksomheter blir tatt i bruk ved større hendelser?
 - b) Hva har statsråden gjort for å forsikre seg om at slike planer tas i bruk ved eventuelle senere hendelser?
9. Oslo politidistrikt hadde oppdaterte objektsikringsplaner. Hva er statsrådets vurdering av om disse er realistiske, sett i lys av at politipersonell ikke ble brukt til objektsikring i tiden etter bomben gikk av i regjeringskvartalet?

Om andre aktørers rolle 22. juli 2011:

10. Justisdepartementet satte ikke stab og mobiliserte ikke nok personell til å bemanne stabsfunksjonene den 22. juli 2011. Daværende statsråd Knut Storberget var i følge egen forklaring til kommisjonen overbevist om at dette var gjort inntil det fremkom i media at så ikke var tilfelle.
 - a) Hvem er ansvarlig for at det skal settes stab i slike situasjoner?
 - b) I de tilfeller statsråden ikke selv undersøker/beordrer opprettelse av stab, hvem/hvilken funksjon i departementet har ansvaret for å følge opp dette?
11. På kvelden den 22/7 ble det avholdt et koordineringsmøte mellom statsministeren og de tilstedeværende statsrådene. I tillegg deltok flere statssekretærer, departementsråder, «fungerende» politidirektør (de tilstedeværende visste ikke at Mæland var på plass igjen) og sjef PST. Hvilke konkrete tiltak ble gjennomført som resultat av dette møtet?
12. Som følge av at alle departementer ble innkalt til Regjeringens kriseråd kl. 18.30 den 22/7 fikk møtet mer preg av å diskutere administrative utfordringer og regjeringsapparatets egen situasjon, snarere enn håndteringen av selve krisen. Den brede deltakelsen fikk også den konsekvens at ikke alle saker som naturlig hørte hjemme der kunne tas opp i kriserådet fordi bare et fåtall av deltakerne var sikkerhetsklarert. Hvorfor er det

ikke avklart i forkant hvem som kan/skal delta på disse møtene og at de som deltar har den nødvendige sikkerhetsklarering?

Politiets sikkerhetstjeneste:

13. 22. juli-kommisjonen konkluderer med at terrortrusselfildet er i stadig endring. Er PST utrustet til å imøtese dette?
14. PST har over tid fått kritikk for feil fokus, og for å fortsatt være for mye opptatt av fiendebilder som har vært koblet til den kalde krigens periode, samt av å la agendaen til USA dominere eget arbeid. Er dette en riktig oppfatning?
15. I hvilket omfang har PST prioritert høyreekstremer i sitt arbeid de siste årene? Mener regjeringen at høyreekstremer har vært prioritert høyt nok av PST de siste årene?
16. Forelå det personvern hensyn eller lovlighetshensyn som hindret at PST fanget opp masseordenen på radaren og fikk stanset ham?
17. Bevissthet om viktige sikkerhets- og beredskapsprospørsmål har vært for lav også hos politisk ledelse i følge Gjörv-kommisjonens rapport. Statsrådets nærhet til NSM og PST synes å ha vært nedprioritert. PST rapporterer direkte til departementet.
 - a) Hva er årsaken til at denne dialogen har vært nedprioritert?
 - b) Vil statsråden bedre sin egen kontakt med og oppfølging av PST?
 - c) Er det innført nye fastlagte rutiner for jevnlig dialog mellom PST og statsråden?
18. Hva slags rutineendringer og endrede prioriteringer skjer i PST nå som direkte følge av lærdommen fra 22. juli og kommisjonens rapport? I hvilken grad er disse endringene rettet mot å bekjempe faren for terror fra høyreekstremer?
19. I hvilken grad mener statsråden at det før 22. juli 2011 var samsvar mellom PSTs resurser og prioriteringer på den ene siden og samfunnets forventninger til PSTs mulighets- og handlingsrom på den andre? Tilsvarende spørsmål ble stilt av Stortingets særskilte komité og da svarte statsråden at hun ville avvente PSTs egenervaluering og Gjörv-kommisjonen før svar ble gitt.

Riksalarm:

20. Stortinget ba statsråden endre og modernisere riksalarmsystemet slik at flere sentrale politiledere blir varslet i tillegg til sentralene i politidistriktene, jf. Innst. 207 S (2011-2012). Hvordan har statsråden gjennomført Stortingets bestilling og hvem og hvordan mottas riksalarm i dag?
21. Hva er forventet reaksjonstid fra KRIPOS sin side, som ansvarlig for utsendelse av riksalarm,

fra innrapportering om terroranslag til riksalarm er sendt?

22. Hva er årsaken til at KRIPOS er gitt rollen som sender av riksalarm?
23. Har statsråden vurdert å gi alle politidistrikt selvstendig mulighet til å sende riksalarm for å hindre tidsspille ved alvorlige hendelser hvor riksalarm bør bli sendt?
24. Hvilke konkrete tiltak er iverksatt for å sikre bedre informasjonsutveksling mellom politidistriktene ved store hendelser?

Politihelikopteret:

25. Politihelikopteret ble ikke mobilisert under aksjonen 22. juli 2011 før gjerningsmannen var pågrepet. Det er lagt opp til en døgnkontinuerlig responstid på 15 minutter. Fra hvilket tidspunkt tilfredsstilte helikopterberedskapen dette kravet etter 22. juli 2011?
26. Nedetiden på politihelikopteret i 2011 var omtrent 57,3 prosent. Hva er beregnet nedetid for politihelikopteret
 - a) siste tre måneder
 - b) siste seks måneder
 - c) anslag neste 12 måneder

Om politiets arbeid og organisering:

27. Gjørv-kommisjonen viser til at Øystein Mæland, som relativt nytilsatt politidirektør 22. juli 2011, ikke var kjent med det aktuelle planverk som skal tre i kraft ved terroranslag. Hvilke rutiner gjelder ved ansettelse av ny politidirektør når det gjelder informasjon om aktuelle planverk, nødprosedyrer mv?
28. I hvilken grad har departementet i sin styringsdialog med Politidirektoratet vektlagt mål og forventninger på beredskapsområdet?
29. Politiets bemanningsplaner var lagt opp slik at flest var på jobb når minst skjedde. Hva er årsaken til at departementet ikke har sett denne problemstillingen?
30. Hva er årsaken til at departementet ikke har fokusert på å sikre tilfredsstillende loggføringssystemer og muligheten til deling av skriftlig kommunikasjon i politiet?
31. Rutinene for å innkalle mannskap til politiet avviker fra tilsvarende rutiner i helsesektoren.
 - a) Hva er årsaken til at varslingsrutinene er så ulike?
 - b) Hva er bakgrunnen for at dette ikke var endret før 22. juli 2011?
 - c) Hvilke tiltak for endrede og mer effektive innkallingsrutiner er gjennomført etter terroraksjonen?
32. Oslo-politiet har en annen organisering av stabsfunksjonen enn øvrige politidistrikt, ved at det

ikke er politimesteren selv, men en av visepolitimestrene som har politimesterrollen i stab.

- a) Mener statsråden dette er en tilfredsstillende organisering?
 - b) Er denne organiseringen klarert med departementet?
 - c) Bidrar en slik organisering til ansvarsplasing eller ansvarspulverisering?
 - d) Har statsråden vurdert om denne formen for alternativ organisering bidro til å svekke beslutningsevnen under politiets aksjon?
 - e) Kan organiseringen ha bidratt til at bistandsanmodningen overfor Forsvaret tok for lang tid?
 - f) Kan organiseringen bidra til at en underordnet ikke våger å ta beslutninger som påvirker budsjettbalansen i distriktet negativt, eksempelvis ved å holde politihelikopteret ute av tjeneste?
33. Operasjonsentralens fysiske og tekniske forutsetninger var utilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?
 34. Stabslokalene ved Oslo politidistrikt var ikke tilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?
 35. Beredskapstroppen er den best trente politistyrken i landet. Etter eksplosjonen i regjeringskvartalet ble BT benyttet bl.a. til søk og redning i regjeringskvartalet, på tross av at faren for nye angrep ble sett på som overhengende (Gjørv-kommisjonens rapport side 104). Foreligger plan eller beredskapsinstruks som forsvarer bruk av BT som røykdykkere i en slik situasjon, eller er utgangspunktet at brann- og redningsetaten skal foreta røykdykkersøk ved slike dramatiske hendelser? (viktig punkt fordi bruken av BT til slike oppgaver forsinket utrykningen til Utøya med 10-15 minutter).
 36. Systemet OPD hadde for flåtestyring krevde manuell pålogging når patruljer kom på vakt. 22. juli var arbeidspresset på operasjonsentralen for høyt til å få dette gjort. Det resulterte i at hverken operasjonsledelse eller innsatsledelse hadde oversikt over tilgjengelige resurser.

- a) Har øvrige politidistrikt tilsvarende tungvint løsning?
 - b) Har departementet fastsatt krav til flåtestyringssystem i det enkelte politidistrikt?
 - c) Har alle politidistrikt samme flåtestyringssystem, slik at resurser kan samordnes på tvers av politidistrikter?
 - d) Er det mulig for et politidistrikt å «se» politikjøretøy fra andre politidistrikter i sitt flåtestyringssystem? I enkelte tilfeller kan nabo-distriktets kjøretøy være nærmeste tilgjengelige ressurser.
 - e) Hvis det ikke er mulig å «se» hverandres resurser uavhengig av politidistrikt, mener statsråden dette er hensiktsmessig? Hvis ja, hvorfor?
37. Det var ferieavvikling da terroren rammet Norge. Det påvirket tilgangen på mannskap. Sommeren er i mange politidistrikt høysesong for utrykninger.
- a) På hvilken måte forsikret statsråden seg om at ferieavviklingen i 2012 ikke reduserte politiets beredskap nevneverdig?
 - b) Hvordan forsikrer statsråden seg om at det enkelte politidistrikt opprettholder beredskapen og evnen til rask og effektiv respons også om sommeren?
38. Politiets responstid vil være avgjørende ved anslag rettet mot liv og helse over hele landet. Når mener statsråden det er realistisk å få innført krav til responstid for politiet?
39. Når blir ny base for politihelikopteret og beredskapstroppen på Alnabru ferdigstilt?
40. Mener statsråden at dagens dekning av innsatspersonell (UEH med IP3) er tilfredsstillende utfra dagens risikobilde?
41. Etter angrepene 22. juli ble det ikke gjennomført endringer i øvingsopplegget for innsatspersonell. Er det planlagt gjennomført endringer i dette opplegget nå, eller er statsråden av den oppfatning av øvingsstrukturen for IP er god nok?
42. Det tok lang tid fra terroranslaget mot regjeringskvartalet til sikring ble gjennomført av flere vitale sikringsverdige objekter, herunder Stortinget. Hvordan har statsråden forsikret seg om at sikringsverdige objekter, også i ferietiden, vil få nødvendig sikring og beskyttelse under et eventuelt fremtidig terrorangrep?
43. Har statsråden i forbindelse med arbeidet for å bedre rutinene for sikring av sikringsverdige objekter satt konkrete krav til tid før sikring skal være iverksatt? Hvis ja, hva er kravene? Hvis nei, hvorfor ikke?

IKT i politiet:

44. Kommisjonen peker på mangelfullt IKT-utstyr, men også manglende evne til å utnytte IKT i poli-

tiet. Hva er årsaken til denne kompetansesvakheten?

45. Det finnes i dag teknologiske løsninger som vil muliggjøre full oversikt over plassering av redningsutstyr og materiell (bil, båt, redning, mv) ved krise, katastrofe eller terror fra alle nødstatene, slik at operativ ledelse raskt får oversikt over hva som kan tas i bruk. Hva er årsaken til at statsråden bevisst lar være å innføre et slikt tverrsektorielt GPS-basert system?
46. Mangelen på moderne kommunikasjonsutstyr påvirket ankomsttid for Beredskapstroppen til fastsatt oppmøtested. Dersom politiet hadde hatt tilgang til GPS og GPS-data som kartvisning i bilene, ville det ikke oppstått misforståelse om oppmøtested. Det nye nødnettet vil heller ikke tilfredsstille et slikt behov.
- a) Har departementet vurdert alternative måter å fremme digital kommunikasjon i politiet, når er det eventuelt gjort og hva ble resultatet?
 - b) Dersom dette ikke er gjort, hva er årsaken til at departementet ikke har vurdert dette som et viktig beredskaps- og sikkerhetsmessig tiltak?

Nødnett:

47. Hvem har spesifisert nødnettleveransen?
48. Hvor mange brukere er det i nødnett i dag?
49. Hvilke tilbakemeldinger har brukerne av nødnett gitt?
50. Hva er gjort med klager og innspill fra brukerne til forbedringer i nødnett?
51. Hva blir dekningen for nødnett når det er bygd ut i hele landet, og vil nødnett gi dekning innendørs?
52. Inntil nødnett er ferdig etablert i hele landet må det sikres tilstrekkelige løsninger for samband og kommunikasjon. Hva er gjort hittil og hvordan er statsrådens vurdering av dette?
53. Klokkene 16.04 22. juli 2011 var det omfattende trafikk på sambandet ved OPD. Viktig informasjon kom ikke frem til innsatsleder via samband, men måtte overbringes via mobilnettet. Hvordan har statsråden forsikret seg om at kapasiteten på utbygd nødnett er tilstrekkelig til å håndtere slike store hendelser?
54. Det nye nødnettet skapte utfordringer under aksjonen fordi det var en blanding av gammelt og nytt kommunikasjonsutstyr som ble benyttet. Det er fortsatt lenge før nytt nødnett er implementert generelt. Har statsråden vurdert alternative måter å «rulle ut» nødnettet på, eksempelvis samarbeid med teleoperatører som kan avsette kapasitet til digital nødnetts-kommunikasjon i allerede eksisterende nett, tilsvarende systemet i London?
55. På hvilken måte vil det nye nødnettet sikre frem-

tidig mulighet til deling av skriftlig informasjon i politidistriktene?

Beredskap og oppfølging:

56. Hva var den egentlige grunnen til at samordningsprosjektet som skulle gjøre redningsetatene i stand til å kommunisere ble lagt på is i 2010?
57. Hva er årsaken til at det ikke fantes en konkret oversikt over hva Forsvaret kunne bistå med i løpet av kort tid ved terroranslag mot norske mål?
58. Å avholde øvelser er helt sentralt for å avdekke forbedringspotensiale. Det hjelper imidlertid lite å avholde øvelser dersom en ikke evner å lære av de feil og mangler som avdekkes.
- Hvordan forsikret departementet seg om at en tok lærdom av øvelsene i de ytre etater?
 - Siden Gjörv-rapporten konkluderer med at dette systemet ikke fungerte tilfredsstillende. Hva har statsråden konkret gjort for å rette dette opp?
59. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådets nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?
60. PST advarte i 2007 Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) om at det var mer enn 50 prosent sannsynlighet for at Norge ville oppleve et terroranslag i løpet av de neste tre til fem år. Hva er normal prosedyre for oppfølging av slik informasjon gitt til RSU?
61. Statsråden satte i fjor ned en egen hurtigarbeidende gruppe som skulle gjennomgå departementets sikkerhets- og beredskapsoppgaver, og gi anbefalinger til statsråden om mest mulig effektiv og tydelig organisering. Hvilke anbefalinger ga gruppen, og hva er gjennomført av endringer så langt. Hvilke endringer er fortsatt ikke gjennomført eller ikke tenkt gjennomført?
62. Har statsråden initiert en videreutvikling og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge?
63. Ny bistandsinstruks ble vedtatt 22. juni 2012. Hvilke reelle endringer er gjort for å få ned tiden ved anmodning fra politiet om håndhevelsesbistand?
64. Hvilke tiltak er konkret gjennomført for å bevisstgjøre politiledere om viktigheten av å raskt be om bistand fra Forsvaret eller andre ved større hendelser?
65. Justis- og beredskapsministeren stilte selv følgende spørsmål under sin redegjørelse: «Er vi sikre på at vi har funnet den rette balansen mellom personvern og trygghet?» Hva er ministerens svar på sitt eget spørsmål?
66. Justis- og beredskapsministeren sier i sin redegjørelse at vi på nesten alle områder står overfor dilemmaer og motstridende hensyn knyttet til sikkerhet og beredskap, og at vi må ta debatt om hvor grensene går. En leders oppgave er ikke bare å reise debatt, men også ta ansvar og bestemme hva som skal ha avgjørende betydning. Når det gjelder sikkerhet og beredskap, hvilke momenter mener ministeren skal få utslagsgivende betydning når det gjelder borgerens sikkerhet?
67. Statsråden lovet i redegjørelsen 28. august 2012 at beredskap og sikkerhet skal prioriteres, og at dette vil være et tema i stortingsmeldingen og oppfølgingen av 22. juli-rapporten. Videre har departementet utsatt Resultatreformen. Hvordan skal statsråden sikre at fokuset på beredskap ikke går bekostning av andre sentrale oppgaver?
68. I St. meld. nr. 22 (2007-2008) opplyste Regjeringen at den ville beholde politireserven «som en forsterkningsressurs til det vanlige politiet ved sjeldne eller omfattende hendelser der politimyndighet er nødvendig for håndteringen».
- Mener statsråden at politireservens kompetanse er utilstrekkelig for å kunne bidra ved større hendelser som terroranslag?
 - Hva er statsrådets syn på at politireserven ikke ble kalt inn 22. juli?
69. I statsrådets svar til den særskilte komité datert 22. desember 2011 opplyses det at regjeringen vil vurdere å videreutvikle et nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE). Hva er status?

Om ledelse, holdninger og kultur i staten:

70. Kommisjonen har i sin rapport en detaljert beskrivelse av hendelsene fra bomben smalt i regjeringskvartalet til gjerningsmannen nådde Utøya. Det gis et innblikk i hvordan politiet blir varslet fra flere hold om gjerningsmannens utseende og bil med registreringsnummer. Det tar for lang tid før operasjonsleder sender ut opplysningene, men da det først skjer er det flere hendelser som kan tegne et bilde av en kultur som hindrer effektivt politiarbeid. Den første er Beredskapsstroppens vurdering av at opplysningen som blir gitt om gjerningsmann og bil er for vage til å iverksette tiltak. Den andre skjer i Asker og Bærum politidistrikt hvor operasjonsleders beskjed om å avbryte pågående oppdrag for å se etter gjerningsmannens bil, ikke blir fulgt. I begge tilfeller får vi inntrykk av at det er et misforhold mellom operasjonsleder og de som mot-

tar operasjonsleders opplysninger og/eller beskjeder. Er det slik at kjønn, alder, erfaring og status er viktigere enn den formelle posisjonen den enkelte innehadde da katastrofen inntraff? Og er dette et uttrykk for den gjengse kultur i politiet?

71. Politiet er normalt en etat hvor beordring umiddelbart skal medføre oppfølging. Eksemplet fra Asker og Bærum politidistrikt 22. juli (jf. spørsmålet over) viste at ordrer ikke ble fulgt.
- Mener statsråden dette er et praktisk utslag av en kultur eller ukultur i politiet i forholdet mellom operasjonsledelse og patrulje når respekten for ordre er så svak som i dette tilfellet?
 - Har statsråden eller departementet som sådan vært klar over at ordresystemet i politiet har så vidt dårlig gjennomslag som dette tilfellet viser?
 - Hvilket fokus har departementet hatt på viktigheten av at ordre effektivt utføres på patruljenivå ved nasjonale hendelser?
 - Hvilke tiltak har statsråden gjennomført etter at hun ble kjent med kommisjonens funn for å sikre oss mot at tjenestemenn/patruljer overprøver direkte ordre fra operasjonsledelse?
72. Har statsråden – i forkant av 22. juli 2011 – vært kjent med det Gjørsv-kommisjonen omtaler som manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, uavhengig av portefølje?
73. I den grad statsråden har vært kjent med det Gjørsv-kommisjonen omtaler som manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, hva har regjeringsmedlem Faremo gjort for å endre en slik kultur?

Habilitet:

74. Gjørsv-kommisjonen peker på tydelige lederutfordringer i hele kjeden fra departement ned til innsatsnivå. Det er pekt på at dette kan være kulturbetinget. I lys av en slik kulturutfordring er det aktuelt å vurdere en del av oppfølgingsarbeidet i departementet. I oppfølgingen av terroranslagene startet diskusjonen om tidligere politidirektør Øystein Mælands rolle, særlig knyttet til politiets egnevaluering etter terroren.
- Hva er årsaken til at statsråden ikke fikk sin habilitet i forhold til Mæland vurdert allerede ved egen tiltredelse 11. november 2011?
 - Er det noe i statsrådets relasjon til tidligere politidirektør Mæland som endret seg i løpet av de ca ni månedene fra statsrådets tiltredelse til statsråden erklærte seg inhabil i forhold overfor Mæland?
 - Mener statsråden at noen av hennes tjenestehandlinger i perioden fra 11. november 2011, frem til statsråden erklærte seg inhabil, var påvirket av at statsråden rent faktisk var å anse som inhabil i forhold overfor daværende politidirektør?
75. Ifølge opplysninger i VG 6. oktober 2012 hadde departementsråd Tor Saglie dialog med daværende politidirektør Øystein Mæland etter at statsråden hadde erklært seg inhabil.
- På hvilken fullmakt og under hvilken statsråds myndighet opererte Saglie overfor Mæland på dette tidspunkt?
 - Hvem avgjorde at Mæland måtte avklare sin egen situasjon i løpet av en kort dag før et direktesendt debattprogram på NrK?

Komiteen ber om svar innen fredag 26. oktober 2012. Videre bes det om at en word-fil av svaret sendes elektronisk til kontroll@stortinget.no

Vedlegg 5

Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012

Redegjørelsen om regjeringens oppfølging av 22. juli kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 12.10.2012. Jeg viser også til redegjørelser som ble gitt av Statsministeren og meg i Stortinget 28. august om tiltak som var igangsatt for å bedre beredskapen.

22. juli-kommisjonens rapport, som ble avgitt til statsministeren 13. august, er den grundigste gjennomgangen av en politiaksjon som er foretatt i Norge. Kommisjonen har i detalj gjennomgått hendelsesforløpet og har kommet med en hovedkonklusjon: «*Kommisjonens oppfatning er at det som grunnleggende skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22/7, i hovedsak var knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og orga-*

nisasjoner utøvet den myndighet de var gitt. Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunnsikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»¹

På denne bakgrunn har kommisjonen kommet med 31 anbefalinger. Regjeringen legger kommisjonens rapport til grunn for sitt videre arbeid for å styrke beredskapen.

Som det ble opplyst i Stortinget 28. august vil kommisjonens rapport bli fulgt opp med en melding til Stortinget. Meldingen vil bli lagt fram for Stortinget i vårsesjonen 2013. Der vil kommisjonens anbefalinger bli gjennomgått.

Enkelte av de spørsmålene komiteen reiser, gjelder tema som vil bli behandlet i meldingen. I svar på disse spørsmålene vil jeg derfor begrense meg til å vise til den kommende meldingen til Stortinget.

Jeg gjør oppmerksom på at fem av spørsmålene komiteen har stilt statsministeren blir besvart av meg. Spørsmålene nr. 5, 10, 14 og 15 besvares i henholdsvis svar nr. 25, 42, 55 og 61. Spørsmål nr. 11 til statsministeren besvares i spørsmål nr. 12. Videre besvarer jeg spørsmål nr. 12 og deler av spørsmål 7 til statsministeren.

Spørsmål:

1. Ifølge 22. juli-kommisjonens rapport sviktet myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22. juli. Hvem har ansvaret for at evnen til å beskytte sviktet?

Svar:

Myndighetene har ansvaret for beredskapen. Justisministeren har det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og bevilgninger Stortinget har gitt. Etats- og virksomhetsledere har også ansvar på sine respektive områder.

Kommisjonsleder Alexandra Bech Gjørsv sa ved fremleggelsen av rapporten: «22. juli er fortellingen om ressursene som ikke fant hverandre». Kommisjonen mener at der det sviktet 22. juli, «skyldes det primært at:

- Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.
- Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.

¹ s. 458

- Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.
- Potensialet i informasjons- og kommunikasjons-teknologi har ikke vært godt nok utnyttet.
- Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.»²

Kommisjonen mener at lærdommene som kan trekkes av dette «i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg.»³

Spørsmål:

2. Hvorfor klarte en ikke å besvare alle nødansrop og sørge for god samordning mellom nødetatene?

Svar:

Kommisjonen peker på manglende teknisk kapasitet og utilstrekkelig antall operatører som en forklaring på hvorfor ikke alle nødansropene ble besvart. Når det gjelder samordning mellom nødetater peker Kommisjonen på sambands- og kommunikasjonsutfordringer, blant annet fordi Nødnett ikke er utbygget i Nordre Buskerud politidistrikt: «Blant innsatspersonellet fra de ulike etatene og hjelpeorganisasjonene den 22/7 hadde noen Nødnett, noen analogt helseradionett og noen kun mobiltelefon. De mange aktørene strevde følgelig med å få kontakt med hverandre.»⁴

Som det ble redegjort for 28. august er det i ettertid etablert økt linjekapasitet og ordninger som skal sørge for oppbemanning av sentralene når det er behov.

Spørsmål:

3. Har statsråden en forklaring på hvorfor politiledere under terroraksjonen ikke benyttet seg av alle tilgjengelige ressurser?

Svar:

Kommisjonen uttaler blant annet følgende: «Kommisjonen har fra flere fått tilkjennegitt at det er krevende for et politidistrikt å motta bistand i en akutsituasjon som dette. Kommisjonen har forståelse for dette, særlig dersom det er snakk om bistand på det sentrale åsted. Bistand i form av observasjonsposter/sperreposter på sentrale trafikknutepunkter i egne distrikter for å fange opp eventuelle flyktende

² s. 450

³ s. 16

⁴ s. 187

gjerningsmenn framstår imidlertid som gjennomførbart.»⁵

I tillegg uttaler den: «I stedet for en proaktiv innkalling av tilgjengelige ressurser synes varsling til samvirkeaktørene i stor grad å ha blitt foretatt etter hvert som det oppsto behov for bistand. Etter kommisjonens syn er dette ikke i tråd med situasjonsforståelsen om at man var utsatt for et terrorangrep, og at sekundærangrep kunne forventes. Det var heller ikke i tråd med tiltakene i eget planverk og den proaktive beredskapsmetodikken denne legger til grunn. Kommisjonen har imidlertid merket seg at mobiliseringen av andre politidistrikter og samvirkeaktører bedret seg utover kvelden.»⁶ Kommisjonen peker videre på «svakheter både ved holdningen til å mobilisere og ved systemene for gjennomføring.»⁷

Når det gjelder bistand fra Forsvaret uttaler kommisjonen følgende: «POD har en nøkkelrolle i å formidle og effektivere bistandsanmodninger fra politiet til Forsvaret. Dette er en viktig del av å sikre tilstrekkelige ressurser til politiaksjonen. 22/7 ble det formidlet flere slike, og stort sett fungerte dette samarbeidet godt, og anmodningene ble raskt ekspedert.»⁸

Kommisjonsrapporten gir et årsaksbilde for at innsatspersonell fra Søndre Buskerud politidistrikt ikke ble disponert av Nordre Buskerud politidistrikt til politiaksjonen på Utøya, og redegjør for hvorfor MS Thorbjørn og andre båter ikke ble disponert. Årsaksbildet peker på manglende kapasitet og svikt i kommunikasjon og informasjonsutveksling.

Spørsmål:

4. Hvorfor ble ikke medlemmene i den lokale redningssentralen innkalt?

Svar:

I kommisjonens rapport gis følgende forklaring på hvorfor den ikke ble innkalt i Oslo: «Operasjonsleder har forklart at hun anså terrorangrepet som en politioperasjon og ikke vurderte å innkalle Lokal redningssentral (LRS).»⁹

Hovedredningssentral Sør-Norge slutter seg til dette i brev til Politidirektoratets evalueringsutvalg: «Hendelsene 22. juli var først og fremst terrorhandlinger, og således politiets ansvar å håndtere. Ut i fra hendelsenes omfang inneholdt de også klare elementer av redningstjeneste, men innenfor en terrorramme som etter HRS sitt syn satte politiet i sentrum av håndteringen.»¹⁰

^{5.} Fotnote 66 på s. 91

^{6.} s. 106

^{7.} s. 163

^{8.} s. 160

^{9.} Fotnote på s. 91

^{10.} Brev av 9. januar 2012

Spørsmål:

5. Da terroren rammet Oslo sentrum ble OPD tilbudt assistanse fra nærliggende politidistrikt, men avslo dette tilbudet. I hvilke situasjoner og typetilfeller mener statsråden det er aktuelt å ta imot hjelp fra nærliggende politidistrikt og hvordan har statsråden formidlet dette til landets politiledere?

Svar:

Kommisjonen skriver: «*Politidistriktet [Oslo politidistrikt] anmodet ingen av nabodistriktene om bistand i aksjonsfasen. Flere distrikter tilbød ressurser, men fikk beskjed om at det foreløpig ikke var behov.*»¹¹ Videre skriver kommisjonen: «*Sentralen [i Oslo] manglet også oversikt over hvilke politiresurser den rådde over.*»¹²

Vurdering av behov for og anmodning om bistandsressurser fra nabodistrikt tilligger vedkommende politimester. Politidirektoratet skal bistå med å fremskaffe og beordre ressurser i samråd med politimesteren. Bistand er nødvendig når politidistriktet ikke selv har tilstrekkelig med ressurser eller kompetanse til å håndtere situasjonen. Dette gjøres fra tid til annen også i forbindelse med planlagte situasjoner, som for eksempel ved større arrangementer og statsbesøk.

Nabohjelp mellom politidistrikter blir tatt opp på politisjefmøter. Politimestrene er oppfordret til å inngå samarbeids-/bistandsavtaler for nabohjelp ved hendelser, slik at ressurser raskt og fleksibelt kan rekvireres for oppdrag med nærmere definert innsats. Politidirektoratet vil gjennom rundskriv iverksette retningslinjer for nabohjelp. Departementet vil komme tilbake til dette i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

6. Hvorfor ble det ikke truffet tiltak fra POD om å benytte helikopter før etter pågripelsen?

Svar:

Da Politidirektoratet ble opprettet ble det drøftet om det skulle ha operative funksjoner. Det ble da uttalt følgende: «*Operative funksjoner skal primært ivaretas av politidistriktene eller særorgan med operative funksjoner. Bare i helt spesielle situasjoner bør direktøren for Politidirektoratet ha mulighet til å gripe inn i operativ virksomhet. Dette kan f.eks. gjelde i saker av vesentlig, nasjonal betydning eller hvor det kan være uomgjengelig nødvendig av hensyn til gjennomføringen av politioperasjonen.*»¹³

^{11.} s. 106

^{12.} s. 91

^{13.} Ot. Prp. nr 7 (1999-2000) side 50 annen spalte

Politioperativt ansvar for å beslutte bruk av politihelikopter er lagt til Oslo politidistrikt.

Kommisjonen uttaler om bruken av helikopter 22. juli 2011: «22/7 avviklet helikoptertjenesten fellesferie, noe som i stor grad bidro til at politihelikopteret ikke kom seg i lufta før etter kl. 21.00. Verken operasjonssentralen, fungerende politimester eller de stabsfunksjonene som tidlig var i drift, tenkte på muligheten for å mobilisere politihelikopteret. Operasjonsleder brukte heller ikke planverket for bombeeksplosjoner hvor det framgår at politihelikopteret skal mobiliseres. Politidirektoratet (POD) traff heller ingen tiltak for å mobilisere helikopteret til aksjonen tidlig. Dette gjaldt også politiets innsatsleder i regjeringskvartalet, som var kjent med at helikopteret sto på bakken, og som har fortalt kommisjonen at han tenkte mer i retning av å få så mange enheter som mulig til Utøya. Det var først kl. 19.09, da sjefen for spesialseksjonen i Oslo politidistrikt oppdaget at politihelikopteret ikke var mobilisert, at politiets helikopter ble beordret i lufta. Årsaken til at han mobiliserte helikopteret, var at han anså at helikopteret ville være en nyttig ressurs.»¹⁴

For bistand av Forsvarets helikoptre har Politidirektoratet opplyst at de tidlig fulgte opp den etablerte kontakten mellom Oslo politidistrikt og Forsvaret.

Spørsmål:

7. På hvilken måte mener statsråden at det påvirket politiets reaksjonsevne at det manglet en felles base for politihelikopter og beredskapstropp?

Svar:

Beredskapstroppen mobiliserte raskt. Tilstedeværelse i Oslo medførte også at de raskt kunne reise fra Oslo for å bistå Nordre Buskerud. Kommisjonen har ikke reist kritikk mot at beredskapstroppen mobiliserte for sent eller at en felles base for helikopter og beredskapstropp ville medført raskere utrykning 22. juli. Men kommisjonen gir følgende anbefaling: «Planene om et nasjonalt beredskapssenter i Oslo bør gjennomføres. Et slikt senter vil gi grunnlag for synergier, egnede fasiliteter for trening og operasjoner samt kortere reaksjonstid.»¹⁵

Nå er politihelikoptertjenesten styrket, og et ekstra helikopter er innleid. Et nytt beredskapssenter som samler Beredskapstroppen, hundetjenesten og politihelikoptertjenesten er i prosess, i tråd med kommisjonens anbefaling. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2013 å bevilge 10 mill. kroner til planlegging av nytt beredskapssenter for politiet. For videre omtale av dette viser jeg til budsjettproposisjonen og den kommende meldingen til Stortinget.

^{14.} s. 289

^{15.} s.337

Spørsmål:

8. POD har utarbeidet et eget planverk for politietaten til bruk ved terrorhendelser. Politiets terrorplanverk ble ikke iverksatt av POD den 22. juli. Heller ikke terrorplanverket ved Oslo politidistrikt ble tatt i bruk denne dagen.
- Hvordan har departementet forsikret seg om at terrorplanverket i de underliggende virksomheter blir tatt i bruk ved større hendelser?
 - Hva har statsråden gjort for å forsikre seg om at slike planer tas i bruk ved eventuelle senere hendelser?

Svar:

Politidirektøren er gjennom sivilt beredskapssystem (SBS) gitt myndighet til å iverksette tiltak ved overraskende angrep. Disse tiltakene er omhandlet i Politiets beredskapssystem Del II, der det fremgår at politidistriktene skal planlegge ut fra disse tiltakene. Politidirektoratet kan iverksette alle eller enkelte av tiltakene. I akutte tilfeller har politimestrene samme fullmakt.

- Når det gjelder departementets rolle i bruken av terrorplanverket den 22. juli 2011, vises det til 22. juli-kommisjonens rapport: «Etter kommisjonen syn ville det ikke vært unaturlig, i en så krevende og usikker situasjon som 22/7, om JD i større grad satte seg inn i hvordan politiet og POD fulgte opp de henstillingene de hadde fått i krisens første fase om å mobilisere alle nødvendige ressurser og ikke nøle med å be om bistand fra Forsvaret. Kommisjonen finner det på den annen side vanskelig å kritisere JD for at man i de første kaotiske timene etter bombeangrepet la til grunn at politiet fulgte eget planverk og iverksatte alle nødvendige tiltak.»¹⁶
- Etter at jeg overtok som justis- og beredskapsminister har jeg i styringsdialogmøte med politidirektøren forsikret meg om at utarbeidet planverk vil bli benyttet ved eventuelle senere hendelser. Det er igangsatt forbedring av planverk, SBS og tilsyn/kontroll, som jeg vil redegjøre nærmere for i den kommende meldingen til Stortinget. Jeg viser for øvrig til mitt svar på spørsmål 62. I tillegg viser jeg til økt aktivitet når det gjelder deltakelse på øvelser, jf. svar på spørsmål 59.

Spørsmål:

9. Oslo politidistrikt hadde oppdaterte objektsikringsplaner. Hva er statsrådets vurdering av om disse er realistiske, sett i lys av at politipersonell ikke ble brukt til objektsikring i tiden etter bomben gikk av i regjeringskvartalet?

^{16.} s.253

Svar:

Objektsikringsplaner er grunnleggende viktig. Det tilligger Politidirektoratet å føre tilsyn med de enkelte politidistrikter og meg som justis- og beredskapsminister å føre kontroll med at direktoratet gjennomfører slikt tilsyn. Kommisjonens rapport uttaler følgende om objektsikringsplanene og bruken av disse den 22. juli:

«Politidistriktet hadde oppdaterte objektsikringsplaner. Kommisjonens gjennomgang viser imidlertid at disse ikke ble benyttet, noe som kommisjonen mener i stor grad kan tilskrives den krevende arbeids-situasjonen nøkkelpersonell innledningsvis befant seg i.»¹⁷

For øvrig viser jeg til mine svar på spørsmål 42 og 43.

Spørsmål:

OM ANDRE AKTØRERS ROLLE 22. JULI 2011:

10. Justisdepartementet satte ikke stab og mobiliserte ikke nok personell til å bemanne stabsfunksjonene den 22. juli 2011. Daværende statsråd Knut Storberget var i følge egen forklaring til kommisjonen overbevist om at dette var gjort inntil det fremkom i media at så ikke var tilfelle.

- a) Hvem er ansvarlig for at det skal settes stab i slike situasjoner?
- b) I de tilfeller statsråden ikke selv undersøker/beordrer opprettelse av stab, hvem/hvilken funksjon i departementet har ansvaret for å følge opp dette?

Svar:

- a) Det er statsråden som departementets sjef som har det overordnede ansvaret for departementets virksomhet både i det daglige og i kriser. Det framgår av departementets kriseplan at departementets øverste administrative ledelse (departementsråd/assisterende departementsråd) har fullmakt til å beslutte etablering av departementets kriseorganisasjon, bestående av kriseledelse og krisestab. Kriseorganisasjonen skal etableres ved hendelser som kan forventes å bli av en slik art eller omfang at den vanskelig kunne følges opp av den ordinære linjeorganisasjonen.
- b) I tilfelle statsråden ikke selv undersøker eller beordrer etablering av kriseorganisasjonen er departementets administrative ledelse ansvarlig for å vurdere og eventuelt iverksette etablering av denne.

Overfor 22. juli-kommisjonen har den daværende administrative ledelsen forklart at «*man i*

*den aktuelle situasjonen, med ødelagte kontorer, begrenset IKT-støtte og mange medarbeidere på ferie, fant det mest hensiktsmessig og fleksibelt å holde fast ved departementets ordinære linjeledelse.»*¹⁸

Etter min tiltredelse har jeg revidert departementets plan for håndtering av ekstraordinære hendelser og kriser, for å sikre at departementets kriseorganisasjon raskt etableres. Krisestøtteenheten rapporterer nå direkte til departementsråden. For ytterligere å styrke departementets krisehåndteringsevne, har jeg besluttet å etablere en ny avdeling for krisehåndtering og sikkerhet med utgangspunkt i Krisestøtteenheten. Avdelingen vil være operativ 1. desember i år.

Spørsmål:

11. På kvelden den 22/7 ble det avholdt et koordineringsmøte mellom statsministeren og de tilstedeværende statsrådene. I tillegg deltok flere statssekretærer, departementsråder, «fungerende» politidirektør (de tilstedeværende visste ikke at Mæland var på plass igjen) og sjef PST. Hvilke konkrete tiltak ble gjennomført som resultat av dette møtet?

Svar:

Formålet med et slikt koordineringsmøte er å undersøke behov for strategiske beslutninger på politisk nivå om de overordnede mål og rammer for krisehåndteringen. I løpet av det første døgnet ble det avholdt to koordineringsmøter. Møte mellom statsministeren, utenriksministeren, justisministeren og forsvarsministeren fant sted 22. juli 2011 klokken 20.30. På møtet ble det gitt situasjonsoppdateringer fra justisministeren, Politidirektoratet og PST. Temaer som ble drøftet var blant annet ivaretagelse av berørte og pårørende og kommunikasjonsbudskap utad.

Spørsmål:

12. Som følge av at alle departementer ble innkalt til Regjeringens kriseråd kl. 18.30 den 22/7 fikk møtet mer preg av å diskutere administrative utfordringer og regjeringsapparatets egen situasjon, snarere enn håndteringen av selve krisen. Den brede deltakelsen fikk også den konsekvens at ikke alle saker som naturlig hørte hjemme der kunne tas opp i kriserådet fordi bare et fåtall av deltakerne var sikkerhetsklarert. Hvorfor er det ikke avklart i forkant hvem som kan/skal delta på

¹⁷ s. 106

¹⁸ Forklaring Østgaard 1. juni 2012; forklaring, Ruud 6. juni 2012. Se også JD til 22JK, «Håndteringen av 22.07 i sentralforvaltningen», 5. januar 2012, 22JK, j.post 347, gjengitt i 22. juli-kommisjonens rapport s. 222

disse møtene og at de som deltar har den nødvendige sikkerhetsklarering?

Svar:

Kommisjonen skriver:

«Ved særlig omfattende kriser, hvor det kreves omfattende koordinering mellom departementene, trer Regjeringens kriseråd (nå Kriserådet) i funksjon.[...]

Kriserådet skal tilrettelegge for at spørsmål som krever politisk avklaring raskt legges fram for berørte statsråder eller regjeringen for drøftelse, og sikre at informasjon til mediene, befolkningen og andre framstår som koordinert fra myndighetenes side. Kriserådet består av de fem mest sentrale departementene i kriser, supplert av den eller de departementsrådene som er berørt av den aktuelle krisen.»¹⁹

Når først krisen oppstår, har praksis vært – i tråd med ansvarsprinsippet – at det departement som er mest berørt av krisen, som får hovedansvaret for å koordinere den sentrale håndteringen, herunder samordne krisestyringen på departementsnivå.

Det er fra våren 2012 fastsatt at det er Justis- og beredskapsdepartementet som er fast lederdepartement i sivile nasjonale kriser med mindre noe annet er bestemt. Kriserådet møtes til faste administrative møter, der krisehåndtering og beredskap diskuteres. KSE er Kriserådets faste sekretariat. Kriserådets medlemmer er sikkerhetsklarert.

Det vises også til spørsmål 11 til statsministeren.

Spørsmål:

POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE:

13. 22. juli-kommisjonen konkluderer med at terrortrusselbildet er i stadig endring. Er PST utrustet til å imøtese dette?

Svar:

Når det gjelder ressurser til PST skriver kommisjonen: «Kommisjonen går ikke nærmere inn på spørsmålet om økonomiske ressurser, da dette er en omfattende vurdering som behandles av et eget utvalg.»

Grunnlaget for PSTs prioriteringer er PSTs analyser og trusselvurderinger. Det er derfor av avgjørende betydning at den informasjon analysene bygger på til enhver tid speiler det gjeldende trusselbilde slik at prioriteringene blir riktige.

PSTs egevaluering pekte på dette, og konkluderte med at «...som følge av tjenestens ressursituasjon og måten arbeidsprosessene er organisert på,

opererer tjenesten med en betydelig grad av usikkerhet for ikke å fange opp nye trusler. Tjenesten jobber svært systematisk og grundig i pågående saker, men har ikke den samme systematikk og oppmerksomhet rettet mot forhold utenfor sakene.»²⁰

Dette er en alvorlig utfordring, og PST har iverksatt konkrete tiltak for å forbedre arbeidsprosessene. I tillegg har departementet satt ned et eksternt utvalg, som kommisjonen i sitatet ovenfor viser til (Traavikutvalget). Dette har som mandat å se på tjenestens kompetanse, organisering og tilgjengelige ressurser. Utvalget leverer sin rapport 1. desember i år. Jeg forventer at vi med rapportens anbefalinger har et godt grunnlag for å innrette PST for optimale arbeidsprosesser for å kunne fange opp endringer i trusselbildet så tidlig som mulig.

PST er betydelig styrket budsjettmessig siden 2005 for å kunne ivareta et endret trusselbilde. Det vises til de årlige budsjettforslag.

Spørsmål:

14. PST har over tid fått kritikk for feil fokus, og for å fortsatt være for mye opptatt av fiendebilder som har vært koblet til den kalde krigens periode, samt av å la agendaen til USA dominere eget arbeid. Er dette en riktig oppfatning?

Svar:

PSTs oppgaver følger av politiloven og Instruks for PST. Prioriteringene følger av det årlige tildelelsesbrev fra departementet basert på gjeldende budsjettvedtak. Til grunn for de faglige prioriteringer ligger PSTs årlige trusselvurdering, samt departementets vurderinger.

Trusselvurderinger og prioriteringer baserer seg naturlig nok også på et bredt internasjonalt samarbeid med mange land. Terrorisme og andre former for trusler mot statens selvstendighet og sikkerhet er i utpreget grad kriminalitet som utføres med forgreninger over landegrensene. Dette gjør internasjonalt samarbeid i bekjempelsen sentralt for å kunne lykkes både i å forebygge og etterforske angrep.

De siste ti år har internasjonal terrorisme utviklet seg til å bli en av de mest alvorlige trusler mot rikets sikkerhet. Dette avspeiler de mål og prioriteringer som er gitt PST.

Spørsmål:

15. I hvilket omfang har PST prioritert høyreekstremer i sitt arbeid de siste årene? Mener regjeringen at høyreekstremer har vært prioritert høyt nok av PST de siste årene?

¹⁹. s. 76

²⁰. PSTs egevaluering, s. 31

Svar:

Det har de senere år ikke foreligget trusselvurderinger som knytter høyreekstremer til mulige terroranslag med hensyn til kapasitet og intensjon. Trusselen fra disse miljøene er i 2012 fortsatt lav.

PSTs samlede ressurser må til enhver tid fordeles etter prioritet basert på aktuell trusselvurdering og hendelser i konkrete saker PST arbeider med. PST har på denne bakgrunn hatt en hovedprioritet knyttet til terrortrusselen fra ekstreme islamistiske miljøer. Dette er ikke endret siden 22. juli.

Det eksterne utvalget jeg viser til i svar 13 skal komme med vurderinger av PSTs prioriteringer.

Spørsmål:

16. Forelå det personvern hensyn eller lovlighetshensyn som hindret at PST fanget opp masse mordere på radaren og fikk stanset ham?

Svar:

Kommisjonen har fastslått at regelverket som sådan ikke hindret en innledende registrering av Breivik hos PST. Samtidig som den heller ikke konkluderer med at slik registrering ville kunne avverget angrepet.

Kommisjonen har stilt spørsmål ved hvorvidt tolltjenestemannen som ga PST personopplysninger fra Global Shield-programmet hadde hjemmel til å gjøre dette. Departementet ser nå på tollovens bestemmelser om taushetsplikt, sammen med en rekke andre taushetspliktsbestemmelser, for å bedre PSTs tilgang til nødvendig informasjon.

Det er viktig å ansatte både i PST og i andre etater er trygge på sitt hjemmelsgrunnlag for innhenting, utveksling og registrering av informasjon, for å sikre godt samarbeid om forebygging.

Spørsmål:

17. Bevissthet om viktige sikkerhets- og beredskaps-spørsmål har vært for lav også hos politisk ledelse i følge Gjorv-kommisjonens rapport. Statsrådets nærhet til NSM og PST synes å ha vært nedprioritert. PST rapporterer direkte til departementet.

- Hva er årsaken til at denne dialogen har vært nedprioritert?
- Vil statsråden bedre sin egen kontakt med og oppfølging av PST?
- Er det innført nye fastlagte rutiner for jevnlig dialog mellom PST og statsråden?

Svar:

a – c. Dialogen med PST har aldri vært nedprioritert. Dialogen er delvis lagt i faste former og delvis etter konkrete oppståtte behov. I tillegg har jeg etter

at jeg tiltrådte innført en ny struktur på etatsstyringen med PST ettersom jeg personlig leder etatsstyringsmøtene. Stortinget kontrollerer som kjent PST gjennom EOS-utvalget. Jeg vil vurdere også andre kontrollordninger med PST. Jeg opplever at det er en god og åpen dialog mellom tjenesten og meg.

Spørsmål:

18. Hva slags rutineendringer og endrede prioriteringer skjer i PST nå som direkte følge av lærdommen fra 22. juli og kommisjonens rapport? I hvilken grad er disse endringene rettet mot å bekjempe faren for terror fra høyreekstremer?

Svar:

Kommisjonen uttaler:

«Gjennomgangen viser at PST, ut fra en risikobasert vurdering, har prioritert terrortrusselen fra de radikale islamistiske miljøene, og at tjenesten har evnet å omstille seg til å forstå og håndtere denne trusselen. Kommisjonen har tillit til PSTs vurdering av at dette miljøet i dag representerer den største risikoen i Norge. Vi ser imidlertid med bekymring på at prioritering av enkeltsaker i de senere år i for stor grad har ført til manglende etterretningsaktivitet rundt norske forhold, og manglende analyse av nye trusler.»²¹

PST har umiddelbart fulgt opp de læringspunkter som fremkom i kommisjonens rapport. Tjenesten har igangsatt arbeid både for å styrke saksbehandlingen i PST, og arbeide med utvikling av ledelse, organisasjonskultur og kompetanse tilpasset tjenestens mål. Dette er tiltak som man kunne iverksette umiddelbart. Det vil bli ytterligere endringer basert på funn og anbefalinger i den eksterne gjennomgangen av PST når den foreligger 1. desember. PST har også satt et større fokus på anti-Jihad og soloterrorister. Det bemerkes at kommisjonen hadde tillit til PSTs hovedprioriteringer.

Spørsmål:

19. I hvilken grad mener statsråden at det før 22. juli 2011 var samsvar mellom PSTs ressurser og prioriteringer på den ene siden og samfunnets forventninger til PSTs mulighets- og handlingsrom på den andre? Tilsvarende spørsmål ble stilt av Stortingets særskilte komité og da svarte statsråden at hun ville avvente PSTs egnevaluering og Gjorv-kommisjonen før svar ble gitt.

Svar:

I Kommisjonens rapport står det følgende: «Innledningsvis konstaterte vi at det er urimelig å for-

²¹ s. 395

vente at en sikkerhetstjeneste skal kunne avverge alle angrep. Kommisjonen kritiserer flere sider ved PSTs behandling av informasjonen som kom inn om gjerningsmannen og i noen grad vurderinger om det anti-islamistiske miljø, men vi kan ikke slå fast at PST burde ha oppdaget Breivik og avverget terrorangrepene».²²

PST egevaluering og kommisjonens rapport påviser utfordringer. Vi er i prosess med hensyn til å vurdere rammebetingelser og grenser for hva en sikkerhetstjeneste i et demokratisk land skal ha som arbeidsgrunnlag. I denne sammenheng vil personvern stå sentralt. Det er viktig at vi får en god debatt om avveiningen mellom hensynet til den enkeltes personvern og hensynet til og den enkeltes behov for sikkerhet. Dette vil jeg komme tilbake til i meldingen til Stortinget.

Det vil alltid kunne spørres om det er stilt tilstrekkelige midler til rådighet for et så viktig arbeid som det PST utfører. Regjeringen har prioritert PST høyt, og ser frem til det eksterne utvalgets rapport som en del av beslutningsgrunnlaget for det videre arbeidet for å sikre at PST har tilstrekkelig gode arbeidsbetingelser.

Spørsmål:

RIKSALARM:

20. Stortinget ba statsråden endre og modernisere riksalarmsystemet slik at flere sentrale politiledere blir varslet i tillegg til sentralene i politidistriktene, jf. Innst. 207 S (2011-2012). Hvordan har statsråden gjennomført Stortingets bestilling og hvem og hvordan mottas riksalarm i dag?

Svar:

Innst. 207 S (2011-2012) ble behandlet i Stortinget 8. mars i år. 13. mars ba jeg Politidirektoratet om å iverksette arbeidet med å modernisere riksalarmsystemet. Jeg har også bedt om at departementet, FOH og fylkesmennene implementeres i ordningen, slik at felles varsling kan iverksettes hvis nødvendig. Ny løsning basert på mer moderne teknologi enn dagens PC-baserte løsning skal, etter det Politidirektoratet opplyser, være operativt og implementert i løpet av 1. kvartal 2013.

Departementet ba Politidirektoratet gjennomgå eksisterende løsning og rutiner for nasjonal varsling innen 1. juli 2012, slik at dagens ordning nå er forbedret funksjonelt for å sikre rettidig varsling.²³ Nå mottar samtlige politidistrikter, PST, KRIPOS, UP og Økokrim riksalarm via egen frittstående PC-løsning.

^{22.} s. 395

^{23.} Justis- og beredskapsdepartementets brev til Politidirektoratet datert 13. mars 2012

Politidirektoratet varsles på beredskapstelefonen. Eksterne blir varslet på aktuelle telefonnumre. Jeg har fått opplyst fra Politidirektoratet at systemet øves ukentlig, og at Kripos rapporterer til Politidirektoratet hver fjerde uke.

Spørsmål:

21. Hva er forventet reaksjonstid fra KRIPOS sin side, som ansvarlig for utsendelse av riksalarm, fra innrapportering om terroranslag til riksalarm er sendt?

Svar:

Politidirektoratet opplyser at det ikke er fastsatt krav om minimum reaksjonstid for Kripos for utsendelse av riksalarm. Justis- og beredskapsdepartementet forutsetter at KRIPOS videregir meldinger umiddelbart fra sin døgnbemannede vakt.

Spørsmål:

22. Hva er årsaken til at KRIPOS er gitt rollen som sender av riksalarm?

Svar:

KRIPOS er et nasjonalt døgnbemannet operasjonssenter som i mange sammenhenger er utpekt som nasjonalt kontaktpunkt både for mottak og avsendelse av ulike typer informasjon både nasjonalt og internasjonalt, og har derav kompetanse for rask og nødvendig kontakt med samtlige varslingsenheter.

Spørsmål:

23. Har statsråden vurdert å gi alle politidistrikt selvstendig mulighet til å sende riksalarm for å hindre tidsspille ved alvorlige hendelser hvor riksalarm bør bli sendt?

Svar:

En nærmere gjennomgang av prosedyrer og hensiktsmessighet vil bli vurdert og omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

24. Hvilke konkrete tiltak er iverksatt for å sikre bedre informasjonsutveksling mellom politidistriktene ved store hendelser?

Svar:

I tillegg til varsling ved riksalarm har politiets etterretningsregister muligheter for deling av informasjon. Jeg vil også understreke at forbedring og utvikling av informasjonshåndtering er et sentralt utviklingsområde i direktoratets endringsprogram, som jeg vil følge tett. Når det gjelder informasjonsut-

veksling ved store hendelser, er Nødnett, investeringer i ny IKT-infrastruktur og økt samarbeid med Forsvaret viktige tiltak i kommunikasjonsutviklingen.

Spørsmål:

POLITIHelikOPTERET:

25. Politihelikopteret ble ikke mobilisert under aksjonen 22. juli 2011 før gjerningsmannen var pågrepet. Det er lagt opp til en døgnkontinuerlig responstid på 15 minutter. Fra hvilket tidspunkt tilfredsstilte helikopterberedskapen dette kravet etter 22. juli 2011?

Svar:

Opprinnelige rammeforutsetninger for politihelikopterets beredskapsnivå ble fastsatt av Stortinget i 2002. Disse ble justert noe ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2007 (St.prp. nr. 69 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 230 (2006-2007)). Det ble blant annet pekt på at døgnbemannet tjeneste medførte en betydelig kostnadsbinding, samtidig som det reduserte politiets mulighet til effektiv ressursstyring og prioritering med sikte på en best mulig polititjeneste samlet sett. I samsvar med resultatet av Stortingets behandling av forannevnte budsjettforslag, sendte Justisdepartementet brev til Politidirektoratet 28. august 2007. I brevet ble Politidirektoratet gitt fullmakt til å fastsette beredskapskravet for politihelikopteret ut fra politioperative behov. Reservehelikopter skulle vurderes ut fra operative behov, beredskapsnivå og kostnader.

Responstid på 15 minutter er tiden fra et oppdrag for politihelikopteret er mottatt til helikopteret er i luften. Responstiden forutsetter bemannet tjenestesett og at helikopter er operativt.

Kravet om 15 minutter responstid er inntatt i rundskriv fra direktoratet 6. februar 2012. På de bemannede tjenestesettene har responstidskravet vært oppfylt. Det har imidlertid ikke vært mulig å etterleve dette for hele døgnet grunnet mangel på mannskap og fravær av reservehelikopter. Fra januar 2013 vil helikoptertjenesten etter det Politidirektoratet nå opplyser ha døgnkontinuerlig tjeneste med 15 minutter responstid. Jeg vil følge dette tett opp.

Spørsmål:

26. Nedetiden på politihelikopteret i 2011 var omtrent 57,3 prosent. Hva er beregnet nedetid for politihelikopteret

- siste tre måneder
- siste seks måneder
- anslag neste 12 måneder

Svar:

Politihelikopteret er tilført midler for å sikre døgnkontinuerlig drift i tråd med kommisjonens anbefaling. Regjeringens opprinnelige målsetning var at dette skulle være på plass 1. juni. Det har ikke politiets ledelse klart å levere, noe jeg redegjorde for i Stortinget 28. august i år.

Fra årsskiftet er alle nytilsatte piloter utsjekket mv. for føring av helikopteret.

Nedetid defineres som tid hvor helikopteret står på bakken:

- På grunn av teknisk årsak og/ eller vedlikehold
- På grunn av mannskapsmangel
- På grunn av værforhold

Oppetid defineres som den tid hvor ikke ovennevnte årsaker inntreffer, og hvor helikopteret dermed kan være i luften.

- Juli: 51,8 %, august: 29,5 %, september: 31,1 %. Gjennomsnittlig nedetid for de siste tre måneder: 37,4 %.
- April: 28,6 %, mai: 24,1 %, juni: 26,7 %, juli: 55,4 %, august: 33,1 %, september: 33,7 %. Gjennomsnittlig nedetid for siste seks måneder: 33,6 %.
- Forventet nedetid resten av 2012: 30-40 %.

Nedetiden i sommer skyldtes at antall crew var 2 mot ordinært 4. Som kompensierende tiltak i ferietiden ble det i deler av juli og august leid inn en pilot som hadde de nødvendige godkjenninger for helikoptertypen. I tillegg ble det benyttet en del overtid, men man hadde flere ubemannede tjenestesett.

Nye piloter og øvrig nytilsatt personell gjennomfører i løpet av høsten opplæring, utsjekk på helikoptrene og sertifiseringer mv. Disse vil fases gradvis inn utover høsten, og fra årsskiftet vil normal drift være døgnkontinuerlig beredskap med 7 crew basert på dimensjonert helikopterkapasitet med ett hovedhelikopter (ett crew består av tre tjenestepersoner). Reservehelikopter sikrer at det er tilgjengelig helikopter i forbindelse med vedlikehold, teknisk feil og lignende for hovedhelikopteret.

Det er min klare målsetting at politihelikopteret skal ha en døgnkontinuerlig drift. Jeg vil derfor forsikre meg om at politidirektøren sørger for at politimesteren i Oslo har tilstrekkelige rutiner for å sikre tilgjengelige mannskaper. Jeg har derfor innført krav om ukentlig rapportering om nedetid og antall utførte oppdrag fra direktoratet til departementet. Rapportene om nedetid skal spesifisere årsakene til nedetid – av teknisk årsak og/eller vedlikehold, mannskapsmangel eller værforhold.

Spørsmål:

OM POLITIETS ARBEID OG ORGANISERING:

27. GjØrv-kommisjonen viser til at Øystein Mæland, som relativt nytilsatt politidirektør 22. juli 2011, ikke var kjent med det aktuelle planverk som skal tre i kraft ved terroranslag. Hvilke rutiner gjelder ved ansettelse av ny politidirektør når det gjelder informasjon om aktuelle planverk, nødprosedyrer mv?

Svar:

Ved ansettelse av direktør og andre ledere i direktoratet, gis disse en generell innføring i direktoratets arbeidsområder og saker av viktig eller prinsipiell karakter. Denne innføringen står direktoratets egne ansatte for. Jeg forventer at alle nye ledere setter seg inn i gjeldende rammeverk for den virksomheten de skal arbeide i.

Spørsmål:

28. I hvilken grad har departementet i sin styringsdialog med Politidirektoratet vektlagt mål og forventninger på beredkapsområdet?

Svar:

Kommisjonen sier følgende: «*Beredskapen i politiet har ikke vært tydelig eller høyt prioritert verken i styringsdokumentene eller av politiets egen ledelse de senere år.*»²⁴ Det har vært overlatt til Politidirektoratet å foreta nærmere vurdering av forventningene til politidistriktene på de ulike områdene, herunder beredkapsområdet.

Jeg ser et behov fra departementets side for å tydeliggjøre fremtidige forventninger til politiet på beredkapsområdet, og vil i meldingen til Stortinget nærmere omtale disse.

Spørsmål:

29. Politiets bemanningsplaner var lagt opp slik at flest var på jobb når minst skjedde. Hva er årsaken til at departementet ikke har sett denne problemstillingen?

Svar:

Kommisjonen sier følgende: «*Antall politioppdrag varierer i løpet av uken, men når behovet er størst, er bemanningen lavest.*»²⁵ Videre utaler kommisjonen:

«*Politiet har store ressurser. Det er en betydelig utfordring som ligger i å styre disse på en best mulig*

*måte. POD har en nøkkelrolle i den faglige utviklingen av etaten, sammen med JD.»*²⁶ Kommisjonens rapport er et viktig bidrag til politiets arbeid med å forbedre sin tilgjengelighet for publikum, og vil bli fulgt opp som en del av Politidirektoratets endringsprogram og omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

30. Hva er årsaken til at departementet ikke har fokusert på å sikre tilfredsstillende loggfØringssystemer og muligheten til deling av skriftlig kommunikasjon i politiet?

Svar:

Kommisjonens uttaler følgende: «*Sentralens loggfØringssystem (PO) hadde begrensninger som gjorde seg særlig gjeldende ved større hendelser, og kunne ikke sikre effektiv deling av informasjon mellom sentralens egne operatØrer og til stab. Svakheten med systemet hadde vært kjent lenge.*»²⁷

Det er besluttet i Politidirektoratet at det i løpet av 2012 igangsettes utredning av et nytt politioperativt system som skal dekke dagens funksjonelle behov i politiet. Kravet om en bedre samhandling og utveksling av informasjon mellom politidistriktene vil inngå i kravspesifikasjonen til det nye systemet. Det første møtet vedrørende det nye systemet ble avholdt 24. oktober 2012.

Etterretningssystemene i politiet er bygget opp med den hensikt raskt å kunne dele informasjon mellom politidistriktene.

«*Merverdiprogrammet*» er et fornyingsprogram som omfatter implementering av ny IKT-infrastruktur og forberedelse av nye straffesakssystemer. Programmet, som er etablert i politiet, vil ha fokus på enda mer effektiv informasjonsdeling både internt i politiet, men også eksternt ut mot aktuelle samarbeidsparter og publikum. Det bredt anlagte endringsprogrammet for Politidirektoratet omfatter også IKT.

Spørsmål:

31. Rutinene for å innkalle mannskap til politiet avviker fra tilsvarende rutiner i helsesektoren.

- Hva er årsaken til at varslingsrutinene er så ulike?
- Hva er bakgrunnen for at dette ikke var endret før 22. juli 2011?
- Hvilke tiltak for endrede og mer effektive innkallingsrutiner er gjennomført etter terroraksjonen?

^{24.} s. 314

^{25.} s. 308

^{26.} s. 335

^{27.} s.91

Svar:

- a - b. Jeg har fått opplyst av Politidirektoratet at det ikke er gjort komparative sammenlikninger av ordningene i politiet og helsevesenet.
- c. Politidirektoratet er gitt i oppdrag å etablere et system for varsling av personell i politiet som en del av oppdraget med implementering av nytt system for riksalarm.

Spørsmål:

32. Oslo-politiet har en annen organisering av stabsfunksjonen enn øvrige politidistrikt, ved at det ikke er politimesteren selv, men en av visepolitimestrene som har politimesterrollen i stab.
- Mener statsråden dette er en tilfredsstillende organisering?
 - Er denne organiseringen klarert med departementet?
 - Bidrar en slik organisering til ansvarsplasing eller ansvarspulverisering?
 - Har statsråden vurdert om denne formen for alternativ organisering bidro til å svekke beslutningsevnen under politiets aksjon?
 - Kan organiseringen ha bidratt til at bistandsanmodningen overfor Forsvaret tok for lang tid?
 - Kan organiseringen bidra til at en underordnet ikke våger å ta beslutninger som påvirker budsjettbalansen i distriktet negativt, eksempelvis ved å holde politihelikopteret ute av tjeneste?

Svar:

- a.-f. Politiets beredskapssystem (PBS I) av juni 2011 legger føringer på hvordan politidistriktene skal gjennomføre sitt stabsarbeid. Oslo politidistrikts planverk er i henhold til denne.

Spørsmål:

33. Operasjonssentralens fysiske og tekniske forutsetninger var utilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?

Svar:

Kommisjonen påpeker følgende:

«OPD påpekte i egnevaluering etter Øvelse Oslo i 2006 at operasjonssentralens lokalteter og fasiliteter ikke var tilfredsstillende. Flere kortsiktige, korrigerende tiltak er iverksatt siden den gang, men

politidistriktets langsiktige tiltak, nytt operasjonssenter, er ennå ikke på plass.»

Oslo politidistrikt har et eget kapittel på statsbudsjettet (+441). Jeg legger til grunn at politimesteren i Oslo, i dialog med Politidirektoratet, benytter de tildelede budsjettmidlene til å kunne produsere best mulig polititjeneste, herunder sørge for å foreta de nødvendige investeringer.

Spørsmål:

34. Stabslokalene ved Oslo politidistrikt var ikke tilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?

Svar:

Se svar ovenfor til spørsmål 33.

Spørsmål:

35. Beredskapstroppen er den best trente politistyrken i landet. Etter eksplosjonen i regjeringskvartalet ble BT benyttet bl.a. til søk og redning i regjeringskvartalet, på tross av at faren for nye angrep ble sett på som overhengende (Gjørvekommisjonens rapport side 104). Foreligger plan eller beredskapsinstruks som forsvarer bruk av BT som røykdykkere i en slik situasjon, eller er utgangspunktet at brann- og redningsetaten skal foreta røykdykkersøk ved slike dramatiske hendelser? (viktig punkt fordi bruken av BT til slike oppgaver forsinket utrykningen til Utøya med 10-15 minutter).

Svar:

Det er gjennom Politidirektoratet innhentet redegjørelse fra Oslo politidistrikt 25. oktober 2012 hvor det framgår følgende:

«Beredskapstroppen (BT) ble benyttet til søk og redning i Regjeringskvartalet fordi:

- Det var innledningsvis uavklart om det var gjerningsmenn i byggene/nærområdet.
- BT har verneutstyr mot brannrøyk/CBRN slik at de kunne fortsette arbeidet hvis slikt miljø skulle oppstå.
- BT har måleinstrumenter for å detektere forurenning fra en "skitten bombe".
- BT har utstyr for sikre seg selv og andre i høyden. I tillegg kan dette utstyret benyttes til redning i høyden og dybden.

- BTs mannskaper er trent til å søke etter og identifisere antatt farlige gjenstander.
- BTs mannskaper har utstyr og trening i å forsere låste/stengte dører.
- Sanitetsmenn i BT har høy utdanning på førstehjelp.

Samtidig med innsatsen til de tjenestepersonene fra BT som var i Regjeringskvartalet, kom det stadig til flere tjenestepersoner som meldte seg til tjeneste. Disse drev med klargjøring av utstyr og forberedelser til nye oppdrag og/eller støtter allerede pågående oppdrag.

Det er viktig å presisere at Beredskapstroppen hadde med seg alt nødvendig utstyr i Regjeringskvartalet og var klare til umiddelbar innsats. Dette gjenspeiler en robusthet som er nødvendig for å kunne respondere på oppdukkende hendelser i en allerede pågående hendelse.

Det er viktig å understreke at søket som ble gjennomført i Regjeringskvartalet ikke er å anse som et vanlig "røykdykkersøk" i et brannområde. Her gikk Bombegruppen og BTs mannskaper inn i et område der man hadde grunn til å tro at det kunne være eksplosiver mv., og at kunnskapen mannskapene har på dette området ikke ligger hos noe annet redningspersonell.»

Det kan også legges til at vitneopplysninger gitt til politiets innsatsleder umiddelbart etter hans ankomst til Regjeringskvartalet, gikk ut på at det hadde gått av en bombe inne i H-blokken og en inne i R4.

Samtidig er det viktig å understreke at BT var tilstede med 23 mann da meldingen om Utøya kom, og at det var ca. 12 - 13 mann som var inne i Regjeringskvartalet, mens resten drev med søk på bakkeplan. Blant annet var en av patruljene på TV-2 bygget for å sjekke ut en mistenkelig hensatt veske - mulig sprengladning.

Videre vil vi etter spørsmålet som er reist, presisere ytterligere:

- Politiet har som oppgave å sikre alle åsteder før redningsmannskaper settes inn (jf. Politiinstruksen)
- Videre bygger innsatsleder og aksjonsleder BT sine vurderinger på tiltakskort for OPD, herunder tiltakskort for "Bombetrussel og Terrorbomber" og "CBRN - anslag"
- Disse tiltakskortene er utgangspunktet for BT sin innsats i Regjeringskvartalet. Slik vi ser det er tiltakene fulgt i Regjeringskvartalet. Svaret på spørsmål 35 er derfor at det foreligger et planverk til grunn for denne disponeringen av BT.
- Tiltakskortene er laget for å sikre at åstedene er trygge før redningsmannskaper sendes inn i området.

22.07.11 var det kun BT (i politiet) som besitter kompetanse og utstyr for å kunne utføre oppgavene som BT ble satt til å løse.

Fremgangsmåten er også grundig beskrevet i våre tiltakskort for henholdsvis bombeeksplosjon og CBRN-anslag og politiets innsatsleder handlet i overensstemmelse med disse.

Det er viktig å presisere at tiltakskortene er en "plukklister" med oversikt over flere tiltak som innsatsleder/innsatspersonell må vurdere der og da ut fra situasjonen på stedet.»

Spørsmål:

36. Systemet OPD hadde for flåtestyring krevde manuell pålogging når patruljer kom på vakt. 22. juli var arbeidspresset på operasjonssentralen for høyt til å få dette gjort. Det resulterte i at hverken operasjonsledelse eller innsatsledelse hadde oversikt over tilgjengelige resurser.
- a) Har øvrige politidistrikt tilsvarende tungvint løsning?
 - b) Har departementet fastsatt krav til flåtestyringssystem i det enkelte politidistrikt?
 - c) Har alle politidistrikt samme flåtestyringssystem, slik at resurser kan samordnes på tvers av politidistrikter?
 - d) Er det mulig for et politidistrikt å «se» politikkjøretøy fra andre politidistrikter i sitt flåtestyringssystem? I enkelte tilfeller kan nabo-distriktets kjøretøy være nærmeste tilgjengelige ressurs.
 - e) Hvis det ikke er mulig å «se» hverandres resurser uavhengig av politidistrikt, mener statsråden dette er hensiktsmessig? Hvis ja, hvorfor?

Svar:

- a-c. Tjeneste og turnussystemet i alle politidistrikt viser hvilke personell som er satt opp på ordinær drift. Hvis noen innkalles til overtid eller annen tjeneste utover ordinært oppsett, må dette føres manuelt i systemet for at ressursen skal være synlig i bemanningslistene.

For å kunne samhandle bedre på tvers av politidistriktsgrensene er det en forutsetning at det nye driftskonseptet som nå etableres kommer på plass i alle politidistrikt. Dette er en stor IKT-satsning som har pågått i politiet i flere år og skal slutføres i 2013.

- d) Politiets digitale kartsystem gjør det mulig å «se» kjøretøyer fra andre politidistrikt som befinner seg i deres eget distrikt.

Spørsmål:

37. Det var ferieavvikling da terroren rammet Norge. Det påvirket tilgangen på mannskap. Sommeren er i mange politidistrikt høysesong for utrykninger.
- På hvilken måte forsikret statsråden seg om at ferieavviklingen i 2012 ikke reduserte politiets beredskap nevneverdig?
 - Hvordan forsikrer statsråden seg om at det enkelte politidistrikt opprettholder beredskapen og evnen til rask og effektiv respons også om sommeren?

Svar:

Ferieavvikling og krav til grunnberedskap i sommermånedene er en utfordring. Ferielovens bestemmelser setter krav som også politiet må forholde seg til. Det er den enkelte politimester som er ansvarlig for å sette opp vaktordninger som sikrer at det også i disse ukene er en tilstrekkelig grunnberedskap i sitt politidistrikt. Departementet er i dialog med Politidirektoratet foran hver sommersesong for å sikre at direktoratet er i dialog med politimestrene om temaet.

Kommisjonen uttaler på generelt grunnlag: *«Bemanningen bør bedre tilpasses behovet. Dette vil kreve stor grad av ledelsesinvolvering og vilje fra de ansatte til å bidra til å etablere fornuftige løsninger. Kommisjonen forstår at det er en utfordring å sikre god dekning i helgene, men dagens situasjon framstår som utilfredsstillende. Bruk av færre ulike tjenestelister, noen justeringer i turnustiden og en omforent forståelse for at helgevakter aksepteres som en naturlig konsekvens av yrkesvalg er viktige elementer i en løsning. I tillegg har politiet en uutnyttet ressurs i det at mange av de politiutdannende, selv med lavere alder enn 45 år, ikke har holdt godkjenning for innsatspersonell ved like. Med krav om godkjenning av flere av de ansatte kan kapasiteten på operativt personell økes. Problemet er nå primært å styre de ressursene som finnes.»*²⁸

Bemanningskrav er tema som omfattes av endringsprogrammet i Politidirektoratet og vil bli nærmere omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

38. Politiets responstid vil være avgjørende ved anslag rettet mot liv og helse over hele landet. Når mener statsråden det er realistisk å få innført krav til responstid for politiet?

Svar:

Krav til responstid utløser mange og vanskelig dilemmaer. Et slikt krav må sikre at ikke øvrig politi-

arbeid svekkes samtidig som det må foretas en nøye vurdering av hvordan slik respons skal måles og registreres. I den kommende meldingen til Stortinget vil jeg komme nærmere tilbake til aktuelle problemstillinger som må drøftes knyttet til krav til responstid i politiet.

Politidirektoratet er gitt i oppdrag å utrede registrering av responstid.

Spørsmål:

39. Når blir ny base for politihelikopteret og beredskapstroppen på Alnabru ferdigstilt?

Svar:

Utarbeidelse av fremdriftsplan er avhengig av flere forhold som ennå ikke er avklart. Dette gjelder blant annet kvalitetssikring, konsekvensutredning og reguleringsplan, konsesjon fra luftfartsmyndighetene med mer. Det vises forøvrig til Prp. S nr. 1 (2012-2013) hvor det er foreslått en bevilgning på 10 mill. kr. til oppstart av planlegging. Jeg vil redegjøre nærmere for framdriften i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

40. Mener statsråden at dagens dekning av innsatspersonell (UEH med IP3) er tilfredsstillende utfra dagens risikobilde?

Svar:

Hvert politidistrikt må ha minst ett UEH-lag. Det er i dag den enkelte politimester som skal vurdere behovet for ytterligere innsatspersonell ut fra gjeldende kriminalitetsbilde og egen ressursforvaltning. Dette er et tema som vil bli nærmere omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

41. Etter angrepene 22. juli ble det ikke gjennomført endringer i øvingsopplegget for innsatspersonell. Er det planlagt gjennomført endringer i dette opplegget nå, eller er statsråden av den oppfatning av øvingsstrukturen for IP er god nok?

Svar:

Politi- og høgskolen (PHS) har på oppdrag fra Politidirektoratet gjennomgått dagens opplærings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonellet. I tillegg er opplæringsprogrammet i temaet i grunnutdanningen ved PHS evaluert. Kompetanse og øvelser vil også være ett av flere temaer i direktoratets endringsprogram, som jeg omtalte i min redegjørelse i Stortinget 28. august. Jeg vil komme nærmere tilbake til temaet i meldingen til Stortinget.

²⁸ s.335

Politihøgskolen og Forsvarets høyskole har etablert et felles kurs «*Nasjonal beredskap og krisehåndtering*»

Spørsmål:

42. Det tok lang tid fra terroranslaget mot regjeringskvartalet til sikring ble gjennomført av flere vitale sikringsverdige objekter, herunder Stortinget. Hvordan har statsråden forsikret seg om at sikringsverdige objekter, også i ferietiden, vil få nødvendig sikring og beskyttelse under et eventuelt fremtidig terrorangrep?

Svar:

Kommisjonen uttaler om dette:

«*Politiet sikret raskt flere av egne bygg for å sikre egen operasjonsevne. Kl. 20.05 var status på ressursdisponeringen til objektsikring blant annet seks tjenstepersoner på politihuset, kl. 20.45 ni tjenstepersoner i UD og cirka ti tjenstepersoner på Stortinget. Kl. 22.00 var det 14 tjenstepersoner i regjeringskvartalet. Kl. 20.30 rapporterte staben til POD at politidistriktets egen etterretning tilsa at det var størst grunn til å frykte nye anslag mot myndighetsobjekter. Videre at PST ikke hadde gitt noen skriftlig trusselvurdering, men hadde antydning at regjeringskvartalet, statsministerens bolig og politiets bygninger kunne være aktuelle objekter.*

Flere relevante objekter fikk vakthold utover kvelden. Dette skjedde imidlertid i stor grad etter initiativ fra andre enn staben og operasjonssentralen.

Det framgår av OPDs egnevaluering at staben vurderte å benytte politireserven til objektvakthold, men den utgjorde en så vidt liten styrke at Forsvaret framsto som et bedre alternativ. Klokken 22.50 meldte Politidirektoratet at man hadde godkjent at Politireserven kunne innkalles. Staben vurderte Politireserven som en marginal ressurs, spesielt i fellesferien, og det hersket usikkerhet om hvorvidt de hadde nødvendige våpengodkjenninger. Det forelå allerede en avgjørelse knyttet til håndhevelsesbistand fra Heimevernet, som har objektsikring ved terrorberedskap som en av sine hovedoppgaver.

Utover natten iverksatte staben sikring av flere objekter. På morgenvisten den 23. juli overtok bevæpnet militært personell flere objektsikringer. Etter hvert ble andre politidistrikter involvert i objektsikringer. Til sammen ble 16 ulike objekter sikret. Politireserven ble ikke benyttet.»²⁹

Nærmere vurderinger av objektsikringsarbeid under en politiaksjon vil bli omtalt i meldingen til Stortinget. Jeg viser for øvrig til mitt svar på spørsmål 43.

Spørsmål:

43. Har statsråden i forbindelse med arbeidet for å bedre rutinene for sikring av sikringsverdige objekter satt konkrete krav til tid før sikring skal være iverksatt? Hvis ja, hva er kravene? Hvis nei, hvorfor ikke?

Svar:

Regjeringen har vedtatt en overordnet instruks om utpeking og klassifisering av objekter som skal sikres med sikringsstyrker. Politiet og Forsvaret kartlegger nå skjermingsverdige og samfunnsviktige objekter som kan være utsatt for terrorhandlinger. Jeg vil sammen med forsvarsministeren påse rask oppfølging overfor politiet og Forsvaret.

I henhold til sikkerhetslovens forskrift om objektsikkerhet som trådte i kraft 1. januar 2011, prioriteres nå at alle departementer skal kartlegge og utpeke skjermingsverdige objekter i egen sektor innen 31. desember 2012. Gjennomføring av sikkerhetstiltak og tilrettelegging for sikringsstyrker skal være gjennomført innen utgangen av 2013. Objekteier plikter å legge til rette for at Forsvaret og politiets sikringsstyrker kan øve på beskyttelse.

Det er videre vedtatt ny instruks for Forsvarets bistand til politiet (bistandsinstruksen) som skal forenkle samarbeidet mellom politi og Forsvar, men konkrete krav til tid for sikring er ikke satt.

Spørsmål:

IKT I POLITIET:

44. Kommisjonen peker på mangelfullt IKT-utstyr, men også manglende evne til å utnytte IKT i politiet. Hva er årsaken til denne kompetansesvakheten?

Svar:

Kommisjonen uttaler: «*Mer avansert bruk av IKT har et betydelig potensial til både å effektivisere og styrke kvaliteten i hele justissektorens arbeid, og derigjennom til å frigjøre årsverk til operative oppgaver. Dette er en nøkkel til bedre beredskap i framtiden.*»³⁰

Jeg viser til omtalen av IKT-styrkingen i politiet i Prop. 1S (2012-2013).

Spørsmål:

45. Det finnes i dag teknologiske løsninger som vil muliggjøre full oversikt over plassering av redningsutstyr og materiell (bil, båt, redning, mv) ved krise, katastrofe eller terror fra alle nødetatene, slik at operativ ledelse raskt får oversikt over

²⁹ s. 107

³⁰ s. 455

hva som kan tas i bruk. Hva er årsaken til at statsråden bevisst lar være å innføre et slikt tverrsektorielt GPS-basert system?

Svar:

Jeg tolker komiteens spørsmål til å gjelde innføring av Nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE).

Som omtalt i regjeringens budsjettproposisjon for 2013 anser regjeringen det som viktig å få mest mulig ut av samfunnets samlede beredskapsressurser. Det skal bl.a. skje ved å styrke det tverrfaglige samarbeidet og etablere et mest mulig effektivt samarbeid mellom politiet og Forsvaret i krisesituasjoner.

I Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* peker regjeringen på behovet for samarbeid på tvers av ansvarsområder for å sikre best mulig utnyttelse av ressurser på tvers av sektorer. Det er viktig å synliggjøre den forpliktelsen andre aktører både på sentralt, regionalt og lokalt nivå har til å samordne sitt beredskapsarbeid med andre. Det er i tillegg viktig at kommunene har en oversikt over hvilke redningsressurser som er tilgjengelig i kommunen, og det bør avklares hvilke bidrag som kan forventes fra frivillige organisasjoner. En styrking av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på lokalt nivå er en oppgave som kommunen ikke kan løse alene. Samarbeid med andre relevante ansvarlige private, fylkeskommunale og statlige aktører er viktig, og det er en forutsetning at disse involveres i arbeidet. Jeg viser til mitt brev til Den særskilte komité datert 22. desember 2011. Jeg vil komme tilbake til spørsmålet om nasjonalt ressursregister i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

46. Mangelen på moderne kommunikasjonsutstyr påvirket ankomsttid for Beredskapstroppen til fastsatt oppmøtested. Dersom politiet hadde hatt tilgang til GPS og GPS-data som kartvisning i bilene, ville det ikke oppstått misforståelse om oppmøtested. Det nye nødnettet vil heller ikke tilfredsstillende et slikt behov.

- a) Har departementet vurdert alternative måter å fremme digital kommunikasjon i politiet, når er det eventuelt gjort og hva ble resultatet?
- b) Dersom dette ikke er gjort, hva er årsaken til at departementet ikke har vurdert dette som et viktig beredskaps- og sikkerhetsmessig tiltak?

Svar:

Kommisjonens uttaler: «*Politiet hadde ikke tilgang til selv den enkleste teknologi for å kunne sende skriftlig oppmøteinformasjon til personell og tjenes-*

tebiler. De fleste av beredskapstroppens biler hadde ikke elektroniske kart.

Gjennom nesten ti år med egevalueringer, revisjoner og konsulentrapporter er de store svakhetene ved politietatsens IKT-løsninger godt kjent for ledelsen både i politiet og i Justis- og beredskapsdepartementet.»³¹

Jeg vil komme tilbake til dette i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

NØDNETT:

47. Hvem har spesifisert nødnettleveransen?

Svar:

Brannvesenet, helsevesenet og politiet har i dag separate radiosamband bygget på gammel analog teknologi. Etableringen av ett nytt felles radiosamband for nød- og beredskapsetatene – Nødnett – skal sikre at etatenes radiosamband tilfredsstillende operative og sikkerhetsmessige krav. I St. prp. nr. 30 (2006-2007) står det blant annet følgende om nødnettenes medvirkning i prosjektet:

«Brukermedvirkning har stått svært sentralt i anskaffelsesprosessen, og representanter fra politi, brannvesen og helsevesen har deltatt i Justisdepartementets prosjektorganisasjon, sammen med innleid fagekspertise på tekniske, juridiske og finansielle områder. Om lag 50 personer har vært involvert i forbindelse med tilbudsevaluering og forhandlinger. Stor brukermedvirkning anses som et viktig risikoreducerende tiltak i prosjektet.»

Prosjektet var organisert med en direktoratsgruppe ledet av Justis- og politidepartementet hvor ledere i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Helsedirektoratet (Hdir) og Politidirektoratet (POD) deltok. I tillegg var det en styringsgruppe sammensatt av representanter fra Justis- og politidepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet som var øverste organ i beslutningsprosessen.

Konkurransesgrunnlaget for Nødnett, som ble sendt ut våren 2005, var teknologinøytralt og de funksjonelle spesifikasjonene var basert på nødnettenes krav. Tilbud kom inn høsten 2005. DSB, Hdir og POD var representert ved tilbudsevalueringen. Under forhandlingene hadde de hver sin representant i forhandlingsledelsen. Forhandlingene varte frem til høsten 2006. DSB, Hdir og POD ga sin skriftlige tilslutning til forhandlingsresultatet.

I St.prp. nr. 30 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 104 (2006-2007) redegjorde JD for leveransen og kontrakten. Regjeringen foreslo og Stortinget sluttet seg

^{31.} s. 454

til at JD fikk fullmakt til å inngå kontrakt om leveranse av nytt digitalt Nødnett i to trinn, med forbedring om at landsdekkende utbygging ikke kunne igangsettes før evaluering av første trinn var gjennomført og Stortinget eventuelt hadde vedtatt videre utbygging. Kontrakt ble inngått 22. desember 2006.

Nødnett som bygges er i tråd med behovene som nødnetten selv har spesifisert og rammene som er gitt av Stortinget.

Spørsmål:

48. Hvor mange brukere er det i nødnett i dag?

Svar:

Nødnetten har per 1. oktober 2012 om lag 8 500 radioterminaler som er klargjort for bruk i Nødnett. Månedstatistikkene viser at i snitt 6 800 av disse radioterminalene benyttes aktivt. De resterende terminalene er til beredskap og opplæring og benyttes sjeldnere. Nødnetten er primærbrukerne av Nødnett, men Stortinget har besluttet at også andre brukere med nød- og beredskapsansvar skal inn i Nødnett etter hvert. Røde Kors Hjelpekorps, Redningsselskapet, Norsk Folkehjelp Sanitet og Norske Redningshunder har fått låne til sammen om lag 150 radioterminaler slik at de kan delta som testbrukere av Nødnett.

Spørsmål:

49. Hvilke tilbakemeldinger har brukerne av nødnett gitt?

Svar:

Det ble i 2010 gjennomført en omfattende brukerundersøkelse blant radioterminal-brukerne i Nødnett. 1 578 personer besvarte denne. Resultatene viste at brukerne gjennomgående opplevde det som positivt å gå fra de gamle sambandene og over til Nødnett. Brukerne ga imidlertid også enkelte tilbakemeldinger om utilfredsstillende talekvalitet, noe manglende dekning og behov for mer tilleggsutstyr til radioene. Resultatene av denne brukerevalueringen er presentert i DIFI-rapporten «Brukerevaluering Nødnett – trinn 1».

En undersøkelse blant et utvalg operatører på kommunikasjonssentraler er gjennomført av Lanestedt Consulting. Hovedinntrykket er at Nødnett er godt mottatt av etatene.

Hovedresultater fra undersøkelsene fremgår av Prop. 100 S (2010-2011).

Spørsmål:

50. Hva er gjort med klager og innspill fra brukerne til forbedringer i nødnett?

Svar:

Det er et tett driftssamarbeid mellom Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK), Motorola som operatør og nødnettenes driftsorganisasjoner, med etablerte prosesser for feilinnrapportering og feilrettinger. Den daglige kontakten med sluttbrukerne i Nødnett ivaretas av nødnettenes egne superbrukere og driftsorganisasjoner. Innmelding av feil rapporteres fra sluttbruker til egen driftsorganisasjon. De feilene som vedrører Nødnett går derfra direkte til operatøren som retter opp feilene.

Driftssamarbeidet er relativt nytt for alle parter, og det vil være kontinuerlig behov for forbedringer i disse prosessene. Det arbeides aktivt med å sikre involvering av sluttbrukerne i dette arbeidet, og behov for et brukerforum vil bli vurdert. Det arbeides også med blant annet å oppdatere sambandsreglementet. Nødnett, med sine muligheter og begrensninger, er nytt. Opplæring og etablering av planer og rutiner for bruk er viktig. Det er naturlig og i tråd med erfaringer fra andre land at det vil ta noe tid før systemets muligheter blir fullt utnyttet.

Spørsmål:

51. Hva blir dekningen for nødnett når det er bygd ut i hele landet, og vil nødnett gi dekning innendørs?

Svar:

Målsettingen er klar: Nødnett skal dekke nær 100 pst. av befolkningen og ca. 79 % av landarealet, som angitt i Prop. 100 S (2010-2011), jf. Innst. 371 S. Der folk bor og ferdes vil Nødnett gi nær 100 % dekning; langs europaveier, riksveier og fylkesveier, samt i byer og tettsteder. Det er krav til forsterket signalstyrke i byer/tettsteder for å gi best mulig innendørsdekning og dekning i 5 km radius rundt alle brannstasjoner. Det vil bli dekning over saltvann og krav til dekning for helikopter. Mobile basestasjoner for bruk f.eks. i fjellheimen og flere innendørsanlegg vil bli tatt i bruk.

Målsettingen om 79 prosent flatedekning balanserer opp mot målet om å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i verneområder. Det vises i den forbindelse til Prop. 100 S (2010 – 2011), der det blant annet fremkommer følgende:

«Så langt det er mulig skal man søke å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i andre verneområder, inngrepsfrie områder eller andre verdifulle naturområder.»

Det vises videre til Innst. 371 S (2010 – 2011), der Stortingets transport – og kommunikasjonskomité blant annet skrev følgende:

«Komitéens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig folkeparti, har merket seg at utbyggingen i betydelig grad vil berøre naturmangfold og landskap, herunder nasjonalparker og andre verneområder. Flertallet har merket seg at Miljøverndepartementet vil gi retningslinjer for saksbehandling av dispensasjonssøknader etter naturmangfoldloven § 48 knyttet til oppføring av basestasjoner for Nødnett i verneområder.

Flertallet understreker at dersom det ikke er mulig å bygge mastene utenfor verneområder, skal man søke å finne det alternativet som er minst skadelig for verneverdier i verneområdet. Videre har flertallet merket seg at utbygger og Direktoratet for nødkommunikasjon i samarbeid med miljøvernmyndighetene skal sørge for god planlegging med hensyn til miljøverdier ved utbygging, og at Nødnett skal ses i sammenheng med forvaltningsplaner for de enkelte berørte verneområder i den grad det er mulig.»

For å sikre full dekning kreves god planlegging, samt justeringer etter målinger og erfaring fra bruk. Som ledd i dette gjennomføres blant annet møter med nødetatene lokalt i alle utbyggingsområdene for å få informasjon om lokale forhold og behov. Så bygges nettet, og etter erfaring fra bruk styrkes dekningen for å oppnå angitte målsetninger.

Innendørsanlegg er ikke del av spesifikasjonen i nødnettskontrakten. Det er likevel som nevnt stilt krav til forsterket signalstyrke i byer/tettsteder for å gi best mulig innendørsdekning. Signalnivået vil dermed, i de aller fleste tilfeller, være tilstrekkelig for å oppnå samband. I enkelte tilfeller vil det for å oppnå tilfredsstillende samband være nødvendig med spesielle innendørsanlegg. DNK jobber kontinuerlig med dette, og setter i den forbindelse opp lister med prioriterte bygg. Det er også mulig å etablere midlertidig dekning ved bruk av bilmonterte radioterminaler som fungerer som forsterkere, samt å benytte håndterminalene for direkte kommunikasjon mellom brukere.

Spørsmål:

52. Inntil nødnett er ferdig etablert i hele landet må det sikres tilstrekkelige løsninger for samband og kommunikasjon. Hva er gjort hittil og hvordan er statsrådets vurdering av dette?

Svar:

Nødetatenes eksisterende sambandsløsninger er fortsatt nødetatenes ansvar. Nødetatene utenfor første utbyggingstrinn bruker fortsatt kommunikasjonsutstyr som er av varierende alder, til dels er svært nedslitt og som ikke er avlyttingsikkert. I tillegg er det utfordringer knyttet til kommunikasjon på tvers av etatene. Behovet for et nytt felles sambandssystem har vært åpenbart lenge, og dette resulterte også i Stortingets beslutning fra 2006 om utbygging av nytt digitalt nødnett.

Erfaringen så langt tilsier at etatene kan videreføre nåværende analoge samband på en tilfredsstillende måte. Det er også etatenes ansvar, i tett samarbeid med DNK, å sikre at det utvikles gode overgangsløsninger, både teknisk og kompetansemessig, i områder hvor både nytt og gammelt utstyr brukes.

Selv om etatenes systemer i dag er gamle og det i noen tilfeller er utfordringer knyttet til oppgraderinger, forutsetter Justis- og beredskapsdepartementet at etatene også i en situasjon hvor Nødnett er forsinket utfører sine oppgaver på en måte som gjør at det ikke går utover liv og helse. Innføring av nytt Nødnett er likevel viktig for å sikre et enda tryggere samfunn.

Spørsmål:

53. Klokken 16.04 22. juli 2011 var det omfattende trafikk på sambandet ved OPD. Viktig informasjon kom ikke frem til innsatsleder via samband, men måtte overbringes via mobilnettet. Hvordan har statsråden forsikret seg om at kapasiteten på utbygd nødnett er tilstrekkelig til å håndtere slike store hendelser?

Svar:

I forbindelse med trinn 2 ble det besluttet at alle basestasjoner i hele landet skal ha minst 2 baseradioer og dermed økt kapasitet. Grunnkapasiteten i Nødnett vil derfor være god, og bedre enn for eksempel i tilsvarende nett i Sverige. Kapasiteten på Nødnetts basestasjoner i Oslo har gjennomgått ytterligere oppgraderinger det siste året. Dette gjelder også den basestasjonen som var nærmest høyblokka i regjeringskvartalet under terroraksjonen. Denne og andre nærliggende basestasjoner var utsatt for meget høy kapasitetsutnyttelse de nærmeste timene etter at bomben sprang. Likevel var det lite kapasitetsproblemer i selve nettet. Den totale erfaringen fra 22. juli 2011 var at Nødnett fungerte godt og som forventet i Oslo.

Kommisjonens uttaler følgende: «*Det ble ikke meldt om vesentlige feil verken i nettet eller nødmedesentralenes Nødnett-utstyr, og driftsstatistikken viser at det var lite kødannelse i nettet sett i forhold til de mange samtalene. Det var imidlertid så stor trafikk i talegruppene at noen brukere opplevde at de måtte vente på tur for å slippe til med sine meldinger. Trafikkstatistikken viser også at felles talegrupper mellom nødetatene i liten grad ble benyttet under innsatsen. Funksjon med tekstmeldinger i terminalene, som sikrer rask og effektiv distribusjon av informasjon med bruk av lite kapasitet, ble lite brukt. Tilbakemeldingene som Direktoratet for nødkommunikasjon(DNK) innhentet, viste at brukerne mente Nødnett fungerte godt. Enkelte av basestasjonene hadde svært høy belastning.*»³²

³² s. 305

Det vises videre til Kommisjonens oppsummeringspunkt, der det blant annet uttrykkes følgende: «Redningsarbeidet 22/7 viste at det nye Nødnett har en rekke funksjoner og tekniske muligheter, som i bare liten grad ble utnyttet i aksjonen. Kommisjonen mener at nødvendig opplæring og trening i bruk av utstyr er viktig for å kunne utnytte det potensialet som ligger i den nye sambandsplattformen.»³³

Spørsmål:

54. Det nye nødnett skapte utfordringer under aksjonen fordi det var en blanding av gammelt og nytt kommunikasjonsutstyr som ble benyttet. Det er fortsatt lenge før nytt nødnett er implementert generelt. Har statsråden vurdert alternative måter

³³ s. 307

Fase	Område/politidistrikt	Ferdig utbygget
1	Hedmark, Vestoppland, Gudbrandsdalen	Ultimo 2013
2	Nordre Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder	Medio 2014
3	Rogaland, Haugaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Primo 2015
4	Sunnmøre, Nordmøre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag	Medio 2015
5	Helgeland, Salten, Midtre Hålogaland, Troms, Vest-Finnmark, Øst-Finnmark	Ultimo 2015

Mens Nødnett bygges, vil det være områder der personell med nytt og gammelt samband har behov for å samhandle. Nødetatene har et selvstendig ansvar å etablere planer og rutiner for bruk av de systemene som finnes. Dette er ivarettatt i de planer som legges for utbyggingen, både i form av koordinerende møter med etatene, og konkrete krav før oppstart for hver etat.

Sammenkopling mellom gammelt og nytt system i en overgangsfase vurderes i hvert enkelt tilfelle. Det er likevel viktig å være klar over at gammelt utstyr har varierende kvalitet, og at fysisk sammenkopling ikke alltid er teknisk mulig eller hensiktsmessig. Samtidig vil en sammenkobling mellom gammelt og nytt gjøre at krypteringen ikke fungerer mellom systemene.

Nødnett er et eget fysisk separat nett fra de mobile nettene, og all kommunikasjon for nødetatene går i Nødnett. Det er derfor ikke relevant å reservere kapasitet i andre mobile nett. Direktoratet for nødkommunikasjon opplyser at de ikke heller kjent med at dette er gjort i London.

Nødnett benytter seg derimot i stor grad av mobiloperatørenes infrastruktur, som hytter, master og telelinjer. Dette er avgjørende for å sikre en hurtigst mulig utbygging av Nødnett og i tråd med Stortingets føringer. Men Nødnett er altså et eget separat nett.

å «rulle ut» nødnett på, eksempelvis samarbeid med teleoperatører som kan avsette kapasitet til digital nødnetts-kommunikasjon i allerede eksisterende nett, tilsvarende systemet i London?

Svar:

I Prop. 111 S (2011-2012) foreslo Regjeringen forlengelse av utbyggingstiden med ett år og ferdigstilling innen utgangen av 2015, i tråd med ekstern kvalitetssikreres opprinnelige anbefaling jf. Prop. 100 S (2010-2011) og Innst. 371 S (2010-2011). Stortinget sluttet seg til ny utbyggingsplan og endret bevilgningsbehov i Innst. 375 S (2011-2012).

Som opplyst i Prop. 111 S (2011-2012), jf. Innst. 375 S (2011-2012) er trinn 2 av Nødnett planlagt gjennomført i fem faser som vist i nedenstående tabell.

Spørsmål:

55. På hvilken måte vil det nye nødnett sikre fremtidig mulighet til deling av skriftlig informasjon i politidistriktene?

Svar:

Nødnett er primært et gruppebasert talesamband, ikke et datanett, selv om det går an å overføre noe data. Tetra-terminalene gir allerede i dag mulighet til å sende korte tekstmeldinger, og det kan legges inn faste statusmeldinger. Det er også mulig å overføre posisjonsdata til digitale kartløsninger i tjenestebilene til nødetatene. Brann benytter noe av dette i kommunikasjonen mellom brannmannskaper og 110-sentralen, og svenske ambulanser og finsk politi har tatt dette i bruk i sine kjøretøyer.

Nødnett skal etter planene få økt datakapasitet ved at man implementerer TEDS, som er en del av TETRA-standarden. I 2013 skal det etableres en pilot for å prøve ut mulighetene som TEDS kan gi for å dele tekstinformasjon og bilder. Blir dette vellykket, vil man vurdere å bygge ut TEDS-kapasitet i hele landet. Dette vil i så fall gjøre det mulig å dele mer skriftlig informasjon i politidistriktene enn TETRA kan gi i dag.

For å benytte kapasiteten for dataoverføring kreves det imidlertid at nødetatene anskaffer eller utvikler applikasjoner som kan sende og motta data til og

fra kjøretøy. Slike leveranser er ikke en del av Nødnett-prosjektet.

Spørsmål:

BEREDSKAP OG OPPFØLGING:

56. Hva var den egentlige grunnen til at samordningsprosjektet som skulle gjøre redningsetatene i stand til å kommunisere ble lagt på is i 2010?

Svar:

Jeg viser til mitt svar på spørsmål 45.

Spørsmål:

57. Hva er årsaken til at det ikke fantes en konkret oversikt over hva Forsvaret kunne bistå med i løpet av kort tid ved terroranslag mot norske mål?

Svar:

Det er Forsvaret ved Forsvarets operative hovedkvarter som til enhver tid har oversikt over, og som skal disponere, Forsvarets ressurser på en hensiktsmessig måte med tanke på gitte oppdrag. Dette gjelder også i situasjoner der politiet anmoder om bistand fra Forsvaret, som ved terroranslag mot norske mål. Ved anmodninger om bistand fra politiet er det *behovene* for bistand som skal defineres av politiet.

Av nye tiltak for å bedre samhandling kan jeg vise til: Ny bistandsinstruks er satt i kraft, det er iverksatt en forsterket liaison-ordning mellom Forsvaret og politiet, øvingsaktiviteten mellom Forsvaret og politiet er intensivert, og det er utviklet et nytt krisehåndteringskurs i samarbeid mellom Politihøgskolen og Forsvarets Høgskole.

Spørsmål:

58. Å avholde øvelser er helt sentralt for å avdekke forbedringspotensiale. Det hjelper imidlertid lite å avholde øvelser dersom en ikke evner å lære av de feil og mangler som avdekkes.

- a) Hvordan forsikret departementet seg om at en tok lærdom av øvelsene i de ytre etater?
- b) Siden Gjørv-rapporten konkluderer med at dette systemet ikke fungerte tilfredsstillende. Hva har statsråden konkret gjort for å rette dette opp?

Svar:

a) Alle øvelser av en viss størrelse i ytre etater som var gjennomført før 22. juli 2011 ble evaluert. Evalueringene tilfalt også departementet, hvor de ble vurdert. I samråd med etatene ble det vurdert hvordan en kunne utbedre de sårbarheter som evalueringene etter øvelsene avdekket. Oppfølgingen av dette skjedde i styringsdialogen med

de enkelte etatene.

- b) Regjeringen har styrket Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle gjennom tiltak i Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet og kgl.res. av 15. juni 2012 Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering*

For å bedre oppfølgingen av øvelser har regjeringen gitt Justis- og beredskapsdepartementet et overordnet ansvar for nasjonale øvelser i sivil sektor.

Alle departementer forventes å delta i eller arrangere minimum to øvelser årlig og rapportere til Justis- og beredskapsdepartementet om øvelsesvirksomheten. Departementer skal i løpet av en to-års periode også ha deltatt på en nasjonal øvelse hvor de har øvd egen kriseorganisasjon på egnet måte. Dette kan være stab, kriseledelse, prosedyre eller fullskala. Justis- og beredskapsdepartementet vil være en pådriver for at dette blir gjennomført, og departementet vil i den forbindelse føre oversikt og rapportere til regjeringen på status.

For å sikre en helhetlig og samordnet tilnærming til øvingsplanlegging har DSB på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet en nasjonal rammeplan for sivile nasjonale øvelser i perioden 2012-2016. Rammeplanen beskriver scenariovalg, øvingsform, bakgrunn for valg av scenario og rammer for øvelsene (hensikt, mål, øvelsesform).

Justis- og beredskapsdepartementet skal i tillegg intensivere og styrke tilsynsaktiviteten med andre departementers og etaters samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Gjennom tilsyn skal det påses at samtlige departementer har oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor og gjennomfører tiltak som bøter på mangelfull robusthet på kritiske områder. Det skal videre påses at departementene videreutvikler og vedlikeholder beredskapsplaner, samt øver regelmessig. Mitt departement vil i tillegg ha ansvar for å rapportere om manglende oppfølging i ansvarlige departementer til regjeringen.

Spørsmål:

59. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådens nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

Svar:

Etter at jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister har jeg deltatt på øvelse Gemini, og jeg skal delta under øvelse Tyr i november. Jeg har ikke en detaljert oversikt over alle øvelser hvor politisk ledelse eller nærmeste stab har deltatt i under perioden 2005-2012. Kommisjonen har pekt på at vi må øve på å bruke planene, og vi må lære av de forbedringspunktene som øvelsene avdekker. Jeg vil særlig vise til Kommisjonens anbefaling nummer 4:

«Bruk av planverk må øves jevnlig, både nasjonalt og lokalt. Realistiske redningsaksjoner og håndtering av evakuerte og pårørende bør inngå i øvelsene.»³⁴

Tabellen nedenfor gir en oversikt over sentrale øvelser avholdt i perioden 2005-2012 hvor departementet har deltatt. I tillegg er det gjennomført mindre departementsøvelser.

³⁴ s. 458.

År	Navn	Tema	Type øvelse
2005	-SNØ 05/ -CMX 2005 -Gemini 2005	Redningsøvelse Prosedyreøvelse NATO Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Fullskala
2006	- SNØ 06/ Øvelse Oslo -CMX 2006 -Gemini 2006	Terror Prosedyreøvelse NATO Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse
2007	-SNØ 07/Øvelse SKRED -CMX 2007 -TYR 2007 -Gemini 2007	Naturkatastrofe Prosedyreøvelse NATO Terror/objektsikring Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2008	-SNØ 08/Øvelse IKT -CMX 2008 -TYR 2008 -Gemini 2008	Cyberangrep Prosedyreøvelse NATO Naturkatastrofe Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2009	-SNØ 09 CMX 2009 -TYR 2009 -Gemini 2009	Pandemi Prosedyreøvelse NATO Industriulykke Terror	Den planlagte øvelsen ble avlyst pga. pandemi Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2010	-SNØ 10 -CMX 2010 -TYR 2010 -Gemini 2010	”Skitten bombe” Prosedyreøvelse NATO Redningsøvelse Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2011	-SNØ 2011/SkagEx11 -CMX 2011 -TYR 2011 -Gemini 2011	Skipsulykke Prosedyreøvelse NATO Objektsikring Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Avlyst pga. 22/7 Fullskalaøvelse
2012	-SNØ 12 -CMX 2012 -TYR 2012 -Gemini 2012	Kritisk infrastruktur Prosedyreøvelse NATO Terror/objektsikring Terror	Gjennomføres uke 4 2013 Gjennomføres i uke 46 Gjennomføres i uke 44 Fullskalaøvelse

Spørsmål:

60. PST advarte i 2007 Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) om at det var mer enn 50 prosent sannsynlighet for at Norge ville oppleve et terroranslag i løpet av de neste tre til fem år. Hva er normal prosedyre for oppfølging av slik informasjon gitt til RSU?

Svar:

I lys av informasjon gitt til RSU følger den enkelte statsråd opp iverksetting av tiltak innenfor eget ansvarsområde.

Etterretningsrapporten fra PST i 2007 omhandlet ekstrem islamisme og inngår i et større situasjonsbilde. Regjeringen har sørget for betydelige økte bevilgninger til PST. I årene fra 2008 til 2012 har PST fått økt bevilgning fra 286,5 mill. kroner til 486

mill. kroner. Om lag halvparten av økningen har gått til etterforskning, spaning, investering i teknisk utstyr i PST mv. Den resterende delen har gått til livvaktjenesten.

Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme som ble lagt fram i 2010 har også delvis sitt utspring i den nevnte etterretningsrapport fra PST. Planen inneholdt 30 ulike tiltak under Justisdepartementets og andre departementers ansvarsområder.

Også opprettelsen av felles analyseenhet mellom Forsvarets etterretningstjeneste og PST ble ansett som et viktig tiltak for å følge opp opplysningene fra PST.

Ytterligere informasjon om hva som ble gjort for å følge opp etterretningsrapporten fra PST er gradet og Stortinget vil kunne bli orientert på egnet måte.

Spørsmål:

61. Statsråden satte i fjor ned en egen hurtigarbeidende gruppe som skulle gjennomgå departementets sikkerhets- og beredskapsoppgaver, og gi anbefalinger til statsråden om mest mulig effektiv og tydelig organisering. Hvilke anbefalinger ga gruppen, og hva er gjennomført av endringer så langt. Hvilke endringer er fortsatt ikke gjennomført eller ikke tenkt gjennomført?

Svar:

Regjeringen besluttet at Justis- og politidepartementet fra 1. januar 2012 skulle endre navn til Justis- og beredskapsdepartementet. Denne navneendringen var et uttrykk for at departementets rolle som samordningsdepartement for samfunnssikkerhet og beredskap skulle styrkes og tydeliggjøres.

Som et ledd i dette arbeidet nedsatte jeg en arbeidsgruppe for å gjennomgå og vurdere departementets beredskapsoppgaver knyttet til både organisering og ressurser. Rapporten fra januar 2012 inneholder forslag til tiltak på tre områder: styrket samordning av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, intern organisering i Justis- og beredskapsdepartementet og styrket evne til krisehåndtering.

På grunnlag av rapporten er tiltak knyttet til styrking av Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle og styrket evne til krisehåndtering gjennomført som beskrevet i Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet. I Prop. 1 S (2012–2013) beskrives tiltak for å styrke departementets krisehåndteringsevne og samordningsrolle: etablering av et sivilt situasjonssenter, analysere robusthet i kritisk infrastruktur, pådriverrolle overfor andre departementer i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, etatsstyring av bl.a. POD og PST og gjennomgang av mål og tiltak innen samfunnssikkerhet og beredskap. Depar-

tementet vil gjennomføre et endringsprogram og bl.a. intensivere øvings- og tilsynsaktiviteten. Planverket skal forbedres, og det skal settes av mer tid til å evaluere og ta lærdom av øvelsene.

Spørsmål:

62. Har statsråden initiert en videreutvikling og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge?

Svar:

For regjeringen er det avgjørende med et planverk som klart regulerer hvordan en reagerer på blant annet terrorangrep. Planverket må være tilpasset det trusselbildet og de utfordringene man står overfor i dag.

Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2011 DSB i oppdrag å vurdere om det sivile beredskapsystemet bør utvikles videre og gjøres til gjenstand for en bredere gjennomgang. I tillegg ble det bedt om vurdere om det bør foretas en større omlegging av planverket. Mitt departement vil, særlig i samarbeid med Forsvarsdepartementet, gjennomgå DSBs anbefalinger og utarbeide et grunnlag for fremtidig innretning av den overordnede nasjonale beredskapsplanleggingen.

Det vil bli gitt en overordnet instruks som ivaretar behovet for koordinerte, nasjonale beredskapsplaner, i tråd med Stortingets vedtak av 8. mars 2012: «*Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en videreutviklet og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge*».

Jeg vil komme tilbake til dette arbeidet i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

63. Ny bistandsinstruks ble vedtatt 22. juni 2012. Hvilke reelle endringer er gjort for å få ned tiden ved anmodning fra politiet om håndhevelsesbistand?

Svar:

Ny bistandsinstruks (instruks om Forsvarets bistand til politiet) ble vedtatt ved Kgl. res. 22. juni 2012. Instruksens viderefører det viktige prinsipp om at det er politiet som har ansvaret for sikkerheten internt i Norge i fredstid, men at politiet kan anmode om bistand fra Forsvaret til å løse sine oppdrag når det er nødvendig og hensiktsmessig.

Formålet med gjennomgangen av bistandsinstruks har vært å tydeliggjøre prosedyrer for å sikre rask og effektiv bistand fra Forsvaret til politiet, samtidig som ansvar og juridiske rammer ble ivarettatt. Den nye bistandsinstruks forenkler og konkretiserer bistandsformene. Den slår sammen de tre tidli-

gere bistandsformene til to, effektiviserer kommunikasjonen mellom etatene, legger opp til mer omfattende liaisonordninger og inneholder klare instruksjoner for hastetilfeller. Videre stiller instruksjonen større krav til samtrening mellom politiet og Forsvaret og krav om at etatene har plikt til å gjennomføre nødvendig opplæring av relevant personale i innholdet av bistandsinstruksjonen.

Spørsmål:

64. Hvilke tiltak er konkret gjennomført for å bevisstgjøre politiledere om viktigheten av å raskt be om bistand fra Forsvaret eller andre ved større hendelser?

Svar:

Politidirektoratet har kommunisert den nye bistandsinstruksjonen til samtlige politidistrikter og særorganer. Bistandsinstruksjonen er videre lagt inn i Politiets beredskapssystem del II (Web-løsningen). Samvirke og bistand fra Forsvaret er også beskrevet i Politiets beredskapssystem Del I. Forsvaret som bistandsyter og ny bistandsinstruks er tatt opp på politisjefmøter. Forsvarsjefen har takket ja til å delta på politisjefmøte i nær fremtid. Bistand fra Forsvaret er også tema på stabskurs i regi av Politihøgskolen og på stabsledersamlinger, og det er tema på et det nye kurset «*Nasjonal beredskap og krisehåndtering*».

I tillegg er det nedsatt en arbeidsgruppe mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Politidirektoratet for videre utvikling av samarbeidet mellom Forsvaret og politiet.

Spørsmål:

65. Justis- og beredskapsministeren stilte selv følgende spørsmål under sin redegjørelse: «Er vi sikre på at vi har funnet den rette balansen mellom personvern og trygghet?» Hva er ministerens svar på sitt eget spørsmål?

Svar:

Mitt spørsmål var en invitt til debatt med Stortinget. Jeg mener at vi ikke på ett tidspunkt kan si at vi har funnet balansen. Balansen må sees i forhold til endringer i trusselbildet. Dette er ikke statisk. Det må derfor være en løpende debatt om balansen mellom personvern og trygghet. Den teknologiske utviklingen bidrar også til at vi stilles ovenfor stadig nye utfordringer på dette området. Jeg viser til at flere av anbefalingene fra Kommissjonen berører personvernet. Det gjelder særlig:

25. «*PST må utvikle ledelse, organisasjonskultur, arbeidsprosesser og mål som er bedre tilpasset tjenestens oppgaver, samtidig som rammer satt av hensyn til demokrati og personvern fortsatt*

respekteres. Særlig viktig er det å utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler.

27. PST må ta mer initiativ og vise større vilje til samarbeid og informasjonsdeling med andre etater, herunder det ordinære politi og Etterretningstjenesten. Taushetsbestemmelsene i lovgivningen bør harmoniseres med det etablerte regelverket for PSTs arbeid, slik at PST kan få tilgang til relevant informasjon fra andre etater i de tilfeller da de selv har lov til å registrere opplysninger eller opprette sak. Videre bør ikke taushetsbestemmelser være til hinder for at andre offentlige etater kan tipse PST der etatene oppfatter at det er grunn til å undersøke om det foregår terrorplanlegging.

28. I de tilfeller der PST selv har anledning til å bruke skjulte metoder i Norge, må det avklares at lovgivningen også gjør det mulig for PST å be Etterretningstjenesten om bistand til innhenting av informasjon om norske og utenlandske borgere i utlandet. Tilsvarende må Justis- og beredskapsdepartementet avklare at lovgivningen tillater PST å utlevere informasjon fra kommunikasjonskontroll og andre innhentingemetoder til Etterretningstjenesten der dette er nødvendig for å støtte opp om de to tjenestenes lovlige arbeid.

29. Det eksisterende regelverket for når inngripende metoder som ransaking og avlytting er tillatt, bør få sin parallell i et regelverk for PSTs antiterrorarbeid i det digitale rom.

30. Ved terroranslag eller terrortrusler mot norske interesser må PST være seg bevisst sitt særlige ansvar for proaktivt å informere nasjonale myndigheter og relevante etater om sin vurdering av trusselbildet slik at tiltak kan treffes i tide. I tillegg må PST ta større selvstendig initiativ til å avdekke og avverge ytterligere anslag.

31. For å sikre god ressursutnyttelse og optimal bruk av kompetanse og kapasitet til å forebygge, avdekke og bekjempe terrorhandlinger, bør det foretas en gjennomgang av måten de nasjonale sikkerhets- og etterretningstjenestene koordineres og samhandles på i møte med et usikkert framtidig trusselbilde».³⁵

Disse anbefalingene vil jeg komme tilbake til i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

66. Justis- og beredskapsministeren sier i sin redegjørelse at vi på nesten alle områder står overfor dilemmaer og motstridende hensyn knyttet til sikkerhet og beredskap, og at vi må ta debatt om hvor grensene går. En leders oppgave er ikke

³⁵ s. 459-460.

bare å reise debatt, men også ta ansvar og bestemme hva som skal ha avgjørende betydning. Når det gjelder sikkerhet og beredskap, hvilke momenter mener ministeren skal få utslagsgivende betydning når det gjelder borgerens sikkerhet?

Svar:

Jeg mener det er et helt grunnleggende utgangspunkt at vårt land skal være et åpent, demokratisk samfunn hvor grunnleggende menneskerettigheter er helt sentrale verdier. Samfunnets sikkerhet skal ivaretas med metoder som er tuftet på rettsstatens prinsipper. Det er videre viktig at sikkerhet og beredskap ivaretas på en måte som ikke innebærer at politiske, religiøse eller etniske minoriteter føler seg stigmatisert. På den annen side må samfunnet kunne beskytte seg mot sikkerhetsmessige trusler ved å benytte metoder som vil oppleves å være inngripende for de som mistenkes for å representere en trussel. Men igjen er dette spørsmål som også Stortinget som lovgiver må gå inn i.

Spørsmål:

67. Statsråden lovet i redegjørelsen 28. august 2012 at beredskap og sikkerhet skal prioriteres, og at dette vil være et tema i stortingsmeldingen om oppfølgingen av 22. juli-rapporten. Videre har departementet utsatt Resultatreformen. Hvordan skal statsråden sikre at fokuset på beredskap ikke går bekostning av andre sentrale oppgaver?

Svar:

Kommisjonen har fremmet 31 forslag til tiltak for å bedre beredskapen. 15 av disse omhandler politiet. Det haster å ta tak i disse anbefalingene. Politiets beredskapsevne skal styrkes. Det er en utfordring at dette ikke skal gå på bekostning av politiets evne og kapasitet til å drive forebyggende arbeid, etterforske lovbrudd og drive kontakt- og trygghetsskapende arbeid.

Kommisjonens anbefalinger tilsier at vi i første omgang trenger å vektlegge en reform for å bedre beredskapen. I den varslede meldingen til Stortinget vil jeg ta med arbeidet fra resultatreformen som angår politiets beredskapsevne, jf. min redegjørelse 28. august. Samtidig ser jeg behov for en grundig analyse og gjennomgang av situasjonen i politiet som omfatter alle politiets oppgaver, nettopp for å sikre at fokuset på beredskap ikke går bekostning av andre sentrale oppgaver.

Spørsmål:

68. I St. meld. nr. 22 (2007-2008) opplyste Regjeringen at den ville beholde politireserven «som en

forsterkningsressurs til det vanlige politiet ved sjeldne eller omfattende hendelser der politimyndighet er nødvendig for håndteringen».

- a) Mener statsråden at politireservens kompetanse er utilstrekkelig for å kunne bidra ved større hendelser som terroranslag?
- b) Hva er statsrådets syn på at politireserven ikke ble kalt inn 22. juli?

Svar:

a-b. Politireserven har ikke vært i aktiv tjeneste siden OL på Lillehammer i 1994. Politireserven består av om lag 800 operative mannskaper. Etter gjennomført grunnutdanning innkalles mannskapet til repetisjonskurs om lag hvert tredje år. Det er ikke en styrke som kan sammenlignes med ordinært politi. Det blir en operativ vurdering å treffe en slik beslutning ut fra den faktiske situasjonen. Fordi styrken i så liten grad brukes, er det nedsatt et utvalg som bl.a. skal gjennomgå organiseringen av politireserven, Sivilforsvaret og Heimevernet, og se deres anvendelse ved behov for statlig forsterkning.

Spørsmål:

69. I statsrådets svar til den særskilte komité datert 22. desember 2011 opplyses det at regjeringen vil vurdere å videreutvikle et nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE). Hva er status?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar under spørsmål nr. 45.

Spørsmål:

OM LEDELSE, HOLDNINGER OG KULTUR I STATEN:

70. Kommisjonen har i sin rapport en detaljert beskrivelse av hendelsene fra bomben smalt i regjeringskvartalet til gjerningsmannen nådde Utøya. Det gis et innblikk i hvordan politiet blir varslet fra flere hold om gjerningsmannens utseende og bil med registreringsnummer. Det tar for lang tid før operasjonsleder sender ut opplysningene, men da det først skjer er det flere hendelser som kan tegne et bilde av en kultur som hindrer effektivt politiarbeid. Den første er Beredskapstroppens vurdering av at opplysningen som blir gitt om gjerningsmann og bil er for vage til å iverksette tiltak. Den andre skjer i Asker og Bærum politidistrikt hvor operasjonsleders beskjed om å avbryte pågående oppdrag for å se etter gjerningsmannens bil, ikke blir fulgt. I begge tilfeller får vi inntrykk av at det er et misforhold mellom operasjonsleder og de som mottar operasjonsleders opplysninger og/eller beskjeder. Er det slik at kjønn, alder, erfaring og

status er viktigere enn den formelle posisjonen den enkelte innehadde da katastrofen inntraff? Og er dette et uttrykk for den gjengse kultur i politiet?

Svar:

Når det gjelder Oslo politidistrikt uttaler kommisjonen: «Operasjonssentralen var åpenbart underbeholdt, og den overlot i praksis til innsatsleder å lede aksjonen på skadestedet alene, uten nevneverdig oppfølging og kontroll.»³⁶

Politiet har en kommando- og ordrestruktur, der tjenestepersonene har plikt til å følge ordre. At dette følges er særlig viktig i alvorlige og uoversiktlige situasjoner. Jeg har fått opplyst at det ikke finnes erfaringsgrunnlag som tilsier at det generelt er en kultur som undergraver respekt for kommando- og ordrelinjer. Jeg legger til grunn at den enkelte politimester vurderer adekvate reaksjoner dersom tjenestepersoner ikke utfører sine tjenestehandlinger i samsvar med ordre som er gitt. Like fullt vil jeg påse at dette adresseres som del av Politidirektoratets endringsprogram.

Spørsmål:

71. Politiet er normalt en etat hvor beordring umiddelbart skal medføre oppfølging. Eksemplet fra Asker og Bærum politidistrikt 22. juli (jf. spørsmålet over) viste at ordrer ikke ble fulgt.

- Mener statsråden dette er et praktisk utslag av en kultur eller ukultur i politiet i forholdet mellom operasjonsledelse og patrulje når respekten for ordre er så svak som i dette tilfellet?
- Har statsråden eller departementet som sådan vært klar over at ordresystemet i politiet har så vidt dårlig gjennomslag som dette tilfellet viser?
- Hvilket fokus har departementet hatt på viktigheten av at ordre effektivt effektueres på patruljenivå ved nasjonale hendelser?
- Hvilke tiltak har statsråden gjennomført etter at hun ble kjent med kommisjonens funn for å sikre oss mot at tjenestemenn/patruljer overprøver direkte ordre fra operasjonsledelse?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar under spørsmål 70.

Spørsmål:

72. Har statsråden – i forkant av 22. juli 2011 – vært kjent med det Gjørsv-kommisjonen omtaler som

manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, uavhengig av portefølje?

Svar:

Jeg viser til Kommisjonens hovedanbefaling: Ledere på alle nivåer i forvaltningen må systematisk arbeide med «å styrke sin egen og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap.»³⁷ Jeg legger dette til grunn for det videre arbeidet med å styrke kulturen for sikkerhets- og beredskapsarbeid på alle nivåer.

Spørsmål:

73. I den grad statsråden har vært kjent med det Gjørsv-kommisjonen omtaler som manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, hva har regjeringsmedlem Faremo gjort for å endre en slik kultur?

Svar:

Også som forsvarsminister har jeg vært opptatt av sikkerhets- og beredskapsspørsmål. Generelt vil jeg vise til fremlagte stortingsdokumenter, budsjettproposisjoner og stortingsmeldinger. Allerede før 22. juli 2011 ble det i samråd med forsvarssjefen besluttet å igangsette et omfattende arbeid i Forsvaret for å styrke det operative planverk og beredskapen knyttet til sikkerhetspolitiske kriser og krig. Dette arbeidet ble fulgt opp i min tid som forsvarsminister. Med målsetting om økt lederfokus på god forvaltning initierte jeg nytt lederforum med høynivågruppe for forsvarlig forvaltning og forsterket internrevisjonen i Forsvarsdepartementet.

Som forsvarsminister sluttførte jeg arbeidet med nye forskrifter til sikkerhetsloven. Ny instruks for Forsvarets Sikkerhetsavdeling ble fastsatt. Etter 22. juli tok jeg initiativ til å få gjenopprettet militær beredskap for helikopter på Rygge, ny gjennomgang av bistandsinstruksen og ga grønt lys for planlegging av beredskapsopplæring i felles regi av Forsvarets høgskole og Politihøgskolen. Dette kurset startet opp i høst.

Spørsmål:

HABILITET:

74. Gjørsv-kommisjonen peker på tydelige lederutfordringer i hele kjeden fra departement ned til innsatsnivå. Det er pekt på at dette kan være kulturbetinget. I lys av en slik kulturutfordring er det

³⁶ s. 109

³⁷ s. 458.

aktuelt å vurdere en del av oppfølgingsarbeidet i departementet. I oppfølgingen av terroranslagene startet diskusjonen om tidligere politidirektør Øystein Mælands rolle, særlig knyttet til politiets egnevaluering etter terroren.

- a) Hva er årsaken til at statsråden ikke fikk sin habilitet i forhold til Mæland vurdert allerede ved egen tiltredelse 11. november 2011?
- b) Er det noe i statsrådets relasjon til tidligere politidirektør Mæland som endret seg i løpet av de ca. ni månedene fra statsrådets tiltredelse til statsråden erklærte seg inhabil i forhold overfor Mæland?
- c) Mener statsråden at noen av hennes tjenestehandlinger i perioden fra 11. november 2011, frem til statsråden erklærte seg inhabil, var påvirket av at statsråden rent faktisk var å anse som inhabil i forhold overfor daværende politidirektør?

Svar:

- a) Jeg har alltid vurdert meg som habil i tjenestemessige forhold som angår Øystein Mæland. Mæland var politidirektør (i permisjon) da jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister i november i fjor.
- b) Nei. Spørsmålet om jeg var habil når det gjelder Øystein Mæland kom fra flere medier morgenen 16. august 2012. Jeg ønsket å svare raskt og med solid formelt grunnlag i lys av den alvorlige situasjonen som oppsto etter at 22. juli-kommisjonen fremla sin rapport 13. august 2012. Jeg ba derfor min departementsråd kontakte Lovavdelingen for å få min habilitet vurdert. I disse sakene opptrer Lovavdelingen selvstendig, og kommer med sine faglig-juridiske standpunkt uten å klarere dem med politisk ledelse eller andre på forhånd.

Kort tid etterpå forelå svaret. Jeg har ikke lagt skjul på at jeg ble overrasket over Lovavdelingens konklusjon. Nær opptil inhabilitet i tjenestemessige forhold av stor betydning for Mæland. Jeg så ingen andre muligheter enn å erklære meg inhabil i avgjørende, viktige spørsmål knyttet til hans stilling.

- c) Nei. Lovavdelingen uttaler at «situasjonen ligger nær opp mot inhabilitet». Dette anses ikke til å være hinder for at jeg behandler saker som gjelder politiet eller Politidirektoratet, så lenge utfallet ikke får stor betydning for Mæland personlig.

Fra det øyeblikket rapporten fra Kommisjonen forelå 13. august, avsto jeg fra å gi personvurderinger og svare på spørsmål om tillit, eventuelt mistillit. Jeg konsentrerte meg om innholdet i rapporten og arbeidet med å legge de faglige rammene for endringsarbeidet som skal styrke

vår beredskap. Dette valget var bevisst, og jeg brukte all min tid på dette.

Det er intet i Lovavdelingens uttalelse som trekker i retning av at jeg var inhabil på et tidligere tidspunkt eller burde ha fått habilitetsspørsmålet avklart på et tidligere tidspunkt.

Spørsmål:

75. Ifølge opplysninger i VG 6. oktober 2012 hadde departementsråd Tor Saglie dialog med daværende politidirektør Øystein Mæland etter at statsråden hadde erklært seg inhabil.

- a) På hvilken fullmakt og under hvilken statsråds myndighet opererte Saglie overfor Mæland på dette tidspunkt?
- b) Hvem avgjorde at Mæland måtte avklare sin egen situasjon i løpet av en kort dag før et direktesendt debattprogram på Nrk?

Svar:

- a) Etter å ha trukket min konklusjon på grunnlag av Lovavdelingens vurdering ba jeg departementsråden i Justis- og beredskapsdepartementet informere Mæland. Det ble etter det jeg har fått opplyst gjort noe før kl 15.00. Jeg tok selv kontakt med fungerende statsminister i denne saken, Bård Vegar Solhjell, og anmodet om at det ble oppnevnt en settestatsråd for saker hvor jeg er inhabil. Jeg orienterte også statsminister Jens Stoltenberg om min konklusjon. Mæland valgte å si opp sin stilling samme kveld, før det ble oppnevnt settestatsråd.
- b) I en situasjon hvor det var fremkommet alvorlig kritikk mot politiet og det ble reist spørsmål som kunne skape uklarhet om tillitsforholdet til politidirektøren, var det viktig å få en rask avklaring av situasjonen. Jeg ba derfor departementsråden om å formidle til politidirektøren at det var ønskelig med snarlig tilbakemelding på politidirektørens vurdering av konsekvenser av situasjonen som var oppstått.

Spørsmål 7 til statsministeren:

7. I følge Dagens Næringsliv ble det hentet ut sensitive dokumenter fra Høyblokka bare timer etter bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet.

- a) Hva er rutinene for uthenting av spesielt viktige dokumenter mv. fra Statsministerens kontor og Justis- og beredskapsdepartementet i en slik situasjon og nært opptil en slik hendelse?

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementets sikkerhetsleder var kort tid etter eksplosjonen til stede ved H-

blokk og i dialog med politiets operative ledelse om sikring av bygget og departementets arealer. Departementet har i henhold til sikkerhetslovens krav etablert instruksjoner og rutiner for destruksjon eller sikring av kryptoutstyr og graderte dokumenter/utstyr. Det er ikke etablert egne rutiner for uthenting av spesielt viktige dokumenter. Disse vil i utgangspunktet være sikkerhetsgradert eller inneholde sensitiv informasjon og skal være forsvarlig nedlåst og sikret. I en konkret situasjon vil departementets administrative ledelse og politiet vurdere forsvarligheten av å gå inn i bygningen for å sikre viktige dokumenter og sensitivt utstyr.

Vedlegg 6

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden, datert 12. oktober 2012

Redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen

I tilknytning til kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport, ser komiteen behov for å få svar på følgende spørsmål:

Stenging av Grubbegata:

1. Var fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren kjent med tidligere vedtak om stenging av Grubbegata, og eventuelt hvorfor ikke? Hva er årsaken til at vedtaket ikke ble iverksatt?
2. Når kunne arbeidet med stenging av Grubbegata tidligst ha vært startet?
3. Når ble arbeidet med stenging av Grubbegata startet?
4. Er det opplysninger eller problemstillinger rundt manglende stenging av Grubbegata som ikke har blitt tilstrekkelig belyst i Gjörv-kommisjonens rapport?
Sikkerheten i regjeringskvartalet:
5. Var ikke statsråden interessert i sikkerhetsprosjektet, eller anså hun ikke det som sitt ansvarsområde?
6. Når ble statsråden kjent med vedtak fattet i regjeringen i 2006 som presiserte FADs ansvar for sikkerheten i regjeringskvartalet?
7. Hva er grunnen til at statsråden ikke ble forelagt bekymringsrapport fra Politidirektoratet i 2010 om sikkerhetstiltak?
8. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og

Spørsmål 12 til Statsministeren

12. NTB meldte 20. september 2012 at Gjörv-kommisjonen hadde fått tips om at politiansatte skal ha bli truet til taushet av overordnede etter 22. juli. Kommisjonen valgte likevel ikke å sjekke ut tipsene. Medfører opplysningene i NTB-meldingen riktighet?

Svar:

Jeg har fått opplyst at politimesteren i Oslo, Oslo politiforening og politidistriktets hovedverneombud offentlig har tatt avstand fra disse påstandene.

statsrådens nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

9. Av Gjörv-kommisjonens rapport ser det ut som om arbeidet med sikkerheten i regjeringskvartalet har vært preget av dårlig kommunikasjon og ansvarspulverisering mellom departementene, DSS og Statsbygg. Er dette et riktig bilde av situasjonen?
10. Vaktentralen i regjeringskvartalet ble etablert i 1996. Etter 22. juli 2011 var det oppslag i media om at vaktentralen var teknisk utdatert og at evnen til å takle alvorlige anslag mot regjeringskvartalet ikke var optimal. Det er videre kjent at DSS i flere år, siden 2008, har fremmet budsjettforslag for å etablere ny vaktentral. Det ble bevilget penger først i 2012. Ville det gjort noen forskjell for konsekvensene av bombeangrepet om ny vaktentral hadde vært på plass før 22. juli 2011?
11. Hvorfor anmodet Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet i liten grad Nasjonal sikkerhetsmyndighet om råd og bistand i forbindelse med relokaliseringen av departementene etter 22. juli 2011?

Om ledelse, holdninger og kultur i staten:

12. Er det etter statsrådets syn en fryktkultur i forvaltningen, eller forsiktighetskultur?
13. Er det noe ved regelverket for ledere eller andre i statsforvaltningen som gjør at ansatte ikke tør si i fra om forhold de mener ikke er forsvarlige?

14. Er det noen gjennomgående trekk ved de prinsipper og rutiner som benyttes for styring og oppfølging i statsforvaltningen som kan forklare kommisjonens konklusjon om svikt i gjennomføringsevne og evne til å oppnå resultater, eller er dette et spørsmål om holdninger og forståelse hos den enkelte?

Om IKT:

15. Gjørørv-kommisjonen peker i sin anbefaling på svakheter ved evnen til å utnytte IKT. Selv om

vurderingen i stor grad synes begrunnet i gjennomgangen av situasjonen i politiet, kan det antas at tilsvarende kompetansesvakheter også gjelder i andre deler av forvaltningen. Hva er IKT-ministerens vurdering av dette?

Komiteen ber om svar på spørsmålene innen fredag 26. oktober 2012. Videre bes det om at en word-fil av svaret sendes elektronisk til kontroll@stortinget.no

Vedlegg 7

Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012

Redegjørelsen om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport

Jeg viser til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité's brev av 12. oktober 2012 med spørsmål i forbindelse med komiteens behandling.

Spørsmål og svar følger som eget vedlegg til dette brevet.

Vedlagt følger også en detaljert oversikt over prosessen knyttet til stengingen av Grubbegata.

Vedlegg

REDEGJØRELSENE OM REGJERINGENS OPPFØLGING AV 22. JULI KOMMISJONENS RAPPORT – SPØRSMÅL TIL FORNYINGS-, ADMINISTRASJONS- OG KIRKEMINISTEREN I FORBINDELSE MED KOMITEBEHANDLINGEN

Stenging av Grubbegata:

1. Var fornyings-, administrasjon og kirkeministeren kjent med tidligere vedtak om stenging av Grubbegata, og eventuelt hvorfor ikke? Hva er årsaken til at tiltaket ikke ble iverksatt?

Svar:

Det var Statsbygg på oppdrag fra FAD som gjennomførte prosjektet med stenging av Grubbegata. Det var også Statsbygg som håndterte reguleringsprosessen opp mot Oslo kommune, slik det er vanlig i denne type arbeid.

Oslo bystyre vedtok reguleringsplanen for Grubbegata og Regjeringskvartalet 28. februar 2008. I reguleringsplanvedtaket av 28. februar 2008 ble det stilt vilkår om at Statsbygg også skulle utarbeide en bebyggelsesplan. Følgen av dette vilkåret var at

Grubbegata ikke kunne stenges før bebyggelsesplanen var vedtatt i kommunen.

Statsbygg sendte et første utkast til bebyggelsesplan til Plan- og bygningsetaten 29. januar 2009. Etter Plan- og bygningsetatens mening var det nødvendig, før kommunen kunne behandle bebyggelsesplanen, å foreta en mindre endring i den vedtatte reguleringsplan av underformålene innenfor «offentlig trafikkområde» for bedre å klargjøre hvordan gaten ville fungere. Reguleringsbestemmelsene ble endret slik at opplistingen i reguleringsplanen inkluderte «vei og fortau» i stedet for «plass», og med en tilføyelse om at biltrafikk tillates på strekningen etter avtale mellom staten (Statsbygg) og Oslo kommune. Reguleringsendringen presiserte hvordan trafikken var ment å fungere etter stengningen, og ga et nødvendig formelt grunnlag for å behandle forslaget til bebyggelsesplan for Grubbegata. Endringsforslaget lå ute til ettersyn 5.-27. mai 2009.

Plan- og bygningsetaten fattet deretter vedtak om mindre vesentlig endring av reguleringsplanen 9. juni 2009. Dette vedtaket ble påklaget av OBOS, og klagesaken ble oversendt til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Reguleringsplanen av 2008 var ikke endelig mens klagen var under behandling, og bebyggelsesplanen kunne heller ikke vedtas før klagen var behandlet.

Da jeg tiltrådte som statsråd i oktober 2009 forelå reguleringsplanvedtaket av 2008 med endringene av 2009. Klagesaken som gjaldt endringen av reguleringsplanen var under behandling hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Statsbygg var i ferd med å avslutte arbeidet med bebyggelsesplanen. Sluttbehandlingen av bebyggelsesplanen måtte imidlertid vente til klagesaken som gjaldt endringen av reguleringsplanen var avgjort av fylkesmannen.

Klagen fra OBOS ble avslått ved vedtak fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus 17. februar 2010. Arbeidet med politisk behandling av bebyggelsesplanen i Oslo kommune gikk da videre.

I forbindelse med RNB 2010, da det var behov for ytterligere midler til sikringsprosjektet, ble jeg informert om at arbeidet med planprosessen i Oslo kommune var i slutfasen. Det lå an til at kommunen ville gi sitt samtykke til bebyggelsesplanen tidlig sommeren 2010.

Byutviklingskomiteen vedtok bebyggelsesplanen 2. juni 2010. Statsbygg ble underrettet om dette vedtaket i brev av 5. august 2010. Klagefristen for bebyggelsesplanvedtaket ble satt til 30. august 2010, dvs. tre uker etter at brevet med informasjon om vedtaket var kommet frem til mottakeren.

At reguleringsplanvedtak og bebyggelsesplanvedtak forelå, var ikke tilstrekkelig for å iverksette den fysiske stengingen av Grubbegata. Statsbygg måtte også ha en byggetillatelse, en såkalt igangsettingstillatelse. Søknad om igangsettingstillatelse ble sendt til Oslo kommune 30. august 2010 (ikke 20. august 2010 som det står i NOU 2012:14, side 437). Slik tillatelse ble gitt i brev av 29. oktober 2010 fra Oslo kommune.

Arbeidet med iverksettelsen av stengingen av Grubbegata var påbegynt og under gjennomføring 22. juli 2011.

2. Når kunne arbeidet med stengning av Grubbegata tidligst vært startet?

Svar:

I tillegg til vedtatt reguleringsplan og vedtatt bebyggelsesplan, var det krav om igangsettingstillatelse for å starte arbeidet med fysisk stenging av Grubbegata, jf. svar på spørsmål 1. Igangsettingstillatelse fra Oslo kommune ble gitt i brev av 29. oktober 2010. Arbeidet med stengning av Grubbegata kunne således tidligst vært startet 29. oktober 2010.

3. Når ble arbeidet med stengning av Grubbegata startet?

Svar:

Statsbygg hadde i februar 2010 sendt ut anbud på arbeidet i regjeringskvartalet, herunder stengning av Grubbegata. Entreprenøren var derfor utpekt da igangsettingstillatelsen ble gitt. I e-post av 2. november 2010 ble entreprenøren informert om at igangsettingstillatelsen forelå i e-post av samme dato. Det fysiske arbeidet med stenging av Grubbegata startet i februar 2011. Statsbyggs entreprenør startet da med gravearbeider i Grubbegata v/Deichman. Nærmere redegjørelse for tidsbruken gis i svaret på spørsmål 4.

4. Er det opplysninger eller problemstillinger rundt manglende stengning av Grubbegata som ikke har blitt tilstrekkelig belyst i GjØrv-kommisjonens rapport?

Svar:

Plan- og bygningsetaten informerte tiltakshaver Statsbygg om bebyggelsesplanvedtaket i brev av 5. august 2010, mens vedtaket ble gjort to måneder tidligere, 2. juni 2010. Statsbygg brukte således tre uker på å sende inn søknaden om igangsettingstillatelse, og ikke tre måneder som det legges til grunn i rapporten, side 437.

Da igangsettingstillatelsen ble gitt 29. oktober 2010, pågikk det gravearbeider i Thor Olsens gate (mellom Akersgata og Møllergata) i regi av Oslo kommune. Grubbegata var avlastningstrasé for trafikken i Thor Olsens gate mens disse arbeidene pågikk. Det fysiske arbeidet med å stenge Grubbegata ble først startet i februar 2011, etter at arbeidene i Thor Olsens gate var ferdigstilt.

Før gravearbeidene startet i Grubbegata ble det avholdt befaring med kabelpåvisning. Umiddelbart etter at gravearbeidene i Grubbegata startet i februar 2011, ble det likevel avdekket kabler som man ikke hadde fått opplysninger om ved kabelpåvisningen. Etter en helhetsvurdering ble det besluttet å la kablene ligge der de lå, og i stedet heve gatenivået i Grubbegata, noen som medførte at arbeidene måtte prosjekteres om. Som følge av at man hevet nivået på gatelegemet i Grubbegata, måtte Statsbygg innhente tillatelse fra Oslo kommune. Først da denne tillatelsen forelå, kunne arbeidene i Grubbegata fortsette.

Stenging av Grubbegata bestod av tre ulike tiltak:

- Stenging av Grubbegata v/Deichman
- Ombygging av innkjøringen til garasjeanlegget mellom Møllergata 17 og 19. Etter at Grubbegata var stengt, skulle biltjenestens biler benytte denne innkjøringen i stedet for innkjøringen fra hovedinngangen ved Høyblokka.
- Stenging av Grubbegata v/G-blokka.

Arbeidene knyttet til punkt 1 og 2 var ferdigstilt i månedsskiftet juni-juli 2011. Samtidig startet arbeidene i Grubbegata v/G-blokka. Første trinn i disse arbeidene var fjerning av blomsterbedet i betong som var oppført langs fasaden av R4 mot Grubbegata. Dette arbeidet var gjennomført 22. juli 2011. Mens arbeidene pågikk var Grubbegata fra Høyesteretts plass og nordover eneste ferdselsåre inn til byggeplassen.

Jeg viser for øvrig til vedlagte oversikt over vedtak etc. knyttet til arbeidene med Grubbegata («Tidslinje Grubbegata»).

Sikkerheten i regjeringskvartalet:

5. Var ikke statsråden interessert i sikkerhetsprosjektet, eller anså hun ikke det som sitt ansvarsområde?

Svar:

I min periode som statsråd i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har jeg lagt stor vekt på arbeidet med sikkerhet innen mitt ansvarsområde. Allerede i oktober 2009 ba departementet Watchcom Security Group starte et forprosjekt for å få en vurdering av sikkerhetsnivået i departementenes felles IKT-system. Den ferdige rapporten fra dette forprosjektet ble avgitt i mars 2010. Da Riksrevisjonen kort tid etter kom med kritiske merknader til sikkerheten ved de felles IKT-systemene levert av Departementenes servicesenter (DSS), tok jeg straks tak i dette. På om lag samme tid ble det kjent at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Direktoratet for samfunnsikkerhet (DSB) hadde kritiske merknader til enkelte forhold ved sikkerhetsarbeidet i departementet. Jeg satte i gang et omfattende arbeid for så fort som mulig å løse de problemene som var avdekket. Det viktigste av de problemene som var avdekket, var svakhetene ved IKT-sikkerheten. Oppfølgingen av disse tiltakene er også kommentert i 22. juli-kommisjonens rapport (side 440-442).

Jeg orienterte 22. juli-kommisjonen om mitt kjennskap til det spesifikke sikkerhetsprosjektet i mitt intervju 8. mai 2012 (sidene 4-6). Informasjonsmaterialet jeg mottok da jeg tiltrådte, inneholdt en kort omtale av sikringsprosjektet uten beskrivelse av spesielle utfordringer eller problemer.

6. Når ble statsråden kjent med vedtak fattet i regjeringen i 2006 som presiserte FADs ansvar for sikkerheten i regjeringskvartalet?

Svar:

Som sagt i mitt intervju med kommisjonen (side 10): Jeg ble ikke gjort særskilt oppmerksom på dette spesifikke regjeringsvedtaket fra 2006 da jeg tiltrådte. Jeg kan likevel ikke se at dette har hatt noen betydning for hva som var gjort eller ikke gjort forut for hendelsen 22. juli 2011. Notatet ble fremmet av FAD selv og var en statusrapport samtidig som det presiserte FADs oppgaver i beredskapsarbeidet. Innholdet av notatet var kjent i mitt embetsverk. Jeg har naturligvis selv vært klar over eksempelvis det ansvaret DSS og dermed også FAD har for vakthold, adgangskontroll og andre sikkerhetstjenester i regjeringskvartalet. Dessuten har jeg arbeidet aktivt over lang tid med ulike problemstillinger av stor betydning for sikkerheten i regjeringskvartalet, både før og etter 22. juli 2011 – ikke minst gjelder det IKT-sikkerheten i DSS og oppfølgingen av tilsynsrapporter fra

NSM, DSB og Riksrevisjonen, jf. også svaret på spørsmål 5.

7. Hva er grunnen til at statsråden ikke ble forelagt bekymringsrapport fra Politidirektoratet i 2010 om sikkerhetstiltak?

Svar:

Dette er et dokument som ble sendt fra POD til Justisdepartementet. Jeg har ingen informasjon om hvorfor ikke denne rapporten ble forelagt FAD utover det som framkommer i rapporten fra 22. juli-kommisjonen (jf. side 433).

8. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådens nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005-2012? Hvilke scenarier og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

Øvelser/spill/simuleringer i perioden:

- Øvelse CMX05 – 26. jan – 1. feb 2005. Dokumentasjon over spilte tiltak. Aktiv øvelse, relevant for departementet.
- 2005 - Prioriteringsspelet «Regjeringsspoker». Prioriteringer av samtlige tiltak i Sikringsprosjektet. Deltakere fra PST, OPD, POD, FB, SB, DSS, FFI. Resulterte i en prioriteringsliste for samtlige tiltak i prosjektet.
- Øvelse SNØ 2006 – 26. januar 2006. «Tabletop» øvelse. Klargjorde JDs rolle som lederdepartement. Input til FADs Krisehåndteringsplan i forhold til forventninger om departementets rolle i fellesskapet. (IKT-leveranser, nødstrøm, diesel-leveranser/kapasitet, VDI-samarbeid bør etableres, arbeidstidsbestemmelser –hjemmarbeid/bistand i lokalmiljøet.)
- Øvelse OSLO 2006 – 10. – 12. oktober . Egen DVD foreligger knyttet til virkning av koffertbombe. Øvelsen trakk i liten grad inn momenter for FAD-sektoren.
- Øvelse Contego 27.06.2007. Inntrengingsøvelse som medfører behov for å utrede nye sikkerhetsmessige løsninger i resepsjonsområdet i H-blokk.
- Øvelse IKT 1.-3. desember. Øvelse SNØ 2008 for departementene 9. desember 2008. FAD deltok 9.12.08. Logg foreligger. Fylldig evaluering sammenfattet av DSB. Også gjennomført intern inntrengingsøvelse i FAD for evaluering av besøksrutiner og besøkskontroll. Innskjerpning av kravet til kontroll med besøkende av mottaker.

- Øvelse TRIM 2009. FAD deltok i øvelsen. Oppsummering fra DSB etter evalueringene fra deltakerne, inkludert FAD.
- Øvelse TRIM 2010. FAD deltok i begrenset omfang (Sikkerhetsenheten) for test av samband og meldetjeneste. Svak nytteverdi da kommunikasjonsutstyret ikke fungerte som forutsatt. Sambandsutstyret ble oppdatert og komplettert etter øvelsen. DSS etablerer et årlig øvingsopplegg for operative vakt- og resepsjonstjenester i departementsfellesskapet. Opplegget skal føre til kvalitetsheving av sikkerhetstjenestene, større årvåkenhet og sikkerhetskultur.
- 2011 – FAD deltar i en rekke planleggingsmøter knyttet til Øvelse TYR2011. Målsetting å teste sperreplanen for RKV og UD basert på etablerte sperretrinn, bl.a. Grubbegata. Øvelsen ble avlyst på grunn av hendelsene 22. juli 2011.
- Det ble i 2011 gjennomført intern nødevakuering/-makuleringsøvelse i henhold til sikkerhetsloven og departementets grunnlagsdokument for sikkerhet. Her deltok også politisk ledelse.
- Intern krisehåndteringsøvelse «Øvelse Borgen» (12.10.2012). Relevant øvelse. Politisk ledelse tok også del i denne øvelsen. Evaluering pågår.
- Planlegging øvelse TYR 2012. FAD skal delta i øvelsen (samvirkeøvelse), som ledes av POD og JD. Skal gjennomføres høsten 2012.

Ut over dette har det vært gjennomført en rekke brannevakueringsovelser i R5, både planlagte og som følge av reelle brannalarmer. Her har også statsråden deltatt.

9. Av Gjørnv-kommisjonens rapport ser det ut som om arbeidet med sikkerheten i regjeringskvartalet har vært preget av dårlig kommunikasjon og ansvarspulverisering mellom departementene, DSS og Statsbygg. Er dette et riktig bilde av situasjonen?

Svar:

22. juli-kommisjonen har i rapportens kap. 18 gitt en grundig redegjørelse og vurdering både av ansvarsforhold (jf. særlig kap. 18.2) og den faktiske oppfølgingen av tiltak for sikring av regjeringskvartalet. Etter min oppfatning har kommisjonen gitt et dekkende bilde av ansvarsforholdene. I tillegg peker kommisjonen på manglende risikoerkjennelse og graden av hemmelighold som viktige forklaringsfaktorer.

10. Vaktentralen i regjeringskvartalet ble etablert i 1996. Etter 22. juli 2011 var det oppslag i media om at vaktentralen var teknisk utdatert og at evnen til å takle alvorlige anslag mot regjeringskvartalet ikke var optimal. Det er videre kjent at DSS i flere år, siden 2008, har fremmet budsjettforslag for å etablere en ny vaktentral. Det ble bevilget penger først

i 2012. Ville det gjort noe forskjell for konsekvensene av bombeangrepet om ny vaktentral hadde vært på plass før 22. juli 2011?

Svar:

Fiansiering av ny vaktentral var en del av budsjettprossessen som startet i januar 2011, Arbeidet med ny vaktentral var basert på forprosjekt som DSS gjennomførte, og som ga oversikt over behov for blant annet teknisk utstyr, og oversikt over kostnader knyttet til en ny vaktentral.

Det er ingen tvil om at det var behov for å etablere en ny vaktentral. Den gamle vaktentralen var likevel en operativ vaktentral med en blanding av nyere og eldre teknologi. Den eksisterende sentralen var operativ før, under og etter terroranslaget. Vaktentralen varslet politiet med bilder etter få minutter. Sentralen ble fraflyttet i dagene etter 22. juli 2011 på grunn av usikkerhet om H-blokken var så skadet at det var fare for sammenrasing.

11. Hvorfor anmodet Fornynings-, administrasjons- og kirke departementet i liten grad Nasjonal sikkerhetsmyndighet om råd og bistand i forbindelse med relokaliseringen av departementene etter 22. juli 2011?

Svar:

Umiddelbart etter terroranslaget satte FAD med bistand fra Statsbygg i gang arbeidet med å finne ledige kontorarealer i Oslo. I denne forbindelse ble det på initiativ fra mitt departement etablert en arbeidsgruppe ledet av Oslo politidistrikt med mandat til å vurdere sikringspotensialet for de adresser som var aktuelle. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) var representert i denne gruppen. Første møte i gruppen, der tre representanter fra NSM var til stede, ble holdt 27. juli 2011. Basert på tilrådninger fra gruppen ble det, igjen på initiativ fra mitt departement, etablert en egen rådgivningsgruppe for sikkerhet med mandat til å vurdere sårbarhet og utforme anbefalinger om sikringstiltak på de adressene departementene valgte. Nasjonal sikkerhetsmyndighet var også representert i denne gruppen.

Om ledelse, holdninger og kultur i staten:

12. Er det etter statsrådens syn en fryktkultur i forvaltningen, eller forsiktighetskultur?

Svar:

Etter mitt syn er det ingenting som tyder på en gjennomgående fryktkultur i forvaltningen. Jeg tenker på fryktkultur som at arbeidsmiljøet preges av at det er redsel eller engstelse for å gjøre noe galt eller å ta opp at noe er galt.

Medarbeiderundersøkelsene departementet har fått gjennomført viser at det er et gjennomgående

godt arbeidsmiljø i staten. Det er stor grad av tilfredshet blant de ansatte. Undersøkelsene er gjennomført i 2007 og 2009-2010, og en ny undersøkelse er nå underveis. I tillegg arbeider Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress med en undersøkelse om helse, trivsel og arbeidsmiljø etter 22. juli blant ansatte i Regjeringskvartalet. Undersøkelsen blir utført i samarbeid med Statens arbeidsmiljøinstitutt.

I 2010 var de fleste ledere og medarbeidere fornøyde med arbeidsforholdene og stolte over å være ansatte i staten. Tre fjerdedeler svarte at de trives godt og er høyt motiverte for jobben de gjør. Over 70 prosent sier de har et godt fysisk, psykisk og sosialt arbeidsmiljø. Utviklingen fra 2007 til 2010 var også positiv. Tre av fire statsansatte i 2010 forventet å være ansatt på samme arbeidsplass om to år. Det er en fremgang på 11 prosentpoeng siden 2007. For de som ønsket ny stilling, skyldtes dette i stor grad et ønske om høyere lønn og å kunne lære noe nytt. Bare i liten grad skyldtes det dårlig arbeidsmiljø eller forholdet til egen leder. I 2010 ga 52 prosent uttrykk for at nærmeste leder «alt i alt er en god personalleder». Det er på nivå med tall som Rambøll har innhentet fra privat sektor og en liten fremgang sammenlignet med 2007.

Jeg mener derimot at vi kan si at forvaltningen preges av en forsiktighetskultur.

Det er etter min vurdering gode grunner til at vi trenger en «forsiktighetskultur» i forvaltningen. Staten foretar beslutninger med viktige konsekvenser for samfunnet, og enkeltbeslutninger som er viktige for enkeltpersoner. Berørte i en sak må komme til orde før beslutning tas. De rettsikkerhetsgarantiene vi har nedfelt i våre verdier, regler og normer, må følges. I St. meld nr. 19 (2008-2009) Ei forvaltning for demokrati og fellesskap er det framhevet at arbeidet i forvaltningen skal bygge på grunnleggende verdier knyttet til demokrati, rettsikkerhet, faglighet og effektivitet. Forvaltningen må altså være opptatt av å gjøre ting riktig fordi mye står på spill.

Selv om forsiktighetskultur etter min vurdering er nødvendig, må den ikke blir så dominerende at den hindrer nytenkning, risikovilje og gjennomførings-evne. For eksempel er kontroll og rapportering av måloppnåelse og resultater en viktig del av styrings-systemet i staten. Det skal sikre at ressursene brukes som forutsatt og at politisk fastsatte mål nås. Men det kan være grunn til å stille spørsmål ved om kontroll og rapportering i forvaltningen har blitt for omfattende. I verste fall kan dette gå ut over forvaltningens evne til effektiv oppgaveløsning. Sterkt fokus på kontroll bidrar til redsel for å gjøre feil og kan gjøre det mindre attraktivt å starte fornyingsarbeid som er fornuftig, men har en viss risiko. Det kan også gi svekkede impulser til åpenhet om faglige utfordringer. Det kan gjøre at forvaltningen fokuserer for mye på å gjøre tingene riktig, fremfor å gjøre de riktige

tingene og tørre å være dristige. Omfang og konsekvenser av kontroll og rapportering i forvaltningen gjennomgås og vurderes nå nærmere av Direktoratet for forvaltning og IKT. På spørsmål fra departementet opplyser Difi at deres rapport vil foreligge i slutten av november.

13. Er det noe ved regelverket for ledere eller andre i statsforvaltningen som gjør at ansatte ikke tør si fra om forhold de mener ikke er forsvarlige?

Svar:

Min vurdering er at det ikke er noen generelle kjennetegn ved det statlige regelverket som bidrar til at ledere eller andre i statsforvaltningen ikke tør si fra om forhold som de mener ikke er forsvarlige. Tvert i mot er det mange forhold som bidrar til å styrke både ansettelsestrygghet, medbestemmelse og det generelle ytringsklimaet.

Statlig personalforvaltning kjennetegnes bl.a. ved et omfattende lov- og avtaleverk. I tillegg til arbeidsmiljølovens regler om ansettelse og oppsigelse mv., regulerer tjenestemannsloven at de ansatte får medbestemmelse gjennom sine tillitsvalgte både ved ansettelser og oppsigelser, et sterkere vern mot oppsigelse, en utvidet fortrinnsrett til ny stilling og ventelønn. Personalreglementer utformes gjennom forhandlinger mellom arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjonene. Det er betryggende saksbehandlingsregler når saker om oppsigelse og avskjed behandles i tilsettingsrådene, hvor de ansattes representanter deltar. Organisasjonsprosenten er høy i statlig sektor. Dette er blant de forhold som er med på å styrke de ansattes ansettelsestrygghet, og med det utgangspunktet bør det føles både lettere og tryggere å si fra om forhold som ikke er forsvarlige.

Etter Hovedavtalen i staten har de ansatte medbestemmelse på forhold som angår deres arbeidssituasjon, og avtalen er mer omfattende i staten enn i privat og kommunal sektor. Hovedavtalen gir de tillitsvalgte forhandlingsrett ved bl.a. omorganisering av virksomheten. Ved eventuell uenighet vil tvisten kunne bli løst ved en partssammensatt nemnd med nøytral leder. Dette er også forhold som etter mitt syn bidrar til å styrke de ansattes stilling i statlig forvaltning og som fremmer ytringsklimaet.

I tillegg er det gitt ut flere retningslinjer og veiledninger om bl.a. etikk, varsling og karantene og saksforbud som er ment å motivere til etisk refleksjon og holdningsdannelse, styrke de ansattes integritet og gjøre det lettere å si fra om forhold de ansatte mener ikke er forsvarlige.

Etiske retningslinjer for statstjenesten ble lagt frem høsten 2005 og gjelder generelt for statlig forvaltning. Forhold som påvirker ytringsmuligheter og ytringsklima er omhandlet i Del 3 – Åpenhet, hvor

både ansattes yringsfrihet og muligheter til varsling er omtalt.

I september 2009 la FAD frem Retningslinjer for utarbeidelse av lokale varslingsrutiner i staten, som legger grunnlaget for hvordan lokale arbeidsgivere skal legge til rette for og håndtere konkrete varslingsaker. Disse sentrale retningslinjene forutsetter at hver enkelt statlig virksomhet utarbeider egne rutiner for varsling, og er en oppfølging av endringer i arbeidsmiljøloven som presiserer ansattes rett til varsling om kritikkverdige forhold i egen virksomhet og gir verneregler mot gjengjeldelse. Selv om vi har en arbeidsmiljølov som sikrer rett til varsling og vern for varslere og gode sentrale og lokale varslingsrutiner, må vi erkjenne at varsling generelt sett oppleves som vanskelig for den som varsler og også for den eller de det varsles om.

14. Er det noen gjennomgående trekk ved de prinsipper og rutiner som benyttes for styring og oppfølging i statsforvaltningen som kan forklare kommisjonens konklusjon om svikt i gjennomføringsevne og evne til å oppnå resultater, eller er dette spørsmål om holdninger og forståelse hos den enkelte?

Svar:

Det store bildet er at vi i Norge har en velfungerende forvaltning og meget lojal oppfølging av vedtak. I internasjonale undersøkelser, blant annet utarbeidet av Verdensbanken, viser at norsk forvaltning er velfungerende, og rangerer blant de beste i verden.

I utgangspunktet mener jeg også vi har et godt styringssystem, og at det gir tjenlige rammer for ledelse. Men vi bør alltid være rede til å se nærmere på det styringssystem vi har, og ikke minst hvordan det praktiseres. Når vi skal vurdere hvordan vi kan sikre bedre gjennomføringsevne og samhandling i forvaltningen mer generelt, må vi se både på holdninger, kultur og systemer.

Selv om det finnes generelle rammer for styring og oppfølging i statsforvaltningen, vil det variere mellom sektorer og virksomheter hvordan dette skjer i praksis. Svake resultater på ett område er ikke nødvendigvis en indikasjon på det overordnede rammeverket er feil. Kommisjonen peker på variasjon i hvordan ulike offentlige etater håndterte hendelsene 22. juli 2011. I oppfølgingen av kommisjonens konklusjoner må vi derfor passe på at eventuelle endringer ikke fører til en mindre velfungerende forvaltning der hvor forvaltningen faktisk fungerer bra.

Styring og oppfølging i statsforvaltningen skjer innenfor rammene av mål- og resultatstyring, som er den styringsform statsforvaltningen legger til grunn. Reformene som ulike regjeringer har gjennomført de siste par tiårene, som budsjettreformene og reformen av lønssystemet tidlig på 1990-tallet, har hatt som intensjon å ansvarliggjøre den enkelte leder og legge

til rette for at jobben kan gjøres best mulig. Jeg mener det har vært en riktig og viktig målsetting at reformene skulle gi handlingsrom for ledere og medarbeidere til å gjennomføre tiltak.

Mitt inntrykk er at det de siste tiårene har vært lagt vekt på utvikling av gode styringssystemer i statsforvaltningen. Som blant annet Difis rapport «Direktoratets faglige rolle» fra 2008 viser, har det skjedd en profesjonalisering av etatsstyringen. Den samme rapporten viser imidlertid også at etatsstyringen i mange tilfeller har blitt ritualisert og rutinisert, og at dialogen domineres av spørsmål om økonomi og detaljerte enkeltoppdrag. Da kan viktige, strategiske temaer lett bli forsømt.

Jeg vil framover vurdere tiltak for å kartlegge hvor generelle problemer knyttet til gjennomføringsevne, resultatorientering og samhandling/samordning er, og hva som eventuelt bør gjøres med det.

Om IKT:

15. Gjørvkommisjonen peker i sin anbefaling på svakheter ved evnen til å utnytte IKT. Selv om vurderingen i stor grad synes begrunnet i gjennomgangen av situasjonen i politiet, kan det antas at tilsvarende kompetansesvakheter også gjelder i andre deler av forvaltningen. Hva er IKT-ministerens vurdering av dette?

Svar:

Statsforvaltningen kan og bør utnytte IKT bedre til å løse sine oppgaver. Jeg mener Gjørvkommisjonens funn på dette punktet gjelder mer generelt enn for politiet. I en nylig gjennomført undersøkelse gjennomført av Rambøll Management svarer 71 prosent av virksomhetene i forvaltningen at det er «meget stort» eller «stort» utnyttet potensial ved økt digitalisering av prosesser internt i virksomheten. Undersøkelsen synliggjør også at det i offentlig sektor er et stort gap mellom virksomhetene med beste praksis og gjennomsnittsvirksomheten når det gjelder ledelsens holdning til IT.

Bildet av staten som svak på utnyttelse av IKT er allikevel langt fra entydig. Store deler av staten ligger langt framme. Eksempler på det er Skatteetaten, Mattilsynet, Lånekassen, UDI og NAVs nye pensjonsløsning.

Kompetanse i å utnytte IKT er viktig. For eksempel er det en utfordring at IKT i varierende grad er en del av ulike utdanningsløp. Men kompetansesvakheter er ikke den eneste årsaken til at det fremdeles er et stort gjenstående potensial for å utnytte IKT effektivt. Å ta ut fulle gevinster fra IKT-tiltak vil ofte kreve omlegging av organisering og måter å jobbe på, noe som erfaringsmessig er krevende. Et eksempel er helsevesenet, hvor det finnes mye IKT-kompetanse og høy ledelsesforståelse av IKT både i direk-

torat og på operativt nivå. Men det store antall aktører, og den enorme kompleksiteten i data, rutiner, regelverk og organisasjonsstrukturer, gjør det utfordrende å ta ut den fulle gevinsten som en samordnet IKT-bruk vil kunne gi.

I 2011 ga departementet Difi i oppdrag nettopp å kartlegge barrierer mot digitalisering mer systematisk. I rapporten «Digitalt førstevalg - en kartlegging av hindringer og muligheter» oppsummerer Difi synspunkter fra et utvalg virksomheter om hva som oppleves å være de viktigste hindringene, suksessfaktorene og mulige tiltak for å øke digitaliseringen:

- Det er store forskjeller i digital modenhet mellom virksomhetene. Samtidig er det et betydelig engasjement ute i virksomhetene og i departementene når det gjelder å legge vekt på digital tjenesteutvikling.
- Engasjerte ledere som ser betydningen av elektroniske tjenester som et ledd i å utvikle og effektivisere virksomheten, fremheves som svært viktig.
- Det er behov for mer helhet. Det etterlyses større politisk engasjement i arbeidet med IKT i forvaltningen og mer samordning på tvers av virksomhetsgrenser.
- Både sektorovergrepene og sektorspesifikke lover og regelverk oppleves som hindringer. Lover og regelverk må tilpasses en digital framtid.
- Manglende sektorovergrepene finansieringsmodeller hindrer gode løsninger på tvers av forvaltningen. Mangel på «flerårige budsjetter» oppleves å føre til for stor grad av usikkerhet og kortsiktighet i prioriteringer.
- Tilstedeværelsen av IT i etatsstyringen er lite framtreddende, og kompetansen i skjæringspunktet mellom IT og tjenesteutvikling er for svak i flere departementer.
- Gamle plattformer og systemer medfører at virksomhetene må bruke uforholdsmessig mye tid og ressurser på vedlikehold av systemer og kompetanse fremfor utvikling av nye tjenester. Det er nødvendig med betydelige grunnlagsinvesteringer i gammel infrastruktur og tilhørende fagsystemer før det er hensiktsmessig å utvikle nye digitale tjenester.

I Digitaliseringsprogrammet fra april 2012 har regjeringen satt ambisiøse mål for hvordan barrierene kan overkommes. Forvaltningen skal bli ledende i verden på å ta ny teknologi i bruk i sin oppgaveutførelse. I forslaget til statsbudsjett 2013 ligger det også inne en lang rekke IKT-satsinger.

Tidslinje Grubbegata etter vedtak om reguleringsplan februar 2008

27.2.2008 Reguleringsplan vedtas av Oslo kommune, Bystyret.

AP og SV fremmet et sekundært forslag om at det skulle stilles krav om bebyggelsesplan i stedet for utomhusplan. Kravet ble vedtatt (enstemmig). En bebyggelsesplan er en ny og mer detaljert reguleringsplan som følger samme politiske beslutningsprosess som en reguleringsplan, men som kan vedtas i Byutviklingskomiteen i stedet for i Bystyret. Kravet om bebyggelsesplan medførte dermed en betydelig utsettelse av tillatelsen til gjennomføring av permanente tiltak.

1.3.2008 Rådgivende konsulenter starter arbeidet m/byggemeldingstegninger (søknad om rammetillatelse).

15.5.2008 Varsel om vedtak reguleringsplan – brev sendt fra Oslo kommune til Statsbygg.

12.6.2008 Statsbyggs landskapsarkitekt Tom Dyring arkitekt as, som er engasjert til byggeprosjektet, får i oppdrag også å utarbeide bebyggelsesplanen på basis av foreliggende tegninger av utomhusanlegget.

11.8.2008 Oppstartsmøte med Plan- og bygningsetaten (PBE) hvor Statsbygg med landskapsarkitekt var til stede.

28.8.2008 Oppstart planarbeid, bebyggelsesplan varsles/annonseres av landskapsarkitekt.

15.12.2008 Supplerende trafikkanalyse for krysset Høyesteretts plass/ Akersgata, utarbeidet av plankonsulent (Vista), leveres PBE. Dette var en tilleggssanalyse til en mer omfattende trafikkanalyse for Akersgata, Høyesteretts plass og Grubbegata som ble utarbeidet i forbindelse med reguleringsplanen.

29.1.2009 Statsbygg v/landskapsarkitekt oversender forslag til bebyggelsesplan til PBE.

April 2009 Statsbygg purrer PBEs fremdrift.

3.4.2009 PBE svarer landskapsarkitekt på spørsmål pr. telefon knyttet til oversendte bebyggelsesplankart. PBE melder i e-post tilbake til landskapsarkitekt at det bør gjøres noen enkle endringer, som ikke er tidkrevende, og beklager samtidig at dette ikke er meldt tidligere.

24.4.2009 Statsbygg v/landskapsarkitekt sender planforslag for bebyggelsesplan med revidert kart til PBE.

Mai 2009 PBE oppdaget ved behandling av bebyggelsesplan at det «*av formelle grunner var nødvendig først å foreta en mindre vesentlig endring av*

underformålene innenfor offentlig trafikkområde samt justering av reguleringsbestemmelsene i reguleringsplanen av 2008 før man kan behandle bebyggelsesplanen etter daværende Plan- og bygningslov.» Endringsforslaget lå ute til offentlig ettersyn 5.5.-27.5.2009.

9.6.2009 PBE fatter vedtak om mindre vesentlig endring av reguleringsplanen.

25.6.2009- 19.8.2009 Bebyggelsesplanen ligger ute til offentlig ettersyn.

6.8.2009. Vedtak om «*mindre vesentlig endring*» av reguleringsplanen fra 9.6.2009 ble påklaget av OBOS. PBE oversendte klagen til Fylkesmannen. Dette medførte at reguleringsplanen ikke var rettskraftig før klagen var behandlet. Heller ikke bebyggelsesplanen kunne vedtas før klagen var behandlet.

14.10.2009 PBE oversender bemerkninger til bebyggelsesplanen til Landskapsarkitekt.

20.10.2009 Rigmor Aasrud tiltrer som statsråd i FAD.

29.1.2010 Statsbygg v/landskapsarkitekt sender endelig revidert forslag til bebyggelsesplan til PBE.

Februar 2010 Arbeid med anbudsdokumenter og prisinnhenting for oppdraget går parallelt med behandlingen av bebyggelsesplan - med forbehold om vedtak.

Fylkesmannen avviser klage og stadfester vedtaket om «*mindre vesentlig endring*» av reguleringsplanen.

9.4.2010 PBE oversender bebyggelsesplanen til politisk behandling.

9.4.2010 Purrebrev fra Statsbygg til Byrådsavdelingen for byutvikling om fremdriften i bebyggelsesplansaken. Statsbygg tar opp at saken er ferdig behandlet hos PBE, oversendt Byråden for politisk behandling, og at det ikke er fastsatt dato for behandling av saken i Byrådet og at det er uttrykt usikkerhet om saken blir behandlet i mai. Saken har heller ikke prioritet i kommunen. Statsbygg anmoder at saken får prioritet og blir behandlet raskest mulig.

6.5.2010 Justert bebyggelsesplan oversendt fra PBE til byrådsavdelingen. (Justering gjaldt utfyl-

lende reguleringsbestemmelser og presiseringer av tillatt type sperring.)

Mai 2010 Politisk behandling av bebyggelsesplanen purres av Statsbygg.

Byrådet oversender bebyggelsesplanen til BUK for politisk behandling. En uke senere tilrår Byrådet planen.

Byutviklingskomiteen vedtar bebyggelsesplanen.

5.8.2010 Brev fra PBE til Statsbygg om vedtak om bebyggelsesplan. Klagefrist satt til 30.8.2010 (3 uker etter at underretning om vedtak er kommet frem, jf. forvaltningsloven § 29).

30.8.2010 Statsbygg sender søknad om igangsettingstillatelse for oppføring av fysiske sperrer.

6.9.2010 PBE returner søknad. Søknad skal behandles iht. ny PBL gjeldende fra 1.7.2010. Innsendt søknad oppfyller ikke de nye forskriftene og må revideres.

11.10.2010 Revidert søknad blir sendt PBE.

29.10.2010 Igangsettingstillatelse for oppføring av fysiske sperrer blir gitt.

2.11.2010 Entreprenør informeres om at igangsettingstillatelse er gitt.

November 2010-januar 2011 Anleggsarbeider i Thor Olsens gate. Grubbegata benyttes som omkjøring/avlastningsvei mens dette arbeidet pågikk.

Februar 2011 Arbeider i forbindelse med stenging av Grubbegata og ombygging av innkjørsel fra Møllergata starter.

Rekkefølge på arbeidet:

1. Stenging av Grubbegata nord (v/Deichman)
2. Ombygging av innkjøring mellom Møllergata 17 og 19 til bruk for regjeringens biltjeneste
3. Stenging av Grubbegata syd (v/G-blokk)

Juni/juli 2011

Grubbegata nord stengt permanent. Etablering av styringssystemer for heving/senkning av sperre gjenstod.

Ombygging av innkjøring Møllergata ferdig
Anleggsarbeider Grubbegata syd startet.
Adkomst fra Grubbegata syd var eneste adkomst for disse anleggsarbeidene.

Vedlegg 8**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 12. oktober 2012****Redegjørelsene om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen**

I tilknytning til kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av redegjørelsene om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport, ser komiteen behov for å få svar på følgende spørsmål:

1. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har hen-

holdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådets nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

Komiteen ber om svar innen fredag 26. oktober 2012. Videre bes det om at en word-fil av svaret sendes elektronisk til kontroll@stortinget.no

Vedlegg 9**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. oktober 2012****Svar på spørsmål vedrørende redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen**

Jeg viser til brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité med spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen. Komiteen har bedt om å få svar på følgende spørsmål:

Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådets nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005 – 2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

Svar:**ANTALL ØVELSER**

Forsvarsdepartementet tillegger øvelser på departementsnivå betydelig vekt. Departementets prioritering av øvelser reflekterer forsvarssektorens selvstendige beredskapsrolle knyttet til sikkerhetspolitisk krise og bistandsrollen ift. sivil krisehåndtering, herunder behovene for å ivareta samarbeid på tvers av sektorer. I perioden 2005 – 2012 har Forsvarsdepartementets politiske ledelse og administrative ledelse til sammen aktivt deltatt i 36 øvelser på departementsnivå. Dertil kommer deltakelse i øvelse

Tyr 2012, som gjennomføres 29. oktober - 1. november. Forsvarsdepartementets egen øvingsaktivitet ligger på et vesentlig høyere nivå i perioden 2005 – 2012 sammenliknet med tidligere år. Av ovennevnte 36 øvelser har forsvarsministeren deltatt i 10 øvelser. I tillegg kommer øvelser der politisk ledelse er blitt orientert om status underveis i pågående øvelser på departementsnivå. Statssekretær og politisk rådgiver har blitt orientert om aktuelle øvelser, men har ikke vært direkte involvert som deltakere i øvelser i løpet av perioden.

Forsvarsdepartementets krisestabskonsept er basert på en funksjonell sammensetning av personell fra fagavdeling. Krisestaben settes sammen fleksibelt, avhengig av krisens omfang og karakter. Departementets krisestabsfunksjon har deltatt i de aller fleste øvingsaktiviteter på departementsnivå i løpet av perioden, unntatt øvingsseminarer med forberedte problemstillinger for administrativ ledelse, og ved øvelser knyttet til håndtering av luftbåren terror i såkalte «renegade» - situasjoner. Krisestabsfunksjonen har vært øvd også uten at departementets administrative ledelse eller politiske ledelse selv har deltatt i øvelsen.

Scenarier, metodikk, evaluering og implementering av funn

Involveringen i øvelser på departementsnivå har omfattet følgende seks kategori-kategorier:

- Sikkerhetspolitisk krise og krig, herunder styring av Forsvaret fra strategisk nivå.
- Utfordringer, trusler og anslag mot norsk personell i forbindelse med internasjonale operasjoner.
- Utfordringer, trusler og anslag som følge av cyberaktivitet.
- Håndtering av luftbåren terror i «renegade» - situasjoner, der Forsvaret har et selvstendig ansvar.
- Terroranslag der Forsvaret bistår politiet gjennom bistandsinstruksen.
- Sivile kriser som følge av ikke tilsiktede hendelser der sivilsamfunnet har behov for bistand fra Forsvaret.

Øvelsene har foregått som beslutningstrening og dilemmatrening for ledelsesnivå, og som trening i situasjonsoversikt, analyse, vurdering og beslutningsstøtte for fagpersonell i krisestab. Aktivitetene har blitt gjennomført både i form av øvingsseminarer med angitte problemstillinger, og gjennom prosedyremessig øvelse av departementets krisestabsfunksjon. Forsvarsministeren har vært øvd regelmessig i sitt selvstendige ansvar knyttet til «renegade». Øvel-

ser for departementsnivå har regelmessig også omfattet prosedyrer for styring og samvirke fra strategisk beslutningsnivå i departementet og Forsvarsstaben opp mot utøvende nivå i Forsvaret. Interdepartemental koordinering har vært et ledd i denne type flernivå-øvelser, eksempelvis i forbindelse med kontra-terrorøvelsene Gemini.

Det er fast prosedyre å utarbeide evalueringsrapporter til de fleste øvelsene som departementet deltar i. Rapportene benyttes som en del av forberedelsene til - og gjennomføring av senere øvelser. Implementering av funn etter en gjennomført øvelse innrettes særlig med sikte på å forbedre og utvikle prosedyrer innenfor departementets krisestabskonsept. I tillegg er det fokusert på erfaringer knyttet til å sikre en mest hensiktsmessig faglig beslutningsstøtte via ansvarlig fagavdelingssjef til departementets øverste ledelse. Erfaringene er også brukt i arbeidet med å utvikle samvirket mellom krisestabsfunksjonene i Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben. I tillegg er erfaringer fra øvelser benyttet som innspill fra Forsvarsdepartementet til videreutvikling av nasjonale krisehåndteringsmekanismer på departementsnivå.

Vedlegg 10

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, datert 16. januar 2013

Vedr. korrespondanse knyttet til forhold rundt stenging av Grubbegata

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til sitt brev av 9. oktober 2012 og til statsrådets svarbrev av 2. november 2012. Vedlagt svarbrevet fulgte kopier av aktuell korrespondanse og dokumenter, herunder kopi av et brev fra Moderniseringsdepartementet til Oslo Politidistrikt datert 7. november 2005 (vedlegg

7). Brevet gjaldt anmodning om trafikkregulering av Grubbegata.

Komiteen ber opplyst om det foreligger et svarbrev fra Oslo Politidistrikt og ber i så fall om å få oversendt en kopi av svarbrevet i avgradert form. Av hensyn til den videre fremdrift i saken, ber komiteen om et raskt svar.

Vedlegg 11**Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 2013****Statsrådets svar til kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Jeg viser til komiteens brev av 16. januar 2013.

Som påpekt i brevet sendte Moderniseringsdepartementet den 7. november 2005 et brev til Oslo politidistrikt med anmodning om trafikkregulering av Grubbegata. Moderniseringsdepartementet foreslo et prøveprosjekt hvor det skulle skiltes "innkjøring forbudt" i krysset mellom Apotekergata og Grubbegata og på lokket over Hospitalsgata og Grubbegata. Oslo politidistrikt deltok i den forbindelse i

en befarung der Moderniseringsdepartementet redegjorde for forslaget.

Departementet fikk en muntlig tilbakemelding fra Oslo politidistrikt om at politiet mente det ikke ville være mulig å håndheve et innkjøringsforbud og at et forbud som ikke kunne håndheves ville svekke respekten for skiltingen. Jeg viser i denne forbindelse til rapporten fra 22. juli-kommisjonen kapittel 18. 7 s 439 første spalte 3. avsnitt der innholdet i tilbakemeldingen er omtalt.

Departementet mottok ikke skriftlig svar på brevet til Oslo politidistrikt.

Vedlegg 12**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, datert 6. februar 2013****Vedr. korrespondanse knyttet til forhold rundt stenging av Grubbegata**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til brev av 16. januar 2013 og til statsrådets svarbrev av 18. januar 2013. I svarbrevet bekrefter statsråden at daværende Moderniseringsdepartement 7. november 2005 i brev til Oslo politidistrikt anmodet om trafikkregulering av Grubbegata, gjennomført som et prøveprosjekt hvor det skulle skiltes «innkjøring forbudt» i krysset mellom Apotekergata og Grubbegata og på lokket over Hospitalsgata og Grubbegata. Statsråden skriver at «Departementet fikk en muntlig tilbakemelding fra Oslo politidistrikt om at politiet mente det ikke ville være mulig å håndheve et innkjøringsforbud og at et forbud som ikke kunne håndheves ville svekke respekten for skiltingen.»

Komiteen ber om å få svar på følgende spørsmål:

1. Når mottok departementet den muntlige tilbakemeldingen fra politiet om midlertidig stenging av Grubbegata ved skilting?
2. Hvem i politiet (stilling og ansvarsområde) var det som muntlig meldte tilbake til departementet om at det ikke ville være mulig å håndheve et innkjøringsforbud ved skilting?
3. Hvilke andre i politiet (stilling og ansvarsområde) deltok i denne beslutningen?
4. Hvem i departementet mottok denne muntlige tilbakemeldingen (stilling og ansvarsområde)?

5. Hvilke andre i departementet, eventuelt i andre departementer, ble orientert om den muntlige tilbakemeldingen fra politiet og innholdet i denne?

Diskrepanser som framkommer mellom referatet fra høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen 16. november 2012 og svarbrevet fra statsråden 18. januar 2013

I NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen står det på side 439, i andre avsnitt at «Prosjektlederen har overfor kommisjonen forklart at Oslo politidistrikt mente det ikke ville være mulig å håndheve forbudet, og at respekten for skilting derfor ville bli ytterligere svekket. ... Prosjektlederen har overfor kommisjonen forklart at han forsto begrunnelsen, og at det ikke ble fremmet ytterligere forslag om skilting i gaten.»

Tidligere departementsråd, Karin Moe Røisland, fikk under høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen 16. november 2012 følgende spørsmål om framdriften i sikringsprosjektet fra representanten Anders Anundsen (side 131 i vedlagte referat): «Er det noe annet du kunne gjort for å ha presset på for å få dette ferdig i tide?». Moe Røisland svarte: «... Vi ba jo faktisk Oslopolitiet om å foreta stenging, midlertidig stenging, for det ville jo vært et effektivt og raskt tiltak.»

Noe senere (side 133 i referatet) i kontrollhøringen spurte representanten Hallgeir H. Langeland om

opsjonen om å «... be politiet om å stengja?» ikke ble vurdert, hvorpå Moe Røisland svarte: «*Jo, vi ba politiet om å stenge, men politiet mente at trusselvurderingen ikke var av en slik art at de kunne gjøre det.*»

Enda senere, på spørsmål fra representanten Per Olaf Lundteigen om Grubbegata (side 134 i referatet): «*Du sa at dere hadde bedt politiet om midlertidig stenging, og det fikk dere nei på. Når gjorde dere det?*», svarte Moe Røisland på slutten av kontrollhøringen (etter å ha funnet fram til denne datoen, side 137 i referatet): «*For det første fant jeg at 7. november 2005 gikk den anmodningen til politiet som jeg ikke husket i stad, så den er kvittert ut.*»

Statsråden sa under sin innledning til komiteen senere i samme kontrollhøring (side 138 i referatet) at «*Det hører med i framstillingen at FAD i november 2005 anmodet politiet om midlertidig trafikkregulering for å begrense adkomsten til Grubbegata fram til gaten kunne stenges permanent. Politiet hadde imidlertid ingen hjemmel til dette, og vi har tidligere hørt kommunen redegjøre for de mulighetene som var for midlertidig stengning.*»

Gjennom ovenstående informasjon framkommer det flere diskrepanser mellom tidligere departementsråd Moe Røislands og statsrådets utsagn. I statsrådets svarbrev av 18. januar 2013 står det at det var håndhevelsesproblem med et innkjøringsforbud

som var grunnen til ikke å skilte Grubbegata med skiltet «innkjøring forbudt». I kontrollhøringen sa statsråden at politiet ikke hadde hjemmel til å gjennomføre midlertidig trafikkregulering for å begrense adkomsten til Grubbegata fram til gaten kunne stenges permanent.

Tidligere departementsråd Karin Moe Røisland svarte i kontrollhøringen at det var gjennom brev av 7. november 2005 departementet ba Oslo politidistrikt om å stenge Grubbegata, men at politiet mente trusselvurderingen ikke var av en slik art at de kunne gjøre det. I brevet til Oslo politidistrikt ble det bare anmodet om å stenge gaten ved hjelp av skilting – ikke fysisk stenging, dvs. sperring av innkjørsel til Grubbegata.

Komiteen ber om å få svar på følgende spørsmål:

6. Når, og eventuelt på hvilken måte grunnga politiet at det ikke forelå noen trusselvurdering som hjemlet stenging av Grubbegata?
7. Ba departementet noen gang politiet om å få gjennomføre fysisk stenging, dvs. sperring av innkjøringene til Grubbegata?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken, ber komiteen om svar så snart som mulig.

Vedlegg 13

Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. februar 2013

Svar til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite vedrørende korrespondanse knyttet til stenging av Grubbegata

Jeg viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 06.02.2013 der det bes om ytterlige opplysninger omkring Moderniseringsdepartementets henvendelse til Oslo politidistrikt 7. november 2005 om trafikkregulering av deler av Grubbegata gjennom bruk av trafikkskilt. Henvendelsen fra departementet kom som resultat av en forutgående befarings høsten 2005 partene imellom.

Komiteen har stilt 7 spørsmål som jeg besvarer i det etterfølgende:

1. Når mottok FAD den muntlige tilbakemeldingen fra politiet om midlertidig stengning av Grubbegata ved skilting?

Svar:

Siden tilbakemeldingen var muntlig har vi dessverre ikke noen nedtegnelser som kan verifisere tidspunktet, men denne ble etter all sannsynlighet gitt før jul samme år.

2. Hvem i politiet (stilling og ansvarsområde) var det som muntlig meldte tilbake til FAD om at det ikke ville være mulig å håndheve et innkjøringsforbud ved skilter?

Svar:

Moderniseringsdepartementet var i kontakt med Erik Ruud (nå pensjonert) ved Trafikkseksjonen, Oslo politidistrikt.

3. Hvilke andre i politiet (stilling og ansvarsområde) deltok i denne beslutningen?

Svar:

Jeg kjenner ikke til den interne saksbehandlingen ved Oslo politidistrikt.

4. Hvem i FAD mottok denne muntlige tilbakemeldingen (stilling og ansvarsområde)?

Svar:

Prosjektlederen for sikringsprosjektet mottok den muntlige tilbakemeldingen.

5. Hvilke andre i FAD, ev. i andre departementer, ble orientert om den muntlige tilbakemeldingen fra politiet og innholdet i denne?

Svar:

I Moderniseringsdepartementet ble departementsråden informert. I tillegg fikk også prosjekteringsstaben i Statsbygg informasjon om dette.

6. Når, og ev. på hvilken måte grunnlav politiet at det ikke forelå noen trusselvurdering som hjemlet stengning av Grubbegata?

Svar:

Jeg kjenner ikke til om politiet på noe tidspunkt vurderte fysisk stengning av gaten.

7. Bad departementet noen gang politiet om å få gjennomføre fysisk stengning, dvs. sperring av innkjøringene til Grubbegata?

Svar:

Nei. I påvente av ferdigstillelse av tiltakene i reguleringsplanen, forutsatte departementet at politiet på vanlig måte ville sperre av gaten ved forhøyet trussel.

Vedlegg 14

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kommunal- og regionaldepartementet, datert 6. november 2012

Vedr. tildeling av skjønnsmidler til kommunene

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i dag hatt høring i forbindelse med behandlingen av statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport.

Under høringen kom det frem en rekke opplysninger vedrørende den psykososiale oppfølging av pårørende, etterlatte og berørte etter hendelsene 22. juli 2011. I den forbindelse har komiteen følgende spørsmål til Kommunal- og regionaldepartementet.

1. Hva har departementet gjort for å tilse at alle kommuner yter den hjelpen som er nødvendig for at pårørende/berørte/etterlatte skal få den bistand de har behov for? Hvordan har kommunene fulgt dette opp?
2. For å yte bistand til rammede etter hendelsene

22. juli 2011, er kommunene blitt tildelt skjønnsmidler fordelt etter innbyggertall.

- a) Hvorfor har kommunene som ikke har berørte, mottatt midler?
- b) Hvorfor har kommuner som har avviklet sitt tilbud, fått midler?
- c) Hva har departementet foretatt seg for å tilse at tilbudene i kommunene ikke er blitt avviklet før behovet er dekket?
- d) Hva har departementet foretatt seg overfor de kommuner som har berørte, men som ikke har tilbudt dem noe bistand? Hvordan ser departementet for seg at deres behov blir imøtegått?

Komiteen ber om svar i løpet av en uke, i tråd med den behandlingstid som er vanlig for slike spørsmål.

Vedlegg 15**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 16. november 2012****Vedr. spørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om tildeling av skjønnsmidler til kommunene**

Det vises til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til kommunal- og regionalministeren av 6. november 2012 og spørsmål vedrørende oppfølging av pårørende, berørte og etterlatte etter 22. juli 2012, herunder tildeling av skjønnsmidler til kommunene. Helse- og omsorgsministeren svarer i samråd med kommunal- og regionalministeren på spørsmålene.

Før jeg kommenterer de enkelte spørsmål, vil jeg understreke behovet for at helsetjenesten er proaktiv i forhold til de som ble rammet 22. juli. Vi skal gjøre vårt ytterste for å være offensive og støttende. Det gjelder også overfor dem som kanskje i første omgang føler de ikke trenger hjelp og bistand fra helsetjenesten, og av den grunn har takket nei til tilbud om hjelp i første omgang.

Midlene som er bevilget til psykososial oppfølging etter 22. juli, skal benyttes til dette. Dersom vi får konkret kunnskap om at disse midlene er nytt til andre formål, vil jeg i samråd med kommunal- og regionalministeren følge opp dette overfor de kommunene det gjelder.

Spørsmål 1:

Hva har departementet gjort for å tilse at alle kommuner yter den hjelpen som er nødvendig for at pårørende/berørte/etterlatte skal få den bistand de har behov for? Hvordan har kommunene fulgt dette opp?

Svar:

Helsedirektoratet ble 22. juli i fjor bedt om å ta det koordinerende ansvaret for beredskapssituasjonen i helse- og omsorgstjenesten knyttet til hendelsene, et ansvar som ble tatt på største alvor. I de påfølgende dagene ble det etablert kontakt med landets fylkesmenn for å sikre beredskap, den nyutviklede veilederen for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer ble distribuert, det ble opprettet et samarbeidsorgan for å sikre enhetlige og faglig forankrede råd og føringer - og etablert en ekspertgruppe med deltagere fra landets fremste fagmiljøer på feltet. I tillegg ble det opprettet et eget prosjekt for helsemessig, og ikke minst psykososial oppfølging, i Helsedirektoratet. Dette prosjektet er fortsatt operativt.

På bakgrunn av anbefalinger om å benytte de ordinære tjenestene, ble hovedansvaret for oppfølgingen av de som ble rammet av terrorhandlingene lagt til kommunene. En viktig del av oppfølgingsarbeidet fra sentrale helsemyndigheter har bestått i å bistå landets kommuner i dette oppfølgingsarbeidet. Arbeidet med å implementere veilederen for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer har hatt høy prioritet.

I tråd med veilederen ble det lagt til grunn at kommunene skulle innta en proaktiv holdning overfor de rammede og berørte, samt opprette en primær kontaktperson for å sikre kontinuitet i oppfølgingen. Faglige råd og veiledning tilpasset den aktuelle hendelsen spesielt er i tillegg i flere omganger distribuert til landets kommuner via fylkesmennene. Det ble tidlig avholdt en egen fagdag om den psykososiale oppfølgingen, og det ble utviklet og distribuert et eget kartleggingsskjema for vurdering og overvåking av psykiske reaksjoner og helseplager hos de som oppholdt seg på Utøya. Til spesialisthelsetjenesten, som på ordinær måte skal sørge for tjenester til de som har behov for spesialisert helsehjelp, er det sendt ut særskilt informasjon om prioritering og oppfølging av de rammede.

For å kunne vurdere behovet for ytterligere tiltak fra sentrale helsemyndigheter for å støtte kommunene i deres oppfølging, er det gjennomført to kartlegginger av kommunenes oppfølging. Disse er gjennomført hhv. høsten 2011 og våren 2012. Det er innhentet informasjon om kommunenes egen vurdering av behovet for hjelp blant de rammede, og om hvilke utfordringer kommunene har hatt i oppfølgingsarbeidet. Tilbakemeldingene fra kommunene viser at de selv i stor grad har vurdert egen kapasitet og kompetanse til å være tilfredsstillende, god eller svært god. Samtidig viser begge undersøkelsene at kommunene selv har avdekket svikt i eget tilbud, og at flere kommuner har opplevd flere sider av oppfølgingsarbeidet som krevende.

Fylkesmennene har i flere omganger rapportert til Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet at de oppfatter at kommunene har tatt oppgaven på alvor, at oppfølgingssystemene fungerer og at kommuner og spesialisthelsetjeneste fungerer godt.

I tillegg er det iverksatt flere forskningsprosjekter. Den største av disse er Utøya-studien, der data innhentes ved intervjuer utført av kvalifisert helsepersonell. Dersom det i intervjuene avdekkes udek-

kede hjelpebehov, blir det iverksatt tiltak for å sikre at hjelp blir gitt.

Hendelsene 22. juli var av et omfang og en karakter som medførte behov for å iverksette en rekke system- og kompetansemessige tiltak fra sentrale helsemyndigheters side. Det er allikevel viktig å understreke at ansvaret for selve tjenesteytingen for de rammede og berørte etter 22. juli, som for andre, ligger i den enkelte kommune og hos de regionale helseforetakene. Den enkelte innbyggers rettigheter til helse- og omsorgstjenester er hjemlet i pasient- og brukerrettighetsloven. Den som opplever at bestemmelsene i denne loven blir brutt, kan klage til Fylkesmannen. Dette er det ordinære sikkerhetsnettet som skal sikre alle borgere de helse- og omsorgstjenester de har krav på. Kompetansen til å gå inn i enkeltsaker og vurdere om krav til forsvarlig tjenesteyting, eller andre lovkrav er brutt, ligger hos tilsynsmyndigheten. likevel har departement og direktorat fulgt opp alle bekymringsmeldinger og varsler om svikt som har tilflytt disse (se svar på spørsmål 2c). Denne form for oppfølging av enkeltsaker kan allikevel aldri erstatte de ordinære systemer som skal sikre forsvarlige tjenester.

Spørsmål 2:

For å yte bistand til rammede etter hendelsene 22. juli 2011, er kommunene blitt tildelt skjønnsmidler fordelt etter innbyggertall.

- Hvorfor har kommuner som ikke har berørte, mottatt midler?*
- Hvorfor har kommuner som har avviklet sitt tilbud, fått midler?*
- Hva har departementet foretatt seg for å tilse at tilbudene i kommunene ikke er blitt avviklet før behovet er dekket?*
- Hva har departementet foretatt seg overfor de kommuner som har berørte, men som ikke har tilbudt dem noe bistand? Hvordan ser departementet for seg at deres behov blir imøtegått?*

Svar:

For å sikre at kommunene har ressurser til å dekke ekstraordinære utgifter til psykososial oppfølging ble det i 2011, gjennom kongelig resolusjon av 16. september 2011 og tilleggsproposisjon (Prop. 154 S (2010-2011)), vedtatt å øke rammene for skjønnsstilskuddet til kommunene over kap. 571, post 64 med 80 mill. kroner for inneværende år. Det ble i statsbudsjettet for 2012 bevilget 50 mill. kroner til samme formål. Det var høsten 2011 vanskelig å anslå behovet for oppfølgingstiltak i de enkelte kommuner, herunder behovet for å kompensere for ekstraordinære utgifter.

Forslaget om å bevilge midlene til kommunene over skjønnsstilskuddet ble fremmet for å sikre en effektiv fordeling og utbetaling av midlene, som samtidig åpnet for å ivareta fleksibilitet og kunnskap om lokale behov. Alternativet ville være å opprette et øremerket tilskudd hvor kommunene kunne søkt om å få tildelt midler etter et fastsatt og mer detaljert tilskuddsregelverk. Dette ville åpnet for å kreve detaljert rapportering fra kommunene om disponering av midlene, men samtidig tilsi en mer tidkrevende søknads- og forvaltningsprosess. Tidsaspektet for tildeling av midlene bevilget for 2011 var sentralt. Helse- og omsorgsdepartementet fastsatte i samråd med Kommunal- og regionaldepartementet fylkesrammer og retningslinjer for bevilgningen. Fylkesmennene ble bedt om å fordele midlene på bakgrunn av retningslinjene og sin kjennskap til kommunene.

A)

I retningslinjene for skjønnsstilskuddet omtales at:

Skjønnsmidlene skal ytes til ekstraordinære utgifter til psykososial oppfølging i kommunene etter terroranslagene 22. juli. Fylkesmannen skal ta hensyn til kommuner som har enkeltpersoner med særlig omfattende oppfølgingsbehov.

Fylkesmannen bør bistå kommunen med veiledning slik at midlene brukes på en mest mulig effektiv måte. Vi viser her til Helsedirektoratets «Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer» (IS-1810).

Fylkesmennenes konkrete kjennskap til forholdene i den enkelte kommune er viktig for en tilfredsstillende fordeling av skjønnsmidlene. Dersom det er grunnlag for interkommunalt samarbeid om psykososial oppfølging kan dette gis støtte innenfor rammen.

Det er understreket i retningslinjene at fylkesmennenes konkrete kjennskap til forhold i enkeltkommuner er av stor betydning for fordelingen. Det er imidlertid ikke spesifisert i retningslinjene at kommuner som ikke har berørte ikke kan motta midler. Dette ble valgt for å sikre fleksibilitet i ordningen, eksempelvis for å gi mulighet til kompensasjon ved overføring av kompetanse/personell mellom kommuner.

Det er gjennom informasjon fra støttegruppen fremkommet informasjon om at kommuner som ikke har direkte berørte og rammede, har mottatt til dels betydelige beløp til dette formålet. En overordnet gjennomgang av den kommunevise fordelingen av bevilgningen for 2011 har vist at fylkesmennene valgte ulike fremgangsmåter for å tilstille midlene til sine kommuner. Tre fylkesmenn har i den forbindelse fordelt midler etter en fremgangsmåte som har medført at kommuner uten rammede og berørte har mottatt tilskudd. I to fylker, Telemark og Møre og Romsdal, valgte fylkesmennene å fordele et grunnbeløp til

alle kommunene, blant annet som kompensasjon ettersom alle kommuner ble satt i beredskap i forbindelse med angrepene 22. juli. I Vestfold hadde fylkesmannen ved årets utløp (2011) kun mottatt krav fra to kommuner om dekning av utgifter, og fordelte resterende beløp på fylkets kommuner etter folketall.

Imidlertid tyder informasjon fra fylkesmennene på at alle kommuner som har meldt inn behov om skjønnsmidler i 2011, har fått tildelt midler. For tildelingen av midler i 2012 er det i eget brev til fylkesmennene presisert at kjennskap til behov, herunder fordelingen av rammede og berørte i fylket, skal ligge til grunn for fordelingen av midlene. I tillegg har fylkesmennene i år hatt bedre oversikt over behovet i kommunene, og et bedre grunnlag for å gjennomføre fordelingen.

I 2012 var situasjonen i Vestfold motsatt, og innmeldte behov i kommunene var større enn tildelt ramme. Fylkesmannen valgte da å benytte ordinære skjønnsmidler for å dekke dette ekstra behovet. Dette illustrerer at tildeling av disse midlene gjennom skjønn har gitt et nødvendig rom for lokal fleksibilitet.

B)

Helse- og omsorgsdepartementet vil be alle landets fylkesmenn om å redegjøre for sin kjennskap til om kommuner som har fått midler i 2012 har avvirket sitt tilbud. Helse- og omsorgsdepartementet vil videre be fylkesmennene påse at kommunene gir et tilbud til de rammede og berørte som har behov for det.

Dersom departementet får konkret kunnskap om at midler tildelt til psykososial oppfølging i 2012 er nyttet til andre formål, vil vi i samråd med Kommunal- og regionaldepartementet følge opp dette. Erfaringene fra tilskuddsfordelingen i 2011 og 2012 vil videre bli tatt med ved utforming av kriteriene for tilskuddsfordeling i 2013.

C)

Kommunene har et lovpålagt ansvar for å yte nødvendige helse- og omsorgstjenester. Sentrale helsemyndigheter har bidratt til å understøtte kommunene i dette arbeidet, som beskrevet, gjennom utarbeiding og formidling av faglige råd og veiledning generelt, i tillegg til materiell utviklet særskilt etter 22. juli. Veiledningsmaterialet utviklet særskilt etter 22. juli gir også råd og anbefalinger om utforming og varighet av oppfølgingsarbeidet.

I forbindelse med forberedelser til rettsaken ble det den 29. februar i år sendt ut brev til landets fylkesmenn, hvor disse blant annet ble bedt spesifikt om å påse at kommunene tilbød tilstrekkelig helsemessig og psykososial oppfølging av sine rammede og berørte innbyggere. Råd om oppfølging ble gjentatt,

og det ble i tillegg oppsummert eksempler på tilbakemeldinger om svikt, som grunnlag for å korrigere og forbedre tilbudet. Det ble videre gitt informasjon om hvor kommunene kunne henvende seg for faglig bistand til oppfølgingsarbeidet.

I tillegg har departement og direktorat fulgt opp bekymringsmeldinger. Slike er mottatt blant annet gjennom tilbakemeldinger fra den Nasjonale støttegruppen, fra enkeltpersoner som har deltatt på samlingene i regi av Helsedirektoratet, oppslag i media og direkte tilbakemeldinger til Helse- og omsorgsdepartementet. Slike meldinger er fulgt opp ved at Helsedirektoratet har kontaktet aktuell fylkesmann – som i flere tilfeller har tatt kontakt med kommuner for å forsikre at de faglige rådene og anbefalingene som er gitt av sentrale helsemyndigheter blir fulgt.

D)

På spørsmålet om hva departementet har foretatt seg overfor kommuner som ikke har gitt sine berørte et tilbud, vises det til svar på forrige spørsmål, herunder redegjørelse for departements aktivitet knyttet til oppfølging av bekymringsmeldinger. Flere av disse aktivitetene, som har representert en særlig aktiv oppfølgingsrolle fra sentrale helsemyndigheters side, har vært gjennomført på bakgrunn av tilbakemeldinger om kommuner som ikke har fulgt rådene om en proaktiv oppfølging, eller ikke har tilbudt den enkelte rammede en kontaktperson.

Behovet for bistand som følge av traumatiserende opplevelser vil variere fra person til person og over tid. Karakteren av hendelsene 22. juli tilsier imidlertid at det er behov for særlig kompetanse hos det utøvende helsepersonellet. Det er derfor iverksatt en rekke tiltak for å bidra til at kommuner som ikke har tilstrekkelig kompetanse, kan søke bistand for å styrke denne eller henvise til en annen instans. Helsedirektoratet har gitt de regionale ressursentrene for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging i oppdrag å understøtte kommunenes oppfølgingsarbeid, blant annet gjennom faglig bistand og implementering av råd som er gitt. Det er videre utviklet et eget nettbasert kurs for medlemmer i kommunale psykososiale kriseteam. Kurset «Når krisen rammer» skal bidra til å styrke den psykososiale oppfølgingen etter kriser, ulykker og katastrofer, og terrorhandlingene 22. juli omtalt spesielt.

For å imøtekomme behovene til rammede og berørte etter 22. juli, er det av sentral betydning at kommunene viderefører en proaktiv tilnærming i sitt arbeid, slik at behovene kan møtes når de oppstår. I tillegg er det avgjørende at det legges til rette for at pasienten eller brukerens rett til brukermedvirkning kan utøves, her som for alle andre pasient- og brukergrupper. Det er videre avgjørende at kommunene innhenter den kompetanse de trenger ved å ta i bruk de fag- og

kompetansehevingstilbud som eksisterer. Regjeringen og de sentrale helsemyndighetene vil fortsatt legge til rette for at tilbudet til de rammede og pårørende etter 22. juli blir så godt som mulig. Bekymringsmeldinger, meldinger om svikt og informasjon om at tilbudet ikke er tilstrekkelig skal fortsatt følges opp gjennom å kontakte aktuelle kommuner.

Helsedirektoratet arbeider nå med en plan for langsiktig psykososial oppfølging for år 2- 5 etter

hendelsene. Arbeidet gjennomføres med utgangspunkt i faglige råd fra Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress og deltakere i ekspertgruppen og samarbeidsorganet opprettet etter 22. juli, samt tilbakemeldinger fra den Nasjonale støttegruppen. Dette skal sikre at vi er godt forberedt til å bidra til at den enkelte rammede og berørte får et best mulig tilbud om hjelp og støtte til å kunne håndtere hverdagen.

Vedlegg 16

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Helse- og omsorgsdepartementet, datert 28. november 2012

Tildeling av skjønnsmidler til kommunene – oppfølging etter 22. juli 2011

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til korrespondanse vedrørende oppfølging av pårørende, berørte og etterlatte etter 22. juli 2011 og tildeling av skjønnsmidler til kommunene. Komiteen takker for en grundig redegjørelse statsrådets svarbrev av 16. november 2012.

I statsrådets svar på spørsmål 2 a) om hvorfor det er gitt midler til kommuner som ikke har berørte, gjøres det rede for at fylkesmenn som har hatt ubrukte midler, har fordelt dette til kommunene etter folke-

tall. Komiteen er kjent med at en slik fremgangsmåte har vært avklart med Kommunal- og regionaldepartementet, og at forutsetningen har vært at innmeldte behov fra berørte kommuner skulle være dekket, jf. blant annet informasjon på nettsidene til Fylkesmannen i Vestfold.

Komiteen ber derfor om en presisering av statsrådets uttalelser innledningsvis i svarbrevet om at dersom departementet får kunnskap om at midlene er nyttet til andre formål, vil dette bli fulgt opp overfor de kommunene det gjelder.

Vedlegg 17

Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. januar 2013

Vedrørende oppfølgingsspørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om tildeling av skjønnsmidler til kommunene

Det vises til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 28. november 2012 vedrørende oppfølgingsspørsmål angående oppfølging av pårørende, berørte og etterlatte etter 22. juli 2011 og tildeling av skjønnsmidler til kommunene.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ber om en presisering av min uttalelse om at dersom departementet får kunnskap om at skjønnsmidler tildelt kommunene er nyttet til andre formål, vil dette bli fulgt opp overfor de kommuner det gjelder.

Helse- og omsorgsdepartementet har sendt et brev til alle landets fylkesmenn hvor fylkesmennene

bes om å redegjøre for kjennskap til om kommuner i de respektive fylkene som har mottatt skjønnsmidler til psykososial oppfølging etter 22. juli har brukt midlene til andre formål. Brevet er vedlagt. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere tiltak rettet mot eventuelle kommuner dette måtte gjelde på bakgrunn av fylkesmennenes tilbakemeldinger på ovennevnte brev.

Departementet har utformet reviderte retningslinjer for skjønnsstilskuddet til psykososial oppfølging i kommunene etter 22. juli for 2013. Retningslinjene vil presisere at midler skal tildeles etter søknad, samt at det åpnes for anmodning om tilbakebetaling av udisponerte midler hvis behovssituasjonen, eller andre forhold, endres.

Vedlegg 18

Referat fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen om

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Høring tirsdag 6. november 2012:

Alexandra Bech Gjørsv, leder for 22. juli-kommisjonen	*	3
Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsene	*	11
Representanter for de frivillige ved Tyrifjorden 22. juli 2011	*	20

Høring mandag 12. november 2012:

Tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik og tidligere justisminister Odd Einar Dørum	*	27
Direktør Jon A. Lea, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	*	40
General Harald Sunde, forsvarssjef, generaløyntant Kjell Grandhagen, sjef for Etterretningstjenesten og generalmajor Kristin Lund, generalinspektør for Heimevernet	*	50
Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen, Forsvarsdepartementet og assisterende departementsråd Morten Tiller	*	60
Tidligere PST-sjef Janne Kristiansen og tidligere PST-sjef Jørn Holme	*	74

Høring fredag 16. november 2012:

Byrådsleder Stian Berger Røsland, tidligere leder av byutviklingskomiteen i Oslo kommune Ola Elvestuen og tidligere nestleder av byutviklingskomiteen Tone Tellevik Dahl	*	85
Tidligere statsråd Heidi Grande Røys, Fornyings- og administrasjonsdepartementet	*	98
Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, Statsministerens kontor og regjeringsråd Nina Frisak	*	108
Tidligere departementsråd Karin Moe Røisland, Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	*	127
Statsråd Rigmor Aasrud, Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet . . .	*	137

Høring mandag 19. november 2012:

Tidligere politidirektør Ingelin Killengreen	* 151
Tidligere politidirektør Øystein Mæland og assisterende politidirektør Vidar Refvik	* 168
Tidligere politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal, tidligere Kripos-sjef Odd Reidar Humlegård og politimester i Nordre Buskerud politidistrikt Sissel Hammer	* 180
Anders Snortheimsmoen, sjef for beredskapstroppen	* 200
Politimester Torbjørn Aas, Vestfinnmark politidistrikt	* 211

Høring mandag 26. november 2012:

Tidligere departementsråd Morten Ruud, tidligere assisterende departementsråd Hans Olav Østgaard og tidligere ekspedisjonssjef Hans Sverre Sjøvold	* 221
Tidligere justisminister Knut Storberget	* 235
Statsråd Grete Faremo, Justis- og beredskapsdepartementet	* 251
Statsminister Jens Stoltenberg	* 266

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
tirsdag den 6. november 2012 kl. 9.30**

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Møtelederen: Da er klokken slagen. På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den første av i alt fem kontrollhøringer som skal avholdes denne måneden. Det er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen 22. juli 2011 og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt faktiske forhold, samtidig som vi skal bidra til plassering av ansvar. Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsaken til, og hvem har ansvaret for, at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverket iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvaret utøvd, og hvor kan ansvaret plasseres?
3. Hvem sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket frem som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Denne første høringsdagen vil bli litt annerledes enn de øvrige høringsdagene. Vi har invitert lederen for 22. juli-kommisjonen, ledelsen i den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsen og representanter fra de frivillige ved Tyrifjorden. Ingen av disse hadde noe slags ansvar for håndteringen av 22. juli 2011, men er på ulike måter helt sentrale aktører. Det er komiteens håp at denne dagen skal bidra til å gi et mer fullstendig bilde av hva som faktisk skjedde 22. juli 2011.

Høringen vil bli holdt i tråd med reglementet for åpne kontrollhøringer, men komiteen har valgt å fravike enkelte av de prosedyrer som vanligvis følges. De inviterte vil bli gitt anledning til å holde en kort innledning, men komiteens utspørring er lagt opp litt mindre stramt enn van-

lig. Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

Jeg må også minne om mikrofonene – når vi snakker, må vi huske å slå dem av og på, slik at vi får lyden i orden.

*Høring med Alexandra Bech Gjørvi, leder
for 22. juli-kommisjonen*

Møtelederen: Så vil jeg få lov til å ønske velkommen til Alexandra Bech Gjørvi, som var leder av 22. juli-kommisjonen. Velkommen hit. Hun har med seg Bjørn Otto Sverdrup, som ledet kommisjonens sekretariat – velkommen også til deg.

Vi har lest rapporten deres og ganske mye av bakgrunnsdokumentasjonen som dere innhentet. Komiteen vil likevel mene at det er nyttig å få anledning til å stille spørsmål direkte til kommisjonens leder.

Da gir jeg først ordet til Alexandra Bech Gjørvi til en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god.

Alexandra Bech Gjørvi: Tusen takk for invitasjonen til komiteens behandling av regjeringsmedlemmenes redegjørelser om oppfølgingen av 22. juli-kommisjonens rapport.

Komiteen stiller gode, men krevende spørsmål om årsaksforhold og ansvar. Spørsmålene kan besvares på det formelle og praktiske plan, men de stimulerer også til mer fremadrettet refleksjon om underliggende årsaker av mer sammensatt og til dels kulturell karakter.

22. juli-kommisjonen søkte å gi svar på de viktigste årsakene til at noe gikk godt og noe sviktet i sikkerhet og beredskap knyttet til terrorangrepene. Samtidig lå det som et premiss i mandatet at vi ikke skulle ta stilling til spørsmål knyttet til rettslig ansvar.

22. juli var en dramatisk hendelse som det er viktig å trekke lærdom av. Kommisjonens rapport er et bidrag i denne læringsprosessen, og jeg ser det som positivt at så mange av både de ansvarlige og de direkte berørte har gitt uttrykk for at de kjenner seg igjen i våre beskrivelser, og at anbefalingene etter deres oppfatning gir et godt utgangspunkt for læring.

En av de viktigste verdiene ved kommisjonens arbeid var at vi var ti personer med svært ulik erfaring og ekspertise som sammen med sekretariatet analyserte en stor mengde informasjon i et forsøk på å rekonstruere hva som skjedde denne dagen, og hvorfor samfunnets respons ble som den ble. Rapporten er et produkt av dette omfattende og felles arbeidet, som ga en kvalitetssikring og dybde i refleksjoner som vi hver for oss ikke kunne kommet i nærheten av på egen hånd.

22. juli-kommisjonens mandat var å foreta en gjennomgang og evaluering av angrepene for å trekke lærdom. Mandatet ba oss spesifikt se nærmere på samfunnets og myndighetenes evne til

- å avdekke planer om og avverge angrep
- å beskytte seg mot og redusere konsekvensene av angrep

- å håndtere situasjonen under og etter slike hendelser, herunder ivaretagelse av skadde og pårørende.

Kommisjonen arbeidet i ett år og hadde et eget fulltids sekretariat. Som bakgrunn for arbeidet var kommisjonens medlemmer på befaringer både på åstedene og andre steder som var avgjørende for vår helhetsforståelse. Vi innhentet tusenvis av dokumenter og rapporter, store mengder tekniske data – foto, video, lydlogger, GPS og teledata. I tillegg benyttet vi politiets etterforskning.

Kommisjonen hadde møter med i overkant av 800 personer, med 123 av dem i form av formelle forklaringer, og vi fikk innspill i en spørreundersøkelse med 3 700 respondenter blant de direkte berørte. Som bakgrunn for våre anbefalinger innhentet og analyserte vi store datasett i form av hele politiets operative logg for 2011 – fra alle landets politidistrikt – og alle politiets arbeidstidsdata for 2011. Vi gjorde fire studiebesøk i utlandet og innhentet tolv eksterne ekspertuttalelser. Dette var et omfattende materiale, men vi følte det var riktig å gå så grundig til verks.

22. juli var en av de mest dramatiske hendelsene i norsk historie og går sterkt inn på oss alle. Altfor mange opplevde å bli direkte og indirekte berørt.

Rapporten ble på 500 sider, med 1 600 fotnoter.

Angrepene 22. juli hadde en kontekst. Vi har hatt et tiår med terror internasjonalt, og samfunnssikkerhet og beredskap har fått mye oppmerksomhet i norske utredninger. I rapportens kapittel 4 redegjør vi for denne utviklingen i trusselbildet i Norge og læringen fra tidligere angrep. Vi konstaterer at etterretnings- og sikkerhetstjenestene har rapportert om et tiltagende trusselnivå i Norge, særlig knyttet til ekstrem islamisme. Rapporten dokumenterer en rapportert tendens mot at terrorangrep gjennomføres ved flere koordinerte angrep, der både bomber og håndvåpen inngår. Soloterrorisme har vært sett på som en stigende bekymring. I kommisjonens undersøkelser av beredskapen før 22. juli fant vi at disse vurderingene av trusselnivå og kunnskapen fra tidligere angrep i stor grad var oppfattet og i stor grad faktisk avspeilet i de ulike nødetatenes beredskapsplaner og opplæringsprogram. Vi fant med andre ord flere gode planer – i politi, helse, forsvar, brannvesen og kommuner. Vi fant en fornuftig retningslinje for politiets håndtering av «skyting pågår»-situasjoner, og vi fant en i utgangspunktet god analyse og tiltaksplan for å øke sikkerheten mot terror i regjeringskvartalet. Planer var ofte ikke mangelen, men heller bruk av disse.

I kapittel 5 redegjør kommisjonen for organiseringen av og regelverket for samfunnssikkerhet. Den prinsipielle ansvarsfordelingen knyttet til myndighetsinnsatsen er kjent for denne komiteen. Jeg peker allikevel kort på følgende:

- Ansvar for sikring av skjermingsverdige objekter påligger eieren, dvs. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.
- Ansvar for å avdekke planer og forebygge terrorangrep påhviler Politiets sikkerhetstjeneste.
- Ansvar for å bekjempe og sikre mot kriminelle angrep er gjennom politiloven tillagt politiet – her Oslo og Nordre Buskerud politidistrikter. Politidirektoratet hadde etter planverket ansvaret for å iverksette nasjonale beredskapstiltak.

- Ansvar for redningsinnsatsen ledes av politiet, men faglig er etatene styrt innenfor sine områder.
- Ansvar for helsemessig og psykososial ivaretagelse er fordelt mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten, som er det regionale helseforetaket.
- Hvert departement hadde ansvar for sin egen beredskap for videre drift av departementenes oppgaver i en krisesituasjon.

Rapportens kapittel 6–11 gjennomgår krisehåndteringen, og 16–18 gjennomgår i hvilken grad de barrierer samfunnet har stilt opp for å forhindre terrorangrep, fungerte som forutsatt. Det var denne faktabaserte gjennomgangen som ledet frem til kommisjonens hovedfunn:

- «Angrepet på regjeringskvartalet 22/7 kunne ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akutfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

Kriser kjennetegnes av uforutsigbarhet. Vi skriver i rapporten:

«At det begås feilvurderinger og handlinger som viser seg å være uheldige, er uunngåelig. Eksisterende planer og erfaring vil aldri fullt ut dekke en situasjon. (...) Fundamentet for evnen til å håndtere kriser ligger derfor i forberedelsene: planer, trening, øvelser, samhandling og tenkesett.»

Slik sett forbereder vi oss i dag for den neste krisen. Vi bør bruke tiden godt.

I kommisjonens vurdering av myndighetenes håndtering har vi søkt å analysere de bakenforliggende årsakene til at responsen ble som den ble. Det var da naturlig å ta utgangspunkt i å stille spørsmål ved kvaliteten i formelle rammer og ansvarsforhold.

Resultatet av kommisjonens gjennomgang av dette viste imidlertid

«at myndigheten gjennom organisatoriske forhold, lovbestemmelser og resolusjoner, utvalgsarbeid, stortingsmeldinger og revisjoner har viet stor oppmerksomhet til sikkerhets- og beredskapsspørsmål».

Etter kommisjonens syn har Norge de senere år etablert en sikkerhets- og beredskapslovgivning som i hovedsak er oppdatert, og et myndighetsapparat med en rimelig tydelig ansvarsfordeling for forebygging, avverging og håndtering av terrorangrep. Likevel var det mye som sviktet.

Det andre spørsmålet vi stilte, var om svakhetene i

samfunnets håndtering i hovedsak var et resultat av ressursmangel. Gjennom kommisjonens arbeid har vi pekt på en rekke problemstillinger som har ressursmessige konsekvenser. I den akutte håndteringen var mangel på ressurser på enkelte viktige funksjoner – bl.a. på operasjonssentrene – åpenbart en utfordring, og flere av kommisjonens anbefalinger dreier seg om områder med behov for mer ressurser. Samtidig så vi flere eksempler på at knappe ressurser ikke spilte en avgjørende rolle, og at utfordringene viste seg å ligge i ledelse og kommunikasjon, i mye større grad enn i mangel på innsatspersonell.

Kommisjonen pekte på betydelige styringsutfordringer innenfor justissektoren, og særlig mangel av helhetlig styring av politietaten, som viktige bakenforliggende forklaringer på utfordringene i den akutte innsatsen. Politietaten preges av manglende samsvar mellom mål, prioriteringer, ressurser og oppgaver. I tillegg peker vi på en for sterk forsiktighetskultur i PST, samt svakheter på IKT-området, som viktige årsaker til mye av det som gikk galt.

Dette gjorde at kommisjonen valgte å stille spørsmål ved systemets evne til å nyttiggjøre seg eventuelle nye ressurser før man hadde festet et sterkere ledelsesmessig grep rundt oppdraget knyttet til sikkerhet og beredskap.

Til tross for at ansvarsfordelingen for forebygging, avverging og håndtering av terrorangrep i hovedsak er avklart, så kommisjonen at evnen til å ta og følge opp dette ansvaret varierte mellom de ulike etatene, både i forebyggingsfasen og i krisehåndteringen.

Etter kommisjonens oppfatning er det som skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22. juli, i hovedsak knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og organisasjoner utøvet den myndighet de er gitt.

I rapporten peker kommisjonen på at der det sviktet, skyldtes det at:

- «Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.
- Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.
- Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.
- Potensialet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har ikke vært godt nok utnyttet.
- Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.»

Mange av disse årsakene ser vi går igjen. Kommisjonen skriver at lærdommene i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger enn behov for nye lover, organisering eller store, nye verdivalg. Vi konkluderte at det haster med å ta tak i disse utfordringene fordi nødvendig endring kan og vil ta tid, og krever besluttsomhet og utholdenhet.

Slik sett er jeg nå mest utålmodig etter å se tydelige tegn på endringsvilje og faktiske, konkrete utviklingsplaner for å rette opp den sårbarheten kommisjonen har avdekket, enn å etablere en enda tydeligere forståelse av hvem som hadde ansvaret for at responsen 22. juli ble som den ble. Det viktigste er at de som har ansvar for dette, tar dette

ansvaret, og at vi alle bidrar på en slik måte at vi faktisk lærer av hva som skjedde 22. juli.

Jeg avslutter med dette mitt åpningsinnlegg, og svarer gjerne på spørsmål sammen med kommisjonens sekretariatsleder, Bjørn Otto Sverdrup.

Møtelederen: Mange takk for en grundig og god gjennomgang.

Vi åpner da for spørsmål fra komiteens medlemmer, og første spørrer er Geir Jørgen Bekkevold, som er sakens ordfører.

Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder, og takk for gjennomgangen. Jeg vil også benytte anledningen til å takke Bech Gjørvi-kommisjonen for det arbeidet dere har gjort og denne rapporten som dere har lagt fram.

Jeg har litt åpne spørsmål til å begynne med. Det ene er: Du har jo fått med deg både statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelse for Stortinget. Synes du de redegjørelsene tar opp i seg de utfordringene som kommisjonen peker på? Opplever du at de redegjørelsene nettopp tar på alvor den lærdom vi må trekke og som kommisjonen er veldig tydelig på?

Det andre, mer åpne, spørsmålet er: Er det noe du mener komiteen bør være spesielt opptatt av i vårt arbeid med denne saken?

Og helt til slutt: Sett i lys av debatten som har vært i ettertid av Bech Gjørvi-kommisjonens rapport og de tilbakemeldingene som er kommet, ser du at det er ting i den rapporten som mangler, som burde ha vært skrevet eller presisert på en annen måte, eller er det noen konklusjoner dere har trukket som dere kanskje vil nyansere litt mer, sånn i ettertid av den debatten som har vært? Takk.

Alexandra Bech Gjørvi: Det vi først og fremst etter spør, er jo at man tar inn over seg at denne tragedien, alt det som skjedde, pålegger oss alle og alle i ansvarlige posisjoner et ansvar for å iverksette nødvendige endringer, at man må etterlyse handlingsplaner for å ta tak i de utfordringene vi peker på, og som andre også peker på, og at man må sørge for å ha den besluttsomhet og gjennomføringsevne som kreves for endringer som må tas tak i over tid.

En av utfordringene jeg selv opplever å ha sett, er at man i mange sammenhenger – både ulike sammensatte organer og ulike etater – på en måte har lagt problemstillingen bak seg når man har fattet et vedtak. Det å følge opp at resultatet faktisk oppnås, er en kjempeviktig lærdom som vi alle kan ta til oss, og alle dere som er i ansvarlige posisjoner, må sørge for at det blir en endring på det. Det er det vi etterspør.

Om jeg mener at redegjørelsen til Stortinget er bra nok, synes jeg ikke det er naturlig å spørre meg om nå. Jeg er spent på stortingsmeldingen som skal komme, hvilke planer som kommer og hvilke planer de underliggende etatene kommer opp med. Jeg tror dere får trekke konklusjoner rundt statsministerens og justisministerens innlegg.

Om det er noe som mangler? Ja, vi har oppdaget at vi har skrevet en hel og en halv setning feil i kapitlet om

våpen, og det har jeg sagt i avisene også. Vi har ved en glipp klart å skape et litt unyansert inntrykk av hvor lett det er å oppgradere våpen. Et sted skriver vi at vanlige våpen kan oppgraderes til halvautomatiske våpen – det er ikke riktig – og et sted skriver vi for enkelt om muligheten til å oppgradere fra halvautomatisk til helautomatisk, som er mulig. Det beklager vi, også overfor dere, men anbefalingen står vi ved.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Kolberg, og deretter har jeg tegnet meg selv. Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Det er jo veldig tydelig for oss, Gjørvi, at kommisjonen, og du, legger veldig vekt på det du nå også er inne på, nemlig spørsmålet om det vi kan kalle for «kultur» i forvaltningen, evnen til å følge opp politiske vedtak. Jeg vil gjerne høre din betraktning rundt: Hva fant komiteen som grunn til at vedtak som er gjort – her i Stortinget og i regjering – ikke er fulgt opp i forvaltningen og spesielt i politiet? Hva er din betraktning rundt dette? Det er skrevet lite om dette, men det er viktig for komiteen å få høre det.

Alexandra Bech Gjørvi: Vi la jo vekt på veldig mange operative vedtak som var besluttet, som ikke ble gjennomført, så det var ikke først og fremst sammenhengen mellom politiske vedtak i Stortinget og forvaltningens evne til å implementere det, men vel så mye forvaltningens egen evne til å implementere sine egne beslutninger. Men det handler dypest sett om å oppfylle de ambisjoner man har skrevet om, f.eks. i stortingsmeldinger.

Vi har pekt på en utfordring knyttet til risikoerkjennelse, altså at man intellektuelt vet at det kan skje, men mange kjenner seg igjen i at man allikevel dypest sett ikke tror det hender. Det er vanskelig å si hva de grunnleggende årsakene er. På et tidspunkt prøvde jeg meg på å si noe om norsk kultur, men jeg har fått ganske gode antropologiske motargumenter for at det blir på en måte litt overfladisk av meg å mene noe om norsk kultur. Jeg tror Stortinget er like gode til å vurdere det som jeg er. Kommisjonen pekte på risikoerkjennelse, altså forskjellen på risikoforståelse, på det intellektuelle plan, og risikoerkjennelse, at man kjenner det på kroppen. Hvorfor er det sånn? Jeg vet ikke, men der tror jeg det vil bli spekulasjon.

Bjørn Otto Sverdrup: Kan jeg få lov til å supplere litt? Ett eksempel i rapporten peker jo f.eks. på hvordan politiet etter NOKAS-ranet bestemmer seg for å etablere et system for sikker og effektiv varsling mellom politidistrikt. Sju år etter at man bestemte seg for å gjøre det, fungerte dette systemet fortsatt ikke. Hvorfor var det sånn? Vi gikk inn i den prosessen og forsøkte å se på hvorfor det var slik, og hvis jeg skal si noen stikkord, er det at det får for liten oppmerksomhet. Man bestemmer seg for hva man må gjøre, men så blir det for mange problemstillinger som kommer dag for dag, som flytter fokus fra de lange linjene og fra det å faktisk etablere det man har bestemt seg for å gjøre. Så har man kanskje til slutt glemt at man hadde bestemt seg for å gjøre det, og man tror at man har etablert et system

uten faktisk å teste og etterprøve. Sånn sett er det egentlig en glipp i fokus og oppmerksomhet, og en manglende evne til å prioritere, til å si at dette faktisk er viktigere enn en del av de andre daglige tingene. Som en liten illustrasjon.

Alexandra Bech Gjørvi: Så da kommer vi vel tilbake til mitt svar på det forrige spørsmålet, nemlig at man kan ikke si seg fornøyd med at man har tatt en beslutning om at ting skal gjennomføres. Det er noe med å ha en systematikk i oppfølgingen av de mange vedtak. Så er jeg den første til å se at forvaltningen har et veldig sammensatt mål bilde. Det er utrolig mange ting som skal gjennomføres samtidig. Det kommer ganske mange motstridende signaler, både fra befolkningen og fra besluttede myndigheter, og det er en krevende situasjon. Og det å diskutere et helhetlig og riktig mål bilde er noe av det vi legger i «ledelse».

Møtelederen: Martin Kolberg, til kort oppfølging.

Martin Kolberg (A): Jeg takker for dette, men for å få en konkretisering av dette, som jo angår vårt arbeid i dette bildet, så vil jeg spørre: Det er ingen tvil om at det rettes en betydelig kritikk mot politiet. I hvilken grad mener dere at det er de politiske myndigheters ansvar at det faktisk har blitt slik?

Alexandra Bech Gjørvi: Vi gjennomgår jo styringen av politietaten, vi peker på oppdragsdokumentet fra Justisdepartementet til Politidirektoratet, og vi gjennomgår Politidirektoratets styring av de enkelte politidistrikt. Vi ser at man ikke har evnet å omdanne hele politiets oppdrag – den trygghetsskapende og beredskapsmessige siden ved politiinnsatsen er ikke avspeilet i det som man ber om resultatoppfølging på. Det er veldig mange mål, men veldig mange mål knyttet til enkelte politiske spørsmål, til viktig oppfølging av straffesaker og gjennomføring av den påtalemessige siden av politioppdraget og til å overholde de økonomiske og andre administrative rammer, mens det er veldig få mål knyttet til viktige kriterier som responstid, responskvalitet og match mellom når oppdragene finner sted og når politifolk er på jobb. Det er jo ledet fra Justisdepartementet, og sånn sett er det en svikt i den politiske styringen. Samtidig er vi opptatt av at også Politidirektoratet, og også det enkelte politidistrikt, har et ansvar for å lede opp mot sitt oppdrag innenfor sitt ansvarsområde, så man kan ikke bare se oppover.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv, og deretter er det Per-Kristian Foss.

Jeg har ristet mye på hodet når jeg har lest særlig bakgrunnsstoffet og forklaringene som er gitt til Bech Gjørvi-kommisjonen, både fra politiske ledere og fra embetsverket. Det jeg savner, er noen som står i det og sier «jeg tar ansvar». Det er nesten ikke mulig å finne spor av den ansvarserkjennelse som jeg mener lederskap innebærer – en skyver ansvaret enten opp, ned eller til siden – og det stemmer jo veldig godt med det som dere har konkludert med og skrevet i deres rapport. Men kan en slik kultur komme overraskende på en regjering?

Alexandra Bech Gjørv: Jeg har aldri sittet i en regjering, og jeg vet ikke hva jeg skal svare på det. Men vi peker jo på et behov for resultatoppfølging innenfor de ulike ansvarsområdene.

Møtelederen: Og regjeringen har sett at de ikke oppnår de resultatene de er enige om å oppnå. I og med at dette er så gjennomført, at ingen tar dette ansvaret for å få resultatet: Stemmer det med kommisjonens oppfatning at det at de ikke klarer å få dette til, må ha vært kjent for regjeringen?

Alexandra Bech Gjørv: Vel ... Vi har jo snakket med de ansvarlige statsrådene, og de har gjort rede for at de f.eks. har forsøkt å få mer politifolk ut i gatene, og de har bevilget ganske mange årsverk. Men på et vis har man ikke sett hvor årsverkene har endt opp, man har kanskje ikke hatt den oversikten, man har ikke hatt den resultatoppfølgingen som vi etterspør. Så det å se resultatene av sine beslutninger er noe vi peker på som et viktig læringspunkt.

Bjørn Otto Sverdrup: Jeg kan supplere litt. Man kan si at mangelfull iverksetting av offentlig politikk er et veldig kjent fenomen. Litteraturen er full av det, om at de som vedtar lover og regler, er mye mer opptatt av å komme med utspill enn av å se på om de faktisk blir etterlevd og fulgt opp. Dette er uavhengig av regjeringen og uavhengig av land. Det er også slik at i mange store organisasjoner kan det være tilløp til uklarhet omkring ansvar, som også kan være til hinder for gjennomføring. Så jeg tror egentlig ikke dette dreier seg så mye om partipolitiske ting. Det er slik at vi lever i et samfunn som er komplekst. Vi har en tendens til å ønske oss å ha veldig mange mål og mange gode intensjoner. For politiets del betyr det at de får hverdagen sin krydret med over 114 målsettinger gjennom ett år, og da blir det vanskelig å skille mellom hva som er viktig og hva som er mindre viktig. Sånn sett tror jeg dette er like mye systemmessige som partipolitiske eller andre ting.

Møtelederen: Da er det Per-Kristian Foss, og deretter Lundteigen.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har først en liten kommentar til det siste: Det er jo derfor vi har Riksrevisjonen, for at vi som folkevalgte kan kontrollere at dem vi har satt til å iverksette vedtakene – altså ikke oss, men dem vi har satt til å iverksette dette, det vil si regjering og forvaltning – faktisk iverksetter det vi vedtar. Og det kalles jo forvaltningsrapporter, som vi – til manges store irritasjon – får jevnlig, flere ganger i året, om lag 15.

Og så til mine spørsmål. Jeg har to stykker. Det ene går på kultur og politisk iverksettelse, som dere har vært inne på. Det går jo igjen, og rapporten tydeliggjør at sikkerhetsprosjektet som var Fornyingsdepartementets ansvar, ikke noen gang oppnådde politisk høy prioritet. Heidi Grande Røys, som var den første statsråd etter regjeringsskiftet i det departementet, gjorde et tiltak som synes meg fornuftig. Hun sendte et notat til statsministeren og ba om at sikkerhetsprosjektet ble tatt opp i regjeringens under-

utvalg og gitt prioritet. Det vil jo også si at det ble løftet opp til å være et regjeringsansvar mer enn et fornyingsdepartementsansvar. For hun så jo det Erik Solheim, avgått statsråd, senere – etter rapporten – har kommentert. Han sa vel noe i retning av at sikkerhetsprosjektet var aldri på topp i noe departement. Alle departementer vinner jo i en regjeringskonferanse – noen prosjekter vinner frem, og noen vinner ikke frem. Og det Grande Røys gjorde, var å forsøke å få regjeringen til å løfte prosjektet opp på et høyere nivå enn konkurransen mellom departementene om budsjettmidler.

Har dere noen refleksjoner om hvorvidt det at hun fikk påskriften om at det ikke skal tas opp i underutvalget, kan ha hatt en virkning på prosjektets senere prioriteringer, eller mangel på prioriteringer? Jeg viser da bl.a. til departementsråd Røislands senere forklaring, som gikk ut på at dette vel ikke var løftet høyt opp politisk i hennes tid. Det er det ene spørsmålet.

Det andre er en refleksjon etter å ha møtt politiet som var på Utøya, i går – de som var der 22. juli. Og en av deres forklaringer var jo bl.a. at de hele tiden lette etter flere terrorister. Det utsatte jo mye. Ambulansepersonellet på Utøya kom senere på plass, bl.a., fordi de ikke var sikre på om den mannen de hadde tatt, var den eneste mannen – de trodde at det var flere. Samtidig beskriver dere at PST i lang tid har vært svært opptatt av det man kaller soloterrorister, altså at det kan være én mann, kanskje fra forskjellig hold. Og da slår det meg at det var en mangel på virkelighetsoppfatning mellom politiets besatte opptatt-heit av at det måtte være flere – dette kunne ikke være én manns verk, det måtte være mange – og PSTs stadige understrekinger på forhånd av at det kan tenkes at det er én mann som står bak det hele hvis det skjer noe.

Har dere noen refleksjoner om det siste spørsmålet, spørsmål 2, også?

Takk.

Alexandra Bech Gjørv: Da politiet ankom Utøya, var det jo som å komme til en slagmark. På det tidspunktet var det mange ungdommer som hevdet at det var flere gjerningsmenn, og vi oppfattet det som en naturlig og god beslutning å lete etter flere gjerningsmenn når man fikk informasjonen og så forholdene på øya.

Men før det, før man ankom øya, ser vi ingen tegn til at innsatspersonellet på noe tidspunkt fikk opplysninger om at det var annet enn én gjerningsmann, selv om flere av dem sa at de ut fra deres erfaring og opplæring holdt det for åpent at det kunne være flere. Men all informasjon som kom dit, til innsatspersonellet, ut fra det vi har kunnet kartlegge, tilsa at det var én gjerningsmann. Så det er to ulike tidspunkter i hendelsesforløpet.

Så er det riktig at PST har vært opptatt av soloterrorister, men man har jo også vært opptatt av det som kalles ambulerende angrepslag, fedayeen, altså Mumbai-typen angrep med mange personer med håndvåpen og koordinerte bombe- og skyteaksjoner. Så vi ser ingen disharmoni mellom de ulike ståstedene.

Litt tilsvarende er det også når det gjelder ditt første spørsmål. Vi peker jo på en ansvarsulverisering rundt

Grubbegata, eller rundt sikkerheten i regjeringskvartalet. Det er Fornyingsdepartementet som er ansvarlig etter sikkerhetsloven, men prosjektet kom i stand fordi det ble tatt et initiativ fra statsministerens kontors side, og det ble opplevd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, FAD, som at det var Statsministerens kontor som egentlig ønsket dette.

Så var min forståelse av Grande Røys' forklaring at hun etter at Oslo kommunes byråd innstilte på at gaten ikke skulle stenges, kom på at de ikke hadde hatt noen politisk diskusjon av om det var en riktig vurdering at gaten skulle stenges. Så hun ba om at dette skulle avklares i tilfelle det egentlig var kontroversielt i den nye regjeringen, at man kanskje ikke egentlig ønsket at gaten skulle stenges. Og slik vi forsto statsministerens forklaring, og slik vi forsto dem som arbeidet rundt ham, og som forklarte seg, så betydde hans påtegning at nei, dette er ikke et politisk kontroversielt spørsmål som må opp i regjeringens undervalg, dette er en iverksettelsesproblemstilling som statsråd Schjøtt-Pedersen kan håndtere. Det var slik vi tolket den korrespondansen.

Hvis man ser på budsjettkonferansene, så var penger aldri et hinder for sikkerheten. Det var beslutsomheten, gjennomføringsevnen og evnen til å styre et litt komplisert prosjekt profesjonelt, og tenke igjennom at her kan det være andre interessenter som har bekymringer som vi tidligere bør ta tak i, at tid er viktig, og at det skal gjennomføres med høy prioritet. Det var et prosjekt som fikk lav ledelsesoppmerksomhet, kanskje fordi det ikke var politisk kontroversielt, det var bare noe som skulle gjøres, og man oppfattet i regjeringen at når man hadde besluttet det, så var det bare en gjennomføringsjobb som man overlot til administrasjonen – og tilsvarende i kommunen: Da man fikk helhetsbildet, skjønnte risikobildet, tok man en beslutning og overlot til administrasjonen å få dette gjennomført. Og så ble beslutsomheten pulverisert mellom Fornyingsdepartementet og kommunen i denne saksbehandlingen som da tok veldig lang tid. Ingen holdt liv i risikoerkjennelsen på det tidspunktet.

Så er jeg veldig glad for at Riksrevisjonen ble påpekt, for det er klart: Vi sier i vår innledning og i avslutningen at vi opplever det som problematisk at mange av de funn vi peker på, har vært godt kjent fra før gjennom bl.a. Riksrevisjonens arbeid og andre interne evalueringer. Så sånn sett er det veldig mye som er gammelt nytt.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Lundteigen, deretter Langeland. Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk.

Først vil jeg takke for en befriende god og direkte rapport.

Ett av hovedpunktene deres var planverk. Du sier at det manglet ikke planverk, men at planverket fungerte ikke godt nok i praksis. Vi er jo mange som er kjent med det, at planverk inneholder mange ord – mange ord som det er vanskelig å holde i handa, mange ord som det er vanskelig å si om oppfyller det – om det går den ene eller den andre retningen. Det er begreper som har lite konkret innhold.

Det er lite operativt, det er mange ganger lite forankret i det faglige som er innenfor beredskap.

Har det vært en utvikling over tid innenfor vårt planverk hvor vi har gått i retning av det som på 1970-tallet het papirtigre?

Alexandra Bech Gjorv: Vi har sett at Oslo politidistrikt har vært veldig på hugget for å lære av andre hendelser og inkludere den kunnskapen i sine planverk. Jeg har studert Politidirektoratets terror- og sabotasjeplanverk, og jeg opplever det som praktisk og fornuftig. Det var fornuftig å si at ved terroralarm bør mannskaper innkalles til alle politistasjoner slik at vi har noe å kjøre med hvis vi skulle få beskjed om at det skjer noe hos oss. Det er fornuftig å peke ut gode sperreposter for å ha kontroll med så mye trafikk som mulig og ta oppstilling der hvis det skulle komme et tips. Det synes jeg er gode planer.

Det jeg ikke synes fremstår som en god plan, er det mer overordnede Sivilt beredskapssystem, som skal binde sammen de ulike delene av samfunnets respons på en terrorhendelse. Det er jo ikke et sivilt objektsikringsplanverk, og det peker vi på som anbefalinger vi må ta tak i. Men det er egentlig ikke papirtigre – det er ordentlige planer, men som det ikke har vært øvd på.

Møtelederen: Lundteigen – til oppfølging.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Mange snakker om lærende kulturer, hvor det er et dynamisk lærende samspill mellom de fagfolk som er ute i praksis, og de som har ledelsesansvaret for å gjøre praksis bedre. Vil dere ut fra deres funn si at det er lærende kulturer innenfor beredskapsorganisasjonene, hvor den erfaringen de dyktige fagfolkene har, enten de er røykdykkere, innsatsledere eller ambulansesjåfører, i tilstrekkelig grad dynamisk påvirker planverket, slik at det kan fungere i de mest krevende, stressende situasjoner hvor en ikke har tid til å lese, men må handle ut fra erfaring og ut fra innøvde prosedyrer?

Alexandra Bech Gjorv: Vi peker på ulikheter i læringskultur, vi peker på at helsevesenet har en læringskultur, og fikk uttelling for det i sin akuttmedisinske innsats 22. juli.

Så er det jo slik at da jeg var på Politihøgskolen og fikk en gjennomgang av «skyting pågå»-opplæringen, virket den veldig relevant i forhold til det vi så ved vårt studiebesøk i Finland, der de hadde disse skolemassakrene. På en måte kan jeg ikke si nei, at man ikke har innarbeidet det faglig riktige. Men vi stiller samtidig spørsmål om politiet har en tilstrekkelig kultur for å utvikle seg og jobbe med å gå fra å være god til å bli bedre, eller for å stille selvkritiske spørsmål og lære av dem. Det er en mangel ved læringskulturen i politiet, men den tror jeg kanskje har mye med tid og prioriteringer å gjøre, og kanskje ganske mye med lederskap og god ledelse å gjøre.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for godt innlegg og god rapport.

Eg synest det var veldig interessant det du summerte opp, at alle på sett og vis må ta ansvar uansett nivå. Det gjeld for så vidt òg heile det norske folk, at me skal vera med på ein dugnad for å sørgja for at dette ikkje skjer igjen.

Eg har to spørsmål til deg. Det eine går på at eg ser at de i sju punkt foreslår at sikkerheitstenesta og etterretningstenesta må samarbeida betre. Betyr det at slik det har vore fram til no, har desse systema nærmast beskytta seg sjølve, og at dei har late vera å samarbeida med dei andre for å kunna halda på med sitt. I så fall gjev det grunn til ettertanke. Men det kan verka slik når ein ikkje samarbeider.

Det andre spørsmålet er knytt opp mot PST. Du seier at det ikkje er sikkert dei kunne hindra dette, men det er heilt tydeleg det som står i rapporten, at de er veldig kritiske til det fokuset som PST har hatt. Me vil alle tru at fokuset har vore på islamistar og slikt, og det er forståeleg. Betyr dette at PST òg har blitt hengande igjen i gamle fiendebileter og har brukt ressursane sine feil og ikkje slik eit moderne overvåkingspoliti skal bruka ressursane sine?

Alexandra Bech Gjørv: Vi er ganske omhyggelige med å understreke at det trusselbildet PST har brukt sine ressurser på, er et viktig trusselbilde å bruke ressurser på, og at trusselen fra ekstrem islamisme også for kommisjonen fremstår som den naturlig høyest prioriterte trusselen i det norske samfunnet. Samtidig ser vi at det har spist veldig mye av oppmerksomheten og ressursene i PST. Gjennom vår gjennomgang av Global Shield mener vi å ha avdekket at det er dårlige saksbehandlingsrutiner og ineffektivitet i det systemet – man har følt seg nødt til å prioritere overvåking til fordel for å drive etterretning, og den etterretningen som er drevet, har vært for snever. Selv om ekstrem islamisme er den største trusselen, er det også viktig å ha oppmerksomhet mot andre og gryende trusler. Det er bare PST som jobber med trusselbildet i Norge, og derfor må PST ha et bredere fokus. Det er derfor vi sier det i vår anbefaling.

Det er et stort produktivetsforbedringspotensial i PST. Nå kommer det en egen gjennomgang av PSTs ressursituasjon. Det er klart at de har hatt en tøff ressursituasjon, men det krever også bedre ledelse, bedre saksbehandling og bedre bruk av IKT, som vil føre til en produktivetsgevinst.

Så sier vi at ja, det er uhyre viktig at det samarbeides på etterretningsområdet, men ikke bare mellom PST og E-tjenesten, men mellom disse tjenestene og andre offentlige etater. Vi ber Stortinget om å gå inn i og vurdere om ikke taushetsbestemmelsene i f.eks. tolloven, og antakeligvis også i en del av helse- og sosiallovgivningen, er for lite nyansert i forhold til de rammene PST har å jobbe innenfor. Det er viktig at Tollvesenet kan tipse om de finner terrormanualer i bagasjen, ikke bare sprit og narkotika. Det er viktig at barnevern og psykiatri har avklarte rammer rundt når de skal rapportere om en bekymring for at noen planlegger terrorisme. Så har dere satt veldig stramme rammer for PSTs anledning til å oppbevare informasjon hvis ikke trusselen kan substansieres.

Svarte jeg på spørsmålet? Jeg håper det.

Bjørn Otto Sverdrup: Kan jeg få lov til å kommentere en ting? Du sa at alle har et ansvar. Jeg tror det er veldig viktig at vi tar inn over oss at det er risikoer i samfunnet. Selv om 22. juli var en ekstraordinær hendelse, finnes det risiko i samfunnet som vi må forholde oss til, enten det gjelder skyting, vold eller naturkatastrofer og uønskede hendelser. Gjennom arbeidet vårt ble det tydelig at det ofte ikke er disse spesialstyrkene eller spesialgruppene som kommer til å komme til unnsetning – i en førstehjelpssituasjon er det du og jeg og vår evne til å hjelpe den som har falt om på gaten, som vil være avgjørende. På samme måte vil det nødvendigvis stort sett være det ordinære politiet som må håndtere en situasjon. Spesialstyrker vil alltid bruke lang tid på å komme til stedet.

Kommisjonen peker veldig tydelig på at for politietaten som har over 10 mrd. kr hvert år og over 10 000 ansatte, er det utrolig viktig å jobbe med å utvikle sin egen evne til å lede og koordinere seg selv, og evne til å utnytte ressursene. Hva betyr det i praksis? I praksis betyr det en mer effektiv planlegging og bruk av sin bemanning. Det gjør også at de må ha datasystemer som gjør at patrulje 1 kan vite at patrulje 2 er underveis, og at de ikke trenger å snakke sammen – det kan skape misforståelser – men at man utnytter andre måter å kommunisere på.

Det er dette det er viktig å jobbe med. Da tror jeg Stortinget har en rolle i å etablere rammer og en langsiktighet for å få disse forbedringsprosessene underveis.

Møtelederen: Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg har to spørsmål – ett litt overordnet og ett konkret.

Det overordnede går på at noen av hovedfunnene deres handler om kultur, mentalitet og ledelse. Når vi har gått inn i dette, har vi sett at det var utrolig mange som gjorde utrolig mye mer den dagen enn man egentlig kunne forvente av dem. Det var utrolig mange flere som kom på jobb enn dem som sto på vaktlister. Både blant sivile og blant dem som har det som jobb, var det mange som gjorde en fantastisk innsats. Likevel fikk vi ikke dette til å koordineres bra nok, vi fikk ikke dette til å gå. Er det bare en ledelsesutfordring, eller har det noe med mentalitet og kultur i hele systemet å gjøre? Er det noen steder dere fant gode eksempler som vi kan vise til – er det noen av de miljøene som dere møtte, som dere syns vi kan lære av, og som har klart å få det til å funke på en god måte? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet er mer konkret. Hammer har uttalt at de kunne vært der før hvis det ikke hadde vært for spesialtroppen vår – at de lokale politimennene var på vei, men ble stoppet. Har dere noen kommentarer til det? Og har dere noen tanker knyttet til at det lokale politikammeret var på vei, mens vi fikk en spesialtropp som overkjørte hele systemet, og som kanskje førte til at man kom senere ut? Har dere noen mening om det?

Alexandra Bech Gjørv: For det første er jeg enig i at det var mange som gjorde en fantastisk innsats 22. juli, og at det finnes gode eksempler på gode handlinger, godt

egetinitiativ og gode egentiltak i alle etater. Vi ser en fantastisk respons – utrykningstiden, f.eks. beredskapstropens kjøring til Sollihøgda, var utrolig rask.

Vi peker jo på at ressursene ikke fant hverandre. Problemstillingen der gjelder til dels IKT og manglende kapasitet på operasjonssentralen til å koordinere innsatsen, og til dels manglende sambandsdisiplin hos de berørte tjenestemennene. Så sånn sett er det et individuelt ansvar oppe i dette i tillegg til et systemmessig ansvar. Når man vet at det er dårlig samband, stiller det jo krav til sambandsdisiplin. Men det er igjen i ytterste forstand et ledelsesansvar å passe på at det innskjerpes. Vi dokumenterer jo i rapporten at dersom lokal aksjonsleders plan hadde vært fulgt, ville man kommet raskere frem, og at de misforståelsene som oppsto, førte til forsinkelser. Det er egentlig kommentaren til det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er vi kommet i den situasjonen at det er mange som vil stille spørsmål, og tiden er i ferd med å renne ut. Det er fem stykker til som har spørsmål. Jeg foreslår at vi lar dem stille spørsmålene, og at du eller dere samler opp og svarer så godt det lar seg gjøre innenfor ca. 9 minutter. Vi starter først med saksordfører Bekkevold. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Det ble sagt i innledningen at politiet har ansvar for sitt operative arbeid. Sånn må det være. Men på hvilken måte mener du at Justisdepartementet også har et ansvar? Er det kulturen primært i politiet som må endres, eller er det vel så mye kulturen i regjeringsapparatet, og her Justisdepartementet?

Møtelederen: Så er det Christensen. Vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk skal du ha.

Informasjonsutstyr og IKT er éin ting. Det har me snakka mykje om i dag. Ville du sagt ut frå informasjonsflyten og beskjedane mellom politifolk, handlingane ut frå dei beskjedane og ikkje minst handlingar som ikkje fann stad etter beskjed, som me såg 22. juli i fjor, at det er resultat av ein kultur i politiet? Dersom svaret på det er ja: Har du ut frå ditt arbeid gjort deg nokre tankar om kvifor det har blitt sånn?

Møtelederen: Da er det Knudsen. Vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Du har sagt en del om PST og behov for bl.a. produktivitetsforbedringer. I ditt innledningsforedrag sa du noe om forsiktighetskultur i PST. Jeg oppfattet det iallfall slik. Kunne du utdype det litt?

Møtelederen: Da er det Nybakk. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Jeg skal ta det korteste spørsmålet jeg hadde planlagt.

Norge har hittil ikke hatt det vi har sett i en del andre land, nemlig skolemassakre. Mener du og dere at vi er tilstrekkelig godt nok forberedt i tilfelle noe slikt skulle skje? Finnes det beredskapsplaner i skoleverket som gjør at man

greier å håndtere noe slikt? Det samme gjelder i politiet, ut fra det vi nå har sett i regjeringskvartalet og på Utøya.

Møtelederen: Så er det Lundteigen til slutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Sverdrup, du sa at alle har et ansvar, i forbindelse med å takle det uforutsette, det utenkelige. Du pekte da på det ordinære politiet. På tilsvarende måte regner jeg med at du ville peke på den ordinære brann- og redningstjenesten, ambulansetjenesten og lokalsjukehus. Det som er sentralt for disse, er kommunikasjon og kompetanse. Har det vært for liten politisk respekt for dette faktumet, at det er disse ordinære tjenestene som er de som er raskest på pletten, og at det er deres innsats som er helt avgjørende for om resultatet blir godt eller dårlig? Er det for lite fokus på de tjenestene, som er helt grunnleggende basis over hele landet?

Møtelederen: Da svarer dere så godt dere klarer. Vi har drøye 5 minutter igjen. Vær så god.

Alexandra Bech Gjørv: Hvis vi starter med det ordinære politiet, så er det slik at vi ser at det ordinære politi er ikke målt når det gjelder deres responstid og responskvalitet – evnen til å rykke ut opp mot når hendelser finner sted. Vi tar jo til orde for å bruke informasjon til å analysere og å lage en risikobasert tilnærming til når politiet skal være på jobb og hvor raskt de bør kunne rykke ut til ulike deler av landet, ut fra at vi har kartlagt noe om når hendelser statistisk sett skjer. Det er klart at det er en utfordring å si at man må ha mer politi på visse tidspunkter, for av og til kommer det jo avvikende situasjoner, men vi tror at politiet må utvikle mer kunnskap om profilen i det produktet de skal levere til befolkningen. Dette har fått for liten oppmerksomhet: Hvor skjer det ting? Når må vi være på jobb? Det er politiets ansvar, men alle ser jo på hva man blir målt på. Når politidirektøren ikke blir målt på disse tingene, er det naturlig at ikke det får like mye oppmerksomhet som det politidirektøren blir målt på og tilsvarende nedover. Vi ser at politimesternes styringsverktøy heller ikke har denne beredskapsprofilen. Det er jo på toppnivå Justisdepartementets ansvar at Justisdepartementet ikke har evnet å fange hele politiets oppdrag i sin målstyring og sin oppmerksomhet mot hva politietaten skal levere. Vi ser vekst i spesialenhetene i politiet til fordel for vekst i politidistriktene. Det er utfordringen.

Når det gjelder politiets responsevne i distriktene, ser vi at det er veldig vanskelig og krevende for politidistriktene å ha en effektiv operasjonsledelse med den bemanningsprofilen og de tidspunktene de er på jobb i dag. Vi har en operasjonsledelse som er basert på den lokale operasjonssentral, en slags tilkalling av stab litt ettersom man er tilgjengelig. Det er en krevende ordning, som – hvis man skal få det til å fungere – vil kreve ressurser, opplæring, tidsbruk. Så anbefaler vi at det skal opprettes en politioperativ sentral i Oslo som kan støtte politidistriktene. Det vil være én løsning som det er viktig å ta tak i.

Når det gjelder skolemassakre og andre skyteepisoder, ser vi at det er etablert retningslinjer for hvordan det skal

håndteres. Det har vært på politiets opplæringsprogram, 40-timersprogrammet, de siste årene. Sånn sett er politiet på papiret ganske godt rustet til å respondere på en slik situasjon. Men når de ikke er på jobb når hendelser skjer, har man jo ikke evnen til å rykke ut. Vi har ikke hatt anledning til å gå inn i skoleverkets planer.

Når det gjelder en uheldig kultur i politiet, peker vi på lederskap som veldig viktig: at man følger opp at ting gjøres, at man sørger for at ressursene er på jobb når hendelsene skjer, og at man forholder seg systematisk til å forbedre seg kontinuerlig. Noe av det vi peker på, er å sette mål, se om man når dem, hvorfor man ikke når dem, ta opp om målene er tøffe nok og å se på gjennomføringsevnen på de målene man setter seg.

Så gjelder det kultur. Forsiktighetskulturen i PST, som vi har pekt på, er et ord PST selv har brukt. Det er, igjen etter PST-ledelsens oppfatning, et resultat av at den vesentlige oppmerksomheten fra oven har vært knyttet til at man ikke bruker mer penger enn man har fått bevilget, og at man ikke får anmerkninger fra EOS-utvalget, knyttet til at man trår for nær personvernets grenser. Vi tar ikke til orde for at man skal endre personvernets grenser, men vi ser at PST må ta ansvar for å fylle hele det handlingsrommet de er tillagt. Det er det vi mener med forsiktighetskultur. På mange måter kan kanskje det være en av årsakene til at man ikke har samhandlet med andre etater, fordi man er bekymret for taushetspliktsbestemmelser og å bryte de reglene som er fastlagt. Der sier vi at det er kompetanseheving og det å stille krav om resultater fra etterretningstjenesten som er noe av løsningen.

Det som gjelder Justisdepartementets ansvar kontra politiet, tror jeg jeg nå har svart på ganske mange ganger. Her har man et ansvar på alle nivåer.

Møtelederen: Takk for det. Det klarte du utmerket innenfor tidsrammen også. Men du får anledning til å gjøre en kort oppsummering på et par minutter hvis du har behov for det. Det får du selv velge, men du har muligheten. Vær så god, Gjorv.

Alexandra Bech Gjorv: Da har jeg bare lyst til å gjenta det jeg sa: Vi har alle et ansvar for å iverksette nødvendige endringer og å ta lærdom av 22. juli. Politietaten er en ekstremt viktig etat, og det er det ordinære politiet som er den primære innsatsfaktoren når noe skjer. Det må jobbes for å styrke det ordinære politiets responsevne. Det krever lederskap og oppfølging, at man setter mål og følger opp at de faktisk evner å levere, og at ledelsen arbeider med å fjerne de hindringer som kan ligge i veien for at de som jobber i politiet, kan få gjort en god jobb. Takk.

Møtelederen: Da vil jeg få takke for de bidragene dere har gitt så langt.

Vi skal ha en liten pause i kontrollhøringen, frem til kl. 10.45.

Høringen ble avbrutt kl. 10.31.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.47.

Høring med Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsene

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen denne kontrollhøringen.

Jeg vil få ønske velkommen til Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli-hendelsene. Dere har gitt et ansikt til ofre og de etterlatte.

La meg innledningsvis få uttrykke vår dypeste medfølelse med de lidelser som dette har påført dere.

Dere er representert ved lederen Trond Blattmann, nestlederen John Hestnes og styremedlemmene Beate Vatndal, Alf Vederhus og Elke-Maria Bunk.

Velkommen til dere alle.

Jeg har forstått det sånn at dere har koordinert dere, slik at dere bruker rammen på 20 minutter til å få frem de syn som dere ønsker. Vi gir dere 20 minutter til disposisjon, og så fordeler dere taletiden dere imellom.

Da sier jeg vær så god, Trond Blattmann.

Trond Blattmann: Tusen takk for det, og takk for invitasjonen til å komme på høring.

Vi har fordelt arbeidsoppgavene oss imellom. Alf Vederhus kommer til å konsentrere seg om politiets handlinger. John Hestnes kommer til å konsentrere seg om regjeringskvartalet. Så kommer Beate Vatndal og Elke-Maria Bunk til å konsentrere seg om det som vi kaller for psykososial oppfølging, som vi mener også er viktig i denne saken.

Aller først vil jeg si at vi representerer alle de etterlatte, de pårørende og de overlevende etter 22. juli. Vi er på mange måter de hardest rammede, og vi tror at denne stemmen er viktig å få inn i denne høringen, for vi har en annen tilnærming til saken enn det det politiske systemet kanskje har.

Når det er sagt, er vi veldig glade for den rapporten vi fikk fra 22. juli-kommisjonen. Den er usminket, den er ærlig, og den er klar og tydelig. Vi har vel også sagt at hadde den ikke blitt det, hadde dette blitt veldig vanskelig.

Vi ser på kontroll- og konstitusjonskomiteens høring som en del av en prosess som forhåpentligvis skal ende opp i gode vedtak, sånn at dette forhåpentligvis aldri skjer igjen. Vår holdning til denne dagen og de arbeidsoppgavene vi har i dag, er å være med å bidra til å gi god informasjon til kontroll- og konstitusjonskomiteen, sånn at det kan fattes gode vedtak i Stortinget i etterkant av dette. Det mener vi åpenbart er det viktigste. Så er det viktig for oss å gi noen eksempler på hvordan vi har opplevd 22. juli – og arbeidet i etterkant av det.

Da vi fikk rapporten, så vi at det var en gjennomgående svikt i nær sagt alle systemer den 22. juli. Vi fikk på mange måter bekreftet det vi som etterlatte, pårørende og overlevende opplevde, knyttet til denne forferdelige hendelsen. Det var svikt på ledelsesnivå. Det var koordineringssvikt. Vi så også svikt på det operative nivå. Og vi

så at svikten fikk noen grusomme, grusomme ... – i tilknytning til dette. 77 mennesker døde – 8 mennesker i regjeringskvartalet, 69 på Utøya.

I denne sammenheng er det viktig for oss å prøve å si noe om: Hvordan har vi opplevd dette? Hva er det vi som pårørende, etterlatte og overlevende er opptatt av? Hva er det vi tenker, som er viktig i denne saken? Det har vært sagt mange ting. Det har vært ført mange debatter. Forhåpentligvis skal det føres mange debatter etter denne dagen som skal klargjøre bildet, men som også skal gjøre dere i stand til å fatte gode vedtak.

Vår oppfattelse er at politiet kunne vært på Utøya mye tidligere enn det de var. Vår oppfattelse er at bomben i regjeringskvartalet kunne vært forhindre hvis de riktige vedtak hadde vært tatt. Alt dette har kommisjonen slått fast, men det er viktig for oss å si at vi er av helt samme oppfatning.

Vi i støttegruppen er ikke opptatt av å finne syndebukker. Men vi er opptatt av at ansvar plasseres, slik at man kan fatte gode vedtak i etterkant.

IKT-systemer og samhandling mellom politi sviktet åpenbart den dagen. Kulturen når det gjelder ansvar, og når det gjelder planer – vedtatte planer – var ikke til stede. Vi så sår at man på toppnivå i politiet verken hadde kjennskap til beredskapsplaner eller til terrorplaner. Det sviktet altså over hele linjen. Vi sitter igjen som etterlatte, pårørende og overlevende med en helt annen fasit enn det dere gjør. Det er tungt å bære. Stemmene våre er i så måte veldig viktig å få fram.

Vi er også her for å si til dere at det påhviler det politiske systemet å ta dette på alvor. Kultur og holdninger i politiet, i statsapparatet, i regjeringsapparatet og i stortingsapparatet er noe som må løftes opp. Erkjennelsen av at vi har noen utfordringer når det gjelder sikkerhet, må fram. Den kommer ikke til å bli vedtatt i Stortinget, den må det jobbes med. Kanskje noe av den alvorligste erkjennelsen som er kommet fram i kommisjonens rapport, er at det handler om kultur, holdninger og lederskap – ikke om planverk, som vi kjenner til at vi i dette landet er gode til å utføre og skrive. Faktisk er det evnen til å gjennomføre og å ta ansvar når det skjer, som er vanskelig.

I denne salen sitter det i dag noen frivillige som skal i høring etter oss. De gjorde det kommisjonen trakk opp i sted, nemlig at alle må føle ansvar. De tok ansvar. De var de første på fjorden den kvelden. De var noen av dem som sørget for at tapstallene ble mye, mye lavere enn det de ellers ville ha blitt. For dette er vi dem evig takknemlig.

Det er veldig mange som gjorde en fantastisk jobb 22. juli. Ikke minst har helsevesenet/ambulanspersonell fått en strålende karakter av 22. juli-kommisjonen. Men i ettertid ser vi at helsevesenet trenger å bli en mer lærende organisasjon enn det de trenger å bli på akuttnivået, for oppfølgingsapparatet har sviktet mange, mange steder. Dette er ting som vi kommer inn på senere.

Jeg tenkte jeg skulle ha en kort innledning. Nå gir jeg ordet til Alf Vederhus, som skal snakke om politiets handlingsmønster.

Alf Vederhus: Komiteen er jo kjent med den høringsuttalelsen som vi har avgitt. Store deler av den er på en måte et forsøk på en konsentrert beskrivelse av det verste som kom fram i 22. juli-kommisjonens rapport. Det handler om politi, men det handler også om politisk styring. Jeg vil komme litt inn på begge deler i denne innledningen.

Jeg vil nevne fem eksempler som er basert på vår uttalelse, der tre av eksemplene egentlig går på politiets ledelse eller mangel på iverksetting av nødvendige tiltak, og der de to siste eksemplene mer går på politisk styring. Det som egentlig er felles for de fem eksemplene, er at de spenner over en ganske lang tid. Fire av de fem eksemplene kan egentlig føres tilbake til 2004. Vi snakker altså om en periode – fra 2004 til 2011 – da det ikke skjedde veldig mye i retning av å rette opp ting.

Jeg vil starte med de tre eksemplene som går på politiets ledelse, eller på manglende gjennomføring av nødvendige tiltak. Det første eksemplet er allerede nevnt her, av Sverdrup fra 22. juli-kommisjonen. Det har vi omtalt på side 3 i vår uttalelse. Det gjelder dette med et varslings-system mellom politidistrikter, som er en helt nødvendig forutsetning hvis en skal håndtere terror, og som ikke var på plass i 2011. Dette skriver vi altså om på side 3:

«Et utprøvd system for felles og rask varslings av en hendelse i politiet fantes ikke 22/7. Sju år etter at NOKAS-ranet avdekket behov for å få et bedre system enn telefaks, hadde politiet innført et nytt e-postvarslings-system, men aldri testet det eller ført tilsyn med det.»

Dette var altså status etter sju års arbeid – etter en så alvorlig hendelse som NOKAS-ranet. Vi skriver videre på side 3:

«Et test av systemet 9. juni 2011 viste alvorlige svakheter. Saken ble ikke fulgt opp før 22/7.»

Vi mener at det er vanskelig å karakterisere dette som noe annet enn ledessvikt hos politiet. En kan ikke skyldes på manglende budsjett i en periode da politiet har hatt en veldig rask budsjettvekst. Det er altså et ledelsesansvar at en ikke i løpet av sju år klarer å få et system på dette området som fungerer.

Det andre eksemplet står omtalt på side 4. Vi er fortsatt innenfor det som en normalt må omtale som politiets ledelsesansvar. Det står i andre avsnitt på side 4:

«Politiet har ingen datasystemer med oversikt over de til enhver tid tilgjengelige ressurser i politiet. Politiet har heller ingen oversikt over hvilke ressurser andre nødetater har tilgjengelig.»

Dette er også noe som er blitt påpekt over lang tid, men som en ikke har klart å ta fatt i: å sikre seg at en hadde systemer som fungerte da vi kom til 2011. Dette er vel det ene punktet der en ikke kan si at det hadde gått sju år, det er kanskje en mer ubestemmelig tidsramme.

Det tredje eksemplet har kanskje også så vidt vært nevnt tidligere i dag. Det gjelder mangel på elektronisk kartverk og kommunikasjonsutstyr i utrykningsbiler. Dette omtaler vi på side 10:

«Politiet er i utrykning i dag avhengig av radio- eller nødnettsamband. En har ikke tilgang til elektro-

nisk kartverk i bilene, eller et eget GPS-system som vil kunne gi oversikt over andre politipatruljer i nærheten. Politiet har heller ikke bærbare løsninger som gir mulighet til søk i politiets systemer fra bilene. Finsk politi tok i bruk terminaler i sine biler for sju år siden.»

Det er altså sju år siden en hadde slike systemer på plass i Finland, et land som vi – for å si det slik – gjerne liker å sammenligne oss med når det gjelder nivå på den type ting.

Så over til de to eksemplene som jeg oppfatter som mer politisk betonte, og der en ikke bare kan si at her er det politiets ledelse som burde ha ordnet opp.

Det første eksemplet er det veldig viktige og korte kapitlet i 22. juli-kommisjonen om nedbygging av politihelikopterkapasiteten. Politihelikopter ble – ut fra 2011 – satt i drift for sju år siden, i 2004. Dette omtaler vi på side 9 i rapporten vår: «Fra 2007/2008 gikk det gradvis nedover med helikopterberedskapen», først en svekkelse ved at helikoptre ble trukket ut og til Afghanistan. Regjeringen var klar over svekkelsen. Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet var klar over svekkelsen. Det førte til at Norge i realiteten var uten helikopterberedskap fra og med 2010 i veldig stor grad. En hadde fellesferie i 2010 og 2011, og en hadde en oppetid, altså tilgjengelighetstid, i første del av 2011, før ferien, på under 40 pst. Dette er det vanskelig å kalle politiets ansvar fordi drift av politihelikopter ble lagt inn i Oslo politidistrikts budsjett, og det er et åpenbart eksempel på manglende tilgjengelige ressurser – og det vi kan kalle et politisk ansvar.

Det siste eksemplet – og her er det igjen et sjuårs-perspektiv fra en begynte med politihelikopter fram til 2011 – er jo for så vidt det mest åpenbare når det gjelder sikring av regjeringskvartalet. Allerede i 2004 fikk man en analyse som sa at det var en uakseptabel sårbarhet i regjeringskvartalet, og at en, som ett av flere tiltak, minimum burde stenge Grubbegata. Det er gått sju år, og en del har skjedd, men en del av de viktigste tingene har ikke skjedd. Det vil vi igjen i hovedsak kalle et politisk ansvar, selv om det har vært mange involvert i saken fra ulike instanser.

Når spørsmålet blir stilt fra ulike komitérepresentanter om dette er politiets ansvar, eller om det er et politisk ansvar – hvor ligger feilen, hvor ligger ansvaret – så tror jeg svaret på det er at ansvaret ligger begge plasser, men at det er litt forskjellig, alt etter hvilket spørsmål vi snakker om. En del spørsmål må du forvente at politiets ledelse, innenfor de ressursene som de har tilgjengelig, klarer å rydde opp i på langt raskere tid enn sju år, mens andre spørsmål er mer overordnet. Takk.

Møteleder: Da er det ca. 6 minutter igjen ...

John Hestnes: Jeg skal være kort på det som jeg har, og dere kan heller stille spørsmål mot mitt virke når det gjelder regjeringskvartalet. I tillegg til å være nestleder i den nasjonale støttegruppen, er jeg leder for regjeringskvartalets lokale støttegruppe, som gjelder alle berørte som jobber i departementsfellesskapet, samt forbipasserende og de

som jobber i nærområdet – så vi regner rundt 5 000 berørte etter bomben.

Det de fleste har vært opptatt av når det gjelder stenging av gaten – det har jo vært veldig mye snakk om det, og det har kommet mange uttalelser der – er ansvarsfordeling med hensyn til det. Hvem har ansvaret for at gaten ikke ble stengt? Det var en måned igjen, sies det, med arbeid før den gaten ville stå ferdig til å stenges. Det var bare satt opp et innkjøring forbudt-skilt som ingen overholdt. Så de berørte lurer veldig på, og håper, at kommisjonen nå skal komme fram til hvem som har ansvaret for at det ikke skjedde.

Det som gjelder regjeringskvartalet per i dag og framover, er den psykososiale oppfølgingen. Det viser seg jo at både etterlatte, overlevende og skadde – enkelte av dem – ikke har fått bistand fra sin helsetjeneste, og da snakker vi om Oslos bydeler, bl.a. De har rett og slett ikke blitt kontaktet i det hele tatt etter 22. juli.

Det er også bedrifter i nærområdet som har gått konkurs på grunn av at de ble så berørt etter 22. juli at de ikke klarte å konsentrere seg om jobben sin. Blant annet måtte én nede i Møllergata med syv ansatte bare legge ned. De har heller ikke fått noen oppfølging og hjelp. I regjeringskvartalet har vi en fantastisk god bedriftshelsetjeneste. Støttegruppen har fått folk fra gata inn til seg, de har tatt en prat med disse, og gitt dem hjelp til å kontakte psykologer og sånn i Oslo. Vi mener at det bør være et system som fanger opp slike ting, så man slipper å ta dem inn til støttegruppen for at de skal få helsehjelp.

Vi har også dem som ble jaget vekk da politiet kom til stedet etter smellen. De ble ikke registrert på noe vis, de ble bare jaget – de måtte se å komme seg unna i full fart, det kunne være flere bomber. For det var jo ingen som visste hva som skjedde i den smellen. De ble ikke registrert, og er ikke fanget opp i noe system. Og nå kommer de til støttegruppen for å be om hjelp. De trodde at den boblen de var i, kanskje skulle gå over, men det gjør jo ikke det. De har skikkelig store psykiske problemer, er sykmeldt, har psykososiale problemer når det gjelder både søvn og høye lyder, de tør ikke å ta trikk – alle sånne ting. Så et registreringssystem fra det offentlige før man sender folk vekk fra et område, er ting som det må jobbes med i framtiden.

Helt til slutt: Vi er ikke ute etter hvem som har skyld i dette. Vi vil vite hvem som har ansvaret, og håper at man nå kan finne en løsning sånn at dette aldri skjer igjen.

Takk, det var kort fra kvartalets del.

Beate Vatndal: Støttegruppen mener at vurderingen av den psykososiale oppfølgingen av rammede og berørte i høyeste grad faller inn under konsekvensene av angrepene. Mens akuttfasen var godt kartlagt og beskrevet i rapporten, er det et stort savn at kommisjonen ikke har sett nærmere på den psykososiale oppfølgingen som har vært – eller skulle vært gjort – av kommunene. Vi ser at kommisjonen har valgt å se bort fra dette temaet av kapasitetshensyn, og det beklager vi sterkt.

Mens Helsedirektoratet har sendt ut gode og klare anbefalinger til hver enkelt fylkesmann, har disse anbefalingene blitt sendt videre etter unødvendig lang tid til kom-

munene i mange fylker. Det er derfor blitt vilkårlig om man har fått den hjelpen som har vært nødvendig, ut fra hvilken kommune man bor i. Forskjellene har vært – og er – fremdeles veldig store.

Mens oppfølgingen i kommunene stedvis ennå ikke er kommet skikkelig i gang, får vi nå stadig flere signaler om at kommunene har lagt ned – og legger ned – sine kriseteam, oppfølging og hjelpetilbud. Vi registrerer også at når det gjelder evaluering av den psykososiale oppfølgingen, så er det kommunene selv som har evaluert den oppfølgingen.

Det siste punktet gjelder skjønnsmidlene. Det har gått ut til sammen 130 mill. kr i skjønnsmidler. Føringsene var veldig klare for hva disse midlene skulle brukes til, men når vi nå i ettertid etterspør hva midlene har gått til, så er det ingen som kan gi oss svar på det.

Elke-Maria Bunk: Jeg skal si noe om kvaliteten på og gjennomføringen av den helsehjelpen som ungdommene og de berørte har fått. Det vi har opplevd i støttegruppen, er at det har vært en veldig varierende kompetanse hos dem som skulle yte helsehjelp. Det er viktig å få økt kompetansen på denne typen beredskap i kommunene. Det er de som skal ta imot dem som blir berørt, også i ettertid. Vi har også merket en motvilje mot gjøre justeringer av de oppleggene som kommunene har laget i forkant. Det var ungdommene og de berørte som satt med kunnskapen i dette tilfellet. De har ikke blitt hørt. Det var viktigere for kommunene å ta vare på sine egne ansatte og sørge for at de fikk brukt sin kompetanse enn å lytte. Det har vært lite brukermedvirkning, som er en lovbestemt rett. Vi har ofte ikke opplevd det i det hele tatt. Vi mener at vi hadde kompetanse til å si noe om de ønskene som ungdommene satt inne med.

Den kvaliteten som har vært på en del av de ytelsene, har vært under det som er lovpålagt for at de skal være forsvarlige. Det må også regnes som uforsvarlige tjenester ikke å gi tjenester. Mange av de mindre kommunene har ikke gitt tjenester i det hele tatt. Det er problematisk.

Så er det sånn at av disse midlene som er gitt, så er, som Beate sa, 50 mill. kr delt ut etter at kommunene la ned tilbudene sine. Mange kommuner la ned tilbudene enten tidlig i høst eller på vårparten. De siste 50 millionene til kommunene kom på sommeren i år, altså etter at tilbudene var avsluttet. Når vi etterspør hvor disse midlene er – når vi har ungdom og berørte som fortsatt trenger hjelp – får vi ingen svar, altså en total ansvarsfraskrivelse fra kommunenes side, fra Fylkesmannens side og fra Helsedirektoratets side. Så istedenfor å finne løsninger som kan hjelpe de ungdommene som står i det i dag, og finne løsninger for de berørte som trenger hjelp, krangler man eller er handlingslammet internt med hensyn til hvem som har ansvaret for at hjelpen blir gitt. Vi har en lovfestet rett til nødvendig helsehjelp. Vi opplever at kommunene mange ganger har skjøvet den retten fra seg. Midlene er ikke blitt brukt til ekstra oppfølging av de berørte. De har blitt skjøvet over i spesialisthelsetjenesten og dermed fått tjenester på et for høyt nivå og må stille i kø med alle de andre berørte. Det finner vi ikke holdbart.

Vårt ønske for fremtiden er at kvaliteten på akuttberedskap og på psykososial oppfølging forbedres i kommunene, og at det blir ført en uavhengig kontroll med de skjønnsmidlene som blir utlevert. Slik som det er i dag, er det kommunene som har evaluert seg selv. Det blir veldig likt det politiet gjorde i mars. De gjorde en evaluering av sitt eget arbeid, og kom veldig godt ut av det. Det samme er det som nå blir rapportert fra fylkesmennene; kommunene har rapport at det har vært gjort en god jobb i kommunene.

Vi ønsker at noen tar ansvar.

Møtelederen: Takk skal dere ha for en god gjennomgang og innledning.

Jeg må bare minne om at vi i spørsmålsrunden passer på å slå på og av mikrofonene. Hvis ikke går lydanlegget i lås.

Vi starter spørsmålsrunden fra komiteen. Første spørsmål er fra saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk, og takk for at dere sa ja til denne invitasjonen.

Jeg er helt enig med Blattmann i at det er viktig at også deres stemmer blir hørt i den prosessen som vi er inne i nå. Dere hjelper oss også til å kunne få ting litt mer inn under huden. Jeg tror også det er viktig. Det har kommet mange viktige innspill, ikke minst med tanke på veien videre.

Jeg har lyst til å spørre litt om hvordan dere opplevde situasjonen den 22. juli. Spørsmålet går for så vidt både til dere som er pårørende og etterlatte etter ungdommene på Utøya, og til dere i regjeringskvartalet. Det går litt på hvordan det ble varslet, hvordan dere følte at det offentlige stilte opp for dere der og da, og så kan vi heller komme tilbake til oppfølgingsbiten senere. Når det gjelder den situasjonen dere var i – dere befant dere jo på mange forskjellige steder i landet – ble også kommune, kriseteam, lokalt politi varslet? Fikk dere kontakt med helseapparatet veldig raskt, eller hvordan opplevde dere den dagen, den ettermiddagen og den kvelden?

Trond Blattmann: Her vil du selvfølgelig få forskjellige svar. For egen del ble jeg varslet av sønnen min som ringte hjem og sa: Pappa, pappa, de skyter på oss, hva skal vi gjøre? Jeg tror også Alf ble varslet av sin sønn. Jeg tror Beate ble varslet av datteren sin. Så det er klart at den første varslingen fikk vi fra våre.

For egen del kjørte vi til Sundvolden, men vi fikk først beskjed om å kjøre til Sandvika, for der skulle det være et pårørendesenter. Der var det ikke noe pårørendesenter da vi kom, det sto en enslig dame der og grein og lurte på hva hun skulle gjøre, for hun var i samme ærend som oss. Vi ble henvist videre til Sundvolden, hvor vi kom opp da klokka var mellom to og halv tre, og hvor det var – jeg vet ikke om jeg kan beskrive det som kaos. Det var masse ungdommer, det var masse hjelpepersonell, det var politi. Første forsøket vårt var å få en oversikt over hvor Torjus var. Det klarte vi ikke å få. De hadde ingen informasjon om hvor han kunne være. Jeg ringte til de fem sykehusene som han muligens kunne være på, for å gi et signalement, men fikk ikke noe svar på om han var der. Da ble det å sitte og

vente. Det var et godt oppfølgingsapparat på Sundvolden. Det var gode leger og gode sykepleiere til stede, det var godt politimannskap til stede. Norsk Folkehjelp ytte veldig god hjelp. Men det vi egentlig var ute etter, var å finne ut av hvor våre kjære var. Det fikk jeg ikke greie på.

Møtelederen: Vær så god.

Alf Vederhus: Vi skal ikke gå inn på hver enkelts historie, men bare påpeke det som kommisjonen sier, nemlig at det var de pårørendes nødansrop som fungerte som den reelle varslingen av Politi-Norge om terrorangrepet på Utøya. Dette skjedde raskere enn det som politiets egne varslinger ville ha ført til.

Møtelederen: Da er det Jette F. Christensen, deretter har jeg selv tegnet meg på.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Tusen takk for at de er her. Det er veldig viktig for oss og for heile samfunnet si oppfatning av dette både før og i framtida, så me set pris på at de er her.

Det er eitt spørsmål vedrørende den situasjonen som var den 22. og den 23. juli, det er ein ting – nokre kom fram, nokre var heime, det er forskjellig – eg gjerne vil høyre dykk fortelje litt om, nemleg korleis informasjonen flaut dagen etterpå og dei påfølgjande dagane, i det tidsrommet der, og kven som gav dykk den informasjonen.

Det har også i rapporten og i samfunnsdebatten kome fram – og de seier det no sjølve – at det er forskjell på kommunane. Det er forskjell på kompetansen i kommunane, og det er forskjell på kommunane med omsyn til kva del av familiane som får oppfølging. Opplever de framleis at det er nokre som reknar seg som direkte berørte, men som ikkje er del av eit slags familietre, og som då fell utanfor og ikkje får den hjelpa dei meiner dei treng?

Eg vil òg at du, Bunk, som snakka om brukarretteiing, kan fortelje litt meir om brukarmedverkinga – om det òg der er forskjell mellom kommunane – og om du kan seie noko om dei kommunane som du nemnde, som ikkje har gjeve noka hjelp i det heile. Er det slik at det er nokre andre enn kommunen som har ytt den hjelpa? Er det slik å forstå at det sit nokre pårørande rundt omkring i dei norske kommunane som ikkje har fått noka form for psykososial oppfølging etter dette?

Det er mange spørsmål – eg er klar over det – men takk.

Møtelederen: Vær så god. Dere velger selv hvem som svarer.

Beate Vatndal: Jeg kan svare på det første.

Jeg ble også, som Trond og Alf, varslet av datteren min og reiste opp til Sundvolden, kom nesten opp til Sundvolden og ble dirigert videre til Sandvika. Jeg brukte fem timer fra Tønsberg og til jeg endelig kom meg til Sundvolden. Det var fem grusomme timer å kjøre bil.

Hele helgen da vi var på Sundvolden – jeg var på Sundvolden fram til mandag – fikk vi veldig god oppfølging. Jeg fikk en sms fra politiet i Vestfold om at det var en som

skulle være min pårørendekontakt. Ham ringte jeg søndag ettermiddag. Da hadde han ikke tid til å snakke med meg, for han var på båttur. Jeg kom hjem på mandag formiddag, fikk da besøk av kriseteamet i Tønsberg og følte vel egentlig at jeg fikk god oppfølging fra dem. Men for meg – og som jeg tror kanskje for både Trond og Alf – var vel det verste å gå en hel uke uten å vite noen ting. Og jeg må bare si at jeg trodde at datteren min levde. Det var mange telefoner til politiet. Den ene natta satt jeg faktisk utenfor politistasjonen hele natta og gråt og ba om at de kunne være så snille å ringe inn til Rettsmedisinsk for å få bekreftet eller ikke bekreftet, vi ringte alle sykehus. Og selv om det kanskje høres dumt ut i dag – jeg ser jo det i dag – trodde jeg hun levde.

Jeg gikk til fastlegen min for å få psykolog, for jeg hadde mareritt. Vi fikk i ettertid oppgitt litt forskjellige steder hvor hun var blitt funnet, så jeg hadde mareritt om det. Fastlegen sendte da en søknad til psykolog, hvor jeg da fikk avslag. Da ble det bekjentgjort i avisene, slik at da fikk jeg selvfølgelig hjelp. Men det var ingen selvfølge at man skulle få hjelp. Og dette var i Tønsberg, som faktisk er en ganske stor kommune.

Elke-Maria Bunk: Jeg skal først si noe om brukermedvirkning, som du spurte om, som er en lovbestemt rettighet som du har etter pasient- og brukerrettighetsloven, nettopp for at du skal finne tilbud som passer dem som er berørt. Jeg tenker sånn at når kommunene mangler kompetanse og ingen av oss egentlig kan forstå hva ungdommene har vært igjennom, at det var deres opplevelse, var det viktig å finne et tilbud som passet dem. De kommunene som har klart det, har også klart å holde på ungdommen. I noen kommuner har ungdommen ennå tilbud i regi av kommunene – kjempefine tilbud som viser at de har behov. Når kommunene ikke var villig til å lytte og når helsepersonellet ikke var villig til å lytte, datt ungdommen ifra. Så sier kommunen at når ungdommen ikke kommer til tilbudet, så trenger de det ikke. Det er feil. De skulle ha spurt: Hva kan vi gjøre som dere kan trives med?

Det sitter folk rundt omkring i kommunene som ennå ikke har fått oppfølging. Terskelen for å ta kontakt for å få hjelp blir høyere og høyere. Det skal ganske mye til for å ringe til fastlegen, komme gjennom der, for så å henvises videre til en psykolog for kanskje å komme inn der.

Når det blir bevilget så mye ekstra penger til kommuner som går utenfor den lovbestemte retten til nødvendig helsehjelp som man har, så tenker jeg at de midlene skulle vært brukt til proaktiv oppfølging av dem som ble rammet. Vi satt hjemme med barn. Jeg var så heldig at jeg fikk barnet mitt hjem igjen, men han var sterkt traumatisert. Vi var også traumatisert. Det ikke å vite hvor barnet ditt er og regne med at det er skutt og alt som lå rundt det i mange timer, setter sine spor. Noen skulle ha tatt kontakt med oss og sagt at dere kommer til å bli slitne, hverdagen kommer ikke tilbake igjen. Noen skulle ha tatt styring og sagt til oss at dette faktisk er en hendelse som kommer til å ta tid. Vi fikk aldri den informasjonen.

Alf Vederhus: Jeg har en liten merknad til det som skjedde første døgnet. Det ble oppgitt en del telefonnum-

mer som du kunne ringe for å få informasjon. De kom ganske fort på nettet. Men de numrene fungerte ikke, slik vi opplevde det. Du fikk ingen relevant informasjon der, du ble bare satt videre eller satt på vent. Det var i hvert fall ingen relevant informasjon. Så den opplysningen om at folk faktisk måtte dra til Sundvolden på grunn av at Kripos skulle ta opp ID og sånt som var helt nødvendig for å identifisere de som var savnet, måtte du på en måte gjette deg til selv. Det var det ikke noen som fortalte deg. Så vi dro til Sundvolden på formiddagen den lørdagen ut ifra at vi følte at det var der det skjedde. Det var der vi måtte være for eventuelt å få fastslått hva som hadde skjedd – ikke fordi noen fortalte oss at vi måtte dra dit på grunn av ID-spørsmålet.

John Hestnes: Når det gjelder regjeringskvartalet, har det vært varierende oppfølging. De som jobber i departementsfelleskapet, har fått opptil flere tilbud om bistand og hjelp fra bedriftshelsetjenesten. Departementene har selv hatt veldig god likemannsstøtte og tatt vare på hverandre, det være seg spesielt da Justisdepartementet som har gjort en god jobb der. Det er veldig mange som sliter i Justisdepartementet, og det er forståelig for de satt jo i høyblokka.

Når det gjelder de som ellers var registrert av politi og helsevesen, de som har vært på legevakten f.eks. på grunn av at de var skadd og slike ting, har fått en telefon fra sitt kriseteam i den bydelen de bor. Men det var mange som var i sjokk. Det var mange som ikke skjønnte at de hadde behov, så de takket nei i første instans, og så har man ikke hørt noe i ettertid. Det er der vi sliter. Det burde ha vært noe oppfølging og nye kontakter osv. Det verste eksemplet som jeg kan komme med nå, er faktisk da en av de etterlatte kom ut av kirken etter å ha begravd sin kone, og det sto en på trappen fra kriseteamet og spurte om de trengte hjelp. Sånn skal det ikke være.

Trond Blattmann: Jeg tror at som et svar på det Christensen spør om, vil jeg si at noe av det vi har savnet hele tiden, har vært et foroverlent helsevesen som har vært proaktivt i forhold til å ettersøke oss, i den forstand at jeg tror alle som jobber i helsevesenet, vet at når folk blir utsatt for en sånn traumatisk hendelse, så har man behov for hjelp. Man er sjelden i stand til å skjønne det selv, men noen bør fortelle oss det. Det skjedde ikke. Noe av det første vi begynte å jobbe med i støttegruppen, var å be om å få et framoverlent helsevesen som faktisk ikke tok et nei for et nei, men kanskje stilte spørsmålet litt annerledes for å få tak i hvor behovet er, hva er det vedkommende trenger, er det familien som har behovet, er det flere rundt familien som har behovet – være foroverlent i forhold til å kunne gi hjelp, ikke sitte og vente til folk tok kontakt, for den kontakten evner vi ikke å ta. Vi var ikke i stand til det.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv. Så er det Foss.

Dere forteller jo veldig sterke historier. Jeg kjenner vel egentlig litt på en blanding av irritasjon og oppgitthet når dere forteller at dere ikke har fått det tilbudet i etterkant

som en egentlig må forutsette at en skal stille opp med fra det offentlige.

Så sa Bunk litt i stad om at en må forsterke kommunenes muligheter til oppfølging. Kommunestørrelsen er veldig varierende i Norge. Men kunne man sett for seg en bedre nasjonal koordinering og oppfølging ved store nasjonale hendelser som dette?

Trond Blattmann: Jeg har lyst til å si at støttegruppen var veldig tydelig på at det også har vært en svikt i forhold til å tiltrekke seg kunnskap som ikke finnes i kommunen. Det har noe å gjøre med at innenfor mitt område regjerer jeg, og sånn kunne vi vel kanskje av og til oppleve at kommunene var. Det f.eks. å trekke inn kompetanse fra Forsvaret ble i veldig liten grad brukt, og kompetanse i Forsvaret er spesialkompetanse og ikke minst på dette feltet. Så her trenger vi samarbeid på tvers av regimegrensene for å levere en god tjeneste. I så måte var det en mangelvare nær sagt over alt.

Når det er sagt, er det altså noen som har fått strålende god hjelp. Så jeg vil ikke si at alle er like dårlige. Noen har fått strålende god hjelp, men det er klart at når vi sitter her og skal representere alle de etterlatte og de pårørende og de overlevende, må vi nødvendigvis trekke fram det som ikke var bra, og så må vi jobbe videre for å gjøre det bedre. Det må være en erkjennelse også i helsevesenet at det å være en lærende organisasjon handler om å lære av det som har skjedd nå. Det er klart at når kommunene får i oppgave å evaluere seg selv, er svaret at vi har gjort en veldig god jobb. Den første evalueringen fikk vi etter to måneder. Det var ingen tilbakemelding om at ting ikke sviktet. Vi hadde over 50 meldinger fra forskjellige kommuner hvor det hadde sviktet. Så sannhetsbildet var helt annerledes hos Helsedirektoratet enn det vi som pårørende og etterlatte og overlevende satt igjen med. Det er også viktig å få fram.

Møtelederen: Da er det Foss, deretter Langeland. Foss, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har to spørsmål, først til Blattmann: Du fikk beskjed om å reise til Sandvika først – hvor fra?

Så et spørsmål til de to damene, Beate Vatndal og Elke-Maria Bunk, som var inne på det samme temaet om mangel på kontroll med de skjønnsmidlene som ble tildelt, at det ikke er mulig å få svar på hvor de har blitt av eller hva de har blitt brukt til. Kan dere utdype det litt?

Trond Blattmann: Det første spørsmålet handler om at vi satt i bilen på vei til Oslo og fikk beskjed over radioen om at det var et pårørendesenter som var etablert i Sandvika, og at alle pårørende eller etterlatte eller familie til overlevende ble bedt om å kjøre dit.

Beate Vatndal: Kan du bare si det en gang til?

Per-Kristian Foss (H): Dere hadde ikke fått oversikt over hvor det var blitt av skjønnsmidlene eller hva de var blitt brukt til. Kan du utdype det litt mer?

Beate Vatndal: Nei, jeg etterspurte skjønnsmidlene for Vestfold hos Fylkesmannen, og da fikk jeg et brev tilbake om at de ikke var rapporteringspliktig. Så i hvert fall for Vestfolds del er de blitt fordelt ut på innbyggerantall. Nå er det 14 kommuner i Vestfold, hvorav ni var berørt, og hvor alle har fått etter innbyggerantall. Det verste eksemplet er Larvik som fikk 460 000 kr, og som ikke hadde noen berørte.

Elke-Maria Bunk: Da kan jeg fylle dette litt ut fra den andre delen av landet, hvor vi i støttegruppen dekker Troms, Finnmark og Svalbard i én gruppe. Det sier seg selv at det er enorme avstander. Siden kommunene ikke har noe tilbud til mange av innbyggerne sine lenger, har vi etterspurt om vi kunne få lov til å bruke noen av de midlene til støttegruppens arbeid, og så kan vi hente dem inn for å samle ungdommene og de berørte på samlinger – likemannsstøtte som har vært ansett som veldig viktig. Da har Fylkesmannen på direkte spørsmål svart at det er veldig vanskelig, pengene er utdelt, det er ingen rapporteringsplikt, og vi skal se hva vi eventuelt kan få til. Det koster oss et døgn på hotell, og for dem som hadde mulighet for å møte på forrige samling, kostet det 34 000 kr. I tillegg må vi fly inn de berørte. Det betyr at uten midler har vi ingen mulighet til å samle dem som er berørt. Når kommunene også svikter, blir det dobbel svikt i systemene. Da penger blir brukt til å asfaltere vei istedenfor på dem som er rammet, blir det veldig feil.

Så vil jeg gjerne si et ord om varsling. Vi som satt i nord, kunne ikke dra til Sundvolden. Det var ingen varsling. Vi ringte sønnen vår, kom ikke fram på mobil, ringte til mobilen han sist hadde ringt fra. Da kom jeg til en jente, hun var skutt, hun lå og ventet på å dø. Vi klarte å finne – via, via, via – dem vi trodde var berørt, samlet dem på partikontoret oppe i nord, og vi brukte hele natten på å lete. Det var ingen som tok kontakt med oss. Takk.

Møtelederen: Da er det Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det er sterkt å høyra på, sjølvsagt, men tusen takk for at de tar ansvar og kjem med innspel til oss om korleis me skal følgja dette opp.

Trond, du var inne på sjukehus, og du har vore inne på det fleire gonger, men du nemnde spesielt at det var veldig stor forskjell på sjukehusoppfølginga. Kunne du sagt noko meir om det, også geografisk?

Og så, det store spørsmålet på ein måte, som er det som de og har snakka om: Korleis skal me unngå at dette gjen-tar seg? Kunne de sagt noko generelt om kva de tenker når det gjeld folk flest – ikkje berre når det gjeld systema, politikken og alt dette, men eg er ute etter det norske folk? Har de gjort dykk opp noka meining om det?

Trond Blattmann: Jeg har lyst til å si aller først: Det har faktisk vært reist en del kritikk mot støttegruppens fokus på sine egne i denne saken, om at nå må vi slutte å sutre og nå må vi ha fokuset rettet en annen vei – nå er det gått halvannet år. Når støttegruppen uttaler seg på vegne av sine medlemmer, så gjør vi det også med tanke på at

det finnes mange andre som er utsatt for hendelser som er forferdelige, som også trenger hjelp. Når vi påpeker viktigheten av å ha et foroverlent helsevesen, er det ikke bare for oss eller for vår del, men det er også for alle andres del, alle som opplever tilsvarende grusomme hendelser, som å miste barn f.eks. – bare så det er sagt.

Jeg skal trekke fram ett eksempel: Lørdag morgen 23. juli var Mandal kommune på trappene og etablerte kriseteam og tok kontakt med alle dem som var fra Mandal, og som var på Sundvolden Hotel. I andre kommuner har de opplevd ikke å få kontakt overhodet, sånn som Elke refererte til. Der er spennet, og imellom finnes det veldig mange kommuner som har gjort en strålende jobb, men også som har gjort en dårlig jobb.

Vi opplevde et eksempel en uke etterpå – kanskje det var to uker etterpå – hvor ungdommen ble samlet i et fylke, og ble invitert med på leir på en øy.

Vi opplevde forelesere på NTNU som sa at «her på denne forelesningen må alle følge med, uavhengig av hva de har opplevd i sitt liv, og fordi om du har vært på Utøya, får du ingen spesialbehandling».

Det er veldig vanskelig å beskrive dette, men på mange måter er det en manglende forståelse for hva som skjedde 22. juli som sitter igjen, ikke minst hos dem som har ansvaret i helsevesenet, som ikke forstår hva det vil si å miste sine barn, eller at ens barn har blitt skutt på, blitt forsøkt drept opptil flere ganger. Det er en erkjennelse som vi må ta inn over oss, men som vi også som samfunn må lære av. Dette er ikke opplevelser som forsvinner, de blir der for alltid. Og så er det vårt ansvar, som samfunn, å forbedre helsevesenet i etterkant av dette – altså ha et framoverlent, et lærende, helsevesen, som sørger for å ivareta de behovene vi har i samfunnet, for vi har altså en lovfestet rett til å få hjelp, og da må den også utøves. På samme måte – selv om det er annerledes – som det har vært manglende kulturforståelse for hva man skal gjøre i politiet, har det også vært en manglende forståelse for hva man skal gjøre i helsevesenet i etterkant av det som skjedde. Det tror jeg vi må ta på alvor, det må det også jobbes mye med. Det er også en jobb for dere som sitter og skal beslutte i Stortinget, å sørge for å fatte gode vedtak, som også sørger for at det blir ivaretatt i etterkant.

Møtelederen: Da er det Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk.

Vederhus var inne på politiets innsats. Politiet foretok sin egen vurdering av det som skjedde. 22. juli-rapporten omfatter sjølsagt også i stor grad politiets innsats. Etter min vurdering er det en svært ulik presentasjon som blir gitt i de to rapportene, og dere har lest begge. Faktainformasjonen i begge rapportene kommer i all hovedsak fra politiet sjøl. Hvorfor er presentasjonen så forskjellig i de to rapportene?

Alf Vederhus: Det har jeg vel egentlig ikke noe godt svar på, bortsett fra det at politiets interne rapport jo for så vidt hadde et helt annet mandat enn det som 22. juli-kommisjonen hadde. Politiets interne rapport fokuserte veldig

mye på læring, uten å finne synderbukker. Hvis det skulle bety at en ikke skulle analysere feil, og heller ikke se på alternative handlinger – for det var jo det som var den viktigste kritikken mot 15. mars-komiteen, at den ikke egentlig så på alternative handlinger til dem som ble utført – da ble det nødvendigvis en mangelfull analyse. Da klarte en også å lande på den konklusjonen at ting i all hovedsak fungerte bra, men «vi kan ikke utelukke at andre vil komme til en annen konklusjon», så en tok på en måte det forbeholdet i oppsummeringen sin. Jeg tror rett og slett det er sånn at selv om interne evalueringer absolutt har sin verdi, har de også sine helt klare begrensninger. Jeg tror egentlig at selv om de hadde fått et bredere mandat, ville veldig mange av de samme begrensningene ha ligget i politiets interne evaluering.

Møtelederen: Lundteigen, til oppfølging.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Vederhus, du refererte videre til fem prioriterte eksempler. Ett av dem var politihelikopteret, med den reduserte beredskapen. Det var et eksempel som, etter din vurdering, svært tydelig var et politisk ansvar. Jeg forsto deg sånn at dette var et område hvor politisk ledelse måtte vite – en måtte vite – at beredskapen var redusert. Altså: Det var en nedprioritering uten at politisk ledelse greip inn. Er det rett forstått?

Alf Vederhus: Dette er vel veldig tydelig både i 22. juli-kommisjonens egen rapport og i det vi skriver, så jeg trenger vel for så vidt ikke å utdype det. Men det skjedde i flere trinn. Det var det med at en hadde bruk for helikopter til Afghanistan som gjorde at helikopter ble trukket ut dit. Så ba Justisdepartementet om kompenserende tiltak, og Forsvarsdepartementet sa at «vi har ikke mulighet til å gi noen kompenserende tiltak». På det tidspunktet var saken også oppe i regjeringen. Senere – ved at dette skulle tas innenfor Oslo politidistrikts budsjett – var det relativt åpenbart at det utviklet seg i feil retning. Det er derfor jeg mener at her var budsjettene absolutt ikke tilstrekkelige til å kunne sikre en forsvarlig politihelikopterberedskap.

Møtelederen: Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg har to spørsmål. Ett baserer seg litt på den erfaringa dere har. Vi vet at i noen kommuner har det fungert bra, i noen bydeler også har det fungert bra, og noen steder har det fungert dårlig. Fins det noen likhetstrekk mellom kommunens størrelse, fagmiljø, hvor mange berørte – altså: Hva kan vi lære av når det gjelder å gjøre kommuner i stand til å møte noe sånt? Er det bare enkeltpersoners evne til å sette i verk ting som er avgjørende, også i hver enkelt kommune, eller er det nasjonale grep vi kan ta for å sikre oss at sånne ting skjer? Det er det ene spørsmålet.

Det andre går til Blattmann. Det er mange ting som gikk feil. Klarer dere å prioritere – hva er den viktigste lærdommen vi kan trekke av 22. juli? Hva er det viktigste som vi virkelig må ta med oss og få gjort noe med?

Jeg skjønner det er vanskelig å prioritere, men går det an?

Trond Blattmann: Du stiller store spørsmål – og sånn i ettertid har vi ikke så veldig god tid på oss – men når det gjelder det nasjonale vedrørende psykososial oppfølging eller helsevesen, så var vi på en erfaringskonferanse forholdsvis kort tid etter 22. juli.

Jeg tror det satt noe sånt som over 400 fagpersoner som, sånn sett, hadde en spesialistutdannelse i psykososial oppfølging. Der var Atle Dyregrov, som er godt kjent for oss fra flere etterlattesamlinger, og sa hvordan fasiten burde se ut – herunder hvordan oppfølgingen skulle være. Jeg ble spurt om å komme med en uttalelse da, og jeg sa: Gakk hjem og gjør likedan!

Hvorfor skjedde ikke det? Og da er vi tilbake igjen på kultur, på holdninger og på det å ha en lærende organisasjon ute i kommunene, enten de er store eller små. Mandal kommune er ikke noen stor kommune – ca. 10 000 innbyggere. Det finnes små kommuner som har levert strålende tjenester, fordi de har engasjerte, dedikerte personer som har tatt ansvar, som har tatt grep, og som har levert gode tjenester. Og så finnes det store kommuner som ikke har hatt de samme brennende hjertene, som ikke har levert den samme tjenesten som faktisk de små har. Så det er ikke noe entydig svar på det spørsmålet.

Elke-Maria Bunk: I forhold til kompetanse i kommunene så tror vi kanskje ikke at det er størrelsen det kommer an på. Det virker som om de kommunene som har hatt, og som har, god kompetanse på psykososial oppfølging, også har gitt gode tilbud. De forstår hva det er folk trenger. Vi ser også at flere av de mindre kommunene som er forsvarskommuner – særlig oppe i nord, hvor vi bor – har tett samarbeid med Forsvaret. Der har de også gitt god oppfølging til de berørte. Der har de kunnskap, de har ekspertise.

Det har jo ikke stått på bevilgning av penger til kommunene, men det har stått på kontroll og vilje til å bruke pengene på en god måte. Fylkesmennene blir i noen fylker oppfattet som en propp i systemet, som ikke har tatt kontroll over pengene, og som ikke har gitt klare nok direktiver til kommunene.

John Hestnes: Når det gjelder Oslo kommune, så viser tilbakemeldinger fra de berørte at det er akkurat som om Oslo er for stort – at det er for mange bydeler. Så kommer det an på hvilken bydel man bor i, hvilken type hjelp man har fått. Det er bare å innrømme at bydel Gamle Oslo, hvis jeg kan si det på den måten, er den bydelen som har gitt dårligst oppfølging og dårligst hjelp til de berørte som trengte det. Så fylkesmannen har en jobb å gjøre overfor sine bydeler der. Vi har vært i møte med både ordfører og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er vilje, men nå er det snart et halvt år siden vi hadde møte, og det har ikke skjedd mye i ettertid.

Alf Vederhus: Hva som er viktigste lærdom av 22. juli, er jo et veldig vanskelig spørsmål, men jeg tror det kritiske her er at nå har det gått over ett år siden 22. juli. Er den

lange rekken av svakheter, som ble påpekt, vesentlig bedret i dag enn for ett år siden? Vil den være vesentlig bedret om ett år enn den er i dag? Klarer vi å gjøre noe med de konkrete tingene som er påpekt, eller blir dette en ganske tidkrevende prosess gjennom forskjellige etater inklusiv denne komiteen og inklusiv en ny melding over nyttår? Så har vi kanskje hevet oss litt, men vi har langt fra hevet oss det som er nødvendig i forhold til den massive svikten som 22. juli viser.

Trine Skei Grande (V): Det var veldig interessant det Hestnes sa om Gamle Oslo, sjøl om det er min bydel, for det er den bydelen som har høyest tetthet av heavy psykiatriske tilfeller i hverdagen. Føler man kanskje at i kommuner som har store byrder ellers, så har dette kommet i andre rekke – at det har ikke blitt så viktig sammenliknet med de pasientene man daglig arbeider med? Kan det være noe der? Bydel Gamle Oslo er kanskje også den bydelen med flest psykiatere og psykologer i teamet sitt. Er det noen lærdom vi kan ta av det, kan vi se noen likhetstrekk her – at dette har havnet som nummer to i køen i kommuner og bydeler som føler at det er så mye annet heavy å jobbe med at dette blir nummer to?

John Hestnes: Ja, det kan jo være det. Dette er også et vanskelig spørsmål. Jeg er verken lege eller psykolog og vet ikke hvordan man skal takle sånne ting. Men når man går til en bydel – et kriseteam – og ber om å få hjelp, og man da blir stilt i en kø med andre som også virkelig trenger hjelp, så har de en utfordring i sin bydel som de må jobbe med og gjøre noe med, og finne en eller annen form for løsning på. Så det er vel det det går på, du har helt rett. Bydelen du snakker om – Gamle Oslo – har en stor del av denne typen klienter som virkelig trenger hjelp. Dessverre var det også en del som var berørt etter 22. juli, som bor i den bydelen.

Marit Nybakk (A): Jeg må først få takke for at dere har stilt opp og fortalt oss det dere nå har bidratt med.

Jeg har først et spørsmål, som kanskje er veldig vanskelig, og det er knyttet til det som Beate Vatndal sa om at det tok en uke før hun fikk beskjed. Gjelder dette alle eller ikke alle – at Rettsmedisinsk rett og slett ventet i en uke, og at man ikke følte at man fikk beskjed noen steder?

Det andre spørsmålet mitt er til det som Trond Blattmann tok opp, om at helsevesenet faktisk ikke brukte den kompetansen som Forsvaret har, enten det gjelder kriseteam eller sanitet – med unntak av det Elke-Maria Bunk sa om forsvarskommuner. Følte du, Trond, at dette var vrangvilje fra helsevesenet, eller er det rett og slett slik at systemene gjør at man ikke samarbeider – heller ikke her?

Beate Vatndal: Når det gjelder spørsmålet om det gjaldt alle, så gjorde det jo ikke det. Noen navn ble friggitt fra tirsdag, tror jeg, eller kanskje onsdag.

Trond Blattmann: Det er veldig vanskelig å svare på det spørsmålet. Vi var voldsomt tidlig ute – i forhold til fagmiljøene og også i forhold til helseministeren – med å

påpeke at behovet for Forsvarets kompetanse var til stede, for vi hadde en del kommuner som åpenbart ikke hadde den kompetansen som trengtes for å klare å følge opp. Å si om det var vrangvilje eller ikke, er veldig vanskelig. Men jeg tror det sier noe om holdninger til å ta i bruk kompetanse som en selv ikke har. Det tror jeg er viktig. Erkjennelse er igjen et stikkord. Har man ikke den kompetansen som er påkrevd, da må man skaffe seg den kompetansen. For kravet om å få hjelp er akkurat like stort uansett hvor du bor i landet – om du bor i en kommune hvor det er kompetanse, eller om du bor i en kommune hvor det ikke er kompetanse. Evnen til å se det selv at om vi ikke har den kompetansen, ja, da må vi tiltrekke oss den kompetansen. Kjøpe den, leie den. Hva som enn skjer, så må kompetansen i hvert fall skaffes. For vi har folk som har behov for den.

Så det er en erkjennelse. Det handler om holdninger, det handler om kultur, og det handler også om ledelse.

Møtelederen: Takk for det. Da har dere anledning til å si noen avsluttende ord hvis dere ønsker det. Vær så god.

Trond Blattmann: Aller først vil jeg nok en gang takke for at vi fikk lov til å komme. Jeg tror vi har gitt dere et innblikk i vår hverdag, som òg har vært viktig for kommisjonen å få innblikk i.

Jeg tror det er veldig mye å lære av hva som skjedde 22. juli. Jeg tror samfunnet må lære. Jeg tror kanskje en av de største utfordringene vi har med hensyn til å lære, er å endre kultur, holdninger og ledelse. For det er det som er gjennomgående i hele rapporten. For oss er det helt avgjørende å si at vi gjør denne jobben på vegne av våre medlemmer, men vi gjør den også på vegne av dem som ikke er våre medlemmer, men som hver eneste dag opplever kriser, mister sine barn eller liknende. Sånn at det er sagt. Denne jobben gjør vi for at samfunnet skal bli bedre. Og så håper vi at det samarbeidet vi har med Stortinget og regjeringen, kan fortsette, slik at vi klarer denne jobben, klarer den oppgaven. Som kommisjonen sa: Alle må ta et ansvar!

Møtelederen: Takk skal du ha. Det er helt umulig for oss å forestille oss hva dere har vært igjennom. Dere har bidratt til å gi oss en del øyeblikksbilder og god innsikt som jeg tror vil være veldig viktig for den jobben vi skal gjøre videre. Tusen takk skal dere ha for det.

Det blir pause i kontrollhøringen frem til klokken 12.

Høringen ble avbrutt kl 11.49.

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.03

Høring med representanter for de frivillige ved Tyrifjorden 22. juli 2011

Møtelederen: Da er vi kommet til siste del av denne kontrollhøringen i dag, hvor vi har invitert frivillige re-

presentanter for dem som gjorde en spesiell innsats i Tyrifjorden 22. juli 2011.

La meg først få lov til å gi uttrykk for vår dype respekt og beundring for den innsatsen som dere gjorde. Det er svært mange som har mye å takke dere for, og vi vet at utfallet kunne ha vært langt verre uten deres heltemot.

Jeg har da lyst til å ønske velkommen til Helge Wettre. Du er hytteeier på Storøya og dro over til Utøya og reddet flere ungdommer. Du gikk til og med i land på øya og søkte etter flere ungdommer mens gjerningsmannen fortsatt var der.

Velkommen også til Bjørn Juvet. Du var ved Utvika Camping og kastet deg i båten og plukket opp svømmende ungdommer, mens kona di bidro med å ta imot på landsiden. Senere ble du også beordret til å overgi båten til politiet.

Til sist velkommen til Oddvar Hansen. Du er fastboende ved Tyrifjorden og var raskt ute i båten og reddet mange. Du ble beskyttet av gjerningsmannen da dere fraktet politiet til Utøya, og senere deltok du i søkearbeidet. Velkommen også til deg.

Vi starter med at hver av dere kan gi en kort innledning til oss på ca. 5 minutter. Dere bestemmer selv rekkefølgen. Hvis ikke dere har noen spesiell rekkefølge, foreslår jeg at vi begynner i den ene enden og går nedover.

Hvis det er i orden, begynner vi med Oddvar Hansen. Vær så god.

Oddvar Hansen: Jeg er, som du sa, fastboende ved Tyrifjorden. Jeg og Lill Hege var hjemme 22. juli. Vi så på tv. Det var nyhetssending fra Oslo om bomben der. Det gikk en stund da vi så veldig mye på det – var veldig opptatt av tv. Vi hørte at det var skyting, men klarte ikke å skjønne at det var på Utøya. Men etter hvert gikk det opp for oss at det også skjedde noe forferdelig på Utøya, så da kastet vi oss i båten, tok den raskeste båten vi har, og kjørte mot Utøya – uten egentlig helt å skjønne hva som foregikk. Vi skjønnte bare at det var noe fælt som skjedde. Det var masse skudd, det var folk i vannet over alt, så vi kjørte bare bortover og skjønnte at vi måtte hjelpe til.

Vi kom da bort til Utøya og traff på den gamle båten på Utøya, MS «Reiulf», midt i sundet, prøvde å kjøre bort til den for å finne ut hva som skjedde, men fikk egentlig ikke noe godt svar der, og vi følte ikke at vi kunne vente der. Vi kjørte da ut mot øya på baksiden av øya. Det var masse folk over alt i vannet. Vi fant ut at vi måtte bare begynne å få folk opp av vannet. Vi plukket da opp folk i vannet bak øya. Det var masse folk inne på øya som ropte på oss og ville ha oss inn for å komme vekk fra øya. Vi valgte å ta dem som lå lengst ut i vannet og svømte. Vi anså dem for å være i størst fare.

Vi fortsatte bak øya til vi tok opp en jente – så smalt det et skudd ved siden av båten vår. Vi skjønnte da at vi bare måtte komme oss vekk. Vi visste ikke hvor mange det var, eller hvor de var, eller hva som egentlig skjedde i det hele tatt. Da dro vi inn til land med dem vi hadde.

Vi møtte da en politimann som sto inne på Lien gård og tok imot dem som kom inn der. Han sa at politiet hadde problemer med å komme over til øya, og at vi måtte kjøre

i retning Storøya for å hjelpe dem. Vi snudde da bare ut av moloen på Lien gård og kjørte mot Storøya det vi klarte – så fort båten gikk. Det var en rask båt, så det gikk bra, men vi visste ikke helt hva vi skulle se etter. Vi visste vi skulle se etter politiet, men ikke hvor de var, eller om de var i båt eller på land, eller hva det var. Det var masse folk i vannet, så vi måtte være forsiktige så vi ikke kjørte på noen. Det var dårlig vær og dårlig sikt.

Da vi nærmet oss Storøya, møtte vi en båt som var overlastet av politi. Vi skjønnte med en gang at det var den vi skulle treffe. Vi kjørte rett bort til den og fikk fire politifolk over i båten vår. Vi kjørte da mot Utøya. Jeg spurte om vi skulle vente på den andre båten for å komme inn to båter samtidig, men han som hadde kommandoen i båten, sa at vi bare skulle kjøre. Da ble det litt spørsmål underveis – båten vår var mye raskere enn den andre, derfor var vi først inne på Utøya.

Etter det kjørte vi bare inn til brygga på øya og leverte politifolkene der, dro ut igjen, møtte en ny båt med politi og lastet dem over i båten vår. Lill Hege, samboeren min, overtok den båten vi møtte. Jeg kjørte en ny tur med politiet rundt Utøya. Jeg kjørte da tilbake igjen til Storøya for å prøve å få oversikt over hva som egentlig skjedde – få litt info. Etter det kjørte jeg nok en tur med politiet, vi kjørte politiet rundt øya for å sikre.

Vi var med på det meste som skjedde utover kvelden, lette etter omkomne – alt mulig som vi kunne brukes til.

Det er vel den korte versjonen av vår opplevelse den kvelden – hva vi var med på.

Møtelederen: Tusen takk skal du ha.

Vi går da videre til Helge Wettre. Vær så god.

Helge Wettre: Vi satt jo også og så på fjernsyn og hørte på radio om bomben i Oslo.

Det første «rare» som skjedde, var vel at MS «Thorbjørn», Utøya-fergen, som har sin faste gange mellom Utøya og fastlandet, og har hatt det i alle år, plutselig kom seilende opp forbi hytta vår – omtrent – og la til ved fastlandet vis-à-vis vår hytte. Underlig.

Så hørte Sissel, min kone, som var med på alt dette som skjedde, skudd fra Utøya. Jeg nektet å tro det – man skyter ikke på Utøya. Så hørte vi 10–15 skudd. Det kom melding på radioen om at det var løsnet ett skudd på Utøya, som de vel sa. Sissel ringte til NRK der hun jobber, og sa at det er løsnet mer enn ett skudd der, vi har i hvert fall hørt 10–15.

Jeg har et veldig flytende forhold til tidspunkter denne dagen, men vi hørte jo også at det var ungdommer som hadde lagt på svøm fra Utøya mot fastlandet. Etter hvert tenkte vi at kanskje det er noen som har lagt på svøm den andre veien, altså nordover i retning Storøya, der vi har hytte, så vi tok med oss et par ulltepper og dro ut i båten for å se om det var folk som hadde lagt på svøm nordover. Vi fant ingen i vannet, men det sto folk på Utøya ved pumpehuset og fektet med armene, så vi dro inn dit. Der var det mange døde. Vi hadde med oss fem stykker i båten vår. En jente var skutt i låret og hadde brukket beinet, noen gutter var sjokkskadet, rimeligvis, men vi fikk dem om bord og

prøvde å roe dem. Det var én ivrig, veldig rolig kar som sto og fektet med armene, han som vi så. Han sa at det ligger en her inne, og han lever, han må vi få ned. Så vi klarte å bære ham om bord i båten og fikk lagt ham på benken, og så dro vi. Den eneste som da var igjen, som var i live, var han som hadde påkalt oppmerksomheten vår. Han nektet å bli med, for han hadde småsøsken på øya som han hadde ansvar for, som han sa, og han kunne ikke bli med oss, for han måtte se etter sine søsken. Så han ble igjen. Vi dro med de fem vi hadde. Da var det kommet blålys og åpenbart ambulanspersonell ned til fergeleiet der MS «Thorbjørn» holder til på fastlandet, så vi dro dit og fikk levert dem vi hadde med. Han som var sterkt skadet, levde vel til han ble tatt i land, tror jeg – han døde vel muligens på fastlandet, det er litt uklart. – Det var kortversjonen av historien.

La meg også bare helt kort si litt om oppfølging, siden det har vært et tema her. Jeg pleier å skryte av Hole kommune der jeg har muligheter til å skryte av Hole kommune, den lille kommunen som fikk denne katastrofen i fanget. De har vært, synes jeg, strålende oppfølgingsmessig. De har noen ildsjeler, noen flinke folk der som har vært veldig ordentlige og veldig ivrige. De har ringt til tider der man tror at kommuneansatte har gått hjem – rett etterpå – for å høre hvordan det går med oss. De opprettet en type krisesenter på mandag – det fikk vi høre på radioen, så vi dro dit. Det var veldig lurt av oss, der ble vi registrert osv. Så Hole kommune har vært strålende. De rapporterte også til bydelsoverlegen i Nordre Aker, der vi hører hjemme. Bydelsoverlegen der har også vært strålende. Vi tok ikke kontakt med ham, men han tok kontakt med oss, og vi fikk tilbud – det var bare å si hva vi trengte, så var det ikke noe problem. Så det er hyggelig å kunne melde at for vår del fungerte dette strålende.

Møtelederen: Takk skal du ha. Da går vi videre til Bjørn Juvet.

Bjørn Juvet: Jeg og min kone ankommer Utvika Camping samtidig som det blir fortalt på radio at det har skjedd noe i Oslo. Vi sitter og hører på nyhetene i bilen utover til Utvika. Når vi kommer ut dit, er det om å gjøre å komme seg foran tv-en for å få med seg hva som skjer. Samtidig legger jeg merke til at det smeller bak ryggen min, på Utøya. Det holder på ganske lenge før jeg må ut på terrassen for å se hva det er som skjer. Da får jeg øye på at det ligger mange i vannet. Jeg får kontakt med en som vinker på meg fra midt i fjorden omtrent, så jeg sier til kona at det er noen som trenger hjelp, vi må gjøre noe med det. Jeg løper ned på brygga. Da har den første greid å svømme helt over, så jeg plukker opp henne. Like etterpå kommer kona ned og hjelper flere på brygga, mens jeg går i båten og kjører ut på fjorden. Jeg hører fremdeles at det smeller kraftig idet jeg kjører ut til øya, men da legger jeg på en måte det bak meg, tror jeg. Jeg plukker opp, begynner selvfølgelig nærmest land, for de har jo svømt lengst og er mest slitne. Så jeg begynner der og jobber meg innover mot øya. Jeg tenker at kanskje 50 meter fra land er trygt – lager noen sånne regler. Jeg kjører nok – jeg har ikke tall på hvor mange turer det var. Det er som Helge

sier, klokkeslett osv. ble bare – jeg hadde ikke peiling på hvor mange klokka var, og hvor lenge jeg holdt på. Det går en stund, og så får jeg kontakt med en kamerat på fjorden som har snakket med politiet på landsiden, på Utøya brygge. Han gir meg beskjed om at vi må reise til Storøya og hjelpe politiet med transport. Jeg husker det var en litt vanskelig avgjørelse, for det var fortsatt folk i vannet rundt meg der som jeg måtte reise fra. Men jeg følte at det var en beordring, så jeg gjorde det. Jeg visste heller ikke hva jeg skulle se etter, men da jeg kom utenfor Valtersbråtan båt-havn, får jeg se den berømte røde gummibåten, som ligger stille, eller så vidt driver forover, flyter så vidt det er. Det ser ut som om den snart synker, og jeg skjønner jo at det er de gutta jeg må hjelpe. Jeg kjører bort til dem, og vi laster alle sammen over i min båt. Jeg har sagt at det var ni stykker, men det var visst faktisk elleve. Så var det en som ble igjen i den røde båten, sammen med meg, for jeg gikk over i den båten, og jeg padlet da inn til land.

Jeg kom meg etter hvert tilbake mot Utøya sammen med en kamerat. Vi plukket opp folk i vannet på nordsiden rett utenfor pumpehuset før vi kjørte inn igjen til Utvika Camping og leverte dem. Der traff jeg etter hvert en forhenværende ambulanssjåfør, og sammen reiste vi ut igjen mot Utøya, kjørte rundt øya – først kjørte vi inn på Stoltenberget, husker jeg, for der hadde jeg sett mange vinke for etter hjelp. Vi kjører inn der, jeg husker båten stopper mot steinene, vi går i land der, og der er det bare å snu. Der er det ikke noe mer å gjøre. Vi kjører videre rundt på baksiden av øya og forbi pumpehuset, hvor vi også ser at det ikke er noen vits i å stoppe. Vi er på baksiden og plukker opp, der er det full panikk blant noen, de kommer styrtende ut i vannet, opp i båten. Vi har overfylt båt, vi kjører inn og leverer på campingplassen der. Jeg husker ikke hvor mange turer det var, men det var ganske mange rundt der. Vi leverer til dem som er på campingplassen, som gjør en fantastisk innsats med å ta seg av dem som kommer i land. Så vi som kjørte båter, slapp jo på en måte å tenke på dem, de ble tatt hånd om av dem som var der og sørget for at de ble fraktet til Sundvolden etter hvert med privatbiler. Det var litt vanskelig, for da var veiene stengt, men de fikk jo kjøre.

På den siste turen plukket vi opp en gutt på baksiden som var skutt i magen. Vi tenkte vi skulle levere ham på Utvika Camping, for det var såpass seint at da mente vi det måtte være noe ambulanspersonell der, men det var det ikke, så vi fant ut at vi måtte til Storøya, og det var vi ikke sikre på om vi rakk. Men vi gjorde nå det, vi rakk det. Han lever i dag.

Det var egentlig også en kortversjon av det jeg var med på, kan du si. Jeg sliter med å fortelle kortversjoner. Alt henger sammen.

Møtelederen: Tusen takk for tre veldig sterke historier og beskrivelser.

Komiteen vil gjerne stille noen spørsmål, og først ut er saksordføreren, som er Bekkevold. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Tusen takk, og takk for de redegjørelsene dere har gitt. Bech Gjørvi-kommisjonens

rapport er veldig tydelig på dette med at til syvende og sist, skal vi kunne lære av noe, må alle ta ansvar, og det har jo dere vist gjennom det dere har gjort, at dere har tatt, og vi er utrolig takknemlige for det. Dere tok jo ansvar selv om dere egentlig satte dere selv i en ganske stor fare. Hvor bevisst dere var på det, er det kanskje først i ettertid man kan mene noe om, men det er jo et faktum.

Jeg har lest den boken som du, Bjørn, og din kone har skrevet, som er en veldig sterk beskrivelse av det dere egentlig alle sammen har opplevd. Det som jeg kunne tenke meg å høre litt med dere om, er: Terroristen var utkledd som en politimann, noe som gjorde at ungdommen på Utøya var livredde også da dere kom og skulle hjelpe til. Den redselen de hadde – jeg husker det ble skrevet noe i boken om at de stolte ikke på dere – var det med på å vanskeliggjøre det arbeidet dere gjorde?

Så lurer jeg på om dere også kan beskrive litt av den jobben som ble gjort blant frivillige på landsiden, bl.a. Utvika Camping. Kan dere si litt om den innsatsen som ble gjort der?

Og til slutt: Hva mener dere at vi kan lære? Er det noe som kunne ha vært gjort annerledes den dagen, eller den kvelden, og ikke minst den natten, for dere holdt jo på i mange, mange timer?

Bjørn Juvet: Jeg kan jo begynne med det første møtet med ungdommene, hvor de på en måte ikke stolte på oss: Den første jenta som jeg tok opp på brygga, var livredd, det så jeg, men jeg skjønnte ikke hva det var som foregikk. Det første som slo meg, var at det var en øvelse av noe slag, men jeg fant fort ut at det var det ikke. Hun så på meg, og plutselig ropte hun: Skal du skyte meg, skal du drepe meg? Nei, sa jeg, selvfølgelig ikke – det var et helt absurd spørsmål å få – før hun bråsnur og svømmer en annen vei, vekk. Men så ser jeg at det ikke går, for hun er så sliten at hun nesten går under, så hun snur igjen og kommer tilbake, og har liksom ikke noe annet valg enn å la seg bli reddet, kan du si.

De historiene var det flere av på brygga. De trodde landet var tatt. De hadde ringt politiet, og de følte seg avvist der på en måte: Ja, ja, vi veit det, vi kommer snart og sånn. De følte ikke at de ble trodd av politiet heller. Det var den følelsen som var der nede på brygga, at de var livredde og trodde at alle skulle ta dem.

Til spørsmålet om innsats på campingplassen: Jeg skulle hatt min kone her i dag, men hun fikk ikke fri fra jobben, så hun er ikke her. Men hun var en av dem som tok seg av ungdommene på land. Det ble organisert mange etter hvert der. Det ble hentet tepper, dyner, de ble pakket inn så godt en kunne, de ble trøstet. De ble etter hvert geleidet opp til resepsjonen på campingplassen, hvor det etter hvert ble så mange at vi fant ut at vi måtte begynne å kjøre dem vekk, og da hadde fått beskjed om at Sundvolden var rette sted. Det var mange som tok seg av ungdommene og trøstet dem nede på brygga og på land, pluss de som kjørte skytteltrafikk mellom Utvika og Sundvolden. Det var en veldig viktig del av dette, for da slapp vi å tenke på dem – jeg mener at når vi hadde levert ungdommene på land, var det bare å komme seg ut igjen, vi visste de var i trygge hender. Det

var det som var. Og det fungerte veldig bra. Det ble et veldig godt samarbeid, egentlig, som bare ble sånn. Det var ikke noe planlagt, hver mann fant sin plass på en måte, og så fungerte det som det skulle.

Møtelederen: Er det noe dere andre vil legge til i forhold til dette?

Oddvar Hansen: Dere spurte litt om hva vi følte kunne gått bedre den dagen. For eksempel når det gjelder politiet, har det vært pratet om det her før at kommunikasjonen mellom Delta og det lokale politiet kanskje er viktig. Det var mange ting som gikk galt på det planet. De hadde hvert sitt samband, f.eks. Det ble brukt mobiltelefon som i dette området kanskje har litt dårlig dekning. Det var stor trafikk på nettet. Det burde i hvert fall være et nett som var lukket, som både Delta og lokalpolitiet kan bruke. Det ble misforståelser på grunn av at de ikke fikk tak i hverandre.

Når det gjelder utstyr – det er lett å si i ettertid – hadde politiet en gummibåt som ikke var så stor. Der synes jeg de gjorde en liten blemme med å gå så mange mann oppi den båten, som nesten gikk under. Dette er gutter som skal holde hodet kaldt hele tiden.

Det er vel kanskje noen sånne ting. Når det er sagt, er det ingen som ville fortære til øya enn politifolkene selv. Men det var selvfølgelig noen ting som kunne gått bedre. Det er kanskje viktig at politiet også innsat at de gjorde litt feil den kvelden, og at alt ikke gikk på skinner. Det var ingen som forventet at alt skulle gå på skinner, men de må også være litt ydmyke og si at de skal lære av det som ble gjort feil. Det synes jeg det kanskje har manglet litt på.

Marit Nybakk (A): Aller først tusen takk for det dere har gjort. Dere gjorde det som systemene ikke greide: Dere handlet med en gang uavhengig av å få en ordre. Mitt inntrykk er at veldig mange av dem som jobber i systemene, ventet på ordre et eller annet sted fra som de ikke visste når kom.

Mitt første spørsmål dreier seg om ambulansene og helsepersonell, for jeg har også lest i media at det var frivillige her som tok imot folk som hadde svømt i vannet, og som ble fraktet inn med båter, som var hardt skadet, og som ikke skjønnte hvorfor det ikke kom helsepersonell, og at det faktisk var slik at man kunne se ambulansene kjøre på veien over, som kjørte forbi dere og havnet enten på Storøya eller på Sundvolden. Hvordan opplevde de frivillige dette, og når kom egentlig det første helsepersonellet ned til Utvika Camping og til der hvor en del av ungdommene var fraktet i land, også ved Utøya kai?

Det andre er en liten oppfølging av det som Hansen sa nå om samarbeidet mellom dere og politiet. Vi har nå hørt hvordan båtene ble rekvirert. Hvordan opplevde dere at det kom representanter fra Nordre Buskerud politidistrikt og ikke gjorde noe annet enn å stå på kaien? Hvordan opplevde dere samarbeidet med Delta, altså beredskapstroppen? Og hvordan handlet beredskapstroppen da de først kom?

Mitt siste spørsmål er: Det ble sagt til oss i går på Utøya fra politiets side at det var ikke bare ungdommene som var livredde for folk i politiuniform med våpen – det sier seg

selv at de må ha vært – men at det også var folk som var på vei til Utøya for å hente ungdommer, som trakk seg tilbake når det dukket opp politi med våpen. Kan dere si litt mer om det også?

Bjørn Juvet: Jeg kan begynne med Delta, siden jeg traff dem først.

Når situasjonen var som den var, ble det som det ble. De hadde ikke noe annet valg enn å ta den båten som kom først. Men jeg så at de ikke hadde kontroll på situasjonen der og da. Det ble en ganske vanskelig prosess å flytte så mange mann over i en annen båt. Men jeg har for så vidt ikke tenkt noe mer gjennom den jobben de gjorde, annet enn at jeg vet de gjorde en god jobb der ute, da de først kom ut, selvfølgelig.

Alt det som skjedde før man kom til Utøya, får andre – som har et litt større bilde av det – bedømme. Jeg har kun situasjonen med den røde gummibåten, og det er det eneste. Det var jo ikke hyggelig, men de visste at de måtte komme seg fortrest mulig ut dit. Det hadde de fokus på selv også, men det kunne kanskje gått fortere med en litt annen type transport litt tidligere.

Oddvar Hansen: Nå er vi egentlig litt tilbake til kommunikasjon. Storøya ble valgt, og det var antageligvis det lokale politiet som valgte det. Det bunner også i at det er et lokalt politi, men alle er ikke lokalkjente for det. Hvis jeg tenker litt tilbake i tid, så hadde vi for noen år siden en lensmann i Hole kommune. Han var godt kjent, og han kjente de fleste, og visste hvordan det så ut. Nå har vi et politi som skal dekke mye større områder. De som jobber på politistasjonen, er kanskje ikke lokale i det hele tatt. Det kan hende at de kommer fra en annen del av landet. Derfor kan lokalkunnskapen være veldig dårlig, slik det var denne kvelden. De som var på jobb den dagen, visste ikke ordentlig hvor Utøya var. De visste ikke hvordan det så ut på Neslandet og Utstranda. Derfor ble det kanskje gjort noen dårlige valg. Når det er sagt: Når de først tar et valg, er det viktig at de står for det. Det skjønner jeg.

Når det gjelder Delta og opplevelsen vi hadde med først å treffe den første politimannen – som var lokal – på Lien gård, og som sendte oss avgårde, så kunne man kanskje, med et bedre samband, fått Delta, som kom fra Oslo og passerte forbi der, til å komme ned dit. Men det er ikke sikkert at det hadde vært en bedre løsning – jeg vet ikke.

Men da vi først møtte båten til Bjørn full av politimenn, og fire av dem hoppet over i vår båt, var inntrykket av de gutta som kom over i båten vår, at de var proffe. De visste hva de skulle, og de var helt klar over hva de kunne møte. Det var proffe folk, så den siste biten har jeg en veldig god opplevelse av. De gutta ville.

Helge Wettre: Vi var egentlig seint ute, og da vi leverte våre ungdommer, var det helsepersonell på plass på ferlegeiet for MS «Thorbjørn». De var litt frustrerte, og det var ikke rart at de var det, fordi situasjonen var ikke avklart. Gjerningsmannen ble antageligvis arrestert omtrent samtidig med at vi la til, vil jeg tippe. De var usikre på hvordan ståa egentlig var, og de var også ivrige etter å

komme seg ut dit, forsto vi. De gjorde en strålende jobb med dem vi hadde med oss, så langt vi klarte å registrere. Det var sykebil og Røde Kors-personell osv. der. Det var godt bestykket, slik sett, på det tidspunktet.

Oddvar Hansen: Jeg har et lite tillegg når det gjelder det med ambulanspersonell og den biten der.

Etter at jeg og Lill Hege hadde vært på Storøya i to timer sammen med politiet, kjørte vi tilbake til Storøya. Da var det mange ambulanser på E16 som sto og ventet. Lill Hege gikk for å prate med dem og kunne høre på sambandet at det ble ropt etter ambulanse på Utvika Camping, men det var ingen som reagerte. Hun spurte hvorfor ingen dro dit, og fikk til svar at det var ingen som visste hvor det var. Lill Hege sier da: Jeg kan bli med dere, jeg kan vise dere veien, og da ble det litt action. Lill Hege ble med i bilen, og de kjørte i full fart utover Utstranda og til Utvika Camping. Dette var kanskje en litt merkelig situasjon. Da sto det sikkert 15 ambulanser på veien på Storøya.

Møtelederen: Takk for det. Jeg har da tegnet meg selv.

Wettre fortalte om en oppfølging fra både Hole kommune og egen kommune som var veldig bra. Kan dere andre to si noe om deres opplevelser av oppfølgingen i ettertid? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet gjelder tid. Jeg vet at tid er veldig vanskelig å forholde seg til i en slik type setting, men følte dere at noe tok lenger tid enn det dere egentlig hadde forventet? Kom bistanden senere enn det dere egentlig hadde forventninger om?

Det siste spørsmålet er ganske konkret til Juvet. Så vidt jeg forstår, var den første båten politiets gummibåt. Da forstår jeg det slik at politiet gikk fra en overlastet båt og overlastet en ny båt. Er det riktig forstått?

Bjørn Juvet: Ja.

Møtelederen: Kan du også svare på de andre spørsmålene?

Bjørn Juvet: Når det gjelder det med helsepersonell og oppfølging i egen kommune, så har også jeg mye godt å si om Hole kommune. Jeg er selv fra Ringerike kommune, og jeg har også der fått god oppfølging. De har kontaktet meg jevnlig for å høre om det er noe jeg trenger hjelp til.

Ringerike er nok ikke den kommunen som ble hardest rammet, tror jeg. Det er litt pussig, siden den ligger så nærme. Men de har vært veldig flinke til å følge opp både meg og min kone tett når det gjelder de ønskene vi har hatt.

En del av oss – i hvert fall de som har tilhold i Ringerike og Hole – har hatt mange samlinger på Herredshuset i Hole hver onsdag. Det varte fram til juletider i fjor, tenker jeg. Her har vi vært samlet og pratet sammen om det som skjedde, vi har fått på plass noen tidslinjer og brukt mye tid sammen. De timene har vært god terapi. Det var noe som kom i stand på initiativ fra Hole kommune.

Oddvar Hansen: Jeg vil følge opp det som gjelder Hole kommune.

De fleste av oss som var frivillige den kvelden, er helt vanlige folk, som tilfeldigvis havnet midt oppi galskapen. De fleste av oss tenkte vel etterpå at dette var jævlig, men vi skjønnte ikke helt hva vi hadde vært med på – bare det går noen dager, så vil alt være i orden igjen. Det er kanskje noe vi har lært, at det er ikke helt slik. Det tar litt tid å skjønne at du faktisk trenger litt hjelp.

I den situasjonen var Hole kommune ganske tidlig ute og prøvde å få samlet oss. Det blir en slags debriefing, men det tok litt lenger tid for oss, siden vi ikke kjente hverandre fra før – ikke så mange av oss, i hvert fall. Vi måtte først bli litt kjent og trygge på hverandre. Etter det har de ukentlige møtene vi hadde der – fram til juni nå i 2012 – vært veldig bra. De har vært veldig bra for oss alle, og har hjulpet oss veldig mye, tror jeg.

Det er en ting å ta med seg videre, at når frivillige og helt utenforstående havner oppi noe sånt, er det viktig å få samlet dem, og at de får lov til å prate sammen. Man møter andre som har opplevd det samme som en selv, og de vet hva du prater om.

Den saken vi har vært oppi her, er det ikke så lett for andre å skjønne hvor ille var. Hvis du ikke var der, kan du ikke helt skjønne hvor ille det var. Det behøver du ikke heller, men derfor er det mye lettere å prate med dem som opplevde noe tilsvarende.

All honnør til Hole kommune for det. Det har hjulpet oss. Jeg tror at alle som har valgt å være med på det, har hatt veldig god nytte av det.

Møtelederen: Jeg vil kommentere litt når det gjelder tidsperspektivet: Følte dere at noe tok uforholdsmessig lang tid, i forhold til forventningene dere hadde?

Oddvar Hansen: Når det gjelder tidsperspektivet den kvelden, tror jeg egentlig at klokken var helt borte for oss. Det var ikke viktig i det hele tatt. I den første tiden, etter at vi skjønnte at vi måtte hjelpe til, gikk alt i ett for oss.

Hvis jeg skal si noe om det, så følte jeg – etter at ting hadde roet seg litt – at jeg måtte prøve å få litt info. Da lå brannvesenets båter tett rundt øya, i påvente av å få beskjed om hva de skulle gjøre, mens frivillige kjørte langs land og hentet folk, uten egentlig å vite noe.

Det var en litt merkelig situasjon, for meg i hvert fall, at de som hadde kommunikasjon, lå ute på fjorden, og de som ikke hadde det, dreiv langs land. Jeg synes det tok litt lang tid før de kom i gang. Ambulanser og sånt var jo på plass, det syntes jeg gikk ganske fort, men jeg trodde også at politiet var på plass når vi var på øya. Vi hadde også hørt skudd lenge og skjønnte at det hadde pågått lenge.

Helge Wettre: Jeg har aldri helt klart å begripe hvorfor politiet ikke klarte å rekvirere båter på egen hånd. Det var båter på Utvika Camping. Heldigvis kom disse herrene her med båter. Dette var midt i ferien, og det kryr av båter på Tyrifjorden. Så det er veldig rart at de ikke klarte å få tak i båter når det åpenbart var en situasjon der de ikke selv hadde en båt som holdt vann, bokstavelig talt. Så hvorfor

de ikke klarte det, har jeg alltid stusset på. Jeg ville tro at det er gutter i den bransjen som er gode til å tjuvkoble osv. Så båter skulle man ikke tro var noe problem på en feriefjord som Tyrifjorden.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Per-Kristian Foss. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Takk for tre sterke historier som dere har fortalt på en utmerket måte.

Jeg har også det samme spørsmålet som Wettre hadde avslutningsvis. Vi møtte jo disse politifolkene i går på Utøya og stilte spørsmålet akkurat som du gjorde: Hvorfor valgte de ikke noen av de andre båtene som lå der, fremfor den røde gummibåten som ikke fungerte, og som de selv innrømmet visste at ikke fungerte. Det fikk vi altså ikke noe svar på. De var så fokusert på å komme ut på Utøya, sa de, at de bare var fokusert på sin egen båt. At de kunne tjuvkoble, fikk vi i alle fall teknisk bekreftet der og da.

Bare for å få det bekreftet: Det lå andre båter der, det var ikke mangel på båter? Var noen av dere inne på land mens dette skjedde, eller var dette en historie dere hørte i ettertid? Det er det ene spørsmålet mitt.

Så fikk vi også i går i og for seg vite at det også var politifolk som tilkalte – altså mens Utøya fortsatt var såkalt rød sone, med fare for skyting og ambulansespersonell som ikke fikk adgang – politifolk som sto på andre deler av Utøya, båter som lå rundt, altså sivile båter. Var noen av dere med på en slik tilkalling?

Bjørn Juvet: Når det gjelder om vi ble tilkalt av politiet, så ble vi jo det. Vi ble vinket inn flere steder av politiet når vi kjørte forbi dem. Men for mitt vedkommende hadde jeg full båt de to gangene det skjedde, så det var aldri aktuelt å kjøre inn akkurat da. Men vi holdt jo på. På samme tidspunkt som politiet drev med sikring og redningsaksjoner ute på øya, kjørte vi rundt øya og tok om bord skadde og overlevende ungdommer.

Når det gjelder det med båter: Da jeg reiste ut på fjorden, så jeg ingen båter ute på fjorden. Men på omtrent samme tidspunkt som jeg dro ut, kom det flere; vi var kanskje fire–fem etter en liten stund. Samtidig lå det mange båter i bådhavna på Utvika Camping som ikke ble brukt. Men det store spørsmålet her har jo hele tiden vært om politiet så de båtene – det er jo det som har vært spørsmålet her – og de har sagt at de ikke så de båtene. De har også sagt at de ikke så noen båt på fjorden, som vi har vært litt undrende til, for oss måtte de ha sett, som kjørte i skytteltrafikk der ute en god stund før vi fikk kontakt med dem.

Så er det det med hvor lett det er for politiet som står på land, å få kontakt med en båt på fjorden. Det er motorstøy, vi vil ikke høre noe rop. Det er litt sånne ting. Vi ser jo ikke folkene på land i den tette vegetasjonen som var der, så det er mange ting som på en måte tilsier at det var vanskelig å få tak i oss. Men at det var båter tilgjengelig, det var det jo selvfølgelig.

Helge Wettre: De kjørte jo på sin ferd med den lille badebåten sin forbi to ganske kraftige havneanlegg for fri-

tidsbåter som det egentlig ikke er mulig å overse. Der lå det tett i tett med til dels kraftfulle båter som man kunne tjuvkoblet, som vi snakket om her.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Hallgeir H. Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): Tusen takk for gripande historier og ein heroisk innsats på dagen. Det er mykje det norske folk kan læra av dykk. Eg håper flest mogleg er som dykk, for å seia det sånn.

De har vore inne på Hole kommune mange gonger, fleire av dykk. Kvifor fungerte det så godt i Hole kommune? Kva er det som gjer at den litle kommunen hadde eit apparat som gjorde at dei klarte det dei gjorde – noko andre kommunar ikkje klarte? Kva trur de om det?

Helge Wettre: Dette henger på ledelse og på personlige egenskaper, vil jeg tro. I Hole har de to damer – særlig én, som heter Jane Nordhagen, som er av typen som tar ansvar og går inn i det og dropper å se på klokka og gjør en jobb. Hun har, slik min opplevelse er, i alle fall, vært drivende i veldig mye av det som har skjedd i Hole kommune fra mandagen etter den 22. juli, og i forbindelse med disse møtene som Bjørn har snakket om, har hun vært en sentral person. Man trenger den typen personer, tror jeg, som går inn og tar ansvar, som gjør jobben og følger opp og ikke legger den fra seg før hun vet at hun har gjort det hun synes hun bør gjøre. Så jeg tror hun har stor ære for at Hole kommune har agert så pass fint som de har klart.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva funksjon har ho?

Helge Wettre: Psykiatrikoordinator, heter det vel. Så det er jobben hennes, for så vidt, men det er ikke dermed sagt at man gjør jobben sin skikkelig.

Oddvar Hansen: Nå har det vært mye prat om kommuner som fungerer og kommuner som ikke fungerer, og det er klart at Hole kommune har fungert veldig bra. Kanskje går det da an å bruke Hole kommune, og hva de gjorde, som et eksempel videre i jobben deres, å bruke det som et eksempel for hele Norge, for så vidt. Det fungerte. Det må ikke være veldig vanskelig, men det har veldig mye med personer å gjøre, som Wettre sier – folk som bryr seg.

Møtelederen: Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er veldig godt å høre det dere startet med, at dere skjønnte at en måtte hjelpe til.

Jeg skal ikke forsvare Nordre Buskerud, men så lenge det var to mann i den gummibåten, gikk den vel i 35 knop, gjorde den ikke det, så da var den effektiv – så det også kommer i referatet.

Oddvar Hansen sa at lokalkunnskap er viktig, og det er jo noe som heter at rask hjelp er dobbel hjelp. Det er vel ikke så veldig mange år siden Hole hadde lensmann, med de kvalifikasjonene som Hansen sa: Han visste hvor han hadde folka sine, han visste hvem som hadde raske

båter, hvem som var vågale, og hvem som var trege, han visste hvem han kunne satse på. Det er vel heller ikke så mange år siden Hole hadde flere heimevernstropper. Én tropp er jo fire–fem lag, og den som var troppsjef og områdesjef, visste hvem han kunne satse på, visste hvem som var skarpskyttere, visste hvem som skjønnte seg på 7.62 og hagle. Har noen av dere erfaringer med det lokale politi eller heimevernet? Har noen av dere synspunkter på dette, hva som kunne ha vært gjort annerledes dersom en hadde hatt Heimevernet overalt, alltid – som var deres flaggskip? Jeg regner med at en resolutt områdesjef, en resolutt lensmann, kunne påkalt det som var nødvendig for å ha trådd til sterkere. Hva er deres vurdering av det?

Oddvar Hansen: Hvis jeg kan følge opp det litt, siden det var jeg som begynte med det, så synes jeg nok kanskje at en lensmann er viktigere enn Heimevernet har blitt etter hvert. Jeg skjønner ikke helt hvorfor alt skal være så stort. Jeg skjønner ikke hvorfor vi skal ha kjempestore politidistrikter. Jeg skjønner ikke hva som blir billigere med det. Det er litt den greia der med å ha en lokal lensmann som kan rydde opp i mye rart, det behøver ikke å være store tragedier som denne. Men han kjenner også folk. Han kjenner hvem som har problemer med psyken – ditt og datt. Det blir ringt inn et eller annet fra et eller annet hus. Ja, det er han igjen ja, han skal jeg dra og prate med, for han kjenner jeg. Det er litt på det planet der. Så det er klart at en sånn situasjon som dette er helt ekstrem, og jeg håper at vi ikke opplever det igjen. Tiden er veldig viktig. Med en lensmann er det ikke sikkert at det ville blitt annerledes, men lensmannen hadde kjent oss som bor langs fjorden. Han kunne kanskje tatt noen telefoner og informert oss og gjort oss klare – bla bla. Jeg vet ikke, men jeg føler at ting begynner å bli litt stort. Vi ser litt stort på det, og så sier vi at vi skal spare penger på å lage større ting. Jeg tror det er på grunn av at det blir laget flere prosjekter – flere budsjetter. Når du slår sammen alle budsjettene til slutt, tror jeg ikke det blir noe billigere. Dessuten tror jeg det i dette tilfellet kunne ha spart menneskeliv – også i andre tilfeller.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Dere har sagt mye om Hole kommune, og dere har sagt mye om hva som fungerer bra når det gjelder oppfølging.

Jeg har et spørsmål: Én ting er den oppfølgingen man trenger for å fikse hverdagen, men noen kan få litt heavy problemer etterpå, som du ikke bare trenger en psykiatrisk sykepleier eller samtalegrupper for. Vet dere om noen som trenger mer hjelp, og som blir stående i kø, eller har det fungert like godt? Har dere noen eksempler på det?

Så er det jo interessant å bli vinket til av politiet, spesielt når brannbåtene – som dere sier – ligger og venter på beskjed. Vi har fått klarlagt at Utøya var rød sone veldig lenge, for man visste ikke om det var flere gjerningsmenn.

Var det sånn at dere som privatpersoner ble tilkalt til øya mens øya fortsatt var rød sone og man nektet ambulanspersonell og brannfolk å gå ut, mens man syntes at

det å tilkalle sivilbefolkningen for å hjelpe var helt greit? Skjedde det samtidig?

Så må jeg bare si at jeg syns også det er sterke historier dere forteller, så jeg tror nok at dere som sto oppe i det, har fortalt det sterkeste vi har hatt i dag. Takk!

Oddvar Hansen: Jeg kan ta litt om øya, om politiet og rød sone og den greia der. Jeg og Lill Hege var jo de første som kjørte politiet inn til øya. Vi var privatpersoner. Men det er på en måte helt greit. Det var ikke noe valg. De hadde ikke klart å stoppe oss da. Vi møtte den båten med politi midt ute på fjorden og lastet over noen politifolk i båten vår. Det var aldri noe snakk om om vi skulle på øya eller ikke, og der tror jeg også våre bevegelser var helt klare: Vi var der for å få dem til øya fortrest mulig, og hvis noen skulle kjørt oss til land eller et eller annet sånt, så hadde de brukt enda lenger tid, så det var aldri noe tema. Det tror jeg vi var veldig klare på, vi også. Derfor ble det sånn. Vi kjørte jo inn til øya på rød sone med politi i båten, men det er også helt greit. Det gjorde at det gikk litt fortere enn det hadde gjort hvis vi ikke hadde gjort det.

Trine Skei Grande (V): Jeg var ikke bare interessert i at dere deltok med å få politiet over, men Juvet sa at du ble tilkalt av politiet da du holdt på med å redde – eller politiet sto på Utøya og prøvde å tilkalle oppmerksomhet.

Var det mens Utøya fortsatt var rød sone?

Bjørn Juvet: Nå vet ikke jeg når rød sone-perioden opphørte. For meg var det rød sone hele kvelden.

Trine Skei Grande (V): Men var det etter at ambulansesepersonell og brannbåtene hadde gått inn til øya, eller var det før?

Bjørn Juvet: Nei, det var før det.

Trine Skei Grande (V): Dere ble tilkalt på et tidspunkt da man ikke anså det som sikkert å ha ambulansesepersonell, men privatpersoner ut.

Bjørn Juvet: Ja, sånn som det framstår nå, så er det jo sånn. Men jeg vet som sagt ikke når det ble klarlagt at alle kunne gå inn på øya.

Jeg så bare inn på øya, jeg, aldri ut fra øya. De båtene som lå der ute, var på en måte ikke i fokus, så om det lå noen brannbåter på utsiden av meg, la jeg ikke merke til det.

Oddvar Hansen: Når alt dette er sagt, er det klart at det var et evinnelig kaos den kvelden, så hva som skjedde og ikke skjedde den første timen, de første to timene, før øya var klarlagt, var ikke viktig for oss da. Vi var der for å prøve å hjelpe til, og det var alle de andre frivillige som var der også. Du kan vel på en måte si at vi visste ikke bedre. Og hvordan skulle de egentlig klart å stoppe oss, eller latt være å tilkalle oss? Da hadde det kanskje dødd flere. Så det som skjedde, det skjedde, egentlig.

Bjørn Juvet: Jeg skjønner jo på en måte det. Når politiet holder på med livredning på stranden og det er viktig å få folk i land, er jo det totalt underordnet om den båten som kjører forbi da, er sivil eller fra brannvesenet. Så jeg tror det var litt sånn at det var ingen som tenkte på det der og da, midt på den øya, at nå må vi sørge for at vi bare henter inn de folkene som har lov til å være her. Det tror jeg ikke var i fokus for noen, ikke for politiet heller.

Møtelederen: Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Jeg frafaller.

Møtelederen: Hadde du et oppfølgingsspørsmål, Bekkevold?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Bare en liten oppfølging til Skei Grandes spørsmål til dere. Dere – både Hansen og Juvet – hentet jo politifolk og kjørte dem til øya, men fikk dere noen gang råd, eller ble dere bedt av politiet, om å holde dere unna øya?

Bjørn Juvet: Jeg fikk aldri noen sånn beskjed, og det var vel egentlig ingen som fikk den beskjeden – i hvert fall så vidt jeg vet. Det er godt mulig noen andre har fått det, men jeg fikk ikke det. Da jeg traff politiet, var jeg nesten helt nede på Storøya, så da hadde jeg lang vei tilbake igjen, og de hadde fullt fokus på å komme seg fortrest mulig til Utøya, så vi hadde ikke noen samtale om det. Det var ikke noen samtale i den båten, for å si det sånn. Ting måtte skje fort.

Oddvar Hansen: Det var vel egentlig det samme som skjedde med oss. Vi fikk heller aldri beskjed fra politiet om å holde oss unna øya. Men når ting hadde roet seg litt – som jeg sa i stad – med brannvesenet og det, så ba de oss om å holde oss unna. De kom plutselig med en melding om at vi måtte spre oss, så vi ikke skulle være et lett mål å bli skutt på. Men det var ganske mye senere på kvelden enn det vi pratet om til å begynne med her. Ting hadde nok egentlig roet seg, men øya var fortsatt rød.

Møtelederen: Da vil jeg få lov til å takke dere for de bidragene dere har gitt. Dette er viktig for oss å ha med som et lite bakteppe når det gjelder hvordan virkeligheten faktisk var der og da. Jeg har tidligere sagt at jeg har ristet en del på hodet når jeg har lest en del av forklaringene fra embetsverket og politisk ledelse, fordi det mangler noen som på en måte står i det og tar ansvar. Jeg synes dere og alle de andre frivillige som bidro i denne saken, viser det motsatte, nemlig det beste av det beste. Dere tok ansvar i en vanskelig situasjon. Jeg vil takke dere for det dere gjorde da. Jeg vil også takke dere for de bildene dere har gitt oss her.

Jeg vil takke alle som har bidratt i høringen i dag. Vi skal ha ytterligere fire høringsdager, men denne høringsdagen er over.

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 12. november 2012 kl. 9

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Møtelederen: Da er vi klare til å starte. På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den andre av i alt fem kontrollhøringer som skal holdes i løpet av denne måneden. Det er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen 22. juli 2011 og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt faktiske forhold, samtidig som vi skal bidra til plassering av ansvar.

Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverk iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd, og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling ble trukket frem som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Til høringen i dag har komiteen invitert:

- Tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik og tidligere justisminister Odd Einar Dørum
- Direktør Jon A. Lea, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Forsvarssjef Harald Sunde, sjef for Etterretningstjenesten Kjell Grandhagen og Generalinspektør for Heimevernet Kristin Lund
- Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og assisterende departementsråd Morten Tiller
- Tidligere sjef PST Janne Kristiansen og tidligere sjef PST Jørn Holme

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og re-

feratet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først anledning til å gi en innledning, deretter får saksordføreren, som i denne saken er Geir Jørgen Bekkevold, anledning til å stille spørsmål, og så gis representantene for de øvrige partier samme anledning.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene de mener er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg vil presisere at vi har fått en rød lampe som lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og når den slukner, er taletiden omme.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen få oppfølgingsspørsmål, og de inviterte får så ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltagere unngår å omtale forhold som er underlagt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten at det gis slike opplysninger, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må slås av eller iallfall være satt på «stille», slik at vi unngår forstyrrelser underveis. For å unngå problemer med lydanlegget er det viktig at vi husker på knappene til mikrofonen, slik at de er på når vi skal snakke, og av når vi skal la være.

Det er komiteens håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Høring med tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik og tidligere justisminister Odd Einar Dørum

Møtelederen: Da er vi klare til å starte med den første runden i dag, og jeg vil ønske velkommen til tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik og tidligere justisminister Odd Einar Dørum. Dere satt i regjering frem til høsten 2005, og det er på den bakgrunn komiteen har ønske om å stille noen spørsmål til dere.

Dere får begge anledning til å gi innledninger på inntil 10 minutter, og jeg foreslår at vi da starter med tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik. Vær så god.

Kjell Magne Bondevik: Takk.

Først av alt vil jeg få uttrykke min medfølelse med alle de som ble rammet av ugjerningen og tragedien 22. juli i fjor. Jeg ble, som alle andre, sjokkert over at en slik tragedie kunne ramme Norge, selv om vi var klar over at terrorfaren var økende også i vårt samfunn.

Det er positivt at regjering, storting og andre myndighetsorganer legger mye arbeid i å komme til bunns i hva som skjedde, hvem som hadde ansvaret, og hva vi kan lære for å styrke beredskapen og takle eventuelle nye kriser på en bedre måte.

Gjerv-kommisjonens rapport gir etter mitt syn en grundig redegjørelse både om den skjebnesvangre dagen og om hva som var gjort på forhånd for å styrke beredskapen. Det er alltid mulig å stille spørsmål i ettertid ved om vi kunne ha gjort enda mer. Her må alle være ydmyke. Men som

det framgår av rapporten, ble flere viktige tiltak forberedt, vedtatt og iverksatt under de to regjeringene jeg hadde gleden av å lede, og jeg ser det som min oppgave å legge hovedvekten på dette.

La meg i så måte fokusere spesielt på to forhold: oppnevningen av Sårbarhetsutvalget og oppfølgingen av dets rapport, og initiativet til det såkalte sikkerhetsprosjektet med sikte på å bedre sikringen av regjeringens medlemmer, departementer, ansatte og bygninger.

Min første regjering utnevnte i 1999 det såkalte Sårbarhetsutvalget under ledelse av tidligere statsminister Kåre Willoch. Utvalget skulle, som det het,

«gi en helhetlig beskrivelse av risikoen for ekstraordinære påkjenninger mot det sivile samfunnet i fred, sikkerhetspolitiske kriser og krig».

Utvalget skulle tilrettelegge for økt offentlig bevissthet, kunnskap og debatt om sårbarhetsproblematikken i samfunnet. Utvalgets leder, Kåre Willoch, konkluderte med at utvalget skulle vurdere alle andre trusler mot det sivile samfunn enn det som dekkes av Forsvaret alene. Det var ingen spesiell hendelse som lå bak oppnevningen av utvalget, men en generell bevissthet i regjeringen om den økende viktigheten av skjerpert beredskap. I den forbindelse var det viktig for oss å avdekke og utbedre sårbare faktorer i samfunnet. Oppnevningen av utvalget var initiert og påskyndet av daværende justisminister Odd Einar Dørum, som sitter her, og jeg må si at jeg er glad for hans aktive engasjement i disse spørsmål. Tidligere departementsråd i Justisdepartementet Morten Ruud har da også i sin forklaring til Gjorv-kommisjonen karakterisert Dørum som «uvanlig aktiv i beredskapsspørsmål». Og Kåre Willoch har karakterisert ham som «en sjef med engasjement for sikkerhet».

Justisministeren og regjeringen så et klart behov for å skape en ny mental forståelse og bevissthet omkring samfunnssikkerhet, og å sikre strukturer og mekanismer for å ivareta en slik bevissthet. Som kjent ble utvalgets rapport lagt fram i juli 2000, etter at Stoltenberg I-regjeringen hadde overtatt. Men under min andre regjering fulgte vi opp rapporten gjennom en rekke konkrete forslag til tiltak. Disse er beskrevet i St.meld nr. 17, som kom i april 2002, og ved en ny stortingsmelding, nr. 39, som kom i mai 2004. Våre forslag fikk bred tilslutning i Stortinget, selv om det på noen punkter var særmerknader og egne forslag fra noen partier.

Av de viktigste tiltakene når det gjelder oppfølging av sårbarhetsutvalget – disse to stortingsmeldingene – vil jeg nevne opprettelsen av det nye direktoratet DSB, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, fra 2003, opprettelsen av Nasjonal sikkerhetsmyndighet, som i realiteten også er et sivilt-militært direktorat, etablering av varslingsystemer for digital infrastruktur, som ble overført fra Politiets sikkerhetstjeneste til Nasjonal sikkerhetsmyndighet, og etableringen av Norwegian Computer Emergency Response Team.

Vi sikret en koordinering av PST, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Etterretningstjenesten gjennom Koordinerings- og rådgivningsutvalget for etterretnings- og sikkerhetstjenestene, det såkalte KRU, og det ble etablert en

sentral krisestøtteenhet som en oppfølging av Sårbarhetsutvalgets forslag og oppfølging av Reinås-utvalgets anbefalinger etter flodbølgen i Sørøst-Asia. Flere tiltak kunne vært nevnt, men jeg har ikke tid til det nå.

Et annet sentralt prosjekt under Bondevik II-regjeringen var det såkalte sikkerhetsprosjektet. Det var et prosjekt for bedre å sikre regjeringens medlemmer, medarbeidere og bygninger under ulike trusselvurderinger og eventuelle evakuerings situasjoner og å sikre at en regjering om nødvendig kan jobbe mobilt. Dette prosjektet – og det vil jeg gjerne understreke – var jo langt bredere og mye mer enn bare stenging av Grubbegata. Det var langt over hundre ulike tiltak. Det gikk på transport, det gikk på boliger, det gikk på samband og på regjeringskvartalets sikkerhet, bl.a.

Jeg må også få lov til å si at i dette arbeidet hadde jeg gleden av å ha en regjeringsråd, som altså er regjeringens øverste embetsperson, Nina Frisak, som var både bevisst og aktiv i disse spørsmålene, godt assistert av den assisterende regjeringsråd Arne Spildo, som også jobbet mye med dette.

Frisak initierte høsten 2002 sikkerhetsprosjektet, og det ble klarert av meg i november samme år. Det ble igangsatt det påfølgende år, og jeg ble orientert om rapporten om dette prosjektet i juni 2004. Det var, som komiteen vil være kjent med, én hovedrapport som bygde på flere delrapporter. Disse ble presentert for regjeringens sikkerhetsutvalg og regjeringen i august 2004.

Jeg anså disse spørsmålene som så viktige at de burde synliggjøres og behandles av hele regjeringen. Vedtakene i regjeringen ble etterfulgt av oppfølgingsbrev fra Statsministerens kontor til de aktuelle departement, og det ble avholdt flere oppfølgingsmøter på administrativt nivå.

Bilbomber og bærbare bomber var blant de trusselbildene som lå til grunn for regjeringens behandling av vedtakene av disse forslagene. Blant prioriterte tiltak var bl.a. foliering av vinduer i regjeringskvartalet og stenging av Grubbegata. Et anliggende for Statsministerens kontor var at tiltakene i rapporten skulle følges opp av de fagansvarlige departement. Men som initiativtaker til prosjektet øvde Statsministerens kontor påtrykk for oppfølging.

Når det gjelder regjeringsbygningene og stenging av Grubbegata, betød det at ansvaret lå hos det daværende Forbruker- og administrasjonsdepartementet, nå Fornyingsdepartementet, noe som klart gikk fram av oppfølgingsbrevet fra Statsministerens kontor til dette departement, og som også ble klargjort gjennom flere møter mellom Statsministerens kontor og departementet.

Som kjent gikk Bondevik II-regjeringen av bare vel et år etter vedtakene i regjeringen når det gjaldt oppfølging av Sårbarhetsutvalget. Det som skjedde og ikke skjedde etter den tid, er det derfor ikke min oppgave å gå inn på eller kommentere.

Av andre saker av stor betydning for beredskapen som vi var involvert i, vil jeg bare kort nevne opprettelsen av nytt digitalt nødnett og etablering av styrket helikopterberedskap gjennom politiets helikoptre og om nødvendig med støtte fra Forsvaret.

Nytt nødnett ble som kjent vedtatt høsten 2004, og den første bevilgning ble lagt fram i Bondevik II-regjeringens

siste budsjettforslag, altså for 2006. Etableringen av politihelikoptre ble vedtatt i 2002 etter grundig stortingsbehandling og ble iverksatt et par år senere.

Odd Einar Dørum vil supplere min framstilling, så la meg bare avslutningsvis si at jeg er glad for at Stortinget – som komiteens leder startet med – tar utfordringene knyttet til 22. juli-tragedien og beredskapsspørsmålene alvorlig og grundig. Vi svarer derfor gjerne på spørsmål etterpå så langt som mulig.

Møtelederen: Mange takk for det.

Da gir jeg ordet videre til Odd Einar Dørum, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Odd Einar Dørum: Den 19. oktober 2001 ble jeg justisminister. Det første jeg gjorde, var å oppsøke Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste og Direktoratet for sivilt beredskap. Jeg kunne konstatere at den avgåtte regjeringen, Stoltenberg I, hadde gjort en ryddig og solid jobb, og at jeg kom inn i et apparat som var satt i stand til å reagere. Jeg synes det er grunn til å si det. Jeg synes også det er grunn til å understreke at den avgåtte regjering også hadde gått til det drastiske skritt å gi Forsvaret rett til, om nødvendig, å skyte ned sivile fly dersom det skulle opppre en konkret situasjon. Alle vil vite at det knyttet seg til situasjonen i World Trade Center.

Jeg oppsøkte et system som jeg kunne konstatere var der, der man var bevisst på hva de var oppe i. Jeg kunne konstatere at det var en politisk arv som jeg da oppsøkte, og som jeg bare kan si noe positivt om.

Så vil jeg gå tilbake til situasjonen fra den første Bondevik-regjeringen, hvor Bondevik har beskrevet hvorfor Sårbarhetsutvalget ble nedsatt. Jeg husker jeg ga Willoch oppdraget med ordene: Skap kreativ uro.

Men det skjedde også noe annet som var viktig i den første Bondevik-regjeringen. Jeg arvet et gammelt prosjekt om å omorganisere Justisdepartementet. Det ble omorganisert, og jeg var ansvarlig – for å si det litt folkelig – for å kaste ut asylsakene, for jeg konstaterte at de tok den totale mentale oppmerksomhet hos en justisminister. Jeg hadde en diskusjon i departementet om hva vi skulle gjøre. Jeg var da helt overbevist om at vi måtte styrke rednings- og beredskapsinnsatsen i departementet fordi det måtte ses i sammenheng med Willoch-utvalget. Sagt på en annen måte: Kontrollspennet måtte ned, muligheten for å beholde en hverdagslig, praktisk oppmerksomhet måtte være der, departementet måtte omorganiseres. Så disse tingene henger sammen, og jeg tror det er veldig viktig å si det.

Hele spørsmålet om mentalitet var i grunnen en krevende utfordring – ikke fordi jeg ikke visste at vi skulle tenke annerledes. Jeg husker jeg pleide å si det slik at du må tenke annerledes på det skrekkelige minst fem minutter i uka. Hvis du tenker mindre enn det, er du totalt uforberedt. Tenker du mer, ender du i psykosen. Jeg må også tilføye at norske media den høsten 2001, jeg vil spesielt nevne VG, gjorde en enestående innsats med å drive folkeopplysning, bl. a om at det ikke var så dumt å ha litt nødproviant i heimen. For enkelthets skyld torde jeg ikke snakke om 14 dager, som i grunnen var rådet jeg ga i Weekend.

VG gjorde dette sobert og skikkelig, men jeg glemmer ikke mottakelsen i en del andre media i landet som gjorde dette til et lettere underholdningstema. I Finnmark tok folk dette på alvor.

Vi sto overfor en utfordring som jeg følte ikke lå hos mine regjeringskolleger eller i sentrale media, men kanskje i en befolkning som skulle møte noe som hadde skjedd i et annet land.

Jeg vil, før jeg går videre, si at vi nå feirer tolv og et halvt-års jubileet for at det nesten gikk galt på Lillestrøm, da propangassen nesten gikk i lufta – med 10 minutters margin. Jeg har senere i livet gjort en undrende observasjon: Hvorfor evaluerer vi i Norge aldri suksessene våre? Jeg synes selvfølgelig det er helt rett at vi sitter her, og jeg har funnet forklaringen, at det må ha vært godt trente folk som sto der under risikofylte omstendigheter, selv om det var farlig, og de visste at det kunne gå galt. Og så hadde de antakelig en del flaks. Selv om de var godt trent, skjønnte de at de hadde flaks, og at de kunne stå på. Jeg kan ikke gi noen bedre forklaring. Jeg har gjennom livets løp truffet folk som var der, og jeg har slitt veldig mye for å få fram suksesskildringene. Det tok meg faktisk åtte år før jeg fikk forklaringen på hvordan 12 000 mennesker overlevde i World Trade Center. Jeg ber komiteen tenke over hvordan 12 000 mennesker kommer ut i løpet av 50 minutter til halvannen time. Det er i grunnen en ganske imponerende prestasjon.

Så skal jeg gå videre og snakke om noe som har vært i søkelyset. Det er forholdet mellom politi og forsvar. Jeg starter med å si at Stoltenberg-regjeringen hadde bedt om og rekvirert assistanse fra Forsvaret. Det var dypt alvorlig og helt nødvendig. For min egen del var jeg overbevist om at Politiet måtte ha hjelp fra Forsvaret under gitte omstendigheter, enten det var store sivile kriser, om det var en stor naturulykke, for ikke å snakke om terror. Derfor gjorde jeg det til et poeng å oppsøke Stor-Oslos Forsvarsavsnitt, SOFA, flere ganger for å gi de signalene at politi og forsvar = sant. I en øvelse, øvelse Kristiania, i 2004 var jeg til stede i NRK, rett og slett for å inspisere at Forsvaret tar over for Politiet.

Hva var poenget med å si dette? Jo, poenget var å sette en mentalitet, fordi i alle system er det alltid noen et stykke ned i systemet som tror de kan klare seg selv. Da kan du gjøre ditt ytterste for å oppmuntre dem på grunnplanet som vet at det ikke er sånn. Jeg har i livet mitt møtt politifolk som var med i Heimevernets spesialavdelinger. De visste hva avdelingene het, og de visste hvordan det skulle være. De hadde altså en mental bevissthet. Og vi satt på toppen. Min statssekretær, Jørn Holme, inntil han gikk av, var liaison direkte med statssekretæren i Forsvarsdepartementet. Vi måtte vite at dette skulle fungere. Jeg tror også jeg var den første justisministeren som besøkte NATO i Brussel, fordi beredskap er viktig.

Men dette er signaler om å sende signaler i systemene. På den tiden hadde vi iallfall et operativt heimevern. Vi hadde iallfall også operative enheter. Så skal ikke jeg gå inn på diskusjonen senere, men vi hadde det. Jeg var veldig opptatt av at vi skulle ha et operativt heimevern. Jeg var engasjert i det også som statsråd, også utenfor mitt eget fagområde.

Så er det selvfølgelig viktig å gå inn på PST. Jeg tror man må spole tilbake i tid for å forstå situasjonen. PST anno 1999, for ikke å snakke om 2001, var preget av eterrakstene etter den kalde krigen og Lund-kommisjonen. Jeg følte at det var helt nødvendig som statsråd å bry meg direkte og å si direkte til de ansatte i den tjenesten at vi var stolte av dem, og at vi trengte dem. Vi hadde noen runder da det tørt noe ut i media fordi de var misfornøyde med intern omorganisering. Da husker jeg at jeg gikk til dem og sa følgende: Hvis dere er sinte på omorganisering, så si fra til sjefen eller gjør opp på en ublodig måte bak nova, men ikke «out» rikets sikkerhet. Etter det ble det slutt på lekkasjene. Jeg kommuniserte at jeg var stolt av dem. Det kom til uttrykk ved at regjeringen vedtok lovverk, metoder, som var ganske viktige. Noe av det siste vi gjorde, var å gi PST lederfunksjonen i et samarbeidsorgan med alle etterretningsorganer, Tolldirektoratet, Avinor osv., for å tenke forebygging. Så bevisstheten om alt dette utviklet seg hele tiden.

Kjell Magne Bondevik har så vidt nevnte dette som gjaldt datasikkerhet. Jeg rekker ikke å komme inn på det.

Så gjelder det spørsmålet om nødnett. Det er jo en lang og grundig norsk utredningshistorie. Den har faktisk vandret gjennom først Harlem Brundtlands siste regjering, Jaglands regjering, Bondevik I, Stoltenberg I og Bondevik II. Så den hadde virkelig modnet seg da vi var kommet til 2004. Vi var ikke alene om å være opptatt av det. Stortinget har en flertallsmerknad, altså fra alt annet enn Bondevik II-partiene, i forbindelse med RNB 2004, som sier at nå er det utredet nok, nå må vi få gjennomført systemet. Også til sårbarhetsmeldingen sier den kombinerte justis- og forsvarskomiteé at vi trenger et nødnett, og man er veldig tydelig på det. Så hva er nødnettet? Jo, for en som var statsråd da Åsta-ulykken fant sted, får vi bare minne om at da gikk politiet rundt med ropert for å be folk slutte å bruke GSM fordi systemet var sprengt. Det var ikke mulig å gjøre noe annet. Under situasjonen i World Trade Center – jeg tror også justis- og forsvarskomiteen nevnte det i forbindelse med sårbarhetsmeldingen – var det ikke radiosamband mellom politiet og brannvesenet i New York. Vi skulle altså ha et avlyttingssikkert talesamband for nødnettene som de i fellesskap skulle bruke, ikke bare til daglig, men i krisesituasjoner, som skulle stå seg i krisesituasjoner. Så vidt jeg har lest meg til, fungerte nødnettet i Oslo den 22. juli. Det har jeg lest meg til og ser at det har vært oppe.

Nødnettet var en lang prosess, men for å si det litt tørt: Det å få til tunge IKT-prosesser i Norge er ingen spøk – det tar tid. Alle som har vært i en regjering, og her sitter det jo noen tidligere regjeringsmedlemmer, vet at det gjennomgår en ganske grundig evaluering. Så da det ble framlagt, ble det framlagt høsten 2004 med rett til å kunne gå ut i markedet og innhente tilbud. Stortinget skulle senere få det tilbake og behandle det. Men den store nødvendigheten for meg var at vi kunne ikke sitte med et samband som ikke lenger kunne brukes, hvor politisambandet kunne avlyttes. I Nokas-saken hadde vi en situasjon hvor det var en sikkerhetsrisiko at alle kunne høre på politisambandet. Vi kunne ikke ha det slik. Dessuten hadde Apenes truet med

å anmelde politiet etter personopplysningsloven fordi alle kunne høre på sambandet om hva som helst.

Så er det en annen sak, at det å bygge ut slikt har en legitim debatt om hvordan man gjør det, og på hvilken måte man gjør det, hva som skal skje i åpenhet og som handler om krevende prosesser. Men jeg var helt overbevist om det. Jeg vil konkludere dette punktet med å si: Bondevik-regjeringen valgte da i praksis høsten 2004 å prioritere første fase i utbyggingen av nødnettet foran første fase i utbyggingen av Halden fengsel. Det vil jeg gjerne si på denne måten: Halden fengsel ville lette trykket på oss fra en ganske oppegående og pågående opposisjon – det er jo opposisjonens jobb. Vi valgte altså å løfte fram noe som var langsiktig.

Så til slutt vil jeg si noe kort om å øve. Det ble øvd mye, og jeg deltok i øvelsene. Jeg får avslutte med å si: Vi sitter jo her, fordi jeg oppfatter at vi skal spørres om alt som kan gi konstruktive og sannferdige bidrag til den prosessen som komiteen har satt seg fore.

Møtelederen: Mange takk for det.

Da går vi over til spørsmålsrunden. Det er saksordfører Geir Jørgen Bekkevold som har inntil 10 minutter. Jeg minner om at det er den som spør, som styrer sin egen tid, uten innblanding fra møteleder. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Først et spørsmål til tidligere statsminister Bondevik. Noe av det som er en slags hovedkritikk, hvis vi leser Gjerv-kommisjonens rapport, går på dette med kultur, holdninger, ledelse. Spesielt når det gjelder sikkerhet og beredskap, har man en teoretisk forståelse av det, men ikke en praktisk forståelse av det. Hvis du ser tilbake til din tid som statsminister – du har ledet to regjeringer – mener du den kritikken også kan sies å ramme din regjering?

Kjell Magne Bondevik: Jeg kan og skal selvsagt aldri si at alt var perfekt, og at bevisstheten om beredskap var høy nok i vår tid. Det jeg vil hevde, er at bevisstheten var gradvis økende og høy. Det var derfor vi uten noen spesiell foranledning nedsatte Sårbarhetsutvalget. Det var en bevissthet om viktigheten av disse spørsmål. Det var derfor sikkerhetsprosjektet ble initiert på Statsministerens kontor og fulgt opp. Jeg vil også si at personlig økte min bevissthet rundt dette av ulike grunner. Som det er offentlig kjent fra før, ble jeg i 1999 utsatt for noen trusler mot meg selv og min egen familie, knyttet til krigene på Balkan. Det var for øvrig da det ble permanente livvakter rundt en norsk statsminister første gang, og har vært det siden. Det er klart at når du får slike spørsmål inn på livet, og får grundige orienteringer av de aktuelle etatene, øker det din bevissthet omkring slike spørsmål. Dette ble selvsagt enda mer aktuelt etter 11. september 2001, da jeg overtok regjeringsansvaret kort tid etter tragedien.

Som jeg nevnte tidligere, hadde vi en justisminister som er veldig og var veldig bevisst på dette. Disse tingene til sammen gjorde at jeg vil hevde at bevisstheten som jeg synes kanskje er et mer presist begrep enn kultur – bevisstheten rundt beredskapsspørsmålet – økte og var høy.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk.

Du har snakket en del om sikkerhetsprosjektet, og sikkerheten i regjeringsskvartalet har vært et tema, slik du også redegjorde for nå, i din tid. Kan du si litt mer om hvor stort fokus du hadde på det? Ble det fra regjeringens side vurdert statlig reguleringsplan i forhold til stenging av Grubbegata?

Kjell Magne Bondevik: Nei, statlig reguleringsplan ble ikke vurdert i vår tid. Det var jo fordi det var ganske kort tid etter, bare vel et år etter at regjeringen vedtok tiltakene ut fra sikkerhetsprosjektet, at vi gikk av. Vi støtte ikke på disse problemene i forhold til Oslo kommune på den korte tiden. Derfor ble ikke statlig reguleringsplan aktuelt å drøfte da, i min regjeringstid.

Men sikkerhetsprosjektet var et veldig omfattende prosjekt, initiert av Statsministerens kontor, fulgt opp overfor alle berørte departementer, men med ansvarsforholdene intakt, at de berørte departementene som hadde ansvar for tilsvarende spørsmål i en normalsituasjon, skulle ha det i en krisesituasjon. Stenging av Grubbegata var ett av flere tiltak. Jeg har registrert at det senere tok veldig lang tid, og var ikke iverksatt før tragedien 22. juli. Men det var en rekke andre sikringstiltak i og rundt regjeringsskvartalet som ble gjennomført.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du var i innledningen din også innom Sårbarhetsutvalget. De foreslo et eget departement, som ville ha ansvar for samfunnssikkerhet. Dette ble avvist av din regjering. Er du fortsatt av samme oppfatning?

Kjell Magne Bondevik: Ja, jeg er faktisk det.

Nå er det selvsagt vanskelig å ha et opplagt fasisvar på hva som er det rette – et eget departement eller som en del av Justisdepartementets portefølje. Men som Dørum understreket: Det han sørget for veldig tidlig i vår regjeringstid, var å avlaste Justisdepartementet med flyktning- og asylsaker, som tok veldig mye tid og bevissthet også fra den politiske ledelse. Dermed kunne man mer rendyrke Justisdepartementet også som et beredskapsdepartement, et mandat det jo har hatt helt tilbake til – så vidt jeg husker – 1994.

Kåre Willoch, som ledet Sårbarhetsutvalget, og som gikk inn for et eget departement, skrev følgende i en kronikk i VG 1. desember i fjor:

«Men sikkerheten kan bli god også på andre måter. – altså andre enn å ha et eget departement – «Bondeviks siste regjering ga et klart sikkerhetsoppdrag til Justisdepartementet, og begrenset dets øvrige plikter, og ga det en sjef med engasjement for sikkerhet.»

Så fra utvalgets leder var det klart uttrykt at dette kunne ivaretas også på den måten som vi gjorde det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til tidligere justisminister Odd Einar Dørum: Du sa i din redegjørelse at noe av det første du gjorde da du overtok som justisminister, var å kaste asylsakene ut av Justisdepartementet. Dagens regjering har valgt å ta dette arbeidsfeltet inn igjen. Mener

du at dette er så tidkrevende og tar så mye fokus at det går på bekostning av så viktige temaer som sikkerhet og beredskap i det norske samfunn? Synes du at det er noe som har preget Justisdepartementet i denne regjeringens tid?

Odd Einar Dørum: Jeg har lovet meg selv etter 22. juli at jeg ikke skal kommentere noe etter 17. oktober 2005, og jeg har ikke tenkt å fravike det i dag.

Jeg tror det er slik at ulike regjeringer kan løse kontrollen med beredskap på forskjellige måter. I min tid, og dette var før Utlendingsnemnda, konstaterte jeg at jeg så en statsråd som nesten jobbet seg til døde med dette, og jeg konstaterte hvordan jeg selv sto over det. Jeg skjønnte at departementet hadde massevis av detaljsaker, inkludert at man skulle kontrollere skadde polituniformer – det var jo en detaljstyring av politiet som ikke lignet på noe som helst – og dette måtte det ryddes opp i. Så for å gjøre det levelig hadde vi en diskusjon om dette utelukkende skulle bli et juristdepartement. Men det var min oppfatning, på basis av det som hadde skjedd i 1994, og mitt eget engasjement for beredskap, at Justisdepartementet måtte ruste seg til å ta rednings- og beredskapsoppgavene på alvor.

Jeg synes alltid det enkleste og mest riktige i livet, også i politikken, er å feie for egen dør. Dette var vår måte å feie for egen dør på.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til dette med nødnettet. Det har vært en diskusjon nå i det siste om Stortinget fikk all den informasjonen det trengte for å kunne fatte de vedtak det gjorde. Mener du at Stortinget fikk den informasjonen det trengte når det gjaldt både kostnad og tidsperspektiv? Kan du si noe om det?

Odd Einar Dørum: Så langt vi hadde kunnskap per 5. november 2004, gjorde vi det. For det første fikk jeg tilsendt – det er muligens det du sikter til – den artikkelen som ble brukt i Aftenposten, så jeg har lest den. Jeg får vel si som departementet da jeg senere spurte: Hva er dette? Da sier de – og jeg er enig: Det er en byråkratisk gjennomgang av store og små forhold som kloke byråkrater skal ivareta dersom man i videreføringen av et stortingsvedtak skal gardere seg mot alt mulig. Det er ikke en dyptpløyende risikovurdering av noen enkeltelementer, men det er en oppfatning av hvordan man må ha kompetanse på samarbeid mellom nødnetter, teknikk og økonomi for at man i det videre forløpet skal styre det. Jeg har også spurt departementet – for jeg har fått sjansen til å gjøre det – om de kjenner til noen dokumenter som jeg burde ha kjent til. Det sier de at de ikke gjør, og jeg har også bedt dem grave. Så etter min oppfatning var det slik at det som vi la fram, var det vi kunne gjøre. Men ingen politiker, på noe tidspunkt i politisk liv, har en krystallkule med tanke på hva som kan inntreffe. Hvis noen vil gå tilbake, kan man jo tenke på det berømte fregattprosjektet. Det hadde en kostnad i sin tid. Jeg pleide i sin tid å si spøkefullt – da vi holdt på med nødnett – at det var en fregatt med våpensystemer. Og senere har det fortsatt blitt en fregatt med våpensystemer. Så kan man diskutere hvorfor det ble slik. Det er en helt legitim diskusjon. Men med denne kunnskapen, som kom

som et tilleggsnummer til statsbudsjettet – jeg tror det var 5. november – la vi fram det vi hadde. Da var dette blitt knadd og kvalitetssikret i systemene siden 1995, og sjelden har jeg vært borti et prosjekt som har blitt kvalitetssikret så omfattende på kryss og tvers – alle sider ved det. Regjeringen la det fram etter en samlet vurdering.

Jeg skal avslutte med å si: Vi valgte en todelt utbygging fordi vi ville evaluere kostnader og teknikk etter den første utbyggingen, som var i det sentrale østlandsområdet, før man gikk videre.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden i praksis ute.

Jeg gir ordet videre til Martin Kolberg fra Arbeiderpartiet. Han har inntil 5 minutter til disposisjon.

Martin Kolberg (A): De to innledningene vi har hørt her, vil jeg karakterisere som veldig gode og nyttige for oss med tanke på at man trekker linjene tilbake til da bevisstheten om sikkerhetsproblemene i det norske samfunn begynte å gjøre seg gjeldende i det politiske liv. Derfor vil jeg markere, leder, at det var veldig fornuftig av oss å invitere både Bondevik og Dørum, og at det selvfølgelig ikke handler om noen form for å fordele skyld, som jeg stadig hører antydninger om.

Jeg begynner med å stille begge to spørsmål, men først til Bondevik. Det gjelder dette kulturspørsmålet som du allerede har kommentert – eller bevissthet, som du velger å kalle det. Men Gjærv-kommisjonens hovedkonklusjon – dette sitatet – handler om de forskjellige kreftene som ikke fant hverandre, til tross for alt som har vært gjort, og som dere også har redegjort for fra deres ståsted. Hvilke tanker og betraktninger har du rundt Gjærv-kommisjonens konklusjon, slik som du ser det i dag? Bondevik først.

Kjell Magne Bondevik: Jeg har registrert det Gjærv-kommisjonen sier om dette. De har undersøkt det som hendte – og det som skjedde forut – veldig grundig. Jeg tar det til etterretning. Jeg regner med at de her har påpekt noe som er en veldig stor utfordring.

Mentaliteten rundt å ha en så høy beredskap som mulig til enhver tid har sikkert ikke vært stor nok, og samhandlingen har ikke vært god nok. Det påhviler selvsagt øverste politiske ledelse å bidra til dette, men det påligger også alle utover og nedover i systemene at denne kulturen, bevisstheten – jeg vil kalle det det – øker. Etatslederne har i så måte en hovedoppgave.

Jeg husker at Dørum ofte innprentet oss andre i regjeringen at det dreier seg om tre nøkkelbegreper: mentalitet, ledelse og øvelse. Mentalitet, ledelse og øvelse, sa Dørum gang på gang. Det seg inn i oss og ble en del av vår bevissthet rundt dette spørsmålet. Men det må ikke bare gjelde en regjering, det må også gjelde utover og nedover i systemene. Dette kan ikke uten videre bevilgninger og strukturer ivareta. Det er snakk om en kontinuerlig prosess hvor denne bevisstheten må skjerpes.

Martin Kolberg (A): Unnskyld – bare så vi får et rensonnement rundt dette: Nå har det altså gått 12–15 år.

Hvorfor tror du det fortsatt kan være slik at bevisstheten ikke er sterk nok?

Kjell Magne Bondevik: Det har ikke vært nok fokus på det, vil jeg tro, i disse årene. Ledere på ulike nivåer har dermed ikke tatt nok tak i det. Så er det kanskje dessverre også sånn at det er først når det skjer noe oppskakende, at bevisstheten øker. Det er alltid en fare for, når tingene er mer normale og fredelige, som vi selvsagt håper de skal være, at det lett brer seg en holdning og en mentalitet hvor dette ikke står nok framme i bevisstheten. Men det gjør det desto mer viktig at man har det på dagsordenen til enhver tid, selv når dagene er – og det håper vi de aller fleste dagene skal være – normale og fredelige.

Odd Einar Dørum: Jeg vil først starte med å si at jeg hadde det privilegium at jeg hadde en ganske pågående opposisjon i disse spørsmålene. Det er hjelpsomt for samfunnet.

Så skal jeg prøve å svare på Kolbergs spørsmål. Noen i helsevesenet sier til sånne som meg at trening er ferskvare, og det er helt riktig. Øvelse er også ferskvare. Når man øver på nærheten av noe som er totalt uvant for det man ellers gjør, må det være ferskvare. Jeg kommenterer ikke en kunnskap om etter 2005, for den har jeg ikke. Men jeg vet at jeg i hvert fall beordret en øvelse i Oslo fordi det hadde skjedd noe i Madrid – og da fikk vi simulert hvordan det kunne arte seg i Oslo. Jeg har deltatt i ganske mange øvelser, og jeg vet gjennom politifolks arbeid på grunnplanet – jeg har vært med politifolk på jobb siden 1993 uten media – at det er helt nødvendig. Da lærer du mye.

Jeg skal avslutte med å sitere tidligere statsråd Kleppe, som sa til meg en gang at det i politikk å forene mikroperspektiv og makroperspektiv er brutalt hardt arbeid. Jeg er veldig enig med Kleppe. Han «slo» inn i hodet mitt da han snublet over meg, stoppet meg og sa det. Jeg har ikke noe bedre svar.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er jeg som skal stille spørsmål. Jeg overlater møteledelsen til nestlederen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, leder.

Da går ordet til Fremskrittspartiet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Jeg vil starte med tidligere statsminister Bondevik angående starten av sikkerhetsprosjektet. Jeg forsto ut fra din innledning at dere hadde et veldig sterkt fokus på oppfølging av det som fremkom, basert på de redegjørelsene. Kan du si litt om hva slags tidsperspektiv dere så for dere for gjennomføringen av alle disse tiltakene? Det var jo forskjellige grader av hast med tiltakene, men kan du si litt om tidsperspektivet på gjennomføringen og også om dere så tidlig i fasen hadde en vurdering av Grubbegata, og om tidsperspektivet på når den burde vært sperret?

Kjell Magne Bondevik: Ja, det er riktig at Statsministerens kontor var veldig aktivt i oppfølgingen, ikke for å frata departementene deres ansvar, men tvert imot for å understreke det og påskynde, øve et påtrykk og koordinere. Det er jo nettopp noen av oppgavene ved Statsministerens kontor i Norge. Så det syntes jeg det var helt rett og rimelig at vi gjorde.

Det var nok ulike tidsperspektiver på de ulike tiltakene, uten at jeg husker datoene for de enkelte tiltakene nå – det var jo ikke alltid de var datofestet heller. Noen var enkle å gjennomføre, som sikring av en del innganger – f.eks. det uhyrlige faktum at resepsjonsområdet i høyblokka tidligere ble brukt som gjennomgangsområde for folk som hadde jobb på den andre siden, osv. Hvem som helst kunne gå rett gjennom og i verste fall kjøre en liten bil inn dit også. Sånne forhold gikk det relativt raskt å utbedre, ved kulverter, kortsystem, slusesystem osv.

Det er klart at stengningen av Grubbegata, som forutsatte reguleringsplan og en prosess med den angjeldende kommune, nødvendigvis ville ta lengre tid. Jeg kan ikke huske at vi hadde et helt konkret tidsperspektiv på Grubbegata-prosjektet, at det skulle være gjennomført innen den og den dato, men jeg må vel si, uten å fordele skyld og ansvar, at når det tok seks–sju år fra det i realiteten var vedtatt, til det skulle gjennomføres – det skulle jo skje like etter 22. juli – så var det urimelig lang tid. Det må en ha lov til å si.

Anders Anundsen (FrP): Jeg er opptatt av det du sier om at SMK hadde en pådriverrolle, som er en viktig rolle å ha. Opplevde du at noen av dine statsråder som fikk gjennomføringsansvar, var i tvil om de faktisk hadde gjennomføringsansvaret, eller om det var SMK som hadde overtatt det? Opplevde du det noen gang i den kommunikasjonen som var?

Kjell Magne Bondevik: Nei, det opplevde jeg faktisk ikke. Nå foregikk jo mye av dette på administrativt nivå. Jeg har som forberedelse til dagens høring lest igjennom en god del, også gradert materiale, fra den korrespondansen som var, og fra alle oppfølgingsmøtene som var, og jeg tror ikke det var noen tvil om hvem som hadde ansvaret for de ulike delene av rapporten når det gjaldt gjennomføring.

Jeg merket meg at Gjørsv-kommisjonens leder sa i høringen her i komiteen den 6. november at rammene for beredskapen, dvs. lovgivning og institusjoner, var viet stor oppmerksomhet, og at det var «en rimelig tydelig ansvarsfordeling» – det var uttrykket hun brukte. Svikten gikk på ledelse, kommunikasjon og samhandling. Det gjaldt vel for så vidt generelt og gikk ikke bare på sikkerhetsprosjektet, men jeg vil tro at det også omfattet det. Dette var et sitat etter min egen notering fra den høringen som ble overført. Så jeg har ikke egentlig registrert noen tvil om hvem som hadde ansvaret for de ulike tiltakene.

Anders Anundsen (FrP): Da passer det jo fint å følge opp med Dørum, som var statsråd under din ledelse.

Opplevde du noen gang at du var i tvil om, eller at noen

av dine kolleger var i tvil om, det gjennomføringsansvaret man hadde for sikkerhetsprosjektet?

Odd Einar Dørum: Nei, det har jeg ikke opplevd, men det må understrekes at sikkerhetsprosjektet dukket opp for meg sommeren 2004, da det var ferdigstilt. Jeg glemmer ikke de simulerte bombebilene, det kommer jeg aldri til å glemme. Det var heller ikke tvil om det etter behandlingen i Regjeringens sikkerhetsutvalg og i regjeringen som helhet i august 2004.

Jeg vil også tilføye at i mars 2005 – jeg har gått igjennom mine R-notater – vedtar regjeringen at vi skal ha et skjerpet tilsyn for alle departementer når det gjelder beredskap, og vi skal ha regelmessig melding til regjeringen. Så jeg får si som tidligere statsminister Bondevik: Bevissthet skjerpes underveis.

Det er mange begivenheter – jeg skal ikke gå inn på dem nå, for det rekker jeg ikke.

Anders Anundsen (FrP): Helt kort til slutt, Bondevik: Opplevde du noen gang at en statsråd kom til deg med et sikkerhetsspørsmål som vedkommende ville ha behandlet i underutvalget, og at du sa nei til det?

Kjell Magne Bondevik: Nei, det opplevde jeg ikke. Jeg anså egentlig Regjeringens sikkerhetsutvalg som det mest relevante organ for behandlingen av slike spørsmål, forut for behandling i regjeringen som helhet. Underutvalget har jo primært en – skal vi si – politisk funksjon i balansering av hensyn mellom regjeringspartier. Sikkerhetsutvalget er veldig viktig. Der sitter de mest berørte statsrådene for alt som har med landets indre og ytre sikkerhet å gjøre, og det var grunnen til at jeg valgte å behandle det der, forut for regjeringsbehandlingen i august 2004.

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for svar. Ordet går tilbake til komitéleder, vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per Kristian Foss, som har inntil 5 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg vil starte med et sitat fra Stoltenbergs redegjørelse overfor Stortinget:

«Det minst krevende er å bevilge mer penger, vedta planer. Beslutte omorganiseringer. Den viktigste jobben er større. Den handler om ledelse. Styrking av holdninger. Endring av kulturer knyttet til beredskap.»

Er du enig i Stoltenbergs beskrivelse, at problemene gjennomgående skyldes mangel på kulturforståelse – «bevissthet», som du uttrykte det – i hele apparatet, som han bruker mye tid på i sin redegjørelse for Stortinget?

Kjell Magne Bondevik: Bevissthet og kultur er veldig viktig, og det statsministeren sa der, er vel for så vidt i

tråd med Gjørsv-kommisjonens konklusjon, som jeg siterte fra – som lederen viste til – her under høringen. Så bevissthet, kulturspørsmål, er usedvanlig viktig og kanskje det viktigste, men det må ikke få oss til å tro at strukturer, institusjoner og lover er uviktige. Hvis ikke disse er på plass, er det begrenset hva en bevissthet og en kultur kan gjøre i slike spørsmål. Så i bunnen må det ligge klare strukturer, med institusjoner, organer, som ivaretar både den indre og den ytre sikkerhet, og det må være nødvendige bevilgninger, slik at de strukturene fungerer. Men det er ikke nok. Bevisstheten må komme i tillegg og er kanskje det viktigste. Men jeg vil nødig sette de to tingene opp mot hverandre, for begge deler er helt nødvendig hvis vi skal ha en høy beredskap.

Per-Kristian Foss (H): Men jeg forsto ditt forrige svar slik at du ikke oppfattet seks års ikke-stengning av Grubbegata som et uttrykk for en veldig bevisst kultur for sikkerhet?

Kjell Magne Bondevik: Jeg vil følge hovedlinjen til Dørum her, jeg akter egentlig ikke å kommentere etterfølgende regjeringers behandling av disse spørsmål, inklusiv stengning av Grubbegata, utover det som jeg sa i sted: Jeg synes det tok urimelig lang tid fra dette i realiteten var vedtatt i august 2004, til høsten 2011, da dette skulle vært iverksatt. Men å gå noe mer inn på det – hvorfor dette skjedde, prosessen mellom stat og kommune osv. – synes jeg ikke er min oppgave, det får jeg overlate til denne komiteen.

Per-Kristian Foss (H): Så har jeg et spørsmål til Dørum. I et oppslag i Aftenposten i dag fremgår det at senere justisminister Storberget hadde en ganske hyppig kontakt med PST og, ifølge avisen, hadde jevnlig møter – ja, «seks ganger i året og brukte mye tid på å gjennomgå enkeltsaker». Var det også din praksis?

Odd Einar Dørum: Min praksis var å møte tjenestene internt og si at de var viktige. Min praksis var å reise til de etterretningstjenester vi skulle samarbeide med i landet, altså Forsvaret og NSM, og utenfor landet, i samarbeidende, vennligsinnede land, for å slå fast at etterretning var viktig. Så hadde jeg regelmessig møter med PST, men det var som oftest i en lyttende posisjon fordi viktige deler av PSTs arbeid hører inn under påtalemyndigheten, og enhver norsk statsråd med normal samfunnsoppdragelse vet at man ikke legger seg borti påtalemyndighetens arbeid.

Per-Kristian Foss (H): Men å drøfte enkeltsaker med PST – var det din praksis?

Odd Einar Dørum PST presenterer enkeltsaker. Både Danielsen-utvalget, som gjennomgår PST etter Lund-kommisjonen, og den måten Stortinget behandler opprettelsen av Politidirektoratet på i 1999–2000, sier at statsråder har en plikt til å være orientert. Men det å være orientert er ikke det samme som å styre eller lede. PST styrer det de skal, innenfor de rammer de har. Man lytter selvfølgelig gans-

ke intenst når de melder om rammene, enten det gjelder lovgivning eller – skal vi si – ressurser.

Per-Kristian Foss (H): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Da er neste Hallgeir H. Langeland, SV, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, og takk for gode innlegg. Eg startar med Odd Einar Dørum og nødnettsaka. Ofte er det jo sånn at dyre investeringar skubar ein framfor seg fordi ein ikkje har råd til dei og ikkje prioriterer dei høgt nok. Du sa sjølv at noko av grunnen til at det blei prioritert, var at ein kutta i Halden fengsel. Betyr det at saka eigentleg låg i ro på grunn av mangel på pengar?

Odd Einar Dørum: Nei, saken lå ikke i ro. Saken var i bevegelse. Når man har komplekse prosjekter, blir man – berettiget – utsatt for spørsmål om kvalitetssikringer.

Forhistorien er, så vidt jeg husker, at det er Helsetilsynet som henvender seg til de andre berørte departementene for å dra i gang dette i 1995. Man blir enige om at man skal ha et felles nødnett, og så starter man et prosjekt, så vidt jeg husker, fra 1997 og får en pilot i Trondheim fra 2000 til 2003. Man blir så enige om at man trenger et nytt nett, og så går regjeringen til slutt ut og vil ha en teknologinøytral løsning.

Alle trinnene i dette tar tid. Det som kanskje er noe av det mest tidkrevende, men som jeg synes ikke har vært framme i offentligheten, er å forene tre så ulike kulturer som politi, helse og brann. Det vet jo enhver som har vært ute på jobb med folk i disse etatene, at det tar tid.

Jeg må uttrykke respekt når jeg gjennom offentligheten konstaterer at det blir laget et sambandsreglement for bruk av nødnett i 2009. Det har jeg lyst til å uttrykke anerkjennelse for, for det betyr at man skal vite når man slår av knappen – man har en drill, med andre ord. Det har åpenbart vært en øvelse her.

Vi fikk det fram, men det er klart – som tidligere finansminister Foss, som sitter her, tørt har sagt til offentligheten – at statsråder prioriterer. Og det er helt sant at jeg da valgte bort, selv om jeg ikke formelt gjorde det slik, Halden-fengselet – noe som ville lettet livet for meg overfor en særdeles aktiv og utfordrende opposisjon – til fordel for nødnett høsten 2004. Med den opplevelsen jeg som nevnt hadde fra situasjonen med Åsta-ulykken, kunnskapen om NOKAS i Stavanger og kunnskapen om World Trade Center, så kunne vi ikke sitte med steinalderteknologi i Norge, vi var nødt til å gå noen skritt videre. Det lå i kortene at det var utfordrende, og da er politikken at man må legge fram alt for bordet for Stortinget, slik at de blir involvert i en slik prosess.

Hvis jeg skal si noe til slutt, må det være at som norsk borger har jeg kanskje med en viss fortvilelse sett at det er tungt å få fram IKT-prosjekter generelt i landet vårt, og det bærer vi et ansvar for. Vi satt i en regjering som ikke var offensiv nok på systemer i Nav. Vi ser at vi har ettertrakst av slikt, og man jobber med det på helsesiden og ellers.

IKT-prosjekter er alltid krevende. De er krevende i et justisdepartement fordi man skal investere i et departement som stort sett bare har driftsmidler. Det betyr at man skal konkurrere med mange andre store investeringer.

Av og til hadde jeg en drøm: Tenk om noen hadde gitt meg en ymse-post i prosent av mitt departements budsjett å la ymse-posten til Forsvarsdepartementet! Jeg tok ut drømmen som medlem av partiet Venstre ved stortingsvalget i 2001 og har ikke gjentatt det senere, men jeg drømte alltid om det.

Hallgeir H. Langeland (SV): I 2003 sa Maktutgreiinga, som var veldig tydeleg på at Noreg no var blitt eit revisjonssamfunn der alt skal målast og teljast, at ein gjerne tel ting som ikkje er viktige, og at viktige ting ikkje blir gjorde. Kan du kommentera det, tidlegare statsminister Bondevik?

Kjell Magne Bondevik: Ja, der tror jeg Maktutredningen var inne på noe veldig viktig. Det er jo blitt økte kontrollordninger, og det er veldig god grunn til det. Hvis noe går galt et sted, så vet vi at media er ute og påpeker at her var det mangel på kontroll, og så blir det nye kontrollordninger. Det er en fare for at dette blir så omfattende at det til slutt blir lammende, og folk bare sitter og rapporterer til hverandre i stedet for å gjennomføre ting. Generelt vil jeg nok som avgått politiker komme med det hjertesukk og den advarsel – kontroll, ja, men sørg for at den ikke blir lammende!

Så er det klart at det som har med beredskap og sikkerhet å gjøre, er ikke så lett å måle, for det er jo ordninger som vi håper ikke skal utløses og tre i funksjon. Vi håper jo ikke at det skal inntreffe kriser som gjør at alle beredskapsordningene plutselig må iverksettes. Da er det heller ikke så lett å få forståelse for det i opinionen generelt – at en må bevilge penger, bruke mye ressurser på det, øve osv. De aller fleste dager i Norge er jo heldigvis fredelige. Det gjør det kanskje enda tyngre politisk å dra disse prosessene. Men vi har fått en tragisk påminnelse om hvor viktig det er, og jeg håper den behandlingen som dere foretar her, bidrar til at bevisstheten blir økende i det norske samfunn, og at en ikke slakker av igjen når det forhåpentligvis går måneder og år som er rolige, i det norske samfunn.

Møtelederen: Da er tiden ute. Neste utspørter er Per Olaf Lundteigen fra Senterpartiet, som også har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk. Det er vel rimelig klart at både Sårbarhetsutvalget og sikkerhetsprosjektet skapte en økt bevissthet. Det høres så fint at det skapes økt bevissthet, men innenfor hvilken samfunnsforståelse skapes den bevisstheten? Vi har i dag en samfunnsforståelse med et overflodssamfunn hvor det meste kan kjøpes for penger. Du, Dørum, var jo på inne på dette med beredskap og mat. Jeg syns det er et glitrende godt eksempel. Verken Sårbarhetsutvalget eller andre utvalg har tatt inn over seg den risikoen som ligger på det området. For meg er det et eksempel på hva situasjonen er i praksis. Vi er inne

på lokalpoliti, vi er inne på brann og beredskap, vi er inne på lokalsjukehus – alle ting som er helt sentrale for beredskapen, men som når det gjelder viktige beslutninger, ikke blir særlig hensyntatt, etter mange praktiker og lokale menneskers vurdering.

Men til Dørum: Den økte bevisstheten ga seg utslag i organisatoriske endringer – teknisk materiell, planverk, praksis og øvelser. Teknisk materiell og planverk er kontinuerlige prosesser. Men ble det fokusert tilstrekkelig på praksis, på hva slags kompetanse f.eks. enkeltmennesker som har nøkkelroller, har? Vi la merke til at innsatslederen i Grubbegata hadde mange, mange års politierfaring – man kan ikke bli innsatsleder uten å ha minst ti års politierfaring. Derimot er det sagt til meg at en operasjonsleder ikke trenger tilsvarende kompetanse. Hvilken vekt hadde dette, Dørum? Til sjuende og sist er det spørsmål om redningsdykkerens kompetanse for å gjøre jobben – det er det som avgjør om det blir suksess eller det motsatte. Er du enig?

Odd Einar Dørum: Jeg er helt enig i at man aldri noen gang i dette land skal undergrave den kompetansen som er lokal og sitter i kroppen hos de menneskene som er der. Jeg siterte i et tidligere svar tidligere statsråd Kleppe. Jeg kan ikke gjøre noe annet enn å feie for egen dør.

Jeg har i stillhet vært med politiet på jobb siden 1993. Jeg har vært med brannfolk, jeg har vært med ambulanse, jeg har sittet på operasjonssentraler, jeg har vært hos sivilforsvar, jeg har vært hos heimevern, osv., og det er etter min mening helt åpenbart at den normale kompetanse og trening folk har i normalsituasjoner til hverdags, er avgjørende når det skjer noe uventet. Det var derfor jeg tok med eksempelet fra Lillestrøm i 2000.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er det tilstrekkelig vektlagt i politisk ledelse og i administrativ ledelse at det er der det avgjørende skjer, og der det trengs trening, en løpende praksis, sånn at man får de resultatene? For det man erfarer, er at man i altfor liten grad har en lærende organisasjon som lytter og tar med seg de erfaringene som kommer derfra, oppover. I mange sammenhenger snakkes det om Glava-sjikt, der en ikke når fram med sin erfaring, som er helt nødvendig for med enkle midler å endre organisasjonen.

Odd Einar Dørum: Representanten er inne på et kjerne spørsmål, uansett hvem som sitter og styrer, og hva man styrer. Når man sitter som norsk statsråd, sitter man selvfølgelig med det livsviktige emnet som vi har her, men som noen har vært inne på, er ikke dette emnet gjenstand for stor oppmerksomhet med mindre det skjer noe galt. Så det man ellers blir kjørt på, er alt det andre som skjer til daglig.

Det er klart at det å lede i dette og ta opp de tingene som ikke bare har oppmerksomhet, er en test i politikk, og jeg kan ikke si det på noen annen måte. Enhver politiker, uansett partifarge, får feie for sin dør, vel vitende om at en eller annen dag kommer det som en departementsråd sa til meg: Dørum, hver dag du våkner, skal du tenke på hva du kan granske for etter denne dagen. Det har jeg sanneligvis aldri glemt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det som tidligere justisminister her sier, er at bl.a. når det gjelder utnevning av politimestre og andre i høyere stillinger, skal en legge større vekt på realkompetansen og mindre på formalkompetansen. Er det en del av den læring som du nå har gått igjennom?

Odd Einar Dørum: Du skal være veldig bevisst på hvilke ledere du har. Noen, f.eks. i politiet, har gått juristveien – det er bra – og noen har gått livets harde skole, som tidligere politimester Otto Stærk i Østfold, som kan krangle med Politiets Fellesforbund om turnusen, og som er så god at han får effekt ut av det. Du skal være veldig oppmerksom på de politilederne som i møte med tøffe fagforeningsledere ikke sier pus, men leverer.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit, da fikk jeg ikke noe godt svar på det, syns jeg, men til slutt til Bondevik: Du ga inntrykk av at bevisstheten om beredskap var bedre på toppen enn på grunnplanet. Min erfaring er at bevisstheten omkring beredskap er mange ganger bedre på grunnplanet fordi de erfarer svakhetene i systemet. Misforsto jeg deg?

Kjell Magne Bondevik: Ja, da tror jeg egentlig du gjorde det. Det jeg mente å si, var at det jeg kan uttale meg med tyngde om, er bevisstheten på toppplanet der vi satt, i regjering og apparatet rundt. Men jeg sa det er veldig vanskelig å vite, kommentere og kunne måle bevisstheten utover og nedover i systemene. Jeg sier ikke at den var lavere, men det var veldig vanskelig for oss å kunne måle den. Det regner jeg med at alle skjønner. Selv om justisministeren også var veldig mye ute i underliggende etater og snakket om disse spørsmålene, og nok fikk et visst inntrykk, er det ikke på samme måten mulig for oss å bedømme det som bevisstheten i regjeringskollegiet, som var økende og høy.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Trine Skei Grande fra Venstre, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg begynner med Bondevik. Du sa at det var mye fokus på sikkerhet og beredskap også i regjeringen som kollegium, og at man tok opp saker også på høyeste nivå. Mener du at det er en del av statsministers oppgave, og mener du at det er viktig at statsministre også er personlig involvert i å sørge for at disse prosessene blir gjennomført?

Kjell Magne Bondevik: Ja, det er det. Nå er jo justisministeren fagansvarlig for beredskap, for Justisdepartementet er beredskapsdepartementet i Norge og har vært det siden 1994. Men det er klart, siden dette er så overgripende mellom alle departement, er det viktig at Statsministerens kontor og statsministeren personlig er engasjert. Jeg kan bare snakke for meg selv, men jeg har gått igjennom en rekke papirer forut for denne høringen og konstaterte det jeg mente å huske; at vi hadde en rekke møter hvor jeg

personlig, som statsminister, var involvert, med min egen stab og med etater om disse spørsmålene.

Som jeg var inne på i sted, gjorde ulike ting at også min egen bevissthet omkring disse spørsmålene økte gjennom mine år som statsminister. Det er veldig viktig at statsministeren er engasjert i dette. Han sitter uansett med det øverste ansvaret.

Trine Skei Grande (V): Da vil jeg følge opp til justisministeren: Kanskje også justisministeren kan kommentere om han følte det var en stor forståelse også på toppen for at dette var et regjeringsansvar og ikke bare justisministerens ensomme ansvar?

Odd Einar Dørum: Det var litt uventet at jeg ble justisminister, jeg må si det. Men Bondevik vet jo at hvis en ber meg gjøre en jobb, så blir det pågående mas. Og det ble det jo. Han tålte det, han visste jo når han skulle si nei, men han skjønnte også når noe var viktig. Jeg har bare behov for å si det. Det er jo slik en god sjef skal være, etter min mening.

Jeg får nesten svare personlig på det. Tenker du på at noe kan gå galt? Ja, du gjør jo det, men hvis du bare tenker på det, får du ikke gjort noe.

Trine Skei Grande (V): Men du overtok jo Justisdepartementet rett etter 11. september. Hvordan var departementet preget av det, og hvordan vil du si at det preget jobben dere ble satt til å gjøre?

Odd Einar Dørum: Jeg følte jo at departementet var preget av at den forutgående regjering hadde oppført seg som den skulle da det først skjedde det forferdelige som skjedde. Nå satt ikke jeg i den regjeringen, men den stafettspinnen jeg fikk overlevert, var ordentlig. Så er det slik at når noe er ordentlig og man tar i bruk et apparat, blir man veldig bevisst på hvordan apparatet er. I fortsettelsen ble jo dette en ganske omfattende debatt – med terrorlovgivning i 2002, gjentatt i 2008 – uten noen vesentlige endringer – politimetoder, første regjering 1999, pluss politidirektorat, nye politimetoder i 2005 til politiet og PST, samarbeidsorgan, øvelser. Det er en prosess som da drar i gang, og jeg følte – det er alltid slik, i et stort apparat, at du diskuterer – men jeg følte, alt i alt, at jeg møtte lydhørhet.

Trine Skei Grande (V): Følte du at det var noe som gjensto?

Odd Einar Dørum: Ja, det er det jo alltid. Når du er ferdig, skjønner du hva som mangler.

Er det noe jeg vil si ut i lufta fordi jeg synes det er rett, er det at det nå er en debatt om å ta vare på spesialiserte enheter nasjonalt. Det er jeg for, enten det er spesialstyrke eller beredskapstropp. Men undervurder aldri den lokale kompetansen i Norge.

Jeg vil gjerne minne om at siden Willochs første regjering laget vi utrykningsenheter i politiet for å møte Spetsnaz, russiske spesialstyrker. Klarer du da å møte en terro-

rist? Ja, det gjør du. Hvis jeg hadde hatt en milliard – kan jeg nå si – ville jeg styrket utrykningsenheten i politiet, fordi du da ville fått en flatedekning som vil gå over fra 800 til 1 600 personer, hvor du alltid har folk inne i turnusen. Uansett hvordan turnusen ruller og går, kan du samle et antall som er slik at det rekker, enten du er i Namdalen – som jeg har et visst personlig forhold til, ikke på grunn av representanten Skei Grande, men av andre grunner – eller du er i Oslo.

Det å ha folk med kompetanse: Jeg får si fra mitt hjerte: Ikke latterliggjør Heimevernet, ikke latterliggjør den lokale plasseringen, ikke latterliggjør sivilforsvar, ikke ta noen mennesker med en powerpoint-boks som rydder alt mulig annet enn powerpoint-boksen. Det hjelper ikke med en boks hvis du sitter på innsiden og ikke skjønner at det er bokser ved siden av deg. Det hjelper heller ikke med en boks hvis du ikke skjønner at det er noen på grunnplanet som skal utføre generalenes ordrer.

Så ja, det ble jeg ikke ferdig med, helt definitivt. Jeg fikk heller ikke hjelpansret alt det som politiet skulle ha av kjøretøyer, men det var en start, etter Nokas-saken. Det er mye jeg ikke ble ferdig med, men sånn er det. Driver du politikk, er det mye som ikke er ferdig. Vi har fireårige valgperioder, og det er en god demokratisk skikk.

Møtelederen: Takk for det. Da er iallfall representanten Skei Grande ferdig med sin utspørring, og vi åpner for oppfølgingsspørsmål. I denne seansen skal alle partier få anledning til å få oppfølgingsspørsmål, og jeg er opptatt av at vi da svarer så kort som mulig og stiller spørsmål så kort og konkret som mulig, så vi kommer gjennom hele listen.

Vi begynner med saksordfører Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Jeg har spørsmål til den tidligere justisministeren. Når det gjelder PST, sies det at EOS-rapportene og måten de offentliggjøres på, og Lund-kommisjonens rapport har ført til at PST er blitt preget av en forsiktighetskultur som hemmer tjenesten. Hva gjorde du i din statsrådtid for å motvirke en slik forsiktighetskultur? Kan du si noe om det?

Odd Einar Dørum: Ja, min kommunikasjon med tidligere PST-sjef Per Sefland, Arnstein Øverkil og senere Jørn Holme var at de skulle bruke de fullmakter samfunnet hadde gitt dem. Når Stortinget har et EOS-utvalg, har Stortinget et EOS-utvalg fordi de skal gjøre jobben sin, men det betyr ikke at du for sikkerhets skyld skal legge deg et skritt innenfor det. Stortinget tåler å bli utfordret, og Stortinget er i stand til å svare – det er min livserfaring, også når det gjelder EOS-utvalget. Men vi diskuterte det kanskje ikke så mye, vi diskuterte mer hvordan man skulle være på hugget.

Det er slik at når du oppsøker andre lands E-tjenester, inngår du i en global bevissthet om kamp mot terror, f.eks. Når du tar med deg det, og du har med deg folk på jobben, er det fordi du er opptatt av det.

Jeg var veldig opptatt av at vi skulle forebygge. Jeg synes at noe flott som har skjedd, var da tidligere justismini-

nister Storberget og Jørn Holme gikk til muslimsk student-samfunn og sa at det er et par hundre av dere som vi skal følge med, men resten er gode norske borgere. En etterretningstjeneste skal ha så mange venner som mulig, ikke så mange fiender som mulig, men skal finne de folkene som mener at for dem er det en kjær plikt å ta seg til rette med vold og drap. Du skal trekke akkurat de grensene. Jeg vil si at den bevissthetsutviklingen mener jeg at jeg bidro til ved å snakke direkte om det. Jeg sa det vel til slutt internt i PST at det var fint at man i sin tid hadde spesialkunnskap om kommunistlekter i Indre Troms, men nå skal man være i en tid hvor man skjønner forskjellen på en muslim, en muslim, en muslim, en muslim, en muslim og en muslim, slik at man trekker grensen mellom de overveldende flertall av våre landsmenn og den trosoppfatning som er stolte norske borgere, og de – som ellers i samfunnet – som er ekstremister og mener at de har fått en eller annen ordre fra gud eller et annet sted om å ta seg til rette. Så ja, det ble brukt tid på dette.

Møtelederen: Marit Nybakk, vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk, leder, og takk for to gode innlegg som også beskrev det som skjedde etter 11. september 2001. Jeg tilhørte da den «pågående» opposisjonen, som Dørum nevnte, i den komiteen som hadde ansvaret for beredskap.

Når det gjelder Gjerv-kommisjonen, er det riktig at den sier at de forskjellige kreftene ikke fant hverandre, og mitt spørsmål er egentlig til Bondevik, for dette dreier seg om samarbeid mellom politi- og justissektor, men det dreier seg også om sentral koordinering når det gjelder. Så ansvarsprinsippet er viktig, med lokal kompetanse. Likevel er spørsmålet: Hvorfor fikk man aldri til et skikkelig sentralt krisehåndteringssystem? Jeg snakker ikke om departement, som jo ble avvist også i interne kommunikasjoner mellom opposisjonen og regjeringen ved behandlingen av Sårbarhetsutvalget. Da man hadde Øvelse Kristiania – som sikkert var bra på veldig mange måter, Dørum – var det ikke da også slik at det var sju forskjellige offentlige etater som ikke visste hvem som hadde koordineringsansvaret? Dette har man ikke bare sett etter 22. juli. Det er helt riktig som det ble sagt – det var også det som skjedde 11. september 2001 i New York.

Møtelederen: Bondevik, vær så god.

Kjell Magne Bondevik: Det ligger åpenbart en utfordring her, og dette er jo, som Nybakk sa, et hovedpoeng i Gjerv-kommisjonens rapport og i statsministerens redegjørelse for Stortinget. Det var jo for å få bedre samhandling mellom disse viktige etatene, spesielt mellom politi og forsvar, at en opprettet en del nye organer, også i vår tid – Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Koordineringstutvalget, KRU. Det var jo nettopp for å få til bedre samhandling. Den har åpenbart likevel ikke vært god nok. Da er det klart at det her er noe som går på – kall det gjerne – kultur eller en bevissthet som ikke er sterkt nok utviklet. Så er det vel også litt slik som Alexandra Bech Gjerv

sa her i komiteen, at eksisterende planer vil aldri fullt ut kunne dekke uforutsigbare situasjoner. Vi skal ha med oss det – ikke som en unnskyldning når ting går galt, men som en realistisk påminnelse.

Så jeg vil tro at en hovedoppgave for Stortinget nå, i den prosessen dere er inne i, er nettopp å gå inn i spørsmålet som kan bedre samhandlingen – hva kan en gjøre? Det er begrenset hva en kan gjøre med politiske vedtak, men kanskje noe.

Så må lederne av disse etatene, både på politisk og administrativt nivå, hele tiden jobbe med å bedre denne samhandlingen. Jeg tror for så vidt at strukturen – i hvert fall de sentrale organene – er på plass, så det er egentlig ikke der det mangler noe, men på gjennomføringen.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv, og deretter er det Foss.

Justisdepartementets tilsynsrolle overfor de andre departementene i sikkerhets- og beredskapsspørsmål er det vanskelig å lese seg til i disse forklaringene i forkant av Gjorv-kommisjonen. Jeg opplever at bevisstheten rundt dette er betydelig svakere enn den klare bevissthet, som tidligere utenriksminister Dørum ga uttrykk for i sin redegjørelse tidligere i dag. Kan du si noe om den læringen du gjorde i forhold til det ansvaret Justisdepartementet har i slike spørsmål? Kom det fra deg selv, eller ble den overbrakt av embetsverket i forbindelse med at du tok over som statsråd?

Odd Einar Dørum: Jeg tror, for det første, at jeg må starte med å svare at det er en del andre enn dem du nevner. Ja, noe av det kom fra meg selv, noe kom fra embetsverket, men veldig mye kom fordi det var en levende, kritisk opposisjon på Stortinget. Jeg kan ikke få understreket hvor viktig det var, og er, at man bryr seg i dette hus – utover denne høringen. Så vil jeg våge å si at sentrale, tunge media hadde en konstruktiv, utfordrende og oppsøkende rolle. Summen av dette førte til, som jeg sa, at vi i mars 2005 økte tilsynet ved departementene. Jeg husker at det var seks ganger per år, fra DSBs side, at dette regelmessig skulle inn i regjeringen, slik at det var en kollektiv bevissthet. Vi vedtok også samtidig at vi skulle ha øvelser på alle plan, og vi skjerpet inn øvelsene og det å delta i dem. Så vil laget altså noen prosedyrer, som både går på representanten Nybakks spørsmål til Bondevik, og som også går på spørsmål til meg. Det var mange impulser. Og jeg vil tilføye: Så oppsøker du jo også impulser på egenhånd. Du snakker med forskere som har prøvd å se inn i glasskula, selv om de ikke har glasskule, og du snakker jo med dem som tenker i scenarioer for å høre hvordan scenarioer ser ut.

Så jeg vil si at nysgjerrighet er et avgjørende premiss, både hos politikere og embetsverk. En politisk leder har en plikt til å heie på nysgjerrighet hos andre. Man skal ikke være redd for pågående byråkrater så lenge de tar beskjeden til slutt, når det er oppsummert. Ja-folk er det verste som finnes – altså ikke «ja til EU», men ja-folk!

Møtelederen: En viktig presisering. Takk for det. Foss, vær så god. Deretter er det Langeland.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Det gjelder forholdet til PST. Jeg har et kort spørsmål til Dørum: Fikk du noen gang i din tid som statsråd beskjed, eller ønske, fra PST om å forandre det regelverket du jobbet under, som jo ble instituert etter Lund-kommisjonen og etter omorganisering av tjenestene, eller fikk du noen gang beskjed om at EOS-utvalgets kontrollvirksomhet var plagsomt for dem eller begrenset deres operasjonsevne?

Odd Einar Dørum: Ja, nå må jeg være forsiktig. Det jeg fikk fra PST, var egentlig hva de trengte av bevissthet og i ytterste forstand av politisk støtte i saker som kunne bli sensitive, som går på å forebygge terror. Jeg fikk fra PST f.eks. behovet for at de trengte et nytt bygg å vokse i, og det sloss jeg for og fikk til. Jeg fikk et ønske om at de ville ha livvakter for å ha et operativt ansvar. Jeg fikk synspunkter på politimetoder. Jeg fikk synspunkter på hvordan sameksistensen med EOS-utvalget fungerte. Det fikk jeg så vidt jeg kan huske, på slutten av tiden. Jeg følte at det var en løpende dialog om å gjøre en best mulig jobb under de omstendigheter som var, og jeg følte i hvert fall at den lovgivningen som PST fikk i 2005, om politimetoder, ble mottatt som positive og viktige.

Så er det sikkert noe i dette skjæringspunktet som representanten spør om, som man ikke kan bli ferdig med i mitt svar her, og som man bør se på, men jeg tilhører den generasjonen som var med på å få til EOS-utvalget. Jeg tilhører også den generasjonen som mener at alle dilemmaer skal legges på bordet, og at man alltid tåler dem i denne – skal vi si – avbalanseringen mellom rettssikkerhet, og det at du må ha hemmelige tjenester som skal gjøre en jobb. Det er mitt svar på det. Det er bedre å få det på bordet enn ikke å få det på bordet. Fikk jeg det på bordet så langt jeg skulle ha det? Ja, det mener jeg å huske.

Møtelederen: Tiden for oppfølgingsspørsmål er i praksis ute, men det er fire til som ønsker å stille oppfølgingsspørsmål, så jeg foreslår at vi går litt ut i pausen og lar disse stille sine spørsmål kort – og jeg presiserer det – og at vi åpner for en samlet svarrunde etterpå. Vi tar alle fire spørsmål først, og begynner med Langeland, deretter Lundteigen. Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Mitt spørsmål går til Dørum: Du var inne på dette med kommunistiske familier i Indre Troms. Kva meiner du om dagens PST når du ser at folk tilknytte PST nyleg blei tekne for å fotografere folk på venstresida utanfor den amerikanske ambassaden? Endra PST seg i det heile teke på det tidspunktet, eller fortsette dei med Indre Troms?

Møtelederen: Vi tar Lundteigen, og så noterer vi spørsmålene så langt det går.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dette er også til Dørum: Beredskap koster, og en må prioritere, og vi hadde fokus på lokalkunnskap og rask reaksjon, og vi har hatt fokus på kommunikasjon på tvers av redningsetatene, og vi har hatt fokus på faglig dyktige, erfarne folk. Så spørsmålet

til Dørum er: Det du fikk til, har du presentert. Fikk du til for lite når det gjelder fokuset nettopp på denne kommunikasjonen på tvers og den faglige dyktigheten på grunnplanet? Er det dét som sitter igjen som det du burde ha fått til mer på?

Møtelederen: Skei Grande, vær så god. Deretter Kolberg til slutt.

Trine Skei Grande (V): Jeg har et spørsmål om dette med øvelse, som Dørum begynte på, men ikke helt fullførte: Hvor lang tid varer erfaringer fra øvelse, og hvor ofte må man øve for å kunne holde de erfaringene i en organisasjon?

Møtelederen: Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Jeg har et spørsmål til Dørum når det gjelder hans erfaringer med forholdet til Politidirektoratet: Mener du at departementet og statsråden skal styre det departementet politisk, eller på hvilken måte mener du at dialogen med direktoratet skal være organisert?

Møtelederen: Jeg vet det vil være vanskelig å gi korte svar, men jeg anmoder sterkt om at vi gjør dette så kort som mulig. Vær så god, Dørum.

Odd Einar Dørum: Ja, PST har definitivt forbedret seg! De har skaffet seg annen kompetanse og har beveget seg inn i den. Som en som er tidligere overvåket fra 1966, med karakteristikken «intelligent, men lat», vil jeg si at tjenesten har humoristisk sans når man blir fortalt slike episoder mange år etterpå. Ja, jeg mener at de har endret seg.

Til det neste spørsmålet fra Lundteigen: Gjorde jeg en del på dette? Ja. Kan du gjøre nok på dette? Aldri. Altså når det gjelder dette med å bygge kompetanse og praksis, kan du aldri gjøre nok. Du må ha det som en driver at du skal gjøre det. Det er det korte svaret.

Hvor lenge varer effekten av en øvelse? Tja, til neste øvelse, og det må ikke være lenge imellom. La meg si det på en annen måte. Når det gjelder øvelser av typen Øvelse Oslo, er tommelfingerregelen annenhvert år. Hvis vi går til den kalde krigen, vet vi når vi hadde øvelser i indre Troms osv. Det var hyppig. Vi tok ikke sjansen på at det skulle være sjeldent. Hyppige øvelser. Politiet har øvelsen Tyr. Det finnes andre øvelser, men noen av disse går ut på å trene på det uventede. Det er en øvelse som jeg ikke rakk å gjøre som statsråd, og det var å bestille Forsvarets spesialstyrker uten forvarsel og ta tiden. Du må altså gjennomføre noen øvelser som er så uforberedt at du bare kan ta tiden.

Så på det siste spørsmålet, der Kolberg stiller et stort spørsmål. Nei, de må ha frihet under ansvar, men samtidig er politi et sensitivt område. Mange på Stortinget og mange i landet spør. Jeg minner om at en av grunnene til at vi ikke fikk et politidirektorat før 1999, var at mange ikke minst på venstresiden i Norge var redde for historiske opplevelser, at politiet skulle bli selvgående. Jeg er av

dem som ikke likte at 4 000 politifolk gikk i uniform rundt Stortinget. Nå skal ikke jeg bruke det til noe annet. Jeg var for Politidirektoratet. Jeg hadde en form på det som skulle gjøre det mulig for Arbeiderpartiet å være med på det. Så svaret er: Ja, en skal alltid i ydmykhet lære mellom det du skal delegere, og ha delegert, men da krever det at systemet der ute også tar jobben sin, og at spørsmålet ikke kommer tilbake til departementet. Så skal en ha bevisstheten på at en skal styre noe som skal levere. Jeg vil nesten oppfordre til at dette blir en debatt for seg selv, uavhengig av formen på det, for det er et viktig spørsmål. Det handler om styring, og det handler om hvordan man skal bry seg.

Jeg får avrunde dette siden jeg skjønner jeg skal være kort. Jeg avrunder med tidligere statsråd Kleppes synspunkt til meg: En politiker må kjenne, ikke styre, hverdagen. En må kjenne hverdagen, slik at du alltid stiller dumme spørsmål, og ikke nøyer deg med et notat som forteller at alt er i orden. Det er jo en oppgave i politikken som vi ikke kan vedta for noen andre enn oss selv. Det er hardt arbeid.

Møtelederen: Takk for det. Utspørringen er over, og dere har anledning til å gi en kort avslutning hvis dere ønsker det. Det er satt av drøye et par minutter til hver av dere. Vær så god, Bondevik.

Kjell Magne Bondevik: Jeg tror jeg kan gjøre det veldig kort, for jeg føler at vi har fått komme inn på det som var viktig i våre regjeringstid. Jeg vil bare si at det som gjorde at bevisstheten rundt disse spørsmål var økende, og jeg mener høy i vår tid og i min tid som statsminister, var Sårbarhetsutvalget, det var oppfølgingen av det i to stortingsmeldinger, personlig også ved trusler jeg var utsatt for, og det innblikket jeg fikk i trusselbildet i forbindelse med 11. september 2001. Jeg husker da Stoltenberg gikk av fra sin første regjering og skulle overlate til meg – min andre regjering – var noe av det viktigste vi snakket om, 11. september. Det hadde han fått i fanget noen dager forut for at han skulle gi stafettpinnen videre til meg. Det var en veldig nyttig og ryddig samtale som gikk både på den ytre og indre sikkerheten.

Så var det i etterkant av det igjen sikkerhetsprosjektet, for vi oppdaget at sikringen av regjeringens medlemmer og departementene var altfor dårlig, og sikkerhetsprosjektet hadde som formål å utbedre det, og en rekke tiltak ble iverksatt.

Så jeg vil bare avslutte med å si at jeg tror en også i dette spørsmålet skal legge dette føre-var-prinsippet til grunn. Det er bedre med et tiltak for mye enn et for lite, for et for lite kan bli skjebnesvangert. Det er bedre med 1 mill. kr for mye bevilget enn 1 mill. kr for lite, for den manglende millionen kan bli skjebnesvanger. Det tror jeg også kan være en leveregel når det gjelder beredskap.

Møtelederen: Takk for det. Dørum, vær så god.

Odd Einar Dørum: Det ble vel i praksis en jobb for oss å gjøre et byggverk så godt vi rakk det innenfor lovgivning og institusjoner i overgangen fra kald krig til en

ny tid med asymmetriske trusler for terror, med muligheten for store naturkatastrofer – bank i bordet – og mulige store ulykker. Vi måtte omorganisere apparatet og prøve å gjøre det vi kunne med mentalitet. For meg selv har jeg oppsummert dette med at i hverdagen er dette avhengig av ledelse, sambandssystemer, altså teknologi, og øvelse. Jeg har av og til oppsummert for meg selv at hvis noe skal sies, husker jeg noe jeg har lært av general Ruge før den andre verdenskrig. Han sa at vi hadde en elendig hærordning, men hadde den vært øvet, hadde det gjort en dramatisk forskjell. Selv de dårligste systemer kan bli bra hvis de øves. Selv de beste systemer kan bli dårlige hvis de aldri øves.

Så hvis jeg skal oppsummere noe ut fra erfaring og livets harde skole, må det bli: øve, øve, øve. Øving er ferskvara for alle, på alle plan, altså operative mannskaper, politiske ledere, mellomledere. Det er rett og slett en mentalitet som må bli en stille drill. Jeg har lært av en venninne av meg som har japansk bakgrunn, at i Japan er det sireneter hver ettermiddag. Når det ikke er noe farlig, er det en barnesang du hører. Så da hører du en barnesang. Når det er noe farlig, er det en melding om at det er farlig. Jeg vet ikke hvordan vi skal gjøre det i Norge. Alle samfunn er forskjellige, men alle samfunn må finne sin tone og sin form. Jeg føler at denne høringen er viktig i den sammenheng.

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av komiteen takke for deres bidrag til den jobben vi skal gjøre videre. Vi tar alle disse innspillene med oss når vi skal skrive vår innstilling.

Vi tar pause i kontrollhøringen frem til kl. 10.45.

Høringen ble avbrutt kl. 10.26.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.45.

Høring med direktør Jon A. Lea, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen. Jeg vil få ønske velkommen til Jon A. Lea, som er direktør for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, også kalt DSB. Du har med deg tre avdelingsdirektører som bisittere, Per Kristen Brekke, Torill Tandberg og Anne Rygh Pedersen.

Jeg gjentar kort noen formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist. Vi har vår røde lampe som lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og som slukker igjen når taletiden er omme. Mikrofonene må vi passe på av hensyn til referenter og overføring til TV og lyd – på når man snakker og av når man ikke skal snakke.

Det er lagt opp slik at direktør Lea har en innledning på inntil 10 minutter, og jeg gir ordet til deg. Vær så god.

Jon A. Lea: Takk til komitélederen, takk til komiteen og takk for invitasjonen. Jeg tenkte at jeg skulle starte med å si at for å tydeliggjøre DSBs ansvar vil jeg ta utgangspunkt i to roller. Den første rollen dreier seg om kapasite-

ter, det å sørge for at det finnes kapasiteter på en del områder som andre skal benytte i tilfelle de skal brukes. Det dreier seg om brann- og redningskapasitetene, som er et kommunalt ansvar, men vi er den nasjonale brannetaten, det dreier seg om Sivilforsvaret, det dreier seg om kontakten via fylkesmennene til kommunene, det dreier seg om kontakten til EU, NATO og FN, og en del andre kapasiteter som vi sitter på og som vi stiller til disposisjon og sørger for er rigget til på en ordentlig måte.

Den andre rollen dreier seg om å ha oversikt over situasjonen, føre tilsyn, gjennomføre analyser, ha øvelser og ha planverk. Det er to forskjellige roller. De henger godt sammen etter vår mening, og det er da bakgrunnen for det jeg skal si etter hvert.

Jeg skal først redegjøre kort for den faktiske involveringen 22. juli og dagene som fulgte, dernest litt om våre sentrale virkemidler, og avslutningsvis litt om hva vi kan lære som det ikke har vært så mye oppmerksomhet omkring.

DSB gjennomførte i etterkant av 22. juli en evaluering av krisehåndteringen innenfor vårt ansvarsområde. Jeg vil starte med det jeg sa innledningsvis i stad om brann- og redningsvesenet, som er kommunalt, og som er en svært fleksibel redningsressurs. Evalueringen vår og kommisjonen viste at den innsatsen og den håndteringen som de gjorde de to stedene, ble ivaretatt på en god måte, selv om det var klare forbedringspunkter – kanskje klarere forbedringspunkter i vår evaluering enn det var i kommisjonens evaluering – bl. a. om hvordan du kunne bruke mange brannvesen sammen for å håndtere en svær hendelse og også utfordringer knyttet til tverrsektorielt samarbeid.

Spesielt gjelder dette samarbeidet de sentrale redningsaktørene, da nettopp samvirke er det bærende prinsippet i redningstjenesten. Politiet har ansvar for rene politiaksjoner samtidig som de skal koordinere ledelse av redningsaksjoner. Det er to helt forskjellige måter å agere på. Den 22. juli var ikke politiet bevisst nok begge disse rollene, etter vår mening. Lokale redningssentraler med kollektiv ledelse ble ikke satt i verk verken i Oslo eller i forbindelse med håndteringen på Utøya.

Jeg opplever at det å etablere lokal redningssentral med den kollektive ledelsen til stede er et kjent konsept, og som er viktig for koordinering og samvirke, men som blir for lite vektlagt. For meg handler det om å skape en felles situasjonsforståelse og å gi det beste grunnlag for kommunikasjon og informasjonsdeling.

Sivilforsvaret var i innsats fra kvelden 22. juli fram til 2. august og også i forbindelse med tilbakereisen til Utøya. Det var akutt reparasjon, klargjøring av hovedbrannstasjon, bistand til politiet, vakthold, telt og annet utstyr. Og ved Utøya bisto Sivilforsvaret politiet med en rekke oppgaver som vakthold og sikring, trafikkdirigering, telt og ivaretakelse av personell. I tillegg deltok de i planlegging og gjennomføring av møtet med pårørende og overlevendes besøk på Utøya i august og oktober. Etter vår mening fungerte dette også ganske bra, og 22. juli-kommisjonen var av den samme oppfatning. Det Sivilforsvaret gjorde, fungerte ganske bra. Vi mener nok at de burde vært varslet tidligere, men det hører med til den samme begrunnelsen som for brann.

For egen del møtte jeg i møtene i Regjeringens kriseråd fra og med det andre møtet. Jeg ble ikke innkalt, men fikk informasjon fra krisestøtteenheten i Justisdepartementet. Jeg deltok også i koordineringsgruppen, som ble etablert den 23. juli, for å bistå Arbeiderpartiet som rammet objekt. Der deltok også statssekretærene i Justisdepartementet og Helsedepartementet samt representanter fra Helsedirektoratet, Politidirektoratet, AUF og Arbeiderpartiet.

Vår håndtering de første timene var med utgangspunkt i å ikke vite. Vi gikk så bredt ut og hadde såpass mange på plass og trykket på såpass mange knapper som vi gjorde, fordi ingen ante hva som kunne tenkes å skje. Så det var med utgangspunkt i å ikke vite.

Så til den andre rollen. En sentral forutsetning for alt forebyggings- og beredskapsarbeid – og dermed være forberedt – er å ha en god oversikt. Jeg vil minne om at DSB i etterkant av terrorhendelsen i Madrid – og i og for seg i London, men det var Madrid som dro det i gang – gjennomførte en analyse knyttet til tilsvarende hendelser i Norge. Denne analysen, som var ferdig vinteren 2004, ble grunnlaget for den store terrorøvelsen i Oslo i 2006. Jeg vil også nevne arbeidet med det nasjonale risikobildet, som tar for seg ulike krisescenarier, og som det er jobbet med systematisk gjennom de siste årene.

22. juli-kommisjonen pekte på at sentrale aktører unnlot å benytte sitt kriseplanverk i den akutte situasjonen. Vårt inntrykk – blant annet fra tilsyn og evalueringer – er at planverk i mange tilfeller ikke er hensiktsmessig nok utformet og i begrenset grad kjent i virksomhetene. Vi har fått i oppdrag å vurdere det nasjonale planverket, herunder sivilt beredskapssystem, og er godt i gang med det nå. Videre er vi selvfølgelig helt enige i kommisjonens påpeking av at bruk av planverk må øves jevnlig på alle nivåer. Vi er særlig opptatt av tverrsektorielle øvelser, der man får trent samvirke. Med den ekstrabevilgningen, som vi selvfølgelig håper at vi får, vil det bli enda mer trykk på dette framover. I år vil det være en øvelse som heter Orkan, og som dreier seg om bortfall av kritisk infrastruktur, og til neste år er det den store redningsøvelsen Barents Rescue.

Siden 2002 – på tilsynsområdet – har DSB på vegne av Justisdepartementet gjennomført tilsyn med departementenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Vi har sett en klar forbedring, men vi erfarer også at det gjenstår ganske mye, f.eks. knyttet til risikovurderinger og evalueringer av øvelser og hendelser. For å sikre at funn i tilsynsrapportene blir tatt hensyn til i departementene og i underliggende etater med ansvar for kritiske samfunnsfunksjoner, tror jeg at Justisdepartementet og DSB må følge opp mer aktivt enn det er blitt gjort tidligere.

På området farlige stoffer har DSB siden 2007 fulgt EUs arbeid med reguleringer og begrensninger på ammoniumnitrat, på 14 kjemikalier som kan brukes til å lage bomber. I juni og september leverte DSB, på oppdrag av Justisdepartementet, to rapporter med forslag til regulering og kontroll av disse. Det er foreslått en rekke tiltak for å vanskeliggjøre tilgang til stoffene, inkludert tekniske og organisatoriske barrierer og et system for rapportering av mistenkelige transaksjoner.

Det er viktig at myndighetene samarbeider om å avdek-

ke uregelmessigheter – særlig politimyndighetene, tollvesenet og DSB. Med den samme økte bevilgningen vil det bli mer trykk på dette.

Så til noen avsluttende vurderinger. Vi har gjennom flere år sagt at grunnberedskapen i Norge kan karakteriseres som god – sett i forhold til de små og mellomstore hendelsene som vi faktisk har opplevd. For vi har jo ikke opplevd katastrofer av den typen som vi registrerte og opplevde og erfarte i fjor. Men nå i ettertid er vi mer usikre på om måten vi har organisert vår beredskap på, gjør oss i stand til å møte fremtidige kriser på en best mulig måte. Det er en usikkerhet som vi føler ordentlig på. For det kan jo være at vi også på andre områder enn på området 22. juli i fjor, tror at vi er bedre enn vi faktisk er.

Møtelederen: Da er tiden ute så hvis du runder av, er det fint.

Jon A. Lea: Da vil jeg runde av med å si at i ettertid – etter 22. juli, etter kommisjonen – har det vært mye oppmerksomhet omkring politiets rolle, omkring sentral krisehåndtering. Det er vel og bra. Vi tror at det i tillegg bør vies mer oppmerksomhet til organiseringen av hele Beredskaps-Norge, fordi mange av de holdningene som vi diskuterer og som 22. juli-kommisjonen er opptatt av, også kommer som et resultat av at vi har organisert oss på den måten vi har organisert oss på – med mange små enheter, med ulik geografisk organisering, med ulike typer beredskapsordninger på ulike felter og med en politirole som kanskje har flere oppgaver i seg enn det som er ønskelig.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til første utspørre som er saksordfører Geir Jørgen Bekkevold.

Jeg gjør oppmerksom på at saksordføreren og de øvrige utspørrener styrer sin egen tid uten at møteleder blander seg inn. Geir Jørgen Bekkevold, vær så god, du har inntil 10 minutter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Først til det du sier om tverrsektorielle øvelser. Hvor ofte mener du at man bør ha slike øvelser for at kunnskapen skal sette seg?

Jon A. Lea: Det er ulike typer øvelser. De store øvelsene tror vi nok at vi bør ha en gang hvert annet år – ikke bare for at det skal sette seg, men fordi at dette er et apparat hvor mange mennesker og mange organisasjoner har behov for å treffes, å snakke sammen og å kjenne hverandre. For dette dreier seg i betydelig grad også om personlig kjennskap.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk skal du ha.

Den 22. juli har jeg forstått det slik at du oppsøkte Regjeringens kriseråd selv, uten at du ble invitert eller bedt om å komme. Er det slik at du ikke pleier å møte i Regjeringens kriseråd? Og syntes du det var litt rart at Justisdepartementet ikke tok kontakt med deg den 22. juli?

Jon A. Lea: Til det siste er svaret ja. Det varierer. Regjeringens kriseråd er jo for departementsrådene og dem de måtte ha behov for å ha med seg. I de siste årene har vi – dvs. jeg – møtt i de fleste sammenhenger. Denne gangen fikk jeg ikke innkalling, men hadde kontakt med krise-støtteenheten, og sammen fant vi det fornuftig at det bare var å komme seg inn.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Opplevde du at DSB ble brukt etter hensikten denne dagen, og for så vidt i dagene etter?

Jon A. Lea: Ja, det opplevde jeg. Men nå var situasjonen slik at dette var en veldig definert type oppgave etter ganske få timer, så en del av det apparatet som vi dro i gang, viste det seg ikke å være behov for.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I intervjuet med kommisjonen sier du bl.a. at måten ting ble håndtert på, fungerte bedre enn planverket, og at planverket derfor bør revideres. Kan du utdype dette litt mer?

Jon A. Lea: Departementene har sine egne planverk for å håndtere sine egne kriser. Så har vi dette sivile beredskapssystemet oppå der, som skal være et planverk, eller et system, for å binde dette sammen ved det verst tenkelige – krig og sikkerhetspolitiske kriser. Dette SBS-planverket som har vært brukt, og har vært utviklet i løpet av flere år, har vist seg ikke særlig egnet til å håndtere store sivile kriser. Det har vi ikke fått gjort noe med, og det er dumt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men det er noe som dere har tatt tak i nå, for du sa jo i din innledning at du mener at vi har en beredskap som kan takle små og mellomstore kriser, men du er usikker på om planverk og beredskap kan møte store kriser i framtiden. Hva er tidsperspektivet på å få plass planverk og beredskap som også kan håndtere de store krisene?

Jon A. Lea: Nå blir vel dette sannsynligvis også et tema i den kommende stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet. SBS er et system som har sitt utgangspunkt i den kalde krigen, i NATO og NATO-forpliktelser. Det er et system som baserer seg på en sakte, men sikker – i og for seg – og trygg oppbygging av en krise, og ikke en akutt-situasjon. Det er prøvd utviklet fordi vi har den forpliktelsen overfor NATO, og NATO er fornøyd med det vi gjør på dette området. Så er det forsøkt utviklet til å innbefatte andre samfunnsområder enn de dette planverket egentlig var tiltenkt å omfatte, og det har vist seg svært vanskelig. Det har vi tatt opp flere ganger – i og for seg – uten at vi har gjort annet enn å forbedre SBS med håp om at det skal fungere også i en sivil krise som den vi så. Men det viste seg å være feil.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier også i intervjuet med kommisjonen at DSBs bekymringer stoppet litt opp i Justisdepartementet, og at Justisdepartementet sliter

litt med å ta samordningsrollen på beredskapsområdet, og videre at det er behov for at Justisdepartementet tar samordningsrollen mer på alvor, alt fra opptredener i Regjeringens kriseråd til å ta initiativ og pushe beredskapsspørsmål i regjeringen. Kan du også utdype litt mer hva du legger i dette?

Jon A. Lea: Jeg sa det i intervjuet med kommisjonen, vi har sagt det ganske tydelig i vår tilsynsrapport hva gjelder Justisdepartementet fra noen år tilbake. Jeg har også omtalt det som en bekymring som jeg har lest ut av vår kontakt med Statsministerens kontor, at Justisdepartementet har slitt litt med å ta den samordningsrollen som de er tiltenkt å ha. Så har de helt sikkert følt på kroppen – og vi har registrert – at det å ta den samordningsrollen med det ansvarsbildet som er i norsk politikk og statsrådenes ansvar over Stortinget, er veldig vanskelig. Det har gått fra steg til steg, og vi vil vel si at samordningsrollen til Justisdepartementet før 22. juli var langt tydeligere enn den var fire–fem år tidligere, men ikke tydelig nok. Det dreier seg om å ta initiativ til å innkalle Regjeringens kriseråd, hvordan lede Regjeringens kriseråd, å foreslå tiltak som går på tvers av departementene og å følge opp tilsyn med de andre departementene på basis av de tilsynsrapportene som vi lager. Vi – og jeg – har sagt at vi har prøvd å tøy strikken så langt som vi har klart å tøy strikken, og så stopper det litt opp. Så har vel de tøyd strikken så langt de kan i egen fagavdeling, og så har kanskje statsråden tøyd strikken overfor Stortinget – det vet ikke jeg. Vi har tøyd strikken så langt vi kunne overfor vårt eget departement og vår egen fagavdeling i departementet. Det er en veldig vanskelig rolle – Riksrevisjonen har vært opptatt av akkurat det samme og delvis basert seg på våre tilsynsrapporter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Fra ditt ståsted – dette er et litt åpent spørsmål – hva mener du er det mest alvorlige som sviktet i krisehåndteringen den 22. juli?

Jon A. Lea: Det mest alvorlige, mener jeg, var ikke å ta høyde for usikkerheten og gå bredest mulig ut i oppstarten før man visste hva det var.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk. Jeg har ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Arbeiderpartiet. Det er Jette F. Christensen som stiller Arbeiderpartiets spørsmål, og hun har inntil 5 minutter til disposisjon.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk for innledningen din. Det er umulig for meg ikke å gripe fatt i det du avsluttet med og analysen din om at vi tror at håndteringsapparatene våre er bedre enn de faktisk er når krisen inntreffer. Kan du fortelle litt om hvorvidt det er noen spesielle sektorer det særlig gjelder – kan du utdype det litt nå først?

Jon A. Lea: En av grunnene til at vi sier det, er det ubestridelige faktum at vi ikke har hatt katastrofer i Norge

i noen særlig grad i løpet av de siste 30 årene. Det kan jo også være fordi vi er gode til å forebygge. Det er en rimelig hypotese at vi også er gode til å forebygge, og at noen av de hendingene som kunne ha blitt større, ikke har blitt så store fordi det har vært god forebygging. Det er i hvert fall en rimelig hypotese.

Så er det et fellestrekk, uavhengig av hvilket område vi snakker om, at vi har organisert oss på en måte som vi gjør på svært mange andre områder, med mye smått. Mange kommuner, masse brannvesen, 27 politidistrikt, og 68 sentraler for å håndtere 110, 112 og 113. Så sier jeg ikke at smått er dårlig, men smått er i utgangspunktet mer krevende å få til å virke sammen i en stor hendelse.

Vi har i tillegg organisert oss på en måte som tilsier at du ikke må organisere det sånn som naboen din gjør geografisk, for det finnes ikke to statlige etater som er organisert på samme måte – også de som må samarbeide. Det er et i og for seg godt utviklingsprosjekt i Drammen – på toppen av politihuset i Drammen – hvor 110, 112 og 113 sitter sammen, som er veldig fornuftig, og det er et veldig bra prosjekt som både Justisdepartementet, vi og andre ønsker mye ut av. Men de tre sentralene har tre forskjellige ansvarsområder når det gjelder geografi, selv der. Så da er det geografi, og så har du i tillegg forskjellige type beredskapsordninger på forskjellige områder, enten det er atomulykker, skogbranner eller akuttforurensning – helt forskjellige typer.

Disse forholdene i sum gjør at vi betviler at evnen til å takle store hendelser med den type organisering er ganske vanskelig. I hvert fall kreves det voldsomt med, hva skal jeg si, integrasjon mellom alle de små og alle de ulikt geografisk organiserte områdene for å få dette til å henge sammen. Så vi lurer på, med tanke på Beredskaps-Norge generelt, om vi klarer å skalere dette opp i forbindelse med en stor hending. Men vi har jo villet organisere det sånn, og Stortinget har villet organisere det sånn. Så det er organisert ut fra et ønske om at smått er godt, og at enhver er sin egen lykkes smed på geografisk organisering.

Jette F. Christensen (A): Takk for det. Når du no snakkar om samhandling, så la eg merke til at du i ditt intervju til kommisjonen òg gjorde deg nokre tankar om politiet. Eg har lyst til å spørje deg om det, for du seier at du opplever at politiet bremsar når det gjeld samvirke med andre etatar, og at det å leie seg fram til læring og utvikle arenaer for samhandling ikkje er framståande i politiets måte å arbeide på.

Det, sett i samheng med ditt inntrykk av at politiet tolkar tilbakemelding som kritikk, som du også snakkar litt om i intervjuet, gjer at eg vil at du skal seie noko om politiet som lærande organisasjon og deira syn på samhandling.

Møteleder: Det er ca. 30 sekunder igjen.

Jon A. Lea: Vi har mye god erfaring med det samarbeidet som faktisk er der ute, men registrerer at jo mer sentralt vi kommer og jo høyere opp vi kommer, jo vanskeligere er det for politiet å være en lærende organisasjon. Det

oppfattes ofte som kritikk. Sånn har det vært i forbindelse med de store øvelsene som vi har hatt, og sånn har det vært i forbindelse med en rekke tiltak som vi har prøvd å foreslå eller å dra i gang i samarbeid med andre og politiet. Politiet vil helst gjøre alt selv, hvilket de ikke har kapasitet til, og det betyr at det ikke blir gjort.

Møteleder: Takk for det. Da er det Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål, og nestleder Lundteigen tar over møteledelsen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møteleder: Hjertelig takk. Komiteens leder, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Mange takk, nestleder.

Jeg vil først stille noen spørsmål om SBS. Det ble satt i verk en ny SBS i 2005. Den øves årlig. Du sier nå at dette er et system som ikke er bra nok. Veldig mange som har forklart seg til Gjørv-kommisjonens rapport, sier at den er helt uaktuell å bruke. Hvem har ansvaret for at SBS-en er ubrukelig i en situasjon med terroranslag mot Norge?

Jon A. Lea: Det er i utgangspunktet Justisdepartementet som har ansvaret for den sivile delen av SBS-en. Men det er to spor i dette. NATO forventer at vi har et planverk som ...

Anders Anundsen (FrP): Men det er i grunnen godt nok svar for meg, det.

Jon A. Lea: Ja. Takk.

Anders Anundsen (FrP): Vi har litt liten tid, derfor må jeg gå videre.

Dere har vært opptatt av den manglende sikkerhets- og beredskapstenkningen i departementene. Mener dere at det har vært en utfordring nær sagt bestandig, eller har det vært en endring i beredskaps- og sikkerhetstenkningen og bevisstheten, som tidligere statsminister Bondevik brukte som begrep, i de ulike departementene som dere forholder dere til?

Jon A. Lea: Ja, nå forholder vi oss til alle departementene minus Forsvarsdepartementet når det gjelder tilsyn. Vi mener ærlig og oppriktig at dette arbeidet er bedre håndtert med mer fokus, tidligere fokus, nå enn det ville vært uten våre tilsyn. Departementsrådene møter regelmessig med oss – riktignok hvert tredje år – og de får en gjennomgang av hvordan det ser ut. Vår oppfatning er at det er bedre nå enn det var tidligere.

Anders Anundsen (FrP): Men likevel står vi oppe i den konklusjonen som Gjørv-kommisjonen har. Bli dere ikke tatt tilstrekkelig på alvor, føler du?

Jon A. Lea: Altså, de læringspunktene – det gjelder både øvelser og tilsyn – som er etter et tilsyn, og de læ-

ringspunktene som er etter øvelser, slipper vi fra oss fordi vi ikke kan reise rundt og overprøve departementene. Så det er Justisdepartementets ansvar å følge opp at de læringspunktene som øvelsene har gitt, og de læringspunktene som tilsynene har gitt, blir fulgt opp på en ordentlig måte i fagdepartementene.

Anders Anundsen (FrP): Men i lys av Gjørv-kommisjonens rapport og de redegjørelsene vi har fått for Stortinget, mener du at Justisdepartementet har tatt det ansvaret? Har de gjort den jobben som du mener de skulle ha gjort for å sikre at læringspunktene ble fulgt opp?

Jon A. Lea: De har gjort den bedre enn de gjorde tidligere, men de har ikke gjort den godt nok i forhold til det vi synes er det fornuftige kravet.

Anders Anundsen (FrP): Det siste temaet som jeg vil inn på, er det jeg ofte kaller den usynlige støttelinjen i Sivilforsvaret. Sivilforsvaret spiller en veldig, veldig viktig rolle i sivil beredskap, mye viktigere enn mange tror, med hensyn til aktuelle hendelser, og det spilte en veldig viktig rolle 22. juli og i dagene etterpå. Vi har også hørt at det er viktig f.eks. for å få systemet til å fungere at du øver, og at øvelsesfrekvensen i f.eks. Sivilforsvaret er høy. Likevel mener jeg å ha fått rapporter om at øvingsaktiviteten i 2011, men også i 2012 er lavere enn det som er planlagt, bl.a. på grunn av ressursmangel. Er det riktig?

Jon A. Lea: Det er riktig. Det er riktig på den måten at vi da Justisdepartementet foreslo for Stortinget, og Stortinget diskuterte, fikk en omstilling i Sivilforsvaret fra den gamle måten det fungerte på til en ny måte. Den nye måten krevde penger og omstilling for å legge ned en del skoler, for å gjøre noe med mannskapene ...

Anders Anundsen (FrP): Og det går utover øvelsesaktiviteten?

Jon A. Lea: Det gjør det, for det har vi ikke fått penger til.

Anders Anundsen (FrP): Men er det forsvarlig?

Jon A. Lea: Vi liker det jo ikke, og synes at det ikke bare er enkelt at dette har måttet blitt tatt innenfor rammene, men på kort sikt kan du si at det er forsvarlig, og de kan levere. Men hvis det er på lang sikt, så er det ikke forsvarlig.

Anders Anundsen (FrP): Nei, for dette har jo pågått over flere år, dette er jo ikke det første eller andre året hvor øvelsesaktiviteten er redusert i Sivilforsvaret på grunn av omstillingen?

Jon A. Lea: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Når er vi på det nivået at det ikke er forsvarlig lenger?

Jon A. Lea: Som planlagt, er øvingsaktiviteten på vei opp i inneværende år, den kommer til å gå ytterligere opp i 2013, og i 2014 skal den omstillingsaktiviteten være unnagjort.

Møteleder: Da er det bare to sekunder igjen. To sekunder er brukt. Da takker vi for svar og spørsmål og gir klubba tilbake til komitéleder. Vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møteleder: Takk for det. Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil fem minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Til litt av det du sa i din innledning: Var det ikke litt leit ikke å bli innkalt til dette første møtet og å bli savnet av alle departementsrådene?

Jon A. Lea: Nei, sånn tenkte vi ikke.

Per-Kristian Foss (H): Nei, men burde det ikke være automatikk i at du blir innkalt når det skjer en krise av denne dimensjonen?

Jon A. Lea: Jo.

Per-Kristian Foss (H): Ja. Kan du utdype litt – i oppfølgingen av det svaret – hvem hadde ansvaret for å innkalle deg? Hvem er sekretær for utvalget?

Jon A. Lea: Det er krisestøtteenheten.

Per-Kristian Foss (H): Som altså er under Justisdepartementets politiske ansvarsområde?

Jon A. Lea: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Takk for det. Kan du utdype litt det du sa om politiets to roller, som du mente ikke var gjort like godt i den første delen av krisen – de rene politioppgaver og det å lede redningsoperasjonene – kan du utdype det litt, for første dag, ved regjeringskvartalet?

Jon A. Lea: Det er jo slik at politiet er enerådende når det gjelder det å bekjempe kriminalitet og det å ta dem som skal tas og å stoppe en terroraksjon. Der er politiet enerådende. Det er politiets oppgave å gjøre det, og de gjør det ut fra en kommandokontroll, med sine egne ressurser, eventuelt ved bruk av Forsvaret og andre. Den andre delen er helt annerledes. Samvirkedelen, som redningsarbeidet er basert på, er en helt annerledes måte å jobbe på, hvor politiet leder, men hvor man skal samvirke. Er det en stor hending, har de andre samvirkeaktørene behov for å bli innkalt til det som heter kollektivt redningsledelse, ikke fordi det er et kollektivt ansvar å lede, men fordi man skal vite om hverandre og ta beslutninger på bakgrunn av det samme informasjonsbildet som alle andre har.

Den kollektive redningsledelsen har politiet en tendens

til ikke å bruke i redningsaksjoner, og det synes vi ikke er fornuftig.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Men politiets rolle, de rene politioppgaver, ble heller ikke tilfredsstillende utført når de så lenge opererte med den teori at det var flere gjerningsmenn og flere bomber. Det kunne vært avklart gjennom den gule lappen, som kjent, ganske tidlig. Det var vårt inntrykk at det preget deres arbeid veldig lenge at de trodde det var flere involvert og et flerleddet angrep. Vil det si at du i og for seg kan bekrefte at heller ikke de rene politioppgaver ble utført på en skikkelig måte?

Jon A. Lea: De rene politioppgaver har vi aldri ført tilsyn med eller befattet oss med, så det er en annen del av Justisdepartementet. Det er redningsdelen og håndteringsdelen utover kriminaliteten som vi forholder oss til, i politiet.

Per-Kristian Foss (H): Og der ligger ditt kritikkpunkt.

Jon A. Lea: Der ligger mitt kritikkpunkt, ja.

Per-Kristian Foss (H): Ble Sivilforsvaret kalt på tilstrekkelig tidlig?

Jon A. Lea: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Verken til regjeringkvartalet eller til Utøya?

Jon A. Lea: Nei, så vidt jeg husker ble de ikke tilkalt – verken de eller brannetaten.

Per-Kristian Foss (H): Så der sviktet det, altså?

Jon A. Lea: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Et spørsmål til de såkalte tverrsektorielle øvelsene som du omtalte: Denne type øvelser er jo ikke uvarslede, og justisministeren omtalte i sitt innlegg – jeg vet ikke om du hørte på det – at han hadde sett frem til én type øvelse, og det var en ikke varslet øvelse overfor Forsvaret. Nå vet jeg at det ligger utenfor det du har ansvar for, men har det noen gang slått deg at en slik øvelse kanskje ville være litt mer realistisk?

Jon A. Lea: Ja. Vi har strukket strikken så langt vi har kunnet, og vi ville nok gjerne ha gjennomført en ikke varslet øvelse overfor departementet og regjeringkvartalet, men det har ikke de vært modne for.

Per-Kristian Foss (H): Ligger det kanskje i noe av det dere har foreslått foran den varslede stortingsmeldingen?

Jon A. Lea: Ikke konkret at det åpnes opp for ikke-forutbestemte øvelser, men det politiske apparatet i departementene er ikke alltid de som synes det er morsomt med den type utfordringer.

Per-Kristian Foss (H): Nei.

Møtelederen: Takk for det, da er tiden ute.

Vi går videre til Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for eit godt innlegg.

Eg berre lurte på om du kunne seia noko meir med omsyn til dette med øvingar og viljen til å vera med på øvingar. Er det slik at det på ein måte har blitt meir og meir byråkratisk og vanskeleg å få folk med på dette? Er det det som eg høyrer som ein undertone?

Jon A. Lea: Ja, litt. Det er vanskelig. Det går med mye arbeid og – hva skal jeg si – mange byråkratiske aktiviteter for å rigge til en øvelse, det gjør det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Er det du seier, at det er eit tiltakande byråkrati her som gjer at det er ein kultur for at det skal vere vanskeleg å få til ting?

Jon A. Lea: Ja, det er en kultur for at det er veldig vanskelig å ta vanskelige beslutninger i forvaltningen, det er det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men ansvaret for det ligger hos justisministeren?

Jon A. Lea: Det ligger hos det enkelte departement som skal være med på øvelsen, som skal beordre inn sin underliggende etat. Men samtidig er det jo en appetitt på og en lyst til å være med, det er det absolutt.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det er ein lyst til å vera med? Utdyp det!

Jon A. Lea: Det er en lyst, men så mener vel mange – riktig eller ikke – at de ikke har økonomiske forutsetninger for å være med på en øvelse, fordi det koster ofte en del penger å ha store øvelser.

Hallgeir H. Langeland (SV): Har byråkratia blitt for store, og held dei på med feil ting? Driv dei med måling og teljing i staden for å gjera det dei skal, på grunn av systemet?

Jon A. Lea: Det er i hvert fall nok måling og telling. Jeg synes at det snart går over alle grenser når det gjelder måling og telling – ja.

Hallgeir H. Langeland (SV): Har du ei molbuhistorie?

Jon A. Lea: Nei, jeg har ikke det her og nå. Jeg tenkte ikke gjennom det på forhånd.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men openbert er det altså for mykje såkalla New Public Management i systema.

Jon A. Lea: Det er i hvert fall nok, og det stenger egentlig for ... Øvelser, f.eks., må jo være ordentlig målrettede i forhold til det de er tenkt å vise fram som et problem, eller hvor man skal øve og bli bedre. Så det å ha en målretting og det å ha resultatindikatorer på det er fornuftig, men ofte vil det være en sunn tanke og et godt skrevet dokument, mer enn en del av de aktivitetene som er i dagens mål- og resultatstyring, som jeg synes det er nok av.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men konklusjonen din er at det må øvast meir, for då vil ein òg bli meir praktisk orientert og meir operativ i forhold til dagens situasjon, der ein på ein måte er byråkratisert.

Jon A. Lea: Etter en del år i denne bransjen, tror jeg at øvelser er et veldig godt virkemiddel i forhold til de store hendelsene, som vi heldigvis ikke har hatt så mange av. Men det er også et veldig godt virkemiddel til å lære hvordan departementet, direktoratet, kommunen eller bedriften fungerer i det daglige, så det er en veldig god investering for å lære seg gode rutiner for den daglige drift. Så det du opplever i forbindelse med en øvelse – at alt er byråkratisk og vanskelig, at du ikke får tatt beslutninger, at du ikke tilkaller Forsvaret, at du ikke innkaller kollektiv redningsledelse eller hva du ikke gjør – sier noe om hvordan det er i det daglige. Så det er dobbelt viktig å gjennomføre gode øvelser som ikke tar for mye oppmerksomhet og ressurser, fordi du lærer så mye av hvordan du kan organisere arbeidet i det daglige, etter min mening.

Hallgeir H. Langeland (SV): Dersom du skal gje oss eit råd om korleis me skal klara å kvitta oss med dette telle- og målehysteriet som skaper dette revisjonssamfunnet, kva er då det fremste rådet?

Jon A. Lea: Da er vi jo langt inne i kontroll- og konstitusjonskomiteens og alle de andre organenes virkemåte og omfanget av den aktiviteten. For oss ...

Hallgeir H. Langeland (SV): Det har med tryggleik å gjera?

Jon A. Lea: Det har med sikkerhet å gjøre. Det er de samme menneskene som skal ut og gjøre en jobb neste gang, som var med forrige gang. De skal være trygge i sin læringsprosess, organisasjonene de tilhører, skal være trygge i sin læringsprosess. Denne tryggheten tror jeg er i ferd med å kunne bli utfordret ved at vi i så betydelig grad skal prøve å finne skurkene, for å si det slik, og det er ikke bare enkelt.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Per Olaf Lundteigen fra Senterpartiet som har 5 minutter, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk. 5 minutter går raskt, så vi får prøve å ha tempo i det.

Hva er en stor hendelse, hvis vi tenker på båt, buss, skred eller brann? Hva er definisjonen på en stor hendelse?

Jon A. Lea: En stor hendelse trenger ikke ha noe med samfunnssikkerhet å gjøre, i og for seg. En stor hendelse kan jo være en stor bussulykke eller en stor båttulykke.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva er en stor bussulykke? Det er spørsmålet. Du bruker begrepet «en stor hendelse» hele tida – jeg prøver å ha det i handa. Hva er en stor hendelse, gitt noen konkrete eksempler?

Jon A. Lea: Store hendelser er dem vi har hatt en-to av i året de siste 30 årene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok, da har vi definert det. Det kommunale systemet med brann og redning blir mer og mer redning, og det blir mer og mer at det er de som er først på plass. Det utarbeides risiko- og sårbarhetsanalyser i de kommunale brann- og redningsenhetene som er dimensjonerende for etaten.

Hvorfor blir ikke de analysene etterspurt av DSB? Hvorfor vurderer ikke de de analysene som er dimensjonerende for Brann- og redningsetaten i den enkelte kommune?

Jon A. Lea: De blir etterspurt av DSB. Vi fører tilsyn med de kommunale brannvesenene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er Oslo kommunes risiko- og sårbarhetsanalyse, som er dimensjonerende for deres brann- og redningsetat, etterspurt av DSB?

Jon A. Lea: Da tror jeg at jeg må snu meg til Anne Rygh Pedersen.

Anne Rygh Pedersen: Ja ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er blitt sagt til meg at de ikke er etterspurt, og en lurer på hvorfor de ikke er etterspurt. Men hvis det er uklart rundt det, kan vi få avklart det på et senere tidspunkt.

Det neste spørsmålet går på det dere sa om Øvelse Orkan 12. Øvelse er jo øvelse, men det finnes jo erfarte orkaner. «Dagmar» var jo en orkan. Der ble det kjent at de som var operatører på eksempelvis mobilside, ikke hadde økonomisk evne til å ha tilstrekkelig batterikapasitet da strømmen gikk.

Har dere i DSB påpekt at det er unaturlig at det er børsnoterte selskaper, som har som formål å oppnå høyest mulig aksjekurs, som skal ha ansvaret for den avgjørende kommunikasjonsinformasjonen som er nødvendig ved en orkan? Har dere påpekt overfor myndigheten at det er helt uanstendig – for å si det direkte – at en har et børsnotert selskap som har ansvaret for eksempelvis mobildekningen?

Jon A. Lea: Nei, ikke slik du sier det nå.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er det jeg sier nå dekkende? Er det ikke slik at det ved «Dagmar» ble erkjent at en ikke hadde batterikapasitet fordi Telenor ikke hadde øko-

nomi til å ha tilstrekkelig batterikapasitet? Påpekte dere det overfor myndighetene?

Jon A. Lea: Nei, det er Post- og teletilsynet som påpeker forsyningssikkerheten når det gjelder ekomtjenester, på samme måte som det er NVE, Norges vassdrags- og energidirektorat, som påpeker forsyningssikkerheten når det gjelder elektrisitet. Det vi gjør, er å gå på de som er så avhengige av ekom, eller de som er så avhengige av elektrisitet at de må ha reserveløsninger for å kunne drive sin viktige kritiske samfunnsfunksjon. Dette er en ansvarsdeling mellom påpasserne.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstår det slik at det som går på kommunikasjon, det er Post- og teletilsynets ansvar – ikke DSBs ansvar?

Jon A. Lea: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit.

Så var vi inne på ammoniumnitrat. Det er jo ikke noe hokusfokus. Det er det som på praktisk språk heter kunstgjødsel, fullgjødsel. Fullgjødsel inneholder – så langt jeg vet – 27 pst. nitrogen og har det høyeste nitrogeninnholdet, og det er nitrogen som er sentralt når det gjelder å utvikle en bombe.

Kan du bekrefte at det har vært en ulik vurdering mellom dere og PST når det gjelder hvordan en skal lagre og oppbevare helt vanlig kunstgjødsel framover i tid?

Jon A. Lea: Det har ikke vært noen ulik oppfatning mellom PST og oss.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvilke krav har dere nå diskutert å stille til dem som bruker, transporterer og lagrer helt ordinær kunstgjødsel i framtida?

Jon A. Lea: Vi har laget to rapporter. Den ene går på ammoniumnitrat, eller kunstgjødsel, og den andre går på disse andre stoffene som kan brukes til å lage bomber. Den første er en direkte oppfølging av det som skjer i EU, og der har vi – sammen med andre myndigheter – foreslått en rekke tiltak som Justisdepartementet skal ta stilling til nå.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dere har altså ikke kommet med forslag om at en skal ha innlåsing eller en spesiell oppbevaring av helt ordinær kunstgjødsel som brukes som mat for plantene?

Jon A. Lea: Kan jeg få lov til å gi ordet til Torill Tandberg?

Torill Tandberg: Takk. Jeg skal være veldig kort.

Vi har kommet med en hel rekke sikringstiltak som er i hele kjeden – altså fra Felleskjøpets lagre og til Yaras funksjonsterminaler og ut til bøndene. Men vi har sagt at ute hos bonden skal de ha en årvåkenhet over gjødselen sin – de skal vite hvor de har den. Hvis de ikke kan ha daglig oppfølging, må man tenke å ha en form for inngjer-

ding. Vi er faktisk i ganske god dialog med bransjen om å få til fornuftige ting, men ute hos bonden selv er det ikke spesifikke krav.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dere og PST er enige?

Torill Tandberg: Vi har hatt en god dialog med PST i utformingen av dette forslaget.

Møtelederen: Tiden er godt og vel ute, og vi går videre til Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal først si litt om planen, altså SBS-en. Når dere sier at den ikke er hensiktsmessig – er det noe dere har ment lenge, og hvordan har dere kommunisert at den ikke er hensiktsmessig?

Jon A. Lea: Vi har lenge ment at den ikke er hensiktsmessig, men vi har vel egentlig foreslått at vi bør starte på bar bakke med å lage en felles plan for sivile hendelser, med utgangspunkt i et annet konsept enn SBS.

Trine Skei Grande (V): Hvor lenge har dere ment det, og hvordan har dere kommunisert det oppover?

Jon A. Lea: Det har vi ment i en del år og kommunisert i mange sammenhenger, men vi har ikke hatt noen konflikt med Justisdepartementet om det, for vi må ha SBS-en, så det har ikke vært nok driv til å ta tak i problemstillingen. Men meningen har vi hatt.

Trine Skei Grande (V): Du sier at politiet har en tendens til ikke å bruke dere, og du sier til kommisjonen at det er usikkerhet om hvem som skal gjøre hva i en krisesituasjon. Er det ditt ansvar, og hva har du eventuelt gjort for å hindre at dette skulle være så uavklart, eller er dette bare andres ansvar?

Jon A. Lea: Jeg er litt usikker på i hvilken sammenheng det var.

Trine Skei Grande (V): Du sa i dette møtet nå, at politiet har en tendens til ikke å bruke dere på en riktig måte. Du sa til kommisjonen at det også er usikkerhet om samvirket i beredskapssituasjonen – usikkerhet om hvem som skal gjøre hva.

Er det ditt ansvar at det har blitt slik eller er det andres ansvar? Hvis det er ditt ansvar – hva har du i så fall gjort for at vi ikke skal komme i slike situasjoner?

Jon A. Lea: Når det gjelder samvirke og redningssituasjoner, mener vi at dette er politiets ansvar. En viktig del av dette er den kollektive redningsledelsen. Der er det de som innkaller.

Trine Skei Grande (V): Du sa at vi har tøyd striken så langt vi har kunnet da du snakket om antallet, omfanget og typen øvelse. Hva er din faglige anbefaling

til Justisdepartementet – helt konkret – om hvor mange øvelser man skal ha, og hvordan har du formidlet det til Justisdepartementet?

Jon A. Lea: Når det gjelder hvor mange øvelser og hva slags type øvelser, har vi formidlet det til Justisdepartementet i en løpende dialog gjennom alle år, og vi har vel også endt opp med et sett av øvelser som ikke er så verst. Det har vært øvd mye.

Trine Skei Grande (V): Hva mener du konkret bør være nivået på øvelser, ut ifra en faglig vurdering, og hva har du kommunisert til Justisdepartementet om nivået her?

Jon A. Lea: Da har vi bl.a. sagt én stor øvelse annet hvert år, men det er jo mange andre øvelser som også det enkelte fagdepartement bør pålegges å gjennomføre, og vi har påpekt mangelen på øvelser i ett og ett departement, i forbindelse med flere tilsyn vi har hatt. Vi har etterlyst at de har egne øvelser for sitt ansvarsområde.

Trine Skei Grande (V): Har dere vært helt konkrete på det i tilbakemeldingene hele veien, at dere har ønsket flere øvelser, eller har dere bare sagt at det hadde vært fint å få øvd mer? Har dere satt konkrete mål for antallet øvelser?

Jon A. Lea: Nei, vi har vært helt konkrete når det gjelder hvem som ikke har gjennomført en øvelse som de var tiltenkt å ha.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stilt sine spørsmål innenfor tilmålt tid, men vi skal ha en runde med såkalte oppklarende spørsmål. Jeg vil presisere at både spørsmål og svar bør være så korte og konkrete som mulig.

Vi begynner med saksordfører Bekkevold. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Aller først: Vi hadde en stor øvelse i Oslo for knapt to uker siden. Var DSB involvert i den?

Jon A. Lea: Ja, til dels, men det var en politiøvelse.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja, men det var likevel en stor øvelse hvor samhandling mellom politi og forsvaret var til stede. Hvis man skal evaluere – jeg vet ikke om man er ferdig med å evaluere denne øvelsen – ser det ut til at man har kommet et stykke videre, særlig når det gjelder samhandling mellom ulike etater? Har vi lært noe? Viser den øvelsen at vi faktisk har lært noe etter 22. juli, eller er det fortsatt store forbedringspotensial?

Jon A. Lea: Det vet jeg ikke, for jeg vet ikke hvor langt man har kommet. Vi sitter ikke i evalueringsgruppen som ser på øvelsen, så hvor langt de har kommet i å evaluere det, det vet jeg ikke her og nå.

Møtelederen: Da er det Jette F. Christensen. Deretter har jeg tegnet meg selv.

Jette F. Christensen (A): Eg skal vere kort. Meiner du at kulturen i politiet, som du beskriv han, med måten ein ser på tilbakemelding som kritikk, og måten ein ikkje nødvendigvis alltid set seg sjølv i stand til å lære, er eit problem for Beredskaps-Noreg?

Jon A. Lea: Ja.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv. Deretter er det Kolberg.

Du forteller at dere tar opp mange konkrete forhold under deres tilsyn, men så slipper dere det og lar departementet følge opp siden. Men mye tyder jo da på at den oppfølgingen ikke er helt 100 pst., for å si det litt forsiktig. Er dette da et tilfredsstillende system? Fungerer systemet godt nok når dere peker på den ene feilen etter den andre, men ikke blir tatt på alvor?

Jon A. Lea: Nei, det kan du si ikke er godt nok. Men samtidig er det sånn at det finnes ikke et eneste land i Europa som har en ordning hvor en organisasjon som vi, eller andre, fører tilsyn med departementene – ikke ett land har det. Så vi er på mange måter banebrytende i dette arbeidet.

Så kan du si at det burde vært tatt mer på alvor når vi finner det, og det tror jeg det vil bli etter hvert. Men det er altså en modningstid. Det er jo ikke bare der. Det er vanskelig å få gjennomført noe. Det rir jo forvaltningen litt at det rett og slett er veldig vanskelig å få besluttet og gjennomført vanskelige ting.

Martin Kolberg (A): Jeg har to spørsmål hvis det tillates.

Lea, du sitter jo her som sjef for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, og vi har fått en kommisjonsrapport som kritiserer veldig mange av forholdene rundt beredskapen i Norge. Hva mener du er den viktigste grunnen til at det gikk som det gikk, og ikke gikk bedre? Det er mitt ene spørsmål.

Det andre spørsmålet er: Er det riktig forstått at du mener at et av de store ankepunktene er organiseringen slik som den nå er, med veldig desentraliserte modeller?

Jon A. Lea: Den viktigste årsaken til at det gikk som det gikk, opplever jeg går i retning av hva politiet burde ha gjort i en konkret bekjempelse av terrorsituasjonen der og da, og det har vi faktisk aldri tatt mål av oss til å mene noe om eller være overdommer i forhold til. Så da vil jeg heller gjenta det jeg sa innledningsvis, at det jeg syntes var mest betenkelig, var at den store knappen, for å si det sånn, ikke ble trykket på når det var sånn at vi ikke visste hva som var i ferd med å skje.

Og ja, jeg tror at organiseringen har veldig mye å si for kulturen. Derfor tror jeg at organisering – smått – geografisk, ulike beredskapsordninger, ulikt planverk, har stor betydning for hvordan kulturen er, som kommisjonen er opptatt

av, og kanskje en mye større betydning enn det vi i første omgang tenker på.

Møtelederen: Takk for det. Martin Kolberg til oppfølging.

Martin Kolberg (A): Har dere overfor Justisdepartementet, som jo er din myndighet, påpekt disse forholdene slik som du framstiller det her nå, og hva har dere i tilfelle fått av reaksjon?

Jon A. Lea: Mener du tidligere eller nå?

Martin Kolberg (A): I alle fall tidligere, fordi det særlig er det som interesserer oss akkurat nå.

Jon A. Lea: Ja, dette er ting som vi har vært opptatt av hele tiden.

Martin Kolberg (A): Og ikke blitt hørt?

Jon A. Lea: Jo. Det vil være helt feil å si at Justisdepartementet ikke har vært opptatt av disse områdene, og si at Justisdepartementet fra 2003, da vi ble til, og fram til i dag ikke har gjort en hel masse grep, men spørsmålet er jo om de har gjort nok.

Møtelederen: Takk. Da er det Lundteigen. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): En kunne bli fristet til å spørre litt mer om det å bli hørt, for når lederen av etaten er så pass søkende, føler jeg at det er et underliggende problem på det punktet. Men spørsmålet mitt er knyttet til det som tidligere justisminister Dørum sa, å lære av suksess. Evalueringa av innsatsen til Oslo brann- og redningsetat viser, så langt jeg har sett det, at de gjorde en formidabel innsats gitt at de ble påført skade sjøl. Hva er noe av grunnen til at Oslo brann- og redningsetat opptrådte med en sånn stor grad av suksess i sitt arbeid?

Jon A. Lea: Det tror vi er fordi de er et stort, profesjonelt brann- og redningskorps som øver mye, og som er bevisst små og store hendinger. Det er også sånn at de største brannvesenene i Norge, i Oslo og Bergen, fort har tatt på seg, skal jeg si, nasjonale briller og er forberedt på å kunne bistå i andre sammenhenger enn det som da bare er innenfor egne bygrenser. Så vi har absolutt et inntrykk av at Oslo brann- og redningsetat er en svært profesjonell organisasjon, ja.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Nybakk. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Du hevder i et intervju at FAD, altså ansvarlig departement, gjennom flere år har vært for lite opptatt av sikkerheten i regjeringskvartalet – det gjelder både tilsyn av departementet, og det gjelder stenging av Grubbegata – og du antar at det er på plass nå. Er det det?

Jon A. Lea: Det vet ikke jeg, for det er ikke vårt ansvar. Men vi har hatt tilsyn med FAD, og vi syntes da vi hadde det tilsynet, ikke med utgangspunkt i sikkerhetsloven og sikkerhetsspørsmål, men et generelt tilsyn, at den forståelsen FAD hadde av sin rolle, Justisdepartementets rolle, Statsministerens kontors rolle, Statsbyggs rolle, Departementenes servicesenters rolle, lå noe tilbake i forhold til hva den burde være i klarhet når det gjelder roller, ansvar, øvelser, utflytting – hva hvis alle departementene har behov for å flytte ut, har dere øvd på det, eller har dere ikke?

Så vår tilnærming til FAD var en generell tilnærming, ut fra at man kan komme opp i disse problemene ikke bare ved en villet hending, men man kan komme opp i de samme problemene ut fra andre kategorier, og vi syntes at FAD hadde en ikke helt tilstrekkelig rolleforståelse.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv. Jeg synes fortsatt det er litt uklart om dere er hørt. Det er altså forskjell på å bli hørt og lyttet til. Du er litt søkende når du svarer på om departementet har fulgt opp deres anbefalinger, så i oppfølgingen av Kolbergs spørsmål vil jeg gjerne at du er litt tydelig på det. Når dere kommer til departementet og sier at dette må rettes opp, vi mener at dere må gjøre slik, slik og slik, blir det da gjort, eller blir det lagt i en skuff? Det er egentlig spørsmålet som jeg oppfatter Kolberg stiller, og jeg vil gjerne ha et ganske tydelig svar på det.

Jon A. Lea: På noen områder blir det fulgt opp, på andre områder blir det ikke. Så vi har helt konkrete tiltak og prosjekter og oppfølging av tilsyn som vi har foreslått, og som ikke har blitt fulgt opp, og så har vi andre som har blitt fulgt opp.

Møtelederen: Da har jeg ikke registrert at det er flere oppfølgingsspørsmål, og vi har kommet til den runden hvor du har anledning til å gi en kort oppsummering på inntil 5 minutter. Vær så god, Lea.

Jon A. Lea: Da vil jeg bruke den lille tiden til å si – og håpe – at den hendelsen som var i fjor, så grusom som den enn var, ikke alene blir brukt til å dimensjonere og utforme Beredskaps-Norge. Det er helt andre områder som med stor sannsynlighet kommer til å treffe oss med hendinger av et eller annet slag, og en del av den læringen vi har per i dag, er veldig rettet mot politiet – politiets håndtering i forhold til kriminalitet, politiets samarbeid med Forsvaret i forhold til en kriminell handling – og departementenes håndtering av dette, i fellesskap, sentralt i regjeringsfellesskapet. De aller, aller fleste kriser kommer til å komme på helt andre områder og sette andre systemer på prøve, og jeg håper – og tror for så vidt – at Justisdepartementet og regjeringen framover vil legge vekt på at det blir en tilstrekkelig bredde omkring klima, omkring terror og omkring teknologi, som er tre store utfordringer framover.

Det andre punktet er at vi stimulerer til læring i alle de organisasjonene som er – enten det nå er inne i politiet, i brann- eller veivesenet eller i en kommune – og har trygge læringsformer og en viss grense for hvor langt vi går for

å finne noen som har skyld. Så trygghet for læring er det andre punktet.

Det tredje punktet mitt er at de utfordringene vi står overfor, og den måten vi har organisert oss på, gjør det litt vanskelig å ta de største hendingene. Det er en litt usikker følelse vi – og jeg – har i forhold til om det også er andre områder som ikke er så gode til å håndtere en katastrofe som det vi trodde på forhånd, fordi vi baserer oss på de små og mellomstore hendelsene som vi har hatt. Det er et faktum i Norge at vi organiserer oss litt etter hvordan det har gått, og at alle skal få lov til å ha sin egen ordening og sin egen geografiske organisering av virksomheten. Det kan være veldig mange gode grunner til at de gjør det én og én, men i en beredskapssammenheng – og i en katastrofesammenheng – kan det være ganske utfordrende at vi har organisert oss som et lappeteppes, som dette er.

Så det var mine tre punkter til sluttappell.

Møtelederen: Mange takk for det, og takk for dine bidrag under denne kontrollhøringen.

Vi skal nå ha en pause i kontrollhøringen frem til kl. 12.30.

Høringen ble avbrutt kl. 11.53

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.30.

*Høring med general Harald Sunde, forsvarssjef,
generalløytnant Kjell Grandhagen, sjef for
Etterretningstjenesten, og generalmajor Kristin Lund,
generalinspektør for Heimevernet*

Møtelederen: Ja, da er vi klare til å starte opp igjen denne kontrollhøringen, og jeg vil få ønske velkommen til forsvarssjef, general Harald Sunde. Velkommen også til sjef for Etterretningstjenesten, generalløytnant Kjell Grandhagen, og til generalinspektør for Heimevernet, generalmajor Kristin Lund. Komiteen har bedt om at også dere møter.

Til slutt vil jeg også få ønske velkommen til de to bisiterte, generalmajor Erik Gustavson og kommandørkaptein Per Anders Bakke. Velkommen også til dere.

Jeg gjentar kort noen av formalitetene. Det er viktig å svare kort og konsist på komiteens spørsmål. Vi har en lampe som lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og den slukker når taletiden er ute. Mikrofonene må vi slå av og på når vi snakker, sånn at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Høringen er lagt opp slik at forsvarssjefen først gis anledning til en innledning, og deretter starter komiteens utspørring. Komiteen er gitt anledning til også å stille spørsmål direkte til Grandhagen og Lund.

Da gir jeg ordet til forsvarssjef Harald Sunde. Vær så god.

Harald Sunde: Jeg vil først takke for invitasjon til denne høringen og ser fram til å svare på spørsmål fra komiteen.

Forsvarets organisasjon er dimensjonert for å løse Forsvarets oppgaver. Bistandsinstruksen regulerer Forsvarets støtte til politiet i en sivil krisesituasjon. I en terrorsituasjon er det i utgangspunktet politiet som har ansvaret, og det er politiet som har den hele situasjonsforståelse og ledelse. Forsvaret klargjør ressurser ut fra trusselvurderingen og på anmodning fra politiet. Disse settes først inn i operasjonen når politiet bestemmer det.

Forsvaret er en beredkapsorganisasjon, og beredskap er noe Forsvaret fokuserer på gjennom utdanning, trening, øvelser og planverk.

Selv om Forsvarets bistandsrolle ikke ble satt på reell prøve 22. juli 2011, peker 22. juli-kommisjonens rapport på en rekke relevante forhold for Forsvaret.

Forsvaret har gjennomgått rapporten fra 22. juli-kommisjonen, sammen med interne evalueringer av innsatsen, med henblikk på å trekke ut læringsmomenter og erfaringer for Forsvaret. I den militærfaglige utredningen som ligger til grunn for Prop. 73 S for 2011–2012, ble det anbefalt flere tiltak for å styrke Forsvarets innsatsevne. Dette gjelder spesielt innretningen av Heimevernets områdestruktur og innsatsstyrker og Hærens nye innretning.

I innledningen til denne høringen vil jeg derfor kort presentere relevante tiltak Forsvaret har iverksatt for å styrke beredskapen innenfor følgende områder:

- ledelse
- beredskap og krisehåndtering
- øving
- Forsvarets bistand til politiet
- objektsikring

Forsvaret prioriterer beredkapsarbeidet høyt. En grunnleggende forutsetning er et klart ambisjonsnivå og tydelig definerte roller og ansvar. Dette er et kontinuerlig arbeid som reguleres gjennom forsvarssjefens direktiver. Flere sentrale direktiver er nylig revidert, mens andre vil bli gitt ut i løpet av inneværende år.

- Delegasjonsdirektivet regulerer ansvar og myndighet for forsvarssjefens underlagte sjefer.
- Direktivet for operativ virksomhet regulerer kommandoforhold mellom Forsvarets avdelinger og gir føringer for utvikling av det nasjonale operative planverk.
- Direktivet for operative krav fastsetter den enkelte avdelings operative evne, dvs. å beskrive hva den enkelte avdeling skal være i stand til å gjøre når den er klar til innsats.
- Direktiv for styrkeoppbygging gir føringer for hvorledes Forsvarets avdelinger, som ikke er operative til daglig, skal gjøres klare til innsats.
- Nøkkelpunktdirektivet regulerer ansvar og roller i Forsvaret for utpeking og sikring av nøkkelpunkter.

Videre nyttes forsvarssjefens virksomhetsplan til å prioritere beredkapsarbeidet.

For ytterligere å følge opp og kontrollere gjennomføringsevnen av disse tiltakene skal Forsvarets avdelingssjefer rapportere særskilt om status i arbeidet med beredkapsplanverk i 2013. Dette er en del av etatens målstyring.

Rapporten til 22. juli-kommisjonen peker på samfunnets mangler på beredkapsplanverk og kompetanse.

Oppdatering av Forsvarets beredkapsplanverk er en kontinuerlig prosess, da dette planverket må være oppdatert og à jour til enhver tid. Omfanget av dette arbeidet har økt som en konsekvens av omstillingen til et innsatsforsvar.

Det er iverksatt flere tiltak for å heve kompetansen innenfor beredkapsfeltet:

- Det gjennomføres årlige beredkapsseminarer for Forsvarets ledere.
- Forsvaret har innført en beredkapskontrollordning. Dette innebærer et ansvar for alle enheter for å gjennomgå eget planverk årlig, samtidig som det gjennomføres kontroll og veiledning av arbeidet. Denne ordningen bidrar til tettere dialog mellom de ulike ledelsesnivåene i beredkapsarbeidet.
- Forsvaret har et formelt beredkapsnettverk som inkluderer alle Forsvarets avdelinger. Dette nettverket møtes kvartalsvis for gjensidig oppdatering og koordinering.
- Det gjennomføres flere øvelser med fokus på Forsvarets støtte til politiet, herunder rask og effektiv støtte av militære kapasiteter og med klare kommandoforhold.
- I tillegg er det ved Forsvarets stabsskole innført en modul som omhandler temaet beredskap og krisehåndtering – dette i nært samarbeid med Politihøgskolen.

Forsvaret har en rekke militære kapasiteter som er relevante til støtte for samfunnsikkerhet og sivil krisehåndtering. De beredkapskrav som stilles til de enkelte enheter, er fastlagt i forhold til Forsvarets oppgaver. Enkelte kapasiteter som anses nødvendige for politiet ved en terror situasjon eller annen krise, er gitt egen klartid for dette. Høy beredskap er kostnadskrevende, og det vil være svært kostbart å ha alle enhetene fullt operative og tilgjengelige til enhver tid. Beredkapskrav for de ulike enhetene fastsettes derfor hvert år av Forsvarsdepartementet. Pålagte beredkapskrav, angitt som klartid, varierer fra minutter til flere måneder, og er avhengig av hvilke oppgaver de enkelte enheter skal løse. Enhetene skal alltid være klare snarest, og senest innen sin klartid. I en gitt situasjon vil derfor deler av styrken kunne settes inn betydelig tidligere enn klartiden tilsier.

En gjennomgang av klartidene med bakgrunn i ny langtidsplan for Forsvaret pågår og ledes av Forsvarsdepartementet. Dette arbeidet er planlagt ferdigstilt innen utgangen av 2012.

Krisehåndtering innebærer at beslutninger må tas raskt under krevende forhold. Terrorangrepene 22. juli viser – og jeg siterer fra 22. juli-kommisjonens rapport:

«Når det haster med å handle og mange ting skjer samtidig, blir man sjelden bedre enn forberedelsene tilsier.»

Avvik som kommisjonsrapporten peker på i Forsvaret, er nå enten lukket eller i prosess. Dette gjelder spesielt oppdatering av varslingslister og etablering av et nytt ugradert varslingsystem ved hendelser.

Alle øvelser har til hensikt å øke Forsvarets beredskap gjennom økt operativ evne i den enkelte avdeling. I Forsva-

ret trenes og øves alle nivåer regelmessig. De siste årene har det vært forsterket fokus på beredskap under Forsvarets øvelser, gjennom bl.a. øvelser som Forsvarstrim, Gemini, Polaris, GRAM og NATOs kriseøvelse CMX. I tillegg deltar Forsvaret på justissektorens øvelser, slik som Øvelse Tyr og Barents Rescue. På lokalt nivå gjennomføres det flere øvelser mellom Heimevernet og politiet. Det er i tillegg en konkret dialog mellom meg og politidirektøren for å forbedre samvirket mellom våre kapasiteter.

Når det gjelder tverrsektoriell trening, erfarer Forsvaret at det nå både er god vilje og lederinvolvering fra sivile aktører. Det må derfor legges vekt på å videreføre og kontinuerlig forbedre dette samarbeidet ved at beredkapsplanverket implementeres og øves på alle relevante nivåer.

Jeg mener at samvirket mellom Forsvaret og politiet fungerer godt, men at det finnes rom for å forbedre dette ytterligere. Dette gjelder særlig kjennskap til Forsvarets kapasiteter og evne til å støtte i forskjellige situasjoner. Den nye bistandsinstruksen forenkler prosedyrene for anmodning om bistand.

I en reell situasjon er det god kontakt og koordinerende dialog på taktisk nivå mellom politi og forsvar. Slik dialog er svært viktig for klargjøring av ressurser og forberedelser for innsats, men er ikke hjemmelsgrunnlag for innsettning av Forsvarets ressurser. Det er imidlertid svært viktig at dette øves hyppig hvor alle beslutningstakere og deres staber/departementer deltar, slik at ikke unødvendig tid går tapt.

Utover bistandsinstruksen er det utarbeidet konkrete samarbeidsavtaler mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Politidirektoratet, og mellom de enkelte heimevernsdistriktene og politidistriktene. Samarbeidsavtaler ...

Møtelederen: Da er tiden ute, så hvis du vil runde av, er det fint.

Harald Sunde: Politiet har også et ansvar for å sikre andre objekter som ikke er militære nøkkelpunkter. Forsvaret kan etter anmodning støtte politiet for å sikre disse. Her vil særlig Heimevernet, men også andre deler av Forsvaret kunne støtte. Fra 2013 vil Heimevernet fokusere ytterligere på objektsikring i tråd med den nye langtidsplanen for Forsvaret. I det fagmilitære råd har jeg anbefalt en større samordning og bruk av sikringsstyrker, og dialogen opp mot politiet er iverksatt i forhold til dette.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk for det.

Da starter komiteens utspørring, og først ut er saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 10 minutter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvis vi går tilbake igjen til 22. juli: Opplevde dere at politiet var tilbakeholdent med å be om bistand fra Forsvaret, og kunne Forsvaret ha bistått mer enn det det gjorde 22. juli?

Harald Sunde: Både rapporten fra 22. juli-kommisjonen og våre egne interne undersøkelser viser at bakgrun-

nen for en relativt rask respons var at mange i Forsvarets organisasjon fikk opplysninger på radio, og også uformelle kontakter mellom politi og forsvar førte til en tidlig forbedring av en rekke ressurser, både innenfor Heimevernet, helikopter, sprengningsekspert osv. Den tid som gikk med til forberedelsene, førte til en reell respons fra Forsvaret som var langt kortere enn de formelle tidspunktene som er gitt i vår beredskap. Hvorvidt politiet gjennom sin ledelse og situasjonsforståelse kunne anmodet om bistand på et tidligere tidspunkt, vil jeg ikke spekulere over.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier at det er kontinuerlig kontakt mellom deg og politiets øverste ledelse med tanke på å forbedre samhandlingen. Hva tenker forsvarssjefen er den største utfordringen i dette samspillet mellom politi og forsvar – hvis du kan utdype det?

Harald Sunde: Den største utfordringen i dette samarbeidet er å ha en felles forståelse av hvilke kapasiteter Forsvaret kan stille til rådighet for politiets operasjon. Alt Forsvaret har, kan i prinsippet stilles til rådighet for en krise eller en annen politioperasjon, herunder terror. Da å ha god kunnskap og kjennskap til hvilke kapasiteter og hvorledes disse kan utnyttes – her ligger vel noe av det som er det største hinderet for en rask respons. Det har vi lagt stor vekt på – det er jo bakgrunnen for at politiet er representert i vårt operative hovedkvarter, og at Forsvaret har en liaison ved Politidirektoratet. Men dette er et område som politidirektøren og jeg har snakket om, at vi trenger stadig en oppdatering og en beskrivelse av disse kapasitetene, fordi mange av Forsvarets kapasiteter som er tiltenkt en krigssituasjon, også kan anvendes i andre typer scenarioer.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvordan vurderer Forsvaret objektsikringen av viktige bygninger denne dagen, altså 22. juli? Vurderer dere det som godt nok det også Forsvaret bidro med?

Harald Sunde: Objektsikringen fra Forsvarets side må todeles. Det ene er den objektsikringen vi selv har ansvaret for, og som ble iverksatt knyttet til forsvarsbygget. Det ble objektsikret av styrker fra Heimevernet. Så gjorde vi klart styrker til støtte for politiet. Disse var klare i løpet av 22. juli, men tidspunktet for innsetting på objektene ble fastlagt gjennom politiets ledelse til kl. 6.00 om morgenen den 23.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men da er mitt spørsmål igjen: Mener du at det er godt nok?

Harald Sunde: I denne situasjonen vil jeg ikke spekulere over hvorvidt denne sikringen og den beslutningen var operativt riktig eller ikke, så lenge situasjonen var avklart på et tidligere tidspunkt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det har framkommet at Heimevernet manglet utstyr. Stemmer det, og hva er gjort for å bedre på dette?

Harald Sunde: Det var enkelte mangler som ble utbedret i forbindelse med beredskapsoppbyggingen av styrker fra HV-02. Jeg tror det er riktig at GIHV svarer på det spørsmålet.

Kristin Lund: Det var noen mangler, men innen innskytingen av våpnene startet, var alle tennstempler på plass. Det var noen vester. Men den vurderingen som sjef HV-02 gjorde, ut fra det man visste da de ble sendt ut på gaten, støtter jeg. Så alt det som er skjedd etter dette, er det tatt tak i, og vi vil få nytt materiell og vester som er det siste. I mellomtiden bruker man altså vester som er gode nok til oppdraget vi har.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det. Samarbeidet mellom Forsvarets e-tjeneste og PST den dagen, når ble det etablert? Fikk Forsvaret, jeg holdt på å si, gitt sine bidrag etter hva PST hadde behov for? Hvordan klarer dere å bidra med opplysninger som kunne være til hjelp for PST?

Harald Sunde: Jeg tror det er riktig at sjef Etterretningstjenesten svarer på det spørsmålet.

Kjell Grandhagen: Det eksisterer en samarbeidsinstruks mellom Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste, og i henhold til den er det mulig for hver av partene å be den andre tjenesten om assistanse når man finner behov for det. I dette tilfellet hadde jeg telefonisk kontakt med sjefPST utover ettermiddagen, og tilbød assistanse fra oss knyttet til teknisk bistand, analysebistand osv. Vi sendte også en liaisonoffiser til Politiets sikkerhetstjeneste – jeg tror det skjedde like etter klokken fem, og det er den måten et slikt samarbeid skal foregå på i en slik situasjon ut fra gjeldende samarbeidsinstruks. Mitt inntrykk er at den bistanden vi ga, var verdifull og viktig for Politiets sikkerhetstjeneste, og det er klart at i en situasjon hvor man trenger mye arbeidskraft, så er det riktig å utnytte ressursene til det fulle. Det skjer ved at det personellet som sendes til den andre tjenesten, overføres med hud og hår, for å si det slik, dvs. at de kommer under vedkommende tjenestes kommando, og jobber på dets legale grunnlag.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så du mener at den kontakten som var mellom E-tjenesten og PST, var godt nok den dagen, altså det fungerte etter boka, holdt jeg på å si?

Kjell Grandhagen: Ja, jeg tror ikke vi kunne ytet vesentlig mer bistand til PST den aktuelle dagen, og heller ikke de kommende dagene, enn det som det faktisk ble bedt om, og det som ble gjort der.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Forsvarssjefen var jo i Italia – har jeg forstått – den 22. juli og reiste hjem til Norge dagen etter. Når det gjelder Forsvaret, altså det å sette stab og det å få ting til å fungere, spiller forsvarssjefens tilstedeværelse eller fravær en rolle i en sårn situasjon?

Harald Sunde: Forsvaret har beredskap og vakt 24 timer i døgnet. Det gjøres ved vårt operative hovedkvarter på Reitan, hvor det er en fast 24–7-vakttjeneste, og i situasjonscenteret på Akershus, som følger situasjonen gjennom hele døgnet. Kontroll og varsling er funksjoner som er delegert gjennom delegasjonsdirektivet, og ansvar og myndighet er i så måte klart. Den 22. juli var jeg på et tjenesteoppdrag i Roma fordi Norge satte inn generaløyntnant Arne Bård Dalhaug som leder av NATO Defense College. Da nyheten kom, eller da bomben smalt, ble jeg direkte orientert. På slike reiser har jeg med min militære assistent, som umiddelbart fulgte situasjonen hjemme, og jeg – eller vi – gjorde alt for å få snarreste retur hjem til Norge. I mitt fravær er det viseadmiral Jan Eirik Finseth som fungerer i rollen i situasjonscenteret.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiets tur, og det er Marit Nybakk som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Tusen takk, leder. Mitt første spørsmål går til generaløyntnant Grandhagen, vel vitende om at han ikke kan si alt, som sjef for etterretningstjenesten. Mitt spørsmål er: Satt E-tjenesten inne med informasjon som kunne forhindre gjerningsmannens handlinger 22. juli, hvis den type informasjon var kommet til PST?

Kjell Grandhagen: Nei, vi satt ikke med noe informasjon om angjeldende sak forut for den 22. juli.

Marit Nybakk (A): Betyr det at Etterretningstjenesten heller ikke hadde informasjon om den type høyreekstremistiske grupper på nettet?

Kjell Grandhagen: Nei, jeg vil si det slik at høyreekstremisme på nettet og knyttet til Norge er ikke en del av Etterretningstjenestens oppgaver. Vi følger selvfølgelig med på de generelle trendene innenfor ekstremisme og terrorisme ute i Europa og verden for øvrig, men vi hadde ikke noe informasjon som på det tidspunktet tilsa at det som skjedde i Norge, kunne skje da.

Marit Nybakk (A): Heller ikke om den type innkjøp som var foretatt av gjerningsmannen?

Kjell Grandhagen: Nei, vi satt ikke på den type informasjon da. Jeg vil bare legge til at vi for inneværende år fikk et særskilt oppdrag fra Forsvarsdepartementet, som en del av den oppdragsporteføljen som E-tjenesten har, å ha et forsterket fokus på høyreekstremisme i Europa, og det har vi selvfølgelig tatt fatt i. Et slikt spesifisert oppdrag hadde vi ikke forut for dette tidspunkt.

Marit Nybakk (Ap): Så et spørsmål til forsvarssjefen. Jeg vil gjenta et spørsmål som saksordføreren hadde: HV-02 tok over sikringen av Stortinget kl. 6.00 om mor-

genen den 23. juli, og så vidt jeg skjønner nå, var det fordi politiet bestemte at de ikke skulle komme før. Mener du at det er godt nok, gitt situasjonen og gitt at det var Stortinget det var snakk om?

Harald Sunde: Det er en operativ vurdering som tilhører politiet – å avgjøre hvilke typer sikringsstyrker som skal sikre objektene i den tiden de har ansvar for det.

Marit Nybakk (A): Men du er forsvarssjef, har ikke du noen oppfatning om hvorvidt det var godt nok?

Harald Sunde: Jeg har ikke gått inn og evaluert politiets løsning av deres oppdrag. Min oppgave var å stille styrker til rådighet til bistand for politiet, og de styrkene var på plass til de tidspunkt som var bestemt.

Marit Nybakk (A): Har Forsvaret styrker som kan komme på kortere tid enn det HV-02 gjorde?

Harald Sunde: Reaksjonstiden for Forsvarets styrker er fastlagt med hensyn til de militære oppgavene. Hvor lang den responstiden er, er begrenset, og jeg kan ikke gå nærmere inn på de tidspunktene.

Marit Nybakk (A): Det må vi respektere. Jeg forstår det slik at det ikke hadde spilt noen rolle for utfallet 22. juli, heller ikke på Utøya, om militære ressurser var blitt satt inn, f. eks. helikopter. Kan du utdype det?

Harald Sunde: Forsvaret stilte helikopter så raskt som det lot seg gjøre den 22. juli. På det tidspunktet var det ingen beredskap på Forsvarets 412-helikopter på Rygge fordi vi hadde et krevende engasjement i Afghanistan. Når helikoptrene allikevel kunne stille på så kort varsel, så skyldes det at personell ved Rygge flystasjon fikk opplysninger om dette gjennom media og startet innkalling av personell og klargjøring av helikoptrene. Deretter var det direkte kontakt fra beredskapstroppen i Oslo politidistrikt til skvadronen, som understreket at dette var en alvorlig situasjon. Reaksjonstiden – på de forutsetninger som lå til grunn – førte fram til det faktum at helikoptrene var tilgjengelige for transport på samme tidspunkt som beredskapstroppen ankom Storøya senere på ettermiddagen.

Marit Nybakk (A): Så Forsvarets helikopter kunne f.eks. bidratt når det gjaldt å frakte sårede til Ullevål sykehus?

Harald Sunde: Ja, Forsvarets helikopter kom så raskt det lot seg gjøre.

Marit Nybakk (A): Betyr det du sier at det faktisk er avdelinger i Forsvaret som måtte høre på nyhetene hva som hadde skjedd, og ikke ble tilkalt av politiet, eller oppkalt av politiet?

Møtelederen: Da er tiden ute, så et kort svar, Sunde.

Harald Sunde: Jeg tror det ligger i sakens natur at når vår nasjon blir rammet av et plutselig terrorangrep, så vil det oppstå en situasjon hvor de fleste, også Forsvarets avdelinger, vil få de første signalene fra media eller fra direkte, uformelle kontakter før man har en klar situasjonsforståelse.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål, og da skal jeg stille spørsmål og overleverer møteledelsen til nestleder Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir vi ordet til Fremskrittspartiets representant. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det. Først et spørsmål til Grandhagen. Opplevde E-tjenesten PST som en god oppgaveløser 22. juli 2011? Kort svar, er du snill.

Kjell Grandhagen: Jeg tror ikke jeg vil begi meg inn på oppgaven å evaluere PSTs innsats. Det er gjort både av Gjørv-kommisjonen og blir vel også gjort av Traavik-utvalget, så jeg tror jeg skal avstå fra det.

Anders Anundsen (FrP): Men det var ingenting i den dialogen dere hadde som du reagerte spesielt på?

Kjell Grandhagen: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Forsvarssjefen – du har jo vært her i forbindelse med 22. juli-komiteens høring også, og det er noen tall der som jeg er nødt til å få en klarhet i, for i løpet av to timer så tror jeg Heimevernet klarer å mobilisere 80 personell. Forsvaret ble jo egentlig ikke satt på prøve den dagen, men la oss si at dere var blitt det, at bistandsanmodningen om håndhevelse, vakt og sikring hadde kommet nær sagt umiddelbart etter anslaget. Er det riktig at dere da kunne stilt med 80 mann til disposisjon for politiet etter to timer?

Harald Sunde: Sjef for HV-02 hadde direkte kontakt og tilgjengelig 160 soldater etter en time. 80 soldater etter to timer var de som fysisk møtte frem på forsvarsbygget etter at vi kalte heimevernstyrkene inn for å sikre forsvarsbygget. Etter fire timer var det for forsvarsbygget 160 soldater som utførte vakt og sikring.

Anders Anundsen (FrP): Det betyr at etter to timer hvor mange soldater kunne dere «gitt» politiet?

Harald Sunde: Nå ble de 160 første soldatene som sjefen for HV-02 hadde kontroll over, aldri kalt ut direkte til støttefunksjon, men han hadde direkte kontakt med dem. Så disse 160 pluss 80 vil være innenfor en to timers periode.

Anders Anundsen (FrP): Innenfor en to timers periode alle disse?

Harald Sunde: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Det var bra.

I forhold til situasjonen: Vi har jo diskutert nedleggelsen av HV-016 tidligere. Innsatsstyrken har etter hva jeg har forstått, overtatt de oppgavene som lå til HV-016. Det har vært en diskusjon om HV-016s faktiske kapasitet kontra den formelle kapasiteten. Den ble nedlagt fordi den formelle kapasiteten var det ikke bruk for lenger, mens mange hevder at den reelle kapasiteten var langt mer enn den formelle. Vurderte forsvarssjefen den formelle eller den reelle kompetansen til HV-016 da den ble nedlagt et drøyt halvår før 22. juli 2011?

Harald Sunde: Jeg vurderte og Heimevernet også – Forsvaret vurderte – hele kapasiteten og treningsnivået på troppene i 016. Disse styrkene har aldri – og kan ei heller med det treningsgrunnlaget de har – kunnet gjennomføre offensiv bekjempning av terrorister.

Anders Anundsen (FrP): Så det å legge ned HV-016 hadde ingen negativ betydning for den beredskapen som Forsvaret har?

Harald Sunde: Så langt vi vurderer det, hadde nedleggelsen av 016-troppen ingen betydning for reaksjonsevnen den 22. juli.

Anders Anundsen (FrP): Jeg vet ikke om du har lest NUPIs høringssvar på Gjørv-kommisjonens rapport. Her står det:

«Vi mener at nedleggelsen førte til en umiddelbar og betydelig svekkelse av norsk beredskap mot uventede anslag.»

Er du helt fundamentalt uenig i den beskrivelsen?

Harald Sunde: Det viktige med nedleggelsen av HV-016 var at deres oppgaver var todelt.

Anders Anundsen (FrP): Ja, men jeg vil gjerne høre om du er helt fundamentalt uenig i NUPIs høringssvar til Gjørv-kommisjonens rapport, som jeg nå nettopp siterer.

Harald Sunde: Etter at personell tilhørende 016-troppene sa opp sine kontrakter, var det en reduksjon av antall soldater i innsatsstyrken, men fortsatt var det tilgjengelig soldater som gir en betydelig beredskap.

Anders Anundsen (FrP): Men bidro det til å svekke beredskapen, eller gjorde det det ikke?

Harald Sunde: Det gjorde det ikke.

Anders Anundsen (FrP): Så det bidro *ikke* til en betydelig svekkelse av norsk beredskap?

Harald Sunde: Riktig.

Anders Anundsen (FrP): Er det problemer med å rekruttere personell til innsatsstyrkene? Er det sånn at mange erfarne, gode operatører nå er i ferd med å slutte? Spørsmålet går til Lund.

Kristin Lund: Etter at 016-troppene – den kapasiteten – ble tatt bort, var det en del som valgte å slutte i innsatsstyrkene, for det er jo en del av innsatsstyrkene. Nå ligger rekrutteringen på rundt 3 000, som er det ...

Anders Anundsen (FrP): Men de som på en måte er virkelig spydspissen i dette, må vel være de eldste og mest erfarne. Du har skrevet at de slutter. Er ikke det et problem?

Kristin Lund: Vi har ventelister på i-styrken, så det er mange gode soldater der ute som ønsker å komme inn i innsatsstyrken.

Anders Anundsen (FrP): Så det er ikke et problem at de eldste og mest erfarne slutter?

Kristin Lund: Alle vet at når noen som har god erfaring, slutter, vil det alltid være et gap, men det skal vi klare å ta inn.

Møtelederen: Da takker vi for svar og spørsmål, og møteklubba går tilbake til lederen, vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg vil starte, Sunde, med ditt første svar på saksordførerens spørsmål.

Forsvaret ble jo aldri satt på en prøve reelt sett, slik du har beskrevet det. Men du sier – og godt var det – at Forsvarets personell fulgte godt med på radio og hadde uformelle kontakter og startet forberedelsene allikevel. Det du da egentlig sier, er at hvis det hadde kommet en formell henvendelse meget tidlig om assistanse, hadde det ikke gått noe fortere å få Forsvaret på plass. Er det riktig?

Harald Sunde: Det er ikke riktig. Vi hadde kapasiteter på plass før den formelle innsettingen, slik at kapasitetene var jo til stede. Det jeg spesielt pekte på, var helikoptrene.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Hvor mye tidligere?

Harald Sunde: Da må jeg gå tilbake igjen og evaluere og se i detaljer. Men vi kan ta et eksempel: De styrkene som ble satt til å sikre forsvarsbygget, ble alarmert kl. 0200 på natten og var på plass etter to timer. Tilsvarende var det også styrker av de 160 som var klar etter en time, som kunne settes inn på andre objekter. Men selve vurderingen bak innsettingen tilligger politiet.

Per-Kristian Foss (H): Litt til det generelle om bistanden overfor politiet fra forsvarssiden. Vi har lært etter hvert at en slik bistandsanmodning fra politiet må gå via Forsvarsdepartementet for å bli godkjent, altså for å sendes videre, sågar via en statssekretær, har jeg skjönt. Men dersom den kommer gjennom departementets mur og over til Forsvaret, må da du som sjef for Forsvaret spørre forsvarsministeren om anledning til å yte bistand?

Harald Sunde: Bistanden i det praktiske starter med at de taktiske avdelingene tar kontakt med hverandre, som jeg hadde i min innledning. Det gjør at vi forbereder uten tap av tid og bringer kapasitetene klar så snart vi kan. Selve bistandsanmodningen har etter min erfaring tatt meget kort tid å klarere i Forsvarsdepartementet.

Per-Kristian Foss (H): Med hvem?

Harald Sunde: På håndhevelsesbistand er det statsråden som klarer dette, når den har gått igjennom og blitt mottatt i den militære linje for å sikre at vi faktisk har den kapasiteten som etterspørres.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Du sa selv i et tidligere svar at samarbeidet politi/forsvar hadde et betydelig forbedringspotensial, som en nå har jobbet med. Kan du bare peke kort på hvilke områder det forbedringspotensialet var størst?

Harald Sunde: Det ene forbedringspotensialet har jeg allerede pekt på, det er kunnskap om faktisk hvilke kapasiteter kan Forsvaret bibringe, og hvilke tilpassede kapasiteter kan vi støtte med. Det andre er å øve hele beslutningskjeden. Det er en god dialog og et godt samarbeid mellom flere av politiets avdelinger med forsvarsavdelinger, eksempelvis beredskapstroppen og Forsvarets spesialkommando, men det er også enheter i Heimevernet med det stedlige, lokale politi.

Per-Kristian Foss (H): To spørsmål til slutt til Grandhagen. Det har vært en del som har kritisert PST for å ha en litt for sterk forsiktighetskultur. Er det din erfaring fra samarbeidet med PST at det har preget deres arbeid?

Kjell Grandhagen: Igjen tror jeg ikke jeg ønsker å gå inn på noen evaluering av PST. Jeg har hatt et meget godt samarbeid med PST i min tid. Jeg har sagt i mange sammenhenger at samarbeidsforholdet til PST er bedre enn noensinne i historien, men samtidig har også trusselbildet mot Norge endret seg kraftig i løpet av de senere årene. Det er fortsatt min mening at det er et stort potensial for å forbedre også samarbeidsrelasjonene til PST, og det jobber vi med.

Per-Kristian Foss (H): Er noen av de samarbeidsrelasjonene forhindret av noen lovmessige begrensninger eller av instruksjoner som følge av lov? Sagt på en annen måte: Er det noe Stortinget kan klandres for eller bes om å endre som kan forbedre samarbeidet med PST?

Kjell Grandhagen: Som dere kanskje er kjent med, tok PST opp med Justisdepartementet i november i fjor et ønske om å få avklart spørsmålet om det ligger begrensninger i taushetsplikten knyttet til politiloven og straffeprosessloven som kunne hindre informasjonsutveksling til Etterretningstjenesten. Det er et eksempel på en sakk som krever en avklaring. Hvorvidt det må til Stortinget, skal ikke jeg ha noen mening om.

Møtelederen: Takk for det – da er tiden ute.

Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland som har inntil 5 minutter, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Då fortset eg med deg, Grandhagen. Punkt 31 i Gjörv-kommisjonens anbefalingar er nettopp opp mot dette samarbeidet og koordineringa av samarbeidet mellom PST og etterretningstenestene. Men du sa nettopp at du var eigentleg ganske fornøgd sånn som det var. Kan du likevel seia noko om samarbeidsrutinane før 22. juli?

Kjell Grandhagen: Det er et bredt samarbeid mellom E-tjenesten og PST på alle nivåer i organisasjonen, fra toppnivå og ned til saksbehandlernivå. Det er regulert gjennom, som jeg nevnte tidligere, en samarbeidsinstruks, og vi har også utfyllende bestemmelser til det, som de to sjefene har bestemt. Jeg sier at dette samarbeidet er historisk godt, men det er altså fortsatt en del områder som kan forbedres, og det særlig knyttet til kontraterrorarbeidet og informasjonsutvekslingsprosedyrene mellom de to. Og der er bl.a. det initiativet jeg nevnte i sted, dette med eventuelle begrensninger knyttet til taushetsplikten, et område som etter mitt skjønn krever en snarlig avklaring.

Hallgeir H. Langeland (SV): No erfarte jo PST at ein ikkje bør snakka om kva ein held på med i utlandet, i Pakistan. Mitt spørsmål til deg er: Det betyr jo at det vil vera sannsynleg at ein samarbeider mot islamistterrorfaren. Men sånn som eg tolkar deg, har ein ikkje hatt samarbeid om høgrefascistfaren, som jo har kome til Noreg.

Kjell Grandhagen: Som jeg nevnte på et tidligere spørsmål her, så har vi altså fått et oppdrag i 2012 om å ha et ekstra fokus på fremveksten av høyreekstremisme i Europa, og det har vi. Det oppdraget hadde vi ikke før 2012. Generelt er det selvfølgelig slik at Etterretningstjenesten jobber med alle typer potensielle trusler som kan berøre Norges interesser. Det betyr jo ikke at vi ikke i det hele tatt har sett på den type muligheter, men vi har heller ikke klart å se organisasjonsstrukturer på høyreekstrem side ute i Europa som representerer en sånn type trussel mot norske interesser og mot norsk territorium, gjennom det arbeidet vi har gjort tidligere. Men jeg tror det er ganske åpenbart at dette er et område som krever økt fokus fremover, og det har vi.

Hallgeir H. Langeland (SV): Hadde de høyrte om Global Shield?

Kjell Grandhagen: Nei, Global Shield er ikke et program som vi var involvert i.

Hallgeir H. Langeland (SV): De hadde ikkje høyrte om det i det heile?

Kjell Grandhagen: Jeg må bare si for min egen del at jeg hadde ikke hørt om det før den 22. juli, og om noen i min organisasjon skulle ha hørt om det, kan jeg ikke gi et svar på her.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Til forsvarssjefen: Det at me no har vore i Afghanistan i elleve år, svekkjer, kan det verka som, iallfall helikopterberedskapen vår. Betyr det, no når me trekkjer oss tilbake, at me no får ein mykje betre beredskap i Noreg enn det me har hatt?

Harald Sunde: Først vil jeg understreke viktigheten av at vi har hatt våre helikopter i Afghanistan. De har gjort en betydelig innsats, og de har gitt trygghet og sikkerhet og reddet også norske liv, så vi har våre militære helikopter for den militære innsatsen.

Samtidig, når vi har en militær beredskap, strekker vi oss selvfølgelig langt, og helt formelt er det fra 1. januar 2013 satt en håndhevelsesberedskap på helikoptrene på Rygge. Når vi ikke er i utlandet, har vi selvfølgelig flere helikoptre her hjemme.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eit spørsmål til min infokursdeltakar: Dette med at Heimevernet og lokalpoliti kan geografien når ein skal gjera noko operativt, er ikkje det noko som me må styrkja i Noreg?

Kristin Lund: Det er kjempeviktig den lokale kjennskap og kunnskap som heimevernsområdene har. Og det er nettopp det vi holder på med fordi vi skal ha skreddersøm. De skal ha konkrete oppgaver og trene på det. Så jeg tror det vil bli enda viktigere nettopp å kunne løse de oppgavene, og da er man nødt til å kjenne til de objekter man har i sitt område, og trene på det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Senterpartiet ved Per Olaf Lundteigen som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hjertelig takk.

Det er til generalen. Du refererte bistandsinstruksjonen som regulerer forholdet til politiet. Er det sånn å forstå at sånn som bistandsinstruksjonen fungerer, med den nødvendige politiske avklaring, er det greit slik den er i dag, gitt de kryssende hensyn som det temaet skal ivareta?

Harald Sunde: Bistandsinstruksjonen skiller jo mellom to typer bistand. Den alminnelige bistand, som går direkte fra politiet til Forsvaret, blir avklart på vårt nivå. Der har jeg et inntrykk av at det går meget effektivt og raskt. Så har vi håndhevelsesbistand som trenger en politisk avklaring, fordi vi må legalisere maktbruk når en annen etat har

virksomheten. Mitt inntrykk er at forståelsen av denne instruksjonen på taktisk nivå – altså på avdelingsnivå mellom støttene, f.eks. en heimevernstyrke, et helikopter og politiet – er god. Det er en god dialog, men det er prosessen, som f.eks. under Øvelse Tyr, det må trenes mer på. Og når man skal øve og bli god når det gjelder, så må man øve hele kommandokjeden, alle nivåer, og gå igjennom hele denne prosedyren, slik at man får en rask avklaring. Det må det øves på.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så til GIHV. De fleste kjenner HVs tidligere motto, «Overalt, alltid». Få kjenner dagens motto. Jeg er sjøl ikke trygg. Heter det «Verner – Vokter – Virker»?

Kristin Lund: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvordan er erkjennelsen i Heimevernet, under forutsetning av at styrkene hadde en normal trening: Var mottoet «Overalt, alltid» bedre beredskapsmessig enn det motto og den organisering dere har i dag?

Kristin Lund: Fortsatt er Heimevernet stort sett over hele landet, men det er jo sånn at vi har ikke et mobiliseringsforsvar, vi har et innsatsforsvar, og Heimevernet er altså en del av innsatsforsvaret. Det vil med andre ord si at vi skal også kunne settes inn, og vi har altså konkrete oppgaver. I tillegg har vi det territorielle ansvaret på vegne av FOH, som gjør at vi skal ivareta og gi tilbakemelding til det operative hovedkvarteret om situasjonsbildet. Så vi er jo med på å bygge et situasjonsbilde i Norge.

Men det er altså steder i landet der det ikke bor noen mennesker, og heller ingenting å forsvare, og da kan vi ikke ha Heimevernet der.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det forstår de fleste.

I Nordre Buskerud har de tilgang på én skarpskytter. Vedkommende hadde ferie. Dersom det var klargjort politisk at militæret kunne brukes, at det var behov for militæret: Hva hadde du av kapasitet på skarpskyttersida innenfor en kort tidsfrist, på Utøya?

Kristin Lund: Når det gjelder kapasitet, så er jo det gradert for meg. Men det er klart at Heimevernet har skarpskyttere i sin administrasjon. Men det må komme som en anmodning, og det er jo da politiet som må anmode om den kapasiteten. Men Forsvaret har flere kapasiteter av det, så spørsmålet er om vi skulle gjøre det, eller noen andre.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Grandhagen: Det var referanse til E-tjeneste kontra PST. Spørsmålet mitt går på overlappende virksomhet der. Ved personers utenlandsreiser, utenlandskjøp: Er det aktiviteter som kan utløse bruk av E-tjenestens kapasiteter på norsk jord?

Kjell Grandhagen: Vi er jo en utenlandsetterretnings-tjeneste, og våre kapasiteter er rettet mot utlandet. De kan

rettes mot norske individer i utlandet – det er mulig i henhold til etterretningstjenesteloven å gjøre det – og det er også mulighet til å gjøre det mot utenlandske foretak som selger, og også mot nordmenn, hvis man skulle ønske det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men du kunne ikke bruke dine kapasiteter når det gjelder nordmenn som reiser ute, og dere har fokus på vedkommende ute og når de kommer tilbake til Norge.

Kjell Grandhagen: Innenfor rikets grenser er det Politiets sikkerhetstjeneste, og dette er vel koordinert.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Siste spørsmål gjelder Nødnett og Forsvaret. Hvorfor har Forsvaret trukket seg ut av Nødnett når en i gitte situasjoner kan få behov for å samhandle med de andre beredskapsorganisasjonene?

Møtelederen: Tiden er ute, så et kort svar er påkrevet.

Harald Sunde: Våre radioer og kommando- og kontrollinstallasjoner er av en type som skal være interoperable med allierte avdelinger, og er skreddersydde for militære operasjoner. Derfor er de av en annen karakter enn de sambandsmidler som ligger i et nødnett. Men jeg forutsetter at det også blir en forbindelse mellom det sivile nødnettet og Forsvaret. Det kan gjøres på ulike måter.

Møtelederen: Takk for det.

Da har vi kommet til Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg kunne godt ha tenkt meg å stille flere spørsmål når det gjelder HV-016, men jeg skal prøve å koke det ned til ett: Stemmer det at Forsvarets operative hovedkvarter opprinnelig anbefalte at HV-016 skulle opprettholdes for sikre nødvendig beredskap i Norge, men at de seinere ble instruert til å endre sine interne hørings svar til at det var greit å legge ned tjenesten?

Harald Sunde: Det medfører ikke riktighet at FOH fikk noen instruksjoner om hva de skulle mene. Som en del av prosessen – utredningen mellom Heimevernets stab, Forsvarets operative hovedkvarter og Forsvarsstaben – var det flere innspill. Noen argumenterte for å beholde deler av disse kapasitetene og andre det motsatte. Det er en helhetlig vurdering av både oppgavene og ressursinnsatsen som er grunnlaget for nedleggelsen.

Trine Skei Grande (V): Men du benekter ikke at de opprinnelig har ment at det hadde noe med forsvarskapasiteten vår å gjøre.

Men så skal vi tilbake til begrepet «sikkerhetspolitisk krise», for du sier til kommisjonen at det ikke var noen indikasjoner på at dette var en sikkerhetspolitisk krise. Når en bombe smeller ved Regjeringskvartalet, trenger det ikke være en terrorhandling internt. Det kan også være en utfordring gitt oss fra utlandet.

Hvor går grensa mellom en sivil krise og en sikkerhets-

politisk krise? Du sier at det er vanskelig å ha en dialog med Justisdepartementet på dette området. Men når ble det en enighet om hva slags krise vi sto overfor den 22. juli, hva slags dialog var det, og hva var grunnlaget for den konklusjonen man trakk?

Harald Sunde: Det er regjeringen som avgjør når det blir en sikkerhetspolitisk krise, og ansvaret går fra justis-sektoren til forsvarssektoren. I dette konkrete tilfellet ble det ivaretatt av forsvarsministeren. På et tidlig tidspunkt, rundt en time etter at bomben smalt, ble det gitt en klar ordre om at Forsvaret skulle støtte alle anmodninger fra politiet.

Jeg tror det er en naturlig sak, og det er viktig i alt beredskapsarbeid å ha en forestilling om hva som skjer når vi får et uventet angrep. Det vil være en periode preget av kaos, det vil være en periode med mange spørsmål som ikke er besvart, og alle instanser bruker alle ressurser for å avklare situasjonen. Det gjør også Etterretningstjenesten og PST.

Trine Skei Grande (V): Jeg har fryktelig dårlig tid, skjønner du, Sunde, og jeg har så lyst til å stille mange spørsmål.

Først et spørsmål til Grandhagen. Det hørtes ut av det som Grandhagen har svart tidligere, at det ikke har vært noe fokus på høyreekstremer, heller ikke fra E-tjenestens side, før nå. I PSTs åpne trusselvurdering for det året vi nå snakker om, står det:

«De høyre- og venstreekstremer miljøene vil heller ikke i 2011 utgjøre en alvorlig trussel for det norske samfunnet.»

Kunne det vært en formulering som også E-tjenesten kunne skrevet under på på det tidspunktet, eller har det skjedd en endring i høyreekstremer nå – eller har dere en annen holdning til høyreekstremer miljøer enn hva PST hadde da de skrev denne beroligende meldingen til det norske folk om høyreekstremer miljøer?

Kjell Grandhagen: Igjen jobber vi på to forskjellige arenaer. PSTs vurderinger knytter seg til disse miljøene i Norge slik jeg leser truslene fra den type aktiviteter.

Trine Skei Grande (V): Men miljøene er jo ganske internasjonale. Debattforaene de deltar i, er ganske internasjonale.

Kjell Grandhagen: Jeg vil bare si det slik at vi, forut for 22. juli, ikke hadde en oppfatning av at det eksister-te godt organiserte, farlige høyreekstremer miljøer i Europa som kunne utgjøre en trussel mot Norge. Det var vår vurdering på det tidspunktet.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stille spørsmål innenfor sin til-målte tid, og vi skal gå til en runde med oppklarings-spørsmål. Her er det satt av 10 minutter, og det er veldig vik-

tig at både spørsmål og svar er så korte og konkrete som mulig, slik at vi kommer gjennom listen.

Vi begynner med saksordføreren, Geir Jørgen Bekke-vold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg registrerer at forsvarsledelsen ikke vil ha noen formening om anmodnin-gen om objektsikring på det tidspunktet man faktisk var på plass og sikret objektene, er godt nok eller ikke. Jeg håper at det er et tema han kan ta opp i sine samtaler med poli-tiet, for det vi kan være enige om, er at her har vi store utfordringer.

Det har nettopp, for knappe to uker siden, vært en øvel-se i Oslo hvor også Forsvaret var involvert. Sett i lys av de tingene som sviktet den 22. juli, kan dere si noe om denne øvelsen viser at vi faktisk er på rett vei, at samhandling mellom bl.a. politi og forsvar fungerer bedre nå enn det har gjort før?

Harald Sunde: Et kort svar. Jeg har kommet med en rekke forslag om å forbedre objektsikring – så det ikke er tvil om dette – og særlig når det gjelder planlagt objektsi-kring og bruk av hele Heimevernets struktur, fra området til innsatsstyrker, og styrking av dette.

Når det gjelder Øvelse Tyr, ble det høstet mange erfari-nger. Jeg var selv til stede under øvelsen. Det er ikke tvil om at øvelsen Tyr hadde et svært godt fokus nettopp på de viktige tingene, men jeg vil ikke forskuttere erfaringene fra den øvelsen. Det var Polithøgskolen som fulgte den. Alle deltakere har nå trukket sine erfaringer. Vi går igjen- nom disse erfaringene også fra Forsvarets side, slik at vi kommer med klare læremomenter som innføres ved neste øvelse.

Møtelederen: Da er det Kolberg. Deretter har jeg tegnet meg selv.

Martin Kolberg (A): Jeg har to spørsmål, leder, hvis det er rom for det.

Jeg vil bare være helt sikker, Grandhagen, og da spør jeg på denne måten: Sitter du med informasjon som du i denne åpne høringen ikke kan gi, og som er egnet til å bely-se denne saken på en slik måte at kunnskapen bør komme Stortinget til kjenne? Da skal vi greie å lukke møtet hvis det er behov for det. Du må svare på dette spørsmålet.

Kjell Grandhagen: Jeg kan ikke her og nå komme på noe som jeg ville ønske at komiteen skulle ha, som jeg ikke kan gi svar på nå. Hvis det skulle komme spørsmål om det, skal jeg si fra.

Møtelederen: Kolberg, til oppfølging.

Martin Kolberg (A): Det er ikke et direkte oppføl-gingsspørsmål, men et spørsmål til Sunde: Et lite stykke på vei forstår jeg at dere vegrer dere veldig for å kommentere forholdet til politiet, men bare et lite stykke på vei. Jeg synes dere er altfor veike på det punktet. Dette er et av punktene, og vi spør dere for å få svar, men vi får altså

ikke svar. Men til kommisjonen sa du at dette ikke skjedde, altså at anmodningen ikke kom tidligere den 22. juli. Mener Sunde det kan skyldes at det å anmode Forsvaret om bistand altfor ofte kobles med utilstrekkelighet, noe som gir en høy terskel for å melde fra? Står du fremdeles ved den uttalelsen, eller gjør du ikke det?

Harald Sunde: Selvfølgelig gjør jeg det. Det jeg peker på, er den konkrete evalueringen i timene under operasjonen den 22. juli, knyttet til bistand og hva politiet vurderer – på hvilket tidspunkt kunne man anmode om bistand? Generelt er det min erfaring at bare ordet bistand knyttes psykologisk til utilstrekkelighet, og slik er også den gamle bistandsinstruksen bygget opp, at først etter at politiets ressurser er uttømt, skal man be om bistand.

Det er et vesentlig forbedringspunkt i den nåværende instruksen at man ber om bistand fra Forsvaret umiddelbart, og så er det en annen beslutning å sette dette inn i operasjonen. Da har man god beredskap.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Anders Anundsen (FrP): Stortinget har forutsatt at spesialavdelinger i Heimevernet skal bidra til å hindre terror og/eller sabotasjeaksjoner. Før var det mange av oss som trodde at det var HV-016. Nå er det nedlagt. Hvilke spesialavdelinger har Heimevernet i dag som skal ivareta den forutsetningen Stortinget har satt?

Harald Sunde: Jeg kan starte, så kan GIHV fylle ut dette. Hele Heimevernet er innrettet for å beskytte objekter og samfunnet i en terror situasjon. Vi har omstilt Heimevernet gjennom Kvalitetsreformen, og hele Heimevernets innsatsstyrke er i den kvasse enden. I tillegg har grunnlaget for Prop. S nr. 73 for 2011–2012 endret Heimevernets innretning, hvor også områdestrukturen har fått en helt annen rolle enn tidligere.

Anders Anundsen (FrP): Så hele Heimevernet er en spesialstyrke?

Harald Sunde: Da må vi definere begrepet, hva som er en militær spesialstyrke. Det finnes ikke spesialstyrker i Heimevernet.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Da er det Foss. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Under Dørums forklaring tidligere i formiddag tenkte han høyt i retning av at det var noe han savnet. Det var å kunne iverksette en øvelse som var uvarslet, rett og slett å kunne varsle Forsvaret og be om assistanse med én gang, og se hvor lang tid det tok. Kan Sunde si hvor lang tid det ville tatt 22. juli? Det er en

annen måte å si det på. For et år tilbake, før den nye bistandsinstruksen kom på plass, hvor lang tid ville et slikt tankeeksperiment fra Dørums side tatt i 2011?

Harald Sunde: Det vil jeg ikke spekulere i i det hele tatt. Forsvaret har gjennomført en betydelig omstilling, fra et mobiliseringsbasert invasjonforsvar til et innsatsforsvar. Dette innsatsforsvaret er nå på plass, og, rent formelt, ved årsskiftet skifter vi, fra St.prp. nr. 48 for 2007–2008, som er en oppbyggingsproposisjon, til å drifte Forsvaret kontinuerlig videre framover. Det vi har iverksatt, er det vi kaller øvelse beredskapstrinn, det at vi slår alarm uten forhåndsvarsel, og så tar vi tiden – hvor lang tid tar det før våre underavdelinger responderer. Dette er et system vi også kommer til å utvikle videre framover, slik at vi også bruker enkelte elementer av de operative avdelingene og får dem faktisk fram til bestemte områder.

Per-Kristian Foss (H): Kan du svare på spørsmålet om hvor lang tid det vil ta i år – nå, etter den omleggingen som har vært gjennomført?

Harald Sunde: Det vil jeg ikke spekulere i.

Per-Kristian Foss (H): Det hadde vært interessant å få vite det, eller er det sikkerhetsbelagt på noen måte?

Møtelederen: Da er det Langeland, deretter Lundteigen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nok eit spørsmål til Grandhagen knytt til samarbeid eller mangel på samarbeid før den 22. juli i PST og militær etterretning. Det betyr jo i praksis at høgreekstemisme ikkje var eit tema i militær etterretning på det tidspunktet, men først blei det etter 22. juli. Kva tankar gjer du deg om det? Har ein berre hatt eitt fokus? Er det det som har vore problemet? Til slutt: Er det noko i samarbeidsinstruksen, som de seier, som gjer at ein ikkje kunne samarbeida om det fiendebiletet før 22. juli?

Kjell Grandhagen: Igjen: Vårt fokus er utenlandsetterretning. Det som skjedde 22. juli, ble altså gjort av en nordmann, en soloterrorist i Norge. Det tror jeg det er viktig at vi fortsatt har med oss som utgangspunkt. Det var altså ikke en stor, internasjonal organisasjon med et stort internasjonalt nettverk som sto bak dette. Det var en enkeltperson som organiserte dette på egen hånd i Norge. Vårt fokus som etterretningstjeneste er globalt. Vi er en liten etterretningstjeneste i internasjonal sammenheng. Vi er nødt til å prioritere vår innsats med hensyn til det som vurderes å utgjøre en trussel mot Norge og Norges interesser til enhver tid. Jeg mener fortsatt at vi ikke hadde noen grunn til å si før den 22. juli – og jeg tror for så vidt det langt på vei er bildet også i dag – at det eksisterer et internasjonalt organisert høyreekstremt nettverk som utgjør en voldelig trussel mot Norge. Vi jobber med disse spørsmålene hver eneste dag. Vi har ikke klart å påvise noe slikt nettverk i dag. Det var iallfall vurderingen fram til 22. juli. Det betyr altså ikke at vi ikke har et fokus på denne typen

problemstillinger, men vi registrerte altså ikke noe som vi fant grunn til å være spesielt bekymret over der ute i verden på det tidspunktet.

Møtelederen: Lundteigen, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Han svarte ikkje på eit av spørsmåla mine, nemleg om det var noko i samarbeidsinstruksen som gjorde at ein ikkje kunne samarbeida om høgrekstremistar.

Kjell Grandhagen: Nei, det er det ikke. Det er ikke noe unntak knyttet til det.

Møtelederen: Da er det Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk for det. Det er til forsvarssjef Sunde og gjelder Heimevernet og objektsikring. Heimevernet valgte å gå vekk fra slagordet: Overalt, alltid. Det var ikke dekkende. Så i dag heter det, som jeg nå er blitt kjent med: Verner – Vokter – Virker. Du sier at dere har kommet med flere forslag når det gjelder å få objektsikringa bedre. Kan du si noe om størrelse på heimevernsstyrker og trening av heimevernsstyrker? Er det av de temaene du har anført overfor Forsvarsdepartementet som nødvendige forbedringer for at man skal kunne stå til det slagordet som er i dag, som jeg vurderer som mer forsiktig enn det tidligere, nemlig: Overalt, alltid?

Harald Sunde: Jeg legger ikke den samme grad av vekt på slagordet. Det er en overordnet beskrivelse. Det jeg legger vekt på, er de formelle oppgaver som Forsvaret er gitt knyttet til hvilke kapasiteter vi skal ha, og hva som ligger i grunnlaget for dette. Vi har gjennomgått Heimevernet i detalj i det fagmilitære rådet til Prop. 73 S. Det er en styrking av Heimevernet i betydelig grad når det gjelder øving, når det gjelder utrustning, og når det gjelder deres evne til å løse de oppgaver de er gitt. Tidligere var Heimevernet inndelt i en innsatsstyrke, en forsterkningsstyrke og en oppfølgingsstyrke. Det sier seg selv at områdestrukturen, forankret geografisk og folkeforankret der de er, er den lokale kapasitet som raskt kan sikre et objekt. For raskt å kunne gjøre dette bør vi ha planlagt denne objektsikringen. Da får vi størst effekt ut av Heimevernet.

Møtelederen: Takk for det. Vi er langt på overtid, men Skei Grande skal få siste, korte spørsmål, forutsatt at dere klarer å svare like kort som hun spør.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal stille to spørsmål. Jeg tror jeg skal klare å formulere dem slik at man kan svare ja eller nei.

Det ene jeg må få klarlagt, gjelder bistandsinstruksen. Er det slik at dere mener at instruksen er helt fin som den er nå, at det bare er øving og hvordan den brukes, som er problemet? Det er et ja eller nei-spørsmål.

Det andre spørsmålet er: Forsvaret har vært igjennom en svær omstilling, som startet med tidligere statsråd Løwer. Litt av den tonen som var i Forsvaret før Løwers

omstilling, var: Vi har bare for lite penger, ellers er alt bra. Det er litt den samme tonen vi hører fra politiet i dag. Tror dere politiet har noe å lære av den omstillinga Forsvaret har vært igjennom?

Harald Sunde: Jeg tror den nye, reviderte bistandsinstruks er god. Men vi må øve og trene, slik at alle beslutningstakerne kjenner til systemet og blir komfortable med selve instruksjonen og saksbehandlingen.

Jeg står til enhver tid til rådighet til å dele erfaringene fra Forsvaret med andre etater, og politidirektøren og jeg har en god dialog også innenfor det området.

Møtelederen: Takk for det.

Da har vi kommet til oppsummeringen, og du har anledning til å gi en kort oppsummering, forhåpentligvis begrenset til et par minutter.

Harald Sunde: Jeg ser ikke noe behov fra min side for å ta noen oppsummering. Hjertelig takk.

Møtelederen: Det var en kort og grei oppsummering. Utspørringen er over. Det betyr at vi skal starte opp igjen kl. 13.50, og vi har pause frem til da.

Høringen ble avbrutt kl. 13.38.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.50.

*Høring med statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen,
Forsvarsdepartementet og assisterende departementsråd
Morten Tiller*

Møtelederen: Da vil jeg få ønske forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen velkommen. Komiteen har bedt om at assisterende departementsråd Morten Tiller også møter – velkommen til deg.

Velkommen også til bisitterne: Det er ekspedisjons-sjef Svein Effestad, brigader Bjørn Tore Solberg og oberst Tonje Skinnarland.

Jeg gjentar veldig kort noen formaliteter: Det er viktig å svare kort og konsist på de spørsmålene som stilles. Lampen lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden – den slutter å lyse når taletiden er omme. Mikrofonene må vi passe på av hensyn til lydanlegget, slik at de står på når de skal være på, og av når de ikke lenger skal være på.

Det er i forkant av denne kontrollhøringen avklart med statsråden at komiteen kan stille spørsmål direkte til Morten Tiller. Jeg minner i den sammenheng om reglementet for åpne kontrollhøringer, der § 5 regulerer høring av embets- og tjenestemenn.

Da skal vi starte med at statsråden kan holde en innledning på opptil 10 minutter – vær så god.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Takk for det, leder. Jeg vil også takke for invitasjonen til høringen.

22. juli-kommisjonen konkluderer i sin rapport med at Forsvaret besto prøven denne tragiske dagen i 2011. Kom-

misjonen fastslår samtidig at Forsvaret ikke ble satt direkte på prøve. Derfor er det svært viktig også for forsvarssektoren å trekke lærdom fra kommisjonens anbefalinger i et bredere perspektiv.

Når det gjelder Forsvarets innsats 22. juli, har dette tidligere vært redegjort for i detalj. Jeg viser til redegjørelsen holdt av daværende forsvarsminister Faremo i Stortinget 10. november i fjor, svar på spørsmål fra Den særskilte komité av 22. desember 2011 og 16. januar 2012, og høringen av daværende forsvarsminister Barth Eide og forsvarsjefen i Den særskilte komité 18. januar i år.

Jeg vil likevel trekke frem at Forsvaret brukte relevante deler av sitt beredskapsplanverk ved terroranslagene 22. juli og i de påfølgende dagene. Dette gjaldt både krisehåndteringskonseptet og planverket for iverksetting av egenbeskyttelsestiltak ved terroranslag.

Forsvaret er statens maktapparat for å kunne ivareta Norges sikkerhet mot eksterne trusler. Forsvarets grunnleggende funksjon er å bidra til å beskytte Norge og ivareta Norges sikkerhet, interesser og verdier gjennom et bredt spekter av oppgaver.

For noen år siden ble det kjent at arbeidet med å oppdatere forsvars- og beredskapsplanene ikke hadde fått nok oppmerksomhet i tiden etter den kalde krigen, verken i NATO eller i Norge. Norge lanserte derfor det såkalte nærømrådeinitiativet i alliansen i 2008. Styrket fokus på NATOs eget område og kollektivt forsvar ble nedfelt i NATOs nye strategiske konsept fra 2010.

På grunnlag av dette ble det også startet et arbeid for å knytte de nasjonale kommandoene nærmere opp til NATOs kommandostruktur. Dette gjelder også for Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan.

I 2010 ble et større arbeid iverksatt for å oppdatere våre nasjonale forsvars- og beredskapsplaner knyttet til sikkerhetspolitisk krise og krig. Dette arbeidet pågår for fullt og er gitt høyeste prioritet.

Beredskap og sikkerhet er også tydeliggjort i departementets målstyring overfor etatene i forsvarssektoren. Etterretningstjenesten har i tillegg fått ekstra ressurser for å kunne følge enda bedre med på utviklingen internasjonalt som kan true norsk sikkerhet.

Jeg tar mitt ansvar knyttet til å ha oppdaterte forsvars- og beredskapsplanverk på alvor. Dette, i kombinasjon med en god evne til raskt å kunne fastslå hva slags trusler vi kan stå overfor, er viktig. Dette var også tilfellet 22. juli i fjor. E-tjenesten, i samarbeid med PST, kunne raskt konstatere at vi sto overfor en meget grov kriminell handling, og ikke et angrep på Norge som sådan. Før det hadde gått en time etter bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet, besluttet daværende forsvarsminister Grete Faremo at Forsvaret skulle stille all bistand til politiet. Til tross for denne avklaringen holdt Forsvaret og E-tjenesten i denne første kritiske fasen muligheten åpen for at situasjonen kunne utvikle seg videre, og at forsvarssektoren skulle være best mulig forberedt dersom det likevel kunne stå andre krefter bak terrorangrepet.

Totalforsvarskonseptet skal sikre at samfunnets samlede ressurser, både sivile og militære, nyttes på best mulig måte ved krisehåndtering i fred, ved krise og i krig. Ordning

ger og mekanismer som over tid er etablert innenfor totalforsvaret, er hjørnesteiner i ivaretagelsen av norsk stats- og samfunnssikkerhet. Konseptet er modernisert, slik at det nå vektlegger gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn i hele krisespekteret, fra fred via sikkerhetspolitisk krise til krig. Forsvaret har alltid bidratt med støtte til det sivile samfunn, men dette har de senere år blitt langt sterkere vektlagt som en integrert del av totalforsvarskonseptet. Terrorhandlingen 22. juli 2011 synliggjorde klart behovet for at Forsvaret er beredt til å yte slik bistand.

Alle Forsvarets tilgjengelige ressurser kan i utgangspunktet stilles til rådighet for å bistå sivile myndigheters krisehåndtering, avhengig av den faktiske situasjonen og sivile myndigheters behov. Ved sivile hendelser og kriser har Forsvaret likevel en rekke kapasiteter som kan være relevante for å ivareta samfunnssikkerheten.

Forsvarets primæroppgave er å hevde norsk suverenitet og forsvare landet mot angrep utenfra – med direkte hjemmel i folkeretten. Politiet har på sin side ansvar for å bekjempe kriminalitet og opprettholde den alminnelige orden i samfunnet. Selv om politiet har hovedansvaret for å forebygge, ivareta beredskap og bekjempe terrorisme på norsk jord i en fredssituasjon, har også Forsvaret kompetanse og ressurser til å håndtere terrorisme. Forsvaret har et selvstendig ansvar ved terroranslag som konstateres å være et væpnet angrep på Norge, og som utløser selvforsvarsrett i tråd med folkeretten. Forsvaret har i fredstid også et selvstendig ansvar for å håndtere luftbåret terroranslag. I langtidsplanen for 2013–2016 slås det fast:

«I Norge anses terrorangrep i utgangspunktet som alvorlig kriminalitet, men de kan ta former som medfører at de blir å anse som væpnede angrep i henhold til FN-pakten.»

Dette skal Forsvaret være beredt til å ivareta gjennom sitt forsvars- og beredskapsplanverk og med militære metoder.

Bistand fra Forsvaret til politiet er regulert gjennom bistandsinstruksen. Instruksen fungerte etter vår mening etter sin hensikt den 22. juli. Regjeringen har likevel valgt å gjennomgå denne i den hensikt å ytterligere forbedre samhandlingen mellom justis- og forsvarssektoren.

Revidert instruks ble godkjent i statsråd 22. juni i år. Det er innført nye bestemmelser for tidlig varsling og mulighet for iverksettelse av forberedende tiltak gjennom en gjensidig plikt til umiddelbart å initiere dialog mellom Forsvaret og politiet dersom det oppstår situasjoner som kan kreve bistand fra Forsvaret. Prosedyrene som gjelder i hastetilfeller, er klargjort, bistandsformene er forenklet, og det er tatt inn bestemmelser om øvelser fra departementsnivå og nedover. Prosedyrene i ny instruks ble øvd under øvelsene Gemini og Tyr, og det ble høstet verdifulle erfaringer som skal bidra til ytterligere forbedringer i samhandlingen mellom justis- og forsvarssektoren.

Et godt samarbeid mellom Forsvaret og politiet krever at ansvarsfordelingen er avklart, effektive prosedyrer og en aktiv søken etter samarbeid når kriser oppstår, både fra Forsvarets og fra sivile myndigheters side.

Det pågår videre et arbeid, i samarbeid med Justis- og

beredskapsdepartementet, med å forankre bistandsinstruksen i en ny lov om håndhevelsesbistand fra Forsvaret. Et lovforslag planlegges oversendt Stortinget våren 2013.

Jeg vil understreke at Forsvaret også i fremtiden skal ha en viktig bistandsrolle hva angår ivaretagelse av samfunnsikkerheten. Jeg legger det nye samvirkeprinsippet til grunn. Dette betyr i praksis at den enkelte myndighet, virksomhet eller etat har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering. Dette innebærer også at det påligger andre sektorer i samfunnet et ansvar for selv å identifisere eventuelle behov for bistand fra Forsvaret dersom situasjonen skulle tilsi det. Det er viktig at politiet og andre sivile myndigheter har god kjennskap til hvilke kapasiteter Forsvaret har, og til prosedyrene for å anmode om bistand.

I den nye langtidsplanen for Forsvaret understrekes det at forsvarssektorens evne til å bistå det sivile samfunnet i krisesituasjoner skal videreutvikles. I utgangspunktet skal Forsvarets operative struktur fortsatt dimensjoneres for å løse de militære oppgavene. Samtidig skal støtten til det sivile samfunn tas med i vurderingen av innretning og dimensjonering av de enkelte kapasitetene. Dette er relevant, bl.a. ved utforming av dedikerte oppdrag, beredskapspålegg, lokalisering, krav til opplæring, øving og trening samt for evnen til samvirke med aktører utenfor forsvarssektoren.

Regjeringen har allerede iverksatt en rekke tiltak i forsvarssektoren. Jeg har tidligere nevnt den reviderte bistandsinstruksen og arbeidet med å lovforankre Forsvarets bistand til politiet. Ny instruks for sikring og beskyttelse av objekter ved bruk av sikringsstyrker fra politiet og Forsvaret i fred, krise og krig ble vedtatt 24. august i år. Det pågår et arbeid på militær side med oppdatering av Forsvarets planverk og oppdatering av samarbeidsavtaler med politiet. Målrettet trenings- og øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet, og mellom Forsvaret og andre relevante aktører på sivil side, gis høy prioritet. Terrorøvelsene Gemini og Tyr i år har vært svært høyt prioritert og har involvert alle nivåer i både forsvars- og justissektoren samt regjeringen.

I september 2011 ble den militære helikopterberedskapen på Rygge, som på anmodning kan yte transportstøtte til politiet, reetablert. Nødvendig operativ oppøving er iverksatt, og fra januar 2013 skal denne beredskapen også utvides til å omfatte håndhevelsesbistand. Dette innebærer at Forsvaret vil kunne gi helikopterbistand til politiet i skarpe situasjoner for løsningen av politiets oppgaver. Forsvarets øvrige tilgjengelige helikopterressurser vil også kunne benyttes i krisesituasjoner til støtte for sivile myndigheter.

Møtelederen: Tiden er godt og vel ute, så hvis statsråden vil avrunde, er det fint.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er greit, jeg kan heller komme tilbake til det resterende.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring. Det er saksord-

fører Geir Jørgen Bekkevold som skal starte. Vi har lagt opp til at han har 15 minutter til disposisjon, og han styrer selv tiden. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk, leder. Det er ikke sikkert jeg kommer til å bruke 15 minutter.

Var statsråden selv delaktig i øvelsen Tyr?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, jeg var delaktig i Øvelse Tyr, på flere måter egentlig. Jeg var på besøk på øvelsen på Gardermoen, og vi øvet også på en renegade-situasjon i departementet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Har statsråden inntrykk av at man har kommet lenger, både når det gjelder samhandling, justis, forsvar, og vedrørende ting som gikk galt 22. juli? Ser du gjennom denne øvelsen at det faktisk har blitt bedre?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det skal gjøres en evaluering av denne øvelsen. Så vidt jeg husker, er det Politihøgskolen som skal gjøre den, og det vil også kunne gi god læring. Men mitt inntrykk er at erkjennelsen av nødvendigheten av samhandling og øving sammen, også på bakgrunn av konklusjonene i kommisjonens rapport, er veldig sterk i både politi og forsvar.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I forrige runde, hvor vi hadde forsvarsministeren* og folk fra Forsvaret her, stilte vi spørsmål angående objektsikring, for det var jo noe som kom veldig sent i gang. Forsvarssjefen ville ikke ha noen mening om det var godt nok, men det regner jeg med at forsvarsministeren kan ha en mening om. Det tok lang tid før viktige objekter ble sikret. Hva slags tanker gjør forsvarsministeren seg om det, og hva vil hun i tilfelle foreta seg for at dette skal skje raskere?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg tror det er veldig viktig å vektlegge at det er politiet som har ansvar for sikring av sivile objekter, sivile institusjoner, og at det er justismyndighetene som må ta initiativ overfor Forsvaret og be om bistand. Samtidig er det slik at Heimevernet vil kunne gjøre en viktig jobb her. Det er jo også en av Heimevernets primæroppgaver. Så dette vil være mye bedre når man har jobbet med hva som skal være forhåndsdefinerte objekter for sikring i en krisesituasjon. Det er et arbeid som pågår, og som vil bli iverksatt, og hvor Heimevernet kan øve og trene på de spesifikke objektene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Øving er selvfølgelig et stikkord her, men det må være ganske frustrerende når man vet at Forsvaret hadde ressurser å sette inn. Man kunne altså ha sikret objektene på et tidligere tidspunkt. Jeg er fullstendig klar over at det er politiet som kommer med den type anmodning, men forsvarsministeren har vel gjort seg noen tanker om hvordan man kan forbedre dette, slik at det kommer på riktig spor?

*Han sa forsvarsministeren, men mente forsvarssjefen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nå er det jo slik at forsvarsministeren, daværende forsvarsminister Grete Faremo, innen en time etter at bomben hadde gått av i regjeringskvartalet, ga beskjed til hele Forsvaret om å stille med alle nødvendige kapasiteter til støtte for politiet. I det ligger det egentlig en åpen invitasjon til å bruke Forsvaret i den grad det er behov for det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Har du en opplevelse av at politiet er veldig tilbakeholden med å be Forsvaret om bistand?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har inntrykk av at deler av politiet, spesielt f.eks. beredskapstroppen og spesialstyrkene, har et veldig godt og nært samarbeid, hvor de også øver og trener mye sammen. Hvor tett den kontakten er, vil nok være ulikt på ulike nivå, men spesielt på de kapasitetene som kanskje er de fremste i en krisesituasjon, er mitt inntrykk at kontakten er god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg har noen spørsmål knyttet til Regjeringens kriseråd. Jeg håper det er greit at jeg stiller spørsmål direkte til Morten Tiller. Du har jo gitt uttrykk for kritikk bl.a. vedrørende sikkerhetsklarering av personer som møtte i regjeringens kriseråd. Hva blir gjort for å få sikkerhetsklarert folk? Tok du selv initiativ til det? Hvordan hindret det arbeidet i Regjeringens kriseråd?

Morten Tiller: For det første har ikke jeg, så langt jeg kjenner til, gitt noen kritikk av at mennesker ikke var sikkerhetsklarert. Det jeg har sagt noen ord om, er det fokuset som var i Regjeringens kriseråd. Det var departementsråd Morten Ruud som tok opp det spørsmålet om at jeg ikke hadde tatt det opp, og jeg tok ikke selv noe initiativ til det og var meg nok heller ikke bevisst dette knyttet til sikkerhetsklarering av dem som var i Regjeringens kriseråd. Dette er uansett et ansvar for Justisdepartementet. Siden det var lederdepartement, var det dets ansvar.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvis jeg kan få stille et spørsmål til forsvarsministeren. Den 22. juli var du jo helseminister, så du kan gjerne ta på deg den hatten også: Hva mener du er det mest alvorlige som sviktet ved krisehåndteringen 22. juli?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at dette er veldig grundig belyst i kommisjonens rapport. De peker på flere ting. De peker på samhandling, på kultur, på ressursene som ikke fant hverandre. Det er klart at det også er en viktig understreking av hvor viktig det er at vi tar tak i dette, og både lærer av rapporten og endrer på rutinene.

Så må jeg si at jeg – som det ble sagt – var helseminister på det tidspunkt og opptatt av at hele helsesektoren måtte fungere på alle nivåer, hvilket jeg også opplever at den gjorde i forbindelse med akuttberedskapen. Det var flere helseforetak involvert, f.eks. Men helsevesenet har et meget godt beredskapssystem, fra toppen – fra Helsedepartementet – og ned til den enkelte sykehusavdeling.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Jeg begynner med å stille følgende spørsmål: Mener statsråden at Forsvaret ble satt på en reell prøve den 22. juli?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, jeg sa vel også helt innledningsvis i innlegget mitt at Forsvaret ble ikke satt på en reell prøve. Men Forsvaret hadde en rekke kapasiteter som vi kunne bistå politiet med. Noe ble brukt, andre deler ble ikke brukt. Men det var jo politiet som måtte ta initiativ og be om hvilke kapasiteter de ønsket å benytte.

Martin Kolberg (A): Mener statsråden at de kapasiteter, som det heter, som Forsvaret stilte til disposisjon, ble godt brukt av politiet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Vi har et lovverk i dette landet som er innrettet slik at det er politiet som har ansvar i denne typen krise – en terrorhandling – som dette var. Det er også sånn at det er politiet som må gjøre sin vurdering av hva de trenger, når de trenger det, og hvordan de ønsker å bruke det. En evaluering av dette i ettertid er ikke, så vidt jeg vet, gjort. Vi har mange sider med tidspunkt for ulike hendelser, anmodninger, telefonsamtaler osv., men det er ikke gjort en evaluering av når dette kunne vært satt inn dersom man hadde gjort andre vurderinger.

Martin Kolberg (A): Vi er jo alle her veldig klar over hvem det er som har myndigheten. Det er bestemt av Stortinget, og det støtter vi alle. Det er ikke det spørsmålet går på, egentlig. Når vi nå sitter her og har en høring om denne alvorlige hendelsen – vi fikk ikke svar av forsvarsledelsen, derfor spør vi nå her den politiske ledelsen – mener man i Forsvaret i dag at Forsvarets ressurser ble brukt slik som de kunne, med tanke på de utfordringene vi hadde disse timene etter anslaget den 22. juli?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da vil jeg si at det som Forsvaret, selv om vi ikke ble satt på en reell prøve, har gjort på mange områder og også tatt tak i av ulike typer tiltak når det gjelder bistand og bistandsinstruks, som er Justisdepartementets og Forsvarets ansvar. For at samarbeidet mellom politi og forsvar skal fungere godt, er det en erkjennelse av at vi kan bli veldig mye bedre, og at det er viktig at man ved en type krise som dette bruker samfunnets samlede ressurser, hvorav Forsvaret har mye.

Så kan man jo i ettertid sitte og gjøre en vurdering av om man skulle tatt initiativ tidligere. Vel, se det er en helt annen diskusjon. Jeg fastholder at det er justismyndighetene som har det ansvaret, og som det må stilles spørsmål til. Jeg kan si med hånden på hjertet at dette ikke er noe vi diskuterer i Forsvarsdepartementet. Vi er opptatt av at vi skal bli bedre til å håndtere kriser – både kriser som Justis- og beredskapsdepartementet har primæransvar for, og kriser som vi eventuelt måtte ha hovedansvar for.

Martin Kolberg (A): Forsvaret har jo gått igjennom betydelige omstruktureringer og omlegginger og blir nærmest frikjent av kommisjonen. Mener du at denne omleggingen har en relasjon til at man nå har fungert godt? Hva kan i tilfelle politiet lære av dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at en av grunnene til at Forsvaret tross alt fungerte godt på det man ble prøvd på, delvis er relatert til den omstillingen som har vært, men også til det faktum at Forsvaret i hele sin aktivitet er en beredkapsorganisasjon som trener og øver kontinuerlig. Disse faktorene har vært viktige.

Martin Kolberg (A): Nå var du jo nettopp helseminister, og du har jo i og for seg allerede svart på Bekkevolds spørsmål, men allikevel – også fra meg: Det at det med helse gikk så bra som det gjorde, og som kommisjonen nærmest skryter av, er det også et resultat av at der har man trent, der har man en struktur som er effektiv, og der er det en klar kommandolinje? Er det slik det er å forstå? Du sa omtrent dette på Bekkevolds spørsmål, men jeg tar det allikevel.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg har tenkt veldig mye på det. Helsevesenet får jo mye kritikk i andre sammenhenger, men ikke akkurat når det gjaldt 22. juli. Det har heller ikke vært viet stor oppmerksomhet. Men det burde det kanskje, for her er ansvaret veldig tydelig på de enkelte nivåer. Hele organiseringen gjør at man f.eks. kan bruke flere sykehus over flere helseforetak, altså gjennom de regionale helseforetakene. Helsedirektoratet har en veldig klar rolle. Departementet, som også måtte ut av sine kontorer, visste at hvis dette skjedde, så skulle de inn i Helsedirektoratet. De var derfor operative fra dagen etter at dette hadde skjedd. På alle nivåer visste den enkelte hva de skulle gjøre, og man hadde også en koordinering på to nivåer, egentlig både på Helsedirektoratet og på de regionale helseforetakene, på å bruke ressurser. Man brukte også f.eks. sykehus fra tre helseforetak – både Vestre Viken, Oslo og Ahus. Nå ble ikke alle de brukt like mye, men to av dem ble brukt mye.

Martin Kolberg (A): Vi må snakke om Heimevernet, som jo spilte en viktig rolle. Spørsmålet er: Bør Heimevernet få en mer sentral plass i terrorbekjempelse i Norge?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, i den forstand at når vi nå har pekt ut hvilke objekter som skal sikres i en krise, vil det være en viktig oppgave for Heimevernet og viktig også for vår beredskap at Heimevernet i større grad kan få en forhåndsdefinert rolle når det gjelder disse objektene.

Martin Kolberg (A): Når vi nå får en utvidet helikopterberedskap, er vi da på det punkt hvor Forsvaret er på ytterpunktet av sin kapasitet når det gjelder å yte helikopterstøtte i situasjoner som den vi opplevde 22. juli?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er vel egentlig slik at når Forsvaret får et oppdrag for å stille en beredskap, så stiller man den beredskapen slik at det lar seg gjøre. Det var jo også derfor Stortinget i 2009, da vi så at vi ikke ville klare å opprettholde den beredskapen, ble informert om det. Det er en viktig form for beredskap og støtte.

Så er det jo også sånn at dersom det blir tatt en beslutning om at vi skal øke beredskapen på noen som helst måte, f.eks. når det gjelder tid, så vil det være en vurdering som må gjøres politisk.

Martin Kolberg (A): Jette F. Christensen tar vårt siste spørsmål.

Jette F. Christensen (A): Forsvarsminister, er det ditt inntrykk at Forsvaret sine kapasiteter og evna til å yte psykososial bistand burde blitt kopla inn i større grad? No har me jo hatt støttegruppa etter 22. juli her på høring ved eit tidlegare høve for å snakke litt om korleis dei opplevde det. Forsvaret har jo ein spesiell kompetanse på det området.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Forsvaret har en form for erfaring med psykososial oppfølging som andre deler av helsevesenet ikke nødvendigvis har på samme måte. Nå skal jeg være litt forsiktig, men jeg vet jo også at personell til tider har vært brukt både i Forsvaret og i helsevesenet. For øvrig har vi jo prøvd – og da tenker jeg som helseminister, i min tidligere rolle – å ha en organisering av dette arbeidet som gjorde at man skulle nå ut. Dessverre hørte også jeg at ikke alle opplevde å ha fått den hjelpen de trengte. Det er ikke nødvendigvis på grunn av manglende kompetanse, men vi ser veldig klart at den erfaringen Forsvaret har, kan komme samfunnet til nytte – altså også det øvrige samfunnet til nytte – i mange situasjoner, også i en slik situasjon som dette.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute. Det er Fremskrittspartiet og jeg som skal stille spørsmål, og møteledelsen går til nestleder Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, leder.

Fremskrittspartiet har ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Jeg vil først stille deg et spørsmål som regjeringsmedlem, altså ikke som forsvarsminister. Du har vært regjeringsmedlem i svært mange år, og en av Gjorv-kommisjonens konklusjoner er at det er en betydelig svikt i beredkaps- og sikkerhetskulturen og ledelseskulturen når det gjelder sikkerhet og beredskap. Har du, gjennom din tid som medlem av regjeringen, observert det samme?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nå har jeg vært statsråd i to departementer som er beredkapsdepar-

tementer: Forsvarsdepartementet og Helsedepartementet. Det første jeg opplevde i Helsedepartementet, var pandemien og håndteringen av den, som var en krise vi håndterte i departementet. Senere kom jo også denne askeskyen, som involverte flere departementer. I Forsvarsdepartementet er jo egentlig fokuset på beredskap hele tiden. Jeg opplever ikke, verken i departementene eller i regjeringen, at det har vært et lavt fokus på dette. Tvert imot har jeg en opplevelse av at når vi har tatt opp spørsmålet om beredskap, så har det vært stor forståelse og fokus på det.

Anders Anundsen (FrP): Så du har ikke observert, som medlem av regjeringen, det Gjerv-kommisjonen peker på som et fundamentalt problem? Da tenker jeg helt uavhengig av konstitusjonelt ansvar.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da må jeg nesten snakke ut fra de to erfaringene jeg har, de to ulike departementene. Der opplever jeg nok at beredskap har et veldig høyt fokus, og også hvis jeg har tatt opp saker i regjeringen. Et eksempel jeg kan nevne, var da vi kjøpte nye Hercules transportfly. Det var selvfølgelig en viktig kapasitet for Forsvaret, men det er jo også en særdeles viktig kapasitet for det sivile samfunn, og jeg fikk aksept for det selv om det ikke lå i noen langtidsplan akkurat der og da.

Anders Anundsen (FrP): Vi har tidligere hørt at forsvarsministeren – og du var ikke forsvarsminister på det tidspunktet, så det er ikke sikkert du vet noe om det, men hvis du vet noe om det – så vidt jeg forsto, etter en time avklarte at dette var en sivil krise, ikke en militær krise. Hvis du vet hva som var informasjonsbakgrunnen til forsvarsministeren på det tidspunktet, vil jeg gjerne at du kommenterer det. Hvis du ikke vet det, vil jeg gjerne at du kommenterer hvem det er som gir forsvarsministeren informasjon til å ta avgjørelser i en slik situasjon. Hvordan går informasjonsflyten i Forsvarsdepartementet til statsråden for å avgjøre at dette er en krise som vi holder oss unna?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Sånn generelt er det jo slik at en terrorhandling er en kriminell handling. I noen tilfeller kan en terrorhandling være en sikkerhetspolitisk krise, altså det kan utløse at Norge er angrepet, at man kan se det på den måten. Det har jo også vært fokus på dette i høringen tidligere i dag. Fra Forsvarsdepartementet var det kontakt med Etterretningstjenesten. Vi har hørt tidligere at Etterretningstjenesten har hatt kontakt med PST, og at det ble avklart at dette var en kriminell handling som lå under Justisdepartementet, og at det skjedde innen en time. Men det betyr jo ikke at man ikke følger situasjonen også videre med tanke på om noe skulle endre seg.

Anders Anundsen (FrP): Stortinget har tidligere vært opptatt av at Heimevernet skal ha en slags kontraterrorberedskap gjennom spesialstyrker. For en ti års tid siden var det flere stortingsinnstillinger som var veldig tydelige på at den funksjonen skulle styrkes. Er det i etterkant kommet andre signaler fra Stortinget?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder Heimevernet og deres kapasitet? Det jeg forholder meg til, er de langtidsplanene som er laget med tanke på Forsvaret totalt sett, og der har Heimevernet også en innsatsstyrke som har mer trening, mer øving og er skarpere med tanke på hva de kan gjøre i forhold til de andre styrkene.

Anders Anundsen (FrP): Men tidligere var det mange som mente – og det er det vel fortsatt mange som mener – at HV-016 var en slik spesialetat eller spesialstyrke som hadde spesielle kapasiteter. Vi har hørt fra NUPI når de har skrevet sitt høringssvar til Gjerv-kommisjonens rapport:

«Vi mener at nedleggelsen førte til en umiddelbar og betydelig svekkelse av norsk beredskap mot uventede anslag.»

Forutsatt at det er riktig, er det en beslutning du mener er av politisk karakter?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er klart at det er av politisk karakter at man har en god nok beredskap totalt sett, men det er vel også andre kapasiteter fra Forsvaret jeg ville trukket frem når det gjelder akkurat den oppgaven. Da tenker jeg ikke minst på spesialstyrkene, som faktisk har kontraterrorberedskap. Men når det er sagt, kan jeg bare vise til historien her, fordi det er forsvarssjefen – i forbindelse med at Grete Faremo var statsråd – som besluttet at man skulle avvikle HV-016, og det forholder jeg meg til.

Anders Anundsen (FrP): Avviklingen av HV-016 har tydeligvis resultert i at det er litt utfordringer med kompetansen i Heimevernets spisse ende. GIHV, Kristin Lund, har skrevet til HV-bladet at hun har fått signaler om at mange av det eldste og mest erfarne innsatspersonellet slutter. Mener statsråden det er et problem?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nå hørte jeg jo også at GIHV sa det faktisk var venteliste på å komme inn i innsatsstyrkene. Det er jo egentlig bra. Det er aldri slik at man ønsker at noen skal slutte hvis man har gode folk med seg, men jeg er jo kjent med at de som da var tilknyttet HV-016, ble tilbudt å fortsette i innsatsstyrkene.

Anders Anundsen (FrP): Men det er ingenting statsråden har tenkt å gjøre for å bidra til at en sikrer den kompetansen som de eldste og mest erfarne delene av HVs innsatsstyrke er i besittelse av?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det jeg er opptatt av, er at Heimevernet totalt sett får økt sin øving og trening, og at man blir bedre og mer forhåndstrengt på objektsikring. Det vil – uansett hvilken krise som skulle ramme Norge i fremtiden – være særdeles viktig. For øvrig må jeg si at akkurat i en slik situasjon så synes jeg faktisk at forsvarssjefens råd er viktig med tanke på hvilken type kapasitet og hva slags type utrustning eller kompetanse den enkelte skal ha.

Anders Anundsen (FrP): Så der ville du, hvis du var statsråd på det tidspunktet, lytte til forsvarssjefen uten å foreta din egen vurdering?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg er helt sikker på at min forgjenger har gjort en vurdering av dette, men har lyttet til forsvarssjefen og ment at dette var innenfor hans område.

Anders Anundsen (FrP): Vi er jo enige om at Forsvaret ikke ble satt på noen særlig prøve 22. juli. Men likevel er vi kjent med historier om at det manglet sluttstykker, en fikk ikke koblet våpen og sluttstykke, det manglet bil, det var mangel på ammunisjon – så vidt jeg har forstått var det gammel ammunisjon fra HV-016 som gjorde at de i det hele tatt hadde tilgang på ammunisjon – og de manglet skuddsikre vester. Det er slik sett avslørt en del store svakheter. Mener statsråden det er akseptabelt?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg mener at når det kommer for en dag at utstyret ikke er godt nok, så må man gjøre noe med det, og det opplever jeg også at GIHV har gjort.

Anders Anundsen (FrP): Så det var ikke akseptabelt på det tidspunktet at det var såpass stor svikt i en såpass liten test, egentlig, fra Forsvarets side?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da må jeg – hvis jeg skal svare på det – få komme tilbake med et svar på det, for det må jeg undersøke. Jeg har ikke gått inn i en detaljvurdering av hva som var tilfredsstillende, jeg har bare registrert at det var mangler, og det mener jeg faktisk at man må gjøre noe med.

Anders Anundsen (FrP): Det er en såkalt liaison-ordning mellom Forsvaret og politiet som skal bidra til at kommunikasjonen er så god som mulig. Vi har tidligere vært inne på at politiet ba om håndhevelsesbistand veldig sent, og det er politiets ansvar og ikke Forsvarets. Det er sikkert fordi jeg er utenforstående, men i og med at de har denne liaison-ordningen, synes jeg det er veldig rart at denne dialogen som da er mellom politi og forsvar, ikke fører til at Forsvaret kan være litt mer proaktive, til at de er oppdatert på hva som skjer, er oppdatert på hva slags kapasitetsmangel som er. Hva er årsaken til at Forsvaret ikke er litt mer proaktive? Kunne statsråden i tilfelle sørge for at de er mer proaktive i en annen situasjon og gir uttrykk overfor politiet for at vi har så og så mye mannskap, som er på plass, og hvis dere trenger dem, så bare si ifra.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nå vil jeg jo si at forsvarsministeren var proaktiv med å si til Forsvaret at man skulle ...

Anders Anundsen (FrP): Jeg er klar over det. Jeg snakker ikke om å ansvarliggjøre forsvarsministeren for dette, men hva er årsaken til at Forsvaret ikke kan være

mer proaktive – å aktivt tilby disse styrkene? Vil du bidra til at det endres?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: I år har jo bistandsinstruksen blitt endret. Den har blitt endret akkurat på det punktet som går på at man skal være mer proaktiv og skal kunne forberede seg når det kan være en krisesituasjon, og at Forsvaret også da kan gå inn og gjøre en del forberedelser.

Så jeg vil si at bistandsinstruksen i så måte er endret til å imøtekomme det behovet. Men fremdeles er det jo sånn at man må ha en anmodning om bistand, også formelt.

Møtelederen: Da takker vi for svar og spørsmål, og klubba går tilbake til komiteens leder.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det, og jeg gir ordet videre til Per-Kristian Foss fra Høyre, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god, Foss.

Per-Kristian Foss (H): Det gjelder først bistandsinstruksen, som jo har blitt endret. Det ble opplyst av forsvarssjefen under den foregående sekvens at det var særlig kunnskapen om de kapasiteter som Forsvaret hadde, som manglet – jeg tror det var en av to mangler, den andre var i beredskap, med andre ord øvelser. Jeg har lyst til å spørre, helt direkte: Betyr det at politiet rett og slett ikke var klar over hva de kunne be om – noe så elementært? Var det problemet den 22. juli 2011?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, jeg tror ikke det var problemet, hvis vi ser på den historien i ettertid – i hvert fall ikke bare det.

Men jeg så akkurat på den bistandsinstruksen som er nå – også litt relatert til den som har vært tidligere – og det er en formulering i den om at politiet skal bruke sine egne ressurser. Jeg kan godt lese den høyt, for vi har den her. Det går altså på å bruke sine egne ressurser først, før en ber om bistand. Det står:

«I tillegg skal politiets egne personell- og/eller materiellmessige ressurser normalt være uttømt eller funnet utilstrekkelige for å løse oppdraget.»

Dette sto også i den gamle instruksen, og det sto kanskje litt sterkere der, så dette er noe som ligger i den tradisjonen i forhold til ...

Per-Kristian Foss (H): Men dette med at man føler seg utilstrekkelig – er ikke det en ganske dårlig måte å samarbeide på? For det betyr jo at hvis politiet spør Forsvaret om bistand, så må de selv føle seg «utilstrekkelige»?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, det betyr ikke at den enkelte ... Det er ikke personellet som er utilstrekkelig ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, men etaten?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: ... det kan f.eks. være eksplosivrydder-kapasiteten som Forsvaret har, det kan være ting som Forsvaret har som ikke ...

Per-Kristian Foss (H): Ja, men i den forrige sekvensen pekte forsvarssjefen nettopp på at grunnen til at det tok tid før man fikk forespørsler, var at enhver etat ville føle seg «utilstrekkelig» før man måtte be om bistand, og at det da kanskje gikk for lang tid. Er det ikke da litt lite klokt å ha med dette begrepet også i den nye instruksen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jo, men Forsvaret har mye som man kunne ønske å bruke i enhver sammenheng, og det bør jo være slik at den enkelte etat, som også har et ansvarsområde, faktisk bruker de ressursene man har innenfor sitt område. Selvfølgelig kan det jo være at man ikke alltid har gode nok kunnskaper om hvilke kapasiteter som er, eller hva man kan bistå med.

Per-Kristian Foss (H): Vil det si at Forsvaret, også Forsvaret nedover i systemet, er fornøyd med den nye instruksen, og også med hvor lang tid det tar å få svar på anmodningene?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder alt som går på samarbeid, er det faktisk sånn at man kan bli bedre. Og man er blitt mer proaktiv i forbindelse med den instruksen, for den er veldig tydelig på at man i Forsvaret skal kunne gå lenger, f.eks. i å planlegge helt konkret bistand hvis man ser at det kan bli behov for det, f.eks. at man forbereder et helikopter hvis man ser at det kan bli behov for det.

Per-Kristian Foss (H): Ja, og det er bra. Nå har vi jo en nylig hendelse å vise til, hvor det riktignok ikke kom noen anmodning fra politiet fordi den ble stoppet politisk i Justisdepartementet. Men fungerer denne prosedyren – først via politiet, til politisk ledelse, så til Forsvaret og så klarering i politisk ledelse der – sett med Forsvarets øyne nå tilfredsstillende?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det jeg kan si noe om, er hva Forsvaret gjorde i forbindelse med den aktuelle hendelsen som har vært omtalt i media. Det som ble gjort i Forsvaret, var at man forberedte, man stilte opp med helikopter – som det var muntlig bedt om – og man sendte til og med frem helikopter. Så kom det ikke noen skriftlig anmodning, men dette er egentlig et eksempel på at Forsvaret var proaktive når det gjelder å agere tydelig.

Per-Kristian Foss (H): Men ikke proaktive nok da, siden man følte behov for en ny instruks?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Forsvaret sto klar med helikopter. Det er fremdeles Justisdepartementet, eller politiet, som må beslutte om de vil bruke det, om de trenger den bistanden eller ikke.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg. Men ett av to punkter som forsvarssjefen understreket, var et forbedringspotensial, som vel er en diplomatisk måte å si at det manglet noe, nettopp kunnskapen om hvilke kapasiteter som fantes i Forsvaret. Og det er altså nå blitt bedre? Jeg spør.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, jeg tror at det har blitt bedre. Men denne hendelsen dreide seg ikke om kunnskap – man visste jo at Forsvaret har helikopter på Rygge – så i den sammenhengen var det jo ikke snakk om å ikke vite hvilken kapasitet Forsvaret hadde.

Per-Kristian Foss (H): Nei. Da går mitt spørsmål til assisterende departementsråd, som i sin forklaring til kommisjonen sa at han oppfattet Regjeringens kriseråd som litt uklart i sin rolle. Kan du utdype det litt mer?

Morten Tiller: I min forklaring til 22. juli-kommisjonen sa jeg flere ting. Det første jeg sa, var at ...

Per-Kristian Foss (H): Nå var det akkurat dette jeg ba deg utdype, for jeg har lest ...

Morten Tiller: Jeg vil gjerne få lov til å svare på den måten som jeg ønsker.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men det er i og for seg meg som bestemmer tidsbruken, så vær presis i svaret, iallfall.

Morten Tiller: Jeg skal forsøke. For det første understreket jeg at jeg ikke hadde noen spesiell kompetanse knyttet til regjeringens krisehåndtering rent generelt. Jeg hadde verken før eller etter 22. juli hatt noe spesielt ansvar for det. For det andre sa jeg at Regjeringens kriseråd var bra ledet, det var god struktur på møtene – konklusjoner, oppfølgingspunkter etc. Men så var jeg kritisk til det fokuset det hadde, gjennom at det hadde mer fokus på den interne håndteringen i – kan du si – departementsfellesskapet enn på å håndtere selve krisen.

Per-Kristian Foss (H): Vil det si at du mener at Justisdepartementet, som nå skal bli fast lederdepartement i kriser i sivil sektor, kanskje ikke er egnet til det? Er det det som ligger i det?

Morten Tiller: Nei, det ligger ingen slik generell oppfatning i dette. Min beskrivelse som jeg ga til 22. juli-kommisjonen, var knyttet til hendelsene 22. juli.

Per-Kristian Foss (H): Hva kunne da vært gjort bedre for at rollen kunne blitt mer klar – siden du brukte begrepet uklart, og det motsatte jo er klart?

Morten Tiller: Jeg sa at den var noe uklart, fordi for meg virket den noe uklart. Men jeg tok alle forbehold om at det godt kunne være det var jeg som ikke hadde gode nok kunnskaper. Og jeg har ikke registrert at noen andre har kommet på banen med den uklarheten, så jeg

er helt åpen for at den ukklarheten er hos meg og ikke hos andre.

Per-Kristian Foss (H): Men er det ikke litt bekymringsfullt at Forsvarsdepartementets toppledelse ikke er helt klar over sin rolle i et slikt kriseråd?

Morten Tiller: Vi oppfattet nok vår rolle, og mente den var klar. Den var å bistå med at det ble formidlet det Forsvaret kunne bidra med inn i krisen.

Per-Kristian Foss (H): Fortsatt var du sikker på at alle som møtte i kriserådet, var sikkerhetsklarerte og hadde adgang til de informasjonen du kunne bringe videre eventuelt?

Morten Tiller: Jeg brakte ikke videre gradert informasjon inn i Regjeringens kriseråd ut fra den sammensetningen det da hadde.

Per-Kristian Foss (H): Ville det vært en fordel om du hadde kunnet gjøre det?

Morten Tiller: Det har jeg ikke lyst til å spekulere over. Justisdepartementet var lederdepartement og ønsket at alle skulle være til stede. Det ble ikke bestridt eller gitt noen uenighet om det fra min side.

Per-Kristian Foss (H): Men jeg har lyst til å spekulere over det, for vi skal jo prøve å se litt fremover også, ikke bare bakover. Ville det kunne vært en fordel om alle var klarert, slik at du kunne bringe kunnskap om kapasiteter f.eks. videre til utvalget? Det har tidligere fremkommet at politiet ikke var helt klar over hvilke kapasiteter Forsvaret hadde. Forsvarssjefen sa rimelig klart at der var det et forbedringspotensial når det gjaldt kunnskap, og du hadde ikke adgang til å bringe det inn for kriserådet. Ville det ikke ha vært en fordel om noen fikk vite det iallfall?

Morten Tiller: Som jeg sa i min høring også til 22. juli-kommisjonen, hadde jeg sett det som naturlig at bl.a. bistandsanmodninger fra politiet til Forsvaret hadde vært behandlet i Regjeringens kriseråd.

Per-Kristian Foss (H): Og det ble de altså ikke?

Morten Tiller: Det ble de ikke.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute. Det er Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eit av punkta i Gjørvekommisjonen er at samarbeidet mellom militær etterretning og PST må bli betre. Me høyrde i den førre sesjonen at ein faktisk ikkje samarbeidde om å følgja med på høgreekstremisme i Europa eller globalt, men at ein frå 2012 har begynt med dette, altså etter 22. juli.

Korleis vil du kommentera dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: At det ikke har vært prioritert tidligere? Jeg skjønner ikke helt. Det er en erkjennelse av at nå er det en prioritet – det var også det etterretningssjefen understreket – fra 2012.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men det betyr at du er fornøgd? Det var det som var spørsmålet, egentleg.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Selvfølgelig synes jeg det er viktig at man følger med på ekstreme grupper, også høyreekstreme grupper.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. Me er no i ein situasjon der Noreg skal trekkja seg ut av Afghanistan og dermed få større moglegheit til å ha høgare beredskap i Noreg. Meiner du at det eg no påstår, er sant?

Stiller eg uklare spørsmål, er det det du ...

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, jeg forsto ikke helt hva spørsmålet var, men jeg kan jo si noe om premissen. Det er helt riktig at vi har trappet ned bidraget i Afghanistan, men vi vil fremdeles være der ut 2014 i ISAF-operasjonen. Vi vil ha personell i Afghanistan i viktige oppdrag, men det vil være færre enn det det har vært tidligere. Så tror jeg også at en del av det å ha vært i Afghanistan har gjort at Forsvaret har fått veldig mye kunnskap, trening og øving som også er viktig for virksomheten hjemme.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det betyr at ein eigentleg kjem styrkt ut av dette med omsyn til beredskapen på heimebane?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, den effekten vil i hvert fall være der.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp.

Til slutt ei lita problematisering om ting som bl.a. direktøren for ... DSB var inne på – det er så mange forkortinger. Han meinte at byråkratia berre voks, at ein blei sitjande og telja og måla ting og sørgja for at ting blei rapporterte inn, altså ein revisjon stadig vekk, og at effektiviteten når det gjeld beredskapsspørsmål, sann sett blei svekt. Gjeld dette i Forsvarsdepartementet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg kan ikke si at jeg kjenner meg igjen i det når det gjelder beredskap, men det er et kjent fenomen at alle politikere, også Stortinget, er veldig glad i rapportering. Det kan man også se på egne kontrollorgan. Målstyring og rapportering er jo en veldig viktig del av det å kunne vite hvordan man bruker ressursene sine. Men når det gjelder Forsvaret, kan jeg ikke si at dette har vært hemmende for Forsvarets evne – absolutt ikke. Jeg tror det har vært en viktig del av den omstillingen som har vært.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp, ein har på ein måte rydda litt opp i den byråkratiseringa som ein hadde då. Er det det du seier?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Hvis vi ser på antall ansatte i Forsvaret nå i forhold til tidligere, er det en veldig reduksjon. Man er mye mer opptatt av hvilken type personell man skal ha i ulike deler av organisasjonen. Vi holder nå bl.a. på med en personellreform som er særdeles viktig i den sammenheng og spisser mye mer organisasjonen ut fra hva man har behov for. Det gjelder på alle nivåer.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du har for så vidt fått spørsmålet før, men det de har gjort i Forsvarsdepartementet, har det overføringsverdi til andre departement, trur du?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Tenkes det nå på omorganiseringen?

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, personalreform osv.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det har vært en veldig stor omorganisering som har berørt store deler av landet og mye personell. Det er klart at det har overføringsverdi, både erfaringene og egentlig også effekten. Jeg mener generelt at alle steder hvor noe fungerer godt på beredskapssiden, f.eks. også innen helse, bør man være like interessert i å se på hvorfor ting har fungert godt, slik at man kan lære av det også i andre sektorer.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det siste spørsmålet er knytt til Heimevernet og politiet, altså samarbeid lokalt, der folk er kjent med geografien. Der er det lettare å vera raskt operative. Er det eit område som de jobbar spesielt med for at det skal bli enda betre?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil absolutt si at det svarer jeg ja på. Igjen er det dette med objektsikring og fokus på det. Hele den prosessen er særdeles viktig med tanke på Heimevernet og hva Heimevernet kan yte og hva politiet kan avtale at Heimevernet skal yte i en krisesituasjon.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen som har inntil 10 minutter. Vær så god!

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hjertelig takk!

Jeg forsto på forsvarssjefen at Forsvarets styrker kunne ha sikret objektene tidligere. Er det korrekt?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Forsvarssjefen har vel egentlig sagt det tidligere. Han nevnte nå et tall på hvor mye personell man fikk innen to timer f.eks. Hvis man i ettertid kunne ha fremskyndet det, sier det seg selv at da ville man kunne ha stilt opp med den ressursen tidligere hvis det var blitt bedt om det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forsto det sånn at når Forsvaret ikke brukte de styrkene en hadde, var det fordi en hadde en vurdering av at det var viktig å ha noen styrker i bakkant i tilfelle terrorhandlingen eskalerte på en måte. Er det en dekkende beskrivelse av dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, det er en beskrivelse jeg ikke er kjent med.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva var så grunnen til at ikke Forsvarets styrker ble brukt på det tidspunktet de var tilgjengelig, når det var politisk klarert at de kunne brukes?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Styrkene ble brukt når det ble anmodet om det, og etter at den skriftlige anmodningen var kommet. Da forberedte man det så fort som man kunne gjøre det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Sånn som jeg forsto det her, er det skriftlighet og det er muntlighet. Det er litt vanskelig å holde orden i tidspunktene på alt dette. Men i hvert fall muntlig ble det klargjort fra forsvarsministeren at justisministeren kunne trekke på de ressurser som en trengte, så det var helt klarlagt. Så ble det videre sagt fra forsvarssjefen at en hadde styrker tilgjengelig, men styrkene ble holdt tilbake. Hva var grunnen til det?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er igjen slik at det at Forsvaret har styrker tilgjengelig, betyr jo ikke at de blir brukt dersom ikke politiet anmoder om at de skal bli brukt. Det er jo slik at det må hele tiden ligge til grunn at de gjør, selv i en krisesituasjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forsto på forsvarssjefen at styrkene var knappe, og at en derfor ville ha noe i reserve dersom det eskalerte. Men det er altså en feil beskrivelse av situasjonen, for det dere sier, er at Forsvaret ikke ble satt direkte på prøve. Det er jo en politisk måte å si ting på. Men det at en ikke ble satt direkte på prøve og at den prøven besto en, det er en fattigslig trøst i min verden i forhold til om en blir satt på en reell prøve, hvor de nødvendige kapasiteter blir stilt til disposisjon. Det er derfor jeg stresser dette punktet. For jeg har en fornemmelse av at en hadde ikke særlig størrelse på styrkene, og at en ønsket å ha noen reserver fordi en ikke visste hva som kunne komme fordi bildet var uklart de første timene.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da kan jeg f.eks. komme med det eksempelet at Heimevernet sikret forsvarsbygg innen veldig kort tid. Forsvaret har sitt eget ansvar for sikring av sine institusjoner og sine bygg. Men når det gjelder bruk til sivil sektor, er vi avhengige av at politiet faktisk anmoder om det. Og det var politiets operative vurdering. De ba om iverksetting av anmodningen først kl. 0600 den 23. juli.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Jeg forsto det sånn at den 24. august i år ble det en ny objektsikringsinstruks. Objektsikring er jo ikke nytt. Det har vi hatt like lenge

som vi har hatt forsvar eller krig i verden. Hvilke konsekvenser har den nye objektsikringa i forhold til Forsvaret? Og da tenker jeg på Heimevernet. Betyr det at antall heimevernsoldater, øvelse for heimevernsoldatene, antall objekter er økt? Hvilke konsekvenser har den nye objektsikringsinstruksen for Heimevernet konkret?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Heimevernet har to oppgaver, som jeg også sa i sted. Den ene er å kunne stille vakt- og sikringsstyrker av Forsvarets bygg – eller av Forsvarets baser – hvis det er behov. Den andre er av sivile bygg. Det som får konsekvenser for Heimevernet, er hvis man får forhåndsdefinert en del objekter som skal sikres med vakthold fra Heimevernet i en krisesituasjon – altså at f.eks. politiet avtaler med Heimevernet at bestemte bygg eller objekter skal sikres. Da kan Heimevernet øve spesifikt på de objektene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det er det som er spørsmålet mitt. Sivile objekter er jo ikke noe nytt for Heimevernet. Det er jo en av Heimevernets nøkkelroller å sikre sivile objekter. Forhåndsdefinerte objekter er jo også en sjølsagt oppgave. Enhver heimevernssoldat har jo klarhet i at det har vært gitt forhåndsdefinerte objekter – eksempelvis kommunikasjonsanlegg, strømforsyningsanlegg og trafostasjoner som er rundt Oslo her, er jo nøkkelobjekter på dette området. Eksempelvis da trafostasjoner – hvilke konsekvenser har den nye objektsikringsinstruksen hatt for det? Har heimevernssoldatene nå bedre utstyr, har de bedre utdanning? Er de flere for å sikre objektene som følge av instruksen?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det skal være en gjennomgang, også i sivil sektor, av hvilke objekter som man mener bør sikres i en krisesituasjon. Og det er disse objektene som man vil kunne avtale med Heimevernet å ha forhåndsdefinert sikring av. Det gjør at man kan øve på disse. Det er helt riktig at dette ikke er noe nytt, men nå er det behov for å utvide. Hvilke typer bygg eller installasjoner er det dette skal gjelde? Det er det som nå går igjennom. Og så er det spesielt dette med forhåndsdefinering.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Den operative konsekvensen av den nye instruksen kan en ikke si at en har klart for seg i per dag. Men det er da noe som må operasjonaliseres i neste runde. Sånn forstår jeg svaret på spørsmålet.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er faktisk en frist ut 2013 for at dette skal være klart og ferdig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Siden du var helseminister mens dette pågikk, har jeg et siste spørsmål om helse. Det var jo to sjukehus som virkelig ble satt på prøve. Det var Ullevål, og det var Ringerike – et beskjedent lokalsykehus i Buskerud.

Du har som tidligere helseminister besøkt sjukehuset. Jeg regner med at du der har fått samme beskjeden som meg, nemlig at når det fungerte så godt, så var det på tross av og ikke på grunn av den organisasjonsmodell som Vest-

re Viken på det tidspunktet hadde. Det fungerte på grunn av at en tidligere hadde en sterk stedlig ledelse som greide å koordinere ressursene.

Hvilke refleksjoner gjør du deg om den fortellinga som du fikk da på Ringerike sykehus – som fungerte så godt altså ikke på grunn av, men på tross av organiseringa av helsevesenet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg kan ikke si noe annet enn at jeg var på Ringerike sykehus den 23. juli om kvelden. Jeg fikk gjennomgang av alt det de hadde gjort i forbindelse med 22. juli – pasientene de hadde behandlet, dem de hadde sendt videre. Det var imponerende hvordan det sykehuset hadde klart å håndtere så mange pasienter, og det fortjener de all honnør for. Det er ikke gjort noen endringer i sykehuset i ettertid, så jeg skjønner ikke helt hva som ... Egentlig burde kanskje helseministeren ha svart på det. Nå har jeg svart historisk på hvordan jeg opplevde det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg så referert i pressen at statsråden hadde vært der på et seinere tidspunkt. Og det var på det seinere tidspunktet at dette kom fram, fra ledelsen på Ringerike sykehus, at de greide da å etablere en kriseledelse basert på de tradisjoner de hadde. Og de sa videre at dersom det hadde gått ett år til, hadde det vært vanskeligere å gjennomføre det. For da hadde organisasjonen vært ytterligere «oppflisa». Det var bakgrunnen for mitt spørsmål på det punktet.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når jeg nå svarer, må det være i historisk perspektiv. Men siste gang jeg var på Ringerike sykehus, hadde de fått en stedlig leder.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg kommer nok også til å be om å få klarlagt de tingene som også andre har spurt om her, og det er sjølsagt bistandsinstruksen.

Sånn som jeg forstår det, mener alle partier på Stortinget at denne makten skal ligge hos politiet. Vi mener at vi ikke skal bruke Forsvaret mot norske borgere, unntatt hvis det er på lag med politiet. Det tror jeg alle er enige om. Og så tror jeg også at de fleste er enige om at dette ikke fungerte bra den dagen. Det er ikke en myte. Det er det en brei enighet om. Da er spørsmålet mitt veldig konkret: Når det ikke fungerte, er det da dårlig formulering av sjølve instruksen, er det mangel på øvelser eller er det gale holdninger i systemene som gjør at dette skjer? Hvilken av disse tre tror statsråden er grunnen til at det ikke fungerte den 22. juli? En, to, tre, eller en og tre, eller en og to?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg synes det er veldig vanskelig å svare på et spørsmål som helt klart må stilles til justis- og beredskapsministeren. Det er altså

hennes ansvar å svare for hvilke vurderinger de gjorde. Det jeg har prøvd å si, var at Forsvaret hadde kapasiteter som man ville stille til rådighet og stilte til rådighet. Man forberedte seg med tanke på å kunne yte bistand. I noen grad ble det brukt, og i noen grad ble det ikke brukt. Igjen er det en vurdering som Justis- og beredskapsdepartementet gjør.

Så er det som jeg sa i sted, at normalt skal politiets ressurser være fullt utnyttet. Dette gjelder ved forhåndsplanlagt støtte. Men ved krisehåndtering vil det ikke legges til grunn. Så det var kanskje litt uklart det jeg svarte Per-Kristian Foss på i sted.

Trine Skei Grande (V): Så er det spørsmål om når dette med sikkerhetspolitisk krise inntreffer, for som jeg sa til forsvarssjefen, når det sprenges en bombe i et regjeringskvartal, er det jo ikke sikkert at det er en intern krise – det kan også være fremmede makter som står bak et slikt angrep mot en regjering. Sunde har jo sagt ting om dette i avhørene til kommisjonen. Han sa bl.a. at det var vanskelig å få en dialog mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet. Har forsvarsministeren noen kommentarer til akkurat den avklaringen, om når det er en sikkerhetspolitisk og når det er en sivil krise vi er inne i?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil vel si at hvis man skal gå fra å definere noe som en sivil krise, altså en kriminell handling, til å være en sikkerhetspolitisk krise, tenker jeg nok at det normalt ville være noe som ville opp i regjeringen. Og så var det jo mange ting som ble gjort for å undersøke hva dette var for en krise. Det ble gjort vurderinger etter det, og som jeg sa, Forsvarsdepartementet tok øyeblikkelig nokså umiddelbart kontakt med ...

Trine Skei Grande (V): Men Sunde sier i avhørene at han syntes dialogen med Justisdepartementet for å få denne avklaringen var vanskelig. Er det noe som ledelsen i Forsvarsdepartementet deler?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da må jeg igjen si at det i hvert fall er bedre å stille spørsmålet til den daværende ledelsen i Justisdepartementet. Det er veldig vanskelig for meg å gå inn i en situasjon hvor jeg skal evaluere noe som jeg den gangen ikke var en del av.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da har alle partiene fått stilt sine spørsmål innenfor tilmålt tid, og vi har en runde med oppfølgingsspørsmål. Da vil jeg be om at både spørsmål og svar er så korte og konsise som mulig. Da er det først saksordfører Bekkevold, deretter Nybakk. Bekkevold – vær så god!

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg har først lyst til å stille et spørsmål til Tiller igjen når det gjelder Regjeringens kriseråd, for i din redegjørelse – ikke avhør, jeg tror ingen av dere har vært i avhør hos 22. juli-kommisjonen,

men dere har gitt noen redegjørelser – var du opptatt av informasjon, og mente at det var nødvendig med bedre informasjonsgrunnlag hvis Regjeringens kriseråd skal spille en sentral rolle ved håndtering av kriser. Du viser bl.a. til at den informasjonen eller orienteringen man fikk fra PST og POD, var noe sped, man kunne like gjerne følge med i media og få informasjon der. Hva mener du bør bli bedre på det området, og har du noen forslag til forbedringer?

Morten Tiller: Jeg ble spurt litt om det også av 22. juli-kommisjonen, og jeg føler ikke at min kompetanse innenfor dette området er så god at jeg her ønsker å gi uttrykk for hva som kan forbedres. Men jeg står ved det jeg sa, at jeg synes den informasjonen vi fikk, var sped, og at jeg følte meg bedre oppdatert om det som skjedde før jeg kom inn i Regjeringens kriseråd, enn etter de orienteringene vi fikk. Det er en oppfatning som – ut fra å ha lest daværende forsvarsministers redegjørelse for kommisjonen – også hun delte.

Møtelederen: Geir Jørgen Bekkevold – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det. Jeg har for så vidt ikke noe oppfølgingsspørsmål, jeg har et nytt spørsmål til statsråden.

Er det riktig forstått at bistanden fra Forsvaret ikke ble stilt til disposisjon før kl. 06.00 den 23. juli fordi politiet ikke ba om bistand før det tidspunktet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er riktig forstått at akkurat den typen bistand som det da dreide seg om – vakt og sikring – ble bedt om at ble stilt fra kl. 06.00 den 23. juli.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men når kom den bistandsanmodningen, kom den først 23. juli kl. 06.00?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Nei, den kom tidligere, men det ble bedt om at den skulle komme fra et tidspunkt. Det kan man også bestemme.

Møtelederen: Marit Nybakk, vær så god.

Marit Nybakk (A): Jeg har to spørsmål. Det ene er for så vidt en oppfølging av det som det nå ble stilt spørsmål om, og som vi har stilt spørsmål om i hele dag.

Det var altså slik at dette var i juli måned. HV-02 er ikke en heltidsstyrke, for å si det litt forsiktig, det er selvfølgelig sivile mennesker, lærere, kontorpersonell og håndverkere, som måtte tilkalles. Da må jeg også spørre om det er slik at når det ikke skjedde noe før kl. 06.00, og at det var da man ble enige om dette, eller bestemte dette, skyldtes det vanskeligheter med å få tak i disse menneskene?

Og punkt 2: Er det også slik at man ikke hadde flere styrker til rådighet fordi folk var på ferie? Det har også noe med beredskap å gjøre. Folk som var i Oslo, vet jo at Garden – helt ferske rekrutter som hadde kommet inn i Garden i juli – sto vakt i Oslo fordi det ikke var nok hei-

mevernssoldater. De visste ingenting, de kunne ingenting. Spørsmålet er om HV-02 rett og slett ikke var tilstrekkelig i en situasjon som dette.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Slik jeg har oppfattet dette, er det slik at de fleste av Forsvarets avdelinger tok kontakt eller stilte opp av seg selv, som veldig mange andre beredskapsorganisasjoner gjorde 22. juli. De gikk tilbake på jobben sin, de begynte å forberede seg på at de kunne bli brukt.

Når det gjaldt Heimevernet, hadde man kontakt med dem veldig tidlig. Noen ble tatt i bruk umiddelbart i forbindelse med sikring av Forsvarets bygninger. Og så er det slik at uansett hvor mange heimevernssoldater vi har gående, må politiet be om at de skal bli brukt, og det må komme en formell forespørsel om bistand. Den forespørselen kom kl. 22.00 om kvelden, og da ble det bedt om at de stilte styrkene kl. 06.00 om morgenen. Det har ikke noe med at man teoretisk ikke kunne ha stilt tidligere, det har noe med at det ble bedt om dette fra politiets side, slik jeg har forstått det.

Marit Nybakk (A): Da går jeg ut fra at Forsvaret også vurderer om dette er godt nok. Kan jeg få et kort spørsmål til?

Møtelederen: Et tilleggsspørsmål skal du få.

Marit Nybakk (A): Det er et spørsmål som har vært stilt før i dag, jeg skal være veldig kort, og du må gjerne oppfatte det som hypotetisk.

Dersom noen i Forsvarets etterretningstjeneste, nå heter det vel Etterretningstjenesten, hadde hatt Breiviks virksomhet og innkjøp i kikkerten, ville sjefen for Etterretningstjenesten ha innrømmet det i en høring som dette?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg må vel gi et svar, og assisterende departementsråd gir et veldig godt svar: Man lyver vel ikke. Var det ikke det du sa?

Morten Tiller: Det er min oppfatning at ... som hovedregel ikke lyver.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv – deretter er det Foss.

Jeg har to spørsmål. Det ene går til statsråden.

Det er grunnlovsskranker mot bruk av forsvarsmakt mot norske borgere, derav bistandsinstruksen. Mener statsråden at bistandsinstruksen, eller rammene for bistandsinstruksen, derfor burde vært lovfestet? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet går til Tiller, som i sin forklaring til Gjørv-kommisjonen sa, og som vi også hørte i stad, knyttet til sikkerhetsklarering for dem som var i kriserådet, at for at Justisdepartementet som lederdepartement skal løse den utfordringen, må de være oppmerksomme på at det er en utfordring. Nasjonal sikkerhetsmyndighet har sagt at det ikke ville vært vanskelig å løse den utfordringen. Brakte du på bane det spørsmålet, slik at Justisdeparte-

mentet som lederdepartement kunne foretatt en vurdering av det spørsmålet?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Når det gjelder spørsmålet som ble stilt om bistandsinstruks, vil vi fremme et lovforslag våren 2013.

Morten Tiller: Da Regjeringens kriseråd kom sammen for første gang kl. 18.30 den 22. juli, var alle departementene til stede. Jeg oppfattet ikke på noe tidspunkt at det var en problemstilling knyttet til sikkerhetsklarering av de tilstedeværende. Jeg var meg heller ikke bevisst det, og jeg brakte det heller ikke på bane.

Per-Kristian Foss (H): Hvor mye er Forsvarets helikopterberedskap forbedret i dag i forhold til 22. juli, forutsatt en politianmodning?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Den er forbedret fordi da vi i 2009 så at vi ikke kunne ha styrker i Afghanistan uten å ha den beredskapen med helikopter for medisinsk evakuering og behandling, ble det gjort en vurdering, som også Stortinget er kjent med, om at vi tok av den beredskapen som hadde vært tidligere for å kunne yte. Det betyr ikke at Forsvaret ikke under noen omstendigheter kunne stille helikopter, men ikke med den beredskapen og innenfor de tidene som var da. Så da den helikopterberedskapen ble tilbakeført delvis i 2011, og når den blir det fullt ut fra 1. januar 2013, er det en betydelig forbedring i forhold til hvordan det var i fjor.

Per-Kristian Foss (H): Det er ikke mulig å være mer konkret på begrepet «hvor mye»? Betydelig forbedret, var det det du ...

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, det betyr at Forsvaret kan gi håndhevelsesbistand med helikopter, stille personell til disposisjon med helikopter eller samarbeide med politiets beredskapstropp. Det er det de også nå vil være trent til og klar for.

Per-Kristian Foss (H): På kort tid?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Ja, på den klartiden som er bestemt.

Møtelederen: Da er det Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er klart at det kommer en ny lov om håndhevelsesbistand våren 2013, så den kjenner vi jo ikke innholdet til, men jeg har lyst til å spørre mer om det som er satt i verk – nemlig den nye objektsikringsinstruksen, for det er jo noe som er vedtatt. Jeg har forståelse for at statsråden ikke har full oversikt over hva som ligger i det siden statsråden nylig har tiltrådt, men det er et så bredt panel at jeg forventer at andre som har vært der hele tida, kan gi meg fyllestgjørende svar på hvilke konsekvenser den nye objektsikringsinstruksen har i praksis. Det må kunne sies noe konkret om hva som positivt lig-

ger i det sånn at beredskapen styrkes. Så jeg ber om at den som har den nødvendige oversikten over det, forklarer det på en folkelig måte.

Møtelederen: Statsråd Strøm-Erichsen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Da vil jeg foreslå at oberst Skinnarland gir en redegjørelse om objektsikkerhetsforskriften.

Møtelederen: Den må være relativt kort, men vær så god.

Tonje Skinnarland: Det er vanskelig å gjøre det på en kort måte, men i essens er det en overordnet tverrsektoriell instruks som klargjør Forsvarets og politiets roller og ansvar knyttet til objektsikring ved bruk av sikringsstyrker, altså aktiv objektsikring. For Forsvarets vedkommende gjelder det forsvar av objekter som skal ivareta forsvarens, altså i krise og krig. For politiet gjelder det objekter som er utsatt for kriminalitet, herunder terror.

Det den klargjør, er at begge etater har et ansvar for egen objektsikring, og den klargjør også krav til et samarbeid. For Forsvarets vedkommende, i tillegg til vårt selvstendige ansvar for forsvar av objekter for å ivareta rikets sikkerhet, klargjør den også at politiet skal forhåndsdefinere de objektene hvor de ønsker forhåndsplanlagt bistand fra Forsvaret i andre typer situasjoner.

Møtelederen: Lundteigen til oppfølging.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det jeg spurte om, var: Hva er det nye i det? Jeg kan ikke se at det er noe nytt i at politiet eller andre forhåndsdefinerer hvilke sivile objekter som Heimevernet har et sikringsansvar for. Min realitetsforståelse er at sånn har det vært i lang, lang tid – heldigvis. Hva er det nye som ligger i det som gjør at beredskapen når det gjelder sivile sentrale objekter, nå vil bli bedre ivaretatt etter den nye instruksjonen kontra etter den gamle? Det er mitt spørsmål.

Møtelederen: Statsråd Strøm-Erichsen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg tror oberst Skinnarland skal få ordet – men det har jo vært denne forskriften som man også har jobbet med etter sikkerhetsloven. Men jeg tror kanskje hun skal utdype det.

Tonje Skinnarland: Jeg skal prøve å utdype det og se det i relasjon til det langtidsplanen trekker opp av den nye innretningen på Heimevernet, hvor den skal tydeliggjøres mer med tanke på objektsikring. Det innebærer at særlig Heimevernets områdestruktur vil dedikeres til de definerte objektene som står i Forsvarets objektsplan, og de som er forhåndsdefinert med hensyn til forhåndsplanlagt bistand. Det innebærer, som forsvarssjefen også sa, at man vil få økt målrettet øving og trening på disse objektene, slik at man er bedre i stand til å stille hurtig og være forhåndstrent for å sikre objektene i krise.

Møtelederen: Den tilmålte tiden for oppklaringsspørsmål er for lengst ute, men vi har god tid i forhold til den rammen vi har satt, så jeg foreslår at vi bare får stilt de spørsmålene som komiteen har. Da er det først Kolberg som har et spørsmål.

Martin Kolberg (A): Spørsmålet, eller problemstillingen, er: Vi har hørt sjefen for E-tjenesten her i forrige sekvens, og etter dere kommer PST-sjefene. Spørsmålet til Strøm-Erichsen er da: Mener Forsvarsdepartementet at det er rom for å etablere et nærmere samarbeid mellom E-tjenesten og PST? Hvilke fordeler kan vi i tilfelle ha av det? Jeg forstår veldig godt at her går det grenser, og jeg vet at man følger dem i henhold til det som Stortinget har bestemt – vi vet det – men jeg trenger et resonnement på om Forsvarsdepartementet ser at det ville være riktig med et tettere samarbeid, for etterretning kommer helt åpenbart til å bety veldig mye i terrorbekjempelsen i årene som kommer.

Møtelederen: Statsråd Strøm-Erichsen, vær så god.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: I 2006 ble det laget en ny instruks for samarbeid mellom E-tjenesten og PST. I 2008 kom det regelverket for denne felles analyseenheten, som har vært bra, og som helt sikkert kan videreutvikles.

Det er ikke tvil om at det er viktig at det er et samarbeid, og det la vel også etterretningssjefen ganske god vekt på. Her må man også se på om det er lovhindringer i veien for at samarbeidet ikke er så godt som det skal være. Når man leser instruksene og leser loven, er det vanskelig å se at det ikke er rom for godt samarbeid, i hvert fall når det gjelder E-tjenesten, som er under Forsvarsdepartementets ansvar. Men her må vi være åpne fra begge sider med hensyn til å finne ut om det kan være områder som hindrer godt nok samarbeid, som også er innenfor de rammer som vi mener at E-tjenesten og PST skal operere innenfor.

Møtelederen: Takk for det.

Da har Lundteigen tegnet seg for et spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, ordstyrer, jeg har behov for å forstå dette bedre. For når det i forbindelse med objektsikringsinstruksjonen blir nevnt områdestruktur og målrettet objektsikring, så er, i min erkjennelse, områdestruktur og HV-området så gammelt som HV er. Det var klart definerte geografiske områder, HV-områder, ulike tropper og det hele. Det at en hadde målrettet objektsikring med øvelser var òg en helt grunnleggende del av hele Heimevernets beredskapsorganisasjon.

Er det sånn å forstå at det er noe jeg ikke har fått med meg – i den forstand at vi nå er inne i, eller har vært gjennom, en periode hvor dette hovedpoenget med at områdene hadde objektsikring av definerte sivile objekter i sitt område og trente på det, ikke har fungert, eller ikke har vært oppgaven til HV? Er det det som er min svikt her i å forstå hvordan dere svarer på dette, og at en nå skal gjeninnfø-

re det som har vært Heimevernets opprinnelige funksjon, nemlig at man også skulle ha sivil objektsikring innenfor sitt område?

Møtelederen: Statsråd Strøm-Erichsen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Det er ikke slik at det ikke har vært objektsikring fra Heimevernet før. Det som er det nye, er arbeidet med objektsikkerhetsforskriften etter sikkerhetsloven som ble vedtatt og iverksatt i 2001, den forskriften som det har tatt lang tid – for lang tid – å få på plass, og det arbeidet som obersten prøvde å redegjøre for. Det er mulig at det går an å si mer om dette.

Møtelederen: Takk for det.

Da har vi kommet til veis ende i vår utspørring. Det er ingen flere spørsmål, og statsråden har mulighet til å foreta en kort oppsummering hvis hun ønsker det.

Jeg gir ordet til statsråd Strøm-Erichsen, vær så god.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen: Jeg vil takke for alle spørsmål.

Jeg tror egentlig at komiteen i det store og hele har vært inne på det meste. Jeg får heller oppklare skriftlig hvis det er ting som ikke er godt nok besvart.

Jeg vil bare legge vekt på det som dreier seg om fokuseringen i langtidsplanen på effektivt sivilt-militært samarbeid, som er en av Forsvarets hovedprioriteter. Målet er at vi skal være enda bedre til å ivareta samfunnsikkerheten og andre sentrale samfunnsoppgaver. Noe som kontrollkomiteen har vært mye inne på, er samhandlingen mellom Forsvaret og politiet, som er avgjørende for at Forsvaret kan yte så god og effektiv støtte som mulig dersom bistandsanmodningene kommer. Men det er veldig viktig å understreke at uansett hvor god, uformell dialog man har på grunnplanet eller i andre deler av organisasjonen, er det helt nødvendig at når Forsvaret skal yte støtte til politiet, må det skje på bakgrunn av en bistandsanmodning. Så er det jo selvfølgelig også viktig, som mange har vært inne på, at man kjenner til hverandres kapasiteter, og vet hva man kan bistå på. Jeg tror alle er opptatt av at her skal vi bli bedre. Det har øvelsene fokusert på, og det vil vi fortsette å fokusere på fremover.

Møtelederen: Takk for det.

Da vil jeg, på vegne av komiteen, takke for deres bidrag i denne kontrollhøringen. Vi vil ta det med oss videre i vår behandling av innstillingen

Vi tar pause i høringen frem til kl. 15.50.

Høringen ble avbrutt kl. 15.22.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.51.

Høring med tidligere PST-sjef Janne Kristiansen og tidligere PST-sjef Jørn Holme

Møtelederen: Da har vi kommet til siste del av denne høringsdagen, og jeg vil få ønske velkommen til tidligere sjefPST Janne Kristiansen og tidligere sjefPST Jørn Holme. Velkommen hit.

Jeg skal kort gjenta noen formaliteter: Det er viktig å svare kort og konsist. Lampen lyser når det er 30 sekunder igjen, og den slukner når tiden er ute. Mikrofonene må styres, hvis ikke bryter lydsystemet vårt sammen, og det er veldig kjedelig.

Det er lagt opp til at dere skal få 10 minutter hver til å innlede. Jeg vet ikke om dere er enige om en rekkefølge blant dere to? – Det ser ut til at Kristiansen starter med sine 10 minutter, og da gir jeg ordet til Janne Kristiansen. Vær så god.

Janne Kristiansen: Takk.

God ettermiddag og takk for invitasjonen.

PSTs oppgaver følger av politiloven. Det er blant tjenestens hovedoppgaver å forebygge og forhindre at det skjer terrorhandlinger i Norge. En sikkerhetstjenestes suksess måles i stor grad på fravær av hendelser. Når PST lykkes, vil det derfor sjelden bli kjent. Som vi alle så altfor godt vet: Den 22. juli klarte vi ikke å forhindre angrep.

22. juli-kommisjonen har sett på PSTs arbeid og prioriteringer i tiden fram mot 22. juli. Kommisjonen peker på en rekke forbedringspunkter for tjenesten, men anfører også at det ikke kan slås fast at PST kunne og burde ha oppdaget Breivik og avverget terrorangrepene. Dette svarer med funnene som er gjort av PSTs eget evalueringsarbeid, som ble avsluttet i mars i år.

I evalueringsrapporten pekes det på flere av de samme lærings- og forbedringspunktene som kommisjonen framhever. Også PSTs evalueringsrapport finner at det ikke er holdepunkter for at tjenesten – gjennom den informasjon som forelå og ved ordinær saksbehandling – kunne ha avdekket Breiviks planer. Dette inkluderer PSTs håndtering av Global Shield, som omtales i kapitlene 5 og 6 i PSTs egen evaluering.

PST har siden 2001 prioritert å forebygge trusselen fra ekstreme islamistiske personer og grupper. Senest i PSTs årlige trusselvurdering for 2012 fastholdes det at ekstrem islamisme fortsatt utgjør den største terrortrusselen i Norge. Arbeidet med å forebygge og forhindre terrorhandlinger fra ekstreme islamistiske personer og grupper hadde fremste prioritet da jeg ledet PST. Jeg står fast ved at denne prioriteringen var nødvendig og korrekt. De akutte utfordringene i enkeltsakene var betydelige og måtte håndteres.

Under min ledelse har PST blitt kritisert for å ha hatt oppmerksomheten i for stor grad rettet mot akutte enkeltsaker og trusler som måtte håndteres, slik at kapasiteten til å avdekke nye trusler og drive generell etterretning ble begrenset. Dette handler – slik jeg ser det – om helt nødvendige prioriteringer, ut ifra det trusselbildet vi så, og i lys av en tøff ressursituasjon.

Jeg vil også bemerke at det for en sikkerhetstjeneste er viktig å fange opp nye trusler. Særlig er soloterrorisme

blitt en utfordring. Soloterrorister utgjør en alvorlig trussel – uavhengig av hvilken ideologi eller hvilket motiv de måtte handle ut ifra.

Beredskap er et sentralt tema knyttet til evalueringen av 22. juli. PSTs rolle i krisehåndteringsfasen er i hovedsak å gi råd til andre etater i form av fortløpende trusselvurderinger og å avverge følgehandlinger. PST ivaretok oppgavene ved bl.a. å utarbeide trusselvurderinger, livvaktoppdrag, sikkerhetsrådgiving og informasjon til samarbeidende utenlandske tjenester. PSTs evaluering viser at vi likevel ikke var godt nok forberedt og øvd når det gjaldt krisehåndtering, herunder ansvarsfordeling i organisasjonen. Dette hadde imidlertid ikke vesentlig konsekvens for krisehåndteringen etter terrorangrepene.

For en sikkerhetstjeneste er det helt avgjørende å holde seg innenfor det legale rammeverket som er satt. Like viktig er det å utnytte det potensial dette gir tjenesten. PST og jeg har pekt på at det har utviklet seg en forsiktighetskultur i kjølvannet av Lund-kommisjonens rapport fra 1996. Dette var jeg klar over, og vi iverksatte konkrete tiltak for å motvirke dette. Jeg vil her vise til min forklaring til Gjörv-kommisjonen, nederst på side 7 flg., og jeg har også nevnt noe om dette i min anbefaling avslutningsvis i samme forklaring.

I framtiden vil PSTs arbeid med de akutte truslene fortsatt være avgjørende. Det samme gjelder evnen til å se framover og oppfange nye trusler. Kommisjonens rapport, PSTs eget evalueringsarbeid og Traavik-utvalgets funn vil utgjøre et godt utgangspunkt for videreutviklingen av tjenesten.

Det er også, slik jeg ser det, avgjørende at lovgivende og bevilgende myndigheter bidrar til å legge til rette for sikkerhetstjenestens betydningsfulle arbeid. Like viktig vil det være at vi som samfunn har en åpen og god debatt om den vanskelige balansegangen det er mellom rettssikkerhet og personvern på den ene siden og beskyttelsen av et sårbart samfunn på den andre siden.

Jeg vil understreke helt til slutt at sikkerhet uansett koster.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til Jørn Holme, som også har inntil 10 minutter. Vær så god.

Jørn Holme: Ærede komité.

Jeg var PST-sjef fra august 2004 til oktober 2009. Før det hadde jeg vært statssekretær for justisminister Dørum fra oktober 2001 til juni 2004.

Først om rollen til PST og politiet, slik jeg ser det. Mitt ansvar var – inntil høsten 2009 – å forebygge slike angrep på nasjonen, med fokus på å finne potensielle gjerningsmenn og deretter overvåke dem. Etter 11. september 2001 i USA, Madrid-bombene i 2004 og London-bombene i 2005 hadde PST hovedfokus på å forebygge ekstrem islamistisk terror. Vårt militære engasjement i Afghanistan og den stadig mer ustabile situasjonen i Pakistan forsterket dette. Men vi hadde også et sterkt fokus på høyreekstremer grupper, og etter hvert mer og mer på ustabile og farlige

personer. Dette arbeidet ble i min tid styrket, og jeg kommer tilbake til de såkalte soloterroristene – eller det som jeg kaller soloaksjonister – senere.

Vi foretok registreringer, vi hadde personkontakt, vi brukte tekniske metoder, herunder avlytting, og utvekslet informasjon med norske og utenlandske partnere, bl.a. tollvesen og fengselsvesen. PST ledet også den såkalte kontaktgruppen for terrorhandlinger, som Bondevik II-regjeringen opprettet i 2005 etter kongelig resolusjon. Her møtte jeg mange etatsledere to ganger i året for nettopp å diskutere forebyggende sikkerhet. Etter 2009 vet jeg ikke noe mer om den gruppen.

Politidirektoratet og politiet hadde på sin side ansvaret for sikkerheten til regjeringen, deres fysiske sikkerhet, å møte terrorangrep med tiltak og forebygge flere angrep og deretter pågripe de ansvarlige. Samarbeidet med politiet, og særlig Oslo-politiet, var godt. PST og Oslo-politiet gjennomførte også i min tid en egen terrorøvelse for nettopp å øve samhandling, og det var på vårt initiativ.

Jeg vil gjerne si noe om observasjonen fra kommisjonen om forsiktighetskultur, jeg vil si noe om soloaksjonistene, kontakten med politisk ledelse i departementet og regjeringskvartalets sikkerhet.

I fortiden lå Lund-kommisjonen og Berge Furre-saken som en nær påminnelse om en overivrig overvåkingstjeneste som gjerne gjorde for mye enn for lite. Stortinget styrket derfor sitt eget EOS-utvalg i betydelig grad, særlig med fokus på at PST ikke overvåket politisk virksomhet. EOS-utvalget sjekket regelmessig ikke bare metodebruk og overvåking, men også tjenestens registreringer. PST fikk ofte kritikk for ulovhjemlede registreringer, og jeg kan ikke se bort fra at dette kan ha bidratt til en forsiktighetskultur i vår tjeneste, også for å unngå kritikk.

Her bør man se på regelverket på nytt og kanskje legge terskelen for registrering lavere, også for å fange opp bekymringsmeldinger om enkelte personer uten at man vet at de er ekstreme.

Så til soloaksjonistene. I 2005 vedtok Stortinget etter en bred debatt nye overvåkingsmetoder for PST, og om aksess til disse på et tidlig stadium, såkalte forebyggende saker. Disse metodene har vært viktige i flere saker og avverget ulike typer angrep på vår sikkerhet, uten at jeg kan komme mer inn på det her. Metodene er ikke minst viktige for å beskytte dere politikere, og jeg har sagt flere ganger at det regelverket som vi fikk fra Bondevik II-regjeringen, skulle tåle både onde og gode dager. Og skulle man mot formodning få et terrorangrep, burde ikke PST-sjefen kreve nye og omfattende overvåkingsregler. Det hadde man allerede fått.

Soloaksjonister ble stadig viktigere i min tid, særlig mentalt ustabile, avvikende og truende personer i forhold til våre politikere. Vi ansatte derfor en egen psykolog som kunne holde kontakten med behandlende lege eller psykolog. Farlige og ustabile personer var også et tema i samhandlingen med Politidirektoratet. Av og til initierte vi innleggelse, og i ett tilfelle ble en svært farlig utlending uttransportert.

Det var også en stor ressurs å få livvaktene tilbake til PST etter behandling i revidert nasjonalbudsjett i 2005, særlig i forhold til de mentalt ustabile. PST hadde gjennom loven det operative, forebyggende ansvar for statstjenes-

ten, og PST fikk også etterforskningsansvaret i disse sakene overført fra Riksadvokaten fra det ordinære politiet. Alt dette tilsa også at livvaktansvaret lå i PST, med korte rapporteringslinjer mellom egne avdelinger. I andre land var det også normalt sikkerhetstjenesten som hadde livvaktansvaret, som i de nordiske land. Operativ samhandling med E-tjenesten viste seg helt avgjørende for livvaktoppdragene, ikke minst med de svært farlige oppdragene i Afghanistan og Pakistan.

Så til forholdet til Justisdepartementet, herunder budsjett. Jeg har aldri i min tid opplevd detaljstyring fra de to justisministre jeg var underlagt, Dørum og Storberget. Jeg hadde også en god og svært nær dialog med Storberget. Han var genuint opptatt av PST, ikke minst vår åpenhet og vårt samarbeid med muslimske organisasjoner. Jeg opplevde imidlertid at han ofte ikke fikk budsjettmessig gjennomslag i Finansdepartementet og regjeringen for reelt større kapasitet til PST. Unntaket var livvaktstjenesten, som gradvis ble styrket etter hvert som behovet meldte seg, særlig med tunge Afghanistan-oppdrag. Ett år fikk vi noen flere spanere; det var vel unntaket. Den budsjettøkningen vi fikk utover dette, gikk stort sett med til å dekke opp utgiftene med de nye arbeidstidsbestemmelsene i den avtalen som Politidirektoratet inngikk med Politiets Fellesforbund, nemlig om hviletid med åttetimersregel og ellevetimersregel.

Om regjeringskvartalet: Da jeg overtok som sjef PST i august 2004, ble jeg gjort oppmerksom på prosjektet Regjeringens sikkerhet av min forgjenger Arnstein Øverkil. Han uttrykte oppgitthet over at PST utover ansvaret for trusselvurderingen ble holdt utenfor prosjektet, et prosjekt som bare politidirektøren og forsvarssjefen var involvert i. Justisdepartementet ble også holdt utenfor. Etter noen år som PST-sjef ba jeg likevel om en kort orientering om planene for stenging av Grubbegata, og denne orienteringen fikk jeg da av min livvaktleder, som hadde vært involvert i prosjektet i Politidirektoratet. Jeg husker jeg fikk presentert analyse av et tenkt scenario med en ett tonns bombe i Grubbegata, med de store konsekvenser det fikk. Jeg var fra det tidspunktet også oppgitt over at Grubbegata ikke ble stengt ut fra sårbarheten i seg selv, ikke trusselnivået, men det skulle altså PST ikke blande seg inn i, var beskjeden. Jeg skjønner heller ikke det strenge graderingsnivået rundt stengingen av Grubbegata, og at så få personer ble involvert, for stenging av Grubbegata var jo en gjenganger i media, særlig etter kontakten med Oslo kommune. Det som imidlertid forundret meg mest, var at innkjøring til bygningene ikke ble sperret – en liten lastebil kunne egentlig ta fart og kjøre inn døra til høyblokka – og at det heller ikke ble satt opp materiell for midlertidig sperring av politiet i forbindelse med umiddelbart økt trusselnivå.

På slutten av min periode i PST la Statsministerens kontor imidlertid om praksis og involverte Justisdepartementet mer i saker som gjaldt regjeringens sikkerhet. Politidirektoratet måtte da gå linjen gjennom Justisdepartementet, og på den måten ble også samhandlingen med PST bedre.

Møtelederen: Takk for deres innledninger.

Da er det Geir Jørgen Bekkevold, som er saksordfører, og som har inntil 10 minutter til disposisjon. Det er de

som spør, som selv styrer sin egen tid, uten innblanding fra møtelederen. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Til Janne Kristiansen: I din forklaring til 22. juli-kommisjonen sa du at det forelå store barrierer for informasjonsdeling mellom E-tjenesten og PST, og at det var av juridisk karakter. Hvilke konsekvenser har det fått?

Janne Kristiansen: Grandhagen og jeg var begge nye i januar – eller jeg startet to måneder før ham. Ved et av våre første møter var vi helt enige om å identifisere de legale barrierene som var mot at vi skulle utveksle informasjon, så det var fra første stund et av de hovedpunktene vi samarbeidet om, å få det identifisert. Det endte jo etter hvert opp i et brev til Justisdepartementet – det ble altså informert til Justisdepartementet – hvor vi ønsket enklere og bedre muligheter for å utveksle informasjon. Det krever altså regelendring og antakeligvis lovendring. Det er slik at vi har forskjellig regelverk som styrer oss.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du avsluttet ditt innlegg med å si at sikkerhet koster, og det tror jeg vi alle er enige om. Men i din forklaring har du også presisert at terskelen var veldig høy fra PSTs side når det gjaldt å melde fra om ressursbehov til Regjeringens sikkerhetsutvalg, RSU. Hva er årsaken til at den terskelen opplevdes så høy fra PSTs side?

Janne Kristiansen: Den opplevdes ikke høy, den skal være høy. Man skal ha god begrunnelse for å melde inn til RSU og til revidert. Vi kom med satsingsforslag på vanlig måte. Å melde inn til RSU er en annen måte å be om penger på, men terskelen der skal være høy.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men hvilke konsekvenser har det fått at PST ikke har fått de ressursene de har bedt om, og helt klart hatt behov for?

Janne Kristiansen: Jeg tror jeg må svare det jeg har sagt. Jeg har vært helt uttømmende i min forklaring til kommisjonen. Jeg har også forklart meg nøye til Traavik-utvalget. Det er vanskelig for meg her å si noe om hva det kan ha ført til. Vi kan ikke si noe om kapasiteter i en åpen høring. Det er klart at vi har spilt inn til Justisdepartementet, som da har spilt inn videre – det vet ikke jeg – de ønsker vi har hatt om det vi mener var helt nødvendig for å kunne ivareta den oppgaven vi var gitt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I forklaringen understreker du at møtene i Regjeringens kriseråd ikke var satt sammen slik at det kunne fungere etter planen, ettersom det var så mange som ikke var sikkerhetsklarert – altså at flere personer i Regjeringens kriseråd ikke var sikkerhetsklarert – og at du derfor understreket at Regjeringens kriseråd ikke var et sted som var egnet for diskusjon av tiltak. Det sier du til kommisjonen. Hvilke konsekvenser fikk det at Regjeringens kriseråd ikke var satt sammen slik at det kunne fungere etter planen?

Janne Kristiansen: Problemet denne dagen – og nå snakker jeg om 22. juli og det første møtet der – var at veldig mange var bortreist, det var en fredag ettermiddag. Det kom, slik jeg så det, flere som var NK-er, og kanskje enda lenger ned. Jeg spurte om alle var sikkerhetsklarert, og det fikk jeg ikke noe klart svar på. For meg var det på det tidspunktet umulig å komme med informasjon i åpent møte, når jeg ikke var klar over hvem i det møtet som var, eller ikke var, sikkerhetsklarert. Situasjonen var uklar, og jeg kunne ikke si noe annet enn at de som trengte informasjonen, fikk den, og det var mine overordnede i Justisdepartementet. De fikk den, helt klart, og de videreformidlet helt sikkert dette til dem som trengte å få den. Informasjonen ble gitt, men i det møtet var situasjonen litt uoversiktlig når det gjelder hvem som var der. Det var vanskelig for meg som PST-sjef, som da satt på en del gradert informasjon.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så det betyr ikke at man ble forhindret fra å iverksette gode tiltak fordi det var mennesker i Regjeringens kriseråd som ikke var klarert? Du gikk bare et steg høyere opp, og visste at de tiltakene du foreslo, ville bli iverksatt?

Janne Kristiansen: Jeg tok opp det jeg skulle med Morten Ruud, departementsråd og Hans Olav Østgaard, assisterende departementsråd. Det var også direkte kontakt mellom meg og folk i Forsvarsdepartementet som var til stede, som jeg visste hvem var, og visste var gradert til det høyeste nivå, så det ble ivaretatt. Vi – eller jeg, jeg får snakke for meg selv – snakket ikke fritt der i det møtet, men informasjonen ble gitt til dem som skulle ha den.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Et helt annet spørsmål: Har dere gode nok rutiner i PST for å informere andre lands sikkerhetstjenester når det skjer slike terrorangrep som vi opplevde 22. juli?

Janne Kristiansen: Det jeg kan si, er at vi har fått meget god tilbakemelding på at vi ga god informasjon til alle samarbeidende tjenester. Noe mer kan jeg ikke si om den saken.

Møtelederen: Takk for det. Da er neste ut Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Martin Kolberg (A): Jeg tar et konkret spørsmål til Holme først, så det ikke forsvinner her. Det er: Du sa at PST ikke fikk være med i regjeringens sikkerhetsprosjekt, og at det var frustrasjon rundt det. Hvem var det som holdt PST utenfor det prosjektet?

Jørn Holme: Vi fikk høre at dette var et prosjekt som bare skulle involvere Forsvaret og Politidirektoratet. Det hadde blitt bestemt i samhandling mellom Statsministerens kontor og Politidirektoratet. PST hadde vært involvert i trusselvurderingen i prosjektet, men de to som eide prosjektet, var forsvarssjefen og politidirektøren. Det skapte nok reaksjoner i tjenesten at ikke selve sikkerhets-

tjenesten, som politiet har, faktisk var medspiller i dette videre.

Martin Kolberg (A): Bare ett spørsmål til om dette: Hva tror du om begrunnelsen for det?

Jørn Holme: Jeg vet ikke så mye om det. Jeg tror på mange måter man tenkte at veldig, veldig få personer skulle være involvert i det. Det var elementer i det prosjektet, som jeg kjente godt, som var særdeles gradert, men andre elementer var det ikke behov for å ha så høy gradering på. Det tror jeg er noe av grunnen til at det gikk så galt som det gjorde, nemlig at hele prosjektet – ikke bare det svært sensitive – skulle behandles av så få personer. Men det er det som sagt andre enn PST som må svare for.

Martin Kolberg (A): Så til Janne Kristiansen: Vi har jo lest og sett og hørt – og lest nøye – det du har sagt til kommisjonen, og vi har alt med oss. Men likevel, verbalt: Kommisjonen sier jo at hvis PST hadde gått bredere ut, som det heter, hadde man hatt en sjanse til å finne Breivik i tide. Hva er din kommentar til det? Når dere ikke gjorde det, er det et ressurs spørsmål, eller er det et organisasjonsspørsmål, slik du tenker det?

Janne Kristiansen: Nå har PST i sin egevaluering i to kapitler gjennomgått dette veldig nøye. Jeg tror ikke jeg skal si noe annet enn at jeg må slutte meg fullt ut til PSTs egevaluering i kapitlene 5 og 6. Jeg vil bare for egen del si: Det var snakk om disse listene – og dette har jeg vel sagt mange nok ganger til nå – men uansett vet jeg ikke helt hvordan man ville reagert dersom det var slik at vi med det trusselbildet vi hadde, skulle konsentrere oss om det som var legal import av lunte – lunte som kan kjøpes i enhver butikk her for 100 kr. Det øvrige som ble tatt inn av gjerningsmannen, gikk via Sverige og hans egen adresse der. Det var én av disse forsendelsene – på 122 kr eller 120,22 kr, eller hva det var – som kom til Norge. Hadde det ikke skjedd noe galt, vet jeg ikke helt hvordan EOS-utvalget ville reagert. Det får vi bare gjette på. Det var dessverre slik.

Martin Kolberg (A): Holme sa i sin innledning her at han – dette er mine ord nå – ikke hadde noen ting å bebreide de to justisministrene som har vært hans, vi får si, sjefer, og at kontakten hadde vært god. Hvordan vil du karakterisere din kontakt med departementet i din periode?

Janne Kristiansen: En meget god kommunikasjon, ikke minst med toppledelsen og Knut Storberget. Det skal han ha all honnør for – og også sittende justisminister. Det er klart at når det ikke har skjedd noe i et land – dette har jeg hørt mange ganger – man får jo ikke gehør før noe skjer. Dette har jeg hørt mange ganger, og det er jo mange som ønsker de midlene vi har, og de ressursene vi har når det gjelder penger, så jeg forstår jo selvfølgelig at en justisminister kanskje ikke får gehør for at en sikkerhetstjeneste trenger ressurser og må få et høyere budsjett. Faktum er at vi nok trengte langt

mer for å komme på det nivået hvor jeg mener vi burde være.

Martin Kolberg (A): Har det vært en forsiktighetskultur i PST som har hemmet PSTs virksomhet? – helst til begge, hvis tiden tillater det, og det gjør den kanskje ikke, så derfor spør jeg Holme.

Møtelederen: Tiden er omme, så et kort svar er påkrevet.

Jørn Holme: Ja, jeg tror at den sterke – jeg holdt på å si – overvåkingen som var nødvendig når det gjelder fortiden i EOS-utvalget, kan ha bidratt til at man ikke turte å legge informasjon inn i datasystemene. Det tror jeg ikke hadde noen konkret rolle her, hvis jeg skulle se på det i ettertid, på bakgrunn av det jeg vet av fakta i kommisjonsrapporten. Men hvis man da ønsker at PST også skal ta imot flere bekymringsmeldinger fra publikum – tips og den typen ting – må man ta stilling til hvordan det skal behandles når det gjelder dataregistrering. Etter mitt syn er ikke det overvåking, men man må ha et sted å ha informasjonen, og da er det viktigere at EOS-utvalget har mer fokus på det vi kaller overvåking – altså den typen spaning og konkrete saker – så jeg tror nok at man må se på regelverket for registrering på nytt.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og jeg som skal stille spørsmålene, og jeg overlater møteledelsen til nestleder Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen hadde her overtatt som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder.
Ordet går til Fremskrittspartiet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det. Først til Kristiansen: Listen for registrering er et sentralt tema etter at Gjorv-kommisjonen mener at PST kunne ha oppdaget terroristen hvis de hadde anlagt et bredere fokus. Innenfor dagens juridiske rammer, ville det etter din oppfatning vært lovlig å registrere terroristen i deres registre?

Janne Kristiansen: Man kunne lagt ham inn innen fire måneder. Dette er den nye politiregisterloven, som er vedtatt, men ikke igangsatt – men det var allikevel igangsatt med velsignelse av Justisdepartementet.

Nå er det jo slik at fire måneder er veldig kort tid i forbindelse med at man skal få det inn. Det skal vurderes, og så skal man se om man kan få det med. PST får så mye informasjon hver dag at man hele tiden må gjøre skarpe prioriteringer av hva som skal legges inn.

Anders Anundsen (FrP): Men ville det som sto på denne Global Shield-listen, være tilstrekkelig for at PST normalt hadde registrert det?

Janne Kristiansen: Nei, det ville aldri bli registrert normalt. Da måtte det vært et prosjekt innenfor dette, og det prosjektet kom aldri på mitt bord, selv om vi hadde et møte med TAD-sjefen tre uker etter at de gikk inn i det prosjektet. Men jeg ble aldri informert om det, selv om jeg er et stort informasjonspunkt i de møtene.

Anders Anundsen (FrP): Holme, du nevnte i din innledning at du mener en må redusere terskelen for registrering. Mener du at den skal reduseres til det nivået som vi snakker om her?

Jørn Holme: Jeg deler jo Kristiansens oppfatning av at det var hjemmel for å legge navnet på denne tollisten inn i sitt register. Men det er klart at man må ta imot tips, man må få lagt informasjonen et sted, som gjør at hvis man får annen informasjon, så ser man at det ligger informasjon også om samme person. Da må man ikke være så redd for politisk overvåking. Det er klart at der har man utfordringer, sett i ettertid, med å få et bedre regelverk.

Anders Anundsen (FrP): Kristiansen, du har i din forklaring til Gjorv-kommisjonen vært veldig tydelig på – i hvert fall ifølge deg selv – at du var tydelig på hva som var nødvendig for å styrke PST i forhold til det nye trusselbildet, hva som skulle til av ressurser og metoder. Du sier vel egentlig at du ble hørt, men du ble ikke lyttet til. Var det rett og slett det at du ikke ble tatt ordentlig på alvor – eller hva skyldes dette?

Janne Kristiansen: Jeg tror nok jeg ble tatt på alvor, for jeg var nokså direkte, men det er likevel et spørsmål om hvor ressursene skal fordeles.

Anders Anundsen (FrP): Ja, for du var helt tydelig i ditt budskap til departementet?

Janne Kristiansen: Jeg mener jeg pleier å være tydelig, og jeg var like tydelig overfor både departementet og andre.

Anders Anundsen (FrP): Hadde du inntrykk av at Justisdepartementet tok det på alvor, men – som du sa – at i budsjettsammenheng fikk det ikke gjennomslag? Men en del av dette er jo ting som Justisdepartementet selv kunne arbeidet med, og som ikke nødvendigvis handler om ressurser.

Janne Kristiansen: Departementet så hva vi trengte, og hadde forståelse for det. Jeg har ikke vært politiker noen gang, så jeg vet ikke hvordan denne kabalen legges. Men jeg forstår også at det ikke var lett å få gehør for det PST ba om i den endelige duellen man har om ressursene i regjeringen.

Anders Anundsen (FrP): Men du var også tydelig på hva slags konsekvenser det kunne ha hvis ikke PST fikk de ressursene som de ba om?

Janne Kristiansen: I min tid hadde vi en trusselvurdering som også var åpen. Så sa vi også at den gikk lenger og lenger hvert år, og at den som kom i 2011, vel var den som gikk ganske langt. Så vi var tydelige også i trusselvurderingene som var åpne – og jeg har vært tydelig.

Anders Anundsen (FrP): Så vil jeg over til dette med forsiktighetskultur og denne frykten for EOS-utvalget, som jeg må innrømme at jeg har veldig vanskelig for å skjønne. EOS-utvalget er Stortingets kontrollorgan, som skal sørge for at tjenestene ikke går utover det juridiske rammeverket som Stortinget har fastsatt. Hvorfor var dere så redde for merknader fra EOS-utvalget? Altså: Hvis EOS-utvalget er misfornøyd med PST, sender de en melding til Stortinget som kontroll- og konstitusjonskomiteen behandler hvert år, og så er det Stortinget som kan bidra til fastsetting av de rammene hvis det er uenighet mellom tjenesten og EOS-utvalget om tolkningen.

Hvorfor var dere så redde for den diskusjonen? Jeg vil gjerne høre Kristiansen først.

Janne Kristiansen: Jeg kom til PST og opplevde at man fremdeles var preget av den rapporten som kom fra Lund-kommisjonen i 1996.

PST-ansatte tar den kritikken man får fra EOS-utvalget – ikke bare i rapporten, men det kom masse underveis – på det dypeste alvor.

Anders Anundsen (FrP): Det er veldig bra – det er veldig bra. Men det er vel likevel et handlingsrom i loven som PST må ha en mening om. Hvis de mener de blir utfordret på at EOS-utvalget innskrenker det, er det jo Stortinget som til slutt vil bidra i den tolkningen.

Janne Kristiansen: Slik jeg så det, var at reglene er satt under den kalde krigen, og da er det overvåking i den situasjonen. I dag er det ikke det vi holder på med; i dag er det voldskriminalitet. Hva som puttes inn i det vanlige politiets register, hvor alle har tilgang, er jo massivt i forhold til hva PST kan putte inn i sitt register, som nesten ingen har tilgang til. Det er et tankekors for meg. Men for meg var det også viktig å få sagt at man må ha gode arbeidshypoteser, og så får man putte inn det man mener er nødvendig. Men det er vanskelig når folk har frykt for å ta ansvaret for kritikken. Det er slik det er. Men folk vil ikke ha kritikk, og det er veldig ordentlige folk som jobber i PST.

Møtelederen: Da takker vi for spørsmål og svar i denne omgang, og klubba går tilbake til leder.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Dette spørsmålet går til begge to. Mener dere at dere var i stand til ressursmessig å opp-

fylle de mål departementet satte for tjenesten mens dere var sjefer?

Jørn Holme: Ja, vi forholdt oss til de rammer vi fikk, og vi måtte prioritere enda strengere. Det er klart at også i min periode – som også Kristiansen sa – var fokuset på ekstrem islamisme det som tok ...

Per-Kristian Foss (H): Til spørsmålet – helt konkret: De mål departementet satte for tjenesten, var dere i stand til å oppfylle dem med de pengene dere fikk?

Jørn Holme: Hadde det vært en alvorlig, kritisk situasjon, hadde vi måttet si fra, knyttet til det. Det var også endringer i trusselbildet som gjorde at vi av og til kommuniserte med regjeringens sikkerhetsutvalg. Men jeg må medgi at budsjettsituasjonen til PST var generelt sett presset i forhold til operativ kapasitet utover livvakt, både i etterforskningssaker og forebyggende saker. Det var departementet svært godt orientert om i ulike sammenhenger. Jeg vil tro at også komiteen har tilgang til den korrespondansen.

Per-Kristian Foss (H): Så var det til Janne Kristiansen.

Janne Kristiansen: Jeg har sagt det innledningsvis, jeg har sagt det til Gjerv-kommisjonen, og jeg har sagt det i andre sammenhenger: Det måtte foretas klare prioriteringer hver eneste dag. Jeg tror ikke jeg skal si mer ...

Per-Kristian Foss (H): Så du var altså ikke i stand til å oppfylle alle de mål departementet har satt? Er det riktig oppfattet?

Janne Kristiansen: Jeg beklager, men jeg ønsker ikke å gå nærmere inn på det. Jeg har sagt ...

Per-Kristian Foss (H): Da går jeg tilbake til det du sa selv i høringen tidligere, nemlig at du sammen med Grandhagen så på kommunikasjonen med E-tjenesten, og mente det var behov for nye regler, kanskje også lovendringer, som du sa. Når og hvordan ble det formidlet til departementet?

Janne Kristiansen: Vi har hatt dialogmøter, og vi har snakket om det i dialogmøter. Vi har også gitt uttrykk for dette. Det var i hvert fall et skriv i 2011 hvor vi ga uttrykk for dette.

Per-Kristian Foss (H): Skriftlig altså?

Janne Kristiansen: Ja, gradert informasjon.

Per-Kristian Foss (H): Det er jo det meste som gjelder å beskytte et departement.

Janne Kristiansen: Det er også noe som heter lojalitetsplikt.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg godt.

Holme sa nå nylig i høringen at du mente at det er nødvendig å se på regelverket for registrering på nytt – altså hva man kan innhente av informasjon – ut fra at du mente, så vidt jeg forstår, at det man gjorde av innskjerpinger etter den kalde krigen, ikke lenger var til stede på samme måte. Formidlet du det til departementet i din tid?

Jørn Holme: La meg først få si at vi var også glad for at EOS-utvalget fant kritiske forhold. At de fant skjeletter i skapet, for å si det sånn, var veldig bra. Det gjorde også at tjenestene ble bedre. Så vi fikk i mange tilfeller berettiget kritikk fra EOS-utvalget. Jeg har bare lyst til å si det. Ikke minst gjaldt det at særlig PST-kontorene våre rundt i landet hadde en helt annen terskelforståelse i forhold til muslimenes ekstremisme enn det vi hadde sentralt på kontoret – kanskje knyttet til at det bare var politifolk, mens vi hadde flerfaglighet i Oslo. Men det tok vi på alvor.

Per-Kristian Foss (H): Mitt spørsmål var ...

Jørn Holme: Vi var opptatt av at vårt dataregistrerings-system var vårt arbeidsregister, og da måtte vi også få anledning til – som også Kristiansen var inne på – å legge inn mer informasjon som var usikker. Det var det et behov for. Men ved siden av PST-registeret har vi altså krimregistre-rene, altså etterrettingsregistre til Politiet. Der hadde også PST mulighet til å legge inn informasjon, slik at man ikke var bundet til bare å legge informasjonen inn i PST-systemet. Man kunne også legge det inn i ...

Per-Kristian Foss (H): Unnskyld at jeg avbryter, men du sa konkret at du mente det var behov for å se på regelverket for registrering på nytt. Formidlet du det synspunktet til departementet før du gikk av?

Jørn Holme: Vi mente at det systemet som vi hadde, var i strengeste laget.

Per-Kristian Foss (H): Ja vel. Takk.

Jørn Holme: Men jeg har ikke noen dokumentasjon i form av brev osv. tilgjengelig på det.

Per-Kristian Foss (H): Bare et siste spørsmål, til Janne Kristiansen: I Aftenposten i dag kommer det til uttrykk en rekke kritikkpunkter mot interne forhold i PST: «dårlig samarbeid», «hierarki», «lite fleksibilitet», «mange små seksjoner» osv. Kjenner du deg igjen i den kritikken? Nå kan du jo snakke frimodig, du har gått av i tjenesten, og dette er ikke sikkerhetsbelagt om du sier noe om det. Kan du si om du synes du kjenner deg igjen i det som Aftenposten skriver i dag?

Janne Kristiansen: Jeg har forklart meg til Gjørvkommisjonen, at da jeg kom, kom jeg utenfra, fra en ikke-politiorganisasjon, og for meg er det vanskelig å jobbe med barrierer slik som det er i en politiorganisasjon og i et hierarki. Det var også årsaken til at jeg gjorde en del grep

umiddelbart for å jobbe rett inn i organisasjonen og hver dag møte mine avdelingsdirektører etter morgenmøtet for best mulig å drøfte på bredt grunnlag hva som var dagens og for øvrig – ja, ikke langsiktig, det var i ledermøte, men ikke minst få dialogen, få ned barrierene.

Møtelederen: Takk for det.

Tiden er ute. Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til dette med forsiktighetskultur: Lund-kommisjonen var jo i 1996, og så hadde du den episoden med den amerikanske ambassaden for kort tid sidan, der gamle PST-tilsette framleis dreiv og overvakte venstresida og tok bilete av oss som demonstrerte, osv. Er det ein forsiktighetskultur i forhold til å halda på med det ein har halde på med i den kalde krigen de snakkar om?

Janne Kristiansen: Det er en forsiktighetskultur ved å holde seg innenfor reglene om registrering av informasjon. Hvem som var i denne ambassadesaken, tror jeg ikke har noe med dette å gjøre, men uansett, organisasjonen ønsker å gjøre ting riktig. Det er svært kompetente, men også veldig ordentlige mennesker, som vil gjøre jobben innenfor det regelverket som er satt, og som synes det er ille når man får kritikk for å skulle ha gjort feil. Derfor ønsker man å gjøre alt korrekt, og da er det menneskelig å trekke seg litt tilbake.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg er ikkje ueinig i det. Men du seier jo at de fekk for lite pengar, og spørsmålet mitt er eigentleg då: Brukte de pengane rett? Det er det me snakkar om. Eg vil gjerne at du òg svarer på det, Holme. Kva gjorde de for å rydda opp i den kalde krigen i PST og bruka ressursane korrekt?

Jørn Holme: Vi gjorde mye for å rydde opp i den kulturen, og før meg begynte Sefland med det, som på mange måter skal ha stor ære for å ha begynt den jobben. Det viktigste for oss var flerfaglig kompetanse og å få andre mennesker enn politifolk med ofte bare ett års utdanning, som det gamle POT var bygd opp av. Med det nye trusselbildet var det viktig å møte våre nye landsmenn på en helt annen måte, også være sikkerhetstjeneste for dem, for på mange måter var det jo våre muslimske nordmenn som var mest utsatt for voldelige angrep, egentlig ikke oss andre. Det hadde vi da også stort fokus på, også faktisk av og til å beskytte imamer. Så jeg føler at den tjenesten jeg forlot høsten 2009, var en moderne sikkerhetstjeneste på lik linje med og like god som PET i Danmark og Säpo i Sverige. Vi hadde forlatt det gamle bildet i betydelig grad, og vi hadde også innført et nytt prinsipp faktisk, «need to share» i stedet for «need to know», nemlig at informasjonen gikk mye mer gjennom hele organisasjonen istedenfor at veldig få rapporterte i linjen opp til sjefene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Før du, Janne Kristiansen, får svara på same spørsmåla, føyer eg til eitt til. Me

hadde jo militær etterretning inne, og de skal no samarbeida om høgreekstremisme, frå 2012 har de fått det mandatat. Kva er hovudgrunnen til at de ikkje har samarbeidd om det før 22. juli? Det undrar eg meg litt over frå mi side.

Janne Kristiansen: Jeg slutter meg til alt Grandhagen sa – jeg fulgte med på hva han sa. Jeg oppfattet ikke ting akkurat slik som representanten, men jeg må si at vi hadde et utmerket samarbeid på alle de utfordringer vi så som vi kunne samarbeide om, og hele tiden hadde vi et fokus på det, også nedover i organisasjonene våre.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men han var eksplisitt på at de ikkje samarbeidde før 22. juli om høgreekstremistane.

Janne Kristiansen: Jeg kan ikke si annet enn at jeg slutter meg til det han sa. Vi har samarbeidet om det trusselbildet vi så sammen, og det vi har sett alene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Frå 2012 skal ein altså samarbeida om dette. Men det betyr jo at frå PST si side var det ikkje noko initiativ for at ein skulle samarbeida om høgreekstremistane før 22. juli?

Janne Kristiansen: Hvis man leser vår trusselvurdering, ser man også hva vi har ment om høyreekstremisme utover. Jeg vil vel si at Holme etterlot et PST som hadde fått mer eller mindre bukt med høyreekstreme grupper slik som vi så det, og hvor det ikke var noen klare ledere. Jeg viser til trusselvurderingene fra både 2009, 2010, 2011 og også for i år. Det var en prioritet som Holmes regime hadde klart å få bukt med, slik som vi så det. Og hvis man snakker om Behring Breivik, er ikke han en direkte høyreekstremist. Han er en soloterrorist, og han har vel sin egen ideologi, som ingen av oss helt kjenner.

Møtelederen: Der er tiden i praksis ute, og vi går videre til Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Fra deres innledninger sitter det igjen et inntrykk av at dere mener sjøl at dere gjorde gode ting, men den kritiske faktor var at en manglet penger i forhold til de stadig dynamiske utfordringer en sto overfor. Det må jo vurderes da tross alt at budsjettene økte betydelig, og at en sjølsagt bestandig må gjøre tøffe prioriteringer, og her står vi overfor en kald, gjennomført terrorist.

Det har vært mye fokus på den internasjonale virksomheten. Jeg vil ha fokus på den nasjonale virksomheten. Det var på våren 2011 at Behring Breivik flyttet til Vålstua gård i Rena i Åmot kommune. Han hadde to år tidligere etablert firmaet Breivik Geofarm. Han leide en gård av en person som for tida soner en narkodom på Ullersmo fengsel. Gården har tidligere vært i politiets søkelys i forbindelse med cannabisdyrking. Naboene var veldig forundret over hva som ble bedrevet der oppe, og en av naboene besøkte Behring Breivik tirsdag før det smalt. Spørsmålet mitt går på det lokale politiet som samspillende med PST.

PST vil jo aldri få ressurser for å kunne klare ting alene, på samme måte som politiet aldri vil klare det med hensyn til det gode samspillet med det sivile samfunnet. Ligger det noe her i det dere var inne på, de lokale registre og samspillet der med PST sentralt, er det der et forbedringspotensial med tanke på den type terrorisme som vi her står overfor?

Janne Kristiansen: Var det et spørsmål til meg?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja.

Janne Kristiansen: Vi har 27 PST-kontorer i Norge, som er i alle politidistriktene vi har. Det er en ressurs på mer enn 20 pst. av PSTs ansatte. Det var viktig for meg å få til det vi kalte ett PST, og det var å få best mulig utnyttelse av de ressursene som vi har der ute med politifolk, som har mye kompetanse, og som har øyne og ører ut i lokalsamfunnet. Det gjorde vi mye for å få til, og jeg mener selv at vi kom veldig langt i forhold til det. Det var noe av det viktigste jeg mener vi satte i gang for å utnytte alle ressurser vi har totalt. Mer enn 20 pst. er altså ikke i den sentrale enhet, de er rundt om i landet.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal begynne med et spørsmål til Jørn Holme. Deler han den oppfatningen at vi nå var ferdig med høyreekstreme, og at det var et problem som ikke kom til å opptre i Norge noe mer etter at du forlot din jobb?

Jørn Holme: Overhodet ikke. Det er riktig, som Kristiansen sier, at de organiserte gruppene, som vi jo hadde hatt stort fokus på, var uten lederskap da jeg gikk av i 2009. Men det som hadde skjedd, i motsetning til det, var at de ustabile ekstreme som ikke var islamister, hadde økt i antall, og de var spesielt en utfordring for våre politikere – både stortingspolitikere og regjeringsmedlemmer – og andre myndighetspersoner. Det gjorde at vi hadde mer fokus på soloaksjonister enn kanskje det som har kommet fram fra kommisjonen, men vi hadde situasjonen under kontroll med hensyn til Vigrid og et par andre grupper. Vi hadde gjennomført forebyggende aksjoner og fått ut veldig mange ungdommer. Så de organiserte gruppene var vi på sett og vis ferdige med, men de enkeltstående personene var vi svært opptatt av i tjenesten, faktisk også høyreekstreme personer som ikke minst kunne være voldelige mot norske muslimer.

Trine Skei Grande (V): Jeg må spørre Janne Kristiansen, for det er noe jeg ikke helt får til å henge på greip. Du svarer på spørsmål fra Kolberg at EOS-utvalget aldri har godtatt registreringa av lunte, som du beskriver det. Jeg vet ikke om en bruker lunte til noe annet enn til å antenne ting. Du mener da at det har man ikke lov til, ifølge EOS-utvalget, mens du senere, i svar til andre, sier at dette bare handler om ressurser.

Så når det gjaldt innføring av Global Shield: Var det på grunn av manglende ressurser at man ikke gjorde det, eller var det et bevisst valg ut fra det handlingsrommet man hadde?

Janne Kristiansen: Hvis man leser den analysen vi har av Global Shield, så viser den at Global Shield aldri kom på mitt bord, til tross for at vi hadde et møte med TADs ledelse tre uker etter at de gikk inn i dette prosjektet.

Trine Skei Grande (V): Men kan du svare på – når det gjelder denne typen prioriteringer – om det var ressurser, eller om det var handlingsrommet ditt?

Janne Kristiansen: Lunte kan man kjøpe, tror jeg, på de fleste Byggmakker- og Felleskjøp-butikker i Norge. Om dette ble tatt inn fra Polen, kan jeg ikke svare på, og det sto heller aldri hva han tok inn, men dette er altså noe ...

Trine Skei Grande (V): Men var det EOS-utvalget, eller var det ressurser som gjorde at det ikke ...

Janne Kristiansen: Det var ikke aktuelt, og jeg kan også si at det er neppe ... Jeg kan gå så langt som å si at også TAD-sjefen sier jo at denne saksbehandleren muligens gikk utover taushetsplikten for hvilken informasjon ...

Trine Skei Grande (V): Så det var EOS-utvalget?

Janne Kristiansen: som kan gis fra Tolldirektoratet til PST. Så dette er også et dilemma, at man mottar informasjon som kanskje er belagt med taushetsplikt fra den etat som gir informasjonen. Her har jo ...

Trine Skei Grande (V): Så det var regler og ikke ressurser?

Janne Kristiansen: Kanskje jeg kan få snakke ferdig? Her har jo ...

Trine Skei Grande (V): Jeg har bare 5 minutter, og jeg vil gjerne få lov til å disponere de 5 minuttene sjøl. Jeg vil ha ja- og nei-svar.

Så er det Jørn Holme. Vi har jo vedtatt her i huset en terrorlovgivning – i begynnelsen av 2008. Den er ikke gjennomført, hvorfor ikke? Hvorfor er ikke den satt ut i livet, og hvilke følger får det for PSTs jobb?

Jørn Holme: Det er jo et forhold som jeg må si vi i PST var kraftig irritert over. Her har vi altså forpliktelser i Europarådet overfor nye terrorbestemmelser som ble sendt på høring og ble vedtatt i Stortinget i 2008, som også gjaldt 30 års straff for terrorhandlinger, som gjaldt rekruttering og oppfordring til terrorhandlinger, nettopp det som PST har savnet i betydelig grad. Så bestemte departementet, etter råd fra Politidirektoratet, at de bestemmelsene man hadde, som også hadde kunnet håndtert en terrorhandling før 22. juli, ikke skulle tre i kraft fordi man ventet på et da-

tasystem som først var klart om fem år. Jeg må si at det er sjelden noe har opprørt meg så mye som det. Vi har kanskje en eller to terrorsaker annethvert år. Vi har kanskje 50 000 naskerier. Dette datasystemet var ment å ta for seg statistikken spesielt, og så skulle man altså ikke innføre, eller iverksette, de bestemmelsene som det var behov for internasjonalt, og som PST var avhengig av med hensyn til hva som skulle være straffbart, på grunn av et datasystem! Men så bestemte Justisdepartementet at når det gjaldt straff for folkemord og forbrytelser mot menneskeheten, skulle det tre i kraft i samme pakke. Så jeg må si at min anbefaling til regjeringen er at de umiddelbart setter i verk de bestemmelsene som Stortinget vedtok i 2008. Selv etter denne saken har det ikke skjedd noen ting. Da kan man ikke skylde på et datasystem. Jeg er helt sikker på at de få sakene klarer man å telle og rapportere i systemet på den måten.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden omme, og alle partiene har fått stille sine spørsmål innenfor tilmålt tid. Men vi skal over til en runde med oppklarings spørsmål. Det er fellestid, så jeg anmoder både spørre og svarere om å være så korte og konsise som overhodet mulig. Da er det saksordføreren først, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Bare et kort spørsmål til Janne Kristiansen. Jeg lurte bare på: Hvordan er varslingsrutinene i PST ved store hendelser? Jeg forsto det sånn at det var en journalist som kontaktet deg og fortalte om eksplosjonen i regjeringskvartalet, og at du selv måtte ta kontakt med PST. Har dere ikke noen rutiner for hvordan varsling skal skje?

Janne Kristiansen: Jo, men jeg var på ferie, så jeg var ikke fungerende, altså jeg var ikke sjef. Det var Roger Berg som var fungerende sjef, og han fikk beskjed. Så det at Aftenposten ringte meg, at det har kommet ut ... ja.

Møtelederen: Da er det Christensen. Deretter har jeg tegnet meg selv.

Jette F. Christensen (A): Takk. Odd Einar Dørum, tidligere justisminister, var hos komiteen tidlegare i dag og sa at det var essensielt for han å kommunisere til PST at ein av kjernane i deira oppgåver burde vere å se forskjell på, og eg siterer, «en muslim, en muslim, en muslim, en muslim, en muslim og en muslim».

Er sikkerheitstrussel og religionstilhøyrslé knytte saman når det kjem til andre religionar også, f.eks. når det gjeld å se forskjell på ein buddhist og ein buddhist, eller ein kristen og ein kristen, som kanskje er meir relevant når det kjem til trusselbiletet som hang på veggen 22. juli 2011?

Møtelederen: Holme først.

Jørn Holme: Det var jo en utfordring, ikke minst i politiet, å fortelle hva ekstrem islamisme er. Det er en valdelig retning som svært få islamister, selvfølgelig også enda færre muslimer, stiller seg bak. Men det er riktig som du

er inne på, at innenfor andre religioner så har man hatt noen eksempler på voldelige kristne og voldelige buddhister. De representerer også svært, svært få i sine religioner. Det som vi hadde fokus på, var altså ikke politikk, ikke religion, men dem som misbrukte – jeg holdt på å si – politikk eller misbrukte religionen til voldelige aktiviteter. Det hadde vi veldig fokus på. Det var av og til vanskelig. Noen trodde jo at islamister er det samme som muslimer, og da må jeg fortelle dere at det handler om dem som er tilhenger av sharialovgivning og av å bygge en islamistisk, altså ikke-sekulær, stat. Det var mye opplæringsvirksomhet, ikke bare i politiet, men også utad, i media. Jeg brukte mye tid på å fortelle hvor liten gruppe dette egentlig var, ikke minst for å skape trygghet hos norske muslimer.

Møtelederen: Kristiansen.

Janne Kristiansen: Jeg tror jeg vil vise til det Holme sier, og ikke minst til de trusselvurderingene som PST gir hvert år. I bunn og grunn er det nå snakk om voldskriminalitet med politiske og religiøse overtoner.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter Foss.

Kristiansen, du sa i stad at sikkerhet koster, men manglende sikkerhet koster mer. Du sa i stad litt om lojalitetsplikten. Jeg skal stille et kort ja- eller nei-spørsmål. Er det noe du i dag ville sagt annerledes, hvis du ikke var bundet av lojalitetsplikten?

Janne Kristiansen: Ikke det jeg kan komme på for øyeblikket. Jeg sier som Grandhagen.

Møtelederen: Da er det Foss. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Det er noe jeg ikke helt har skjønt. Dere sier begge to at ressursituasjonen var krevende. Det er en diplomatisk form som vi alle skjønner. Men det er litt uklart for meg, og jeg spør Janne Kristiansen: Mener du at regelverket for tjenesten var til hinder for at dere kunne gjøre det dere mente var nødvendig?

Janne Kristiansen: Ressurser og også regelverket. Derfor sendte vi inn – og det var noe vi hadde jobbet med en stund – det brevet til Justisdepartementet som nå har munnet ut i et høringsdokument fra Justisdepartementet, og jeg ber dere studere det nøye! Det kommer med de innspill vi mener er nødvendige for å kunne bekjempe den terror vi ser i verden i dag, og kanskje på en noe bedre måte også kunne bekjempe soloterrorisme. Men bekjempelsen av soloterrorister er en utfordring uansett.

Per-Kristian Foss (H): Til oppklaring!

Møtelederen: Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Snakker du nå om to saker? Du nevnte først et brev fra 2011 om samarbeid med E-tjenesten, ved Grandhagen, og dette er en annen sak. Det er to forskjellige henvendelser du har rettet til departementet?

Janne Kristiansen: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Langeland, deretter Skei Grande. Vær så god, Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): Monoterrorisme, ja. De er veldig tydelege på dette med islamist, men at Breivik ikkje skal vera ein høgreekstrem – som på ein måte er konsekvent framandfiendtleg, han snakkar om norsk kultur, han snakkar om å ta livet av marxistar, han drep sosialistar og sosialdemokratar. Han er sjølv sagt monoterrorist, men samtidig med ein klar politisk profil. Eg kan ikkje forstå noko anna, men det høyrdest sånn ut på dykk.

Så i tillegg: Ressurssituasjonen har de begge påpeikt som ei problemstilling. Men som Gjærv seier: Betre leiding, betre samhandling, betre bruk av IKT – det må de heller ikkje underslå at det er tydeleg at ikkje har vore godt nok.

Janne Kristiansen: Jeg sa alt dette i innledningen, at dette var også PSTs egen evaluering tydelig på.

Når det gjelder Breivik, tror jeg vi kan diskutere til jeg vet ikke når. Men det vi så på, og som ble sagt fra flere hold, er at Breivik nok er en sort svane, som vi kaller det.

Møtelederen: Holme, har du noe du vil legge til?

Jørn Holme: Ja. Jeg har ikke sagt at Breivik ikke var høyreekstrem – på ingen måte. Det er han åpenbart, men med et svært spesielt sinnbilde.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg hadde tenkt å la Kristiansen få muligheten til å nyansere bildet, men det fikk hun av Langeland uten å bruke den, så da har vi fått klarlagt det.

Marit Nybakk (A): Etter 11. september 2001 skulle etterretningstjenestene styrkes, og de skulle samarbeide. I tillegg skulle man samarbeide internasjonalt.

To spørsmål: Føler dere to at E-tjenesten er tilbakeholden med informasjon til dere, altså fungerer utveksling av informasjon? Én ting er samarbeid, men fungerer informasjonsutvekslingen? Det andre er: Når det gjelder samarbeid med andre lands etterretningstjenester, er det først og fremst PST, eller er det E-tjenesten, som står for det, og er det konkurranse mellom dere? Spørsmålene går til begge.

Jørn Holme: Jeg kan begynne. Både jeg og Kristiansen, tror jeg, har opplevd et godt samarbeid med E-tjenesten. Det er en helt ny vår i forhold til det det var i gamle dager, da det var et motsetningsforhold mellom tjenestene. E-tjenesten har sine kapasiteter som gjør at man sender informasjon over til PST.

Når det gjelder spesielt terrornettverk i Europa, spiller E-tjenesten en langt mindre rolle. Det håndteres informasjonsmessig av de europeiske sikkerhetstjenestene, altså PST-tjenester. Men særlig i forhold til Midtøsten og særlig i

forhold til Nord-Afrika og Asia har E-tjenestens nettverk og ressurser en veldig betydning for PST, og vi opplevde aldri i min tid at det var noe skott mellom E-tjenesten og PST.

Janne Kristiansen: Jeg kan bare gjenta at samarbeidet mellom E-tjenesten og PST var utmerket, særlig på sjefsnivå. Vi gjorde det vi kunne for å bryte ned barrierer og gi beskjed nedover i organisasjonen om at man skulle samarbeide så tett som overhodet mulig.

Møtelederen: Da er vi ferdig med runden for oppklarende spørsmål, og utspørringen er med det over. Dere har anledning til å gi en kort oppsummering hvis dere ønsker det. Jeg foreslår at vi begynner med Holme, og Kristiansen deretter.

Jørn Holme: Jeg har lyst til å si noe om hva jeg har som anbefalinger, som komiteen får vurdere i forhold til veien videre og også på bakgrunn av Gjørsv-kommisjonen.

Jeg mener at vi kan organisere oss bedre i Norge. Vi har ulike driftsenheter, og det er helt klart at samhandlingen mellom det store politidistriktet Oslo, som hadde nødnett-samband, og det lille politidistriktet Nordre Buskerud, som hadde analog politiradio, forteller ganske mye om hvorfor det også gikk galt – med én dame på operasjonssentralen på Hønefoss og alle de mobiltelefonene som strømmet inn, og ingen samhandling var det. Jeg tror det er ganske viktig at regjeringen ser på politidistriktsstrukturen veldig snart. Jeg støttet veldig Killengreen i hennes ønske om å få ett Buskerud samlet, altså Drammen og Hønefoss i ett distrikt. Det ble ikke gjennomført før valget i 2009. Jeg håper at regjeringen ikke venter lenge med det, eller gjør det til en valgkampsak. Det er det ene jeg vil si.

Det andre jeg vil si, er at det er for mange offentlige organer som har ansvaret for samfunnssikkerhet. Forsvars-

departementet har sitt direktorat, NSM, som har en særlig viktig rolle rundt objektsikkerhetsforskriften – de rapporterer riktignok til Justis i sivil sektor. Så har vi Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, som ligger inn under Justis. Etter min mening burde man kanskje hatt ett direktorat liggende under Justis. Jeg er også skeptisk til at man oppretter enda et nytt direktorat, nemlig Direktoratet for nødnett. Det burde kanskje ha ligget i en av blålysetatene – kanskje det burde ha ligget hos politiet eller hos DSB, som har fagansvar for brannvesenet.

Det siste jeg vil si, er at det er en suksesskritisk faktor i all samfunnssikkerhet at nøkkelpersonell og ledere er trent. Det er et lederansvar for toppledelse, både departement og direktorat. Den 22. juli ble en rekke ledere satt på prøve. Flere var relativt nyutnevnte, flere hadde aldri deltatt i en øvelse, flere var fungerende mens sjefen var på ferie. Det bidro også til at planverket ikke ble fulgt. Det er et lederansvar å sørge for at nye eller vikarierende ledere raskt blir i stand til å takle alvorlige kriser. Det har *ikke* vært kulturen i norsk politi. En politimester bør etter mitt syn ikke tre inn som politimester før vedkommende først har gjennomgått tilstrekkelig opplæring. Du blir ikke general i Forsvaret uten å kunne kriseledelse ned til det minste.

Møtelederen: Takk for det. Kristiansen, vær så god.

Janne Kristiansen: Det er en god regel i retten på denne tiden av dagen ikke å ta replikk, så jeg sier bare tusen takk for meg!

Møtelederen: Det gjør vi også: Tusen takk for deres bidrag til denne kontrollhøringen. Det er en utfordring ved slike kontrollhøringer at vi fokuserer på det som gikk galt, selv om mye også gikk riktig.

Med det er dagens høring omme.

Høringen slutt kl. 16.57.

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
fredag den 16. november 2012 kl. 9**

Møteleder: Anders Anundsen (komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Møtelederen: Da er klokken slagen 9, og vi er klare til å starte.

På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg ønske velkommen til denne åpne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den tredje av i alt fem kontrollhøringer som skal avholdes i løpet av denne måneden. Dette er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen 22. juli 2011 og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere denne saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt faktiske forhold, samtidig som vi skal bidra til plassering av ansvar.

Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverk iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd, og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket frem som en viktig årsak til at mye ikke fungerte som det skulle 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Høringen i dag vil ha særlig fokus på sikkerhetsprosjektet og sikringen av regjeringskvartalet, herunder stenging av Grubbegata.

Til høringen i dag har komiteen invitert:

- byrådsleder Stian Berger Røsland, Oslo kommune
- tidligere leder av byutviklingskomiteen i Oslo kommune, Ola Elvestuen
- tidligere nestleder av byutviklingskomiteen, Tone Tellevik Dahl
- tidligere statsråd i Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Heidi Grande Røys
- statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen ved Statsministerens kontor
- regjeringsråd Nina Frisak

- tidligere departementsråd i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Karin Moe Røisland
- statsråd Rigmor Aasrud, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Til denne høringen har komiteen besluttet å sende invitasjon direkte til noen sentrale embetsmenn og stille spørsmål direkte til embetsmennene.

Hovedregelen etter § 5 første ledd i reglementet for åpne kontrollhøringer er når det gjelder ansatte i et departement, at komiteen kan anmode embets- og tjenestemenn om å møte til høring, men at henvendelsen fra komiteen og den senere utspørringen går via statsråden.

Når komiteen nå fraviker hovedregelen, skyldes det denne sakens ekstraordinære karakter. Det er etter regelverket åpnet for at komiteen kan stille spørsmål direkte til den inviterte embetsmann når det av særskilte grunner anses nødvendig. Komiteen finner at det foreligger slike særskilte grunner i denne saken.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først anledning til å holde en innledning, deretter får saksordføreren, som i denne saken er Geir Jørgen Bekkevold, og deretter representantene for de øvrige partiene anledning til å spørre ut de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at vi har en rød lampe som begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og som slukker når taletiden er omme – et velkjent system for de fleste som møter her.

Når komiteen så nærmer seg slutten på utspørringen, får alle mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, og de inviterte får så anledning til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltakerne unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom en av de inviterte mener at spørsmål ikke kan besvares uten å gi opplysninger som er underlagt taushetsplikt, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil også være tydelig på at mobiltelefoner må slås av eller være satt på «stille»-modus, slik at vi unngår forstyrrelser underveis. For å unngå problemer med lydanlegget er det viktig at man bruker på-knappen når man skal snakke, og slår av når man er ferdig med å snakke.

Det er komiteens håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i innstillingen til Stortinget.

Da er vi ferdig med formalitetene og skal gå videre til første høringsbolk.

*Høring med byrådsleder Stian Berger Røsland,
tidligere leder av byutviklingskomiteen i Oslo
kommune Ola Elvestuen og tidligere nestleder av
byutviklingskomiteen Tone Tellevik Dahl*

Møtelederen: Da vil jeg få lov til å ønske velkommen til byrådsleder i Oslo kommune, Stian Berger Røsland. Du

har med deg direktør for Plan- og bygningssetaten, Ellen de Vibe. Velkommen også til deg.

Videre vil jeg ønske velkommen til Ola Elvestuen og Tone Tellevik Dahl, som er invitert i egenskap av å være tidligere leder og nestleder av byutviklingskomiteen i Oslo kommune.

Da vil jeg få lov til å gi ordet først til byrådsleder Røsland, som får anledning til en innledning på inntil 10 minutter.

Stian Berger Røsland: Takk for det, komitéleder.

For Oslo kommune besto det som nå er kjent som Grubbegata-saken, i realiteten av fem ulike saker. Det var én sak om en reguleringsplan, én sak om en bebyggelsesplan, én sak om en mindre vesentlig endring av en reguleringsplan, én byggesak og én skiltreguleringssak. 22. juli-kommisjonen har beskrevet dette sakskomplekset i sin rapport, kapittel 18.6, side 433 ff. Fra Oslo kommunes side har vi ingen vesentlige bemerkninger til det som der fremkommer, og kan i all hovedsak slutte oss til de beskrivelser kommisjonen gir av de faktiske forhold.

Jeg antar at det kan være hensiktsmessig at jeg på et relativt overordnet nivå redegjør for saksgangen i kommunen og knytter noen kommentarer til enkelte forhold, og jeg vil da starte med reguleringsforslaget.

Kommunens første møte med Grubbegata-saken var planinitiativet som ble innsendt Plan- og bygningssetaten den 6. september 2005. Planinitiativ er det man kan kalle et første trinn på veien fra en byplangrepsidé til et reguleringsvedtak. Selve planforslaget ble så mottatt 31. januar 2006, og 11. april 2006 var planforslaget komplett, før det ble sendt ut på offentlig ettersyn den 15. juni 2006. Etter offentlig ettersyn og behandling av de bemerkninger som innkam, ble det sendt inn en revidert plan den 13. november 2006.

Plan- og bygningssetaten avsluttet sitt arbeid med regulerings-saken rett før jul, og oversendte saken til Rådhuset for den politiske behandling 21. desember. Mottaker i Rådhuset var byrådsavdeling for byutvikling, som er vårt «departement», for å bruke nasjonal terminologi, for byutviklingssaker. Avdelingen ledes av byråden for byutvikling.

Når en sak kommer inn fra etaten til byrådsavdelingen, starter den politiske behandlingen. Ansvarlig byråd fremmer et utkast til byrådssak til byrådet, som etter å ha behandlet den, sender den til bystyret. Plan- og bygningssetatens saksfremstilling og anbefaling følger byråds-saken som vedlegg, og etatens anbefaling refereres også i byrådssaken.

I denne saken valgte byrådet å gjøre det vi kaller å «snu innstillingen» ved at Plan- og bygningssetatens anbefaling ikke ble fulgt. Byrådet avga byrådssaken 28. juni 2007, åtte dager etter bystyrets siste møte før sommeren.

Behandlingstiden i byrådet synes for meg å ha vært lang. Jeg vil likevel ikke si at behandlingstiden var påfallende lang, gitt sakens kontroversielle og politiske side med forslaget om å stenge en sentrumsgate. I denne sammenheng vil jeg vise til 22. juli-kommisjonens rapport, side 435, første spalte, hvor det er referert en lederartik-

kel fra Aftenposten aftenutgave fra februar 2007 og uttalelsen fra gårdeierforeningen Byfolk i september 2006, som begge klart anbefalte at gaten ikke skulle stenges.

I lys av det vi smertelig har erfart, kan det i dag synes underlig at ikke alle var for å stenge denne gaten umiddelbart. Det er derfor verdt å ha med seg at standpunktet om å stenge Grubbegata, ikke nødvendigvis var det alminnelige syn på dette tidspunkt, snarere tvert imot.

Bystyrets forretningsutvalg, som består av ordføreren og noen av gruppelederne, og som bestemmer hvilke av bystyrets komiteer som skal behandle hvilke av de innkomne byrådssakene, fordelte saken til byutviklingskomiteen i sitt første møte etter sommerferien den 13. august 2007. Saken var første gang på kart i komiteens møte ni dager senere, den 22. august, men ble enstemmig besluttet utsatt.

Det ble så gjennomført kommunevalg, og saken ble satt opp på nytt til møtet 19. september. Dette møtet var det siste møtet i byutviklingskomiteen før konstitueringen av det nyvalgte bystyret og dermed den nyvalgte byutviklingskomiteen. I og med at saken var kontroversiell, besluttet komiteen enstemmig at det måtte være den nye komiteen og det nye bystyret som tok den til behandling.

Rett før og i tiden etter konstitueringen av det nye bystyret etter kommunevalget synes det klart at det ble iverksatt et arbeid for å oppnå et annet utfall på saken i behandlingen i bystyret enn det byrådet hadde innstilt. Det ble fra Statsministerens kontor, Justisdepartement og Politidirektoratet avholdt møter med ordfører, byrådsleder, byutviklingskomité og representanter for partigruppene. Dette arbeidet førte frem. Det som skjedde inviterer til å spørre seg om hva som hadde skjedd hvis trussel- og sikkerhetsvurderingene hadde blitt delt med kommunen på et tidligere tidspunkt enn dette. Blant dem som fikk innsyn i de trussel- og sikkerhetsvurderingene som var gjort, synes det klart at oppslutningen om stenging av Grubbegata ble til dels svært høy.

Kommisjonen er inne på dette på side 435 annen spalte i sin rapport hva gjelder daværende byrådsleder Erling Lae, som etter å ha vært med å fremme saken med negativ innstilling, får en samtale med statssekretæren i Justisdepartementet:

«Lae ble presentert for den sårbarhet som sikkerhetsprosjektet visste at forelå ved at gaten ikke var stengt. Etter denne samtalen samt en tilsvarende og omtrent samtidig samtale med politimesteren i Oslo forsto Lae viktigheten av å stenge gaten.»

Tilsvarende beskrivelse er på side 436 hva gjelder ordfører Fabian Stang, som etter samtale med Politidirektoratet og Statsministerens kontor:

«Stang tok etter dette kontakt med medlemmer av komiteen og bystyret, og redegjorde for den trussel og sårbarhet som var blitt beskrevet for ham.»

Stangs møte på Statsministerens kontor var 28. januar 2008, og en måned senere, 27. februar 2008, litt mer enn åtte måneder etter saken var sendt bystyret fra byrådet, fattet bystyret vedtak som forkastet byrådets innstilling og vedtok reguleringsforslaget om stenging.

Bystyret gjorde imidlertid en endring i planen ved at forslaget om utomhusplan for området ble endret til et krav om bebyggelsesplan. Utomhusplan og bebyggelsesplan vil ha mange av de samme elementene. Litt forenklet kan man si at en forskjell på de to er at en utomhusplan kunne blitt behandlet administrativt, men bebyggelsesplan må til politisk behandling, riktignok ikke til bystyret, men byråd og byutviklingskomité.

Men hva gjelder tidsbruk, var neppe valg av organ i kommunen det sentrale, vesentlige eller avgjørende her. Først 29. januar 2009, ca. elleve måneder etter bystyret fattet sitt reguleringsvedtak, ble forslaget om bebyggelsesplan sendt Plan- og bygningsetaten. Det innsendte forslaget var ikke komplett, og planen ble først sendt ut på offentlig ettersyn 26. juni 2009. Etter det offentlige ettersynet og behandlingen av de innkomne merknader og kommentarer, sendte forslagsstiller inn sitt reviderte, eller om man vil endelige, forslag til etaten 29. januar 2010. Det var da gått nesten to år siden reguleringsvedtaket i bystyret. 1. mars 2010 ble planen oversendt fra etaten til Rådhuset, og byrådet avga innstilling 20. mai, før byutviklingskomiteen vedtok planen 2. juni 2010 – to år og fire måneder etter at reguleringsplanen var vedtatt.

Neste fase var byggesaken. Søknaden ble innsendt 30. august 2010, men måtte returneres da den var mangelfull. 11. oktober ble den innsendt på nytt, og 18 dager senere, 29. oktober 2009, ble tillatelsen gitt. Fra da av kunne gaten for kommunens del og etter plan- og bygningsloven vært stengt.

Grubbegata-saken reiser en rekke interessante spørsmål som jeg håper komiteen og Stortinget vil belyse nærmere. Noen av disse er om vedtakskompetansen for sikkerhetstiltak for sentrale samfunnsinstitusjoner bør ligge i kommunene, om denne type saker i det hele tatt er egnet for plan- og bygningsloven, og da i og for seg uavhengig av om man ser for seg en statlig eller kommunal reguleringsprosess.

Jeg synes også det er grunn til å peke på at når vi i denne saken ser på den samlede tids- og ressursbruken, sammenholdt med flere eksempler på at statens eget eiendomsforetak kan ha slitt med å skrive søknader og planer korrekt, er det også et relevant spørsmål om vår reguleringslovgivning og byggesaksreglene over tid har blitt for omfattende og kompliserte, med et tyvetalls innsigelsesorganer, omfattende prosessuelle regler og en rekke klageadganger, slik at det ikke er sikkert at den tiden vi nedlegger og de ressursene vi bruker, egentlig står i et rimelig forhold til de resultatene vi oppnår.

Med det er jeg beredt til å forsøke å besvare de spørsmål komiteen måtte ha.

Møtelederen: Mange takk for det.

Da går vi videre til Ola Elvestuen, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Ola Elvestuen: Da får jeg ta noen av de tingene som byrådslederen ikke har nevnt. Det er riktig at byutviklingskomiteen ble tildelt reguleringsplanen for Grubbegata rett etter sommeren i 2007. Det vi gjorde, var å behandle den

på ordinært vis, gjennom at vi gjennomførte en befaring den 16. august 2007. Deretter ble saken, som byrådslederen sier, utsatt til etter valget i 2007, da det ble gjennomført et valg i september.

I etterkant av valget fikk vi et brev fra politidirektøren den 17. september, som ba om et møte med komiteen. Det møtet ble gjennomført den 1. oktober 2007. Da er det viktig å understreke at dette var et møte som ble gjennomført som det pleier å bli gjort i byutviklingskomiteen, i og med at det er en såkalt deputasjon. Det vil se at alle som ønsker å ha møte med komiteen om en sak som ligger i komiteen, får det. Det er ikke komiteen som helhet, det er arbeidsutvalget i byutviklingskomiteen. Det ble gjort mandag 1. oktober. Der deltar da en fra hvert parti, også da politidirektøren kom inn. Det var også en annen deputasjon samme dag. Dette er – jeg vet det står i avisene at dette er et topphemmelig møte – et ordinært møte, hvor folk får komme inn og møte alle representanter. Det er også beskrevet her at man ble møtt med en komité som ble opplevd som tilbakelent og lite interessert. Det er også viktig da å understreke at i den type møter er det standard at komiteen og representantene for partiene bare mottar informasjon, man gir ingen tilbakemeldinger i den type møter, uansett hvilken type tema det er.

Deretter fikk vi en ny komité. Det ble konstituert et nytt bystyre, og vi hadde saken oppe til behandling i november. Der ble innstillingen til bystyret at man skulle støtte byrådet ved å forkaste planen. Den gikk så til bystyret. Bystyret sendte saken tilbake igjen til byutviklingskomiteen uten å ha noen debatt omkring den, det ble gjort. Så ble den behandlet igjen i januar.

Det er da viktig å understreke at i den perioden pågikk det mange diskusjoner internt i partiene. Både Arbeiderpartiet og Høyre hadde sine interne diskusjoner. Det hadde også de andre partiene. Innstillingen ble da snudd inn mot en ny behandling i bystyret. Der fikk vi et klart flertall i byutviklingskomiteen, hvor man gikk inn for reguleringsplanen. Mitt parti, Venstre, stemte imot. I bystyrebehandlingen – der kom også dette med bebyggelsesplanen opp – var det også et klart flertall for at man skulle gå inn for reguleringsplanen. Men når det gjelder diskusjonen i komiteen, er det viktig å understreke at mye av den ikke egentlig gikk på om man skulle stenge gaten eller ikke, den gikk like mye på utformingen av gaten. Det man var bekymret for, var at her ville man få en gate som ikke la opp til aktivitet i gaten. De partiene som stemte imot at vi skulle ha reguleringsplanen – også fra min egen side – ble det understreket at man ikke var imot stenging som sådan, men det var utformingen av gaten som var diskusjonen. Det handler spesielt om man skulle ha en bom i den ene enden – i den sørlige enden – av Grubbegata.

Derfor ble det også et enstemmig vedtak om å gå inn for en bebyggelsesplan som jo er bystyrets mulighet og de folkevalgte organenes mulighet til å være med på å bestemme utformingen av gaten i etterkant av en reguleringsplan.

Fra byutviklingskomiteens side ble det også understreket i en merknad at disse medlemmer understreker at sik-

kerhetsmessige tiltak av midlertidig karakter kan gjennomføres uten at det er behov for en ny reguleringsplan. Senkbare pullerter, som er foreslått i Akersgata, kan installeres i Grubbegata også med dagens regulering. Dette var også et viktig poeng. Vi mente at midlertidig stenging kan man altså gjennomføre uten at det er behov for en ny reguleringsplan.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg til slutt i denne innledningsrunden ordet til Tone Tellevik Dahl, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Tone Tellevik Dahl: Takk for det, leder.

Arbeiderpartiet og SV var for å stenge gaten fra den dagen vi fikk saken til behandling. Det gjorde vi kjent allerede på møtet 22. august i 2007, og vi gjentok dette på møtet i september. Men vi var alle enige om å utsette saken da det ble fremmet av komitélederen.

Jeg ble valgt som nestleder av byutviklingskomiteen 17. oktober 2007. Det første møtet jeg deltok i som hadde saken på kartet, var 7. november 2007. Med ny bystyregruppe i oktober var det fortsatt ikke snakk om å endre holdning fra Arbeiderpartiets side, vi var fortsatt for stenging. Så vår primære stemmegiving, de få gangene vi hadde det oppe til votering, var å gå for forslaget uten endringer. Som byrådslederen har redegjort for, var dette ganske politisk betent mellom de borgerlige og opposisjonen. Høyre og Fremskrittspartiet var imot stenging, Arbeiderpartiet og SV var for. Venstre var også imot stenging, men de satt altså på vippen i byutviklingskomiteen og ville i og for seg avgjøre saken hvis ingen andre partier snudde. Fremskrittspartiet og Venstre var altså de to partiene som stemte imot stenging gjennom hele prosessen, også i møtet hvor bystyret vedtok stenging.

Debatten om hvor alvorlig en stenging ville være for byens gateliv, gikk både i media og i Rådhusets korridorer, og etter at jeg tiltrådte jobben, brukte vi ganske mye tid for å se om Venstre eller Høyre kunne snu. Vi fant fort ut at det ikke var mulig å få snudd Venstre, derfor var det Høyres fraksjonsleder i byutviklingskomiteen jeg snakket mest med om saken.

Arbeiderpartiet vurderte ulike forslag for å kunne imøtekomme kritikken og alle ulempene motstanderne mente en stenging ville medføre. Ett argument var at man var redd for uheldige konsekvenser hvis man «la ned veien» – det var et uttrykk som ble brukt – og gjorde den om til gangareal. Vi fremmet derfor sekundært forslag om nedsenkbare pullerter, i håp om at det kunne få Høyre til å glemme bekymringen rundt en tapt gate. Vedtaket om pullerter krever heller ikke en ny reguleringsplan, som Elvestuen nettopp sa.

Videre uttrykte de borgerlige stor skepsis til hvordan staten faktisk ville utforme det nye byrommet. På denne tiden diskuterte vi hvordan byens uterom kunne gjøres tryggere, mer liv på gateplan, belysning på grunn av frykt for overfall, osv. Vi spurte Høyre da om det ville være bedre å be om en bebyggelsesplan. Den behandles politisk. Høyre ga positive signaler, det ville i hvert fall gjøre

det lettere å snu, selv om de ikke hadde snudd ennå. Jeg orienterte Statsministerens kontor om disse sonderingene.

Møtet den 7. november var mitt første komitémøte i bystyret, og jeg husker det derfor godt – av mange grunner. Debatten gikk ganske hardt om forslagene. Venstre hadde bestemt seg for å stemme imot, og Høyre viste heller ingen vilje til å diskutere de forslagene vi fremmet subsidiært, som vi hadde snakket med dem om på forhånd. Så ingen av våre forsøk på å prøve å få noen partier til å snu lyktes. Komiteen innstilte til bystyret å si nei til stenging, mot Arbeiderpartiets og SVs stemmer.

Så hørte dere at ordføreren ba bystyret sende saken tilbake til komiteen. Det begynte en prosess i Høyres gruppe, så for oss andre i komiteen var det nå bare å vente.

I komitémøtet den 27. februar var det avtalt med Høyre at Arbeiderpartiet skulle fremme forslag om bebyggelsesplan. Det var viktig for dem å ha lokalpolitisk kontroll på utforming av gaten, men de ville ikke være medforlagsstiller. Likevel stemte Høyre imot dette i komiteen. Det overrasket oss, og vi varslet om at vi da ikke ville fremme forslaget i bystyret hvis Høyre faktisk ikke ville stemme for det. Da fikk vi rask tilbakemelding om at vi likevel måtte fremme det; de ville stemme for det i bystyret, og Høyres fraksjonsleder gikk opp på talerstolen og sa at de skulle stemme for bebyggelsesplanen og begrunnet komitévoteringen med at de hadde behov for å tenke seg om mellom komitémøtet og bystyremøtet. Forslaget om bebyggelsesplan ble enstemmig vedtatt med den subsidiære stemmegivingen fra Venstre, Fremskrittspartiet og Rødt, som i utgangspunktet stemte imot stenging. Da bebyggelsesplanen endelig kom til byutviklingskomiteen, behandlet vi den på det jeg vil kalle rekordtid – på to uker – fra byrådet avga sin innstilling til vi fattet endelig vedtak.

Møtelederen: Takk for det.

Da skal vi gå over til komiteens utspørring, og Geir Jørgen Bekkevold, som er saksordfører, har inntil 10 minutter til disposisjon. Jeg gjør særskilt oppmerksom på at det er utspørrer selv som styrer sin sak og sin tid, uten innblanding fra møteledelsen. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Tusen takk, leder.

Først til byrådsleder Røsland. Du sa i din redegjørelse at dersom dere hadde fått informasjon om hvor viktig dette sikkerhets- og beredskapsspørsmålet var når det gjaldt stenging av Grubbegata, ville dere kanskje ha håndtert denne saken raskere. Hvordan var dialogen med FAD? Fikk dere ikke den informasjonen om hvor viktig det var å stenge Grubbegata, på en tilstrekkelig og god nok måte?

Stian Berger Røsland: Jeg skylder å gjøre oppmerksom på at jeg var selv ikke medlem av byrådet på dette tidspunktet, og da saken ble behandlet, var jeg heller ikke medlem av bystyret, så jeg må basere meg på de kilder som jeg leser meg til.

Som jeg var inne på i min redegjørelse, synes det klart at på de tidspunkter da beslutningstakerne ble gjort kjent

med problemstillingene – både hva gjaldt tidligere byrådsleder Lae og nyvalgt ordfører Stang – fikk man en betydelig bevegelse i oppfatningen av viktigheten av å stenge denne gaten. Så vidt jeg kan se, var det på disse tidspunkt, altså etter kommunevalget, at den informasjonen som hadde kommet, og de vurderingene som var gjort, ble delt. Det gjorde at man fikk de resultatene man oppnådde med at gaten til slutt ble stengt.

Det er vanskelig å spekulere i hva som ville skjedd og kunne skjedd, men når man leser Gjorv-kommisjonens rapport, er det i hvert fall nærliggende å tenke at en deling av denne informasjonen på et tidligere tidspunkt kunne fått betydning.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det. Er det også det inntrykket som dere som satt i byutviklingskomiteen, har, at dere ikke fikk tilstrekkelig kunnskap om hvor viktig det var å stenge Grubbegata?

Ola Elvestuen: Som jeg sa: Vi hadde jo dette møtet med politidirektøren, som kom til arbeidsutvalget den 1. oktober. Men det var da ikke den komiteen som behandlet saken, for den ble konstituert noen uker etterpå. Ellers tror jeg det er litt ulikt hva de ulike partiene fikk, for det er klart at her var ordføreren i egne møter. Jeg vil tro at fra Arbeiderpartiets side hadde man nærmere kontakt med sine medlemmer i regjeringsapparatet. Men fra komiteens side: Diskusjonen var i veldig stor grad: ikke stenging og ikke stenging. Det var også med tanke på hvordan Grubbegata skulle fungere i bybildet og utformingen av Grubbegata, slik at dette skulle være en gate med større attraktivitet som skulle innby til aktivitet. Man skulle ikke bare få en stenging som kunne føre til at området kunne oppfattes som øde.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jo, men det jeg spør om, er: Satt dere inne med god nok kunnskap rundt sikkerhet og beredskap av regjeringskvartalet som gjorde at dere kunne ha fattet en beslutning på et tidlig tidspunkt?

Ola Elvestuen: Fra komiteens side behandlet vi dette på helt ordinær måte og uten at det er brukt spesielt lang tid på dette, gitt at du har en situasjon hvor partier også skiftet mening i løpet av den perioden som var. Den overordnede kunnskapen hadde vi, men vi hadde ingen kunnskap som var ... For å si det slik: Det er ingen i bystyret som har sikkerhetsklarering, så vi har ingen kunnskap som går utover det som vi kan gjøres kjent med.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg må få lov til å stille ett spørsmål, for i Killengreens forklaring til kommisjonen nevner hun det møtet hun hadde med komiteen. Du forklarer nå hva slags type møte det var, at dette var et møte med AU, og at alle kunne komme og høre. Men hun gir uttrykk for at det også var barn til stede der, og at det hemmet henne i å gi den informasjonen som hun egentlig kom for å gi. Bidro dette til at dere ikke fikk tilstrekkelig informasjon til å skjønne alvoret i denne saken?

Ola Elvestuen: Jeg har forsøkt å huske hvem dette barnet kunne ha vært, men jeg kan ikke erindre hvem det var. Jeg vet hvem som var til stede i arbeidsutvalget. Som sagt: Det er ingen i komiteen som har sikkerhetsklarering, så jeg kan ikke se at det skulle vært noe mer man kunne si, at man kunne sagt noen andre ting eller gitt noen andre opplysninger, dersom dette barnet ikke var i rommet. Dette var et helt ordinært møte med noen som hadde interesse av en sak som vi hadde til behandling, og jeg kan ikke se at formen på møtet skulle være avgjørende for hva som kunne sies fra politidirektørens side.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til byrådslederen: Sett i ettertid – hva mener du Oslo kommune burde gjort annerledes i prosessen med stenging av Grubbegata? Er det noe dere kunne gjort annerledes?

Stian Berger Røsland: Det er klart at man kunne knepet inn noe på tid i noen av saksbehandlingene. Man kunne ekspedert saken raskere igjennom byrådssystemet første halvår. Der kunne man vunnet noen måneder. Og det er et åpent spørsmål om det var nødvendig å stille krav om byggelsesplan. Men jeg vil likevel tilbake det første spørsmålet saksordføreren stilte, nemlig: Var det slik at man var klar over viktigheten av dette, og hvor kritisk det var å få dette på plass? Min vurdering er at det var man ikke. Min vurdering er også at hadde man vært det, så hadde man ekspedert dette – antagelig med et annet resultat – tidligere.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvordan tror du reaksjonen ville ha vært dersom regjeringen hadde fremmet en statlig reguleringsplan?

Stian Berger Røsland: Det er jo et helt adekvat virkemiddel, det. Men det som er viktig å ha med seg i diskusjonen om statlig eller kommunal reguleringsplan, er jo at mange av de prosessene som går etter plan- og bygningsloven, gjelder jo også dersom du har en statlig reguleringsplan. Så hovedformålet med en statlig reguleringsplan er jo at staten kan bruke det i de tilfeller hvor – som komiteen selvfølgelig er kjent med – den har grunn til å tro, eller tror, at man ikke oppnår det resultatet man ønsker. Men man setter jo da ikke saksbehandlingsreglene og prosedyrereguleringene etter plan- og bygningsloven ut av spill. Det er ikke sånn at man går rett på vedtak. Man må følge de prosedyrer og prosesser som ligger i plan- og bygningsloven. Det som da er et nærliggende spørsmål, er jo om man trenger andre saksbehandlingsregler – et annet løp – for denne typen saker enn det plan- og bygningsloven gir rom for. Og som jeg var inne på i min innledning, gjelder det enten man velger et kommunalt løp eller man velger et statlig løp.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det er for så vidt en oppfordring vi får ta med oss videre.

Du var ikke byrådsleder, du satt heller ikke i bystyret, så kunnskapen din har du for så vidt bare lest om. Men dere satt jo i bystyret, dere satt i byutviklingskomiteen. Hvordan opplevde dere dialogen med regjeringen – og her

FAD – som jo hadde ansvar for sikring av regjeringskvar- talet? Var det en god dialog, eller var det helt avhengig av hva slags parti man tilhørte?

Ola Elvestuen: Som komité hadde ikke vi noen dialog med FAD. Vi hadde dette ene møtet den 1. oktober med politidirektøren. Det var ikke noen annen kontakt. Men så er spørsmålet: Hvem har myndighet til å stenge en gate? Er du avhengig av en reguleringsplan for å stenge en gate? Og der var både jeg og komiteens flertall helt tydelige på at staten har myndighet til å stenge en gate midlertidig – ut fra en sikkerhetsvurdering, uavhengig av en reguleringsplan. Reguleringsplanen handler om utforming av gaten – hvordan den skal se ut permanent – og det var en diskusjon spesielt om omfanget, om hvordan man skulle stenge gaten i den sørlige enden. Om det er avhengig av en reguleringsplan, det er ikke jeg fagperson til å kunne si. Men det er ingen tvil om at du kan sette senkbare pul- lerter inn i en gate, uavhengig av reguleringsplanen. Det ble også gjort, det var det pågående arbeidet med i Akers- gata – også på denne tiden – som ikke vi hadde noen befatning med.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til Marit Nybakk i Arbeiderpartiet som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Marit Nybakk (A): Takk, komitéleder.

Første spørsmålet mitt går til tidligere leder av byutvik- lingskomiteen, Ola Elvestuen.

Du var altså leder av komiteen med et betydelig ansvar også for sikkerheten i Oslo sentrum. Du har konsekvent stemt mot stenging av Grubbegata, både før og etter at dere fikk informasjon. Er ikke det riktig?

Ola Elvestuen: Som jeg understreket, også da denne saken var oppe til behandling i bystyret, så stemte jeg imot reguleringsplanen. Så sa jeg også at jeg mente at reguleringsplanen – altså utformingen av reguleringsplan- en – ikke var god nok til å lage dette til et attrak- tivt byrom. Men som vi også understreket, både gjennom merknader og gjennom mitt innlegg i bystyret, så mener jeg at staten – uavhengig av reguleringsplan, ut fra en trusselvurdering – kunne stenge Grubbegata.

Marit Nybakk (A): Tok du som komitéleder noen gang kontakt med statlige myndigheter og tok opp spørsmå- let om statlig regulering eller midlertidig stenging?

Ola Elvestuen: Jeg anser ikke det for å være min oppgave som leder av byutviklingskomiteen i Oslo. Den myndigheten tilligger statlige myndigheter. Det er jo også tiltakshaver, som denne gangen var statlige myndigheter, som ville henvende seg til oss om det. Det er det vanlige i forhold til en reguleringsplan hvis man ønsker å påvirke det som er bystyrets arbeid.

Marit Nybakk (A): Men du stemte mot til tross for det politidirektøren hadde gitt informasjon om.

Ola Elvestuen: I første omgang ba vi om en utsettelse av saken for å kunne se denne gaten i sammenheng med gatebruksplanen, som på det tidspunkt var under behand- ling i miljø- og samferdselskomiteen, som også skulle til bystyret. Så stemte vi mot reguleringsplanen, men vi un- derstreket – også i innlegget – at det var ikke stenging av gaten som sådan vi var imot. Det vi var imot, var kvalite- ten på reguleringsplanen og hvordan den ville kunne føre til utforming av Grubbegata. Subsidiært stemte vi for at vi måtte ha utarbeidet en bebyggelsesplan, nettopp for å se på kvaliteten på gaten.

Marit Nybakk (A): Neste spørsmål går til byrådslede- ren.

Det daværende byrådet fastholdt sitt nei til stenging også etter at de var blitt orientert om alvoret i saken. Er ikke det riktig?

Stian Berger Røsland: Nå skjønnte jeg ikke spørsmå- let.

Marit Nybakk (A): Fastholdt byrådet sin byrådssak om nei til stenging også etter at man var blitt klar over alvoret i saken?

Stian Berger Røsland: Ja, og det er jo redegjort for i kommisjonens rapport, side 435. Etter samtalen mel- lom daværende byrådsleder Lae og statssekretær Moland Pedersen heter det i innstillingen:

«Moland Pedersen og Lae drøftet hensiktsmessig- heten av å bringe saken opp for byrådet på ny for å for- søke å endre innstillingen, eller forsøke å snu saken i byutviklingskomiteen. De ble enige om at det beste var å forsøke å snu saken i komiteen.»

Det tror jeg er en riktig fremgangsmåte, fremfor å trekke saken, fremme den på nytt og bruke mer tid.

Marit Nybakk (A): Men Oslo har et parlamenta- risk system med en byregjering. Er det ikke en by- regjerings ansvar å være ganske aktiv når det gjelder å sikre vesentlige bygninger og infrastruktur i Oslo sent- rum?

Stian Berger Røsland: Selvfølgelig er det det. Det mener jeg at det er, og jeg opplever at vi har en god dia- log både med Politidirektoratet og Justisdepartementet om et felles byromssikringsprosjekt, som vi nå arbeider med. Når det gjelder denne saken, så er vel en av utfordringene nettopp at kommunen på dette tidspunktet ikke var kjent med hvor kritisk det var å få stengt gaten, og ikke hadde fått delt informasjonen som understreket betydningen av å få stengt denne gaten. Da det så ble gjort, ble man – så vidt jeg kan se av innstillingen fra kommisjonen – enige om å forsøke å få et annet resultat. Men at det hensikts- messige var at det skulle skje i bystyret, hvor saken på det tidspunktet lå.

Marit Nybakk (A): Gjørv sa i sin utspørring i komi- teen at det var flere i momenter i saksbehandlingen mel-

lom FAD og Oslo kommune som gjorde at det trakk ut i tid. Kan du utdype det?

Stian Berger Røsland: Jeg var inne på noe av det. Det var jo flere faser i denne saken. Det var planinitiativfasen, det var innsending av komplett plan, det var utsending til offentlig ettersyn. Men så vidt jeg kan se, var jo kontakten, som ble opprettet mellom kommunen sentralt og statsapparatet, hvis man kan kalle det det, noe som først kom ordentlig i gjenge etter at byrådet hadde avgitt forslag med negativ innstilling.

Marit Nybakk (A): Et spørsmål til Tone Tellevik Dahl. Mener du at motstanden mot stenging var politisk motivert?

Tone Tellevik Dahl: Alle saker i bystyret er politiske. Men debatten og ordskjiftet i komiteen den 7. november, som var mitt første komitémøte, var ganske sterk. Og det ble tydelig gjort klart fra de borgerlige partiene, som den 7. november stemte mot innstillingen, at dette var noe egentlig staten og regjeringen kunne løse selv, hvis trusselen var så stor. Arbeiderpartiet hadde ikke behov for dyptgående informasjon om trusselvurderingen. Vi regnet med at når staten mente det var viktig, så tok vi det til etterretning.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden godt og vel ute, og det er Fremskrittspartiet og jeg som skal stille spørsmålene. Så møteledelsen går til nestleder Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møteleder: Takk komitéleder.
Da går ordet til Fremskrittspartiet. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Både byrådslederen og – for så vidt – Elvestuen har vært inne på det jeg skal starte med. Vi lever i politiske øyeblikksbilder, og dere har vært opptatt av å utforme gatene og gaterommet rundt som viktig i reguleringssaken. Røsland sa at byrådet ikke var klar over hvor viktig det var å få stengt den gaten, men Grubbegata ligger jo der Grubbegata ligger. Er det ikke litt betenkelig at en må ha et ekstra fokus eller en ekstra beskjed om at dette er viktig også av sikkerhetsmessige årsaker, om en vei som går rett gjennom regjeringskvartalet? Og spørsmålet går til Elvestuen.

Ola Elvestuen: Men samtidig mener jeg, jeg mener det samme nå som jeg mente den gangen, at dersom både politidirektøren og statlige myndigheter mener at dette er maktpåliggende, at vi trenger det ut fra en sikkerhetsvurdering, og spesielt ut fra en trusselvurdering – som vi ikke har noen tilgang til – at denne gaten bør stenges, så stenger de den. Den myndigheten har man, og det kan man gjøre. Det kunne man gjøre uavhengig av en reguleringsplan, foreta en midlertidig stengning, og så ville vi regulere i etterkant.

Anders Anundsen (FrP): Så dere opplevde at utgangspunktet for behandlingen var at det egentlig ikke var et sikkerhetsspørsmål?

Ola Elvestuen: Vurderingen om trusselbildet er det uansett ikke en byutviklingskomité i Oslo bystyre som har kompetanse til å vurdere. Det må det være de som har dette som sitt arbeid som gjør, enten det er politiet, PST eller statlige myndigheter. De har helhetsbildet, og den endelige beslutning om å stenge en gate mener jeg – og det mente jeg også den gangen – ikke bør gjøres avhengig av en beslutning i et bystyre lokalt.

Anders Anundsen (FrP): Det forstår jeg, men nå valgte staten den fremgangsmåten, og så kan man for så vidt kritisere det hvis man ønsker, men det er ikke det som er utgangspunktet. Det som jeg opplever at dere sier, er at dere behandlet dette som en ordinær sak, som om det var stengning av en hvilken som helst annen gate, og at det derfor ikke var maktpåliggende i forhold til sikkerhet. Er det riktig oppfattet?

Ola Elvestuen: Nei, dette var en utvikling i komiteens arbeid. Vi var som sagt på befarings, og det var en prosess – det var det i alle partier, det var det også i mitt parti. Da vi kom fram til den endelige beslutningen i februar, så var – ja, vi stemte mot, som jeg understreket i min innledning den gangen, vi stemte mot reguleringsplanen ut fra dens innhold – vi ikke uenige i at gaten kunne stenges, men at den måtte få en utforming som var bedre enn det som lå til grunn i reguleringsplanen.

Anders Anundsen (FrP): Men dere oppfattet at dette ikke var noe som krevde hastig gjennomføring, dere opplevde ikke at det var noen beskjed eller melding, eller at saken i seg selv bidro til at dette var en sak som kunne være så alvorlig at en måtte jobbe spesielt raskt med den – det var ingen indikasjoner på det fra tiltakshavers side?

Ola Elvestuen: Jeg kan si at da vi hadde befarings den 16. august – da inviteres alle som har interesser i en sak – møte ikke tiltakshaver eller noen representanter fra tiltakshaver opp. Det var ikke noen indikasjon på at det her var spesielt hastverk. Og så la vi til grunn – også den gangen, som jeg har gjentatt flere ganger – at dersom man oppfatter at situasjonen er av en slik karakter, og trusselbildet og sikkerhetssituasjonen er slik at det er nødvendig med en stengning, og en tidlig stengning, har staten og politiet myndighet til det.

Anders Anundsen (FrP): Det vet jeg.

Neste spørsmål er til Tellevik Dahl. Arbeiderpartiet og SV hadde jo mer innsikt i sikkerhetsspørsmålet, etter hva jeg har forstått. Du hadde hatt dialog med SMK, og SVs representant hadde hatt kontakt med daværende statsråd Grande Røys. Delte du i løpet av denne prosessen den informasjonen du satt på av sikkerhetsmessig relasjon, med noen andre partier i komiteen?

Tone Tellevik Dahl: Arbeiderpartiet fikk ikke noe ekstra informasjon utover det som byutviklingskomiteen fikk før jeg tiltrådte. Men i mitt møte med Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på Statsministerens kontor var det mer understrekingen av viktigheten av trusselbildet som var lagt fram. Vi fikk ikke noe sikkerhetsklarert informasjon, kun understrekingen om at det var viktig, og de lurte på hvordan arbeidet i bystyret gikk, med å prøve å få andre partier til å snu.

Anders Anundsen (FrP): Det forstår jeg, men det trykket eller den understrekingen fra SMK brakte du det videre til andre partier?

Tone Tellevik Dahl: Det brakte jeg også fram til Hermann Kopp, som var fraksjonsleder for Høyre, da jeg prøvde å diskutere om det var mulig å fremme andre typer endringsforslag innen reguleringsplanen som kunne få Høyre til å snu.

Anders Anundsen (FrP): Var du da tydelig på at årsaken til at dette var viktig, også handlet om sikkerhet i regjeringskvartalet?

Tone Tellevik Dahl: Det var aldri noen tvil om at dette også gjaldt sikkerhet i regjeringskvartalet. Det ble ganske tydelig da politidirektøren ba om møte med komiteen.

Møtelederen: Da er tiden ute, og vi takker for spørsmål og svar. Klubba går tilbake til komitélederen.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har et spørsmål om en oppklaring som jeg gjerne vil at Ellen de Vibe får anledning til å svare på, for det er et faktisk spørsmål.

Hva innebærer en midlertidig stengning som kan gjøres med pullerter, senkbare pullerter? Det forstår jeg er slike ting som nå f.eks. er installert utenfor UD, slike sirkusliknende installasjoner i forskjellige grelle farger, eller slike som nå er installert utenfor Stortinget, pullerter som kan gå opp og ned i bakken. Er det dét du oppfatter som midlertidig stengning? Hvor lenge kan stengningen vare?

Ellen de Vibe: Ja, det er slike ting som vil være midlertidige stengninger. Etter plan- og bygningsloven vil midlertidigheten være avhengig av hva man har søkt om. Er det mer enn to måneder, skal det søkes etter byggesaksbestemmelsene. Er det mer enn to år, er det permanent. Så det er et typisk skille på midlertidighet og varige anlegg.

Per-Kristian Foss (H): Ville en politimessig eller nasjonal sikkerhetsmyndighets vurdering av sikkerheten telle i forhold til lengden av den midlertidigheten?

Ellen de Vibe: Ikke den formelle definisjonen, men i hvilken grad man ville innvilge det, ville vel blitt påvirket.

Per-Kristian Foss (H): Ok, takk for det.

Så til Ola Elvestuen: Er det ofte du har politidirektøren på besøk i komiteen din?

Ola Elvestuen: Nei, det er ikke ofte vi har politidirektøren på besøk i komiteen – én gang.

Per-Kristian Foss (H): Jeg spør fordi jeg synes det er litt rart at man mottar politidirektøren på linje med en velforening eller andre som har innsigelser. Jeg vet hvordan slike deputasjoner fungerer i bystyresammenheng. Det er ikke så ulikt Stortinget, for den saks skyld – man avleverer et budskap, litt teknisk, og komiteen lytter med varierende grad av interesse og konsentrasjon. Derfor undrer det meg litt at en henvendelse fra politidirektøren behandles på denne måten. Er det vanlig?

Ola Elvestuen: Ja, nå sa jeg vel nettopp at det ikke er vanlig at politidirektøren kommer på besøk. Nå var dette en henvendelse som jeg tror kom den 17. september, og man ba da om å få et møte i uke 40 eller 41. 1. oktober i 2007 tror jeg var uke 40, og da mente vel – uten at jeg var involvert i det – en komitésekretær at dette ble lagt til en deputasjon 1. oktober. Så tror jeg man også må ta med at i den perioden var dette representanter i komiteen som visste at det ikke var denne komiteen som skulle behandle saken til slutt, fordi man skulle ha en ny konstituering av bystyret med en ny komité som så skulle behandle og sluttbehandle saken.

Per-Kristian Foss (H): Kan det være litt av årsaken til det litt – hva skal jeg si – folkloristiske preget komiteen ga til dem som var til stede? Det står beskrevet i Gjörv-kommisjonens rapport.

Ola Elvestuen: Jeg kan ikke kommentere hvordan andre oppfatter komiteen. Som sagt, her sitter det en fra hvert parti og mottar informasjon, og det var informasjon i forhold til behovet for å stenge Grubbegata ut fra sikkerhetsgrunner. Hvordan det oppfattes, kan ikke jeg kommentere.

Per-Kristian Foss (H): Synes du selv, vurdert i ettertid og som nestleder i et nasjonalt parti, at en henvendelse fra politidirektøren kanskje er å anse som litt annerledes enn en henvendelse fra de mange som har protester på de fleste reguleringer i en by.

Ola Elvestuen: Ja, det er annerledes, men jeg mener at dette møtet ikke var avgjørende for behandlingen i saken. I komiteen var dette en behandling som først – hva skal vi si – tok fart etter at vi fikk en ny komité på plass, og i de diskusjonene som pågikk fra november og fram til februar, hvor man hadde en endelig innstilling.

Per-Kristian Foss (H): På befaringen dere gjennomførte, ble FAD invitert?

Ola Elvestuen: På befaringen skal alle som har vært berørt i saken, og som ligger i sakspapirene, få invitasjon. Jeg har ikke gjennomgått hvem hos staten de brevene og invitasjonene gikk til.

Per-Kristian Foss (H): Hvis vi senere må spørre FADs daværende departementsråd om hun har registrert noen invitasjon, kan vi da godta et svar som går ut på at nei, det har hun ikke registrert?

Ola Elvestuen: Nå får jeg en lapp her om at det er Statsbygg som står som formell tiltakshaver, som da ville fått den invitasjonen.

Per-Kristian Foss (H): Takk for det. Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langelands tur, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for gode innlegg.

Eg vil gjerne spørja deg, sidan du òg representerer SV i denne samanhengen: Kva var hovudargumentasjonen de førte mot Høgre for å få dei til å vere med på å stengja?

Tone Tellevik Dahl: Hovedargumentasjonen var at vi hadde fått en ganske tydelig beskjed fra staten om at det var alvorlige sikkerhetsmessige årsaker som gjorde det nødvendig å stenge gaten. Det var i og for seg det viktigste argumentet, og det eneste vi forholdt oss til hele tiden. Som sagt, det er ikke hver dag vi får besøk av politidirektøren, og det er ikke hver dag vi får henvendelser fra statlige myndigheter om at dette er ganske viktig, tatt i betraktning de sikkerhetsvurderingene de gjør i sine ulike utvalg og departementer.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kvifor gjorde det ikkje inntrykk på dei andre, då?

Tone Tellevik Dahl: Det er vanskelig for meg å svare på. Men dette ble gjentatt ganske mange ganger, det tok noen måneder, og i februar 2008 var det sunket inn hos i hvert fall flertallet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg går vidare til Ola. Med tanke på at informasjonen var ganske grundig med omsyn til at ein burde stengja, hadde det noko med tidsånda å gjera at Framstegspartiet og Venstre gjekk imot å stengja, altså at det på ein måte var lenge sidan «9/11»?

Ola Elvestuen: Nei, som sagt, så mener jeg – og mente den gangen – at dersom du har en trusselvurdering som tilsier at Grubbegata skal stenges, så bør den selvfølgelig stenges, og den bør stenges umiddelbart. Det er vanskelig for en byutviklingskomité å vurdere. Jeg mener

også, og det understreket jeg også i merknader den gangen, at du kan foreta en midlertidig stenging, og du kan også foreta stenging med pullerter uten at du har en ny reguleringsplan.

Da vi hadde diskusjon, så var det først og fremst om hvordan Grubbegata skulle framstå i etterkant av en omregulering – det var vel til en plass – og hvordan den da skulle fungere. Vi mente at slik reguleringsplanen forelå, skulle veien beholdes som før. Men når vi skulle gjøre dette til et mer avstengt område, burde man også se på utformingen av gaten. Vi mente samtidig derfor også at det var riktig å se på den i sammenheng med gatebruksplanen som samtidig var til behandling i bystyrets komiteer.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så dei ulike partia, dei som var for og dei som var imot, førte på ein måte den same argumentasjonen?

Ola Elvestuen: Det var diskusjon omkring hvordan Grubbegata skulle fungere. Det ble som sagt en enstemmig tilslutning til å ha en egen bebyggelsesplan, som selvfølgelig skulle ha med utforming å gjøre. Men jeg mener at er det noe av hovedlærdommen man bør ta av 22. juli, så er det å se på hvor selve beslutningen for å foreta sikkerhetstiltak skal ligge, og om plan- og bygningsloven i seg selv er egnet for å foreta den type vurdering. Plan- og bygningsloven gjør at saker nødvendigvis tar lang tid, og det er også et spørsmål om man skulle forventet å sette i gang tiltak til man hadde fullført den prosessen i et lokalt folkevalgt organ, som Oslo bystyre tross alt er.

Hallgeir H. Langeland (SV): Siste spørsmål: Er ikkje sikkerhetspolitikk også eit lokalpolitisk ansvar, på den måten at alle må ta ansvar for vår sikkerheit, enten du er i bystyret eller på Stortinget?

Ola Elvestuen: Ja, selvfølgelig. Samtidig er det noen som må ha på det overordnede helhetsbildet, og som også gjør vurderinger, spesielt av trusselbildet. Oslo kommune og bystyret har ikke kompetanse til å foreta den trusselvurderingen, og et folkevalgt organ har det i liten grad. Det har noe å gjøre med selve tiden det tar å foreta vurderinger og beslutninger gjennom plan- og bygningsloven.

Det som vi var opptatt av også den gangen, var hvordan sikkerhetstiltak gjennomføres – at de har en kvalitet og en utforming som gjør at du beholder byen og byens sentrale deler sånn at man kan oppleve den som et åpent område også etter at du gjennomfører sikkerhetstiltak. Det er for så vidt en viktig diskusjon, også i den situasjonen vi er i nå, hvor man kan forvente langt flere sikkerhetstiltak i årene framover.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk. Det går til Berger Røsland: Forsto jeg deg riktig – at du kritiserte regjeringa

for at den ikke hadde delt sin trussel- og sikkerhetsvurdering med kommunen tidligere?

Stian Berger Røsland: Jeg tror i hvert fall det er nærliggende å anta at dersom den vurderingen hadde blitt delt med kommunen, med etaten, med dem som skulle ta beslutninger, at man fikk en forståelse av at tiltakene, hva skal jeg si, ikke bare var viktige, men at det var kritisk, og at det var nødvendig å få det vedtatt, så ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så svaret er ja, du kritiserer regjeringa for at de ikke ga dere tøffere informasjon på et tidligere tidspunkt?

Stian Berger Røsland: Det var ikke det jeg sa.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Kommunen forsto altså ikke alvoret?

Stian Berger Røsland: Jeg sa ikke at jeg kritiserte regjeringen, jeg sa at jeg tror det kunne bidratt til å få et annet resultat og et raskere resultat hvis de som skulle ta beslutningen i kommunen, hadde visst mer.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så du ønsker ikke å skape et bilde av at regjeringa burde gjort mer, altså?

Stian Berger Røsland: Å fremsende denne planen til Oslo kommune, be om at man skulle stenge en sentrumsgate, som var kontroversielt, tror jeg hadde vært klokt – sørge for at de som skulle ta beslutningen, fikk en større forståelse, at man tegnet et større bilde av hvorfor det var nødvendig. Det ble, antakelig av ulike årsaker, ikke gjort.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forventer at Oslo kommune har risiko- og sikkerhetsvurderinger på mange områder, og at dette er et sentralt tema i alt deres arbeid. Dere var på befaring. Har ikke også Oslo kommunes administrasjon og politiske ledelse et behov for å tenke sjøl, å ta ansvar når en ser på de praktiske forholdene?

Stian Berger Røsland: Jo, men jeg tror man må huske på her at det å stenge denne gaten, var kontroversielt. Jeg var inne på i min innledning at det nok ikke var slik at det alminnelige standpunktet var at vi burde stenge flere gater i Oslo. Det er et kontroversielt standpunkt, og skal man få gjennomslag for det, tror jeg det er fornuftig at man, i den grad man kan, tegner et bilde av hvorfor det er nødvendig til dem som skal ta beslutningene, alternativt at man tar beslutningen selv.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du refererte til et komplisert regelverk, hvor en kanskje kunne vunnet noen måneder i en sak som tok ca. fem år – fem år for ei lita gate. Er det ikke sånn at kommunen har en handlefrihet til å gjøre ting raskere enn fem år – betydelig raskere enn noen måneder?

Stian Berger Røsland: Det avhenger jo av at man får sakene innsendt, at de er komplette, at de sendes inn i et tempo – jeg var inne på at det tok noe tid før bebyggelsesplanen ble innsendt til kommunen – og at det også var en problemstilling knyttet til byggesaken. Når man velger å gå det kommunale løpet, må man følge de reglene som ligger i plan- og bygningsloven, og så blir det et spørsmål om det hadde vært hensiktsmessig å forenkle de prosessene noe.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstår. Til de Vibe: Stålstolper, som jeg ser det, som går opp og ned av bakken, som koster utrolig mye å installere, som krever en kommunikasjon for å senkes ned osv., kan det på noe sett og vis defineres som et midlertidig tiltak?

Ellen de Vibe: Ja, det er ikke den tekniske kompleksiteten som avgjør om det er midlertidig. Det er jo varigheten av tiltaket.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, men jeg regner med at når en setter opp stolper som skal gå opp og ned av bakken, så er ikke det for at de skal tas opp igjen i løpet av to år? Det er vel noe som skal stå der i lengre tid?

Ellen de Vibe: Jo, men poenget er vel at da er de nede brorparten, f.eks., disse anleggene ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Å ja, så gata er ikke stengt, altså – de skal stå nede, og så skal de settes opp hvis du ser noen som er risikofarlige?

Ellen de Vibe: De sperretiltakene som det ble jobbet med som byggesaker direkte, gikk jo nettopp på at det var tiltak som skulle opp midlertidig, når det var en spesiell sikkerhetsvurdering, ikke over år, men kortsiktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Elvestuen: Du sa at utforminga av gata var viktigere enn stenging. Var det da utforming av gata med tanke på hvem som var forretningsdrivende, kontorer som lå der – at deres situasjon var viktigere enn å stenge? Er det riktig forstått?

Ola Elvestuen: Nå er det jo veldig liten aktivitet i Grubbegata, så det som var målet når man skulle få en stenging, var å få Grubbegata til å fungere bedre som et byrom – som det da forhåpentligvis kunne være flere folk som gikk inn i, og vi ville spesielt se på den i forhold til ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg har et spørsmål til – som er det sentrale. Du sa at gata skulle ha større attraktivitet ved stenging. Hvordan går det an å få til det i den praktiske verden? Det kan jeg ikke forstå hvordan man kan greie å få til.

Møtelederen: Da er tiden ute, men hvis du svarer veldig kort ...

Ola Elvestuen: Ja. For syklende og gående kan den selvfølgelig ha en større attraktivitet som et plassrom i etterkant av en stenging.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Først noen faktaspørsmål som sikkert Berger Røsland kan svare på – kanskje sammen med Ellen de Vibe.

Nå er vi i en situasjon i Oslo der Grubbegata selvfølgelig er stengt, Akersgata er stengt forbi regjeringskvartalet, ett kjøreløp bak Stortinget er stengt, det er satt opp pullerter utenfor Utenriksdepartementet, og det er stengt ett gateløp forbi Kirkegata – fordi der er undervisningsministeren. Hvor mye av dette har det vært reguleringsplan på?

Ola Elvestuen: Det tror jeg Ellen de Vibe må svare på.

Ellen de Vibe: Ved en god del av de tiltakene som nå er under oppføring eller er oppført, har det vært kontakt mellom stat ...

Trine Skei Grande (V): Men er det gjennomført en reguleringsplan?

Ellen de Vibe: Nei, eh ...

Trine Skei Grande (V): Men det er likevel gjennomført stenging?

Ellen de Vibe: Ja nettopp, det er gjennomført, og vi har avtalt at man skal søke om dette i etterkant.

Trine Skei Grande (V): Altså: Staten har nå stengt store gateløp i Oslo sentrum, gjennomført midlertidige pullerter rundt Utenriksdepartementet og stengt gateløp – både Kirkegata og rundt Undervisningsdepartementet. Alt dette er gjennomført uten at det er gjennomført en reguleringsplan?

Ellen de Vibe: Ja, det er riktig. Noen er behandlet som byggesaker, og flere av dem er gjennomført uten verken byggesak eller ...

Trine Skei Grande (V): Så det er faktisk mulig?

Ellen de Vibe: Ja.

Trine Skei Grande (V): Så det betyr at nå har da staten gjort store grep i byen fordi de mener at det er en sikkerhetsmessig vurdering uten at vi har hatt det lange løpet. Det er jo en veldig viktig informasjon.

Bystyret er jo ikke sikkerhetsklarert, byutviklingskomiteen sikkerhetsklareres ikke spesielt, men det må jo gå an å bringe et alvor videre, sjøl om man ikke gjør det med sikkerhetsklarert informasjon. Arbeiderpartiets representan-

ter ble kalt inn til FAD og Statsministerens kontor og fortalt at dette var viktig. Var det noen gang kontakt fra FAD til de andre partiene? Jeg kan spørre Berger Røsland først.

Stian Berger Røsland: Så vidt jeg kan se, har kontakten med de andre partiene gått via Justisdepartementet til tidligere byrådsleder Lae og fra Statsministerens kontor til ordfører Fabian Stang. Det er også i kommisjonens rapport omtalt et møte som skal ha funnet sted mellom daværende byutviklingsbyråd Agerbak-Jensen og en representant fra FAD. Det er uklarhet, fremgår det av rapporten, mellom de to om møtet fant sted, om man husker at det fant sted. Det er vel det sporet jeg har funnet av den type kontakt.

Trine Skei Grande (V): Så har jeg spørsmål til Ola Elvestuen: Hvor lang tid tok saken egentlig i bystyret – fra den kom til bystyret? Det ble sagt at saken tok fem år. Hvor stor andel av det var den folkevalgte delen?

Ola Elvestuen: Vi fikk saken i august. Så hadde man da valgperioden, og man fikk en ny konstituering i oktober. Den ble da behandlet i komiteen, så til bystyret og tilbake til komiteen i bystyret – fra november til slutten av februar. Det er ikke en spesielt lang tid i komiteen.

Da vi fikk bebyggelsesplanen til behandling i siste instans, gikk det to uker fra byrådet behandlet den, til den var i forretningsutvalget, fordelt og vedtatt i byutviklingskomiteen.

Trine Skei Grande (V): Så det regnes ikke som veldig lang tid i plansammenheng?

Ola Elvestuen: Det er en helt vanlig saksbehandlingstid, og når det gjelder den opprinnelige, så er det ikke en lang tid med tanke på at sakens innhold ble snudd i byutviklingskomiteen fram mot bystyremøtet, hvor man da hadde en innstilling som var negativ – men da med et bystyre som hadde et flertall for reguleringsplanen i slutten av februar.

Trine Skei Grande (V): Påvirket det saksgangen at det var et valg, og at det var jul?

Ola Elvestuen: Det er klart at vi tar ikke kontroversielle saker rett i forkant av et valg, og vi tar heller ikke – i hvert fall ikke – kontroversielle saker etter et valg fram til du har fått konstituert en ny byutviklingskomité. Det mener jeg ville være feil å gjøre.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stilt sine spørsmål, og vi åpner nå for en felles spørrerunde. Da er det veldig viktig at spørsmålene er konkrete og korte, og at svarene også er det – slik at vi kommer så langt gjennom lista som mulig.

Da er det saksordfører Bekkevold først, deretter Kolberg. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til Tellevik Dahl: Var det først og fremst Statsministerens kontor og Schjøtt-Pedersen som informerte dere og ga dere tydelig beskjed, eller hadde dere også like mye kontakt med FAD, som jo satt som det ansvarlige departement?

Tone Tellevik Dahl: Vi som parti hadde først og fremst den informasjon som var gitt til komiteen gjennom offentlige dokumenter. Så var det da Statsministerens kontor som inviterte til et møte, hvor jeg og min rådgiver møtte. Det var ingen andre som tok kontakt med Arbeiderpartiet i den saken. Heller ikke etter det møtet vi hadde, var det noen kontakt.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kolberg. Deretter har jeg tegnet meg selv. Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Det framkommer av sakens dokumenter at fagorganet, altså plan- og bygningsetaten, gikk inn for stenging. Men byrådet holdt likevel fast på å gå imot. Hva er begrunnelsen for det i denne sammenhengen, Berger Røsland?

Stian Berger Røsland: Begrunnelsen for det fremgår av den byrådsaken som ble avgitt. Jeg var også i min innledning inne på at det ikke var noen alminnelig oppfatning at det var en god vei å gå å stenge gater i sentrum, og at man ønsket å finne andre løsninger enn det. Så var det jo slik at når man ble klar over hvor kritisk man anså denne stengingen å være, fikk det resultatet det til slutt fikk.

Møtelederen: Takk for det.

Hvis det er oppfølgingsspørsmål, så kan du få det, men ikke et nytt spørsmål.

Da har jeg tegnet meg selv, deretter er det Foss.

Dette spørsmålet kan kanskje enklest besvares av de Vibe. Er du overrasket over at tiltakshaver, som her var Statsbygg på vegne av FAD, gjorde så mange feil underveis i prosessen, og brukte så lang tid på utarbeidelse av bebyggelsesplan i stedet for utomhusplan – er det det heter?

Er det vanlig at Statsbygg bruker så lang tid i en sånn prosess som kommunen er involvert i?

Ellen de Vibe: Det er mange som strever med å følge lovverket, og i forhold til byggesaken var det sånn at det var kommet en lovendring som krevde andre dokumentasjonsdokumenter innenfor byggesaken. Så det var vel noe av begrunnelsen for at Statsbygg måtte sende det inn på nytt.

Regelverket er komplisert. De profesjonelle aktørene pleier å håndtere dette relativt godt. Hvorfor det tok så lang tid før bebyggelsesplanen kom, må dere spørre Statsbygg om, tror jeg.

Møtelederen: Det skal vi gjøre. Takk for det.

Da er det Foss, deretter Langeland.

Per-Kristian Foss (H): I 22. juli-rapporten står det trykket et par bilder av en såkalt datasimulering av en eks-

plosjon i regjeringskvartalet. De bildene forelå ganske tidlig, faktisk før planen ble sendt inn, eller før reguleringsplanen ble sendt inn av Statsbygg.

Har noen av dere underveis i behandlingen blitt forelagt disse skissene?

Jeg spør i grunnen alle – om noen kan si at de har sett dem.

Ola Elvestuen: Jeg har sett dem. Dette har jeg tenkt mye på. Jeg tror ikke det ligger i papirene fra møtet den 1. oktober, men at vi der ble forelagt også hva det kunne innebære med en bilbombe. Det tror jeg var i det møtet. Jeg har i hvert fall sett en slik illustrasjon.

Per-Kristian Foss (H): Da har jeg et oppfølgingsspørsmål: Gjorde det noe inntrykk?

Ola Elvestuen: Selvfølgelig. At en bilbombe har store konsekvenser, også i den gaten, er selvfølgelig en realitet. Jeg mente også at denne måtte vurderes sammen med det som er det reelle trusselbildet. Statlige myndigheter, som har oversikten over det trusselbildet, må ta den vurderingen. Dersom det trusselbildet er av en sånn karakter at gaten bør stenges, burde den vært stengt med en gang.

Møtelederen: Langeland, vær så god. Deretter Lundteigen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg har eit spørsmål til Ola Elvestuen. Nokre er overraska over at det nå plutselig er kome ei rekke tiltak der gater er stengde. Stortinget er stengt. Er du òg overraska over det, og ville du, som tidlegare leiar av byutviklingskomiteen, motsett deg ein så rask reaksjon nå etter den tragiske ulykka?

Ola Elvestuen: Nei, og jeg ville heller ikke ha motsatt meg en stenging av Grubbegata den gangen. Jeg mener faktisk at hvis man mente at dette var det grunn til, så burde det gjøres med en gang. Det som er byutviklingskomiteens oppgave, det som er bystyrets oppgave – og den oppgaven er der nå også – er å være involvert i den prosessen for å sørge for at økte sikkerhetstiltak gjøres på en sånn måte at vi beholder opplevelsen av åpenhet og tilgjengelighet i Oslo sentrum.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Lundteigen, vær så god. Deretter Skei Grande.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det er til de Vibe. Som du sa: Etter 22. juli er det altså stengt flere gater ut fra sikkerhetssituasjonen. Hvem har bestemt at det kan skje uten reguleringsplan?

Ellen de Vibe: Staten.

Møtelederen: Oppfølging?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det er altså staten som har overstyrt kommunen etter den 22. juli?

Møtelederen: De Vibe.

Ellen de Vibe: Som jeg sa i sted: Det har vært noe kontakt underveis om tiltakene, men vi har tatt til orientering og etterretning de signalene vi har fått om at dette vil man gjennomføre. Så har man diskutert hvordan man skal behandle det etter plan- og bygningsloven i etterkant.

Møtelederen: Skei Grande, vær så god. Deretter Nybakk.

Trine Skei Grande (V): Ja, da ble det mest Ellen de Vibe på mine spørsmål også, for mitt oppfølgingsspørsmål er til det som Lundteigen spurte om: Det er ingen av de stengingene som er ulovlige? De er vel gjennomført ..., altså staten har lov til å gjøre sånne grep og regulere i ettertid hvis de ønsker det? Jeg har et spørsmål nummer to.

Per-Kristian Foss (H): Søke i ettertid.

Trine Skei Grande (V): Ja, søke i ettertid. Spørsmål nummer to er: Kunne man ha satt opp et stopp-forbudtskilt i Grubbegata mens man behandlet saken? Hadde det vært lov?

Spørsmål nummer tre: Hadde det vært mulig for staten å stenge av parkeringen foran høyblokka og si at det ikke var lov å parkere ved høyblokka, uten å ha noen reguleringsplan?

Møtelederen: Korte svar, de Vibe.

Ellen de Vibe: I hvilken grad de tiltakene som er gjennomført nå, er ulovlige med hensyn til plan- og bygningsloven, kan jeg ikke si noe om fordi vi jo ikke har behandlet sakene ennå, men de er jo gjennomført. Stopp-forbudtskilt i gaten er en politimyndighetssak som ikke jeg skal ta stilling til om man kunne vedtatt eller ikke, fordi den ikke ligger under plan- og bygningsetatens ansvarsområde. Politiet kunne gjort det, eller kommunen, ja. Uansett ser man – f.eks. nå når Stortinget har stengt med pullerter ved stortingsoppkjøringen – at man alltid kan stenge på egen grunn, det er hva man gjør på offentlig gategrunn, som påvirkes av plan- og bygningsloven.

Trine Skei Grande (V): Så det å hindre, ja ...

Møtelederen: Ja, takk. Da er ...

Trine Skei Grande (V): Kan jeg få et oppfølgingsspørsmål?

Møtelederen: Du stilte tre oppfølgingsspørsmål, så vi får se hva det blir tid til etterpå. Det er lettere å få tilgivelse enn tillatelse. Nybakk, vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk.

Mitt spørsmål går til byrådslederen. En viktig del av det å være hovedstad er å være vertskap for storting, regjering og Det kongelige slott. Er det ikke kontakt, eller har

det ikke vært kontinuerlig kontakt, mellom regjeringen og Oslo kommune om beredskap? Har ikke Oslo kommune noen beredskapsplaner? Spørsmålet understrekes jo av at vi gjennom det siste tiåret fikk veldig mange asymmetriske trusler og terrorhandlinger i andre land.

Møtelederen: Berger Røsland, vær så god.

Stian Berger Røsland: Oslo kommune har en rekke beredskapsplaner, og vi har en egen etat som arbeider med å koordinere det overordnede beredskapsarbeidet i Oslo kommune, og det er beredskapsetaten. De jobber med planer både for kommunen, samlet sett, og de følger opp planer på virksomheter, på etats- og bydelsnivå. De har selvfølgelig også kontakt med kolleger i statsforvaltningen. Vi har også et samarbeid nå med Justisdepartementet, Politidirektoratet og FAD om et større prosjekt om hvordan vi skal håndtere de hovedstadsfunksjonene som Nybakk er inne på, både hva gjelder de statlige institusjonene – departementer, storting – og en del av disse offentlige møteplassene vi har i byen, som det kan være behov for å ha sikringstiltak rundt. Vi forsøker nå sammen å utvikle en tenkning, en overordnet strategi, for hvordan vi møter den tiden vi lever i knyttet til dette: Hvordan kan vi bruke gatesikring, gatestenging, hvilke andre tiltak er det som kan gjøres, slik at vi sørger for at offentlige institusjoner, hovedstadsfunksjonene, de offentlige møteplassene, er sikret, samtidig som vi også har et levende byliv. Det er ikke nødvendigvis motsetninger mellom de to tingene, men man må ha en gjennomtenkt holdning i fellesskap til hvordan det gjøres.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden for oppfølgingsspørsmål ute, og vi er kommet til tiden for deres eventuelle oppsummeringer. Dere får anledning til en kort oppsummering hver, begrenset til 2–3 minutter, hvis dere ønsker det. Dere kan selv bestemme hvem som skal begynne, hvis dere har en foretrukken rekkefølge. Det ser ikke ut som om dere har det. Da tar vi motsatt rekkefølge. Tellevik Dahl begynner, vær så god.

Tone Tellevik Dahl: Oppsummeringsvis: Fra Arbeiderpartiets side diskuterte vi aldri måten staten fremmet forslag om stenging på. Vi tok til etterretning måten de valgte å gjøre det på, gjennom reguleringsplanen, og valgte å følge innstillingen basert på den tydeligheten som vi fikk gjennom de offentlige dokumentene. Jeg er glad for at det i hvert fall til slutt ble flertall for stenging også gjennom reguleringsplanen, selv om det tok, etter det Arbeiderpartiet mener, unødvendig lang tid.

Møtelederen: Takk for det.

Elvestuen, vær så god.

Ola Elvestuen: Ja, det er vel det å si at som reguleringsplan ble denne saken behandlet i byutviklingskomiteen og bystyret med et tidsforløp som er ganske vanlig egentlig, særlig når du har en situasjon hvor partier endret sin innstilling. Den ble ført fram til en beslutning i bystyret i slutten av februar med et flertall for reguleringsplanen. Når bebyggelsesplanen var klar, så ble det gjort på en veldig rask måte, i løpet av to uker.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Stian Berger Røsland til slutt, vær så god.

Stian Berger Røsland: Ja, takk.

Det er mange spørsmål som har vært stilt. Jeg håper at man vurderer nøye om plan- og bygningsloven er et egnet virkemiddel til å behandle denne type sentrale sikkerhetsspørsmål, om vi i Norge trenger et annet verktøy, et annet redskap enn dette relativt omfattende systemet. Det å sikre offentlige institusjoner, sikre offentlige møteplasser, er selvfølgelig av sentral, overordnet betydning, men det er ikke gitt at det regelverket vi har, er hensiktsmessig nødvendigvis.

Mange har snakket om at man kunne gått for statlig regulering, og det kunne man selvfølgelig ha gjort. Regjeringen har varslet at man kommer til å gjøre det hva gjelder nytt regjeringskvartal – vi har i og for seg ikke noen spesielle merknader til det, men man må være oppmerksom på at det opphever ikke de øvrige saksbehandlingsreglene og prosedyrene som finnes, så hvis tempoet er sentralt, så er det behov for endringer. Det kan også være interessant for Stortinget å vurdere regelverket i sin alminnelighet hva gjelder tidsbruk.

Jeg har lyst til å avslutte med et eksempel. Staten, ved Statsbygg, har nå sendt et reguleringsforslag til Oslo kommune om bygging av nytt Nasjonalmuseum på Vestbanen. Det reguleringsforslaget, fra én del av staten, har fått innsigelse fra to andre deler av staten, nemlig Statens vegvesen og Riksantikvaren. Da må Oslo kommune ta med de tre statlige instansene til den fjerde statlige instansen, nemlig Fylkesmannen, for å megle mellom disse. Det kan være en forklaring på hvorfor ting noen ganger tar litt tid.

Møtelederen: Takk for det, takk for oppsummeringene og takk for deres bidrag i denne kontrollhøringen. Vi tar pause i høringen frem til kl. 10.40.

Høringen ble avbrutt kl. 10.19.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.40.

*Høring med tidligere statsråd Heidi Grande Røys,
Fornyings- og administrasjonsdepartementet*

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen, og jeg får ønske velkommen Heidi Grande Røys, som er tidligere fornyings- og administrasjonsminister. Du er invitert til høringen fordi du var i den rollen i perioden 2005–2009.

Jeg gjentar kort noen få formaliteter: Det er viktig å svare kort og konsist. Vi har en lampe som passer på talletiden – når det er 30 sekunder igjen lyser den, og når den er slukket, er det på tide å stoppe opp. Mikrofonen må vi passe på: på når vi snakker, og av når vi ikke snakker, hvis ikke ryker lydanlegget.

Nå er vi kommet til din innledning. Jeg gir da ordet til deg i inntil 10 minutter, slik at du kan innlede. Vær så god, Grande Røys.

Heidi Grande Røys: Takk, komitéleiar.

Eg har likevel lyst å begynne med å seie at sjølv sagt beklagar eg årsaka til at vi er her. Det er med djup medkjensle eg føler med dei etterlatne og dei som vart råka av hendingane 22. juli. For oss som ikkje bur i Oslo til dagleg, er det framleis slik at når ein kjem inn til Oslo sentrum, kjenner ein seg prega av det som hende 22. juli – ein minnest det veldig vel. La meg ha sagt det først.

Eg er sjølv sagt glad for at komiteen, gjennom desse høyringane, gir meg og andre anledning til å kome og gi mitt bidrag, og til at vi kan lære av og ta ansvar for det vi hadde gjort før 22. juli, men ikkje minst det vi ikkje hadde gjort i forkant av 22. juli.

Mitt forarbeid til denne komitéhøyringa har vore samsvarende med det eg gjorde før eg skulle møte 22. julkommisjonen. Eg har i alle år tatt mange notat frå møte eg er på, ganske konsekvent. Det betyr at eg har eit ganske rikt omfang av personlege notat, og det gir meg eit veldig godt bilete av det eg har fått vite noko om, og det eg då ikkje har fått vite noko om. Det hjelper til med å rydde i hugsen, når ein skal inn i ei slik sak, så mange år etterpå.

Det som eg finn generelt i mine notat, er lite av det som handlar om sikkerheitsprosjektet generelt, men ganske mykje om det som gjeld IKT-sikkerheit spesielt. Det var først og fremst IKT-sikkerheit som fekk mi merksemd rundt oppfølginga av sikkerheitsprosjektet. Det er òg i samsvar med at Riksrevisjonen allereie i 2004 hadde merknadar til IKT-sikkerheit i regjeringskvartalet. Det var ein del av årsaka til at eg greip fatt i det.

Det første møtet eg har notert at eg vart orientert om sikkerheitsprosjektet på, var i november 2005, då eg hadde sete som statsråd i vel ein månad. Då hadde eg eit eige møte med prosjektleiaren for sikkerheitsprosjektet i FAD og departementsråden, og eg fekk ei orientering som var nærast likelydande med eit regjeringsnotat eg seinare la fram i regjeringa i mars 2006, med gjennomgang av kva som var FAD sitt ansvar i sikkerheitsprosjektet og vår vidare oppfølging rundt det.

Det som vart trekt fram i dei notata eg har skrive, og som for så vidt fell saman med det som står i regjeringsnotatet, er ansvar knytt til telefonlinjer, sikkerheitskontroll, tilgangskontroll og naudlokale, viss det skulle skje noko med departementa sine ordinære lokale.

Elles var mitt inntrykk at dette var eit prosjekt som gjekk på skjener, og at eg skulle verte orientert ved behov, viss det var behov for min innsats, viss prosjektet på ein eller annan måte hadde stoppa opp.

Eg var også veldig tidleg med å gå rundt til alle underliggande etatar. DSS, Departementenes servicesenter, var ikkje det første, men blant dei første. Eg var på omvisning i DSS, og heller ikkje i dei notata eg har teke frå orienteringa som vart gitt av DSS sjølv, har eg notert sikkerheitsprosjektet som særskilt orientert om. Men eg hugsar godt – og det stemmer òg med det vi seinare prioriterte – at postomberinga vart sett på som ei stor utfordring, og ein gjorde nokre endringar når det gjeld postmottak spesielt. Det var òg ei sikkerheitsutfordring.

Elles er det regjeringsnotatet – som komiteen er kjend med vart levert i mars 2006 – som er oppfølginga av sik-

kerheitsprosjektet, og som slår fast FAD sitt ansvar. Igjen er det trekt fram først og fremst desse tekniske tinga rundt vaktteneste, resepsjonen, tekniske sikringstiltak, tilgangskortproduksjon osv. Grubbegata er f.eks. ikkje nemnt i det regjeringsnotatet.

I løpet av 2006 og 2007 oppstår ein ganske heftig medie-diskusjon rundt stenging av Grubbegata. Det som eg hugsar eg syntest var merkeleg med den, var at parti som ein vanlegvis ville ha tenkt var for eit slikt prosjekt av sikkerheitsmessige årsaker, var imot prosjektet, mens parti, som f.eks. mitt eige, som ein tradisjonelt ville ha tenkt ville vere imot eit slikt prosjekt, var for. Det gjorde at den politiske behandlinga av saka sjølvsteg vart noko spesiell.

Etter sommarferien var det klart at det gjekk mot eit fleirtal mot stenging av Grubbegata. Eg var orientert av min prosjektansvarlege for sikkerheitsprosjektet om det. Han var bekymra over at det gjekk mot eit nei, og det var første gong eg fekk sjå animasjonane – som eg hørde at det vart stilt spørsmål om i stad – om korleis ein eksplosjon ved høgblokka kunne ta seg ut.

Det eg valde å gjere med det, var at eg tok kontakt med vår representant i byutviklingskomiteen, som den gongen var Akhtar Chaudhry, som dykk kjenner godt. Ikkje for å gi han noko informasjon, som det kunne høyrst ut som då eg hørde på utspørjinga av byråden m.fl. i førre runde, men rett og slett for å sjekke ut kva SV lokalt meinte om saka. Akhtar Chaudhry var veldig tydeleg på at han var for stenging, og dermed brukte vi ikkje meir tid på det. Eg ga han ikkje informasjon om prosjektet, og han spurde ikkje om det, og eg så ikkje noko behov for å gjere det, så lenge han var veldig tydeleg på at han var for prosjektet. Kva han visste, og kva Oslo SV la til grunn for å stemme ja, det veit eg ikkje. Det må ein eventuelt spørje Oslo SV eller Akhtar Chaudhry om.

Etter å ha sjekka ut det, fekk eg lov til å ha med meg pc-en til eit møte med min partileiar, Kristin Halvorsen, på kveldstid. Det var litt sikkerheit rundt det, men eg fekk lov å ha han med meg. Eg gjekk igjennom argumentasjonen for stenging av Grubbegata og den politiske situasjonen som då var oppstått i Oslo kommune – i byutviklingskomiteen – og eg bad om råd. Det er min måte å jobbe på, at eg ber min partileiar om råd når eg er usikker på kva eg skal gjere vidare. Det var ho som gav meg rådet om å skrive eit notat til underutvalet, slik at vi kunne løfte og diskutere situasjonen då. Det var ikkje med utgangspunkt i å prøve å overtale dei tre partileiarane som sit i underutvalet, men det var først og fremst for at vi skulle ha ein samstemt politisk argumentasjon for stenging av Grubbegata, i og med at det var ganske sterk motstand frå dei borgarlege partia i byrådet. Det andre var: Skulle vi ta kontakt med Oslo kommune, og kven skulle eventuelt ta kontakt? Det ville ikkje ta seg pent ut om regjeringa sprang i føtene på kvarandre, med ulike representantar i ulike – meir eller mindre – offentlege møte med Oslo kommune. Det andre var altså å få ei avklaring – kven gjer eventuelt kva?

Eg fekk ikkje noko møte i underutvalet, men eg var seinare på eit møte med Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på Statsministerens kontor, og mitt inntrykk var at Schjøtt-Peder-

sen skulle ta saka vidare mot Oslo kommune. Det var ei grei nok avklaring for meg, og det var for så vidt det siste aktive eg hadde å gjere med heile prosjektet.

Det som elles var av oppfølging av sikkerheitsprosjektet, var oppfølging rundt sikkerheit på IKT. Vi var borti det i samheng med tilgangskortsystemet og hadde ein viss kontakt mot Siemens, som var leverandør til det, i 2008. I forbindelse med kjøpet av Biengården, utvidinga av regjeringskvartalet og oppflyttinga av Miljøverndepartementet var det også ein sikkerheitsmessig grunngeving: å få samla fleire departement rundt regjeringskvartalet, då det slik vart lettare å kontrollere sikkerheita òg til dei tilsette i Miljøverndepartementet.

Eg trur eg stoppar der.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det saksordfører Bekkevold, som har inntil 10 minutter til disposisjon, og han disponerer selv hele sin tid uten innblanding fra møtelederen. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Oppfattet du viktigheten i sikkerhetsprosjektet og hva du selv hadde ansvar for? Og når skjønte du egentlig alvoret i sikkerhetsprosjektet?

Heidi Grande Røys: Om vi skjønte kor alvorleg det var ... Eg trur ikkje eg gjorde det før 22. juli, faktisk. Men det var eit prosjekt som det var viktig å gjennomføre, og eg hadde ikkje noko imot det, for å seie det sånn. Oppfølginga i mitt departement vart sagt å vere av administrativ art, og at eg skulle verte kontakta dersom ein trong politisk involvering i forhold til å skubbe på, løyve eller eventuelt ta kontakt. Då det vart klart i 2007 at byutviklingskomiteen ville gå imot stenging av Grubbegata, var det første gongen eg vart involvert politisk, sånn sett.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du uttaler også til Gjorv-kommisjonen at det var minimal politisk involvering i saken. Hvordan ser du på det nå, sånn i ettertid?

Heidi Grande Røys: Eg ser vel for så vidt i ettertid på det på same måten som den gongen, for når eit prosjekt er sett i gang ... Det var vedtatt, regjeringa Bondevik hadde gjort dei vedtaka som ein skulle gjere politisk sett frå regjeringa si side. Mitt ansvar var å gjennomføre det. Og så lenge tiltaka meir eller mindre vart gjennomførte etter planen, var det ingen grunn til å jobbe meir eller ta tak i saka på annan måte, slik eg såg det den gongen.

I det sekundet det oppstod utfordringar rundt å få stengt Grubbegata, tok eg tak i saka og sørgde for notatet til Statsministerens kontor, med den avklaringa om korleis ein skulle gå vidare for politisk å få på plass eit fleirtal i byrådet og i byutviklingskomiteen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): På spørsmål fra kommisjonen om det er statsministerens oppgave å påse at statsråden leverer, sier du at du oppfatter at dette er oppgaver som var delegert til statssekretær ved SMK og statsråd Schjøtt-Pedersen. Hvem sitt ansvar mener du det til

syvende og sist var at stenging av Grubbegata ikke ble fulgt opp?

Heidi Grande Røys: Det er FAD sitt ansvar, for det var FAD som hadde ansvar, m.a. for Statsbygg, som skulle utarbeide og ha kontakt med Oslo kommune om spørsmål rundt reguleringsplanen. Så det er heilt opplagt at det var FAD som hadde det ansvaret.

Eg meiner at statsministeren skal ha det ansvaret å følgje opp statsrådar som tydelegvis ikkje fungerer i jobben sin, men statsministeren kan umogleg følgje opp enkeltsaker overfor ein statsråd. Det må vere statsrådens heile og fulle ansvar sjølv å følgje opp.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I intervjuet sier du også at du har funnet lite om sikkerhetsarbeid i papirene dine, noe som gir innrykk av at du har vært veldig lite påkoblet dette arbeidet i departementet. Likevel er det du som sitter med ansvar for dette. Hvordan henger dette sammen?

Heidi Grande Røys: Det er eit godt spørsmål. Det var jo, som fleire andre som har vore intervjuet av kommisjonen, gir uttrykk for, eit «need to know»-prinsipp, altså at det var færrest mogleg som skulle involverast. Det var òg grunngevinga for at dette temaet aldri var oppe på leiarmøta som eg hadde kvar måndag. Det var egne møte der som det skulle snakkast om sikkerheitsprosjektet. Og det kan vel vere eitt av svara på at ein var lite påkopla, og at ein avfann seg med at ok, når ting stoppar opp, så vert ein kontakta, og då vert det sett i verk tiltak.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men er det ikke slik at politisk ledelse og statsråder etterspør saker og hvordan det går med oppfølgingen, når man vet at det er ting som skal gjennomføres?

Heidi Grande Røys: Det er det i nokre saker. I andre saker er det sånn at så lenge ting går på skjener, stolar ein på det embetsverket ein har. Vi har eit dyktig embetsverk i dette landet, så eg hadde ingen grunn til å tvile på at embetsverket ikkje gjennomførte dei planane som då var bestemte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Et annet spørsmål: Du sier i intervjuet at du ikke har lest Politidirektoratets rapport – og det er det tydeligvis flere som ikke har gjort. Er det fordi du ikke hadde fått den, eller er det fordi du ikke anså det som nødvendig å sette deg inn i det?

Heidi Grande Røys: Eg har ikkje fått han. Han var ikkje gitt meg sånn at eg kunne lese han.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen, som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Jette F. Christensen (A): Takk, leiar, og takk til deg Grande Røys for di innleiing og for at du er her.

Har du i ettertid tenkt på om det er noko informa-

sjon som gjeld prosjektet, som du skulle ønske at du hadde?

Heidi Grande Røys: Det synest eg er vanskeleg å svare på, men det som står klarast i ettertid, er jo sjølvsagt at ein skulle ønske at ein hadde gjort tiltak slik at den gata vart stengd mykje før. Det er jo det som er det altoverskyggande, men akkurat kva som skulle ha skjedd på kva tidspunkt, synest eg er vanskeleg å svare på.

Jette F. Christensen (A): Det forstår eg. I ettertid igjen: Skulle du ønske at du hadde sett POD-rapporten, at han hadde blitt gjene deg?

Heidi Grande Røys: Det er òg heilt umogleg å svare på. Når eg ikkje kjenner innhaldet i han, er det heilt umogleg å spekulere noko i kva han ville ha gjort med mine politiske vurderingar.

Jette F. Christensen (A): Er det noko som du føler stod i vegen for at du kunne føreta deg noko ytterlegare i prosessen, viss du hadde hatt eit ønske om det, for at det skulle gå fortare?

Heidi Grande Røys: Nei, det kan eg ikkje sjå.

Jette F. Christensen (A): Eit siste spørsmål: Du fortel no, og òg i referatet, at du blei orientert, at du visste om prosjektet, at ein hadde jamleg dialog om dette, og at du antok at du fekk informasjon dersom ting ikkje gjekk som det skulle. Er det det som er sedvane med saker som «går på skjener», som du sjølv sa det? Er det sånn at når saker går som dei skal, får ein ikkje oppdatert informasjon – at det berre er når det er noko som ikkje går vegen, at ein får informasjon om det?

Heidi Grande Røys: Til det er vel svaret både ja og nei. Det er jo heilt avhengig av kva type sak det er. Det som eg nok trur spelte ei rolle i denne saka, er at det var pålagt så pass stort hemmelegghald rundt det. Det var få som skulle vite noko om det, det skulle ikkje snakkast om i opne leiarmøte, og det var sikkerheitsklarering rundt ein del av informasjonen. Så eg oppfatta vel at dette var eit prosjekt der dei som visste, visste, og at eg skulle verte orientert viss det var behov for det.

Heilt ordinære politiske saker som ein sjølv tek opp, og der alle i den politiske leiinga er informert, er jo av ein heilt annan karakter. Der er det kanskje òg fleire som spør etter korleis det går med ting – at det ikkje berre er statsråden aleine som er drivkrafta bak å gjennomføre saker. Men i dette prosjektet var det så eksplisitt at det var få som skulle vite, og at ein ikkje skulle ta det opp i større samanhengar. Det avgrensa kanskje òg den informasjonsflyten som kunne ha vore.

Jette F. Christensen (A): Så du hadde inntrykk av at dette var eit viktig prosjekt som var gjeve stor tyngd, og at du fekk beskjed om du skulle føreta deg noko ytterlegare utover det du allereie gjorde?

Heidi Grande Røys: Ja, eg oppfatta at departementet absolutt tok sitt ansvar med oppfølging av sikkerheitsprosjektet, og at ein hadde laga ei organisering rundt det som var vetig, med omsyn til at personar ein sette til arbeidet, både hadde innsikt i og kunnskap om å drive eit slikt prosjekt framover. Vi hadde Statsbygg og DSS som to underliggande etatar, som òg hadde ekspertise på å følgje opp saka, og departementsråden som sikra seg at ting skjedde. Så eg hadde ingen grunn til å tvile på at dette prosjektet ikkje vart følgt opp etter intensjonane.

Jette F. Christensen (A): Takk skal du ha.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiet og jeg som skal stille spørsmålene, og Lundteigen overtar møteledelsen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk.

Ordet går til Fremskrittspartiet.

Anders Anundsen (FrP): Først: Burde du vært informert om sikkerhetsprosjektet, inkludert stenging av Grubbegata, da du tok over som statsråd?

Heidi Grande Røys: No vart eg jo informert om sikkerhetsprosjektet ...

Anders Anundsen (FrP): Ja, men burde du vært informert eksplisitt om stengingen av Grubbegata, for det sier du at du ikke ble i 2005?

Heidi Grande Røys: Eg kan ikkje sjå bort frå at Grubbegata var nemnt, seier eg. Eg vart orientert generelt om sikkerhetsprosjektet. Eg har ikkje notert Grubbegata som stikkord i mine notat, men eg har notert ein del andre.

Anders Anundsen (FrP): Mener du at du ble tilstrekkelig informert om prosjektet om stenging av Grubbegata?

Heidi Grande Røys: Ja, det vil eg påstå at eg vart.

Anders Anundsen (FrP): Så det er ingen som har unnlatt å informere deg tilstrekkelig?

Heidi Grande Røys: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Og du har fått all den informasjonen du trenger om stenging av Grubbegata for å gjøre din jobb?

Heidi Grande Røys: Ja, eg fekk den informasjonen eg trong innleiingsvis, dvs. den generelle informasjonen om kva som låg i sikkerhetsprosjektet, og når saka om Grubbegata stoppa opp i byutviklingskomiteen, vart det tatt kontakt med meg ...

Anders Anundsen (FrP): Men når leste du brevene fra SMK om prioriteringen og viktigheten av disse oppdragene?

Heidi Grande Røys: Dei har eg ikkje lese.

Anders Anundsen (FrP): Til tross for at dette åpenbart er informasjon om et helt spesielt gjennomføringsprosjekt? Det brukes ord i dette brevet som jeg ikke regner med brukes så veldig ofte når SMK sender brev til departementene, hvor viktigheten av gjennomføringskraft i departementet stresses for å sikre en skikkelig gjennomføringskraft i departementet. Er det nødvendig at statsråden er tilstrekkelig informert for å holde i saken?

Heidi Grande Røys: Ja, men det vil jo alltid vere eit spørsmål om kva som er tilstrekkeleg informasjon. Den informasjonen og den – eg får seie – utvekslinga av dokument gjekk jo administrativt mellom SMK og FAD. Og så er det gjort ...

Anders Anundsen (FrP): Og du sier at dette gikk på skinner. Er du fornøyd med den jobben som ditt departement gjorde i din tjenestetid når det gjelder stenging av Grubbegata? Det gikk på skinner, sier du, så det var ikke noen grunn til at du skulle bli informert?

Heidi Grande Røys: Då det ikkje gjekk på skjener lenger, vart jo nettopp eg kontakta av min prosjektleiar i FAD, sånn at eg kunne ta ein politisk kontakt.

Anders Anundsen (FrP): Det var i 2007?

Heidi Grande Røys: Det var hausten 2007.

Anders Anundsen (FrP): Da lagde du dette notatet til SMK, hvor du ba om å få komme i underutvalget. Hvordan reagerte du da du ikke fikk det møtet i underutvalget?

Heidi Grande Røys: Det kan eg ikkje hugse. Det er vanleg at det er underutvalet som vurderer kva dei skal bruke tid og krefter på.

Anders Anundsen (FrP): Det er vel SMK som vurderer hva underutvalget skal bruke tid og krefter på.

Heidi Grande Røys: Men det betyr ikkje at det ikkje vart følgt opp, for eg hadde seinare eit møte med Schjøtt-Pedersen, der tema som eg ønskte å ta opp, vart diskuterte.

Anders Anundsen (FrP): Og det møtet med Schjøtt-Pedersen var etter din oppfatning tilstrekkelig oppfølging av dette viktige prosjektet?

Heidi Grande Røys: Ja, fordi det avklarte kven av oss som skulle gjere kva, og det meiner eg var noko av det viktigaste, for poenget her var jo ...

Anders Anundsen (FrP): Det er ganske interessant, fordi det er du som er konstitusjonelt ansvarlig for alt som skjer i FAD. Du er helt tydelig på at det var FAD sitt ansvar – ergo ditt ansvar – å følge opp denne saken. Hvorfor var det da Schjøtt-Pedersen som skulle følge opp det som er ditt konstitusjonelle ansvar?

Heidi Grande Røys: Det var ei vurdering vi gjorde i det møtet, og det betyr jo ikkje at eg ikkje har eit ansvar for den vidare oppfølginga. Men konkret kven som skulle ha kontakten mot byutviklingskomiteen og ordføraren, vart avklart oss imellom.

Anders Anundsen (FrP): Hva gjorde du konkret overfor Oslo kommune for å drive den oppfølgingen fremover?

Heidi Grande Røys: Då gjorde ikkje eg noko, for det var avklart at Schjøtt-Pedersen skulle ta vidare kontakt mot Oslo kommune.

Anders Anundsen (FrP): Men du sa jo akkurat at du også hadde et ansvar for å følge opp saken videre.

Heidi Grande Røys: Ja, då Oslo kommune hadde gjort sine vedtak, som dei gjorde etter at Schjøtt-Pedersen hadde hatt sine møte, gjorde FAD det dei skulle gjere, nemleg å sende saka over til Statsbygg, som så sette i gang med nye reguleringsforslag.

Anders Anundsen (FrP): Så det er ingenting du kunne gjort i dine fire år som kunne fremskyndet saksbehandlingen – du har fått all informasjon du hadde bruk for for å gjøre jobben din som statsråd, og FAD har tatt ansvaret som de hadde for gjennomføring av det som var et kritisk punkt i sikkerhetsprosjektet. Det er konklusjonen?

Heidi Grande Røys: Min konklusjon er at vi alle sjølvsagt skulle ønskt at stenging av Grubbegata hadde tatt mykje kortare tid. Men det er eingong sånn at demokrati tek tid, og når ein hadde valt den løysninga om å køyre dette gjennom plan- og reguleringslova, må ein òg rekne med at høyringsinstansar får sagt sitt, og at politiske parti ...

Anders Anundsen (FrP): Du vurderte aldri å gjøre om på det – og ta over prosessen?

Heidi Grande Røys: Eg gjorde noko med det då eg vart klar over at ting stoppa opp i byutviklingskomiteen, og at det gjekk mot eit nei. Då tok eg eit initiativ overfor Statsministerens kontor.

Anders Anundsen (FrP): Ja, det vet jeg. Men kunne du f.eks. da begynt å vurdere om du skulle foreta en statlig reguleringsplan – om du skulle ha en annen strategi på prosjektoppfølgingen? Tok du kontakt med departementsråden, som var leder for denne gruppen – styringsgruppen, som for så vidt aldri eksisterte, men som likevel skulle være der – for å prøve å bidra til at dette skulle skje

raskere? Var du noen gang på Statsbygg for å sørge for at de gjorde jobben sin raskere? Var du noen gang proaktiv, eller satt du bare og ventet?

Heidi Grande Røys: Eg trur ikkje vi skal bekymre oss over at ikkje Statsbygg har jobba så raskt som dei har kunna når det gjeld dei pålegga dei har fått. Eg har gjort ...

Anders Anundsen (FrP): Så du er fornøyd med Statsbyggs innsats i sånne sammenhenger?

Heidi Grande Røys: Eg er fornøgd med Statsbyggs innsats, som eg er fornøgd med arbeidet vi gjorde, ut frå det vi då visste.

Anders Anundsen (FrP): Helt til slutt – jeg har bare 20 sekunder igjen: Du sier i din forklaring til Gjørsv-kommisjonen at SMK hadde sine ting de passet på, noe som gjorde at sektordepartementet muligens kunne tenke at de kunne slappe av, dette tar SMK seg av. Tenkte du noen gang at du kunne slappe av i forhold til sikkerhetsprosjektet?

Heidi Grande Røys: Ikkje «slappe av», men eg hadde gjort ei ansvarsavklaring med Schjøtt-Pedersen om kven av oss som skulle ha kontakt med Oslo kommune. Då var det unaturleg at eg gjorde det same som han – det ville vore regjeringsrepresentantar som sprang i føtene på kvarandre, og det ville verka forstyrrende for vedtaket.

Møtelederen: Da er tida ute. Vi takker for spørsmål og svar, og gir ordet tilbake til komiteens leder.

Anders Anundsen overtok igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Du sa at du var fornøyd med Statsbyggs innsats. I foregående høring fremkom det at Statsbygg kunne ha valgt to metoder for å få stengt Grubbegata: midlertidig stenging, øyeblikkelig, eller å fremme reguleringsplan. Er du fornøyd med resultatet av den vurderingen?

Heidi Grande Røys: Eg vil vel tenkje at Statsbygg nok ikkje såg det som deira jobb å gjere eit vedtak om mellombels stenging, all den tid stenging av Grubbegata var såpass politisk komplisert som det var.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men det er staten som har gjort det nå, så hvis det er mulig i 2012, måtte det vel være mulig i 2005, 2006, 2007 og 2008?

Heidi Grande Røys: Det var det heilt opplagt, men det vi då visste, spelte jo ikkje med i den forstand at ein gjorde den vurdering at mellombels stenging var ...

Per-Kristian Foss (H): Hva var det man ikke visste den gangen?

Heidi Grande Røys: Med det trugselnivået som var då, og som låg til grunn, var dette eit viktig prosjekt, men eg hadde vel ikkje den oppfatninga at ...

Per-Kristian Foss (H): Ikke viktig nok til å stenge Grubbegata, altså?

Heidi Grande Røys: Mitt departement hadde jo kontakt med politiet i 2005, bl.a. for å vurdere ei mellombels stenging, utan at politiet såg på det som om dei hadde nok kunnskap til å kunne gjere eit sånt vedtak, og det låg vel òg ...

Per-Kristian Foss (H): Men det var Statsbygg jeg spurte om, det var de som fremmet saken.

Heidi Grande Røys: Men det ein hadde gjort tidlegare, låg jo bak dei vurderingane ein gjorde, om ein skulle framskande og – eg heldt på å seie – provosere lokaldemokratiet i Oslo når det galdt å gjere ei mellombels stenging.

Per-Kristian Foss (H): Men det har fremgått av foregående høring at ingen ville føle seg provosert av det, byutviklingskomiteens leder inviterte jo nærmest til det. Derfor lurer jeg på: Hvorfor tok du kontakt med Akhtar Chaudhry, som vel ikke hadde noen avgjørende posisjon i kommunens politiske sammensetning den gang, og ikke med kommunens offisielle organer eller eventuelt flertallspartier eller andre – hva var grunnen til det?

Heidi Grande Røys: Grunnen til det var at eg fyrst og fremst var ute etter å få vite noko om prosessen i mitt eige parti og kva SV i bystyret kom til å stemme for, og litt om korleis saka hadde vore behandla i byutviklingskomiteen. Det andre er jo at vi som regjering skal gå forsiktig fram når det gjeld å øve påtrykk overfor eit lokaldemokrati i eit lokalt bystyre.

Per-Kristian Foss (H): Men skal man ikke da gå frem ved at man tar kontakt med komiteen, og ikke med en representant i komiteen?

Heidi Grande Røys: Jo, men eg gjorde jo dette som SV-representant for å få oversikt over informasjon som SV ...

Per-Kristian Foss (H): Men du var statsråd.

Heidi Grande Røys: Ja, eg var statsråd, men eg gjorde det fyrst og fremst for å få informasjon om den saka eg seinare skulle leggje fram for Statsministerens kontor.

Per-Kristian Foss (H): Hva hadde du gjort om Akhtar Chaudhry hadde informert om at han ville gå mot prosjektet?

Heidi Grande Røys: Det er jo ein tenkt situasjon, men eg hadde jo då allereie bestemt meg for at dette måtte verte gjennomført – jf. det notatet eg skreiv til underutvalet – og eg ville nok prøvd å argumentere for. Men i vårt parti er det jo ikkje sånn at eg som statsråd kan sitje og fortelje ein bystyreprerentant kva han skal bestemme i enkelte saker, men vi ville nok ha argumentert ...

Per-Kristian Foss (H): Som statsråd er det din fullmakt å orientere byutviklingskomiteen om hva regjeringen eventuelt ønsket, for du var jo den konstitusjonelt ansvarlige for regjeringen i spørsmålet, og du var ikke parti-representant. Du var statsråd og kunne opptre på vegne av en regjering i dette spørsmålet som du hadde ansvaret for. Hvorfor orienterte du da ikke komiteen som sådan, men en enkeltrepresentant?

Heidi Grande Røys: Eg var orientert om at min prosjektleder skulle vere med på eit møte i byutviklingskomiteen og gi byutviklingskomiteen den informasjonen dei trong om prosjektet. Utover det ...

Per-Kristian Foss (H): Og du mente at det ville være nok understreking av Alvoret?

Heidi Grande Røys: Utover det hadde eg avklart med Schjøtt-Pedersen om kven av oss som skulle ta dei politiske kontaktane mot Oslo kommune. Det var viktig å få ei avklaring av det, så vi ikkje sprang i føtene på kvarandre.

Per-Kristian Foss (H): Var det mange andre saker du var konstitusjonelt ansvarlig for, som du delegerte til Schjøtt-Pedersen?

Heidi Grande Røys: Det er litt avhengig av om ein har prosjekt som gjeld fleire departement og involverer fleire statsrådar eller statssekretærar. Då er det naturleg at regjeringa snakkar saman og vert einig om kven av oss som skal ha kontakt.

Per-Kristian Foss (H): Men vi må jo fastholde at dette sikkerhetsprosjektet var du konstitusjonelt ansvarlig for. Hva var da grunnen til at andre skulle opptre på dine vegne i denne saken?

Heidi Grande Røys: Det kan jo ha å gjere med kva som er hensiktsmessig når det gjeld å kjenne folk – i f.eks. byutviklingskomiteen og i byrådet – betre enn eg.

Per-Kristian Foss (H): Så en finnmarksrepresentant er bedre å bruke enn en representant fra Sogn og Fjordane i saken?

Heidi Grande Røys: No trur vel eg at Schjøtt-Pedersen både har vore på Stortinget lenger enn eg og budd i denne byen lenger enn eg, så eg trur ikkje vi skal underkjenne Schjøtt-Pedersen sitt kontaktnett i ...

Per-Kristian Foss (H): Han bor i Bærum.

Bare to spørsmål til slutt: Har du noen gang deltatt i en beredskapsøvelse i regi av FAD?

Heidi Grande Røys: Nei, ikkje som eg kan ...

Per-Kristian Foss (H): Det holder – ja eller nei. Har du noen gang deltatt ...

Heidi Grande Røys: Eg må få føye til: Ikkje som eg kan hugse. Det betyr ikkje at det ikkje har vore, men eg kan ikkje hugse noka større øving, utover ordinære og førebudde brannøvingar.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Har du noen gang deltatt i en beredskapsøvelse i regi av regjeringen?

Heidi Grande Røys: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Da er tiden godt og vel ute, og det er Sosialistisk Vensterparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg kan – no i starten – bekrefte at dette med partipisk ikkje er særleg utbreitt i mitt parti.

Så til den generelle situasjonen: Du hadde ikkje direkte kontakt med komiteen i Oslo, det var jo avklart med Schjøtt-Pedersen. Men dersom du tenkjer deg tilbake til den tida, var jo 9/11 rimeleg på avstand. Hadde du inntrykk av at både Oslo og andre slappa litt meir av når det galdt dette med sikkerheit?

Heidi Grande Røys: Nei, eg veit ikkje om eg vil bruke orda «slappe av», men det er klart at å stengje Grubbegata ville vere det første inngrepet i openheit og tilgjengelegheit rundt norske demokratiske institusjonar. Eg forstår veldig godt at det vart ein stor diskusjon om det i byutviklingskomiteen – som eg for så vidt òg gjorde meg vurderingar rundt sjølv.

Eg vil kalle det eit dramatisk inngrep å stengje ei gate midt i landets hovudstad – og det var første gongen vi skulle gjere det. Så det at ein brukte tid på ein politisk argumentasjon rundt det, for så å lande på at sikkerheitsspørsmål rundt det var viktigare enn – eg heldt på å seie – det med demokrati, openheit, tilgjengelegheit, synest eg er naturleg. Eg tenkjer òg at det at ein hadde den diskusjonen den gongen, og så har vi seinare fått 22. juli, gjer jo at dei argumenta nok er mindre framme ved seinare stengingar.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nokon har sagt at staten ville at byrådet skulle gjera noko. Det fekk staten berre meina, men byrådet – me vil gjera det me vil. Kva seier du til at det på ein måte er ein konflikt med ein stat som prøver å tvinga noko på ein kommune?

Heidi Grande Røys: Vi som les Bergens Tidende, ser vel stadig vekk eit byråds aggresjon og fortvilning over statens inngrep gjennom Fylkesmannen i Hordaland. Det er klart at det er jo ikkje populært, og det skal det jo heller ikkje vere. Staten skal ikkje gripe inn i lokaldemokratiet heile tida. Det undergrev lokaldemokratiet. Det er jo viktig òg at denne saka fekk tømme seg med politiske argument, men det var òg viktig på eit tidspunkt å få fram at dei sikkerheitsmessige utfordringane her var større enn det dei demokratiske argumenta kunne vere. Difor var det viktig at ein lytta til byutviklingskomiteen, og etter kvart byrådet og bystyret, sånn at dei gjorde det vedtaket dei gjorde.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du var inne på i innlegget ditt dette med IKT-sikkerheit, som jo var veldig sentralt, og som eg hugsar du jobba mykje med. Var det eit område som du kom godt i gang med?

Heidi Grande Røys: Ja, eg kom i gang med det, men det er jo sjølvsagt ein slags «never ending story», og det har jo kome rapportar frå Riksrevisjonen seinare som har vore ganske kritiske til det arbeidet eg har gjort.

Det er klart at det å samordne og koordinere IKT som det å samordne og koordinere andre ting på tvers av 18–19 departement – eller kor mange vi har – 13–14 departement er ei svært krevjande øving. Men det betyr ikkje at ein ikkje må kaste seg ut i det. Men vi fekk iallfall starta jobben og løyvd ein del pengar og gjort ein del jobb, og så har min etterføljar følgd opp det på ein glimrande måte.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eit siste spørsmål knytt opp mot byråkratisering og ansvarsfråskrivning. Jon Lea frå DSB var veldig tydeleg overfor oss då vi stilte spørsmål om det, om det var sånn at byråkratiet hindra vedtak – at ting på ein måte ikkje blei gjorde fordi det skulle gjennom lange, byråkratiske prosessar, som berre har forverra seg gjennom tida. Kva seier du til det?

Heidi Grande Røys: Det kan ein jo for så vidt vere einig i. Men bakom det byråkratiet står det jo då politikarar og politiske vedtak om at det er sånn det skal vere. Vi har jo fått ei utvikling med ei mengd underliggjande etatar som er organiserte på ulike måtar, og vi har fått outsourcing og privatisering som igjen vert etterfølgt av tilsyn, for det ein har privatisert, må ein føre tilsyn med at likevel gjer det som dei skal gjere. Det er klart at vi har fått ei ganske uoversiktleg forvaltning, som gjer det vanskelegare med samordning og koordinering på tvers når ein ønskjer å oppnå effekt av det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Sidan du svarte så godt på det spørsmålet: Så dette er noko av konsekvensen av den neste høyringa me har, nettopp å gå inn og begynna å rydda i byråkratiet?

Heidi Grande Røys: Ja, og den ryddejobben er det jo Stortinget som i utgangspunktet kan begynne å gjere gjen-

nom sine politiske vedtak om korleis ting skal sjå ut, og kven som skal få kva av rettar, og korleis ein skal følgje opp rettane.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Senterpartiets tur med Per Olaf Lundteigen. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Den siste kommentaren må jo vi være svært glad for.

Det du i henhold til det notatet av 29. august 2007 spesielt påpeker, er det som jeg vil kalle sikringsprosjektet innenfor sikkerhetsprosjektet – altså det er sikringa av regjeringskvartalet, Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet. Som det framgår av notatet ditt: Det startet i 2005, og etter planen skulle det avsluttes i løpet av 2009.

Ved behandlinga i byutviklingskomiteen den 22. august 2007 ble saken utsatt, og da var du så handlekraftig at du så raskt som den 29. august – altså sju dager etter – skrev dette notatet. Det står for meg som forbilledlig. Når du gjorde det, regner jeg med at det hadde sammenheng med at det var en tidskritisk sammenheng her, siden planen var at det skulle avsluttes i løpet av 2009. Er det riktig?

Heidi Grande Røys: Det er vanskeleg å hugse akkurat kva som var gjort når og korfor, men det at eg skreiv det notatet så raskt etter at saka var utsett, var nok fordi min prosjektleiar, som følgde behandlinga i byutviklingskomiteen tett, var på meg og sa at no måtte vi gjere noko. Det trur eg handla meir om at ein ønskte å få til eit vedtak i den sitjande byutviklingskomiteen. Som eg høyrer at Ola Elvestuen var inne på, gjorde ein jo eit skifte der som gjorde at det vart ein ny komité som gjorde vedtaka. Så eg trur at det at eg skreiv det notatet så raskt etterpå, handla om at ein ønskte å få det opp i den sitjande komiteen, sånn at vedtaket vart gjort, og ikkje la tida gå i forhold til den nye.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Som du har beskrevet, var det Statsbygg som hadde ansvaret for det, og det vi snakker om her av tiltak, var da kompliserte stålkonstruksjoner i hver ende av gata, som sjølsagt var vurdert til å være permanente. Siden de var permanente, er det etter lovverket en reguleringsplan som er virkemidlet, som du måtte følge for å realisere det. Er det korrekt?

Heidi Grande Røys: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Vurderte du andre alternativer enn reguleringsplan, eller hadde du myndighet til å fremme andre framgangsmåter for å få en raskere framdrift?

Heidi Grande Røys: Eg kan jo seie at eg ikkje vurderer det, og hadde heller ikkje nok oversikt over om eg hadde myndighet til å gjere det på dette tidspunktet. I den spesielle politiske situasjonen som var, med såpass stor motstand både frå eit borganleg byråd og frå fleire interessentar

i gata, var det jo grunn til å gå det eg vil kalle for forsiktig fram i forhold til lokaldemokratiet, og ikkje provosere ytterlegare iallfall med noko vedtak. Men frå mi side var ikkje det vurdert den gongen, så det vert jo mine tankar no i ettertid.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nettopp. Så formålet med notatet ditt var at regjeringens tre partier med sin ledelse skulle kunne kraftsamle om sin argumentasjon i forhold til eventuelt mer medieoppmerksomhet, som kom som følge av at Oslo kommune ikke fulgte den framdrift som dere mente var nødvendig for å realisere den planen som skulle gjennomføres i 2009? Du så allerede da at det var tidskritisk for å få fulgt tidsplanen?

Heidi Grande Røys: Det er riktig. Det var den eine delen. Det andre var å føreta, som eg sa, ei ansvarsavklaring av kven av oss som skulle kontakte kven i Oslo kommune for å skunde på og for å få det vedtaket vi ønskte å få.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg har jo tiltro til at sjøl om man er født i et annet fylke, kan man ha forståelse for en bys utfordringer. Det å stenge av en gate og gjøre den folketom er jo også en trygghetsutfordring for borgerne som må veies opp mot andre trygghetsutfordringer.

Du sa at du så det som viktig å dytte på byutviklingskomiteen, og derfor snakket du med Akhtar Chaudhry. Var du helt brennsikker på at Karl Eirik Schjøtt-Pedersen kom til å ringe de andre, eller vurderte du å ringe de andre?

Heidi Grande Røys: For å seie det sånn: Eg var jo heilt einig i at å stengje ei gate og ikkje gjere noko meir enn det, kunne òg vere ei sikkerheitsutfordring overfor andre, nemleg mjuke – eg heldt på å seie – både gåande og syklande. Difor hadde jo Statsbygg allereie utgreidd korleis eit byrom kunne sjå ut, sånn at ikkje det vart liggjande som ei mørk, trugande gate, spesielt på kvelds- og nattestid – aude og tom.

Men når det galdt min kontakt med Akhtar Chaudhry, var det jo først og fremst berre for å få inntrykk av kva SV lokalt meinte, og korleis stemninga var, korleis debatten i byutviklingskomiteen gjekk, for seinare å kunne bruke det i det møtet på Statsministerens kontor, i underutvalet – som eg då ønskte å få til – bruke den informasjonen for korleis vi då kunne øve påtrykk overfor komitémedlemmer elles.

Trine Skei Grande (V): Du ba da partilederen din, som var en av meget få i underutvalget, om å få et møte – noe hun var enig i at du skulle få. Så bestemmer statsministeren at du ikke får et møte i underutvalget om dette prosjektet. Forundret det deg? Fikk du noen begrunnelse for hvorfor dette ikke var viktig nok til å tas opp i underutvalget?

Heidi Grande Røys: Nei, det er statsministerens og underutvalets rett og plikt til å vurdere kva dei skal bruke tid på, og ei avgjerd derifrå er ei avgjerd. Eg fekk eit møte med Schjøtt-Pedersen, som var ei oppfølging av saka, og på mange måtar fungerte det glimrande med tanke på vidare oppfølging. I mange saker var vi vande med det, og det er ei arbeidsform som fungerer godt for å få flyt i sakene.

Trine Skei Grande (V): Så hvis man ikke får møte i underutvalget, får man møte Schjøtt-Pedersen, og det er da det nest beste?

Heidi Grande Røys: Eg synest kanskje de undergrev litt Schjøtt-Pedersen si rolle med det spørsmålet. Han har jo ikkje noka sjølvstendig rolle i forhold til mitt ansvar. Mitt ansvar er mitt ansvar, og det er eg som må gjere vurderingar rundt det. Men det er nyttig å ha ein som kan samordne, ein som kan vere med og diskutere korleis vi tar vidare den politiske kontakten overfor Oslo kommune.

Trine Skei Grande (V): Men likevel sier du i intervjuet med kommisjonen at du gjerne skulle sett at FAD hadde blitt «gitt et mye tydeligere ansvar, med muskler til å implementere regjeringens beslutninger». Kan du forklare hva du mente med det? Og kan du forklare om du kommuniserte videre til andre at du syntes du hadde for få muskler til å gjennomføre dette prosjektet?

Heidi Grande Røys: Det var ikkje spesifikt i dette prosjektet, dette var nok ein generell omtale av ...

Trine Skei Grande (V): Men hvilken påvirkning hadde det på dette prosjektet, at du følte at du ikke hadde ...

Heidi Grande Røys: Det var ikkje med tanke på dette prosjektet den utsegna kom. Ho gjaldt det generelle fornyingsarbeidet og det samordningsansvaret og det effektiviseringsarbeidet som eg såg store moglegheiter for på tvers av departementa. Det var grunnlaget for den utsegna.

Trine Skei Grande (V): Men 22. juli-kommisjonen intervjuet vel ikke deg om generelt effektiviseringsarbeid? De intervjuet deg om 22. juli og sikringsarbeid?

Heidi Grande Røys: 22. juli-kommisjonen stilte fleire spørsmål som var av veldig generell karakter, nettopp fordi eg ikkje kunne svare spesifikt på implikasjonar i forhold til denne. Det var mange spørsmål som var av generell karakter, om korleis vi jobba i lag i departementet, i forvaltninga, mellom embetsverk.

Trine Skei Grande (V): Hvordan påvirket den uttalelsen da dette?

Heidi Grande Røys: Overfor 22. juli-kommisjonen har eg ikkje uttalt at FAD ikkje hadde musklar nok til å gjennomføre den jobben som skulle gjerast.

Trine Skei Grande (V): Så du går da bort ifra det?

Heidi Grande Røys: Nei, eg går ikkje bort ifrå det. Eg presiserer det, for det er ikkje det spørsmålet eg har svart på overfor 22. juli-kommisjonen. Det er eit generelt spørsmål om korleis ein jobbar som fornyingsminister med prosjekt som angår fleire departement, og det uttalte eg meg generelt om. Eg uttalte meg ikkje spesifikt om dette prosjektet.

Trine Skei Grande (V): Hva lovet Schjøtt-Pedersen spesifikt at han skulle gjøre i det møtet?

Heidi Grande Røys: Eg har ikkje notat – det er eitt av dei få møta eg ikkje har tatt notat frå – så det blir på min hugs: Vi var einige om at han skulle ta kontakt med byutviklingskomiteen. Kva for medlemmar han tok kontakt med, eller ikkje tok kontakt med, veit eg ikkje, og det hugsar eg ikkje.

Trine Skei Grande (V): Var det bare byutviklingsdelen av prosjektet han skulle følge opp etter det møtet?

Heidi Grande Røys: Nei, det kan òg ha vore byrådet eller bystyret, utan at eg ... Eg hugsar ikkje det, eg hugsar ikkje dei detaljane frå det møtet.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stilt spørsmål innenfor sin tilmålte tid, og vi skal over til en runde med oppklarings-spørsmål. Da vil jeg bare presisere at det er viktig at vi stiller korte spørsmål, og at vi svarer så kort som mulig.

Første spørsmål er fra saksordfører Bekkevold, vær så god, deretter Kolberg.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier – og det har du for så vidt også gjort rede for – at du hadde en opplevelse av at når det gjaldt sikkerhetsprosjektet, var det SMK som først og fremst eide det prosjektet. Schjøtt-Pedersen sier i sin forklaring – og det er han veldig tydelig på og han understreker – at det politiske ansvaret lå hos FAD, mens du føler at dette lå hos SMK. For så vidt ble også ditt departement ganske passivisert – du var i hvert fall ikke politisk påkoblet. Jeg får ikke disse to forklaringene til å henge helt sammen.

Heidi Grande Røys: Det politiske ansvaret låg i vårt departement. Men det eg har vorte fortalt av mitt embetsverk, er at SMK var pådrivar for prosjektet. Det var dei som innkalla til møte, det var dei som bad om rapportar kvart år. Difor følte ein at dei eigde prosjektet, mens gjennomføringa var det heilt opplagt FAD som eigde – og skulle eige – og òg hadde det politiske ansvaret for. Der prøver eg ikkje å legge skyld på nokon andre, det var mitt ansvar, og FAD sitt ansvar, å gjennomføre dei tiltaka ein hadde bestemt skulle gjennomførast.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv.

Martin Kolberg (A): Møtelederen får bestemme dette, men jeg har et par spørsmål, så får vi se.

Det første spørsmålet er: Den politirapporten som omhandler bl.a. Grubbegata, står sentralt her, selvfølgelig, fordi det var Politidirektoratets meddelelse om behovet for å stenge gaten. Du sier at du aldri har hørt om den og ikke lest den. Departementsråden din sier at hun «har bladd i den» – sitat fra kommisjonen. Hva er din refleksjon vedrørende det at du ikke får en slik rapport, som er en så viktig sak i denne sammenhengen, tildelt fra departementsråden din?

Heidi Grande Røys: Nei, det har eg for så vidt ikkje nokon refleksjon rundt – det spørsmålet bør de vel rette til henne. Eg fekk eit ganske stort omfang av papir og møte, og eg synest sjølv eg vart sett godt inn i både dei sakene som låg i departementet då eg kom, og dei sakene eg sjølv ønskte å setje i verk. Korfor akkurat denne rapporten ikkje låg i det materialet eg hadde – eller korfor eg ikkje vart orientert om – kan eg ikkje svare på. Eg har ikkje noka oppfatning om det i ettertid.

Møtelederen: Takk for det.

Kolberg er satt opp på listen på nytt senere. Vi går bare igjennom den – det ser ut til at det skal gå greit. Jeg har tegnet meg selv, deretter Foss.

Jeg er opptatt av ansvars plassering – det tror jeg vi alle er – og når jeg leser dine forklaringer til Gjærv-kommisjonens rapport, får jeg en følelse av at du skyver litt av ansvaret for at oppfølgingen ikke har vært god nok – selv om du nå sier den har vært god – nedover, altså til departementsråden. Kan du bare være helt 100 pst. klar på at det er ingenting departementsråden har gjort, som du mener departementsråden skulle gjort annerledes når det gjelder å informere deg om det du har ansvaret for?

Heidi Grande Røys: Når det gjeld oppfølginga av dei tiltaka som vart sette i gang, gjekk det meste på skjener, med unntak av stenginga av Grubbegata. Det vart eg orientert om då det vart klart at det gjekk mot eit nei i byutviklingskomiteen. Så eg kan ikkje sjå at så mykje kunne ha vore gjort annleis på det tidspunktet.

Møtelederen: Så svaret på spørsmålet er «nei, det er ingenting annet hun kunne ha gjort»?

Heidi Grande Røys: Det er jo vanskeleg å utelukke det, for eg har ikkje oversikt over alle dei detaljane som ho har hatt om sikkerhetsprosjektet. Så det spørsmålet bør jo òg gå til henne. Men utifrå det eg no veit, ser eg ikkje at så mykje kunne ha vore gjort annleis.

Møtelederen: Da er det Foss, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har to spørsmål.

Du omtalte sikkerhetsprosjektet nylig i et svar, som et prosjekt som vedrører flere departementer. Hvilke andre departementer enn FAD var med i det prosjektet?

Heidi Grande Røys: Justisdepartementet var med i det prosjektet.

Per-Kristian Foss (H): På hvilken måte?

Heidi Grande Røys: Ikkje når det gjeld oppfølging av det vi hadde ansvaret for – FAD hadde ansvar for det FAD hadde ansvar for. Men Justisdepartementet hadde andre delar av det sikkerhetsprosjektet, som eg ikkje har tilgang til informasjon om. Justisdepartementet har vore med på dei same møta på Statsministerens kontor og sete i departementsrådsgruppa rundt oppfølginga.

Per-Kristian Foss (H): Bare et kort spørsmål til det du sa ...

Møtelederen: Da er det Lundteigen.

Per-Kristian Foss (H): Ok, jeg tegner meg på nytt.

Møtelederen: Det er i orden.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det var nettopp det som var mitt poeng: Sikkerhetsprosjektet er det store, og sikringsprosjektet er det som gjelder regjeringskvartalet, Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet når det gjelder bygninger og tilliggende herligheter. Og som du sier: Sikkerhetsprosjektet omfatter flere departementer – det omfatter også Justisdepartementet. Det var vel ikke da unaturlig at Statsministerens kontor hadde et ansvar i saken, siden det trengtes en koordinering på tvers av departementene?

Heidi Grande Røys: Nei, det var det ikkje, og i det regjeringsnotatet eg la fram i mars 2006, bekreftar FAD sitt ansvar i det store prosjektet. Så det skulle ikkje vere tvil om kva FAD hadde ansvar for.

Møtelederen: Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du har sagt at på den ene siden var det nesten automatikk i bevilgninger til sikkerhetstiltak. Samtidig fikk du nei til bevilgninger til sikring av det usikrede nettet. Hvordan henger dette sammen?

Heidi Grande Røys: Når eg meiner at alt gjekk på skjener når det gjaldt løyvingar, gjeld det kostnader til dei bygningstekniske tinga – det at vi stengde gjennomgangen i høgblokka, det at vi folierte veldig mange vindauge. Det var aldri spørsmål om løyvingane til denne typen prosjekt. Det med IT-sikkerheit vart nok eit nytt prosjekt, eit eige prosjekt i prosjektet – og nesten ute av det prosjektet òg – fordi vi fekk ein riksrevisjonsrapport som var kritisk. Merksemnda generelt, politisk sett – både frå vår side, frå media og teikn i tida – gjekk på at det vart større enn det det var. Dermed var det naturleg å fremme eigne løyvingforslag til det, utover det som var ein del av sikkerhetsprosjektet i budsjettkonferansen.

Trine Skei Grande (V) I rapporten sier du at politisk ledelse var lite involvert i sikkerhetsspørsmål utenom budsjettsaker og IKT-sikkerhet. Er det ikke sånn at statsråder egentlig bestemmer sjøl hvilke saker man er involvert i? Eller forholder man seg bare til den dagsordenen man blir forelagt?

Heidi Grande Røys: Det er nok sånn at statsråden sjølv kan ta initiativ. Eg går ut frå at Trine Skei Grande her spør om eg tok eller burde ha tatt initiativ når det gjaldt å følgje opp denne saka. Det gjorde eg ikkje før eg fekk beskjed om at byutviklingskomiteen kom til å gå imot stenging av Grubbegata.

Martin Kolberg (A): Snakket du på noe tidspunkt med statsministeren om disse spørsmålene?

Heidi Grande Røys: Nei, eg snakka ikkje med statsministeren om desse spørsmåla.

Per-Kristian Foss (H): Du nevnte i et av dine svar generelt om administrasjonen at mye var privatisert, og at mye var overlatt til kontrollorganer. Er det noen del av beredskapen eller sikkerheten som er privatisert?

Heidi Grande Røys: Nei, svaret på det var nok av generell karakter og ikkje spesifikt for tryggleik.

Møtelederen: Da er det ikke flere som har tegnet seg til oppfølgingsspørsmål, og vi er ferdig med runden med oppfølgingsspørsmål. Vi er egentlig ferdig med alle våre spørsmål og gir anledning til en kort oppsummering fra Heidi Grande Røys hvis hun ønsker det. Du kan bruke litt tid på det hvis du vil. Vær så god.

Heidi Grande Røys: Da trur eg eg vel å seie at eg ikkje har behov for å utdjupe noko. Eg synest for så vidt at eg har svart på det komiteen spurde om, og imøteser komiteen si behandling vidare og håpar sjølvsagt inderleg at vi både lærer noko av det som har skjedd, og at eventuelle endringer som følgje av lærdom vert sette i verk raskt, uansett kven av oss som skal måtte ta ansvar for det vidare.

Møtelederen: Takk for det. Da vil jeg på vegne av komiteen takke for dine bidrag til vår kontrolljobb. Vi skal ta det med oss når vi skal skrive innstilling.

Vi tar pause i kontrollhøringen frem til klokken 12.20.

Høringen ble avbrutt kl. 11.32.

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.20.

*Høring med statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen,
Statsministerens kontor og regjeringsråd Nina Frisak*

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen denne kontrollhøringen. Jeg vil få ønske velkommen til statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen fra Statsministerens kontor og

regjeringsråd Nina Frisak. Jeg vil også få ønske velkommen til Malin Nossum, som er fagdirektør ved Statsministerens kontor. Velkommen til deg også.

Jeg gjentar kort noen av formalitetene: Det er viktig å svare kort og konsist. Det er en lampe som lyser når det er 30 sekunder igjen, og den slukker når taletiden er ute. Mikrofonene må vi styre – på når vi skal prate og av når man er ferdig, hvis ikke bryter lydsystemet sammen.

Høringen er lagt opp slik at både statsråden og regjeringsråden først gis anledning til hver sin innledning, deretter starter komiteens utspørring.

Regjeringsråd Nina Frisak har opplyst til komiteen at statsministeren har samtykket i at hun kan stille i kontrollhøringen uten at han samtidig er tilstede.

Da gir jeg ordet til statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen for en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Takk for det, leder.

La meg aller først få lov til å takke for denne muligheten til å redegjøre for komiteen.

Regjeringen har hele tiden vært opptatt av å få fram alle relevante fakta som kan belyse de tragiske hendelsene 22. juli 2011 og myndighetenes håndtering av dem. Det var også årsaken til at regjeringen så raskt tok initiativ til å få en full gjennomgang av hva som skjedde, gjennom oppnevningen av 22. juli-kommisjonen.

Regjeringen har lagt til rette for at kommisjonen skulle få tilgang til alle de opplysninger som den trengte for å gjøre sitt arbeid, og vi vil gjerne bidra til å opplyse saken ytterligere for kontroll- og konstitusjonskomiteen, slik at alle relevante fakta kommer på bordet.

Jeg har vært stabssjef ved Statsministerens kontor siden 1. desember 2006. Da jeg tiltrådte, var følgende sikkerhetsprosjektet vedtatt og igangsatt. Fornyings- og administrasjonsdepartementet var tildelt ansvaret for videreutvikling og gjennomføring av nye sikkerhetstiltak i regjeringskvartalet, og plansaken vedrørende Grubbegata var sendt Oslo kommune som ordinær reguleringssak, og ikke som statlig reguleringsplan. Alle disse forholdene var avklart før Stoltenberg-regjeringen tiltrådte. Den nye regjeringen hadde da allerede drøftet oppfølgingen av prosjektet, og statsministeren hadde pålagt regjeringens medlemmer å rapportere om beredskapsarbeidet på eget område.

Sikkerhetsprosjektet var et prosjekt som omfattet langt mer enn stenging av Grubbegata. Jeg møter her i dag sammen med regjeringsråd Nina Frisak ved Statsministerens kontor. Hun vil i sitt innlegg gi komiteen en bred presentasjon av hele sikkerhetsprosjektet og Statsministerens kontors rolle i prosjektet.

Jeg har merket meg at byrådsleder Stian Berger Røslund, tidligere leder av byutviklingskomiteen Ola Elvestuen og tidligere nestleder av byutviklingskomiteen Tone Tellevik Dahl samt tidligere statsråd Heidi Grande Røys tidligere i dag har besvart spørsmål om stenging av Grubbegata. Jeg vil i det følgende gi en redegjørelse for den befattning jeg har hatt med saken.

Tidligere statsråd Grande Røys sendte i slutten av august et notat hvor hun ba om å få orientere regjeringens

underutvalg om prosjektet, og spesielt om reguleringsforslaget om stenging av Grubbegata. Jeg har merket meg at komiteen har stilt spørsmål ved hvorfor statsministeren ikke la til rette for en drøftelse i underutvalget, men heller valgte å handle umiddelbart, gjennom en påtegning om at jeg skulle følge opp saken. Begrunnelsen for det er at statsministeren anså saken for politisk avklart – slik han også har redegjort for til kommisjonen – og at det ikke var nødvendig med en ny politisk drøftelse. Det handlet om å sørge for gjennomføring av en igangsatt prosess.

Sommeren 2007 orienterte administrasjonen ved Statsministerens kontor meg om at byrådet i Oslo kommune hadde innstilt på å forkaste forslaget om stenging av Grubbegata. Jeg ble grundig orientert om risikoen ved å holde gata åpen.

I tråd med det skulle administrasjonen legge til rette slik at Politidirektoratet kunne orientere de kommunale myndighetene om alvoret ved å nekte stenging.

Det er jo som kjent en følsom sak hvis sentrale myndigheter griper inn i lokaldemokratiet. Jeg valgte derfor å bidra til at Arbeiderpartiets representanter i byutviklingskomiteen var best mulig orientert om alvoret i situasjonen, slik at denne kunnskapen kunne bringes inn i forhandlingene. Regjeringspartienes representanter i byutviklingskomiteen stemte da også for stenging, slik det har vært redegjort for tidligere i dag. Jeg har merket meg at kommisjonen også beskriver kontakten mellom Justisdepartementets politiske ledelse og byrådsleder i Oslo som at man tok sikte på å få tilslutning til planforslaget.

Som en oppfølging av de samtalene som var mellom administrativ ledelse og meg, ble det på administrativt nivå fra Statsministerens kontor sommeren 2007 tatt kontakt med administrasjonen i Oslo kommune for å finne ut hvordan man best mulig kunne håndtere den videre prosessen opp mot de politiske beslutningsorganene. Det ble også administrativt tatt kontakt med Politidirektoratet, med sikte på at politidirektøren kunne gi kommunen en bredere redegjørelse om de politifaglige rådene.

Politidirektøren ba derfor om å få gi en redegjørelse til Oslo bystyes byutviklingskomitee. Denne redegjørelsen ble holdt i oktober 2007, rett etter kommunevalget. Flertallet i byutviklingskomiteen valgte imidlertid – til tross for denne kunnskapen – å fraråde at gata skulle stenges.

I et nytt forsøk på å få forståelse for nødvendigheten av å stenge Grubbegata ba politidirektøren i januar 2008 om et møte og befaring med ordfører Fabian Stang. Samtidig ba jeg om et møte med ordføreren. Møtet mellom meg og ordføreren fant sted 28. januar. Sammen med administrasjonen ga jeg ordføreren en grundig orientering om betydningen av at Grubbegata ble stengt, og ba ordføreren om å bidra til det. I møtet var ordføreren opptatt av at Grubbegata ikke skulle framstå som et lukket og mørkt område etter en permanent stenging. Fire dager etter møtet oversendte vi et svar fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som imøtekom de forholdene som ordføreren var opptatt av.

Jeg oppfattet at ordføreren i møtet mellom oss skjønte hvorfor det var viktig å få stengt Grubbegata, og Oslo bystyre fattet vedtak om omregulering av Grubbegata

27. februar 2008. Til vedtaket var det som kjent knyttet en betingelse om bebyggelsesplan.

Fra Statsministerens kontor sin side anså vi da at saken var politisk avklart når det gjaldt Oslo kommune, og at det gjenstående arbeidet handlet om å gjennomføre og implementere vedtakene. Saken kunne da igjen håndteres på vanlig måte av det ansvarlige departementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, og på vanlig måte følges opp av Statsbygg. Fornyingsminister Rigmor Aasrud har i sitt svar til komiteen gitt en grundig redegjørelse for tidsbruken fram til 22. juli 2011.

Det er – etter min vurdering – ikke unaturlig at komiteen har reist spørsmål ved den tiden som gikk med under behandlingen. La meg derfor understreke et veldig viktig poeng: Dersom politiet på noe tidspunkt hadde ment at uavhengige trusselvurderinger tilsa at gata måtte stenges, kunne politiet gjort det øyeblikkelig.

I ettertid skulle vi alle ønske at Grubbegata hadde vært stengt 22. juli, eller at det i påvente av stenging hadde vært gjennomført kompenserende tiltak, slik at det ikke hadde vært mulig å plassere bombebilen utenfor høyblokk. Hadde vi tidlig skjønnet hvor lang tid det ville ta fram til Statsbygg fikk en endelig igangsettingstillatelse, kunne vi nok også ha vurdert å bruke statlig reguleringsplan i denne saken. En statlig reguleringsplan setter ikke til side vanlige saksbehandlingsregler, men vi kunne lettere ha påvirket tidsbruken.

Samtidig tror jeg at alle partiene i denne sal er enige om at det hadde en verdi å finne en løsning sammen med kommunale organer i en sak som påvirket det offentlige rom, og som engasjerte mange. Plan- og bygningslovens normale ansvarsdeling er at det er kommunen som er reguleringsmyndighet, og staten var opptatt av å følge vanlige demokratiske spilleregler.

Vi la også som sagt til grunn at politiet ville ha hjemmel til å stenge gata med umiddelbar virkning dersom trusselvurderinger skulle tilsi at det var nødvendig. I ettertid ser vi imidlertid at vi i større grad både kunne og burde ha erkjent at vi ikke nødvendigvis ville få et forvarsel.

En styrking av grunnleggende holdninger og kultur bl.a. knyttet til risikoerkjennelse og gjennomføringsevne, er en av hovedanbefalingene til 22. juli-kommisjonen, og det vil være et sentralt element i meldingen til Stortinget om oppfølgingen av rapporten til kommisjonen som justisministeren skal legge fram.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til Nina Frisak, som også har inntil 10 minutter til sin innledning, vær så god.

Nina Frisak: Tusen takk.

Jeg takker for muligheten til å redegjøre for viktige sider ved Statsministerens kontors arbeid med beredskaps-spørsmål i den tiden jeg har vært regjeringsråd. Jeg ser frem til å svare på de spørsmål komiteen ønsker belyst i tilknytning til de tragiske hendelsene 22. juli 2011, da også SMK mistet en medarbeider.

Som regjeringsråd er jeg den øverste lederen for den

faste administrative staben ved SMK. Jeg tiltrådte som regjeringsråd 15. november 2001, to måneder etter terrorangrepene i USA den 11. september.

Som regjeringsråd har jeg også det øverste administrative ansvaret for beredskap ved SMK. SMKs beredskapsoppgaver innebærer å legge til rette for at statsministeren og regjeringen kan videreføre sitt arbeid i ulike krisesituasjoner og ved ulike trusselscenarioer. Dette innebærer f.eks. å planlegge for at vi også i kriser kan ivareta stabsoppgaver for statsministeren. Det omfatter også sekretariatsfunksjoner for regjeringen og statsrådet samt å sørge for at statsministeren og regjeringen kan arbeide fra sikre lokaler. Flere av oppgavene utføres i samarbeid med politiet og Forsvaret.

I 2001 var beredskapsplanene og sikkerhetsarbeidet for regjeringen i stor grad knyttet opp mot et trusselscenario basert på den kalde krigen. Omfanget av planene var svært begrenset.

Det endrede trusselbildet gjorde at vi så behov for en intern gjennomgang av sikkerhets- og beredskapssystemer. Det ble derfor lagt ned store ressurser i å oppgradere og modernisere SMKs eget planverk samt det nødvendige utstyr og andre tiltak.

Det avtegnet seg samtidig et behov for en større gjennomgang av ulike forhold som gjaldt regjeringens sikkerhet, i samråd med ansvarlige aktører. Det var nødvendig for å gjøre et helhetlig arbeid. Høsten 2002 fikk jeg daværende statsminister Bondeviks samtykke til at SMK tok initiativet til å iverksette prosjektet «Regjeringens sikkerhet». Sikkerhetsprosjektet kom i gang i 2003. Det ble etablert to referansegrupper for prosjektet. Den første, overordnede, gruppen besto av meg selv, assisterende departementsråd i Justisdepartementet, departementsråden i Forsvarsdepartementet, utenriksråden, forsvarssjefen, politidirektøren og konstituert sjef for PST, som tiltrådte etter prosjektstart.

Selve prosjektet ble organisert under Politidirektoratet, men i samarbeid med forsvarssjefen. Det var flere arbeidsgrupper, med deltakelse av bl.a. politiet, PST, Forsvaret, Statens forvaltningstjeneste og Statsbygg.

Prosjektet ble gitt et omfattende mandat. Hovedpunktene var:

- beskrivelse av det aktuelle trusselbildet og forventede utviklingstrekk
- beskrivelse av tiltak for sikring av lokaler og bygninger som til daglig benyttes av regjeringens medlemmer, og å gi en anbefaling om utbedring av disse tiltakene
- operasjonsplan for sikring og beskyttelse av regjeringskvartalet, departementer utenfor kvartalet og regjeringens representasjonsbolig.

Det ble besluttet at prosjektet skulle utvides til også å omfatte risiko knyttet til det å ha posisjon som statsråd, etter drapet på Sveriges utenriksminister og drapstrusler mot statsråder i Norge. Prosjektet har også flere høyt graderte delplaner, bl.a. knyttet til evakuering av regjeringen.

Som det fremgår, var det altså regjeringens sikkerhet som var prosjektets mandat, og ikke en total gjennomgang av sikkerhetsspørsmål i sentraladministrasjonen eller beredskapen i samfunnet for øvrig.

Prosjektets anbefalinger ble overlevert til den overordnede referansegruppen våren 2004. Anbefalingene besto av en hovedrapport og ulike delrapporter, med tiltak under flere departementers ansvarsområder.

Hovedkonklusjonene ble behandlet i Regjeringens sikkerhetsutvalg i august 2004, hvor også moderniseringsministeren var til stede. Deretter ble saken behandlet i en samlet regjering. Det ble gitt politisk tilslutning til prosjektets hovedanbefalinger og til at oppfølgingen skulle følge den vanlige ansvarsdeling mellom departementene.

Statsministerens kontor sendte deretter, i september 2004, brev til samtlige departementer med en orientering om prosjektet og forventninger til departementenes beredskapsarbeid for å kunne understøtte regjeringen i en krise. I tillegg ble det sendt egne brev til Justisdepartementet, FAD, Forsvarsdepartementet og UD, som hadde særskilt gjennomføringsansvar.

SMK fulgte selv opp de tiltakene som lå under SMKs eget ansvarsområde. Dette omfattet bl.a. anbefalinger som gjaldt evakueringsplanene for regjeringen. Dette arbeidet hadde kontoret god nytte av 22. juli 2011. Kommisjonen viser i sin rapport til at Statsministerens kontor lenge før 22. juli hadde utarbeidet planer for og øvd på utflytting fra regjeringskvartalet i en krisesituasjon. Det gjorde kontoret godt rustet til å håndtere situasjonen som oppsto da høyblokken ikke lenger kunne brukes for statsministeren og regjeringen.

Delrapporten som gjaldt fysiske og tekniske sikrings tiltak i regjeringskvartalet, ble meget omfattende. Rapporten inneholdt nærmere 200 tiltak, hvorav ett viktig tiltak var anbefalingen om stenging av Grubbegata.

For SMK var det sentralt at ansvaret for den videre oppfølging ble tydelig plassert hos de ansvarlige departementene. SMK hadde, som nevnt, ansvaret for oppfølging av egne tiltak, men utover dette fulgte SMK deretter øvrige deler av prosjektet fra et overordnet nivå for å sikre at prosjektet hadde ledelsesforankring og for å være sikker på at gjennomføringsansvaret var forstått. Det ble derfor i 2005 og 2006 gjennomført statusgjennomganger med FAD. Her var departementets øverste administrative ledelse til stede.

Dialogen med Oslo kommune i 2007 og 2008 har statsråd Schjøtt-Pedersen allerede redegjort for i sitt innlegg. Våren 2008, samtidig som det forelå et reguleringsvedtak i Oslo kommune om stenging av Grubbegata, så vi behov for at det ble gjort en total gjennomgang av prosjektet, dette for å vurdere fremdriften, behov for eventuelle justeringer i tiltakene og andre prioriteringer.

SMK var opptatt av effektiv gjennomføring av tiltakene for å sikre regjeringen. Berørte departementer og Politidirektoratet ble derfor innkalt til et møte på ledelsesnivå på SMK. Et formål med dette møtet var også å klargjøre at det ikke lenger var naturlig at det var SMK som fulgte opp prosjektet på overordnet nivå, dette for å sikre at Justisdepartementet tok en tydelig overordnet rolle i oppfølgingen av prosjektet, sett i lys av at departementet hadde ansvaret for politiet, for PST og for en overordnet samordning av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Jeg registrerer at det i 22. juli-kommisjonens rapport

fremgår at møtedeltakerne har ulik erindring fra møtet og hva som ble avtalt der.

Mangel på synlig oppfølging gjorde uansett at SMK i 2009 gjentok henstillingen til Justisdepartementet, som da umiddelbart sendte et oppdragsbrev til Politidirektoratet.

Jeg har merket meg at når det gjelder SMKs rolle, har kommisjonen i sin oppsummering spesielt vist til to forhold. Det ene er at verken ledelsen i FAD eller ved SMK ved oppstarten av prosjektet eller ved regjeringsskiftet i 2005 synes å ha tatt inn over seg de problemer overdrevent hemmelighold ved prosjektet ville kunne medføre.

Det er riktig at Statsministerens kontor ga uttrykk for at «need to know»-prinsippet skulle følges. Dette prinsippet innebærer at de som trenger informasjonen, må få den. Samtidig var vi opptatt av at opplysninger om alvorlige sårbarheter i regjeringskvartalet ikke skulle komme på avveie og misbrukes, med de konsekvenser det kunne få.

Jeg orienterte statsminister Stoltenberg om hovedpunktene i prosjektet kort tid etter at han tiltrådte som statsminister høsten 2005. Den nyutnevnte regjeringen fikk også en orientering om prosjektet, og statsråd Grande Røys la våren 2006 frem et regjeringsnotat hvor sikkerhetsprosjektet var omtalt.

Det andre forholdet kommisjonen trekker frem, er at det over tid fant sted en tiltakende ansvarspulverisering. Kommisjonen viser til at SMKs sterke engasjement de to første årene kan ha bidratt til å passivisere Justisdepartementet og til dels ledelsen i FAD. Kommisjonen mener videre at da SMK trakk seg tilbake, var det ingen som tok et tilsvarende overordnet ansvar for oppfølging av prosjektet.

SMK har hele tiden vært opptatt av klare ansvarsforhold, noe som bl.a. fremgikk av SMKs brev til departementene om gjennomføringsansvar i september 2004. SMK engasjerer seg ofte i saker som gjelder andre departementers ansvarsområder. Etter min erfaring bidrar dette ikke til ansvarsfraskrivelse hos departementene, snarere tvert imot. Det oppfattes ikke å skape tvil om de konstitusjonelle ansvarsforhold.

I ettertid har jeg selv sagt stilt meg spørsmålet om det er noe som burde ha vært gjort annerledes før 22. juli 2011. Mye var gjort for å bedre sikkerheten i regjeringskvartalet, men 22. juli vil alltid minne oss på at Grubbegata ennå ikke var stengt.

For meg er den viktigste lærdommen at vi i fremtiden må være enda flinkere til å løfte det langsiktige beredskapsarbeidet opp på dagsordenen, også i tider da offentlig interesse og politisk oppmerksomhet er rettet mot helt andre saker og temaer.

Det er viktig at vi nå bruker den dyrekjøpte lærdommen fra 22. juli til å bedre samfunnsikkerhet og beredskap, slik at vi står bedre rustet fremover.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring. Det er saksordfører Geir Jørgen Bekkevold som skal starte, og han har inntil 15 minutter til disposisjon. Den som spør, styrer sin egen tid uten innblanding fra møteleder. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder, og takk for redegjørelsene.

Jeg har lyst til å begynne med et spørsmål til Schjøtt-Pedersen. Vi har jo også hatt Oslo kommune til stede her i dag, ved bl.a. byrådslederen. Du var – da du var statssekretær – i kontakt med Oslo kommune, og du sier at du ga ordføreren en grundig gjennomgang av bl.a. viktigheten rundt dette med å stenge Grubbegata. Men byrådslederen sa noe interessant i høringen i dag, nemlig at om Oslo kommune hadde fått informasjon om hvor alvorlig og hvor viktig det var å stenge Grubbegata, ville de sannsynligvis håndtert denne saken annerledes. Med andre ord kunne man altså ha fått dette raskere igjennom.

Hva er din kommentar til det? Ble det ikke gitt grundig nok informasjon om viktigheten av sikkerhetsprosjektet?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Da det ble kjent at byrådet innstilte på at man ikke skulle stenge Grubbegata, var det en veldig rask reaksjon fra regjeringens side. Jeg registrerer at det i kommisjonens rapport bl.a. vises til kontakten mellom Justisdepartementets politiske ledelse og byrådslederen. Jeg viser også til at det etter tett kontakt med Statsministerens kontor ble rettet en henvendelse til byutviklingskomiteen fra politidirektøren, hvor politidirektøren ba om å få gi en orientering for komiteen. Og som flere av komiteens medlemmer påpekte i den utspørringen som var tidligere i dag, er det en høyst uvanlig situasjon at politidirektøren ber om å få legge fram en sak for et kommunalt organ. Når det ble gjort, understreket jo det alvoret i situasjonen, og det jeg nok må si at var overraskende og også oppsiktsvekkende, var at til tross for denne informasjonen som kom fram, valgte flertallet i byutviklingskomiteen å gå imot at man skulle stenge, og byrådet gjorde heller ingen endring i sin tilråding.

Det var jo nettopp med utgangspunkt i at byutviklingskomiteen – til tross for at politidirektøren der hadde gitt en redegjørelse – likevel gikk imot stenging, at politidirektøren så behov for å ha ytterligere kontakt, da opp mot ordføreren. Da ba også jeg om et møte med ordføreren for å be om hans bistand til å få et flertall i bystyret for å gjennomføre stenging, som vi mente var veldig viktig.

Så svaret på spørsmålet er at kommunen var orientert, bl.a. ved en direkte redegjørelse fra politidirektøren overfor byutviklingskomiteen, men flertallet valgte som kjent likevel å gå imot stenging.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Det står jo litt i kontrast til det som ble framholdt av byrådslederen, som mente at hadde de fått informasjon som virkelig viste alvoret i dette ... men kanskje man burde ha gått enda lenger opp?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Hvis jeg får lov til å svare på det, så er det jo kjent at politidirektøren ga en redegjørelse for byutviklingskomiteen, og det er også kjent at byutviklingskomiteen etter det like fullt traff beslutning om å gå imot stenging, og byrådet gjorde ingen endring i sin tilråding, ut fra at de da også var kjent med den samme redegjørelsen fra politidirektøren.

Så registrerer jeg at den kontakten som var med ordføreren, bidro til at bystyret til slutt traff en annen beslutning. Men det er grunn til å merke seg at byutviklingskomiteens beslutning kom etter at politidirektøren hadde gitt en redegjørelse, og den redegjørelsen fra politidirektøren kom i stand bl.a. på bakgrunn av kontakt mellom Statsministerens kontor og Politidirektoratet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Vi er klar over det møtet som politidirektøren hadde med byutviklingskomiteen, men hun sier jo nesten at det ikke var et egnet sted å gi den informasjonen som hun egentlig hadde lyst til, bl.a. fordi det var et barn til stede der. Mitt spørsmål er: Fikk de virkelig den informasjonen de trengte og burde ha på det tidspunktet, slik at de kunne ha fattet et vedtak mye raskere?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg må jo vise til det som ble understreket fra flere av komiteens medlemmer i spørsmål til representanter fra Oslo kommune tidligere i dag, nettopp det helt særskilte i situasjonen at politidirektøren ba om å få gi en redegjørelse.

Så kan ikke jeg ha en mening om den måten det møtet ble gjennomført på. Jeg har bare registrert gjennom pressen det som har vært sagt om tilstedeværelsen i møtet. Det spesielle her er at politidirektøren ber om å få orientere byutviklingskomiteen. Det i seg selv understreker alvorret i situasjonen. Jeg legger til grunn at redegjørelsen også i seg selv understreker alvorret i situasjonen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg skal gå litt videre. Vi hadde også tidligere statsråd Grande Røys her. Hun ble spurt av kommisjonen om hvorvidt det at Statsministerens kontor tok et så stort ansvar i begynnelsen av sikkerhetsprosjektet, kunne ha ført til at andre departementer ble passivisert, og det var faktisk noe hun sa seg enig i. Dette var et spørsmål hun fikk fra kommisjonen. Mens du, i din forklaring, sa at det tvert imot bidrar til å vektlegge alvorret i saken, og at det bidrar til at departementene legger ekstra flid i håndteringen. Er det et problem at statsrådene har en så forskjellig virkelighetsoppfatning av hvordan dette virker?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: La meg si det slik: Jeg føler meg veldig sikker på at hvis Bekkevolds parlamentariske leder eller partileder tar kontakt med representanten og understreker at denne saken er viktig, så betyr det ikke at representanten bestreber seg mindre på å gjøre en god jobb.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det var et finurlig svar.

Noe av det som er bakgrunnen for spørsmålet, er jo at i FAD hadde man ikke den politiske styringen når det gjaldt dette. Man hadde en oppfatning av at dette er noe som går av seg selv, og at eierskapet til sikkerhetsprosjektet først og fremst lå hos Statsministerens kontor. Hva er din kommentar til det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Min kommentar til det er å være enig i den sterke understreking som tidligere statsråd Grande Røys gjorde i sine svar i sted veldig entydig å slå fast at ansvaret lå i Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Det var det ingen tvil om. Og her er det grunn til å understreke, som regjeringsråden viste til, at det ble sendt brev til de enkelte departementene som klart stadfestet hvor ansvaret for de ulike oppfølgingspunktene lå. Men det ansvaret var jo ikke nytt. Det ansvaret som i den sammenheng ble plassert ved oppfølging av sikkerhetsprosjektet til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, var nøyaktig det samme som departementet allerede i utgangspunktet hadde ansvaret for, nemlig bl.a. sikring av bygninger. Med andre ord: De ulike departementene har og hadde ansvaret for ulike deler av beredskapsarbeidet. Sikkerhetsprosjektet ga dem et ytterligere redskap og, skal vi si, en oppfølging av det beredskapsarbeidet som skulle skje på området, og det ble klart presisert i brev til de ulike departementene hvilket ansvar som lå under de ulike departementsområdene. Og jeg oppfattet at tidligere statsråd Grande Røys er helt entydig i sitt svar; hun slår fast at Fornyings- og administrasjonsdepartementet hadde ansvaret på dette punktet.

Så, for å utdype det svaret jeg i sted ga til saksordføreren: Det at Statsministerens kontor engasjerer seg og interesserer seg for et spørsmål, er jeg helt sikker på fører til at det i det enkelte departement blir en ytterligere oppmerksomhet om saken, og ikke en redusert oppmerksomhet om saken – akkurat på samme måte som det i enhver organisasjon og enhver bedrift normalt vil være sånn at hvis ledelsen understreker viktigheten av en sak, vil de ulike instansene være veldig bevisst på å strekke seg for å gjennomføre det.

Her er altså utgangspunktet at ansvaret er det ingen tvil om. Ansvaret ligger i Fornyings- og administrasjonsdepartementet, men Statsministerens kontor interesserer seg for saken og gjennomføringen av den.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Gjørkv-kommisjonen stiller i sin rapport et viktig spørsmål som jeg vil høre ditt svar på: Hvorfor ble et prosjekt som i begynnelsen ble framhevet som så viktig å prioritere, både av dem med kunnskap om sikkerhet og beredskap og av regjeringen, ikke i større grad prioritert?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: For det første tror jeg ikke det er riktig å si at prosjektet ikke ble prioritert. Svært mange av disse tiltakene ble umiddelbart iverksatt. Mange av dem – jeg tror jeg må kunne si, regjeringsråd, de aller fleste av dem – ble iverksatt og gjennomført. Her snakker vi om én del av prosjektet, knyttet til stengingen av Grubbegata. Da er det i tilknytning til denne saken viktig å si at den ble sendt inn til Oslo kommune som en ordinær sak, det ble ikke lagt til grunn statlig plan. Det var gjort allerede før denne regjeringen tiltrådte. Det var ingenting som tydet på at saken skulle ta lang tid, eller at forslaget skulle bli avvist, tvert imot hadde Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune gått inn for stenging. Derfor var det overraskende at byrådet gikk imot. Og jeg må få lov

til å understreke en gang til at når byutviklingskomiteen til tross for redegjørelsen fra politidirektøren også gikk imot, var det overraskende. Så ble det fra politidirektørens og fra vår side tatt ytterligere kontakt med kommunen, som resulterte i at det ble et positivt vedtak til slutt. Men her er det ingen tvil om at det fra statens side var et sterkt engasjement for å få gjennomført det, og hvor man umiddelbart reagerte da man fikk kunnskap om at Oslo kommune kunne komme til å si nei til anmodning om stenging.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg tillater meg også å stille et spørsmål til Nina Frisak. Flere av intervjuene med personer fra embetsverket skaper det inntrykket at det var noe uklare ansvarslinjer mellom FAD og Justisdepartementet og Statsministerens kontor. Hva er din kommentar til det?

Nina Frisak: Jeg mener at det ikke var uklart. Jeg var veldig tydelig på og SMK var veldig tydelig på hele tiden at det konstitusjonelle ansvaret må ligge i bunnen. Det var det også regjeringen vedtok i RSU og i regjeringskonferansen, da sikkerhetsprosjektet ble plassert. Det er veldig viktig at det konstitusjonelle ansvaret ligger i bunnen, for ellers kan det nettopp skape ansvarsuklarhet. Så de departementene som fikk oppfølgingsansvaret, det var der hvor det konstitusjonelle ansvaret lå. Det er liksom blitt så mye dette sikkerhetsprosjektet – jeg må få lov å si dette, for da jeg ble regjeringsråd, følte jeg at det var grunnleggende ubehagelig at det ikke var et moderne planverk rundt regjeringen. Da jeg la på plass det planverket, manglet på en måte alt rundt, og derfor så jeg det som veldig viktig at vi fikk på plass alt rundt. Da alt var ferdig, måtte ansvaret ligge der hvor ansvaret var, og det var det jeg var så veldig opptatt av, at de som nå har ansvaret, de må ta det ansvaret. Det var regjeringen opptatt av, og det var derfor vi skrev veldig klare brev til alle departementene og fastla hvor ansvaret var. Så etter min vurdering var det ikke uklart.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Og du opplevde også at de aktuelle departementene tok ansvar?

Nina Frisak: Ja.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Sommeren 2007 kom SMK på banen igjen i Grubbegata-saken, etter pressemeldingen der en gikk imot stenging. Er det egentlig slik at det burde vært Justisdepartementet som la trykk på FAD på det tidspunktet?

Nina Frisak: Justisdepartementet har fra 1994 hatt samordningsansvaret for beredskap, og fra 2000 tilsynsansvaret, så etter min vurdering er det de som har det overordnede beredskapsansvaret. Jeg var klar over hvor viktig det var å stenge Grubbegata, jeg har sett alle disse bildene av hva som kunne skje, så jeg håpet veldig at Grubbegata ble stengt, og da jeg skjønnte at den kanskje ikke ville bli stengt, tok jeg det veldig alvorlig. Det var bakgrunnen for at vi administrativt tok kontakt med Oslo kommune for å

finne ut hvordan vi kunne gå frem, om det var noe faktainformasjon som Oslo kommune manglet. Da oppfattet vi det slik at de burde få en bedre forklaring på risikoen ved ikke å stenge gata, og da tok jeg kontakt med politidirektøren, etter at jeg også informerte assisterende departementsråd i Justisdepartementet om at jeg ville gjøre det, for at hun skulle kunne informere ut fra politifaglige grunner til Oslo kommune.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Helt til slutt: Når ble Justisdepartementet informert om sikkerhetsprosjektet, og når ble de involvert i det?

Nina Frisak: De har vært med hele tiden. Sikkerhetsprosjektet startet opp våren 2003 i den overordnede referansegruppen, som jeg var inne på i mitt innlegg. Der satt jeg og assisterende departementsråd i Justisdepartementet og de andre som jeg nevnte i mitt innlegg. Da prosjektet var ferdig, hadde vi et nytt møte i den referansegruppen, hvor også assisterende departementsråd i Justisdepartementet satt, hvor hele prosjektet ble levert. Så sendte vi etter det, og etter behandling i regjeringen i august 2004, brev til Justisdepartementet i september 2004, hvor vi sendte dem alle rapportene, minus de rapportene som SMK hadde et uttrykkelig oppfølgingsansvar for.

Møtelederen: Takk for det, da er tiden ute.

Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Jeg begynner med å henvende meg til Schjøtt-Pedersen. Du har i din innledning redegjort veldig nøye for det dere tenkte rundt statlig reguleringsplan. Men mitt første spørsmål er: Da man så at Oslo kommune ikke ville vedta det man forutsatte at man skulle vedta, tenkte man på det tidspunktet på at her må vi bruke statlig reguleringsplan? Hva var i tilfelle grunnen til at man ikke gjorde det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: La meg først få understreke at selve reguleringssaken var sendt inn til Oslo kommune før denne regjeringen tiltrådte. Der har jeg registrert at tidligere statsminister Bondevik har redegjort for at man ikke vurderte spørsmålet om statlig reguleringsplan, vi kan i alle høve konstatere at det ble sendt som en ordinær sak. Så redegjorde jeg i stedet for at det ikke var noe som tydet på at man skulle ha en senere behandling.

Så vil jeg gjerne til spørsmålet få tilføye at etter hvert som tiden går her, vil problemstillingen være at en statlig reguleringsplan betyr at man må begynne på et tidligere tidspunkt igjen, slik at bruk av statlig reguleringsplan vil alltid være enklest fra starten av et prosjekt. Jeg finner det naturlig at det er fornyings- og administrasjonsministeren som svarer på det konkrete spørsmålet som her stilles, men la meg vise til at bystyrets beslutning innebar at man også stilte krav om en bebyggelsesplan. Det i seg selv hadde betydning for framdriften i saken – betydelig betydning for framdriften i saken – og de ulike enkelthetene i vurderingen er det naturlig at det

er fornyings- og administrasjonsministeren som svarer på.

Martin Kolberg (A): En oppfølging: Jeg formoder og jeg forstår at dere har fulgt med på høringen knyttet til Oslo kommune tidligere i dag. Der ble det sagt gang på gang at hvis vi hadde fått visst alvorlet ordentlig tidligere, hadde vi reagert annerledes. Det ble sagt fra byrådsleder og fra Elvestuens side. Du har kommentert det, men jeg vil høre det en gang til: Hva er din reaksjon på det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Punkt 1: I forhold til byrådet konstaterer jeg at i kommisjonens rapport redegjøres det for kontakt mellom den politiske ledelsen i Justisdepartementet og byrådsleder, hvor byrådsleder åpenbart har forstått betydningen av at Grubbegata blir stengt, men hvor da byrådsleder konstaterer at det vil være mest hensiktsmessig å søke å få flertallet i byutviklingskomiteen til å ha et annet syn enn det byrådet har. Jeg konstaterer at byrådsleder her ikke gikk inn for å endre byrådets innstilling. Det hadde jo vært en mulig handling fra byrådsleders side.

Det andre jeg konstaterer, er at byutviklingskomiteen får en henvendelse fra politidirektøren, noe som i seg selv er ganske oppsiktsvekkende, og at til tross for den redegjørelsen politidirektøren gir, velger flertallet å gå imot at man skal stenge Grubbegata. Så jeg vil ikke spekulere i behandlingen internt i Oslo kommune, men jeg konstaterer at det ved flere anledninger var slik at man i hvert fall i henhold til kommisjonens rapport kan slå fast at man enten var kjent med risikoen, og/eller hadde fått en særskilt orientering om risikoen, og hvor man like fullt kom i en situasjon hvor et flertall gikk imot stenging.

Martin Kolberg (A): Så vet vi jo alle, og det har blitt tatt opp tidligere i høringen her det også, at nå har flere gater blitt stengt, med hjelp av litt andre metoder, for å bruke det uttrykket. Hvorfor brukte man ikke disse virkemidlene før 22. juli, og hvorfor har man gjort det etterpå?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Her vil regjeringsråden eventuelt kunne utdype. Men etter det jeg har oversikt over, er stengingen som nå er foretatt, gjort av politiet med hjemmel i vurdering av trusselsituasjonen. Den muligheten til å kunne stenge Grubbegata hadde også politiet før 22. juli 2011, dersom man hadde vurdert at trusselsituasjonen var slik at det hadde vært riktig å gjøre det. Politiets vurdering var ikke slik da.

Martin Kolberg (A): Da får vi spørre Killengreen om det på mandag.

Jeg går over til regjeringsråden. Jeg har hørt hva som har vært sagt, regjeringsråd, i din redegjørelse om forholdet mellom SMKs engasjement og det konstitusjonelle ansvaret. Jeg har hørt det. Men litt spissere – for å bruke et slikt uttrykk: Det blir jo påstått, faktisk fra den tidligere departementsråden i FAD, som vi for øvrig skal høre om et øyeblikk, at grunnen til at de slappet av når det gjaldt

dette, var at du eller SMK styrte, og at de følte at da behøvde de ikke å ta ansvaret på samme måte. Jeg vil gjerne ha ditt resonnement rundt dette før vi møter den tidligere departementsråden.

Nina Frisak: Det var absolutt ikke min forståelse. Slik opplever jeg heller aldri at det pleier å være. SMK er ofte inne i saker, og når SMK går inn i saker, er det for å legge et ekstra trykk på saken. Det kan aldri være slik at fordi man interesserer seg for en sak, er ikke ansvaret der det ligger. Slik er det ikke. Vi hadde et par oppfølgingsmøter med FAD i 2005 og 2006. Da oppfattet jeg på departementsråden at ansvaret var veldig klart forstått.

Martin Kolberg (A): Kan vi forstå dette slik at du avviser helt det som iallfall er sagt til kommisjonen om at grunnen til at bl.a. den tidligere departementsråden i FAD ikke fulgte opp saken, var på grunn av SMKs engasjement. Avviser du det?

Nina Frisak: Det var iallfall ikke min forståelse.

Martin Kolberg (A): Det neste er: Den tidligere PST-sjefen, Holme, har sagt veldig tydelig – han brukte veldig aggressivt kroppsspråk her for et par dager siden – at han og PST var holdt utenfor sikkerhetsprosjektet. Vi hører nå at PST har vært inne i de forskjellige gruppene. Hva kan foranledige at den tidligere PST-sjefen har en slik uttalelse i en parlamentarisk høring når det tilsynelatende ikke er dekning for det?

Nina Frisak: Det jeg kan tenke meg å fortelle komiteen om er hvordan PST var inne, slik jeg oppfattet det. Den konstituerte PST-sjefen satt i den referansegruppen som jeg også satt i, som var den øverste referansegruppen. På den tiden var det en konstituert PST-sjef, for de hadde ikke fått noen endelig PST-sjef. Han var konstituert i ett år, fra august, så han var ikke med på oppstartmøtet om våren, men han kom inn etterpå, og han var med på avslutningen.

Så hadde PST ansvar for den gruppen som hadde alle trusselvurderingene. Det er trusselvurderingene som ligger til grunn for hvilke tiltak som skal treffes. De satt også i den gruppen som ble dannet etter bl.a. drapet i Sverige, når det gjelder hva som var posisjonsrisikoene til statsrådene. PST satt i den gruppen som hadde sikringsprosjektet og hele rapporten som FAD fikk tilsendt om alle prosjektene i regjeringskvartalet og også Grubbegata. I tillegg var det gått av en PST-sjef, som hadde sittet i mange år. Han ble trukket inn i selve prosjektarbeidet, for dette var mange arbeidsgrupper. Det måtte sys sammen til et prosjekt, slik at tiltakene hang sammen. Hvis tiltakene ikke hang sammen, kunne det være en risiko ved det. Da ble den kompetansen til den PST-sjefen som var gått av, trukket på. Da vi sendte brev til Justisdepartementet om oppfølging, hvor de fikk alle rapportene, også den som gjaldt sikringen i regjeringskvartalet, ba vi Justisdepartementet om å følge opp sammen med sine underordnede etater. Så jeg mener at PST var inne, både i prosjektet, og Justisdepartementet fikk alle rappor-

tene, slik at det var alt grunnlag for at PST kunne være inne.

Martin Kolberg (A): Jeg takker for det.

Jeg vil litt tilbake til FAD. Statsråd Aasrud sier til kommisjonen om status rundt Grubbegata, at hun ikke ble tilstrekkelig informert om dette. Hvem var det etter din mening, som øverste embetsperson i Norge, som burde informere henne og holde henne oppdatert i tilknytning til dette?

Nina Frisak: Jeg følte iallfall at det var mitt ansvar rett etter at Stoltenberg ble statsminister å informere ham om sikkerhetsprosjektet. Det var et stort prosjekt som da var i gang i regjeringen, og oppfølgingsansvaret lå i ulike departementer. Det naturlige er at det er departementsråden i departementet som informerer statsråden.

Jeg har hørt at det ble sagt at det var veldig hemmelig. Jeg vil legge til et ord om det nå. Jeg var inne på det i mitt innlegg at det var et «need to know»-prinsipp. Men de hemmeligste rapportene var de som SMK fikk, for de hadde med evakueringen av regjeringen å gjøre. Dem var det veldig få som fikk, for det ville kunne ført til stor skade, mener jeg. Det var derfor min forklaring er gradert strengt hemmelig. De andre rapportene hadde en lavere gradering. De var konfidensielle eller begrenset, som gjør at det er enklere å dele informasjonen, selv om den heller ikke skal komme til uvedkommende der. Så det var ikke et prosjekt som ikke statsråden skulle få se og kunne få rapportene om.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute. Det er Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål, og jeg gir over møteledelsen til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Hjertelig takk.

Fremskrittspartiet får ordet. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Jeg vil først gjerne begynne å stille noen spørsmål til Schjøtt-Pedersen. En av de tingene jeg synes er litt spesielt i denne saken, er at det ikke var den konstitusjonelt ansvarlige statsråd, vedkommende statssekretær eller departementsråd som fulgte opp denne saken overfor Oslo kommune da Oslo kommune begynte å skape det som åpenbart var et problem i prosjektet. Er det vanlig at statssekretæren ved Statsministerens kontor overtar dialogen på et område som helt åpenbart ligger i et fagdepartement?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: To svar først.

Anders Anundsen (FrP): Jeg vil helst ha svar på det ene spørsmålet.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Ja, ja. Det er ingen tvil om at ansvaret hele tiden ligger hos ...

Anders Anundsen (FrP): Ja, det er jeg klar over, men spørsmålet mitt er om det er vanlig – jeg har dårlig tid, skjønner du så jeg vil ha konkrete svar.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Ja, men hvis jeg får svare, bruker vi ikke fullt så lang tid.

Punkt 1: Ansvaret ligger hos statsråden i FAD. Det er uvanlig at Statsministerens kontor engasjerer seg slik i forhold til et eksternt organ. Vurderingen var at ved et engasjement fra Statsministerens kontors side ...

Anders Anundsen (FrP): Men det er uvanlig?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: ... ville man ytterligere understreke alvoret i situasjonen.

Anders Anundsen (FrP): Det forstår jeg, du har sagt det før. Hvordan rapporterte du tilbake til den konstitusjonelt ansvarlige statsråden om din kontakt med Oslo kommune?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Vi fikk jo beslutningen i Oslo kommune om at man sa ja til reguleringsplanens forslag.

Anders Anundsen (FrP): Men du hadde ikke noen dialog? Etter at du hadde tatt de kontaktene på FADs vegne overfor Oslo kommune, ga du ikke noen tilbakemelding til statsråden?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Tilbakemeldingen var at ordføreren i Oslo ønsket ytterligere opplysninger om hvordan man kunne ivareta bebyggelsen. Det ble besvart fra FADs side i løpet av fire dager.

Anders Anundsen (FrP): Var det du som skulle følge opp det videre etter at FAD hadde sendt det brevet, eller var det FAD?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Mitt engasjement var klart avgrenset til å bidra til at bystyret sa ja til stenging av Grubbegata. FAD har alt annet ansvar for saken.

Anders Anundsen (FrP): Så når Grande Røys sier at hun oppfattet at den dialogen med Oslo kommune i det store var overtatt av deg og SMK, er det feil?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg oppfattet ikke at Grande Røys sa det. Jeg oppfattet at Grande Røys sa at dialogen i forbindelse med ...

Anders Anundsen (FrP): Men hvis hun sa det – for vi har et referat som vi kan lese – hvis hun sa det, er det feil?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Mitt prosjekt var klart avgrenset til spørsmålet om beslutningen i bystyret om stenging av ...

Anders Anundsen (FrP): Og det var Grande Røys klar over?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Ja, selvsagt.

Anders Anundsen (FrP): Veldig bra. Grande Røys tok kontakt med SV, og du tok – etter at du tok over dialogen en kort periode – kontakt med Arbeiderpartiet og etter hva jeg forstår ordføreren i Oslo kommune. Oslo kommune har et parlamentarisk system. Hvis man vil ha en regjering til å gjøre noe, er det ikke helt naturlig å gå til stortingspresidenten. Hvorfor gikk du ikke til byrådet?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det var veldig klart avgrenset. Saken var avgitt fra byrådet. Det var, som det går fram av kommisjonens rapport, en kontakt fra Justisdepartementet overfor byrådsleder. Saken lå til behandling i byutviklingskomiteen. Vår vurdering var at det beste vi kunne gjøre, var å få saken opplyst for byutviklingskomiteen. Derfor ba vi politidirektøren – hvis jeg får svare på spørsmålet.

Anders Anundsen (FrP): Jeg har fått det svaret jeg ønsket, for du sa i stad til Martin Kolberg ...

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Derfor ba vi politidirektøren redegjøre for ...

Anders Anundsen (FrP): Ja, dette er jeg klar over. Men du sa jo i ditt svar til Martin Kolberg i stad at det kunne vært et alternativ at byrådet gjorde om sin innstilling.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Hvorfor tok du ikke da kontakt med byrådet?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Fordi saken da lå til behandling i de organene som skulle behandle plansaken etter byrådet. Den lå i byutviklingskomiteen, og den lå hos ordfører. Vår vurdering var at bedre enn at jeg tok kontakt med de politiske organene, var å få opplyst saken av politidirektøren, som da tok kontakt, først med byutviklingskomiteen ...

Anders Anundsen (FrP): Dette har du også svart.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: ... og deretter bystyrets fremste representant, som ikke er byrådet, men ordfører.

Anders Anundsen (FrP): Men den kontakten som Justisdepartementet hadde med byrådet, var den avklart med deg?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: De har en kontakt direkte, som overordnet ansvarlig for beredskaps-spørsmål.

Anders Anundsen (FrP): For Grande Røys sa vel at poenget med å involvere SMK og deg var at kommunikasjonen overfor Oslo kommune skulle koordineres, sånn at dere ikke løp i bena på hverandre?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Derfor ble det også, som sagt, koordinert i form av at politidirektøren ga tilbud om å redegjøre for kommunen, slik at kommunen var best mulig orientert om fakta i saken. Det endte til slutt med at Oslo kommune sa ja.

Anders Anundsen (FrP): Da vil jeg stille noen spørsmål til regjeringsråden.

Først vil jeg gi honnør for at du tok et veldig viktig og riktig initiativ da du startet i jobben som regjeringsråd – det var veldig viktig.

Gjørv-kommisjonen sier det, og du har vært inne på – både i svar her og i innledningen din – overdrevent hemmelighold. Når det gjelder dette hemmeligholdet – uavhengig av om det er overdrevent eller ikke – har det noen gang fra din side vært antatt at det skulle medføre at ansvarlig statsråd ikke kunne involveres?

Nina Frisak: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Ville det være naturlig i en sånn sak som dette – med det høye trykket på fremdrift som SMK har satt overfor departementene – at statsråden var informert om dette?

Nina Frisak: Jeg må innrømme at jeg trodde at statsråden var godt informert. Statsråden fremmet jo et R-notat i 2006, som hun selv har vært inne på, hvor hun omtalte sikringsprosjektet. Det la jeg til grunn.

Anders Anundsen (FrP): Men i forklaringen sier Grande Røys at hun var lite påkoblet dette. Er det forenlig med det trykket som SMK mente det skulle være i denne saken?

Nina Frisak: Jeg ville ment at dette er en sak som det var naturlig at statsråden var informert om.

Anders Anundsen (FrP): Da svarte du i sted – bare for referatets del – at det er departementsråden som bør informere?

Nina Frisak: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Det var jo ikke bare PST som følte at de var holdt litt på utsiden av dette sikkerhetsprosjektet – også Justisdepartementet har sagt det. Hva er din kommentar til det?

Nina Frisak: Jeg har vanskelig for å skjønne det. Det jeg var veldig opptatt av, var at vi skulle bygge en helhet rundt regjeringen. Derfor hadde vi denne øverste referansegruppen hvor assisterende departementsråd i Justisdepartementet satt – og de andre som jeg nevnte i sted.

Han var også til stede da rapporten ble overgitt og da vi gikk igjennom den – og de fikk den tilsendt. Både SMK og Justisdepartementet hadde egne oppfølgingspunkter, og de som var på Justisdepartementets område, ble oppfylt rimelig raskt. De har jo ikke vært så mye fremme her, for de hadde ikke noe med Grubbegata å gjøre.

Anders Anundsen (FrP): Det betyr at det var egentlig ikke noen grunn for Justisdepartementet å føle at de ble holdt utenfor?

Nina Frisak: Det er ikke min oppfatning. Jeg mente de ble holdt innenfor.

Anders Anundsen (FrP): Hva burde Justisdepartementet gjort overfor FAD når fremdriften i den viktige delen av sikkerhetsprosjektet, den som omhandlet Grubbegata, tok så lang tid? Vi har jo f.eks. hørt at Killengreen sa at hun var forferdet over at dette hadde tatt så lang tid – i sin forklaring til Gjorv-kommisjonen.

Nina Frisak: Det er jo Justisdepartementet som har det overordnede samordnings- og tilsynsansvaret. Det ansvaret ligger til Justisdepartementet. Så har vi jo lest litt i kommisjonsrapporten om hvorfor en del av det gikk galt, men det er Justisdepartementet som har det ansvaret.

Anders Anundsen (FrP): Ville det vært naturlig at Justisdepartementet var vesentlig mer proaktiv overfor FAD for å sørge for at gjennomføringen gikk raskere?

Nina Frisak: Min vurdering er at Justisdepartementet må ha en pådriverrolle i beredskapsspørsmål. Det er jo satt i fokus etter at Justisdepartementet endret navn og fikk en tydeligere rolle. Det er jo viktig at noen er pådrivere.

Anders Anundsen (FrP): Jeg tolker det som et ja – du rister ikke på hodet, så da regner jeg med at det er greit.

I brevet fra SMK til FAD er det en veldig skarp tone, egentlig, hvor det understrekes meget sterkt behovet for at dette skal gjøres raskt, at det skal være et ordentlig trykk på saken. Jeg får litt inntrykk av – når jeg leser det brevet – at SMK ikke har en overveldende tillit til at gjennomføringskraften i FAD i seg selv vil være god nok i prosjektet. Er det riktig oppfattet?

Nina Frisak: Jeg har vel forklart det i min forklaring. Vi oppfattet at fokuset i FAD kunne vært større når det gjaldt beredskap. Det var en av grunnene til at vi hadde et par møter med FAD, for å være helt sikre på at de holdt i prosjektet, og at det hadde en ledelsesforankring.

Anders Anundsen (FrP): Du fikk jo for så vidt rett, for det tok jo tid – og gjennomføringskraften var kanskje ikke så stor som forventet. Men i tilbakemeldingen fra FAD til SMK, så skriver departementsråden at det er nedsatt en styringsgruppe med henne som leder. Var du klar over at det ikke var tilfellet?

Nina Frisak: Nei, det så jeg først da 22. juli-kommisjonens rapport kom.

Anders Anundsen (FrP): Så informasjonen fra FAD til SMK har hele tiden vært at det er en styringsgruppe, og det er en prosjektgruppe – og dette går så fort og godt som det kan gjøre?

Nina Frisak: Ja. Vi hadde disse møtene med FAD i 2005 og 2006. Det er den korrespondansen som komiteen har fått. Der rapporterte man på overordnet nivå. Vi så ikke da at det lå noe der. Den gangen jeg oppfattet at det oppsto noe kritisk, var da vi leste pressemeldingen om at byrådet gikk imot stenging av Grubbegata.

Anders Anundsen (FrP): Da Aasrud overtok som statsråd etter 2009, foretok SMK seg noe overfor departementet for å forsikre seg om at statsråden ble informert om Grubbegata og sikkerhetsprosjektet på en skikkelig måte?

Nina Frisak: Nei, det ligger til statsråden. Da hun overtok, la jeg til grunn at hun fikk den informasjonen hun skulle ha, av departementsråden. Det er ikke regjeringsrådets ansvar å sørge for at alle statsråder er informert. Det er departementsrådets ansvar. Så jeg gjorde ikke det.

Anders Anundsen (FrP): Det er bra.

Du mener at det ville vært naturlig at den orienteringen også ble gitt til Aasrud – fra departementsrådets side? Det er ingenting du har sagt eller gjort – eller i brevvekslingen med SMK – som skulle indikere at statsråden ikke skulle involveres i et så viktig prosjekt? – Det er egentlig spørsmålet.

Nina Frisak: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Takk. Jeg ser at jeg har så kort tid igjen at jeg ikke rekker et spørsmål til.

Møtelederen: Vi takker for spørsmål og svar, og jeg gir ordet tilbake til komitélederen.

A n d e r s A n u n d s e n overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Neste ut er Per-Kristian Foss fra Høyre. Du har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg vil begynne med statsråd Schjøtt-Pedersen. Til kommisjonen presiserer du at begrepet «samordningsminister» er misvisende. Du sier likevel i samme intervju at du prøver å samordne ulike departementer og partier til å bli enige. Kan du forklare dette – som kan synes som en motsigelse?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: I forbindelse med beredskapsspørsmål er ansvar tydelig plassert i de ulike departementene. Olje- og energidepartementet har

tydelig ansvar f.eks. for flom og for den typen hendelser. Helsedepartementet har ansvar i tilfelle pandemi. Bygningsmessig sikring i regjeringskvartalet ligger til FAD osv., osv. Det er altså ingen tvil om at ansvaret er tydelig tildelt, og at det også i forbindelse med sikkerhetsprosjektet ytterligere ble tydeliggjort ved at man gjennom brev underskrevet den samme ansvarsfordelingen, så har ...

Per-Kristian Foss (H): Dette har vi hørt før.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Hvis jeg får lov til å svare på ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, i grunnen ikke.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg trodde du var interessert i svaret.

Per-Kristian Foss (H): Nei, i grunnen ikke – det har jeg hørt før.

Mitt spørsmål er egentlig: Hva har du ansvaret for?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg har ansvar for å bistå statsministeren i å lede regjeringens arbeid, bl.a. ved å sørge for at i den utstrekning det er ulike syn mellom departementene, kan jeg bidra til å få avklart beslutningsgrunnlaget i regjeringen. Det betyr ikke samordning av saker når det gjelder beredskap. Samordningsansvaret når det gjelder beredskap, ligger i Justisdepartementet. Det er også slik at på de ulike områdene som departementer har ansvaret for, er det hoveddepartementet som har ansvar for samordning med hensyn til andre tilgrensende departementsområder.

Per-Kristian Foss (H): Takk for det.

Men da du var statssekretær, tok statsråd Grande Røys kontakt med deg fordi hun var bekymret for utviklingen av stengingen av Grubbegata, som det har vært referert til tidligere i dag. Hvorfor var det viktigere at en statssekretær tok kontakt med Oslo kommune enn at en statsråd gjorde det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg legger til grunn at den vurderingen som var gjort fra både statsministerens og Grande Røys' side, var at et engasjement fra Statsministerens kontor ville gi saken en ekstra tyngde overfor kommunen.

Per-Kristian Foss (H): Så det var altså ikke viktig nok til at den statsråden som har konstitusjonelt ansvar for sikkerhet, gjorde det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg ser ikke bort fra at det kan være slik at når det kommer en henvendelse fra Statsministerens kontor, blir den tillagt ekstra vekt.

Per-Kristian Foss (H): Tror du at den ekstra vekten har forblitt ved deg som statsråd ved SMK?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg konstaterer i hvert fall at det var nyttige samtaler mellom ordføreren og meg – som i sin tur ledet til at man i bystyret traff den beslutningen som de gjorde. Men, som sagt: Den vurderingen vi gjorde, var at det beste overfor Oslo kommune ville være å opplyse saken på et best mulig grunnlag. Derfor ba vi politidirektøren om å medvirke til det og la til grunn at såfremt Oslo kommune hadde full informasjon, ville man treffe beslutningen om stenging. Dessverre viste det seg at byutviklingskomiteens flertall ikke trakk den konklusjonen, men det har vi vært inne på før.

Per-Kristian Foss (H): Det er vi informert om.

Du er jo godt kjent med det parlamentariske system: Er det ikke slik at det er lettere å påvirke en beslutning hvis man tar kontakt litt tidlig?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jo, det er riktig.

Per-Kristian Foss (H): Hvorfor tok dere ikke da kontakt med byrådet mens dette var under behandling, altså i prosessen fra byplankontoret – som det het i gamle dager, nå heter det noe annet – til byrådet, for da ble det ikke tatt noe kontakt politisk?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er Fornyings- og administrasjonsdepartementet som hadde kontakten på det tidspunktet. Hvilken kontakt som ble gjort fra dem, har jeg ikke oversikt over.

Per-Kristian Foss (H): Siden du hørte på høringen, er du vel informert om det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg kom som kjent inn i saken etter at byrådets innstilling forelå, i et forsøk på å bidra til at kommunen traff en annen beslutning enn det som var byrådets innstilling.

Per-Kristian Foss (H): Men hvordan kunne man legge til grunn at det å stenge en gate i Oslo for første gang, har vi fått opplyst, var en «plain» sak, at det ville gå liksom greit gjennom det hele? Hvorfor la dere det til grunn? Du har kanskje god kjennskap til reguleringssaker i Oslo?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Dette var jo en anmodning som kom fra statens side, og som var sikkerhetsmessig begrunnet.

Når det gjelder den kontakten som var mellom FAD/underliggende etater og kommunen fram til det tidspunkt hvor jeg kom inn i saken, vil det være naturlig at det er Fornyings- og administrasjonsdepartementet som redegjør for det. Mitt engasjement kom altså etter at byrådets innstilling forelå.

Per-Kristian Foss (H): Det har du også svart før. Men mitt spørsmål var om din *vurdering*, for du sa at du har jo sittet der hele tiden, og hvordan din vurdering kunne gå ut på at dette ville gå på skinner, for å si det sånn, gjennom

byplan og byråd. Hvordan kunne du få det for deg at det var ukontroversielt å stenge en gate for første gang?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg konstaterer i alle fall at byplankontorets tilrådning var å stenge, og at det var på byrådsnivå man kom til en annen konklusjon.

Per-Kristian Foss (H): Du satset altså på at det var den faglige innstillingen som ville gå igjennom uansett?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Som sagt: Saken var på det tidspunkt behandlet fra Fornyings- og administrasjonsdepartementets side, hvilket den også har vært gjennom hele prosessen. Mitt engasjement og SMKs engasjement var å bistå Fornyings- og administrasjonsdepartementet i en kontakt mot Oslo kommune med sikte på å få til tilslutning til stenging.

Per-Kristian Foss (H): Da går mitt neste spørsmål til Nina Frisak.

Du sier til kommisjonen bl.a. at Stoltenberg var nok «klar over at departementsråden i FAD ikke var veldig dynamisk». Og du sier senere at Justisdepartementet ikke var «gode nok i pådriverrollen». Dette er jo relativt klare ord for penga. Men dette var samtidig to departementer som hadde et særskilt gjennomføringsansvar. Har du tenkt igjennom den kombinasjonen?

Nina Frisak: Nå er det jo statsråder som er ansvarlige for sine departementer. Det er statsrådenes ansvar å sørge for at de har departementer som fungerer.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men du har gitt uttrykk for en vurdering av at den administrative ledelsen i to departementer – ja, sågar mer enn det – var lite dynamiske og pådrivende. Var det ikke da bekymringsfullt å overlate et særskilt gjennomføringsansvar til disse to departementene?

Nina Frisak: Nå ble ansvaret lagt til de departementene som hadde det konstitusjonelle ansvaret – det var FAD som hadde ansvaret for sikringen av regjeringskvartalet, og det er Justisdepartementet som har det overordnede samordnings- og beredskapsansvaret.

Per-Kristian Foss (H): Det har jeg skjønt. Men du var aldri nervøs for at den karakteristikken du ga til kommisjonen, faktisk også var gjeldende den gangen?

Nina Frisak: Det jeg sa i sted, var at vi hadde to oppfølgingsmøter med FAD for å være sikker på at det hadde en ledelsesforankring, og så hadde vi et møte i 2008 med Justisdepartementet og FAD og politidirektøren, for da var det gått fire år, og jeg var litt opptatt av at vi ikke skulle komme i den situasjonen som vi var i i 2001, at disse planene var statiske og ikke dynamiske. Da tok jeg initiativ til et møte, og SMK hadde hatt et par oppfølgingsmøter med FAD. Jeg var tydelig på i det møtet at det var en rolle som Justisdepartementet naturlig skulle ta, og så ba vi også om

at det ble foretatt en gjennomgang av planene for å se om det var noe som burde endres på, siden det var gått fire år. Det ansvaret var det Justisdepartementet som skulle ha.

Per-Kristian Foss (H): Du nevnte at dette var hemmeligstemplet og kunne offentliggjøres – jeg hadde nær sagt – etter prinsippet «need to know». Har det slått deg at FAD kanskje misforsto «need to know»-prinsippet når det ikke tidlig informerte statsråden?

Nina Frisak: «Need to know»-prinsippet er jo et veldig kjent prinsipp i forvaltningen og i alle sikkerhetsdokumenter.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men det må jo basere seg på skjønn for hver enkelt som avgjør det.

Nina Frisak: Det skal basere seg på et skjønn – den som trenger informasjon, skal få informasjon, og så må informasjonen ikke komme på avveie til dem som ikke skal ha den.

Per-Kristian Foss (H): Og statsråden var altså vurdert å være kanskje på avveie?

Nina Frisak: Statsråder kan få all informasjon i departementet.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men fikk det ikke?

Nina Frisak: Slik jeg hørte tidligere statsråd Grande Røys, men jeg hørte ikke alt hun sa, er det litt uklart for meg hvor mye informasjon hun fikk. Det vet ikke jeg.

Per-Kristian Foss (H): Men det var også litt uklart for en senere statsråd etter den tid.

Du nevnte også at det var 200 fysiske stengingstiltak i den planen. Men var det ingen prioritering av tiltakene?

Nina Frisak: Slik som den rapporten var, var det noen røde tiltak som man måtte gjennomføre, men det var ikke satt noen tidsperiode på dem. Noen av dem var mer krevende å gjennomføre, sånn som stengingen av Grubbegata. Men det var også andre tiltak som var røde, f.eks. å stenge den gjennomgangen man kunne ha ved høyblokka, og en del andre tiltak. Men det var ikke noen tidsplan, det var bare satt en prioritet på noen som var røde, som måtte gjøres, og så var det noen som var gule, som man kunne ha en vurdering av.

Per-Kristian Foss (H): Er det din erfaring at tidsplaner virker til å fremskynde et arbeid?

Nina Frisak: Nå var det jo FAD som hadde oppfølgingen av det. De hadde egne planer for det, de planene lå i FAD. Dette prosjektet ble levert, men det ble levert med hva som måtte gjøres, og hva man burde ha en vurdering av.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute.

Da er det SV og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 10 minutter, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Mitt første spørsmål går til Nina Frisak. Det er knytt litt opp til at du la vekt på historia bak det som var – du starta på SMK to månader etter 9/11. Stemninga 9/11 må jo ha vore veldig forskjellig frå ti år seinare, for å seia det sånn. Kva tenkjer du om det?

Nina Frisak: Det er klart at 9/11 var spesiell. Men det har jo hele tiden vært kriser og katastrofer og beredskap på andre områder. Det har vært beredskap på mange andre områder. 9/11 var spesiell, men så fikk vi Madrid senere, så det har jo vært flere terrorsituasjoner.

Hallgeir H. Langeland (SV): Madrid var i 2004, og det er òg lenge sidan sånn sett. Du hadde London etterpå, du hadde utanriksministeren frå Sverige, som du nemnde. Men det eg er ute etter, er: Er det ikkje eigentleg sånn at når det ikkje skjer noko dramatisk ute, er det naturleg for folk flest å irritera seg over både Grubbegater og sikkerheit på flyplassar og terrorgjerdje på kaier og sånt, og å tenkja at me lever i eit fredeleg land, så me treng ikkje å tenkja så mykje på beredskapen og sikkerheita?

Nina Frisak: Det er litt vanskelig for meg å svare på det. Men det jeg føler jeg kan si, er at vi på SMK hele tiden har vært veldig opptatt av beredskap. Vi øver mye, og vi har et godt planverk, og vi klarte veldig godt, mener jeg, å ivareta statsministeren og regjeringen 22. juli 2011. Men akkurat hvordan andre tenker, er litt vanskelig å svare på.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Då må me gå over til «Schjøtt'n», for han har nok òg tenkt på dette. Kan du kommentera dei same spørsmåla?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg tror det er en generell oppmerksomhet i den politiske ledelsen og i den administrative ledelsen om betydningen av beredskap. Når det gjelder denne regjeringen, er det slik at under to måneder etter at den nye regjeringen hadde tiltrådt, hadde statsministeren og justisministeren allerede lagt fram en sak for regjeringen om oppfølging av beredskapsansvaret, og statsministeren hadde bedt alle statsrådene om å rapportere om beredskapsarbeidet på sitt område. Regjeringen har også en jevnlig diskusjon om store beredskapsprosjekt, det være seg tilstedevakt i forhold til redningshelikoptertjenesten, nye redningshelikopter eller nødnett. Regjeringens sikkerhetsutvalg har en jevnlig og grundig gjennomgang, og her har statsministeren vært veldig tydelig bl.a. overfor Politiets sikkerhetstjeneste på at de må klargjøre de ressursbehovene de har, og de har gjennomgående fått tilslutning til det gjennom budsjettprioriteringene.

For min egen del vil jeg si at jeg tilrådte 1. desember. Allerede 4. desember hadde jeg en gjennomgang med regjeringsråden og assisterende regjeringsråd om mitt ansvar på beredskapsområdet. Da fikk jeg en grundig orientering

om hvordan beredskapsarbeidet er organisert i Norge, ved at beredskapsansvaret ligger i hvert enkelt departement og ikke ved Statsministerens kontor, slik som det er f.eks. i Sverige. Så mitt inntrykk er at det i regjeringen har vært en veldig høy oppmerksomhet om beredskapsutfordringene, at man har satt i verk de prosjektene som er viktige og nødvendige for å ivareta disse, og at ressurstilførselen, bevilgningene, til beredskapsformål har vært søkt ivaretatt og – skal vi si – hatt en klart lavere terskel å komme over for å bli ivaretatt i budsjettet enn mange andre hensyn.

Hallgeir H. Langeland (SV): I Oslo kommune, i det offentlege og i leiaren i Aftenposten osv. var det ein veldig debatt mot å stengja Grubbegata. Du gjekk inn i den saka, som du sa, for å forsøka overtyda Oslo kommune om at dei burde stengja denne. Men ser du ikkje òg, med utgangspunkt i den offentlege debatten, at det med å stengja er veldig dramatisk for ei befolkning?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Vi ønsker jo at Norge skal være et åpent samfunn. Samtidig må vi avveie det mot at beredskapshensyn kan tilsi at man må ivareta ulike tilpasninger, som vi f.eks. ser at Stortinget for egen del har gjort etter den økte oppmerksomheten som har vært etter 22. juli. Da er det vårt ansvar som politiske myndigheter også i noen sammenhenger å måtte treffe upopulære beslutninger knyttet til det. Jeg ser at stengingen av Grubbegata var ingen enkel sak, men med den kunnskapen som vi hadde om betydningen av at den ble stengt, mener jeg at det ikke forelå noe alternativ til at man måtte gjøre det.

Derfor var det også helt klart for meg, da jeg ble kjent med den innstillingen som forelå fra byrådet, at det var viktig at vi fra regjeringens side engasjerte oss overfor kommunen, slik at man fikk tilslutning til stenging. Vår vurdering var at den beste måten vi kunne gjøre det på overfor kommunen, var å sørge for at kommunen hadde best mulig kunnskap om bakgrunnen for at man måtte stenge. Det mente vi at politidirektøren var den som best kunne bidra med.

Hallgeir H. Langeland (SV): Per-Kristian Foss spurte litt om dette med gjennomføringsevne i to av departementa, og at ho var dårleg. Har du nokre tankar om det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Aller først vil jeg si i tilknytning til det svaret som regjeringsråden ga, at ansvaret for de ulike delene av beredskap og sikkerhet er veldig klart fordelt. Det tilligger de enkelte departementene å gjøre det.

Så er det mitt inntrykk at denne regjeringen har vært veldig tydelig på sin gjennomføringsevne. Det gjelder for store samfunnsoppgaver, alt fra pensjonsreform til omstillingene i Forsvaret, til ivaretagelse av de ulike interessene i tilknytning til finanskrisen, men det gjelder også spesifikke beslutninger når det gjelder nødnett, vi har tatt nødvendige beslutninger om omstillinger i Forsvaret, vi har tatt nødvendige beslutninger om innkjøp av nye rednings-

helikoptre osv. Mitt inntrykk er at gjennomføringsevnen er gjennomgående god.

Så synes vi alle sammen at det tok altfor lang tid å stenge Grubbegata. Som sagt da denne regjeringen overtok, var det ikke grunn til å forvente at saken ville ta så lang tid. Da hadde det vært naturlig å vurdere å omgjøre tidligere beslutninger om ikke å ha statlig reguleringsplan, til å gå over til statlig reguleringsplan. Men det var noe som man ikke forventet at det skulle være behov for på det tidspunktet, kombinert med at det har en egenverdi at man har en god dialog med de lokale myndigheter i gjennomføringen av denne typen tiltak.

Hallgeir H. Langeland (SV): Jon Lea fra TSB var veldig tydeleg på at byråkratia veks, med ei ansvarsfulverisering bl.a. knytt opp mot leing, inkludert politiet. Kva meiner du om det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg mener at ansvaret er helt tydelig, og at ansvaret ligger hos leder.

Hallgeir H. Langeland (SV): Meiner du at det i dag er eit system som er utvikla over ganske mange år – som òg din partisekretær var ute og sa – som me må renovera på ein eller annan måte, slik at det blir meir effektivt og ansvarsbevisst?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg mener at 22. juli-kommisjonen går veldig grundig inn i disse spørsmålene. En av de viktigste konklusjonene deres er jo en større bevissthet om risiko og en større bevissthet om gjennomføring av de ulike tiltakene. Statsministeren har vært veldig tydelig på at regjeringen tar det tungt inn over seg. Det kommer til å være blant de forholdene som kommer til å ha hovedfokus i den stortingsmeldingen som vi legger fram, og 22. juli-kommisjonens rapport avdekker at det er helt åpenbart at alt ikke er godt nok. Det må vi både fra regjeringens og Stortingets side ta tungt inn over oss, og det kommer regjeringen til å følge opp i den stortingsmeldingen som blir lagt fram.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så det må altså ryddast opp i den ukulturen som statsministeren seier finst?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Vi må sørge for at de fremste tilsrådingene som kommer fra 22. juli-kommisjonen om å ta inn over seg risikoen, sørge for at man gjennomfører de ulike tiltakene, sørge for å bruke IKT osv., må de politiske myndighetene ta tak i og sørge for blir gjennomført. Det kommer regjeringen til å gjøre i stortingsmeldingen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det betyr òg at ein må vekk frå det revisjonssamfunnet som ein på ein måte har vore i no i snart ti år i alle fall, og gjenoppretta tilliten til dei som jobbar i systema, frå golvet og opp? Stemmer det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg tror vi skal erkjenne at man i beredskapsarbeidet står overfor mange

vanskelige avveininger. En av de tingene som kommisjonen tar opp, er spørsmålet om overordnet styring kontra mer detaljert styring. Så vet alle som er til stede i denne salen, at veldig mye av politikken ligger i detaljer, og at det vies stor oppmerksomhet om de ulike detaljene blir ivarettatt. Vi har avveininger mellom effektivitet kontra involvering. Det er klart at det er raskere å bruke statlig reguleringsplan, samtidig er det en verdi i å ha et samspill med de lokale demokratiske myndigheter. Vi har en avveining mellom åpenhet kontra sikkerhet, der vi vet at full åpenhet ikke fører til et sikkert samfunn, men på den andre siden fører ikke et 100 pst. sikkert samfunn til at vi har et samfunn med åpenhet. Jeg tror vi alle må erkjenne at her står vi overfor veldig vanskelige og viktige avveininger, som både Stortinget og regjeringen må ha stort fokus på.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden godt og vel ute. Det er Senterpartiet og Per Olaf Lundteigens tur, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Til statsråd Schjøtt-Pedersen: Du sa at du ble involvert i saken da byrådet innstilte på nei. For å gjenta her: På hvilket tidspunkt var det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Ja, jeg må for ordens skyld gjenta noe som jeg har sagt flere ganger, og det er at det er ingen tvil om at det er Fornyings- og administrasjonsdepartementet som hadde ansvaret også i den perioden da jeg var engasjert.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg er klar over det.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Men jeg ble orientert av administrasjonen ved Statsministerens kontor om at det forelå en situasjon hvor byrådet hadde innstilt på ikke å stenge Grubbegata. Det ble ansett som svært alvorlig. Jeg fikk en grundig orientering om de konsekvensene som kunne følge av at man ikke gjorde det, og parallelt med det kom henvendelsen fra statsråd Grande Røys. Men dette var altså sommeren 2007.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så sa du videre at dersom du tidligere hadde skjønt tidsbruken, ville en kunne intervenert på en annen måte, gjort det på en annen måte, underforstått at tidsbruken sett i ettertid var svært lang. Sett i ettertid var vel da tidsbruken ca. seks år. Er ikke det korrekt?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: La meg først understreke at jeg brukte begrepet «vi». Her driver vi og snakker om at regjeringen og det ansvarlige departementet skulle foreta den vurderingen. Det var altså ikke jeg som hadde ansvaret for det. Men hvis Fornyings- og administrasjonsdepartement på et tidlig tidspunkt hadde kjent til at saken ville ta så lang tid, hadde det vært naturlig å vurdere om man skulle gå over til statlig reguleringsplan, til tross for at det tidligere var lagt til grunn at man ikke skulle gjøre det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men din rolle er beskrevet rimelig nøyaktig nå. Du var jo kjent med at det som var planen, var det som framgikk av brevet fra fornyings- og administrasjonsministeren av 29. august 2007: Implementering av tiltak har vært startet i 2005, og skal etter planen avsluttes i løpet av 2009. Den var altså på nærmere fem år. Det var den opprinnelige planen. Den endelige planen ble på seks år. Det at den opprinnelige planen gikk på fem år, syntes du var greit, en grei tidsbruk, og at det ikke var behov for å gjøre det på en annen måte – så antydte du at man burde kunne gått over til statlig reguleringsplan når det tok så lang tid?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er viktig å understreke at heller ikke en statlig reguleringsplan kan gjennomføres umiddelbart. Den har også prosedyrer for å ivareta interessene til ulike aktører. Men som jeg sa i min innledning, kunne man nok hatt mer kontroll med tidsbruken, og man kunne ha fått en noe kortere tidsbruk.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nettopp.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Så – hvis jeg bare kan få tilføye – kommer det i tillegg her at man traff en beslutning i bystyret om bebyggelsesplan, som jo gjorde at tidsbruken ble ytterligere forlenget.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du var også inne på at alternativet i realiteten var at politiet kunne stengt gata umiddelbart. Ble det foreslått av deg?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Igjen: Dette er Fornyings- og administrasjonsdepartementets ansvarsområder, så det er naturlig å stille spørsmålet til Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men du ga ikke råd om det til Justisdepartementet eller Fornyings- og administrasjonsdepartementet?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Nei, men jeg er kjent med at Fornyings- og administrasjonsdepartementet rettet en henvendelse til politiet – som helt sikkert fornyings- og administrasjonsministeren kan gjøre rede for – hvor de ba om stenging ved skilting, men som politiet var negativ til.

Men i tillegg kommer – og dette er et helt avgjørende viktig moment – at uavhengig av alle disse andre spørsmålene kan politiet med umiddelbar virkning stenge gata dersom de mener at trusselsituasjonen tilsier det. Det ser vi at politiet nå i noen tilfeller har gjort når det gjelder enkelte gater. Det kunne politiet også ha gjort når det gjelder Grubbegata, dersom de hadde ment at trusselsituasjonen tilsa det. Politiets vurdering var da at det ikke var en slik trusselsituasjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk til statsråden.

Så over til Frisak. Du refererer til det kjente etterrettingsprinsippet «need to know». Jeg forsto deg slik at du

kanskje syntes det hadde vært et overdrevent hemmelighold i denne saken. Er det riktig forstått?

Nina Frisak: Hvis f.eks. statsråden ikke har fått informasjon eller fått sett rapporten, mener jeg det er noe en statsråd klart skal få.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg tenkte utover statsråden – konkret her: Det å stenge gata, stenge Grubbegata for trafikk, er det en informasjon som bør hemmeligholdes?

Nina Frisak: Jeg mener at det var veldig viktig å få stengt Grubbegata, så de som trengte å få nødvendig informasjon for at Grubbegata skulle bli stengt, måtte få den informasjonen. Det mener jeg de kunne få selv om rapporten var konfidensiell eller begrenset. Den informasjonen var det mulig å gi.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men noe av årsaken til tidsbruken her er jo at den virkelighetsforståelse som en rekke beslutningstakere hadde, ikke var tilstrekkelig, en så ikke tilstrekkelig alvorlig på det. Det tyder på at dersom en hadde hatt den, dersom informasjonen ikke hadde vært hemmeligholdt, hadde erkjennelsen vært på et annet nivå. Derfor er mitt spørsmål: Er det å stenge en gate ut fra sikkerhetshensyn noe som må hemmeligholdes? Det er rimelig opplagt for de fleste at når det er fri tilgang for varebiler på et slikt område, er det en sikkerhetsrisiko. Alle eventuelle terrorister hadde vel sett det rimelig raskt, vil jeg tro.

Nina Frisak: Jeg oppfatter det slik at da det ble truffet et reguleringsvedtak om stenging av gaten i februar 2008, var alle klar over den risikoen som var; det var derfor det ble truffet et stengingsvedtak. Så det jeg syntes var – må jeg si – veldig besværlig, var at denne bebyggelsesplanen skulle ta så ufattelig lang tid.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Var du komfortabel med det som står i brevet fra fornyings- og administrasjonsministeren, at det først skulle avsluttes i løpet av 2009, at det altså skulle ta nærmere fem år hvis alt skulle gå som det burde gå?

Nina Frisak: Nå husker jeg ikke alle detaljene, for det var FAD som skulle følge opp, men det jeg tror gjelder 2009, var hele sikkerhetsprosjektet. Det var ca. 200 punkter. Så vidt jeg husker – men det kan komiteen sjekke – sto det, tror jeg, i de brevene vi fikk fra FAD, at Grubbegata var forventet ferdig stengt i 2007 eller 2008, slik at det var et annet tidspunkt for det. Dette vedtaket ble jo truffet i februar 2008, men så fikk man denne bebyggelsesplanen som tok så veldig lang tid.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Da kan det avsnittet i brevet her fra fornyings- og administrasjonsministeren tolkes litt ulikt, for slik som det skrives, gis det inntrykk av at det er sikkerhetstiltakene i regjeringskvartalet, UD og

MD som har den fristen, 2009, slik som en leser det – rent umiddelbart.

Nina Frisak: Jeg kan ikke svare i detalj på det, men dette var i alle fall min forståelse.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Som regjeringsråd hadde jo du tidlig sett muligheten for at politiet kunne stenge gata mer eller mindre umiddelbart. Var det et tiltak som du foreslo overfor statsrådene?

Nina Frisak: Det er slik at trusselnivåer til enhver tid er avgjørende for hva politiet gjør, og det jeg visste, var at hvis trusselnivået ble så høyt at politiet mente det var nødvendig å stenge gaten, så ville de gjøre det. Da kommer den type forslag fra politiet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men statsråd Schjøtt-Pedersen sa – etter husken her – at en burde jo ha skjont at en ikke fikk noe forvarsel om terror. Terrorrisikoen var jo beskrevet, og en hadde sjølsagt i bakhodet hele tida at en ikke fikk noe forvarsel. Så det måtte altså et ekstra forvarsel til for at en skulle agere annerledes. Det er det du sier nå.

Nina Frisak: Til akkurat hva jeg husket da, og hva som er nå: Den gangen var min oppfatning at hvis trusselnivået ble høyere, ville politiet stenge gaten. Nå har jeg skjont at det må være en veldig konkret trussel for det. Akkurat hvor det skjønnet ligger, kan jeg ikke nok om.

Da jeg startet dette sikkerhetsprosjektet i 2001 og 2002, forelå det jo en terrortrussel mot samfunnet. Det var noe av bakgrunnen for at man startet det. Før var det basert på den kalde krigen, men nå var det basert på at det kunne komme ulike terrortrusler. Så det at det var mot samfunnet, var klart, men når det gjaldt akkurat selve Grubbegata, var min oppfatning at hvis den trusselen ble så høy at det var grunn til å stenge gaten, ville det bli gjort fra politiets side.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hjertelig takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg vil begynne med å stille noen spørsmål til Frisak.

Det virker som om du har en oppriktig redsel, egentlig, og frustrasjon over daglig å ferdes i gata som ikke var stengt. Jeg vil først begynne med dette: Stedet der bombebilen sto, var det kommunal eller statlig grunn?

Nina Frisak: Det tror jeg ikke jeg er den rette til å svare på. Jeg ville tenke at det var statlig grunn.

Trine Skei Grande (V): Er det slik at dere må ha en reguleringsplan fra bystyret for å stenge av det arealet som bilen sto på da bomben sprang?

Nina Frisak: Det var FAD som hadde ansvaret for sikkerheten i regjeringskvartalet, og disse spørsmålene gikk ikke jeg på detaljnivå inn i som regjeringsråd. Det er veldig mange departementer som har veldig mye beredskapsansvar. Jeg tok dette sikkerhetsprosjektet, for det hadde med regjeringens sikkerhet å gjøre, og så ble gjennomføringen lagt til FAD, så disse spørsmålene er noe som man må svare på i FAD.

Trine Skei Grande (V): Mange av oss har jo ferdes der veldig mye, og vi husker veldig godt hvordan den plassen opprinnelig var. Det var tre steiner som stengte av, med to plastlenker mellom to steiner, og så var det et åpent rom der man kjørte. Der gikk sikkert også du hver eneste dag. Ble det noen gang diskutert å sette opp en plastlenke til, for det var det som skulle til for at bombebilen ikke hadde vært der?

Nina Frisak: Det var FAD som hadde gjennomføringsansvaret, og det er de som har ansvaret for all sikkerhet i regjeringskvartalet, og de har DSS under seg. De fikk uttrykkelig beskjed i brev fra oss om at de måtte ha nær kontakt med politiet. Så jeg la til grunn at det som skjedde rundt regjeringskvartalet, var FADs ansvar i kontakt med politiet.

Trine Skei Grande (V): Det var en stor frustrasjon over at man ikke fikk stengt veien, men man vurderte aldri stoppskilt eller muligheten for at den bilen som sto akkurat der den sto – som man har simulert at den skulle stå – faktisk ikke skulle ha mulighet til å stå der.

Nina Frisak: Jeg vet ikke hva FAD har vurdert. Det jeg har gitt uttrykk for i min frustrasjon – det var kanskje ikke akkurat de ordene jeg brukte – var at jeg var genuint engstelig for at man ikke ville få et vedtak i Oslo kommune om at gaten ble stengt. Når gaten var stengt, gikk den over til å bli en bebyggelsesplan, og da følte jeg at det ikke var noe mer jeg kunne gjøre. Men jeg var veldig opptatt av at det vedtaket måtte treffes.

Trine Skei Grande (V): Det var opplysende.

Så har jeg noen spørsmål til Schjøtt-Pedersen. Da vil jeg først be statsråden om ikke å gjenta alt han har sagt tidligere, i tidligere svar, før han velger å svare meg.

For det første: Vi fikk tidligere her forklart at Grande Røys ønsket seg en sak i underutvalget. Hun overtalte sin partileder om at dette burde være en sak i underutvalget, fikk seinere beskjed om at dette ikke skulle være noen sak i underutvalget. Hun vet ikke hvorfor denne saken ble avvist som del av underutvalget, og hvorfor hun heller ble henvist til en statssekretær ved Statsministerens kontor i et internt møte. Men vet Schjøtt-Pedersen hvilken vurdering som lå til grunn for at dette ikke var en viktig nok sak til å komme opp i underutvalget?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det var ikke en sak som det var politisk strid om. Det var snakk om å få den gjennomført, og det sørget vi for.

Trine Skei Grande (V): Du har tidligere sagt at det var stor frustrasjon rundt tempoet i denne saken. Først lå saken i Plan- og bygningssetaten, egentlig etter normal lengde – i hvert fall for oss som forholder oss til den daglig. Så prøvde man å ikke påvirke byrådet da byrådet behandlet saken, men man prøver å påvirke bystyret. Det gjør man ved å ha et møte med ordføreren som jo ikke har en veldig politisk stilling i Oslo. Men man merker at så fort folk får informasjon om hva dette egentlig gjelder, så får det en følge. Men man velger da ikke å kontakte f.eks. gruppelederne i bystyret, og man velger ikke å sende formelle brev. Man velger å sende «et par uniformer» til byutviklingskomiteen. Brevet blir sendt til byutviklingskomiteen noen få dager etter et kommunevalg. Man ber om et møte med en komité som er på oppsigelse, der halvparten er kasta og den andre halvparten ikke er sikre på om de skal sitte i den komiteen. Man ber ikke om et formelt møte, men en deputasjon.

Schjøtt-Pedersen har sagt her at han ba politidirektøren om å møte byutviklingskomiteen. Killengreen har i avhør sagt at det var noe helt annet hun fikk beskjed om. Hun fikk beskjed om å møte opp med «et par uniformer». Hvem er det som har rett? Lyver Killengreen i avhør, eller er det riktig at det ikke hørtes så viktig ut?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Først er jeg redd for at Venstres leder gjør seg skyldig i en misforståelse. Jeg registrerer at hun sier at så snart man fikk informasjon, så gikk man også inn for stenging. Men Venstres leder i byutviklingskomiteen var jo en av dem som fikk informasjon, men som fortsatt gikk imot stenging.

For det andre registrerer jeg at representanten sier at det var «et par uniformer» som stilte i byutviklingskomiteen. Det var altså landets politidirektør som på grunn av sakens alvor ...

Trine Skei Grande (V): Men det jeg spurte om, var om du ga beskjed om at det skulle møte «et par uniformer», for det er dét Killengreen sier i avhør.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Hvis jeg får lov til å svare ...

Trine Skei Grande (V): Ja, du svarer ikke på det.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er landets politidirektør som ber om å få orientere komiteen, på grunn av at saken har en slik alvorlighet at det er viktig at komiteen kjenner konsekvensene, hvis man sier nei. Derfor ber politidirektøren om å få orientere.

Trine Skei Grande (V): Men ba du om at politidirektøren skulle sende «et par uniformer», eller ba du om at politidirektøren skulle møte sjøl. Det er hennes vurdering at hun skal møte sjøl.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg har snakket med vår administrasjon, som har hatt kontakt med Politidirektoratet, og som har anmodet politidirektøren om å

gi en redegjørelse for de aktuelle kommunale organene. Det er det jeg kjenner til saken.

Trine Skei Grande (V): Så begrepet «et par uniformer» er noe Killengreen har funnet på sjøl?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det har jeg aldri hørt om.

Nina Frisak: Jeg snakket også med Killengreen. Kan jeg få lov å legge til at det jeg snakket med Killengreen om, var at jeg var veldig opptatt av at kommunen skulle få det faktiske grunnlaget fra fagetaten, og det var politidirektøren som hadde det.

Trine Skei Grande (V): Var det du som også ga henne råd om ikke å avholde et formelt møte, men å møte med en deputasjon til en komité som var under avvikling?

Nina Frisak: Jeg gjorde ikke noe annet enn å være opptatt av at de som skulle treffe disse vedtakene, måtte ha den informasjonen som var nødvendig for at de skulle forstå betydningen av det.

Trine Skei Grande (V): Så du vurderte ikke å gi noen gode råd om at det kanskje var andre kanaler som var bedre enn å be om en deputasjon til en avgått komité?

Nina Frisak: Jeg ville bare ... Det er kanskje ...

Trine Skei Grande (V): Det er en masse andre spørsmål jeg kan stille, så det er ...

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg kan godt svare på det.

Trine Skei Grande (V): Du hadde ikke den kontakten, så det vil ikke være til noen nytte.

Statlig reguleringsplan – har dere vurdert hvor lang tid en statlig reguleringsplan ville ha tatt?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det første jeg konstaterer, er at spørsmålet om statlig reguleringsplan eller ikke i realiteten var tatt stilling til før regjeringsskiftet ved at det var sendt inn som en ordinær reguleringsplan. Det som jeg også sa i min innledning, er at ...

Trine Skei Grande (V): Men er det gjort en vurdering?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: ... er at en statlig reguleringsplan ikke ville ha fjernet tidsbruken, men hadde gitt noe mer kontroll over den. Men her var det regjeringens utgangspunkt – og jeg går ut fra at det var det Forbruker- og administrasjonsdepartementet la til grunn – at man ønsket en dialog med Oslo kommune om det man skulle nå fram til.

Trine Skei Grande (V): Ja. Jeg ber statsråden om å svare på spørsmålene og ikke svare veldig langt med å ikke svare.

Så er mitt spørsmål: I dag er f.eks. deler av Kirkegata stengt, fordi Utdanningsdepartementet ligger der. Det ble sagt at det måtte foreligge en konkret trussel mot et sted for at man i dag kunne stenge uten reguleringsplan. Betyr det at det foreligger konkrete trusler mot Utdanningsdepartementet der det nå ligger i Kirkegata?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er et spørsmål som representanten må stille til politiet, for det er politiet som treffer beslutning om det. Og politiet kan bare treffe den beslutningen dersom de mener at trusselvurderingen tilsier det. Det kunne politiet også ha gjort i Grubbegata, men politiet vurderte ikke trusselsituasjonen da til å være slik.

Trine Skei Grande (V): Så det var en helt annen trusselvurdering av hele Grubbegata enn det akkurat nå er av Kirkegata?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Som sagt: Det må man spørre politiet om, men det må være en trussel som ligger til grunn for politiets beslutning.

Nina Frisak: Hvis jeg bare kan opplyse – det er trusselnivå. Men slik jeg har forstått det, så er det fortauet i Kirkegata som er stengt. Hvis det er slik, så har jeg oppfattet det slik at noe er å stenge fortauet – at det er enklere enn å stenge en gate. Men dette er ikke mitt ekspertområde.

Trine Skei Grande (V): Det er ikke snakk om enkelhet, men om inngripen man gjør og grunnlaget for å gjøre det.

Mener man fortsatt at reguleringsplan er den beste måten å ivareta sikkerhet på, eller er den måten man har lagt seg på nå etter 22. juli, kanskje en bedre måte å få slike prosesser i gang på?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Da må jeg igjen få lov til å vise til at slik jeg forstår det – med den reservasjonen som ligger i det – er det slik at politiet i noen sammenhenger har stengt gater, fordi de vurderer at trusselen tilsier at gatene må stenges. Hvis gatene skal stenges på permanent basis, uten en slik trussel permanent til stede, så må det være en ordinær behandling av det. Og det var jo utgangspunktet for Grubbegata, og her er det veldig viktig å understreke følgende: Stengingen av Grubbegata og sikkerhetsprosjektet kom jo ikke på bakgrunn av en konkret trussel, det var for å forebygge en framtidig situasjon.

Trine Skei Grande (V): Nei, vi er ikke dumme. Men er det sånn at dere fortsatt mener at den prosessen som det her er lagt opp til med reguleringsplan, er den beste måten å gjøre det på? Det har jeg spurt om. Ja eller nei?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg kan ikke se at det var noe annet valg.

Trine Skei Grande (V): Men regjeringa er jo tross alt landets regjering. Den kan bestemme prosedyrer om sånt. Det er dere som bestemmer her!

Mener dere fortsatt at dette er en god måte å gjøre det på?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er mulig representanten mener at man skal endre måten som man stenger gater på, men slik det følger av det lovverk som Stortinget har vedtatt, så gjelder plan- og bygningsloven. Så kan man vedta å bruke statlig reguleringsplan, men det er i prinsippet det samme, bare at man går fram på en annen måte. Men gitt at det er en trusselsituasjon, så kan altså politiet stenge en gate, og det har de gjort i noen tilfeller.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og partiene har fått stille de spørsmålene de skal stille innenfor sin tilmålte tid. Vi går over til tiden for oppklarende spørsmål. Jeg vil presisere at både spørre og svarer har ansvar for å spørre og svare så kort og konkret som mulig, slik at vi får stilt de spørsmålene som er nødvendige.

Da er det først saksordfører Bekkevold, deretter Kolberg. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Jeg tillater meg da å stille et spørsmål til regjeringsråden.

Mangel på sikkerhetsklarering i Regjeringens kriseråd den 22. juli er nevnt av flere. Fikk det etter din oppfatning noen betydning for arbeidet i kriserådet? Og ville det ikke være naturlig at departementene har sørget for slik klarering for de personer som de mener skal kunne møte der, også ved ferieavvikling?

Nina Frisak: Jeg kan ikke svare helt på det. For da dette skjedde den 22. juli, var jeg i Lofoten. Og så dro jeg hjem eller tilbake umiddelbart, slik at jeg var inne hos statsministeren sånn ca. kl. 21 om kvelden, så det første møtet i kriserådet var ikke jeg på. Og jeg oppfatter at det var der spørsmålet rundt sikkerhetsklarering kom opp. Men sikkerhetsklarering er jo noe som ligger innenfor noen av de planverkene man har i de enkelte departementene – hvem som skal være sikkerhetsklarert og på hvilket nivå – for å kunne håndtere ulike situasjoner.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv. Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Det har jo stått sentralt i denne høringen – eller denne delen av høringen – dette spørsmålet om statlig reguleringsplan, andre tiltak, politiets rolle osv.

Nå er det et langt tidsspenn her, jeg vet det, men vet Frisak – hvis det har en relevans, for å si det sånn – om det ble drøftet i Bondevik-regjeringen? La de til rette for – hvordan tenkte Bondevik-regjeringen at man skulle gå fram i denne saken?

Nina Frisak: Nå har jo Bondevik vært her. Det er litt vanskelig for meg å svare under andre regjeringer. Men det jeg vel kan si, er at jeg oppfattet det slik – og trodde – at det å stenge en gate i Oslo ikke skulle være så vanskelig. Jeg ser at det kan være politiske diskusjoner, men at det skulle være krevende i seg selv, hadde vel ikke jeg tenkt den gangen, så jeg ga ikke noe råd om det. Dette var noe som ble sendt til FAD, og det var FAD som måtte ta stilling til hvordan dette skulle gjøres.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg tegnet meg selv. Deretter er det Foss.

I oppfølgingen av spørsmålet fra Kolberg: Bondevik var jo her selv og sa at han mente det har tatt uforholdsmessig lang tid, når man har brukt sju år på å stenge Grubbe-gata. Jeg er klar over at det ikke var lagt noen tidsplan for ferdigstilling av stengningsprosjektet. Men i denne rapporten som FAD sendte til SMK og som du viste til i stad, står det at det er planlagt ferdig i 2007–2008, og at man forventet at det var ferdigbehandlet i bystyret før jul 2006. En av de tingene du peker på, som også bidro til at dette tok lengre tid, er bebyggelsesplan. Er vi enige om at bebyggelsesplan er FADs og Statsbyggs ansvar – det tidsbildet som går der, er FADs ansvar?

Nina Frisak: Ja.

Møtelederen: Takk.

Da er det Foss. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Et meget enkelt spørsmål som det kan svares meget enkelt på: Hvor mange beredskapsøvelser har regjeringsråden og statsråden vært med på før 22. juli og etter 22. juli – altså to tall fra to personer?

Nina Frisak: Jeg har vært med på veldig mange, så det kan jeg rett og slett ikke tallgi. Vi har mange øvelser på SMK. SMK er med i de fleste store nasjonale øvelsene, vi øver selv på kontoret i mange situasjoner, og vi øver minst en gang i året på utflytting av regjeringen, slik at det er mange.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Vi hadde se- nest øvelse for 14 dager siden i forbindelse med Øvelse Tyr. Så har jeg deltatt i en god del av dem som regjeringsråden her viser til – en del av dem kanskje ikke, men det har vært mange øvelser.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Lundteigen, vær så god. Og det er fortsatt plass til å tegne seg på listen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): I statsministerens redegjørelse var det sentrale at en skulle endre kultur. Statsministeren nevnte ikke ukultur, men kultur. Hvilken kultur mener statsråden bør endres i forhold til det koordineringsansvaret du har?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg vil gjerne vise til hovedkonklusjon nr. 1 fra kommisjonen, hvor det står:

«Kommisjonens viktigste anbefaling er at lede- re på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleg- gende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT- utnyttelse, og resultatorientert lederskap.»

Det har regjeringen søkt å ta tak i internt i regjeringen ved at vi nå har egne beredskapsmøter, ved kontakt mot topplederne i staten, hvor statsministeren hadde gjennomgang med dem for et par uker tilbake, og ved at man vil se at det i statsbudsjettet for neste år er satt av bevilgninger for å ha den typen gjennomganger, bl.a. i justissekto- ren. De tingene må være det sentrale. Det viser også at det grunnleggende ikke er spørsmål om bevilgninger, sannsynligvis heller ikke om lovendringer. Det vesentligste er en kulturell oppmerksomhet om risiko og oppfølging av den. Det er en mye mer komplisert sak enn å bevilge en krone til. Det har regjeringen tatt fatt i, og det kommer til å være hovedsaken i den stortingsmeldingen som vil bli lagt fram.

Trine Skei Grande (V): Jeg skjønner at det er en frus- trasjon over at det tok lang tid med en reguleringsplan. Men når man er i regjering, og i hvert fall når man er i en flertallsregjering, kan man få gjennom lovvedtak i Stor- tinget ganske fort. Vi så f.eks. at da psykisk helsevernlo- ven skulle endres før en rettssak ble gjennomført, det tok utrolig kort tid å få presset gjennom et lovvedtak. Var det noen gang vurdert av regjeringa å gjøre noen framstøt med tanke på plan- og bygningsloven, med tanke på andre myn- dighetslover som kunne gitt muligheten til å sørge for at sikkerhet kunne overgå noen av de nasjonale, kommunale planlovene på dette området?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Under min tid, nei. Jeg oppfatter at statsminister Bondevik i sitt svar også ga uttrykk for at det heller ikke hadde vært tilsvarende i hans tid. Jeg tror nok at både den forrige og den nåværen- de regjeringen har lagt til grunn at det er viktig å ha et godt samspill med de lokale myndigheter.

Per-Kristian Foss (H): Vi fikk opplyst under høringen med Oslo kommune av byplankontorets sjef at staten kan stenge en gate og søke etterpå – først stenge og så søke. Da søker man jo bl.a. i en reguleringsplan. Stengning vil da foregå på den måten det har skjedd i Oslo nå, med puller- ter – bevegelige – opp og ned av gaten, eller andre steng- ningsmekanismer. Mitt spørsmål er: Mener Schjøtt-Peder- sen at dette ikke kunne vært gjennomført en gang mellom 2005 og 2011 uten at PST hadde bedt om det?

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Jeg må få lov til å henvise til fornyingsministeren når det gjelder svar på hvordan regelverket er på det området, der kjenner jeg ikke enhver detalj. Men det jeg kjenner til, er at Fornyingsde- partementet rettet en henvendelse til politiet om å stenge gaten ved skilting, og at politiet ...

Per-Kristian Foss (H): Det var ikke det jeg spurte om, jeg spurte om midlertidig stengning med fysiske sperre-

anordninger. Du har tidligere sagt at det kunne dere ikke gjøre uten å ha en politianmodning om det.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det jeg sa, var at de stengningene som det var snakk om tidligere i dag, har jeg har fått opplyst at er begrunnet i politiets beslutning, og at det er det som er bakgrunnen ...

Per-Kristian Foss (H): Nå spurte jeg ikke om det, men det kunne jeg ha gjort.

Møtelederen: Jeg tror ikke vi tar den dialogen i denne runden – Schjøtt-Pedersen skal få svare ferdig.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det jeg svarte i stad, var at så langt jeg har søkt å bringe i erfaring, er grunnlaget for de beslutningene som er tatt om stengning av gater, at politiet har bestemt å stenge dem med utgangspunkt i trusselvurderinger.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv.

Spørsmålet mitt går til Frisak. Vi har for så vidt fått klarhet i at departementsråden burde informert sine statsråder Grande Røys og senere Aasrud om dette prosjektet og viktigheten av dette prosjektet for å sikre at det var nok «trøkk» i det. Men har ikke også en statsråd et ansvar for å være fremoverlent i et slikt prosjekt for å sikre at vedkommende har fått den informasjonen som er nødvendig?

Nina Frisak: Jeg synes det er litt vanskelig som regjeringsråd å svare på hvordan statsråden skal håndtere ...

Møtelederen: Men du forutsetter at det er en slik type dialog mellom en statsråd og en departementsråd, som gjør at nødvendig informasjon kommer frem?

Nina Frisak: Jeg forutsetter at det er en god dialog mellom en departementsråd og en statsråd, tilsvarende mellom en regjeringsråd og en statsminister.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det ikke flere som har bedt om ordet til oppklarende spørsmål, og vi er kommet til den delen av høringen hvor dere kan gi en kort oppsummering på inntil 5 minutter. Da gir jeg først ordet til statsråd Schjøtt-Pedersen, vær så god.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen: Det er en svært viktig sak som komiteen har til behandling. Det er en sak som har rystet hele Norge og hele verden. Mye av fokuset i denne høringen har vært knyttet til sikkerhetsprosjektet. Jeg registrerer at kommisjonen i sin rapport skriver at det var et framsynt og godt initiativ regjeringsråden tok, og jeg tror også vi må slå fast at mange av de tiltakene som var gjennomført 22. juli, hadde virkning, bl.a. spørsmålet om foliering av vinduene, som sannsynligvis hadde livreddende virkning.

Så er vi alle sammen svært opptatt av og skulle ønske at

Grubbegata hadde vært stengt 22. juli, eller, som jeg sa, at det i påvente av stengning hadde vært gjennomført kompensierende tiltak. Jeg tror at både staten, kommunen og politiet må trekke lærdom av det som skjedde i den sammenheng. Statsministeren har tidligere sagt at spørsmålet om bruk av statlig reguleringsplan vil være ytterligere aktualisert etter å ha trukket de erfaringene som man gjorde der.

Så vil jeg gjerne vise til hovedkonklusjonen fra kommisjonen, som jeg nettopp refererte til i svaret på spørsmålet fra Lundteigen. Det er et grunnleggende spørsmål hvordan man kan styrke kulturen knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling osv. Disse spørsmålene må stå helt sentralt i oppfølgingen av 22. juli-kommisjonens rapport, slik at man står best mulig egnet til å møte en framtidig utfordring.

Så tror jeg vi samtidig alle sammen skal ha med oss, som jeg også var inne på i svaret til Langeland, at det er mange vanskelige avveininger, bl.a. mellom effektivitet og innflytelse, mellom åpenhet og sikkerhet. Disse avveiningene skal Stortinget og regjeringen sammen drøfte.

Jeg tror også vi må ha med oss en erkjennelse av at denne gangen ble vi rammet ved en bombeeksplosjon, og ved de handlingene som skjedde på Utøya. En annen situasjon kan være helt annerledes i forhold til det. Derfor er det så viktig at vår beredskap har et bredt spekter og ikke bare ser på hva som skjedde da, men også på hva som kan skje i framtiden. Regjeringen vil prøve å ha det fokuset og bidra til at Stortinget får et best mulig grunnlag for den oppfølgende behandlingen i framtiden når vi legger fram stortingsmeldingen.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til regjeringsråd Nina Frisak som har inntil 5 minutter, vær så god.

Nina Frisak: Jeg har ikke så mye å tilføre, men jeg vil bare si at jeg er veldig opptatt av at vi alle som embetsverk skal ha beredskap veldig høyt på dagsordenen og være veldig klar over den risikoen som kan være til enhver tid, selv om det er et trygt samfunn vi bor i, og at vi også må være veldig tydelige på gjennomføringen av tiltak som er nødvendig. Tusen takk.

Møtelederen: Takk for det. Da vil jeg på vegne av komiteen takke for deres bidrag til denne åpne kontrollhøringen. Vi skal ha med det videre i våre vurderinger ved fremleggelsen av innstillingen til Stortinget. Vi tar pause i kontrollhøringen frem til kl. 14.30.

Høringen ble avbrutt kl. 14.10.

Høringen ble gjenopptatt kl. 14.30.

Høring med tidligere departementsråd Karin Moe Røisland, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Møtelederen: Da vil jeg få ønske velkommen til tidligere departementsråd Karin Moe Røisland. Du har tidli-

gere vært departementsråd i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Velkommen hit.

Jeg gjentar kort noen av formalitetene. Det er viktig å svare kort og konsist. Vi har en lampe som passer på talletiden, den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen og slukker når tiden er omme. Mikrofonene må vi huske å slå av og på når vi snakker, for hvis ikke, bryter lydsystemet sammen.

Statsråden er i forkant informert om at du har fått en invitasjon og at komiteen ønsker å stille deg spørsmål direkte. Jeg viser i den sammenheng til reglementet for åpne kontrollhøringer, § 5, som regulerer høring av embets- og tjenestemenn.

Vi har lagt det opp sånn at du kan gi en innledning på inntil 10 minutter, hvis du ønsker det. Vær så god, Karin Moe Røisland.

Karin Moe Røisland: Da vil jeg først få takke for invitasjonen til å komme hit. Komiteen har et viktig arbeid i å klarlegge fakta omkring denne ufattelige tragedien som skjedde 22. juli. Jeg er egentlig veldig glad for å få anledning til å utdype den forklaringen jeg har gitt til kommisjonen.

Etter å ha lest andres forklaringer, har jeg naturlig nok fått en økt innsikt i på hvilket grunnlag kommisjonen har trukket enkelte konklusjoner. Dessuten har jeg fått økt detaljkunnskapen min gjennom de grundige svarene som er gitt av nåværende statsråd Rigmor Aasrud på komiteens spørsmål.

Innledningsvis vil jeg kort si, fordi jeg skjønner at dette har blitt et hovedtema, at FAD – den gangen het det AAD – i brev av 7. september 2004 fra SMK fikk gjennomføringsansvar for de tiltakene i rapporten om regjeringens sikkerhet som gjaldt felles bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder i regjeringskvartalet. Hovedrapporten, «Regjeringens sikkerhet», og en av flere delrapporter, «Fysiske sikringstiltak i regjeringskvartalet», ble overlevert.

Det ble i den oversendelsen presentert at AAD i sin interne behandling ikke skulle involvere flere enn strengt tatt nødvendig, og at informasjonen skulle deles opp etter «need to know»-prinsippet. AAD ble bedt om å ha en aktiv rolle, en sterk styring, god kontakt med politiet, være rådgiver for andre departementer, etablere et forum for sikkerhetsspørsmål og gi høy prioritet til implementering av tiltakene. Dette ble tatt veldig alvorlig, og i departementet gikk vi straks i gang med å analysere hva oppdraget innebar, hvordan prosjektet burde organiseres, hvilken kompetanse vi hadde og hva vi måtte trekke inn utenfra, og hvordan prioriteringene burde være. I løpet av ganske kort tid var alt dette på plass.

Det er viktig for meg å si at det aldri har vært tvil hos meg eller hos andre i departementet, som jeg vil fortsette å kalle FAD, verken hos statsråder eller embetsverk, om at ansvaret for gjennom Statsbygg og DSS å gjennomføre sikkerhetsprosjektet, eller sikringsprosjektet, som noen sier her, og deler det i to, lå i FAD. Arbeidet ble også prioritert høyt. Det er viktig å være klar over at det handlet om en mengde tiltak – et par hundre tiltak – noe var smått, noe

var enkelt, noe var svært krevende, noe var veldig politisk komplisert og noe engasjerte Oslo-befolkningen sterkt. Det dreide seg, på en del av områdene, om store og evige dilemmaer mellom åpenhet og demokrati, og sikkerhet og statlig overstyring. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi til komiteens utspørring, og det er saksordfører Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk, leder – og takk for redegjørelsen.

Det synes å ha vært mye hemmelighold rundt sikkerhetsprosjektet, og man fulgte jo et sånt «need to know»-prinsipp. Men kan det ha bidratt til at personer som burde vært involvert, ikke har blitt det, og at oppfølgingen derfor ikke har vært god nok?

Karin Moe Røisland: Det er helt riktig at det var understreket sterkt at det skulle være et veldig konfidensielt prosjekt. Jeg tror personlig ikke at det førte til at det forsinket gjennomføringen, eller at personer som burde ha kjent til prosjektet, ikke gjorde det de skulle.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Gjørv-kommisjonen skriver at statsråd Aasrud på grunn av manglende informasjon ikke ble satt i stand til å følge opp sikkerhetsprosjektet. Hva er dine tanker om det, og hvem har i tilfelle ansvar for det?

Karin Moe Røisland: Ansvaret for å informere statsråder ligger hos departementsråden. Da Rigmor Aasrud tiltrådte, var store deler av sikringsprosjektet på plass. Det var i slutfasen av foliering, som var ett av de store prosjektene, og det var nesten på plass vedtaksmessig i Oslo kommune.

På det tidspunktet var det andre saker som jeg vurderte som viktigere for statsråden å bruke politiske krefter på. Da vil jeg nevne IT-sikkerheten som et viktig område. Der hadde vi store utfordringer. Etter at Departementenes servicesenter hadde jobbet med å få alle departementene over på felles plattform, hadde nok det blitt sterkt prioritert, og kanskje gikk det litt ut over sikkerheten.

Departementet hadde engasjert Watchcom til å vurdere dette, og fikk tilbakemeldinger om at her var det en del å gjøre. Riksrevisjonen jobbet med dette, og etter hvert kom jo også kontrollkomiteen inn i dette – det husker dere kanskje. Så dette var et stort og vanskelig område, i tillegg til at statsråden skulle bestyre to departementer og forholde seg til store saksområder i to departementer, innledningsvis.

Men det var min vurdering at hun ikke trengte mer enn en generell orientering om dette sikringsprosjektet på det tidspunktet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til din rolle, og til ditt arbeid: Mener du selv at du skjønte alvoret i virkeligheten av sikkerhetsprosjektets prioriterte tiltak, og at de ble raskest mulig fulgt opp?

Karin Moe Røisland: Nå er det jo veldig lett å være etterpåklok. Jeg skal ikke si at jeg skjønnte alvoret utover den alminnelige forståelsen av at dette var et område som var gått igjennom av sikkerhetsmyndighetene. Sikkerhetsmyndighetene hadde kommet til at disse tiltakene skulle gjennomføres. Det hadde vært innom Regjeringens sikkerhetsutvalg, det hadde vært innom regjeringen, og vi hadde fått i oppdrag å gjennomføre det. Og det tok vi alvorlig – det gjør vi alltid når det kommer et oppdrag der det, i tillegg til at vi får oppdraget, understrekes at dette skal være et høyt prioritert område. Jeg tok det alvorlig, som departementsråd i FAD.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Hvorfor fikk ikke implementeringen av tiltakene i sikkerhetsprosjektet et sterkere engasjement fra politisk og administrativ ledelse av FAD? Dette blir en påstand fra min side, men det er et inntrykk som er blitt skapt.

Karin Moe Røisland: Ja, jeg er klar over at det er blitt gitt et inntrykk av det. Nå skal vi huske på at da vi fikk oppdraget, var det Bondevik-regjeringen som satt der. Det var de som hadde fått prosjektet opp, som bestemte seg for at det skulle gjennomføres, og i den tiden da daværende statsråd Meyer satt, skjedde veldig mye av grunnlaget for hele sikkerhetsprosjektet. Det var da det ble vurdert: Hvordan skal vi jobbe med det, hva er de viktigste prioritetene, hvem skal det samarbeides med? Det skjedde mye. Det skjedde mye, faktisk, fram til valget vel ett år etter. Så mye var på plass, mye var i gang.

Jeg oppfatter det vel slik at de tre statsrådene som var inne i dette prosjektet, fikk ulike utfordringer i forhold til det. Dere har jo tidligere i dag snakket med Heidi Grande Røys, som har beskrevet sin befattning med det. Jeg oppfatter at hun har gitt en klar forståelse av hvordan dette var.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I flere av intervjuene med personer fra embetsverket skapes det inntrykk av at det var noen uklare ansvarslinjer mellom FAD, Justisdepartementet og Statsministerens kontor. Hva var din oppfatning av det?

Karin Moe Røisland: Jeg har nok til en viss grad bidratt til å skape det inntrykket selv, fordi jeg har sagt til kommisjonen at jeg alltid har oppfattet at det har vært noen uklare ansvarsforhold mellom sikkerhetsdepartementene og underliggende etater.

Når jeg sa det, gikk det ikke på dette sikringsprosjektet. Jeg oppfatter at det var klart at det var FAD gjennom sine underliggende etater, Departementenes servicesenter og Statsbygg, som hadde ansvaret for dette. Jeg har også sagt at jeg oppfattet at SMK eide prosjektet, og med det mente jeg selvfølgelig ikke at vi ikke hadde ansvar for gjennomføringen. Jeg mente heller ikke at det førte til at vi ikke tok ansvar, eller ble «laidback» eller noe sånt, for det ble vi ikke. Det jeg mente med å si det, var at det jeg vil kalle hovedprosjektet – som var mye mer enn denne sikringen av

arealene og kontorene i regjeringskvartalet – hadde ikke vi et ansvar for. Det er min oppfatning fortsatt, at det hadde SMK hånd om.

Men ansvaret for gjennomføring av sikringsprosjektet hadde vi i FAD.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så det betyr at du mener ikke at selv om Statsministerens kontor hadde en sterk rolle i dette – og da tenker jeg spesielt på Grubbegata, kontakten mot Oslo – at det på noen som helst måte passiviserte FAD?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg føler ikke at det passiviserte FAD.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvordan var rutineene i FAD for å informere nye statsråder?

Karin Moe Røisland: Rutineene for å informere nye statsråder er slik at det lages dokumentasjon på de viktigste saksområdene, på et overordnet plan, som går igjennom veldig raskt. Så følges det opp med enkeltmøter med avdelinger og temamøter hvor man går dypere inn i de områdene som det vurderes viktig at statsråden er godt kjent med.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ble dette også gjort når det gjelder sikkerhetsprosjektet?

Karin Moe Røisland: Når det gjaldt sikkerhetsprosjektet, og jeg må si når det gjaldt Morten Meyer: Han var jo en del av regjeringens behandling av dette sikkerhetsprosjektet. Han var der før meg, for å si det sann. Jeg var ikke inne i noen informasjonsrekke til ham.

Da Heidi Grande Røys kom, fikk hun en overordnet orientering om også dette prosjektet, men ingen store detaljer om dette, for da var arbeidet så godt i gang. Den kontakten som vår prosjektleder hadde med Oslo kommune når det gjaldt Grubbegata, tilsa at reguleringsprosessen ville gå relativt greit. Vi, eller jeg, vurderte ikke at det var grunnlag for å alarmere statsråden spesielt på dette området. Da det stoppet opp, ble det en annen sak.

Når det gjaldt Rigmor Aasrud, som jeg sa nettopp, var prosjektet da kommet langt på vei, og det lå an til at Oslo kommune ville fatte de nødvendige vedtakene veldig raskt. Men hun ble også orientert om prosjektet på et overordnet plan, og hun kom inn i det i forbindelse med revidert budsjett for 2010.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg rekker ikke noen flere spørsmål, ser jeg.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Ja Røisland, jeg formoder at du har hørt høringene før du kom inn her ...

Karin Moe Røisland: Ja.

Martin Kolberg (A): ... og Grande Røys sa jo, i motsetning til det du sier – slik jeg nå hører deg – at da hun hadde snakket med SMK og Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, mente hun at mye av ansvaret lå der – ikke det konstitusjonelle, men det mer operative. Hva er din kommentar til det? Hadde du følelsen av at det var slik da du var ansvarlig departementsråd i FAD?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg hadde ikke den følelsen. Men jeg oppfattet heller ikke at det var det Heidi Grande Røys sa. Jeg oppfattet at hun sa at når vi oppdaget, altså via vårt prosjekt, at dette ikke gikk så glatt i Oslo kommune som vi hadde trodd, ble vi alarmerte og drøftet det internt. Statsråd Heidi Grande Røys laget da et politisk notat til statsministeren, hvor hun ba om et møte i regjeringens underutvalg for å få en konsensus om hvordan regjeringen burde håndtere dette spørsmålet i forhold til Oslo kommune. Så ble det slik at Schjøtt-Pedersen overtok akkurat dette spørsmålet, men jeg oppfatter ikke at det var å ta fra FAD noe.

Martin Kolberg (A): Dette er et veldig viktig poeng for oss, så vær veldig nøye med ditt svar nå. Det er ikke slik at du som sentral aktør i sikkerhetsprosjektet, eller sikringsprosjektet, mener at SMK gikk i veien for FAD? Hva er din kommentar på det punktet? Det er et veldig viktig spørsmål, mener jeg selv, i hvert fall.

Karin Moe Røisland: Jeg skal være veldig klar på det. Jeg mener ikke at SMK gikk i veien for FAD i dette spørsmålet.

Martin Kolberg (A): Så det er FADs ansvar det som har skjedd, og det som ikke har skjedd?

Karin Moe Røisland: Ja, det kan du si.

Martin Kolberg (A): Hva er din refleksjon rundt at det har tatt så mange år å komme i mål med Grubbegata? Hva er din refleksjon rundt det? Alle fakta kan vi nå ut og inn, men hva er din refleksjon rundt det?

Karin Moe Røisland: Min refleksjon er at dette ikke var så overraskende. Alle som har vært borti reguleringsplaner, og særlig i byområder, vet jo at dette tar sin tid. Det er et komplisert lovverk. I tillegg ble plan- og bygningsloven endret underveis. Rimelig nok – befolkningen har jo klagerett, næringsinteresser har klagerett, det er mange formaliteter, så jeg var klar over at her var det mange motstridende hensyn, og at dette kunne ta noe tid. Men jeg hadde vel neppe regnet med at det ville ta fullt så lang tid som det tok.

Martin Kolberg (A): Så til dette informasjonsspørsmålet: Du har også nå sagt hva du tar ansvaret for når det gjelder informering, spesielt Aasrud – at hun skulle bare informeres på et overordnet plan. Knytter det seg

til den praktiske situasjonen som prosjektet hadde på det tidspunkt, eller var det også hemmeligholdet?

Karin Moe Røisland: Nei, det var ikke hemmeligholdet. Det var den praktiske situasjonen, det at jeg vurderte det sånn at det var tilstrekkelig at hun fikk informasjon på et overordnet plan.

Martin Kolberg (A): Det ble sagt, Røisland, at det ikke finnes noen form for skriftlig informasjon mellom deg og statsråden. Hva er dine synspunkter på det?

Karin Moe Røisland: Altså: Det finnes selvfølgelig dokumentasjon på forberedelser til orientering til ny statsråd. Så finnes det også notater fra diverse møter i departementet. Men jeg går ikke bort fra det jeg sier, at hun fikk ikke dyptgående informasjon om dette prosjektet. Hun fikk informasjon på et overordnet plan.

Martin Kolberg (A): Vil du i dag – det er jo et åpent spørsmål – i denne høringen si at det var en gal vurdering fra din side ikke å gi henne mer konkret informasjon?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg mener ikke det var en gal vurdering. Jeg mener at det var en riktig vurdering. Ut fra der sikringsprosjektet var på det daværende tidspunktet mener jeg det var en riktig vurdering.

Møtelederen: Da er tiden ute. Det er Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål, og det skal jeg gjøre, så da går møteledelsen over til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder. Da får Fremskrittspartiet ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det. I oppfølgingen av spørsmålene fra Kolberg: Kan du være helt tydelig på om du informerte Grande Røys om utfordringene ved stenging av Grubbegata? Dette er jo et av de områdene som du selv visste ville bli utfordrende i forholdet til Oslo kommune.

Karin Moe Røisland: Ja, og Grande Røys har jo også selv sagt at hun visste om stengingen av Grubbegata.

Anders Anundsen (FrP): Og hun visste at det ville bli politisk kontroversielt?

Karin Moe Røisland: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Det ga du informasjon om?

Karin Moe Røisland: Det snakket vi om, ja.

Anders Anundsen (FrP): Du har jo lest forklaringene, og du har hørt på høringen, og det er veldig mange

som peker i retning av deg og dine vurderinger. Kan du kommentere det litt?

Karin Moe Røisland: Hva skal jeg si til dette? Jeg registrerer at kommisjonen har trukket noen konklusjoner hvor de mener at statsrådene ikke ble satt i stand til å ivareta sitt ansvar. Jeg mener de ikke har grunnlag for de vurderingene, og jeg mener det er en feil konklusjon, for på det tidspunktet det var nødvendig med politisk aksjon ... Det er jo ikke slik i et departement at statsrådene kan engasjere seg i og være oppdatert på alle saker hele tiden – selv ikke i alle store saker hele tiden, det er ikke mulig. På det tidspunktet det var nødvendig med politisk engasjement, gikk Heidi Grande Røys inn i den saken med full tyngde.

Anders Anundsen (FrP): Og hun var klar over allerede ved tiltredelsen at stengingen av Grubbegata kunne bli en politisk utfordring. Det informerte du henne om, og det er jo bra. Men mener du da at det ikke er en forskjell i en sånn type sak, som du vet er politisk kontroversiell, om du har en foroverlent eller en bakoverlent statsråd? Ville det ikke være naturlig å bidra til at statsråden kunne utøve det presset som var nødvendig, etter den klare beskjeden som ble gitt fra SMK? Det er sjelden at beskjeder fra SMK er så klare på hvor viktig det er, og hvor presserende gjennomføringskraften til FAD er.

Karin Moe Røisland: Nei, min vurdering var at når statsråden hadde fått en overordnet beskrivelse av prosjektet, herunder at stenging av Grubbegata kunne bli kontroversielt ... Men på det tidspunktet så det ut som om dette gikk på skinner i Oslo, fordi plan- og bygningsetaten innstilte jo på at de ville foreslå stenging. På det tidspunktet så det ut som om dette gikk på skinner. Da er systemet i et departement sånn at da venter man, ikke sant?

Anders Anundsen (FrP): Ja, jeg forstår. Men i brevet fra FAD til SMK, som er underskrevet av deg, i oppfølgingen av dette initiativet, så forteller du at du skal være leder av styringsgruppen. Var du det?

Karin Moe Røisland: Det er jo et ledende spørsmål, for å si det sånn. Dette var jo tidlig i prosjektet. I begynnelsen, da vi planla hvordan vi skulle organisere prosjektet, så tenkte vi – litt sånn tradisjonelt – at her må vi ha en styringsgruppe og en prosjektgruppe, og det sa vi også i dette brevet til SMK.

Anders Anundsen (FrP): Du må svare litt kortere, for tiden går så fort.

Karin Moe Røisland: Ja, jeg skal svare litt kortere. Etter nøyere overveielse så konkluderte vi med at vi fant det var mer effektivt å ikke ha den styringsgruppen.

Anders Anundsen (FrP): Informerte dere SMK om det?

Karin Moe Røisland: Det er ikke sikkert vi gjorde, det husker jeg ikke, men jeg er ikke sikker på om vi skulle ha informert dem heller.

Anders Anundsen (FrP): Når du forteller at prosjektet er organisert på en måte som SMK er tilfreds med, er det ikke naturlig å følge opp og si at vi gjør om på prosjektet? Grunnen til at jeg spør, er at prosjektledelsen her sier jo at de ble ikke pustet i nakken, de hadde ikke inntrykk av at dette var så himla viktig, det var på en måte ikke noen som brydde seg om dem.

Karin Moe Røisland: Det er nok ... Jeg tror prosjektledelsen er blitt oppfattet litt feil. De jobbet hardt, og de ble tett fulgt opp.

Anders Anundsen (FrP): Så det var ikke naturlig å endre den. Men du har skrevet, eller sagt noe om at det ikke var en stemning for en statlig reguleringsplan. Hvor kom denne stemningen fra?

Karin Moe Røisland: Det er vel en ... For det første var det ikke noe som lå i selve prosjektet, og prosjektet var jo et omfattende arbeid fra sikkerhetsmyndighetenes side.

Anders Anundsen (FrP): Ja, men kommer det fra deg, fra politisk ledelse, hvor kommer denne stemningen fra?

Karin Moe Røisland: Jeg må jo si at det var min vurdering ut fra den generelle ...

Anders Anundsen (FrP): Så det er din egen stemning du beskriver i denne forklaringen?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg vil ikke si min egen stemning, heller, men det er et eller annet med at jeg tror ikke noen hadde en stemning for å ha noen statlig reguleringsplan på det tidspunktet.

Anders Anundsen (FrP): Men sett i ettertid: Er det noe du kunne ha gjort annerledes for å ha fått dette prosjektet gjennomført på kortere tid enn syv år? Du har skrevet i rapporteringen til SMK at du forventet at dette skulle være ferdig i 2007–2008. Er det noe annet du kunne gjort for å ha presset på for å få dette ferdig i tide?

Karin Moe Røisland: Vi ba jo faktisk Oslopolitiet om å foreta stenging, midlertidig stenging, for det ville jo vært et effektivt og raskt tiltak. Men det viste seg da at politiet mente at trusselvurderingene ikke var av en slik art at de fant det tilrådelig å stenge.

Møtelederen: Da er tiden ute. Vi takker for svar og spørsmål, og klubba går tilbake til komitélederen.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil 5 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Har det slått deg at din holdning kan ha smittet over på to statsråder som ikke tok dette sikringsprosjektet, sikringstiltakene, veldig alvorlig, altså satte det høyt på sin dagsorden? Tror du det kan gjenspeile din informasjon?

Karin Moe Røisland: Nei, nå antyder jo du at jeg skulle ha et slapt forhold til dette, og at statsrådene skulle ha et slapt forhold til det, og det er jeg helt uenig i, både når det gjelder meg selv og statsrådene.

Per-Kristian Foss (H): Ja. Men hvis det var slik at du informerte Grande Røys om at dette var politisk kontroversielt, hvorfor tok man ikke da noen kontakt med byrådet før byrådet avgjorde innstilling? For du er jo kjent med fra din praksis hos Fylkesmannen i Oslo, at det at plan- og bygning innstiller på et ja, ikke er noen garanti for at det ender slik.

Karin Moe Røisland: På det tidspunktet håpet vi vel at byrådet ville innstille på et ja. Med en gang det viste seg at de ikke gjorde det, så ble det jo tatt aksjon.

Per-Kristian Foss (H): Så dere bare håpet altså? Dere visste ingenting?

Karin Moe Røisland: Nei, vi visste jo ingenting akkurat da.

Per-Kristian Foss (H): Du orienterte også Rigmor Aasrud da hun kom, men sa at da var de vedtakene fattet, nesten – det har du rett i, det var jo bare en måneds forskjell der – for stenging av Grubbegata. Men slår det deg ikke at en statsråd også kan være interessert i om et vedtak blir iverksatt? Altså, at fysiske stengsler kommer opp? Når man har ventet så lenge? Man har altså ventet siden 2004 – vi er nå i september 2009, du orienterer statsråden, vedtaket ligger rett foran i Oslo kommune i oktober, 29. oktober. Men kunne ikke statsråden kanskje ha interesse av at vedtaket blir iverksatt?

Karin Moe Røisland: Jo, det har hun helt sikkert interesse av, men ...

Per-Kristian Foss (H): Men du orienterte ikke som om det var viktig?

Karin Moe Røisland: Nei, på det tidspunktet oppfattet ikke jeg det slik.

Per-Kristian Foss (H): Du sa at du ikke har noen «laidback» posisjon med hensyn til dette. Hva synes du da om Nina Frisaks uttalelse til kommisjonen, som karakteriserer ditt departement som ikke særlig dynamisk, dvs. deg? Ja?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg skvatt jo litt da jeg så det, for å si det sånn. Jeg hadde jo ikke hørt om dette før, men jeg tar det til etterretning, og så må andre svare på det.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg. Men du synes ikke, i ettertid betraktet, at dette preget din oppførsel? Du har ikke tatt noe selvkritikk på det?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg har faktisk ikke det.

Per-Kristian Foss (H): Det ble også sagt av Grande Røys at den politirapporten som er omtalt, den fikk hun aldri sett, eller fikk kjennskap til, men det skrives i rapporten at du bladde i politirapporten. Var det nok?

Karin Moe Røisland: Du tenker på hovedrapporten?

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Karin Moe Røisland: Ja, for dette var jo en voldsomt detaljert rapport med et par hundre sikkerhetstiltak. Den ble overlevert til administrasjonsavdelingen som hadde personale med god kompetanse på store prosjekter innenfor sikkerhet. De fikk i oppdrag å gå igjennom dette, analysere og finne ut hvordan det skulle organiseres for å kunne gjennomføre prosjektet.

Per-Kristian Foss (H): Men selv satte du deg ikke inn i rapporten?

Karin Moe Røisland: Ikke i selve rapporten, men jeg satte meg godt inn i det som kom tilbake fra administrasjonsavdelingen på alle delprosjektene som måtte gjennomføres.

Per-Kristian Foss (H): Og statsråden ble fortsatt ikke informert om dette?

Karin Moe Røisland: På det tidspunktet var det Morten Meyer som var statsråd, og han kjente dette godt fra sitt arbeid i regjeringen, antar jeg.

Per-Kristian Foss (H): Men tilbakemeldingen fra din avdeling til deg, ble statsråden informert om den?

Karin Moe Røisland: Hvilket tidspunkt snakker du om nå?

Per-Kristian Foss (H): Jeg snakker om det tidspunktet da Grande Røys var statsråd, for hun opplyste at hun ikke hadde fått noe kjennskap til denne rapporten.

Karin Moe Røisland: Nei, hun så ikke rapporten, og jeg vurderte det ikke slik at det var noen grunn til at hun skulle gå inn i den rapporten, for på det etterfølgende tidspunktet var tiltakene kommet langt på vei.

Per-Kristian Foss (H): Et annet tema: Da vi hadde besøk av Jon A. Lea fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i Tønsberg, ga han den relativt frimodige opplysningen at det var vanskelig å få departementene til å øve beredskap. Gjorde ditt departement det?

Karin Moe Røisland: Vi deltok i en rekke øvelser, og det har også statsråden orientert om i sitt svar til komiteen. Nå tror jo jeg at man egentlig skal øve mer enn det som har vært gjort, så jeg skal ikke påberope meg at vi øvde nok.

Møtelederen: Da er tiden ute, og det er SV og Hallgeir H. Langeland som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Det har vore ein del fokus på statleg regulering. Under Bondevik II, då Morten Andreas Meyer var moderniseringsminister, var han meir direkte inne i utforminga av dette. Var statleg regulering eit tema då?

Karin Moe Røisland: Jeg har aldri hørt at temaet statlig regulering har vært tatt opp av noen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Heller ikkje av andre – dei to etterkomarane, fornyingsministrane?

Karin Moe Røisland: Nei, og heller ikke av meg.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kvifor tok ikkje du det opp?

Karin Moe Røisland: Det var ut ifra en erfaring fra ulike sammenhenger, en forståelse av et politisk klima og en respekt for lokaldemokratiet, som gjør at det skal mye til at man bruker statlig reguleringsplan.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. Det var ein situasjon i 2004, der ein hadde hatt 11. september og bombene i Madrid i 2004, som aktualiserte dette med å stengja gata og ta i bruk ganske drastiske sikkerheitstiltak. Blei det diskutert av den dåverande moderniseringsministeren?

Karin Moe Røisland: Ja, det var på det tidspunktet vi ba politiet om å regulere og stenge Grubbegata. Det gjorde vi, men ellers når det gjelder spørsmålet om statlig reguleringsplan, er det åpent om det ville gitt en veldig mye raskere behandling.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. Men opsjonen blei ikkje vurdert?

Karin Moe Røisland: Nei.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nei, og heller ikkje å be politiet om å stengja?

Karin Moe Røisland: Jo, vi ba politiet om å stenge, men politiet mente at trusselvurderingen ikke var av en slik art at de kunne gjøre det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Per-Kristian Foss var inne på det: Du blir framstilt som litt «laidback», og me forstod på Frisak at du hadde fått beskjed om at ein måtte skjerpa seg.

Karin Moe Røisland: Nei, det har jeg ikke fått beskjed om. Vi fikk et brev fra Statsministerens kontor med oppdraget, hvor det ble poengtert at dette skulle være godt ledelsesmessig forankret og gis høy prioritet, og det ble det. Vi hadde oppfølgingsmøter med SMK, hvor de fikk rapporter om hvor vi var i prosjektet, og de uttrykte bare tilfredshet med det. Utover det har jeg ikke hørt noe.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det var ikkje noko uklart slik det òg blei hevda, når det gjeld ansvarsforhold?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg opplever ikke at det var det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du var sjølv heilt tydeleg på kven som hadde ansvaret i denne saka?

Karin Moe Røisland: Ja, for sikringsprosjektet, men som jeg har sagt, var det mer i dette store prosjektet som FAD ikke hadde ansvaret for.

Hallgeir H. Langeland (SV): No i etterkant – du har for så vidt svart på det fleire gonger – ser det på sett og vis ut for oss som at ein har halde noko hemmeleg for statsrådene, fordi det ikkje var nødvendig for dei å vita noko meir enn det store biletet. Var det ei feil vurdering i si tid?

Karin Moe Røisland: Prinsipielt mener jeg at det kanskje var for mye hemmelighet rundt prosjektet. Samtidig vil jeg også mene at jeg ikke tror det førte til noen uheldig behandling av selve prosjektet. Det tror jeg ikke.

Hallgeir H. Langeland (SV): I ettertid – ser du at det blei litt for mykje hemmelegghald, slik at dei som skulle vera politisk operative i dette, statsrådene, ikkje var så operative som dei kunne vore, viss dei hadde visst meir?

Karin Moe Røisland: Jeg mener at selv om de hadde gått grundigere inn i rapportene, tror jeg ikke at det ville ført til noen andre tiltak enn det som skjedde.

Hallgeir H. Langeland (SV): Tenkte du at du kanskje skulle vurdere å seia at viss de vil vita meir, har eg meir informasjon som kan vera av interesse? Fekk dei nokon gong slike tilbud?

Karin Moe Røisland: Det kan jeg ikke huske konkret, men det vil jo alltid statsråder vite, at det er nok av informasjon, hvis de vil ha mer informasjon.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men du meinte at det du hadde sagt og gjort, var nok?

Karin Moe Røisland: Ja, på de tidspunktene da de to siste statsrådene kom inn i bildet, mener jeg det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det meiner du i dag òg?

Karin Moe Røisland: Det mener jeg i dag også.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du avsluttet med å si at det var en mengde tiltak og store dilemma. Et av dilemmaene var konfidensialitet kontra demokrati. Jeg har nå på nytt lest notatet som fornyings- og administrasjonsministeren skrev til statsminister, finansminister og kommunalminister 29. august. Jeg kan ikke forstå det annerledes enn at det som der omtales, er sikringsprosjektet. Det er altså det som går på sikringa av regjeringskvartalet, Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet. Du har tidligere sagt at det så ut som om det gikk på skinner. Det betyr for meg at det som her kalles implementering av tiltak, som ble startet i 2005 og skulle etter planen avsluttes i 2009, er å gå på skinner.

Du sa videre at konfidensialiteten ikke førte til noen forsinkelser. Reguleringsprosessen ville gå relativt greit. I en annen sammenheng svarte du Kolberg at det tok lang tid, og at det ikke var så overraskende.

Hva er egentlig forholdet her? Sagt på en annen måte: Kunne det å stenge Grubbegata, hvis det ikke hadde vært konfidensielt, gitt en annen virkelighetsforståelse, og hadde det dermed vært lettere for staten å sikre en raskere og mer effektiv behandling i Oslo kommune?

Karin Moe Røisland: Det var et litt vanskelig spørsmål. Nå må jeg bare prøve meg litt fram, for å si det slik.

Hvis PST – og det måtte i så fall være PST som foretok sikkerhetsvurderingene – hadde ment at trusselnivået var så høyt at man burde ha stengt, ville de ha stengt. Slik var det ikke, og derfor kan jeg heller ikke se at mindre konfidensialitet hadde gitt et annet resultat. Jeg tror ikke det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du sa at dere hadde bedt politiet om midlertidig stenging, og det fikk dere nei på. Når gjorde dere det?

Karin Moe Røisland: Det var ganske tidlig. Da må jeg sjekke her. Det finner jeg vel her, hvis jeg leter litt.

Kan jeg komme tilbake til det? Jeg skal finne det mens dere stiller flere spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Var det tidligere enn det notatet som ble sendt til underutvalget 29. august 2007?

Karin Moe Røisland: Ja, det var mye tidligere. Det var i 2005, så vidt jeg husker, men jeg skal finne det her.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det som dere da vurderte, var at ut fra den generelle sikkerhetspolitiske situasjonen var det ikke noen grunn til å ta opp igjen den anmodningen, for det gikk heller på lavere risiko enn høyere risiko, og dermed var dere fanget i det systemet som dere da var gitt av andre, delvis av dere sjøl?

Karin Moe Røisland: Ja, for det var vel vår oppfatning, og sikkert andres oppfatning også på det tidspunktet, at sikkerhetsmyndighetene, PST og politiet, ikke vurderte trusselen som så høy at det var grunnlag for å stenge. Samtidig trodde vi jo på det tidspunktet – jeg vet ikke om jeg skal si i likhet med, eller om jeg skal si at vi baserte oss på sikkerhetsvurderinger – at det ville komme et forvarsel, sånn at det ville være tid til å stenge hvis det skulle oppstå en situasjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er det en feil hypotese fra min side at dere tidlig, da dere anmodet politiet om å stenge, så at det ville ta for lang tid, og derfor ønsket dere å gjøre det raskt?

Karin Moe Røisland: Vi så at det ville ta i alle fall ganske lang tid. Det tilsa all erfaring. Og ut fra det scenarioet som var beskrevet i rapportene fra sikkerhetsprosjektet, mente vi at det ville være riktig å stenge gata.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): På et tidspunkt hadde din statsråd, Grande Røys, overtalt sin partileder og en tredjedel eller noe sånt av underutvalget om at det skulle være et møte i underutvalget med dette som tema. Var du forundret når hun ikke fikk det?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg oppfattet ikke at det er min jobb å være verken forundret eller ikke forundret over sånne ting.

Trine Skei Grande (V): Dette tiltaket, å stenge Grubbegata og å sikre høyblokka, var definert som et rødt tiltak, altså det viktigste å få gjennomført. Du sier at dere kontaktet PST for en vurdering, som da måtte til for å få til en akutt stengning.

Hvis du kikker ut av vinduet nå, ser du noen blomsterdekorasjoner utenfor Stortinget. Det er ikke en overvrig stortingsgartner, det er et sikkerhetstiltak for Stortinget der halve kjøreretningen i Akersgata er stengt. På samme måte har Stortinget på framsiden bygd pullerter inn på sin grunn. Ingenting av dette er gjort med reguleringsplan, men det er gjort ifølge det sikkerhetssjefen på Stortinget opererer med og sier til oss. Det er heller ikke gjort etter varsling av PST, men Stortinget har kontaktet kommunen og sagt at de må gjøre noen sikkerhetstiltak, og spurt om de kunne gjøre det straks, for så etterpå å komme tilbake med en reguleringsplan. Vurderte regjeringen å gjøre det som Stortinget nå har gjort?

Karin Moe Røisland: Vi vurderte det i alle fall ikke.

Trine Skei Grande (V): Så lurer jeg på én ting som jeg har spurt mange om, og nå lurer jeg på om kanskje du vet svaret: Sto bombebilen på kommunal grunn eller på statlig grunn?

Karin Moe Røisland: Ja, det hørte jeg var oppe tidligere i dag. Jeg må svare som den foran meg, at jeg antar at dette var statlig grunn.

Trine Skei Grande (V): For oss som husker den plassen, besto den av tre steinbommer, to av dem sammenføyd med en plastlenke. Vurderte dere å henge opp en plastlenke til, som da ville ha stengt av parkeringsplassen foran høyblokka der bombebilen ble satt?

Karin Moe Røisland: Det vet jeg ikke om noen vurderte. Det vet jeg ikke.

Trine Skei Grande (V): Hvem er det jeg skal spørre for å få et svar på det?

Karin Moe Røisland: FAD vil jo selvfølgelig kunne finne et svar på det. Jeg er ikke i stand til å svare på det nå.

Trine Skei Grande (V): Men er det ingen som har jobbet med dette, som det noen gang har streift? Kanskje vi skal stenge parkeringsplassen, hvis dette er et viktig område?

Karin Moe Røisland: Det kan godt være at det er vurdert. Jeg skal ikke si at det ikke er vurdert, men jeg kjenner ikke til om det er vurdert. Men hvis det er vurdert, vil det i så fall være Departementenes servicesenter som har vurdert det. Det kan være – men dette vet jeg da ikke noe om – at det har vært trafikale hensyn eller andre ting som har vært inne i bildet, men, som sagt, jeg vet ikke noe om det. Men dette kan FAD finne ut hvis dere stiller det spørsmålet til den som kommer etterpå.

Trine Skei Grande (V): Er det noen som noen gang vurderte å lage et stopp forbudt-skilt i veien mens man ventet på å få den stengt?

Karin Moe Røisland: Det vet jeg var vurdert.

Trine Skei Grande (V): Men hvorfor ble ikke det gjort?

Karin Moe Røisland: Det hadde med trafikale hensyn å gjøre, inn- og utkjøringer, atkomst.

Trine Skei Grande (V): Det er jo ikke noen rundkjøringer ...

Karin Moe Røisland: Nei, men inn- og utkjøringer til garasjeanlegg og en del sånne ting, så vidt jeg vet.

Trine Skei Grande (V): Du sier i din redegjørelse til kommisjonen at du oppfatter rollefordelinga og ansvarsfordelinga knyttet til sikkerhet i regjeringskvartalet som litt uklar. Men for litt siden sa du at det var veldig klart at det ansvaret lå hos FAD. Hva var det som var litt uklart?

Karin Moe Røisland: Når det gjelder dette sikringsprosjektet, mener jeg det var klart at det lå hos FAD.

I den uttalelsen jeg ga til kommisjonen, snakket vi vel litt videre, bl.a. om IT-sikkerhet, hvor det er noe mer uklart, og også generelt om ansvarsfordelingen mellom Justisdepartementet og SMK og oss ved generelle sikkerhetsspørsmål.

Trine Skei Grande (V): Du sa at du også hadde satt ord på det til noen. Til hvem hadde du satt ord på den uklarheten og usikkerheten du oppfattet? Hvem hadde hørt om det?

Karin Moe Røisland: For det første har vi jo snakket om det administrativt i departementet, for det andre har jeg snakket med tilsynsmyndigheten, DSB, om det, og for det tredje har min tidligere kollega i Justisdepartementet og jeg snakket litt om det.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har partiene fått stilt de spørsmål de skal stille innenfor egen tilmålte tid, og vi skal ha en runde med oppklaringsspørsmål. Jeg har lyst til å presisere at både spørrer og svarer har et ansvar for å være så presis og kort som mulig. Da er det først saksordfører Bekkevold, deretter Christensen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du har i dag sagt at når det gjaldt reguleringsplanen og stenging av Grubbe-gata, hadde du fra starten av et inntrykk av at det var noe som skulle gå greit. Men du sier samtidig at det at det tok så lang tid, ble du ikke overrasket over grunnet din kunnskap om kommunale planverk og slike ting. Det henger jo ikke helt sammen her. Eller er det slik at dere slo dere til ro med at dette ville ta år og dag?

Som en oppfølging til det: Du sier at en statlig reguleringsplan vil sannsynligvis ikke ha noen betydning når det gjelder tidsaspektet. Mener du virkelig det – at det ville tatt omtrent like lang tid hvis det hadde vært en statlig reguleringsplan?

Karin Moe Røisland: Til det siste: Jeg kan ikke si det eksakt. Men en statlig reguleringsplan vil jo også ha de samme saksbehandlingsregler og klagemuligheter og sånt noe som en vanlig reguleringsplan. Det ville antakeligvis gått noe fortere. Dessuten var dette satt i gang som en vanlig reguleringsplan – i demokratiets navn, må man jo da si. Hvis man da skulle gått inn på et senere tidspunkt og begynt å omdefinere, er det tvilsomt om det ville ha gitt noe kortere tid. Men dette kan jeg da ikke si helt eksakt.

Møtelederen: Da er det Christensen. Deretter har jeg tegnet meg selv.

Jette F. Christensen (A): Opplevde du at det var ei djup nok erkjennning av risikobiletet i departementet, og på kva måte bidrog du til å teikne det risikobiletet, som bl.a. òg blei gjengjeve i POD-rapporten?

Karin Moe Røisland: Jeg vil ikke påberope meg at det var en dyp erkjennelse av sikkerhetsrisiko, det vil jeg ikke. Vi forholdt oss til at PST hadde pekt på trusselscenarioer og kommet med forslag til tiltak som skulle gjennomføres, som regjeringen hadde sluttet seg til. Det skulle vi gjennomføre. Men bortsett fra det er det jo så mange saker i et departement. Jeg vil ikke påstå at vi hadde en ... Sikkerhet var ikke det vi hele tiden var opptatt av.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv.

Du hørte at regjeringsråden var veldig aktiv i forhold til å tenke sikkerhet og beredskap. Jeg må innrømme at jeg får litt inntrykk av at dere i FAD var betydelig mer tilbakelemt. Men du var tydelig på at du hadde gitt Grande Røys beskjed om at stenging av Grubbegata var politisk kontroversiell. Det betyr at hun hadde grunnlag for å stille flere spørsmål hvis hun ønsket det, og ønsket å være fremoverlemt. Informerte du statsråd Aasrud på samme måte om Grubbegata og prosessen så langt?

Karin Moe Røisland: Jeg er ikke sikker på detaljene i informasjonen til statsråd Aasrud. Hun fikk en overordnet informasjon om sikringsprosjektet. Det er ikke sikkert at hun fikk detaljert informasjon om Grubbegata.

Møtelederen: Men informasjon om Grubbegata i det hele tatt?

Karin Moe Røisland: Grubbegata kjente jo alle til. Jeg må nesten si det sånn. Det hadde jo ikke vært nødvendig å informere henne om det, for alle som hadde vært i regjeringsapparatet og i det kvartalet der en stund, visste jo om denne stengingssaken.

Møtelederen: Foss, vær så god, deretter er det Lundteigen.

Per-Kristian Foss (H): Du ventet i mange år på å få regulert kommunal grunn, på grunn av behandlingen i Oslo kommune. Så hadde du egen grunn utenfor regjeringskvartalet, der bombebilen sto, som du kunne ha stengt uten å spørre noen. Hvorfor slo det deg ikke at det kunne vært gjort? Når man går ut av den bygningen i seks-syv år og ser på det, hvorfor tar man da ikke det enkles-te først? Jeg legger til følgende: Det kunne vært gjort på en måte som likevel ikke ville sperret nedgangen til garasjeanlegget som regjeringsbilene brukte, med en bom e.l.

Karin Moe Røisland: Til det kan jeg ikke svare annet enn å vise til forklaringen til prosjektlederen for sik-

kerhetsprosjektet. Han har forklart noe om mekanismene rundt dette som gjorde at det var litt komplisert.

Per-Kristian Foss (H): Men du har altså ikke noen utdyping av hans forklaring altså?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg tror ikke jeg vil begi meg inn på det.

Møtelederen: Da er det Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvis du fortsatt hadde vært departementsråd, og statsministeren sa til Stortinget at en ønsker å ha en annen kultur når det gjelder beredskap og sikkerhet, ville du da erkjent at det som jeg og flere ville kalle for praktiske, billige og raske tiltak, var noe som en så som helt naturlig som et ledd i den nye kulturen?

Karin Moe Røisland: Som embetsverk vil man jo alltid følge de signalene som kommer fra en statsminister og en regjering. Samtidig vil et embetsverk ha et ansvar for – hvis det finnes motforestillinger – å komme med de motforestillingene. Så hvordan dette konkret ville ha vært, tør jeg ikke si.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstår at embetsverket skal komme med motforestillinger, men det er jo viktig – tross alt – å handle, det er viktig å ta beslutninger. Ville ikke det vært en naturlig oppfølging av en statsminister som sier at dette ikke var en ukultur, det var en kultur som måtte endres, og at en da helt opplagt – sjølsagt – tok de praktiske, billige og raske tiltakene som en del av statsministerens oppfordring?

Karin Moe Røisland: Nå har jo ikke jeg vært der siden før 22. juli, så det blir litt hypotetisk å svare på det, men de enkle tingene i prosjektet ble jo gjort ganske raskt.

Møtelederen: Skei Grande, deretter har jeg tegnet meg selv.

Trine Skei Grande (V): Jeg må stille meg i kø og kanskje få to – hvis jeg kan søke om det – for jeg må gi Moe Røisland muligheten til å korrigere litt ett av svarene hun ga meg. Når du sa at du oppfattet ansvarsforholdene som uklare, kan jeg sitere det som står i avhøret:

«På spørsmål om hvordan Røisland oppfattet rollefordeling og ansvarsfordeling knyttet til sikkerhet i regjeringskvartalet,» – altså ikke IKT – «svarte hun at hun alltid oppfattet det som litt uklart.»

Vil du korrigere det svaret du ga meg nå?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg vil ikke korrigere det, for det jeg sier, er at sikringsprosjektet – sikring av bygninger og fellesarealer – har vært, og er, FADs ansvar gjennom Statsbygg og DSS.

Trine Skei Grande (V): Så det som står her, er feil?

Karin Moe Røisland: Nei, jeg sier ikke at det heller er feil, for der står det «sikkerhet i regjeringskvartalet» i videre forstand enn det jeg sier nå – bygninger og fellesarealer. Statsministerens kontor har ansvaret for regjeringsmedlemmenes sikkerhet og for regjeringens funksjonsevne. Justisdepartementet har ansvar for beredskap og samordning i et videre perspektiv. Når det gjelder IT-sikkerheten – det er også en del av sikkerheten i regjeringskvartalet – har FAD et forebyggende IT-sikkerhetsansvar, mens Justisdepartementet har det samme samordningsansvaret som på andre områder. Så det er noe av det som har ligget bak at jeg har sagt at det har vært litt uklarerhet der. Men det har blitt bedre. Jeg synes det har blitt klarere og klarere gjennom de siste årene.

Møtelederen: Skei Grande hadde et spørsmål til.

Trine Skei Grande (V): Ja, for det er noe jeg ikke skjønner. Det er mulig at jeg ikke er så smart som jeg trenger å være, men dere har en parkeringsplass dere ikke kan stenge av trafikale hensyn, dere har en vei der dere ikke kan ha stopp av trafikale hensyn. Det er altså veldig viktig for regjeringens funksjon at det kjører biler på denne veien – som dere vitterlig har bedt om å få stenge for trafikk. Det jeg ikke skjønner, er hvordan dere kunne være imot alle midlertidige tiltak som hadde stoppet trafikken, mens dere venter på å stoppe trafikken, fordi dere faktisk vil at det skal gå trafikk der. Hvordan har dere tenkt å løse det når gata faktisk blir stengt, når det var så utrolig viktig at trafikken gikk der hele tida mens søknaden ble behandlet?

Karin Moe Røisland: Nei, du har et poeng – du har det. Det jeg kan si om det, er vel at det ble jobbet parallelt med å løse adkomsten til garasjeanlegget – med VIP-gjester og den type ting – samtidig som reguleringsplanen gikk sin gang. Hvis det hadde vært sånn at sikkerhetsmyndighetene hadde ment at man kunne stenge midlertidig, sånn som vi antok det var grunnlag for å gjøre, så måtte man jo bare løst dette på en eller annen måte. Men her har jeg faktisk ikke detaljkunnskap nok til å være mer konkret.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg tegnet meg selv.

Bare som en oppklaring av informasjonen til Aasrud om Grubbegata: Du sier at informasjonen du kunne gitt henne om Grubbegata, egentlig var allment tilgjengelig. Det var mye i media om dette og prosessene rundt det. Så det du sier, er at Aasrud visste det hun trengte å vite for innta en enda mer fremoverlent holdning, hvis hun hadde ønsket det for å presse igjennom en raskere behandling i sluttfasen når det gjelder behandlingen av Grubbegata? Forstår jeg deg riktig da?

Karin Moe Røisland: Det jeg prøver å si – og det er riktig som du sier – er at dette med Grubbegata og striden rundt den var allment kjent, men samtidig er jeg av den klare oppfatning at det var ikke noe særlig statsråden kunne ha gjort for å framskynde prosessen på det tidspunktet.

Møtelederen: Takk for det.

Tiden er egentlig ute, men vi har én til, så jeg tillater Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Moe Røisland, nå har vi hørt hele din forklaring, og vi har lest alt som skal leses. Men til slutt: Er det noe du i det hele tatt angrep på?

Karin Moe Røisland: Det er et meget vanskelig spørsmål, for du kan si at etter 22. juli – som ingen var klar over, og ingen hadde forutsett – vil jo jeg, som alle andre, ønsket at man hadde gjort alt som var mulig for å forhindre dette. Men samtidig har jeg bestemt meg for at etterpåklokskap ikke er den beste måten å komme videre på, bortsett fra når etterpåklokskapen fører til læring og forbedrede systemer. Jeg mener vel at det ligger et eller annet i vurderingen av trusler, og forholdet mellom de vurderingene og hvordan man får fattet tiltak – altså plan- og bygningsloven – som det nok bør ses nærmere på for å få raskere tiltak. Jeg tror det er et eller annet der. Så kan du si: Kanskje kunne jeg bidratt noe til det i sin tid.

Møtelederen: Takk for det.

Da er vi ferdig med utspørringen, og vi er kommet til det punktet hvor du kan gi en oppsummering hvis du ønsker det. Vi er litt foran skjema, så du kan egentlig bruke den tiden du har lyst til. Vær så god, Moe Røisland.

Karin Moe Røisland: For det første fant jeg at 7. november 2005 gikk den anmodningen til politiet som jeg ikke husket i stad, så den er kvittert ut.

Ellers tror jeg ikke jeg har noe mer å tilføye. Jeg håper at komiteen gjennom sine høringer får grunnlag nok for å foreslå eventuelle forbedringstiltak, som muligens kan ha noe med plan- og bygningsloven å gjøre. Når det gjelder lederskap og kultur i staten, har særlig statsråd Heidi Grande Røys jobbet mye med dette. Det er laget stortingsmelding, det er laget lederplattform. Det mangler noe på implementering og gjennomføring fortsatt, men det er et godt grunnlag der. Som sagt er jeg opptatt av å si – og jeg kan gjenta det en gang til – at jeg mener at statsrådene ikke hadde hatt mulighet til å influere noe mer på saken enn det de gjorde – når de burde gå inn.

Møtelederen: Takk for det.

Da vil jeg på vegne av komiteen takke for dine bidrag under denne kontrollhøringen. Vi skal ta det med oss videre i vår utarbeidelse av innstilling til Stortinget.

Vi tar en pause i kontrollhøringen nå frem til kl. 16.

Høringen ble avbrutt kl. 15.31

Høringen ble gjenopptatt kl. 16.00.

*Høring med statsråd Rigmor Aasrud, Fornyings-,
administrasjons- og kirkedepartementet*

Møtelederen: Da er vi kommet til siste del av denne dagens kontrollhøring – en lang dag – og jeg vil få ønske velkommen til statsråd Rigmor Aasrud. Du har med

deg ekspedisjonssjef Jon Blaaid – velkommen også til deg – og seniorrådgiver Geir Uglum – også velkommen til deg.

Jeg skal veldig kort gjenta noen formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist på de spørsmålene som stilles. Vi har en lampe som bidrar til å styre taletiden. Når det er 30 sekunder igjen, lyser den. Den slukker når tiden er ute. Mikrofonene må vi passe på – de må på når vi snakker og av når vi ikke snakker, sånn at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Det er lagt opp slik at statsråden først får anledning til å innlede i inntil 10 minutter, og jeg gir ordet til statsråd Rigmor Aasrud, vær så god.

Statsråd Rigmor Aasrud: Komiteleder, jeg takker for anledningen til å redegjøre for komiteen i denne saken.

22. juli vil alltid være en påminnelse om at vi skal gjøre det vi kan for å unngå sånne hendelser.

La meg i dag først si noe om ansvar. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, heretter FAD, har ansvar for forebyggende objektsikkerhetsarbeid for felles bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder i regjeringskvartalet, og for departementsbygninger utenfor kvartalet. Unntaket er Forsvarsdepartementet og – etter terrorhandlingen – også de midlertidige lokalene til Statsministerens kontor. I utføringen av dette ansvaret ivaretar Departementenes servicesenter, DSS, og Statsbygg viktige oppgaver. Det er mitt ansvar som statsråd.

Sikkerhetsprosjektet ble startet under regjeringen Bondevik. Mitt departement fikk høsten 2004 ansvar for å gjennomføre de delene av sikkerhetsprosjektet som dreide seg om fysiske og tekniske sikringstiltak i regjeringskvartalet, og for departementsbygninger utenfor regjeringskvartalet, med unntak av Forsvarsdepartementet. Dette ble kalt sikringsprosjektet. Stenging av Grubbegata var et av tiltakene.

Det er et sentralt spørsmål om Grubbegata kunne vært stengt tidligere. Det hadde vært jobbet med sikringsprosjektet i FAD i fire år da jeg tiltrådte i oktober 2009. Prosjektet besto av 197 enkeltprosjekter, som i all hovedsak var igangsatt – de fleste gjennomført. Status for Grubbegata var at det fortsatt gjensto politisk behandling i Oslo kommune. Reguleringsplanvedtaket fra 2008 ble gjort betinget av en bebyggelsesplan, som planmessig har samme status som en reguleringsplan. I tillegg hadde Oslo kommune krevd en endring i reguleringsplanen fra 2008. Endringsvedtaket var påklagd av OBOS, og klagen ble avslått av Fylkesmannen i februar 2010. Gjennomføringen av reguleringsplanen, inkludert arbeidet med å stenge Grubbegata, kunne likevel ikke startes før bebyggelsesplanen var politisk vedtatt, og igangsettelsestillatelse var gitt. Statsbygg fulgte under hele planprosessen opp saken overfor Oslo kommune. I april 2010 purret Statsbygg skriftlig, og i mai samme år muntlig, på den politiske behandlingen av bebyggelsesplanen. Bebyggelsesplanen ble vedtatt av kommunen i juni 2010. Vedtaket ble meddelt Statsbygg to måneder senere. Statsbygg sendte søknad om igangsettelsestillatelse tre uker senere. Tillatelsen til å sette i gang arbeidet med Grubbegata ble gitt av Oslo kommune 29. oktober 2010.

Kunne arbeidet med å stenge Grubbegata gått raskere etter 29. oktober 2010? I oktober 2010 pågikk det gravearbeid i regi av kommunen i Thor Olsens gate, som ligger bak Deichmanske bibliotek. Grubbegata var avlastningstrasé for trafikken i Thor Olsens gate mens disse arbeidene pågikk. Det fysiske arbeidet med å stenge Grubbegata startet i februar 2011, etter at arbeidene i Thor Olsens gate var ferdigstilt. Samtidig pågikk arbeidet med sperretrinn i Akersgata og en rekke andre steder rundt regjeringskvartalet. Arbeidet med å etablere sperretrinn i Grubbegata og gjennomføringen av tiltakene som ble fastsatt i bebyggelsesplanen, startet i februar 2011. De skulle være ferdig i september–oktober 2011. Før gravearbeidene startet i Grubbegata, var det avholdt befarings, bl.a. for å påvise hvor kabler var lokalisert. Straks etter at gravearbeidene i Grubbegata startet i februar 2011, fant man likevel kabler. Arbeidene måtte prosjekteres om, og for å følge det opp måtte Statsbygg innhente ny tillatelse fra Oslo kommune som gateeier. I mellomtiden fortsatte arbeidet med andre deler av prosjektet.

Som det framgår, var det sammensatte årsaker til at arbeidet med å stenge Grubbegata tok tid. Stengning av Grubbegata besto av tre ulike deler: Stengning ved Deichmanske bibliotek, stengning ved G-blokken – altså der som Finansdepartementet ligger – og ombygging av innkjøringen til garasjeanlegget mellom Møllergata 17 og Møllergata 19. Arbeidet knyttet til stengning ved Deichmanske bibliotek og ombygging av innkjøringen til garasjeanlegget var ferdigstilt juni–juli 2011. Samtidig fortsatte arbeidene ved Finansdepartementet. Våren 2011 ble det her – dvs. i krysset mellom Grubbegata og Apotekergata – skiltet med innkjøring forbudt. Grubbegata var på dette tidspunktet eneste ferdselsåre inn til byggeplassen fra Høyesteretts plass og nordover. En midlertidig fysisk stengning av Grubbegata i denne anleggsperioden ble ikke vurdert. Anleggsmaskinene måtte ha tilgang. Det var på dette tidspunktet heller ingen ny trusselvurdering fra politiet som tilsa at det skulle være nødvendig å iverksette midlertidige tiltak for umiddelbart å stenge gaten eller kontrollere adkomst.

Det hører med i framstillingen at FAD i november 2005 anmodet politiet om midlertidig trafikkregulering for å begrense adkomsten til Grubbegata fram til gaten kunne stenges permanent. Politiet hadde imidlertid ingen hjemmel til dette, og vi har tidligere hørt kommunen redegjøre for de mulighetene som var for midlertidig stengning.

I mitt brev av 26. oktober 2012 til komiteen er det redegjort mer i detalj for hva som skjedde i prosessen med stengning av Grubbegata. Jeg har også oversendt korrespondansen mellom Statsbygg og Oslo kommune til komiteen, sammen med en tidslinje som viser saksgangen. Korrespondansen inkluderer også kontakten som Statsbyggs underleverandører hadde med Oslo kommune.

Sett i ettertid er det ingen tvil om at Grubbegata-stengningen tok for lang tid. Kommisjonen peker på at det hadde gått raskere å stenge Grubbegata dersom det var blitt benyttet en statlig, og ikke en kommunal, reguleringsplan. Beslutningen om ordinær reguleringsplanprosess ble tatt før regjeringen Stoltenberg tiltrådte. Planprosessen startet

i september 2005. Da jeg tiltrådte i oktober 2009, var saken ennå ikke politisk avklart i Oslo kommune. Om jeg hadde gått inn for å starte opp arbeidet med en statlig reguleringsplan fire år etter at saken ble sendt til kommunen, er det sannsynlig at prosessen kunne blitt enda mer forsinket.

I forbindelse med revidert budsjett våren 2010 var det behov for mer midler til ferdigstillingen av sikringsprosjektet. Jeg ble da informert om at arbeidet med planprosessen i Oslo kommune var i sluttfasen. Statsbygg var blitt orientert om at det lå an til at kommunen ville gi samtykke til bebyggelsesplan før sommeren samme år. Jeg opplevde derfor at det var framdrift i arbeidet.

Jeg vil for øvrig nevne at sikringsprosjektet besto av mange ulike tiltak – nesten alle var gjennomført før terrorhandlingen. Ett av disse tiltakene var foliering av vinduer. Det tiltaket berget trolig liv.

Jeg vil også trekke fram at mange ansatte både i Statsbygg, i DSS og i departementene gjorde en stor innsats 22. juli og dagene som fulgte. Eksempelvis gjorde sikkerhetsvaktene i DSS en utmerket jobb både med å hjelpe overlevende og med å bistå med å sikre materiell og dokumenter. I månedene etter bombeangslaget har mitt departement vært opptatt av oppfølging av medarbeidere i departementene. Bedriftshelsetjenesten har hatt en systematisk oppfølging av alle ansatte som var til stede da bomben eksploderte. Jeg legger stor vekt på å skape trygghet for de ansatte i departementene. Noen er fremdeles engstelige. Ansatte ønsker synlige sikkerhetstiltak, synlige vakter. Vi har arrangert allmøter hvor bl.a. politiet, Forsvarsbygg, Statsbygg og Departementenes servicesenter har orientert om arbeidet som gjøres for å øke sikkerheten og tryggheten rundt departementsbygningene.

Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring. Først ut er saksordfører Bekkevold, som har inntil 15 minutter til disposisjon, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, og takk for redegjørelsen.

Det at Grubbegata ble brukt som avlastningsgate i forbindelse med gravingen ved Deichmanske – hvordan vurderte statsråden det at denne gaten, som i sikkerhetsprosjektet blir pekt på som så viktig å stenge, likevel skulle brukes som en avlastningsgate og fortsatt være åpen på grunn av at det var graving andre steder i byen?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det var en beslutning som var tatt av byggeledelsen. Jeg ble aldri forelagt den beslutningen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvis du hadde blitt forelagt den beslutningen, ville du ha hatt en annen mening?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er vanskelig å si. Det er ingen tvil om at det kunne ha vært fornuftig å komme

i gang med prosjektet direkte etter at de nødvendige tillatelsene var gitt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvem var ansvarlig for at du ikke ble satt i stand til å følge opp sikkerhetsprosjektet?

Statsråd Rigmor Aasrud: Her vil jeg presisere at sikkerhetsprosjektet er et stort prosjekt som var initiert av Statsministerens kontor og inneholdt, som regjeringsråden har orientert om før i dag, mange elementer. Mitt departement hadde ansvar for sikringsprosjektet, og Grubbegata var en del av det sikringsprosjektet. Da jeg kom inn i departementet, var alle avklaringer som skulle gjøres politisk i det prosjektet, gjort. Det var, sånn som jeg vurderer det i ettertid, framdrift i prosjektet, og jeg regner med at det var derfor man ikke fant å involvere meg på en mer omfattende måte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ser du nå i ettertid at du burde vært involvert mer?

Statsråd Rigmor Aasrud: I ettertid ser jeg at jeg gjerne skulle ha sett den rapporten som var grunnlag for prosjektet. Det mener jeg hadde vært fornuftig for meg å gjøre. Men jeg skjønner de vurderingene som ble gjort da man ikke gjorde det – det var ingenting i situasjonen der og da som tilsa at det skulle være nødvendig.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så det betyr at da du tiltrådte som statsråd, hadde du en følelse av at her var alt var tatt hånd om – dette var et prosjekt som var tatt hånd om, og det var framdrift – og derfor trengte ikke du å bli mer informert og involvert?

Statsråd Rigmor Aasrud: Når det gjelder Grubbegata-prosjektet, ble jeg, som jeg sa, informert i det som jeg antar må ha vært månedsskiftet april/mai, for det var rett i forkant av revidert nasjonalbudsjett – materiellet til det. Da ble jeg orientert om at det var forventet et vedtak i Oslo kommune om bebyggelsesplanen før ferien. Jeg antok at det ville gå greit, og at det ikke var noen grunn til politisk involvering i saken på det tidspunktet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvilket ansvar har du selv som ny statsråd for å sette deg inn i de sakene som departementet ditt er ansvarlig for?

Statsråd Rigmor Aasrud: Som statsråd er jeg selv-sagt ansvarlig for det som departementet har i sin portefølje, og vi hadde runder knyttet til sikkerhet i mitt departement da jeg tiltrådte. Det var helt naturlig, for både DSS og Statsbygg har viktige roller når det gjelder sikkerheten i regjeringskvartalet. Jeg var tidlig på besøk i DSS og så hva de jobbet med, og følte at jeg hadde god oversikt over det ansvaret som lå i mitt departement knyttet til sikkerhet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Følte du at den informasjonen du da fikk gjennom Statsbygg og DSS, var

informasjon som gjorde at du ble klar over alvoret i sikkerhetsprosjektet og den delen av sikkerhetsprosjektet som ditt departement hadde ansvar for? Var det relevante opplysninger om sikkerhetsprosjektet?

Statsråd Rigmor Aasrud: Den informasjonen jeg fikk på mine besøk i Statsbygg og DSS, inneholdt ingen informasjon knyttet til gjennomføring av sikringsprosjektet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det synes å ha vært en del hemmelighet rundt dette sikkerhetsprosjektet. Kan det ha bidratt til at personer som burde ha vært involvert, ikke har blitt det, og at oppfølgingen derfor ikke har vært god nok? Har du noen formening om det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er vanskelig for meg å spekulere om det som har skjedd før min tid i departementet. Når jeg ser tilbake, fra jeg tiltrådte i oktober 2009, tviler jeg vel på om mer kunnskap hadde gjort at prosessen hadde gått raskere. Man hadde da jobbet med bebyggelsesplanen. Den ble levert kort tid etter at jeg tiltrådte, og klagesaken på den nødvendige omreguleringen som bebyggelsesplanen medførte, var til avslutning hos Fylkesmannen. Fylkesmannen avsluttet klagebehandlingen i februar 2010. På det tidspunktet var de planmessige forutsetningene for å kunne vedta bebyggelsesplanen til stede. Det ble purret, både skriftlig og muntlig, fra Statsbygg for å ha framdrift i saken, og saken fikk sin avslutning kort tid etter når det gjaldt de nødvendige politiske vedtakene i Oslo kommune.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det blir jo pekt på Oslo kommune og tregheten i systemet som gjør at dette tok så veldig lang tid. Til å begynne med i dag hadde vi representanter fra Oslo kommune her, bl.a. byrådslederen, som kunne fortelle at dersom man på et tidlig tidspunkt hadde blitt klar over eller fått beskjed om alvoret i denne saken, knyttet til hvor viktig det var av sikkerhetsmessige hensyn å stenge Grubbegata, så ville kanskje prosessen i Oslo kommune ha gått raskere. Hva slags tanker gjør du deg om det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg synes det er vanskelig å være klar på det så lenge jeg verken har hørt i detalj hvilken informasjon de enkelte aktørene i ...

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jo, men du kjenner jo til den prosessen som har vært mellom Statsministerens kontor og Oslo kommune, du kjenner jo til denne kommunikasjonen. På bakgrunn av det – hva slags tanker gjør du deg?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg forstår at sentrale representanter fra Oslo kommune hadde kjennskap til de scenarioene som lå bak sikringsprosjektet. Noen kommentarer ut over det synes jeg det er vanskelig å gi, ut fra at jeg ikke har vært til stede i noen av de møtene der saken har vært behandlet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Gjørv-kommisjonen stiller i sin rapport et viktig spørsmål som jeg også vil høre ditt svar på. Hvorfor ble ikke et prosjekt som i begynnelsen ble framhevet som så viktig å prioritere, både av dem med kunnskap om sikkerhet og beredskap og av regjeringen, i større grad prioritert?

Statsråd Rigmor Aasrud: Sikringsprosjektet besto av nesten 200 enkeltelementer. Da jeg ble statsråd i Fornyingsdepartementet, var de aller fleste av de prosjektene enten i gjennomføringsfasen eller – og det gjaldt de aller fleste – avsluttet. Så det var en høy prioritering av de prosjektene. Når det gjaldt Grubbegata, så var vel det en normal prosess for en reguleringsplan. Jeg ser også at prosessen tok svært lang tid, men jeg har også sett reguleringsplaner som har tatt lengre tid.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det får meg til å stille et spørsmål rundt reguleringsplaner. Er det noe med erfaringene rundt tidsaspektet her, med reguleringsplan og bebyggelsesplan, som har fått deg til å tenke eller lure på om plan- og bygningsloven eller andre regelverk bør endres?

Statsråd Rigmor Aasrud: Til det vil jeg si at når det gjelder det arbeidet vi skal gjøre med å gjenreise et regjeringskvartal, og eventuelle vurderinger av gatestenginger rundt regjeringskvartalet, har vi allerede besluttet at det skal skje med statlig reguleringsplan. Men jeg har registrert at flere som har vært i komiteen her i dag, har minnet om at det er prosesser som må gjennomføres også om man kjører en statlig reguleringsplan. Så får vi vurdere om den typen sikkerhetstiltak som vi her prater om, trenger en annen måte å bli behandlet på i tiden framover.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men det betyr i hvert fall at her velger man statlig reguleringsplan fordi man tenker at det går raskere likevel?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, hvis man ser tilbake på den prosessen som har vært, ut fra den kjennskapen jeg har til prosessen, ville man vel kanskje kunnet unngå leddet med bebyggelsesplan hvis denne planen hadde blitt kjørt som en statlig reguleringsplan. Og kanskje hadde man hatt noe mindre venting, men det er vanskelig for meg å være klok på i ettertid.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Etter 22. juli er det jo gater som er blitt stengt – det er en gate som er stengt foran Utenriksdepartementet, Akersgata forbi regjeringskvartalet, og Kirkegata. Er det en beslutning som er tatt av politiet, eller er det en beslutning som er tatt av deg?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er flere forskjellige situasjoner knyttet til det. Stengingen av Akersgata forbi regjeringskvartalet er det politiet som har laget forskrift om stenging på. De forskriftene høres for øvrig av Oslo kommune. Når det gjelder stengingen rundt Utenriksdepartementet, er det samme forhold som ligger til grunn for stengingen der, altså politiets inngripen. Når det gjel-

der det jeg her i dag har hørt omtalt som stenging utenfor Kunnskapsdepartementet, er ikke det en gatestenging – det er satt opp det som på fagspråket heter betonggriser, på fortauet, og som skiller gatetrafikken fra fortauet. Til de stengingene som foregår der, trenger vi tillatelse fra bymiljøetaten i Oslo kommune. Den tillatelsen gis i inntil ett år, og det er forholdet knyttet til situasjonen rundt Kunnskapsdepartementet. Det er også gjennomført en stenging rundt Justisdepartementets midlertidige lokaler i Nydalen. Det er et område som er på privat grunn, og har altså ikke hatt noe behov for kommunale eller statlige vedtak.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men det betyr i hvert fall at den gaten utenfor Utenriksdepartementet som er stengt, er stengt fordi politiet har anmodet om det, og ikke basert på noe vedtak gjort i ditt departement?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det opprinnelige stengingsprogrammet rundt Utenriksdepartementet var basert på at man kunne ha midlertidig stenging dersom situasjonen oppsto. Per i dag har politiet vurdert at mulighetene for å sette sperretrinnene i permanent posisjon er tilstede, og derfor er det permanent stengt p.t.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Helt til slutt: Hvem tenker du har det egentlige ansvaret for at Grubbegata ikke ble stengt, og at det tok så lang tid?

Statsråd Rigmor Aasrud: Saksbehandlingen som er knyttet til statens ansvar der, er FADs og gjennom det – etter oktober 2009 – mitt ansvar. Men når det gjelder prosessen, så var det en prosess som ikke bare var under min kontroll.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiets tur, og det er Martin Kolberg, som har inntil 10 minutter til disposisjon.

Jeg glemte i sted å gjøre oppmerksom på at det er utspørre som selv styrer sin tid, og det er derfor møteleder ikke blander seg.

Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Tusen takk.

Dette er jo på slutten av en lang dag hvor vi har stilt mange spørsmål og fått mange svar. Det som er oppgaven nå, er å få kartlagt statsråd Aasruds ansvar i den perioden hun har vært statsråd. Du har redegjort for det. Men allikevel har jeg flere spørsmål. Det første er: Vi hørte departementsråden som var i departementet – Røisland – da du kom. Jeg tror du har hørt hva hun sa, og hun sa at hun orienterte deg på generelt grunnlag. Jeg mener også at hun sa ganske presist – på et senere spørsmål – at hun kanskje ikke hadde orientert deg helt konkret om Grubbegata og situasjonen rundt den. Kan du bekrefte dette? Det er et viktig poeng med tanke på å vurdere ditt ansvarsforhold?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, jeg kan bekrefte den framstillingen av saken. Da jeg tiltrådte, fantes det en perm

i mitt departement som beskrev arbeidsforholdene. I den permten var det én linje hvor det sto at vi gjennomførte et sikkerhetsprosjekt. I den permten var det også satt inn en beskrivelse av de ansvarsoppgavene som departementet hadde. I den permten sto også beredskapsplanene våre. Jeg gikk igjennom de beredskapsplanene, og ut fra min kunnskap om beredskap, syntes jeg de beredskapsplanene som sto der, var tilfredsstillende. Da jeg var ordfører, jobbet jeg en del med beredskap.

Jeg har i ettertid blitt kjent med at man hadde forberedt et annet og noe mer omfattende informasjonsmaterieil til meg, men man fant ut at man skulle la den informasjonen som fantes på intranettet i departementet, være det som skulle være informasjonsbasen. Jeg synes på mange måter det var interessant at man prøvde ut nye måter å informere på i et IT-departement som også driver med fornying.

Martin Kolberg (A): Regjeringsråden har sagt veldig tydelig at det er departementsrådens ansvar å informere statsråden. Det ble også bekreftet av Røisland at det var hennes ansvar å gjøre det. Nå er jo alt det vi snakker om i ettertid, som det heter, men allikevel – til tross for at det nå er i ettertid – mener du, statsråd Aasrud, at du ble tilfredsstillende orientert om prosjektet og om Grubbegata?

Statsråd Rigmor Aasrud: Som jeg svarte i stad: Sett i ettertid det som har skjedd, så mener jeg det hadde vært en fordel å ha hatt større kunnskap om POD-rapporten som lå til grunn for sikringsprosjektet. Når det er sagt, mener jeg at der saken sto saksbehandlingsmessig i Oslo kommune da jeg tiltrådte, er det liten grunn til å tro at kunnskapen om den POD-rapporten hadde kunnet gjort at jeg hadde fått bidratt til at saken hadde fått et raskere forløp.

Martin Kolberg (A): Betyr det at det er en ganske sammenfallende oppfatning mellom deg og Røisland om dette? Forstår jeg det riktig?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja. Jeg forstår at Røisland, min tidligere departementsråd, vurderte at saken var der i prosessen at det ikke var nødvendig med en mer omfattende informasjon til meg, og jeg forstår det ut fra den status som saken hadde da jeg tiltrådte.

Martin Kolberg (A): Forholdet til Statsministerens kontor har også vært sentralt her i dag, og er beskrevet. Det blir jo sagt – litt oversatt – til meg, at Statsministerens kontors engasjement i saken sto i veien for det ansvarsforholdet som FAD burde følt. Vi er helt klar over at alle sier at det er FADs ansvar utenfor dette, men allikevel – en beskrivelse av forholdet til Statsministerens kontor? Konkret spørsmål: Var dette av en slik en karakter at FAD lente seg tilbake? Hva er din opplevelse av dette?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, på det siste spørsmålet fra Kolberg vil jeg svare at Statsministerens kontor aldri har tatt opp forhold som gjelder sikringsprosjektet som vi hadde ansvar for å gjennomføre med meg,

og jeg har derfor heller ingen kommentar til hvordan Statsministerens kontor eventuelt har fulgt opp det på tidligere tidspunkt. Jeg har aldri blitt kontaktet og fått noen ...

Martin Kolberg (A): Så svaret er nei?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja.

Martin Kolberg (A): Dette med midlertidighet er også et tema som går igjen. Det er egentlig sagt veldig mye om det, men temaet er jo at det nå gjennomføres en rekke stenginger og andre tiltak. Flere gater er stengt, og man bruker også andre virkemidler. Falt det deg aldri inn at det var slike tiltak som burde iverksettes? Tok du aldri kontakt med politiet for å få til det når det tross alt gikk så sakte som det gjorde?

Statsråd Rigmor Aasrud: Etter at jeg kom inn i departementet, oppfattet ikke jeg at det gikk veldig seint å få på plass de tiltakene, så jeg vurderte aldri at vi skulle be om noe midlertidig tiltak i min tid. Det var jo gjort tidligere. Politiet var bedt om midlertidige tiltak, å gjennomføre et midlertidig skiltvedtak, og det ble det sagt nei til.

Så vil jeg få lov å si at dersom det skulle vært gjennomført midlertidige stengingstiltak i et sånt prosjekt, så hadde det jo vært naturlig at det hadde blitt gjort med en gang man var kjent med prosjektet, og ikke midt i en reguleringsplanprosess. Det var jo da man startet prosjektet. Hvis man fant grunnlag for at man skulle ha midlertidig stenging, burde det vært gjort da rapporten forelå i august 2004.

Martin Kolberg (A): Til dette med hemmelighold: Vi har jo fått kartlagt veldig godt at det var et prosjekt som naturlig nok på flere områder var veldig strengt hemmelig. Det ligger i sakens natur – ikke nødvendigvis det vi snakker spesielt om her, Grubbegata, men mange andre tiltak. Det forstår vi.

Bekkevold spurte også om det, men jeg har behov for bare å ta det en gang til: Hemmeligholdet rundt dette prosjektet, var det et problem for deg som statsråd, med tanke på kunnskap om det og dermed gjennomføring av det du hadde ansvar for?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg kan ikke se at hemmeligholdet bidro til å redusere framdriften i prosjektet. Men som jeg sier: Min natur er sånn at jeg liker å ha oversikt over det jeg driver med, og derfor hadde jeg nok satt pris på å ha kunnskap om det sikkerhetsprosjektet som lå til grunn. Men jeg skjønner også at man valgte ikke å gjøre det, fordi prosjektet var i avslutningsfasen. De nødvendige politiske vedtakene var gjort.

Martin Kolberg (A): Ingen flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiet og jeg som skal stille

spørsmål, og det er Lundteigen som overtar møteledelsen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komiteleder.

Da går ordet til Fremskrittspartiet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det, møteleder.

Nær sagt som en kuriositet: Forsto jeg deg riktig, at hoveddelen av informasjonsutvekslingen fra departementet og til deg som ny statsråd i et krevende og omfattende departement var: les intranett?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg har forstått at det var tanken da jeg startet, men vi hadde løpende møter med de enkelte avdelingene i departementet, der vi fikk en grundig gjennomgang av de arbeidsoppgavene som fantes i hver enkel avdeling.

Anders Anundsen (FrP): Det er jo prosesser i et departement hele tiden, og det er helt avgjørende at statsråden er tilstrekkelig kjent med i hvert fall de prosjektene som er av viktighet. Jeg regner ikke med at alle disse prosjektene er utførlig omtalt på intranett. Fikk du virkelig tilstrekkelig informasjon?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg tror det er viktig å skille litt på hva jeg snakker om. Hvilke arbeidsoppgaver de enkelte avdelingene hadde, er godt beskrevet på vårt intranett, altså hvilke lovverk og hvilke arbeidsoppgaver som ligger i de enkelte avdelingene.

Jeg har ukentlig gjennomgang med ekspedisjonssjefer og departementsråd om de prosjektene som er i gang. Der blir det rapportert om avvik, om nye prosjekter som kommer inn, og prosjekter som er avsluttet, om saker som skal til Stortinget, og saker som skal i regjering.

Anders Anundsen (FrP): Det var en betryggende presisering, statsråd.

Undersøkte du noen gang på eget initiativ status for sikringsprosjektet ...

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei.

Anders Anundsen (FrP): ... til tross for at du var tilstrekkelig informert om at det forelå et sikringsprosjekt?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg var informert om at det forelå et sikringsprosjekt. Jeg var ikke informert om hvilke elementer som inngikk i det, og heller ikke om bakgrunnen for det sikringsprosjektet.

Anders Anundsen (FrP): Kanskje et litt rart spørsmål, men følte du, da du overtok som statsråd, at du overtok et departement som var fremoverlent i beredskaps- og sikkerhetsspørsmål? Jeg regner med at statsråden forstår hva jeg mener med fremoverlent – som er proaktiv, på-

gående, mener at dette er viktig, har struktur når det gjelder tiltak.

Statsråd Rigmor Aasrud: Etter at jeg startet som statsråd i FAD, kom det veldig raskt flere saker som berørte sikkerhetsområdet. Hovedrapportene knyttet til den manglende IKT-sikkerheten i departementet kom veldig raskt etterpå. Vi fikk også en rapport fra DSB som sa noe om at det var mangler i strukturen på det interne sikkerhetsarbeidet i departementet. På de områdene hadde jeg en nitid oppfølging. Når det gjaldt IKT-sikkerhetsprosjektet, leide vi inn kompetanse utenfra som bisto meg og departementets ledelse med å følge opp de svakhetene som var. Vi hadde 14 dager ...

Anders Anundsen (FrP): Men var det du som var drivkraften, eller tok du over et departement som hadde drivkraften fra før?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er vanskelig å være klar på det, for de sakene som kom når det gjaldt sikkerhet, kom veldig raskt etter at jeg tiltrådte. Det gjorde iallfall at fra det tidspunktet fokuserte vi mye på sikkerhet i FAD.

Anders Anundsen (FrP): Etter at du tok over?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er vanskelig for meg å si hvordan det var før. Men det var iallfall to konkrete hendelser, rapporten fra Watchcom, og senere Riksrevisjonen, som gjaldt IKT-sikkerhet, og DSB-rapporten om den mer generelle sikkerhetstilstanden i departementet, som gjorde at vi brukte mye arbeidskapasitet på å følge opp de to rapportene. Da var det iallfall mye fokusering på sikkerhetsrelaterte spørsmål.

Anders Anundsen (FrP): Til kommisjonen sa du noe sånt som at som statsråd må du forvente at du blir orientert om det som er viktig. Jeg leste det i en slags sammenheng som at du mente du ikke hadde blitt orientert om det som var viktig, men nå sier du at du har blitt orientert om det som var viktig.

Statsråd Rigmor Aasrud: Den kommentaren og det i referatet knytter seg jo til det konkrete arbeidet i sikringsprosjektet.

Anders Anundsen (FrP): Ja, nettopp, og du mener nå at du ble tilstrekkelig orientert.

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg tror jeg har sagt at jeg ville ha satt pris på å ha sett den POD-rapporten da jeg startet i departementet.

Anders Anundsen (FrP): Men kunne ikke du ha stilt noen spørsmål rundt dette? Du hadde jo nok informasjon til å vite at det var et sikringsprosjekt. Du undersøkte aldri på eget initiativ status for sikringsprosjektet. Er det virkelig slik at du som statsråd måtte være passiv mottaker av

informasjonen, eller kunne du vært proaktiv og stilt noen spørsmål selv?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg ble orientert om at de prosjektene som var knyttet til sikringsprosjektet, var i avslutningsfasen. De fleste var ferdigstilt. Unntaket var arbeidet med Grubbegata.

Anders Anundsen (FrP): Hvis du hadde fått informasjon om denne rapporten, ville du ha håndtert noe annerledes?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er vanskelig å si i ettertid.

Anders Anundsen (FrP): Så du tror ikke du ville ha gjort noe annerledes, eller du tror du ville ha gjort noe annerledes? Så vidt jeg forsto på deg i sted, etter Kolbergs spørsmål, mente du at prosessene var så i gang at det egentlig ikke ville ha spilt noen rolle om du gjorde noe eller ikke gjorde noe når det gjaldt reguleringen og prosessen i Oslo kommune.

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er riktig. Reguleringsplanen og bebyggelsesplanens behandling i Oslo kommune var på det tidspunktet jeg tiltrådte som statsråd, i en slik fase at jeg tviler på at det hadde vært naturlig å gripe inn da. Hvis man skulle ha grepet inn da, måtte det ha vært å hente opp saken til statlig regulering. Det er jeg ganske sikker på ville ha forsinket prosjektet. Det ble foretatt purringer fra Statsbygg, både skriftlig og muntlig.

Anders Anundsen (FrP): Da er utgangspunktet at du ikke kunne ha gjort noe annerledes, selv om du hadde lest rapporten. Er det slik å forstå?

Statsråd Rigmor Aasrud: Når det gjelder den konkrete Grubbegata-saken, tror jeg ikke jeg hadde villet gjort noe annerledes, selv om jeg hadde hatt kunnskap om bakgrunnen for det prosjektet.

Anders Anundsen (FrP): FAD er et krevende departement å ha ansvaret for, og særlig i en prosess hvor en gjennomfører store sikkerhetsprosjekter. Men du var jo i den krevende situasjon at du var sjef i to departementer da du tok over. Har det hatt noen betydning for hvilken informasjon du tror departementsråden viderebrakte og ikke viderebrakte til deg?

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei, det har jeg ingen grunn til å tro.

Anders Anundsen (FrP): Det betyr at du har fått den informasjonen du trenger fra departementsråden, helt uavhengig av at hun kunne vurdere arbeidsmengden din som litt i overkant for en ny statsråd?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg har ingen grunn til å tro at situasjonen der jeg hadde ansvar for to departemen-

ter i to måneder etter at jeg tiltrådte, betød noe for den informasjonen som ble forelagt meg.

Anders Anundsen (FrP): Er det noe Moe Røisland har sagt i sitt bidrag til kontroll- og konstitusjonskomiteen, som du er uenig i?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det kan jeg ikke si at jeg har registrert.

Anders Anundsen (FrP): Så du er enig i de fremstillingene som tidligere departementsråd har gitt oss i dag.

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, det kan jeg ikke si at jeg ikke er. Så langt jeg kan huske å ha fulgt med, ser jeg ikke noe avvik der, nei.

Anders Anundsen (FrP): Helt til slutt: I Dagsrevyen eller i TV 2-nyhetene – mener jeg det var – var du en stund etter at dette hendte, ute og sa at det var Oslo kommune som var skyld i at denne saksbehandlingen hadde tatt så lang tid. Gjörv-kommisjonen deler ikke det synet og mener det er FAD som har ansvaret for dette. Hva mener du i dag? Er det Oslo kommune, eller er det FAD?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg mener at det som står i Gjörv-kommisjonens rapport, er riktig. Det var at det var sammensatte årsaker til at vi er der, og at både Oslo kommune og staten kunne ha bidratt til at denne saken hadde fått en raskere behandling.

Anders Anundsen (FrP): Tror du at en mer fremoverlent statsråd ville ha bidratt til at f.eks. utviklingen av bebyggelsesplanen ikke ville ha tatt uforholdsmessig lang tid?

Statsråd Rigmor Aasrud: Da må man først se på hvilke krav som ble stilt til denne bebyggelsesplanen. Det er jo et interessant element. Bebyggelsesplanen krevde bl.a. nye trafikkanalyser, som ble gjennomført. Det bidro til at det tok lang tid å utarbeide den. Dessuten tok det nesten tre måneder før Statsbygg fikk skriftlig vedtak om at man måtte utarbeide denne bebyggelsesplanen. Det gjorde heller ikke at saken gikk raskere. Så kunne man sikkert også ha gjennomført selve prosessen med å utarbeide bebyggelsesplanen noe raskere. Men det var altså flere elementer som gjorde at det tok noe lengre tid enn det vi kanskje kunne ha ønsket i ettertid.

Anders Anundsen (FrP): Svaret på spørsmålet er altså nei.

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi har alle et ansvar for at vi kunne ha knepet inn noe på saksbehandlingstiden.

Anders Anundsen (FrP): Men det er ikke alle som har muligheten til å presse på Statsbygg – til å være mer effektive. Det kunne jo f.eks. være slik at hvis en statsråd hang

litt på skuldrene til Statsbygg, at de selv hadde gidde å ta initiativ til å undersøke vedtaket, istedenfor å vente i flere måneder på svar.

Statsråd Rigmor Aasrud: Etter at jeg tiltrådte i oktober 2009, gikk det to måneder før bebyggelsesplanen ble levert til behandling i Oslo kommune. Man var da avhengig av at man fikk avsluttet klagebehandlingen av den endringen av reguleringsplanen som forelå. Jeg ser ikke at det var veldig mye som kunne ha gjort at saksbehandlingen etter oktober 2009 hadde gått vesentlig raskere.

Anders Anundsen (FrP): Kunne det vært gjort noe før oktober 2009, etter ditt syn? Du har jo lest historien, du har lest forklaringene, du har lest kommisjonsrapporten.

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg tror at det på mange stoppunkter i den planprosessen hadde vært mulig å knipe inn noen uker. Og det er jo – noe overraskende, tror jeg, for mange i ettertid – krav om bebyggelsesplan.

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for spørsmål og svar. Klubba går tilbake til komitélederen.

A n d e r s A n u n d s e n overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Per-Kristian Foss, fra Høyre, som har inntil 10 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Du ble ifølge Moe Røisland orientert på et overordnet plan, som vel uttrykket var, uten at vi egentlig helt har klart å trenge ned i hva det betyr. Ble du f.eks. orientert om at denne planen hadde sitt utgangspunkt i vedtak allerede i 2004, og at byggesaken i Oslo kommune, reguleringssaken, også hadde sitt utspring i 2004?

Statsråd Rigmor Aasrud: På den første delen av spørsmålet ditt er jeg ikke i stand til å huske at jeg har fått noen sånn orientering. På den andre delen av spørsmålet ditt er svaret nei.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Da lurer jeg egentlig på hva du visste om forhistorien til Grubbegate-stengingen i de dagene du overtok som statsråd.

Statsråd Rigmor Aasrud: På det tidspunktet jeg overtok som statsråd, hadde nok jeg, som veldig mange andre, fanget opp at det på et tidspunkt var en sak i mediene knyttet til stenging av Grubbegata. Utover det hadde jeg ingen kunnskap om stengingsprosessen av Grubbegata.

Per-Kristian Foss (H): For det slår meg at når regjeringsråden tidligere i høringen i dag uttalte – jeg noterte meg det i hvert fall slik – at det for henne var veldig viktig å få stengt Grubbegata, og så tar det altså 5 år å få prosessen frem til politisk vedtak, og etter 29. oktober 2010 tar

det ytterligere 20 måneder å få opp en effektiv stenging: Synes du ikke det er en lang prosess?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg er enig i at hele prosessen med regulering og stenging av Grubbegata tok lang tid, men det var altså 29. oktober 2010 de endelige igangsettingsvedtakene forelå. Det var da åtte–ni måneder før hendelsen i Grubbegata, og jeg har i mitt innlegg redegjort for de prosessene som skjedde etterpå som gjorde at vi ikke var ferdig med å stenge Grubbegata. Grubbegata var delvis stengt på det ene stengepunktet, men ikke på det andre.

Per-Kristian Foss (H): Men hvis du hadde visst hvor lang tid dette hadde tatt, altså hvilken enormt langdryg prosess det var før du ble statsråd, hadde du ikke da kanskje vært litt mer utålmodig for å få igangsatt vedtaket?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg tror veldig mange som har vært borti denne prosessen etterpå, i etterpåklokskaps tegn ser at det hadde vært fornuftig å kjøre denne saken som en statlig reguleringsplan. Men jeg har også sagt til kommisjonen at med mitt kjennskap til reguleringsplaner, fra min tid som ordfører – der jeg var borti reguleringsplaner forholdsvis ofte – ville jeg nok ikke ha trodd at stenging av en gate i Oslo var det som hadde vært den naturlige kandidaten for en statlig reguleringsplan, hvis det hadde kommet inn i saken helt tidlig.

Per-Kristian Foss (H): Nei. Du måtte iallfall våren 2010 ha blitt veldig klar over at dette var et prosjekt, og et prosjekt av en viss størrelse, for da fikk du altså en budsjettøkning på 64 pst. på din post til disposisjon, som følge av sterke overskridelser, som følge av at fortauene i Grubbegata måtte bli bredere og trengte mer skifer, at gateunderlaget måtte endres, nye kantsteiner – for å forbedre fotgjengerkomforten, som det het. Gaten måtte ha bedre belysning, det måtte plantes trær istedenfor busker. Fornyingsdepartementet ville dessuten ha en egen oppstillingslomme for NRK-bussen som overfører pressekonferanser. Vi vet jo at det var i bygget vis-à-vis høyblokka.

Bærer dette preg av et sikringsprosjekt som haster?

Statsråd Rigmor Aasrud: De kravene som ble stilt til å endre gateløp, det som lå i den mindre endringen av reguleringsplanen som opprinnelig ble vedtatt i 2008, dreide seg jo om at man i forbindelse med bebyggelsesplanen satte krav om at man skulle endre fra gateløp til plass, bl.a. Det man da trengte ekstrabevilgning til i 2010, i revidert nasjonalbudsjett, dreide seg bl.a. om å oppfylle de kravene som lå i bebyggelsesplanen.

Så var det også flere andre tiltak som skulle gjennomføres, knyttet til sperring i regjeringskvartalet og ved UD. Det var jo til sammen ti sperretrinn.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men tok du opp spørsmålet om gaten kunne ha vært stengt? For det var jo opprinnelig av sikkerhetshensyn dette ble fremmet – det var ikke av hensyn til fotgjengerkomfort eller sykkel fremkommelighet, det var et sikkerhetstiltak. Tok du da opp hvorfor

man ikke f.eks. kunne montert inn enkle sperreanordninger, slik dere nå har gjort foran UD omtrent uten anleggsarbeid – jeg kjører forbi det daglig og har fulgt prosessen – eller foran Stortinget, foran Løvebakken, uten bruk av særlig maskinelt utstyr som krever fremkommelighet? Tok du opp spørsmålet om noe kunne gjøres raskere i denne prosessen?

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei, det gjorde jeg ikke. Og jeg antar at dersom man så behovet for å sperre Grubbegata midlertidig, så ville det vært naturlig å gjøre det når sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet ble behandlet i regjeringen i august 2004.

Per-Kristian Foss (H): Ok, så du mener altså at ansvaret lå under den forrige regjeringen?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg mener at dersom man mente det var viktig å få sperret gaten, at det var et viktig tiltak, så kunne man startet det i august 2004 og ikke ventet til prosjektet var helt ferdig.

Per-Kristian Foss (H): Nei, men man så kanskje ikke i 2004 at det kom til å ta mange år?

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei, man hadde sikkert brukt statlig reguleringsplan hvis man hadde forutsett den saksbehandlingstiden.

Per-Kristian Foss (H): Du sier altså at det ville gått meget raskere?

Statsråd Rigmor Aasrud: Som jeg sa, tror jeg at en statlig reguleringsplan kunne ha gått noe raskere. Det hadde vært unaturlig å tenke seg at det hadde kommet et krav om en bebyggelsesplan dersom man hadde kjørt en statlig reguleringsplan, sånn som jeg ser planprosessen.

Per-Kristian Foss (H): Et spørsmål som jeg var inne på i forhold til Moe Røisland, var jo følgende: Hvorfor gjør man ikke det enkleste først? Hvorfor sperrer man ikke sin egen parkeringsplass for parkering, der hvor bombebilen sto, før man begynner å gå løs på større gateløp og bygge sykkelstier og parkeringsmuligheter for NRK-busser og alt som skal til? Det er jo viktig nok, men hvorfor gjør man ikke det enkleste først – på egen grunn, altså?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er jeg enig i at er et godt spørsmål. Den plassen har jo vært åpen fra høyblokka ble bygd, så det er klart at det er et tiltak som kunne ha vært satt i gang når som helst.

Per-Kristian Foss (H): Tror du det har noe å gjøre med at statsrådene da måtte ha gått lenger til regjeringsbilene?

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei, det tror jeg faktisk ikke.

Per-Kristian Foss (H): Hvor langt må de eventuelt gå, da?

Statsråd Rigmor Aasrud: Vet du, jeg kjenner både den tidligere statsministeren som var i høyblokka, og den nåværende statsministeren som ganske spreke. Så om de hadde måttet gå noen skritt, tror jeg i hvert fall ikke det hadde vært avgjørende for dem. Om det var sikkerhetsmessige grunner til det, kan ikke jeg uttale meg om.

Per-Kristian Foss (H): Det betyr jo da at man møter én av utganger til, enten utgangen på baksiden av VG-bygget eller utgangen mot Møllergata, hvis man skulle stenge utgangen til garasjen rett foran høyblokka – ikke sant? Det er de to mulighetene som fantes, og det ville man altså ikke gjøre.

Statsråd Rigmor Aasrud: Det var planer om at utgangen som er ut mot Møllergata, skulle brukes når Grubbegata var stengt. Det var nødvendig, for det er ikke bare regjeringsbiler som har tilgang til garasjeanlegget under der. Det medførte at man måtte bygge nye sluser der, og det var i arbeid da det smalt 22. juli. Det ble også gjort ombyggingarbeid på det andre utkjøringspunktet, knyttet til at man skulle sikre post- og vareleveranser.

Per-Kristian Foss (H): Da går vi over til et nytt tema. Hvor mange beredskapsøvelser har du vært med på i din regjeringstid før 22. juli?

Statsråd Rigmor Aasrud: Før 22. juli har mitt departement gjennomført én type øvelse, som jeg var involvert i kun på strategisk nivå.

Per-Kristian Foss (H): Ikke medvirkende fysisk altså. Ja, hva betyr «strategisk nivå»?

Statsråd Rigmor Aasrud: At jeg var informert om øvelsen og hvilke øvelsesscenarioer som var, og resultatet av det var en øvelse som naturlig ikke involverte meg.

Per-Kristian Foss (H): Hvordan ble denne øvelsen evaluert, og hva gjorde man for å følge opp læringspunktene, som det heter?

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi gjennomfører jo øvelser av forskjellig type karakter i departementene, f.eks. brannøvelser. Dette var en øvelse som var mer knyttet til dokument sikring, så vidt jeg husker, og det har vi sørget for å implementere i de læringspunktene vi har gjort fra den øvelsen. Det er en viktig del av det å jobbe med øvelser, at man får implementert læringspunktene.

Per-Kristian Foss (H): Følte du, da regjeringens data-maskiner ble utsatt for hacking, at det var et naturlig spørsmål å informere Stortinget om – det uheldet som da hadde skjedd?

Møtelederen: Da er tiden ute, så hvis du svarer raskt, er det en fordel.

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi hadde en rapport fra Riksrevisjonen, og vi har besvart rapporten til Riksrevisjonen, som jo er Stortingets kontrollorgan.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 10 minutter.

Hallgeir H. Langeland (SV): Statsråden har fått litt lengre veg å gå til den svarte bilen enn då ein sat i Finansdepartementet – det er jo riktig.

Men det som er spørsmålet først, er knytt opp mot POD-rapporten, som du har vore inne på fleire gonger i svar. Då du fekk veta om han, kva er det som gjer at du av erfaring då seier at du kunne kanskje gjort ein betre jobb?

Statsråd Rigmor Aasrud: POD-rapporten viser med tydelighet behovet og hvilke trusler som vi kunne utsettes for. Derfor mener jeg det hadde vært et godt grunnlag å ha. Nå mener jeg at det går det an å få kjennskap til på andre måter også, men min natur er at jeg liker å ha kunnskap og lese igjennom det jeg har ansvar for, og sånn sett hadde jeg satt pris på i ettertid å lese igjennom også POD-rapporten. Det var en omfattende rapport, det var en omfattende beskrivelse av de tiltakene som skulle gjennomføres, og det var også omfattende analysemateriell i den rapporten.

Hallgeir H. Langeland (SV): Visste du at han fantest?

Statsråd Rigmor Aasrud: Hvis du tenker på 22. juli, er svaret nei.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. I forhold til det som fleire har vore inne på, at ein på ein måte ikkje fekk den informasjonen ein skulle ha: Moe Røisland sa vel at noko av kritikken var at du ikkje var sett i stand av ho til å driva ein skikkeleg jobb i forhold til sikkerheitsprosjektet.

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg kan vanskelig svare for de konklusjoner som kommisjonen har trukket. Kommisjonen må nesten svare for selv hvilke opplysninger de har som danner grunnlaget for de konklusjonene de har trukket.

Hallgeir H. Langeland (SV): Var politiet og òg PST tydelege overfor deg om kva for eit trusselbilete me såg for oss?

Statsråd Rigmor Aasrud: Som regjeringskollegium rett etter at jeg startet, hadde vi en gjennomgang der relevante beredskapsaktører var til stede, der vi fikk en generell vurdering av trusselsituasjonen i Norge. Så har jeg som statsråd gjennomført regelmessig, som en del av sikkerheten rundt regjeringsmedlemmer, sikkerhetssamtaler med representanter for PST. Det er jo knyttet til min egen situasjon, og det gis også der generelle kommentarer til sikkerhetstilstanden i Norge, uten at jeg på noe tidspunkt har oppfattet det som faretruende. Jeg har heller ikke sett

at det har vært noen stor endring i det trusselbildet ut fra de vurderingene som er gjort knyttet til min egen person.

Hallgeir H. Langeland (SV): Sett i etterkant kan me jo seia at ja, i 2004, då moderniseringsminister Morten Meyer var i posisjon, kunne ein innført stenging av Grubegata. Då hadde ein òg eit anna bilete, bl.a. i forhold til spansk terror, som gjorde at det var relevant. Men frå din ståstad no, kan ein seia at fram til 22. juli var Noreg, inklusive deg, litt «laidback» i forhold til sikkerheit, for det var jo så fredeleg her?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg tror det er få av oss som hadde forutsatt at den hendelsen som skjedde 22. juli, faktisk ville skje. Jeg oppfatter at det var laget scenarioer og øvelser som skulle forberede oss på forskjellige situasjoner, men jeg tror få av oss faktisk hadde tanker om at en slik situasjon som skjedde 22. juli, kunne inntreffe. Men jeg kan forsikre representanten Langeland om at når du har vært ordfører i en kommune, er du ganske godt drillet på beredskap. Der har vi jevnlig beredskapsøvelser, og jeg har også gjennomført kortkurset på Forsvarets høgskole og vært elev på DSBs kurscenter på Heggedal knyttet til beredskap. I min tid som ordfører var min kommune pilotkommune for å utarbeide en risiko- og sårbarhetsanalyse i regionen, og vi laget Norges første kriseledelse for kommuner, så jeg mener at jeg har hatt et ganske godt blikk på beredskap gjennom mitt tidligere arbeid.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det høyrest bra ut. Det betyr at systemmessig er det lettare å driva med beredskaps- og sikkerheitsøvingar i ein kommune enn det er i ein svær, byråkratisk stat. Er det det du seier?

Statsråd Rigmor Aasrud: Nei, det tror jeg ikke. Det var sikkert noe tilfeldig at min kommune fikk anledning til å være testkommune, testregion, for noe av det som var viktig beredskapsarbeid. Det er jeg glad for, men det ga meg god bakgrunnskunnskap. Etter at jeg ble statsråd i FAD, brukte jeg mye tid på sikkerhet og sikkerhets spørsmål, kanskje noe mer enn det jeg hadde forutsett på forhånd, på grunn av de rapportene som kom både fra Riksrevisjonen og fra DSB.

Hallgeir H. Langeland (SV): Noko som for meg var oppsiktsvekkjande klårt, var at Jon Lea i DSB var veldig tydeleg på at staten var byråkratisert, at ansvarsforhold var uklare, og at ein der må gjera noko meir – altså klarare ansvarsforhold og leiingsforhold. Kan du kommentera det han sa?

Statsråd Rigmor Aasrud: Knyttet til sikkerhet har ikke jeg oppfattet at det har vært uklare ansvarsforhold. Men så tror jeg Lea har et poeng i at vi må løfte beredskapstanken, beredskapsfokus, mer inn i det lederfokus vi har på våre underliggende ledere. Derfor har vi etter 22. juli gjennomført topplederkonferanser der beredskap har vært tema, og der vi har hatt fokus på beredskap.

Så tror jeg at vi har mye å jobbe med med tanke på å

forenkle noe byråkrati, men det er vanskelig å organisere seg bort fra at det kan være områder der det er noe overlapping. De må man jobbe med å identifisere, og klargjøre hvem som har ansvar. Staten er en kompleks organisasjon.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det siste spørsmålet er knytt opp mot at Frisak var veldig tydeleg på at i Justisdepartementet og Fornyingsdepartementet var departementsrådene litt for passive i forhold til denne tematikken. Korleis opplevde du forholdet mellom deg og SMK? Var det heilt klart kven som hadde ansvar for ulike ting?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg har ikke oppdaget noen uavklarte ansvarslinjer mellom oss og SMK.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du startet i oktober 2009, og da hadde sikkerhetsprosjektet pågått i fire år. Det er tydelig at Statsbygg var utålmodige, i og med at de purret skriftlig på kommunen i april 2010, de purret muntlig i mai 2010, og så fikk en vedtaket i juni 2010. Men så sier du at det vedtaket ble meddelt Statsbygg to måneder senere, hvis jeg ikke tar feil. Der burde vel Statsbygg hengt på og purret og fått det med en gang. Da hadde en i hvert fall kunnet spare inn to måneder.

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er mulig at Statsbygg burde ha gjort det. Da vil jeg minne om at Statsbygg gjennomfører mellom 120 og 160 forskjellige prosjekter. Mange av dem er avhengige av kommunale vedtak. I ettertid er det lett å se at man sikkert kunne ha gjort det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg sier det på grunn av at Statsbygg var veldig på da de purret både skriftlig og muntlig rett før. At de da ikke hadde tilstrekkelig oppmerksomhet for å se det effektivt, står for meg som noe rart. Men ok, en kunne starte 29. oktober 2010, og en la da en plan hvor en la til rette for at en burde være ferdig i september-oktober 2011. Så kom de hemmelige kablene inn, som utsatte det ytterligere, men sjøl uten de hemmelige kablene hadde prosjektet ikke blitt ferdigstilt før etter 22. juli. Er det rett forstått?

Statsråd Rigmor Aasrud: Om man hadde vært ferdig med prosjektet før 22. juli dersom man ikke hadde møtt på udokumentert kabling i grunnen, er vanskelig for meg å svare helt eksakt på. Men det medførte i alle fall at man måtte prosjektere om på nytt og få nye vedtak fra Oslo kommune. Men man satt jo ikke stille i den perioden, man gjennomførte andre deler av prosjektet. Så det å lage en konkret tidslinje akkurat knyttet til det forholdet – det er ganske sammensatt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du har flere ganger referert til POD-rapporten. Den kom i august 2004. Jeg for-

står det slik når du sier at du skulle ønske at du hadde hatt den, at det viktigste var at du ville hatt det alvorlig som den POD-rapporten ga, virkelig inn på kroppen. I den POD-rapporten er det vel ulike scenarier, ulike alternativer og ulike eksempler på hva som kunne skje. Ett av eksemplene var vel en bombe av en betydelig størrelse som nettopp var plassert der bomben ble plassert av Behring Breivik. Er det korrekt?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, jeg tror det er kjent at det var innholdet i rapporten, uten at jeg går utover det som er konfidensielt i rapporten – ja. Du har en riktig forståelse av hvorfor jeg mener det hadde vært fornuftig å ha kjennskap til rapporten.

Per Olaf Lundteigen (Sp): For det hadde gitt deg en helt annen erkjennelse av hva en her kunne risikere å stå overfor. Det å produsere en slik bombe ble av sikkerhetsmyndighetene ikke egentlig sett på som noe stort simulabim. Det er noe som dessverre altfor mange kunne gjort.

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg kan verken avkrefte eller bekrefte hvem som har muligheten til å gjennomføre den slags handlinger og lage den slags bomber.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så vet vi at FAD anmodet politiet om stenging den 7. november 2005, før din tid, og at det ble gitt avslag på det. Ble du tilrådd på noe tidspunkt i din tid om at du kunne ta opp den beslutningen, eller var det noe som du anså som helt uaktuelt?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg ble aldri rådet til – eller hadde kjennskap til at den beslutningen var tatt i 2005.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så et spørsmål som går utenfor ditt departement, men dog, som statsråd bør du kunne svare på det: Det er referert til at politiet ikke tok initiativ. En sikkerhetsvurdering av politiet er vel et skjønnet av en situasjon. Er det slik at det skjønnet politiet her utøvde, kan overprøves av politisk ledelse?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg er ikke i stand til å svare på om Justisdepartementet eventuelt kan overprøve den beslutningen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Takk, leder.

Vi har spurt mange i dag om man tror at det hadde gått fortere med statlig reguleringsplan enn med den måten man gjorde det på. Endelig har vi fått noen som har sagt ja. Det hadde gått fortere. Det det hadde gått fortere med, er at man da ikke hadde fått en bebyggelsesplan, slik jeg forstår det statsråden sier. Stemmer det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, ut fra slik en normal planprosess ville vært. Men jeg tror det er vanskelig i dag å sitte og kunne se hvordan en slik planprosess hadde vært. Det ville vært avhengig av situasjonen – hvilke klager som kom inn, og hvordan man måtte forholde seg til planprosessen. Men normalt ville nok en statlig reguleringsplan ha gått raskere.

Trine Skei Grande (V): Det jeg synes er rart, er at forslaget om å lage en bebyggelsesplan jo kom fra Arbeiderpartiets bystyregruppe. Så hele forlengelsen som ligger i planprosessen, med en bebyggelsesplan, var et forslag fra Arbeiderpartiet – ikke fra plan- og bygningsetaten, ikke fra byrådet, men fra Arbeiderpartiet. Hvorfor tror du det ikke ble kommunisert innad i partiet at det var viktig å få opp hastigheten på dette ved ikke foreslå en bebyggelsesplan?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg oppfatter at Tone Tellevik Dahl, som var Arbeiderpartiets representant i byutviklingskomiteen, har forklart for komiteen hvorfor man inngikk et kompromiss som medførte at man skulle ha en bebyggelsesplan. Utover det har jeg ikke noen kommentar til det.

Trine Skei Grande (V): Du sa at Statsbygg fulgte saken. En viktig del av planbehandlingen i Oslo bystyre er å faktisk være med på befarings, for befarings er både opplysende og litt forhandlende. Som du sikkert er kjent med, enten du har fulgt med i dag, eller har hatt folk til å følge med for deg tidligere i dag, møtte ikke Statsbygg eller noen av statens representanter opp på befaringsen som Oslo kommune hadde. Har du klart å få tid til å finne ut hvorfor?

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi har ikke klart å finne ut om det var noen til stede av dem som jobbet med prosjektet konkret. Men det Statsbygg opplyser til meg, er at man sjelden deltar på den slags befarings. Det var Oslo kommune som i dette tilfellet arrangerte befaringsen, for å gi kunnskap til dem som ikke hadde nødvendig eller ønsket mer kunnskap om saken. Statsbygg er i slike situasjoner normalt ikke med på de befaringsene.

Trine Skei Grande (V): Tror du ikke at det kanskje kunne gitt økt dialog og forståelse for muligheter til å bringe inn informasjon fra Statsbyggs side?

Statsråd Rigmor Aasrud: Det er helt avhengig av hvordan en slik befarings ble lagt opp. Det er det vanskelig for meg å kommentere.

Trine Skei Grande (V): Jeg har spurt mange ganger i løpet av dagen og funnet ut at det nok hadde vært enklere for meg å sjekke grunnboka. Men jeg prøver igjen: Vet statsråden hvem det er som eier grunnen utenfor høyblokka?

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi antar at det er staten, uten at jeg har sjekket grunnboka i dag. (Munterhet)

Trine Skei Grande (V): Da må jeg komme tilbake til: Det er mange ting man kan gjøre på statlig grunn, og som man kunne gjort når det viste seg at det tok lang tid. Du er fortsatt ikke bekvem med å si hvorfor det ikke ble gjort noen grep i forhold til det? Kan du gjenta det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Hvis man tenker på stengingen med kjettingen som var der?

Trine Skei Grande (V): Ja.

Statsråd Rigmor Aasrud: I juni 2011 ble det skiltet innkjøring forbudt i Grubbegata fra Høyesteretts plass. Det ble også skiltet parkering forbudt i samme gate. Det var knyttet til at man var midt oppe i en anleggsperiode. Man ønsket ikke å ha trafikk inn i gata. Innkjøringen til regjeringskvartalet var, som den hadde vært veldig lenge, merket med innkjøring forbudt. Utover det var det ikke gjort vurderinger om at man skulle fysisk stenge den nedkjøringen. Men vaktmannskapet i DSS hadde som en av sine arbeidsoppgaver å påse at biler som feilparkerte, skulle bortvises.

Trine Skei Grande (V): Du viste til din fortid som ordfører. Da er beredskap viktig. Det er jeg enig i. For mange lokalpolitikere er det viktig å jobbe med det. Hvis du som ordfører syntes det var veldig viktig å delta på øvelser, streifet det deg aldri som nasjonal rikspolitiker og statsråd at det skulle vært flere på nasjonalt nivå?

Statsråd Rigmor Aasrud: Vi hadde øvelser, brannøvelser, og det var planlagt en stor øvelse i mitt departement som skulle gjennomføres rett etter 22. juli. Den utsatte vi og har gjennomført i år. Det var de store øvelsene som involverte store deler av regjeringsapparatet, som Øvelse Tyr og Øvelse Oslo, som vi deltok i der det var naturlig. Men det var som sagt planlagt og skulle gjennomføres en stor øvelse i mitt departement som vi dessverre måtte avlyse på grunn av situasjonen rett etter 22. juli. Den har vi gjennomført nå. Den ga nyttig erfaring.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene stilt spørsmål innenfor sin tilmålte tid. Vi har kommet til runden med oppklarende spørsmål. Her er det satt av 10 minutter. Det betyr at vi må stille korte og konkrete spørsmål og få korte og konkrete svar.

Først er det saksordfører Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I flere av intervjuene med folk fra embetsverket skapes et inntrykk av at det har vært veldig uklare ansvarsforhold mellom FAD, Justisdepartementet og SMK når det kommer til beredskap. Var det ditt inntrykk da du overtok som statsråd i 2009? Hvordan har du opplevd at Justisdepartementet har utført sin oppfølgings- og pådriverrolle i forhold til FAD, for det var en oppgave de fikk i 2008, slik jeg har forstått det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Jeg har ikke oppfattet at det har vært noen uklarheter med hensyn til roller mellom FAD, SMK og Justisdepartementet når det gjelder sikkerhetsområdet. Vi jobber i dag med en grensdragnet knyttet til forebyggende IKT-sikkerhet og linkingen opp mot MSN og NorCert. Det er et arbeid vi jobber med per i dag, men det har ikke betydd noe for utøvelsen av vårt ansvar for sikkerhet. Men jeg tror det er fornuftig at vi i alle sammenhenger går igjennom og sjekker om det er fornuftig å gjøre endringer for hvordan man linker opp, definerer ansvarsforhold.

Det var Justisdepartementet som hadde tilsynsansvar med FAD. Det ble gjennomført et tilsyn i 2009–2010. Det er beskrevet i kommisjonsrapporten at den rapporten ikke kom fram til FAD. Det hadde jo vært greit å se den rapporten.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Christensen, vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk for det, leiar.

Då Moe Røisland var her og snakka til oss tidlegare i dag, sa ho: «Sikkerhet var ikke det vi hele tiden var opp-tatt av.» Og med «vi» meinte ho då departementet. Vil det også vere di beskriving av kvardagen i FAD?

Statsråd Rigmor Aasrud: Som jeg sa, var ikke den følelsen til stede da jeg kom inn i departementet. Vi fikk som sagt de to nevnte rapporter, først Watchcom-rapporten, og deretter riksrevisjonsrapporten knyttet til IKT-sikkerhet – og deretter DSB-rapporten knyttet til intern sikkerhet. Så jeg følte at hverdagen min i departementet var forholdsvis tettpakket med forskjellige sikkerhetsspørsmål. Dessuten hadde vi både DSS og Statsbygg som våre underliggende etater – en vesentlig arbeidsoppgave, særlig fordi DSS er knyttet til sikkerhet.

Møtelederen: Da er det Foss, deretter Kolberg.

Per-Kristian Foss, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har to spørsmål som jeg lurer på om jeg kan ta med det samme. Det ene er et spørsmål om du ikke synes at Statsbygg kunne ha vært til stede under den befaringen som Oslo kommunes byutviklingskomité gjennomførte, for å understreke sakens betydning – for det har jo i alle fall FAD ment hele tiden, også før din tid som statsråd – og samtidig vektlegge behovet for tempo i behandlingen. Det var altså to oppgaver FAD hadde: tempo og det å understreke behovet for dette på grunn av sikkerhet. Man ble invitert til en befaring, men møtte ikke opp fordi man aldri har pleid å gjøre det. Det synes jeg er en dårlig forklaring. Er du enig i det?

Statsråd Rigmor Aasrud: Hensikten med den befaringen var jo å få fram nye opplysninger. I ettertid ser jeg at det kunne vært fornuftig at Statsbygg var til stede. Som sagt har jeg ikke fått bekreftet om vi var til stede med noen av våre underliggende virksomheter. Det var jo leid inn konsulenter til å utarbeide noen

av de dokumentene. Det har vi ikke klart å etterprøve i dag.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har et spørsmål nr. 2: Du sa at DSS' vaktmannskaper hadde fullmakt til å bortvise feilparkerte biler, men det hadde de vel ikke? De hadde fullmakt til å be dem om å flytte seg, men hvis de skulle flyttes, var det den kommunale parkeringsetat som måtte tilkalles. Vi har vært på befaring på sikkerhetsrommet, og det er ganske lang vei fra det rommet og opp til parkeringsplassen. Det er naturlig at det ville ta ganske lang tid før de kom opp. De sto ikke der hele tiden – da ville jo ulykken vært forhindret.

Statsråd Rigmor Aasrud: For det første har Foss en helt presis beskrivelse av de fullmakter som DSS har. Jeg er ikke fullt ut informert om hvor de vaktene til enhver tid oppholdt seg. Jeg registrerte at det ofte var vakter til stede i resepsjonsområdet i høyblokka. Om det var tilfellet da bomben smalt eller hvilke rutiner som er etablert for hvor ofte man er til stede, er jeg ikke kjent med.

Møtelederen: Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Litt tilbake til denne rapporten fra Politidirektoratet, det var jo en rapport som hadde mye sensitivt og konkret innhold. Du har ikke lest den – eller du fikk ikke lese den. Departementsråden sa i stedet at hun hadde bladd i den og bekreftet beskrivelsen av hva hun hadde sagt til kommisjonen. Er det ikke litt rart at det departementet som hadde ansvaret for deler av dette, hadde såpass lemfeldig omgang med en så sentral rapport?

Statsråd Rigmor Aasrud: I ettertid har jeg gått igjennom rapporten – selvsagt. Som jeg har sagt, hadde jeg satt pris på at jeg hadde hatt kunnskap om den rapporten på et tidligere tidspunkt enn etter 22. juli.

Møtelederen: Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvis jeg får mulighet, vil jeg stille et spørsmål til Blaalid: Som ekspedisjonssjef – leste du denne POD-rapporten?

Møtelederen: Statsråden får avgjøre om ekspedisjonssjefen får svare.

Statsråd Rigmor Aasrud: Ja, vær så god.

Jon Blaalid: Jeg var ikke ekspedisjonssjef da og har heller ikke lest den nå.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Var det andre på ekspedisjonssjefsnivå eller avdelingsdirektørnivå i FAD som har lest rapporten?

Statsråd Rigmor Aasrud: Når Blaalid er med her i dag, er det fordi jeg – etter at jeg kom inn i departementet – så et behov for å styrke sikkerhetsarbeidet i departementet. Jeg har derfor opprettet en ny avdeling som Blaalid nå er ekspedisjonssjef for. På det tidspunktet jeg tiltrådte, var arbeidet med sikkerhetsprosjektet/sikringsprosjektet organisert i vår administrasjonsavdeling med en egen avdelingsdirektør, som selvsagt hadde kunnskap og som hadde gått igjennom POD-rapporten.

Møtelederen: Nok en oppfølging fra Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det var altså på avdelingsdirektørnivå eller på prosjektledernivå at man hadde lest rapporten – ikke på høyere nivå?

Statsråd Rigmor Aasrud: Ekspedisjonssjefen som hadde den avdelingen opprinnelig – nå er jeg litt utenfor, det jeg er helt sikker på – var under permisjon en periode, var forvaltningsråd i Brussel, og det var en vikar i den stillingen. Jeg er ikke kjent med hvilke ekspedisjonssjefer som hadde lest de ulike rapporter – det går det an å finne ut, for vi har utkwitteringslister for dem som har lest POD-rapporten hos oss.

Møtelederen: Takk for det.

Da er utspørringen over, og du har anledning til å gi en kort oppsummering – på inntil 5 minutter, hvis du ønsker det. Vær så god, Rigmor Aasrud.

Statsråd Rigmor Aasrud: Takk.

Det er ikke så mye jeg har behov for å si. Det er ingen tvil om at vi alle sammen gjerne skulle sett at Grubbegata hadde vært stengt 22. juli. Jeg mener at det er sammensatte grunner til at Grubbegata ikke var stengt da. Vi førte en normal saksbehandlingsprosess i FAD knyttet til å følge det kommunale planverket.

Så synes jeg at vi gjennom samtalen vi har hatt her i komiteen, har fått belyst saken på en god måte. Dersom komiteen skulle ha ytterligere spørsmål, står vi selvsagt til disposisjon.

Møtelederen: Takk for det.

Da vil jeg takke for de bidrag som du har gitt denne kontrollhøringen.

Jeg vil takke alle dem som har tilbrakt denne lange fredagen med oss. Jeg vil ønske alle en god helg. Høringen er hevet.

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 19. november 2012 kl. 9

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den fjerde av i alt fem kontrollhøringer som holdes denne måneden. Høringene er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre, for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere denne saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt faktiske forhold, samtidig som vi skal bidra til plassering av ansvar.

Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt på alvor, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverk iverksatt og fastlagte rutiner fulgt 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd, og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket fram som en viktig årsak til at mye ikke fungerte 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Høringen i dag vil ha fokus på politiet. Komiteen har derfor invitert personer som har vært sentrale i styringen av norsk politi de siste årene, og personer som hadde et særlig ledelsesansvar 22. juli 2011.

Følgende skal delta på høringen:

- Tidligere politidirektør Ingelin Killengreen
 - Tidligere politidirektør Øystein Mæland
 - Assisterende politidirektør Vidar Refvik
 - Tidligere politimester i Oslo Anstein Gjengedal
 - Tidligere Kripos-sjef Odd Reidar Humlegård
 - Politimester i Nordre Buskerud Sissel Hammer
 - Sjef for beredskapstroppen Anders Snortheimsmoen
 - Politimester i Vest-Finnmark Torbjørn Aas
- Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og

referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som gjelder i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først anledning til å holde en innledning, og deretter får saksordføreren, som i denne saken er Geir Jørgen Bekkevold, så representantene for de øvrige partiene, anledning til å spørre ut de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg anmode om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at vi har en rød lampe som hjelper oss med å holde styr på taletiden, den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og slukker når taletiden så er omme.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen oppfølgingsspørsmål, og de inviterte får så ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at de inviterte deltakerne unngår å omtale forhold som er underlagt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten at det gis taushetsbelagt informasjon, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må være avslått eller satt på «stille» slik at vi unngår forstyrrelser, og at vi må huske å slå på mikrofonene når vi prater og slå av når vi ikke skal prate lenger, av hensyn til lydanlegget.

Det er komiteens håp at høringene vil gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Da er vi ferdige med den første runden med formaliteter.

Høring med tidligere politidirektør Ingelin Killengreen

Møtelederen: Jeg vil få lov å ønske velkommen til tidligere politidirektør Ingelin Killengreen. Du var politidirektør fra Politidirektoratet ble opprettet i 2000 og fratradte i mars 2011. Dette er bakgrunnen for at komiteen ønsker å stille deg noen spørsmål. I dag er du departementsråd i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Du har opplyst til komiteen at både statsråd Rigmor Aasrud og statsråd Grete Faremo har samtykket i at du deltar i høringen uten at de samtidig er til stede.

Med deg har du som bisitter Jon Blaaid, ekspedisjons-sjef i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Velkommen tilbake til deg.

Så får tidligere politidirektør Ingelin Killengreen, inntil 10 minutter til en innledning, vær så god.

Ingelin Killengreen: Takk, møteleder. Jeg er forberedt på å svare på spørsmål knyttet både til min tidligere og til min nåværende funksjon.

Først om politiets ansvar: Politiet har ansvar for forebygging og bekjempelse av terrorisme. Politiet har fått sterk kritikk av 22. juli-kommisjonen knyttet til flere punkter: ressurser som ikke fant hverandre, mangler ved politisambandet som gjorde at de berørte politidistriktene ikke kunne snakke sammen, for svak bemanning på politiets

operasjonssentraler, utdaterte IKT-systemer og manglende risikoerkjennelse og kriseforståelse.

Kritikken er både knyttet til systemer, kultur og ledelse og til selve politioperasjonen. Jeg hadde det øverste ansvaret for det som gikk galt, og det som gikk bra i den perioden jeg var politidirektør. Kritikken er alvorlig for et politi som er avhengig av tillit til at de er der når det gjelder. Når det er sagt, synes jeg allikevel det er riktig å berømme de mange enkeltpersonene, både operative mannskap og ledere, som gjorde en enestående innsats da terroreren rammet.

Hva gikk så galt? Jeg ber om forståelse for at jeg ikke kan svare på spørsmål som gjelder ledelsen og gjennomføringen av politioperasjonene den 22. juli. Jeg var på dette tidspunkt departementsråd i FAD og tok følgelig ikke del i politiets arbeid. Til tross for dette er jeg ikke tvil om at årsakene til at mye sviktet er sammensatte. Kommisjonen har også påpekt dette.

Politiet er en stor og kompleks organisasjon med mange ledd som skal arbeide sammen. Det er utfordrende. Angrepet 22. juli var en stor utfordring for norsk politi. Jeg tror det også ville vært en stor utfordring for politiet i et land som har opplevd terroranslag tidligere. Håndteringen av terroreren som rammet kollektivtransporten i Madrid i 2004 og i London 2005, er eksempler på at slike hendelser er ekstremt krevende, selv med øvelser og erfaring. Samtidig er det viktig at dette ikke blir noen unnskyldning for de feil som ble begått, både under selve håndteringen og tidligere. Jeg vet at ansatte og ledere i politiet gjør sitt beste for at dette ikke skal skje igjen.

22. juli-kommisjonen har påpekt manglende kriseforståelse. Kultur for kriseforståelse og risikoerkjennelse er vanskelig å opprettholde over tid. Beredskap og kriseforståelse fikk stor oppmerksomhet på begynnelsen av 1980-tallet, knyttet til faren for terroranslag på plattformen i Nordsjøen og knyttet til flykapringer, som var et alvorlig, internasjonalt problem den gang. Tilsvarende var disse problemstillingene sentrale etter 11. september 2001 og etter NOKAS-ranet. I perioder der trusselbildet ikke har vært så klart presisert, har det ikke vært like enkelt å opprettholde den ønskede oppmerksomheten. Lærdommen etter det som skjedde 22. juli, er at bevisstheten om risiko og kriseberedskap må holde seg permanent på et høyt nivå i hele politiets organisasjon og i forvaltningen for øvrig.

Det er en bitter erkjennelse at endringsbehov ofte viser seg med sin fulle styrke først etter at tragedier har skjedd. I en slik sammenheng er det ingen trøst at andre lands politi har gjort lignende erfaringer som det vi gjorde 22. juli, og det er et tankekors at politiet, som hadde oppdatert planverk og hadde gjennomgått øvelser, også i regjeringsskvar- talet, likevel har fått så sterk og berettiget kritikk.

Møteleder, noe av sårbarheten i politiet har vært erkjent over tid. Det har tatt tid å bygge ut nødnettet, og det har vært gitt klare tilbakemeldinger om at en etappevis utbygging nødvendigvis medfører sårbarhet. Sårbarheten i politiets utdaterte IKT-systemer har tidligere vært gjenstand for høring i denne komité. Politiets organisering, og ikke minst antallet politidistrikter, har vært debattert med jevne

mellomrom. Ønsket om et lokalt tilpasset politi der publikum føler tilhørighet til politiledelsen, kommer lett i konflikt med ønsket om bærekraftige distrikter med slagkraft, både på operasjonssentraler og operativt.

Jeg har naturlig nok spurt meg selv hva jeg kunne gjort annerledes. Politiets ansvarsområde er meget omfattende og dekker mange forskjellige oppgaver. Dette krever forskjellige løsninger og ulik kompetanse. Etter terroranslaget blir spørsmålet naturlig nok om beredskap har vært prioritert i tilstrekkelig grad. 22. juli-kommisjonen peker spesielt på dette punktet, og den peker på at beredskap ikke har vært en særskilt styringsparameter i politimestre- nes styringsverktøy. Jeg ser i dag at det hadde vært ønskelig med resultatmål på beredskap i dette styringsverktøyet. Det må likevel påpekes at Politidirektoratet hadde en egen beredskapsseksjon som fulgte opp beredskap, planverk og øvelser med særskilte prosedyrer for styring og rapportering. Jeg mente den gang at oppfølgingen var tilstrekkelig. I lys av det som har skjedd, mener jeg i dag at politidistriktene burde vært fulgt opp på en enda tettere måte på dette området. Det kunne ha styrket bevisstheten i politidistriktene og i politiets særorganer.

Jeg vil gjerne si noen ord om sikkerhetsprosjektet. Statsministerens kontor tok initiativ til det såkalte sikkerhetsprosjektet. Oppdraget ble presentert i et innledende møte på Statsministerens kontor. Foruten representanter for Statsministerens kontor var forsvarssjefen, jeg som politidirektør og assisterende departementsråd i Justisdepartementet til stede. Jeg fikk – i samarbeid med forsvarssjefen – i oppdrag å utarbeide en total analyse og plan for regjeringens sikkerhet ut fra forskjellige trusselscenarier. Arbeidet ble ledet av Politidirektoratet, og hovedrapporten ble levert til oppdragsgiver i juni 2004.

Politidirektoratet fikk tilbakemelding om at man sluttet seg til rapportens konklusjoner, og at det var besluttet at Moderniseringsdepartementet – senere FAD – hadde fått ansvaret for gjennomføring av tiltak som var anbefalt. Politidirektoratet hadde ikke ansvar for gjennomføringstiltak, men fikk etter et møte i 2008 i oppdrag å gjennomgå status for sikkerhetsarbeidet. Politidirektoratet oversendte statusrapporten til Justisdepartementet i mai 2010. Oversendelsesbrevet er undertegnet av meg. Rapporten, som ga uttrykk for bekymring for fremdriften i arbeidet, ble – så vidt jeg har forstått nå i ettertid – ved en misforståelse aldri videresendt fra Justisdepartementet til FAD.

Det tok for lang tid å få stengt Grubbegata. Statsråd Rigmor Aasrud redegjorde fredag for detaljene knyttet til dette. Jeg har intet å legge til med tanke på hva hun sa her i møte med komiteen.

Da jeg tiltrådte som departementsråd i FAD, opplevde jeg en erkjennelse av at departementet måtte styrke sitt arbeid og sin kompetanse på sikkerhet. På dette tidspunktet var arbeidet for å få stengt Grubbegata i sluttfasen, og ny vaktentral i regjeringsskvar- talet var fremmet som budsjett- sak for 2012. FAD hadde fått kritikk for sikkerheten i departementenes IKT-systemer, og oppfølgingen av dette arbeidet hadde førsteprioritet og ble fulgt tett opp av statsråd Aasrud.

Etter 22. juli har beredskaps- og sikkerhetsspørsmål na-

turlig nok hatt et meget sterkt fokus i departementet. Det er iverksatt tiltak for økt sikkerhet og gjennomført øvelser. Departementet har i tillegg styrket sikkerhetsarbeidet ved å opprette en ny avdeling som har ansvar for sikkerhet og etatstyringsansvaret for Departementenes servicesenter. Avdelingen har i tillegg ansvaret for gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet. Jeg kommer tilbake til spørsmålet om hva jeg som politidirektør gjennom mange år kunne gjort annerledes.

Politidirektoratet hadde utarbeidet sikkerhetsprosjektet for regjeringskvartalet med den kunnskapen vi hadde. Politiet var en organisasjon som planla for det uventede. Politiet øvde på skarpe oppdrag og terroranslag.

Når avgjørelser og prioriteringer studeres i etterkant, er det aldri vanskelig å se at valg kunne vært annerledes. Fasisiten er dessverre i ettertid et godt hjelpemiddel i så måte. Når jeg er her i dag, er det fordi jeg ønsker å bidra til å gjøre norsk sikkerhet og beredskap og arbeidet med dette bedre. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det saksordfører Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 15 minutter til disposisjon. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder, og takk for redegjørelsen.

Du var inne på dette med manglende kriseforståelse. Hvor stort fokus hadde du selv på dette i din tid som leder av POD?

Ingelin Killengreen: Jeg mener jeg hadde et stort fokus på det i den forstand at den særskilte beredskapsenheten i Politidirektoratet holdt meg løpende orientert, at jeg fulgte arbeidet med det nye beredskapssystemet til politiet tett da det ble utarbeidet, og at jeg fikk rapporteringer om avvik.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men hvordan arbeidet du for å få hele organisasjonens fokus på dette?

Ingelin Killengreen: Måten vi arbeidet på, var ikke minst gjennom å utarbeide et godt planverk og følge opp innholdet i de årlige øvelsene til politiet. Jeg var med når det gjaldt planleggingen av stabsøvelser, jeg deltok i øvelser ute, og jeg besøkte også med jevne mellomrom enheten i Stavern der politidistriktenes ledelse kom til stabsøvelser. I tillegg ble det tatt opp på politisjefsmøter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Synes du at politiet øvde nok på skarpe oppdrag og dette som har med terroranslag å gjøre? Ble det gitt rom for nok øvelse?

Ingelin Killengreen: Jeg tror det er vanskelig å gi et helt klart svar på det, for jeg mener at ideelt sett burde politiet ha øvd mer, men det var et spørsmål om hva som var praktisk mulig. Det har å gjøre med det at å ta folk ut i øvelse, betyr at det er færre folk på tjeneste. Det var hele tiden en vurdering av hva vi har mulighet for å gjennomføre hvis vi også skal løse de andre oppgavene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så det handler ikke om økonomi først og fremst? Det er mer praktisk?

Ingelin Killengreen: Indirekte handler det om økonomi, for hvis du tar folk ut av tjeneste når de går på døgnsett, må du erstatte dem med noe annet. Da har du for lite bemanning, og du har for lite penger.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du nevnte oppdraget som Statsministerens kontor ga Politidirektoratet i 2004. Dere fikk da i oppdrag å arbeide med regjeringens sikkerhet i vid forstand. Det var dere som hadde hovedansvaret for det, men reagerte du på at verken Justisdepartementet eller FAD var involvert?

Ingelin Killengreen: Nå var nok Justisdepartementet involvert, for vi ble innkalt til et møte på Statsministerens kontor, og i det møtet var assisterende departementsråd i Justisdepartementet til stede og fikk presentert oppdraget, som også vi fikk. Jeg reagerte ikke noe spesielt på det, siden Justisdepartementet var til stede, og siden oppdraget ble gitt til politidirektør og forsvarssjef fordi – slik jeg oppfattet det – vi hadde miljøer og kompetanse til å kunne utføre arbeidet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dere forholdt dere jo til Statsministerens kontor, og i din redegjørelse så synes du det var litt spesielt. Var det noe du tok opp med Statsministerens kontor?

Ingelin Killengreen: Vi syntes det var litt spesielt, fordi vi var vant til at denne typen oppgave alltid kom fra Justisdepartementet. Vi fikk forklart at statsministeren hadde tatt dette initiativet – som for øvrig var prisverdig – og at Statsministerens kontor ville ha rapporten til seg og selv ville orientere Justisdepartementet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du registrerte at det var en viss irritasjon i Justisdepartementet over at POD hadde fått dette oppdraget direkte fra SMK, med beskjed om at det ikke skulle omtales. Tok du dette opp med SMK, for å sikre at rolleforventningene ble avklart?

Ingelin Killengreen: Jeg mener at jeg meldte tilbake at det var en viss irritasjon. På den andre siden var assisterende departementsråd til stede i møtet hvor vi fikk oppdraget, slik at Justisdepartementet jo var involvert. Den reaksjonen jeg pekte på, var nok snarere knyttet til embetsverket lenger nede i systemet. Jeg var som politidirektør vant til at jeg konsekvent og alltid rapporterte til Politiavdelingen og ikke høyere opp.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg vil gjerne innom det møtet du hadde med byutviklingskomiteen, for det virket som du ikke var helt fornøyd med tingenes tilstand, for å si det mildt. Kunne du ha gjort noe annerledes for å få Oslo kommune til å få en større forståelse av hvor viktig det var å stenge Grubbegata?

Ingelin Killengreen: Jeg syntes det var vanskelig. Jeg ble anmodet om å be om et møte med byutviklingskomiteen. Det gjorde jeg selvfølgelig, med utgangspunkt i at Statsministerens kontor mente at det var viktig at politiet, med kompetanse på sikkerhetsspørsmål, kom. Jeg hadde med meg min beredskapssjef. Vanskeligheten var for så vidt komiteens – eller det var jo bare deler av komiteen – sammensetning, og det at vi da vi kom, fikk beskjed om at møtet ikke kunne behandle graderte opplysninger. Forutsetningen hadde jo nettopp vært at de skulle kunne behandle det, fra vår side. Vi understreket veldig sterkt at dette var viktig, og var tydelige på hvor viktig vi syntes det var, men vi la altså ikke frem gradert informasjon – kunne ikke gjøre det – men viste et scenario som var knyttet til effekten av bomber.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du nevnte også at det var barn til stede, at det også var en av årsakene til at du følte at det var vanskelig å gi nok av den informasjonen som du egentlig kom for å gi?

Ingelin Killengreen: Det er riktig – når det var en tenåring til stede, var det litt vanskelig å gi uttrykk for detaljer om alvoret i saken. Men jeg mener vi understreket saken meget sterkt, og jeg mener også at det ligger en viss effekt i at vi kom der som de øverste ansvarlige for beredskap i Politidirektoratet og ba kommunen om å følge vårt råd.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Vi hadde også Oslo kommune til høring her på fredag, og byrådslederen ga uttrykk for at hvis Oslo kommune hadde fått nok informasjon om hvor viktig det var sett i et beredskaps- og sikkerhetsperspektiv å stenge Grubbegata, ville kanskje Oslo kommune ha håndtert den saken annerledes. Hva er din reaksjon på det?

Ingelin Killengreen: Jeg synes nok i utgangspunktet at det forholdet at vi kom der på såpass høyt nivå i politiet og sterkt understreket at Grubbegata måtte stenges, indikerte at det var et alvor i saken. Jeg har også lyst til å si at da jeg på et senere tidspunkt tok dette opp med ordfører Fabian Stang, var det overhodet ikke tvil hos ham. Han reagerte umiddelbart og sa at dette må vi følge opp.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du kunne ikke fra helt fra starten gått til ordfører eller byrådsleder? Du gikk til byutviklingskomiteen. Du vurderte aldri å ha det litt høyere opp?

Ingelin Killengreen: Der var mitt utgangspunkt at oppfølgingen av denne saken lå i FAD. Jeg fikk en anmodning fra Statsministerens kontor. Jeg oppfattet det dit hen at her var det et spørsmål om politisk kontakt, men at man ønsket at jeg skulle ta denne kontakten mot byutviklingskomiteen. Jeg gjorde det jeg ble bedt om, og jeg engasjerte meg ikke slik at jeg valgte andre enn dem Statsministerens kontor ba meg ta kontakt med.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men sånn i ettertid, når du ser hvor lang tid det har tatt å stenge Grubbegata og alle de prosessene som man gikk inn i, ser du nå at ting kunne vært gjort annerledes?

Ingelin Killengreen: Jeg synes alltid det er vanskelig å spekulere i slike forhold. Jeg tror jeg forholder meg til at jeg gikk til byutviklingskomiteen, og at jeg gjorde mitt beste for å understreke alvoret i saken.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til noe helt annet: Du sier også i din forklaring til Gjørv-kommisjonen at du ble overrasket over at politiet hadde brutt instruksjonen «skyting pågår». Hva tror du er årsaken til at det skjedde?

Ingelin Killengreen: Det synes jeg er vanskelig å ha noen formening om. Jeg har lyst til å understreke at da jeg sa det til kommisjonen, gjorde jeg også uttrykkelig oppmerksom på – jeg fikk spørsmål om det – at min kunnskap om dette var begrenset til avisomtalen av dette. Så jeg kjente ikke detaljene på det, men jeg fikk altså et spørsmål. Det overrasket meg fordi jeg mente at den instruksjonen var tydelig kommunisert til politilederne ute. Men jeg har altså ikke kunnskap om hva som var årsaken til det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dette med «skyting pågår» og dette med å gi politiet nok ressurser til skytetrening, var det noe du var opptatt av og fulgte opp i din tid som politidirektør?

Ingelin Killengreen: Jeg fulgte det opp i den forstand at jeg var engasjert i hvilke forhold man skulle ha inne i den årlige 40-timerstretningen som alt operativt personell får. Jeg fikk også informasjon om hva som var inne i treningen for utrykningsenhetene, og jeg fikk informasjon om og fulgte med på beredskapstroppen, som trener 50 pst. av tiden. Jeg fulgte med på at Oslo politidistrikt opprettholdt sitt omfattende treningsprogram, som, så vidt jeg husker, er på 80 timer og ikke 40 timer. Så om jeg ikke fulgte alle detaljene i det, fulgte jeg det slik at jeg hadde kunnskap om at treningen foregikk.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du mener at den treningen som ble gitt, var nok? Altså trening, da snakker vi om alt det en politibetjent må trene på, og ikke bare skytetrening, men alt annet også.

Ingelin Killengreen: I ettertid er det selvfølgelig alltid enkelt å si at vi skulle ha trent mer. Jeg mente, den gangen, at det var – jeg mener at det var vanskelig å få til mer enn 40 timers trening per år for den enkelte polititjenestemann, rett og slett fordi vi ikke hadde bemanning og ressurser til mer, og for så vidt kan man si at norsk politi trener mer enn andre lands politi. Det hadde vært ønskelig å trene mer, men det er altså noen begrensninger.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du nevner at PODs rolle, deres rolle som politifaglig instans, ble svekket ved at Justisdepartementet tok dette tilbake. Hvis det er slik at

du følte deg så, jeg holdt på å si, kneblet, hvorfor ønsket du å ta en lengre åremålsstilling enn det som egentlig var mulig etter loven?

Ingelin Killengreen: Jeg tok disse spørsmålene opp i dialog med Justisdepartementet, og da vesentlig med Politidirektoratet i Justisdepartementet, at jeg mente at Politidirektoratet burde få noe større spillerom. Når jeg valgte å sitte lenger, var det med utgangspunkt i at jeg fortsatt mente at jeg hadde noe å gi, og at jeg brant for at etaten skulle få bedre arbeidsforhold og få bedre ressurser. Jeg ønsket rett og slett å bidra til det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men du følte at Justisdepartementet på mange måter detaljstyrte POD og dette som har med det politifaglige å gjøre?

Ingelin Killengreen: Det er riktig at det var en utfordring at Politidirektoratet fikk veldig mange resultatmål som skulle følges opp, faktisk i perioder i overkant av 120. Jeg presenterte det som en meget stor utfordring når man skal lede en etat og få til balanserte resultater. På den andre siden har jeg også forståelse for at den politiske ledelsen i departementet følte behov for å levere på alle de detaljerte problemstillingene som politiet står overfor. Det er et svært arbeidsområde.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det er et svært arbeidsområde – noe er veldig synlig, og noe er ikke synlig. Følte du at det var lettere å få bevilgninger til det som ga en politisk gevinst, det som var tydelig og synlig, og mindre forståelse for de prosjektene som kanskje ikke var så synlige – jeg tenker da bl.a. på IKT?

Ingelin Killengreen: Det er klart at det er vel alltid en utfordring at man ønsker å bevilge de stedene hvor det er mest tydelig hvis man ikke bevilger. Slik har det vel alltid vært.

Møtelederen: Takk.

Da er det Arbeiderpartiet, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Martin Kolberg deler muligens noe av sin tid med Jette F. Christensen. Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Killengreen, det er vel ingen i vår nære fortid som representerer politiet sterkere enn det du gjør, med alle de verv som du har hatt i politiet, og nå da også som tidligere politidirektør – vår første, og over en lang periode. Derfor vil jeg begynne mine spørsmål til deg med å be deg om å definere din rolle som politidirektør, og hvilke tanker du hele tiden har hatt knyttet til å oppfylle de politiske mål som departement og storting har bestemt.

Ingelin Killengreen: Som politidirektør var jeg den øverste faglige leder av politiet og sjef for Politidirektoratet. Min hovedmålsetting har hele tiden vært å oppfylle de krav og pålegg som storting og regjering har gitt, i den forstand at de prioriterte målene måtte nås, sam-

tidig som jeg har forsøkt å få til et politi som leverte balansert innenfor hele sitt ansvarsområde – en stor utfordring med et politi som har flere oppgaver her i landet enn politi i andre land, noe som gjør at det er meget stor spredning både på kompetanse og oppgaver. Men jeg har hele tiden forsøkt å følge opp målene fra storting og regjering.

Martin Kolberg (A): Betyr det at du definerer deg på en slik måte at du sitter med et konkret ansvar, selv om det selvsagt er slik at det er regjering, justisminister og storting som har det overordnede ansvaret, men at du også har et personlig, direkte ansvar?

Ingelin Killengreen: Som politidirektør har alt som skjedde i politiet i den perioden jeg var leder, skjedd under min ledelse, og er da også mitt ansvar.

Martin Kolberg (A): Dette er jo forklart, vi er klar over det, men jeg vil at du – når du sitter her overfor Stortinget med denne bakgrunnen og det ansvaret du nå selv har definert – sier hva grunnen var til at det ikke fungerte som det skulle den 22. juli.

Ingelin Killengreen: Jeg mener at det var sammenlagte årsaker til det. Så ber jeg om forståelse for at selve operasjonen har jeg ikke ledet, og jeg var ikke inne i den.

Martin Kolberg (A): Du får bare en begrenset forståelse fra meg på det punktet, for jeg tror at du etter så mange år som politiets øverste sjef, har så mye kunnskap om hvordan ting fungerer, at bortsett fra detaljene – som jeg respekterer at du ikke skjønner – vil jeg likevel nå ha din mening overfor Stortinget om hvorfor det ikke fungerte.

Ingelin Killengreen: Jeg kan mene noe om de tingene jeg har forutsetning for å uttale meg om. Det er for det første kritikken mot IKT-systemene, som har vært behandlet før i denne komiteen. De var utdaterte, de burde vært skiftet ut tidligere. Så gjelder det kritikken mot nødnettet. Det er klart at det var en stor utfordring at folk ikke kunne snakke sammen, og det ble – så vidt jeg har forstått – kommunikasjonssvikt som følge av dette. Så registrerer jeg også at planverket ikke ble satt i verk. Det synes jeg det er vanskelig å ha noen oppfatning om. Det var et oppdatert og etter mitt syn godt planverk. Det var også øvet på det. Jeg har ikke noen annen forklaring enn at når situasjonen er ekstrem, er det ikke alltid like lett å gjøre som man skal, etter boken.

Martin Kolberg (A): Så du mener med andre ord, Killengreen, at politiet ikke besto sin egen prøve? Det er jo det du sier, er det ikke?

Ingelin Killengreen: Jeg sier at denne saken var så stor og komplisert at ting ikke gikk som de skulle, og så er det sammensatte årsaker til det.

Martin Kolberg (A): For stor for politiet, da?

Ingelin Killengreen: Jeg registrerer at også andre land som har opplevd tilsvarende, har gjort de samme erfaringer som oss. Det skal ikke være noen unnskyldning. Jeg mener vi burde gjort det bedre. Det gjorde vi ikke.

Martin Kolberg (A): Vi har også god kunnskap om andre land. Komiteen har bl.a. besøkt Spania og fått mye informasjon om dette, så det respekteres og forstås.

Det neste feltet jeg vil ta opp med deg, er prioritering av ressurser. Du har allerede nå vært inne på dette med nødnett, som vi har hørt mye om, sett mye om og kan mye om, vil jeg si. Hvorfor prioriterte du ikke nødnett, slik at vi hadde kommet lenger med det i din periode?

Ingelin Killengreen: Nødnett ble jo ikke drevet av Politidirektoratet, men av Justisdepartementet. Vi var i utgangspunktet – det er riktig – uenig i måten nødnett ble lagt opp på, og vi hadde et annet forslag. Så snart beslutningen om nødnett var tatt, mener jeg vi fulgte det opp, og faktisk er det slik at også i min tid lå politiet først i løypen – og ligger fortsatt først i løypen – når det gjelder gjennomføringen. Vi ba om, og fikk anledning til, å kjøre foran programmet på flere områder, fordi nødnett var så sterkt ønsket. Så jeg mener vi fulgte opp – alt vi kunne – Justisdepartementets og Direktoratet for nødkommunikasjons prioriteringer.

Martin Kolberg (A): Så det er en misforståelse fra f.eks. min side når jeg hører polititjenestemenn sier at nødnett bare kan realiseres hvis alle bevilgningene kommer utenfor politiets ordinære rammer?

Ingelin Killengreen: Det er klart at det var en belastning at deler av nødnett måtte dekkes innenfor rammen. Det ble også gjort.

Martin Kolberg (A): Misforsto jeg også det du – iallfall indirekte – sa om at politidekning er den viktigste prioriteten med tanke på å håndtere både alminnelig politiberedskap og den spisse delen av beredskapen? Er det en misforståelse, eller er det riktig?

Ingelin Killengreen: Jeg er litt usikker på hva som menes med politidekning, men vårt utgangspunkt var at hvis nødnett skal fungere, må det fungere meget godt internt i politiet. Politiet bruker 98 pst. av tiden på nødnett til intern kommunikasjon. Da er det enda viktigere enn at nødnett fungerer i samarbeid med de andre nødetatene, i den forstand at hvis det fungerer på det siste området og ikke på det første, har ikke politiet fått den dekningen de skal ha. Hvis det var det som var spørsmålet, er dette mitt svar.

Martin Kolberg (A): Ja det var det som var spørsmålet.

Det er selvfølgelig – og det har vi alle respekt for – en stor oppgave å være politidirektør og prioritere. Men uav-

hengig av de politiske beslutningene – eller riktigere sagt, innenfor den rammen som de politiske beslutningene setter – er det ikke slik å forstå, slik vi nå er organisert i Norge, at politidirektørens oppgave er å makte å prioritere disse oppgavene på best mulig måte – til enhver tid?

Ingelin Killengreen: Det er helt riktig. Det er politidirektørens oppgave å prioritere oppgavene på en best mulig måte. Det som har vært utfordringen de senere årene, er at resultatmålene har vært så mange at det har vært lite rom for prioriteringer, og det har vært vanskelig å kunne prioritere noe ned. Det er en utfordring jeg har tatt opp med Justisdepartementet en rekke ganger, og som Justisdepartementet også har vært enig i, slik at vi i fellesskap har arbeidet for å få til en bedre situasjon, med muligheter for mer aktiv prioritering i politidistriktene.

Martin Kolberg (A): Dette spørsmålet om detaljstyring er selvfølgelig et sentralt spørsmål for oss når det skal plasseres ansvar til slutt i denne saken – det forstår alle. Jeg vil si at du uttaler deg litt på begge sider av streken, for å si det litt enkelt. På hvilke punkter i samarbeidet – spesielt med tidligere justisminister Storberget – er det at du kan si at han har detaljstyrt deg slik at det har hemmet deg som politidirektør?

Ingelin Killengreen: Jeg har full respekt for den politiske styringen og prioriteringen av politiet. Jeg mener faktisk det er helt avgjørende når det gjelder å styre landets sivile maktapparat. Styringen gikk mye på prioriterte prosjekter som brukte opp driftsmidlene i sin alminnelighet, og på prosjekter som for så vidt var viktige. Vi ville fra et faglig synspunkt kanskje vurdert dem noe annerledes, men jeg har full respekt for at disse politisk ble ansett som viktige.

Martin Kolberg (A): Men Killengreen, dette må vi få vite: Var dette en måte å styre direktoratet på som gjorde det veldig vanskelig for deg å være politidirektør, og førte dette bl.a. fram til at det ikke fungerte 22. juli?

Møtelederen: Tiden er ute, så da trenger vi et kort svar.

Ingelin Killengreen: Det vanskeliggjorde min oppgave at jeg hadde så mange detaljerte mål, og da også begrenset handlekraft. Om det hadde konsekvenser for 22. juli, vil jeg ikke spekulere i.

Martin Kolberg (A): Nei. Bortsett fra det siste, var dette et ja eller et nei-svar?

Ingelin Killengreen: Det er et spørsmål man ikke kan svare ja eller nei på.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål, og det er det jeg som skal gjøre, så da tar Lundteigen over klubba.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder.
Da går ordet til Fremskrittspartiet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det. Vi har jo, som du merker, ganske liten tid, så jeg håper du kan svare så kort og konsist som mulig.

Gjørv-kommisjonen konkluderer egentlig med at politiet sviktet fra topp til bunn. Er det politidirektørens ansvar, eller er det Justisdepartementets?

Ingelin Killengreen: Politidirektøren har, som øverste leder for alt som skjer i politiet, ansvaret, men det ligger selvfølgelig også et ansvar på Justisdepartementet for styringen av politidirektøren og Politidirektoratet.

Anders Anundsen (FrP): Jeg leser i dine forklaringer at du peker ganske ofte i retning av Justisdepartementet når det gjelder detaljstyring og andre forhold. Førte dette til at du ikke fikk gjort jobben din som politidirektør?

Ingelin Killengreen: Det førte nok til at jeg ikke fikk gjort en del av de tingene jeg mente var viktige.

Anders Anundsen (FrP): Så hvis Justisdepartementet ikke hadde blandet seg så mye inn i den jobben du skulle gjøre, som du hadde ansvaret for, og som du må ta ansvaret for, hadde situasjonen i politiet vært annerledes?

Ingelin Killengreen: Justisdepartementet må nødvendigvis blande seg inn, og det er viktig at de blander seg inn som politisk overordnet. Men det vil alltid være et spenningsforhold mellom det politiske og det faglige. Det var det også her, og det var gjenstand for mange diskusjoner mellom meg og Justisdepartementet.

Anders Anundsen (FrP): Vi skal ha et litt annet tema – og kommer tilbake til dette litt senere. Men forventet du som politidirektør at dine egne politimestre var oppdatert på politidistriktenes kriseplanverk?

Ingelin Killengreen: Det gjorde jeg.

Anders Anundsen (FrP): Gjorde du noe spesielt for å forsikre deg om at de faktisk var det?

Ingelin Killengreen: Dels ved det styringsopplegget som var satt i verk av beredskapsseksjonen i Politidirektoratet, dels ved å være ute og delta på øvelser, og dels ved å ta det opp i politisjefmøtene.

Anders Anundsen (FrP): Var det på noen av de oppfølgingsrundene klart at noen politimestre ikke hadde den oversikten du forventet at de skulle ha over eget planverk?

Ingelin Killengreen: Vi hadde noen eksempler på det, og da ble de fulgt opp tett i ettertid.

Anders Anundsen (FrP): Med det som resultat at de da skulle kunne jobben sin skikkelig?

Ingelin Killengreen: Ja, ved at de måtte delta i øvelser og på kurs.

Anders Anundsen (FrP): Var Refvik, da han ble din assisterende politidirektør, oppdatert på PODs kriseplanverk?

Ingelin Killengreen: Det var han.

Anders Anundsen (FrP): Var han deltakende i øvelser knyttet til forhold når stab ble satt f.eks., så han kunne sin egen rolle i den situasjonen?

Ingelin Killengreen: Både han og jeg møtte når stab var satt.

Anders Anundsen (FrP): Så det var ingen tvil om hans kompetanse når det gjelder planverket?

Ingelin Killengreen: Jeg opplevde det ikke slik – nei.

Anders Anundsen (FrP): Målstyringsutfordringen, 120 mål for politiet, er jo egentlig en umulig oppgave, og det er vel det du for så vidt har sagt i din forklaring til Gjørv-kommisjonen også. Du sier at du var veldig tydelig overfor departementet på at dette måtte ryddes opp i. Var du så tydelig at departementet ikke kunne misforstå deg?

Ingelin Killengreen: På det er svaret ja.

Anders Anundsen (FrP): Du er også tydelig på at du hele tiden kommuniserte med Politiavdelingen i Justisdepartementet. Hadde du aldri møter med justisministeren hvor du ga uttrykk for disse bekymringene, når du ikke fikk gehør i linje?

Ingelin Killengreen: Jeg hadde fastlagte møter under Dørum en gang i måneden. Under Storberget ble det etter hvert en gang annenhver måned. Han møtte ofte ikke selv, han møtte med en statssekretær. Men disse spørsmålene ble også tatt opp da.

Anders Anundsen (FrP): Så det er ingen tvil om at politisk ledelse hadde samme kunnskapsnivå om de utfordringene som Politiavdelingen i Justisdepartementet hadde?

Ingelin Killengreen: Jeg ga iallfall uttrykk for det og mener at jeg var tydelig.

Anders Anundsen (FrP): Og det gjelder både målstyringen, behovet for investeringsbudsjett, utfordringene i styringssystemet osv.?

Ingelin Killengreen: Jeg mener ja.

Anders Anundsen (FrP): Det var veldig viktig når det gjelder ansvars plassering, forstår du. Du var opptatt av at du skulle få til et investeringsbudsjett for politiet, men fikk ikke gehør. Hva opplevde du er hovedårsaken til at dere ikke skulle få et eget investeringsbudsjett – med det enorme investeringsbehovet dere egentlig sto overfor både når det gjaldt IKT og utstyr?

Ingelin Killengreen: Jeg opplevde å få forståelse i Jus- tisdepartementet for at det var ønskelig med et investeringsbudsjett, og jeg opplevde også at det var budsjettekniske grunner og andre forhold som gjorde at vi ikke fikk det til.

Anders Anundsen (FrP): Litt av utfordringen er jo, som du tidligere har vært inne på, at det var en utfordring å få frigjort midler til investeringer, fordi det politisk var et krav om at det f.eks. skulle være flere politifolk ute i gate- ne. Anstein Gjengedal har i avisene gitt uttrykk for at det er like mange politifolk i oslogatene nå som det var for ti år siden, hvilket betyr at den satsingen umulig kan ha gitt det resultatet. Men jeg synes det fremstår som litt under- lig, for de to tingene henger jo sammen. Hvis man får et effektivt, moderne IKT-system, vil jo det frigi politikraft. Vil det ikke det?

Ingelin Killengreen: Jeg mener det. Det var også grun- nen til at vi mente det var viktig å prioritere IKT-systeme- ne. På den andre siden var det jo en utfordring at hvis man skulle gjøre det, måtte man altså trekke ned på driftsbud- sjettene til politidistriktene. Det var ikke veldig populært, og det var vanskelig politisk å gjennomføre. Derfor fikk vi beskjed om at politidistriktene hvert år skulle ha minst like mye penger som året før. Da var det ikke tilstrekkelig midler igjen til investeringer.

Anders Anundsen (FrP): Men var politimestrene enig i din prioritering av nytt IKT-system og investeringer i utstyr?

Ingelin Killengreen: Det siste året, da vi gjennomførte det og tok av driftsmidlene, var de enig i det. Da var også faktisk fagforeningen enig i det. Men det tok en viss tid før det ble modnet, for å si det slik. Jeg har forståelse for det, for driftsbudsjettene i politidistriktene var stramme.

Anders Anundsen (FrP): Jeg var en liten runde innom riksalarm, for det systemet kunne jo ha en veldig viktig funksjon. PDMT var veldig tydelig på at det systemet som ble valgt, var for dårlig. De ga veldig klare signaler over- for Politidirektoratet om at det ikke kom til å fungere etter hensikten. Var du kjent med det?

Ingelin Killengreen: Jeg var ikke kjent med det.

Anders Anundsen (FrP): Er det en feil i styringssy- stemet som gjør at du ikke var kjent med det?

Ingelin Killengreen: Det skjedde under min ledelse, og derfor er det mitt ansvar. Men jeg personlig var ikke kjent med det; jeg trodde faktisk at systemet virket.

Anders Anundsen (FrP): For å stille spørsmålet annerledes: Burde du vært kjent med det?

Ingelin Killengreen: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Vil du lytte til disse innsi- gelsene fra PDMT? Jeg må jo si at det er litt spesielt i 2010–2011–2012 å vite at man har et riksalarmsystem som er basert på e-post, som på en måte har overtatt for faks. Det er relativt umoderne. Du har vært veldig opptatt av moderne IKT, varsling osv., og derfor synes jeg den dia- logen mellom POD og PDMT virker veldig merkelig. Er den merkelig?

Ingelin Killengreen: Jeg er veldig overrasket over at jeg ikke kjente til det. Det er klart at hvis jeg hadde fått det presentert, ville jeg gått inn i det og sett på det. Nå kjenner jeg ikke nok til det til å kunne si ja eller nei til om det skulle gjennomføres, men jeg er enig i at jeg burde visst det.

Anders Anundsen (FrP): Men det er helt åpenbart at man ikke kan ha et sånt system uten å teste det, f.eks. Er du enig i det?

Ingelin Killengreen: Det er jeg helt enig i. Jeg husker også at det ble tatt opp på et politisjefmøte, med ansvar for politimestrene til å teste systemet.

Anders Anundsen (FrP): Når dette systemet ble satt i verk, var det jo flere forskjellige måter å løse det på. Jeg opplever at det var kostnadene ved å innføre et bedre sy- stem som førte til at man valgte denne e-post-modellen. Er det riktig oppsummert?

Ingelin Killengreen: Det er det nok. Jeg var på et tids- punkt inne i saken ved at jeg fikk en melding om at det ikke fungere godt nok, ga beskjed tilbake om at dette måtte det ryddes opp i, fikk vite at det var to alternativer, at man valgte det rimeligste, og at det var fullgodt. Det er den kunnskapen jeg har om saken.

Anders Anundsen (FrP): Ok.

En helt annen ting, som også forundret meg stort da jeg leste Gjorv-kommisjonens rapport, var – og det har også ført til at komiteen har stilt noen spørsmål til statsråden knyttet til forholdet med ordre i politisystemet; en forut- setter jo at ordre i politisystemet blir fulgt: Det var en kon- kret situasjon hvor operasjonslederen i Asker og Bærum til sine tre patruljer sa at de skulle avbryte sine opp- drag. Samtlige lot være å følge opp det. Kjenner du deg igjen i et politi hvor patruljene på eget initiativ overkjører operasjonslederens beordringer?

Ingelin Killengreen: Det gjør jeg ikke. Jeg har jo også vært politimester i Oslo, og jeg opplevde aldri det.

Anders Anundsen (FrP): Men i dette tilfellet fremstår det jo som om man har relativt høy treffprosent, i og med at 100 pst. lot være å følge beordringen etter at det var allment kjent at det var smelt en bombe i Oslo. Dette får meg til å føle meg litt utrygg, for å være ærlig. Er det grunn til det?

Ingelin Killengreen: For meg er dette et uforståelig tilfelle, og jeg har en erfaring som er helt annerledes, nemlig at ordre blir fulgt.

Anders Anundsen (FrP): Så dette var en helt spesiell situasjon, tror du?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er vanskelig å spekulere i. Jeg kan bare fortelle om min erfaring på området.

Anders Anundsen (FrP): Jeg forstår det.

Litt innom bistandsinstruksen – mot slutten: Et av de punktene hvor det er fremmet kritikk, er at det tok så lang tid før en sendte bistandsanmodning til Forsvaret om håndhevelsesbistand for vakt og sikring. Når dere hadde øvelser, og når du kommuniserte med politimestrene for øvrig, var du tydelig på hvor viktig det var å utnytte Forsvarets potensial hvis en ikke strakk til selv?

Ingelin Killengreen: Ja, det mener jeg at jeg var. Vi øvde også på den prosedyren. Vi øvde ikke minst på tidsbruken, slik at vi skulle klare dette, og der vi på en måte formulerte det: Vi skulle klare å få godkjennelsen innen et kvarter.

Anders Anundsen (FrP): Så det er helt feil når det påstås at det kan skyldes en slags kulturbarriere at bistandsanmodningen fra oslopolitiet og POD kom så sent som den gjorde i dette tilfellet?

Ingelin Killengreen: Jeg ser at det har vært sagt at politiet gjerne ville gjøre jobben selv. Det kan være noe sant i at politiet gjerne ville gjøre jobben selv, men vi øvde på og var helt tydelige på at Forsvaret var en bistandsenhet som skulle benyttes.

Anders Anundsen (FrP): Mange takk.

Møtelederen: Da er tida ute.

Vi takker for spørsmål og svar, og klubba går tilbake til komitélederen. Vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Du har i din forklaring her og tidligere kommet med mye selvkritikk, under formuleringer som «i ettertid», «ønskelig å gjøre noe annerledes» osv.

Føler du at ditt syn på prioriteringer har blitt brakt frem for Stortinget på tilstrekkelig måte?

Ingelin Killengreen: Nå er det jo et system med at Stortinget kjenner ...

Per-Kristian Foss (H): ... bare statsråden. Jeg vet det, men jeg vil ha din vurdering av det. Du har sittet og sett på både storting og styringsverk, antar jeg.

Ingelin Killengreen: Jeg har argumentert sterkt i forhold til Justisdepartementet og ment at det var min arena for å komme med synspunkter, slik vårt system er. Det som i politiet kanskje har vært litt spesielt, har vært at fagforeningen har vært meget sterk og hatt mye større muligheter for å bringe frem sine synspunkter enn politiledelsen.

Per-Kristian Foss (H): Nå er jeg ikke sikker på om akkurat SAS-dagen i dag gjør det til et naturlig punkt. Det er vel også andre fagforeninger som er sterke.

Men du har altså en rekke ganger ment at beredskap og trening har vært for lavt prioritert. Du har bl.a. hatt et annet syn på IKT-investeringer i politiet. Føler du at du har nådd frem til Justisdepartementet i disse sakene?

Ingelin Killengreen: Jeg føler at Justisdepartementet har hatt forståelse for mine synspunkter, men at det kan være andre politiske prioriteringer som gjør at man har fattet andre valg. Slik er nå en gang systemet.

Per-Kristian Foss (H): Føler du at din dialog med justisministeren – det at den bare har skjedd annenhver måned, altså under Storberget, og at den delvis også har skjedd gjennom statssekretær – har svekket din gjennomslagskraft?

Ingelin Killengreen: Det skulle ikke nødvendigvis være slik. Jeg har forholdt meg til fagavdelingen i departementet, som jo skal oppdatere sin statsråd. Jeg har ment det har vært riktig å gå faglinjen i en sånn sammenheng. Jeg tror ingen i Justisdepartementet har vært i tvil om hva jeg har ment.

Per-Kristian Foss (H): Men føler du at ditt budskap nådde frem til Stortinget?

Ingelin Killengreen: Det er vanskelig for meg å spekulere i.

Per-Kristian Foss (H): På et par spørsmål i et møte med byutviklingskomiteen sa du noe som forundret meg lite grann: Du sa at du hadde forberedt deg på å legge frem graderte opplysninger der. Men er bystyrerepresentanter klarert for sånt, da?

Ingelin Killengreen: Da kan jeg ha uttrykt meg litt upresist, men jeg hadde forberedt meg på å gi en inngående redegjørelse til byutviklingskomiteen, slik at de hadde mulighet for å forstå hva dette innebar. Men jeg kunne

ikke fremlegge, og hadde heller ikke med meg, graderte opplysninger.

Per-Kristian Foss (H): Men hva forhindret deg da i å fremføre ditt budskap? Var det noe i det hele tatt – i møte med komiteen?

Ingelin Killengreen: Jeg fremførte mitt budskap. Mitt poeng var vel at jeg kanskje ikke følte at jeg ble forstått.

Per-Kristian Foss (H): Ok.

Du har sagt mange ganger også i ettertid at du mener ting kunne vært gjort annerledes – og det setter jeg pris på, det er en åpenhet og en erkjennelse som denne saken fortjener – bl.a. at det hadde vært ønskelig å trene mer.

Føler du at dette direkte skyldes de mange prioriteringer du fikk på andre områder fra Justisdepartementets side – altså omtrent 120 prioriteringer?

Ingelin Killengreen: Det skyldes nok først og fremst begrensninger i bemanningen, for hvis du skal øve operative tjenestemenn, er de på hele døgnet. Det er altså faktisk over åtte stillinger for å dekke ett vaktskift. Skal du ta dem ut i øvelse, blir det meget omfattende, og vi blir meget sårbare i en sånn sammenheng.

Per-Kristian Foss (H): Du sa jo rett ut tidligere på et tilsvarende spørsmål at det dreide seg om mangel på penger.

Ingelin Killengreen: Mangel på penger og mangel på folk.

Per-Kristian Foss (H): Det siste henger vel sammen, for du pekte jo også på at politiet kunne ansatt flere sivile, idet det utføres mer oppgaver av politiet i dette landet enn i andre land. Det kunne altså vært dekket gjennom andre typer rekruttering enn politifolk?

Ingelin Killengreen: Det er selvfølgelig en problemstilling at politiet utfører en rekke sivile gjøremål, har utlendingstjeneste osv., som faktisk trekker politifolk som kunne vært brukt til operativ tjeneste – hvis politiet ikke hadde disse oppgavene.

Per-Kristian Foss (H): Så over til et annet tema som jeg så vidt var inne på tidligere. Kan du klargjøre hva som var forskjellen på ditt syn og det som ble sluttresultatet på grunnlaget for IKT-investeringene i politiet.

Ingelin Killengreen: Det var vel ikke forskjell i syn utover at jeg mente at vi på et mye tidligere tidspunkt burde få satt av penger til å starte et forprosjekt og en konseptvalgutredning for å komme i gang med fornyelse av IKT-systemene, men at det ikke var tilstrekkelig med midler til det.

Per-Kristian Foss (H): Et par spørsmål om denne såkalte Øvelse Oslo 2006. Hvordan ble læringspunkte-

ne etter denne øvelsen fulgt opp av deg som politidirektør?

Ingelin Killengreen: Vi hadde en evaluering av øvelsen, hvor vi gikk gjennom de svake punktene. Det ble laget et opplegg for hvordan det skulle følges opp, og det ble fulgt opp av beredskapsseksjonen i Politidirektoratet.

Per-Kristian Foss (H): Følte du at denne oppfølgingen var tilstrekkelig?

Ingelin Killengreen: Jeg følte den gang at oppfølgingen var god.

Per-Kristian Foss (H): Du pekte på at i din kontroll med de forskjellige politidistriktene var det noen som sviktet, og det ble satt under øvelser, det ble satt i gang nye øvelser, og det ble arrangert seminarer osv. – som du redegjorde for. Var Nordre Buskerud blant disse distriktene som ikke gjorde en god nok jobb i første runde?

Ingelin Killengreen: Jeg kan ikke huske spesielt Nordre Buskerud. Det var ikke dem jeg pekte på. Da jeg brukte eksemplet, var det ikke Nordre Buskerud jeg tenkte på.

Per-Kristian Foss (H): Nei. Men du kan ikke huske på hvilken liste Nordre Buskerud var under dine mange år i Politidirektoratet?

Ingelin Killengreen: Jeg tror snarere jeg vil si at Nordre Buskerud var en utfordring fordi distriktet var så lite. Det var også årsaken til at Politidirektoratet mente at det burde slås sammen med et annet distrikt. Det var ikke bærekraftig etter min oppfatning.

Per-Kristian Foss (H): Hvor lang tid tilbake ligger den vurderingen din?

Ingelin Killengreen: Den ligger faktisk helt tilbake til den store politireformen på begynnelsen av 2000-tallet, der dette ble foreslått fra Politidirektoratets side.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Hva var dine tanker omkring minimumsbemanning av operativt personell på jobb i politidistriktene?

Ingelin Killengreen: Det var nok i utgangspunktet en viss forsiktighet knyttet til minimumsbemanning, fordi det er ganske stor forskjell fra de minste til de største politidistriktene. Det var opp til den enkelte politimester å vurdere hva som burde være minimumsbemanningen, men det er klart at på operasjonssentralen, særlig i de minste distriktene, var det veldig spedt. Det var også grunnen til at vi mente at distriktene egentlig var for små til å klare seg.

Per-Kristian Foss (H): Og det fortsatte altså gjennom mange år?

Ingelin Killengreen: Det var uenighet med hensyn til det. Jeg har lyst til å si i den forbindelse at i en del av de små distriktene er det svært sjelden at det skjer dramatiske ting. Det betyr at det alltid er en vanskelig avveining om du skal ha tre–fire sittende på vakt og ingenting skjer, når det er behov andre steder. Det er ikke enkle svar på disse problemstillingene.

Per-Kristian Foss (H): I Gjorv-rapporten går det frem flere steder at inntrykket av politiets opptreden under kommando «skyting pågår» var dårlig. Hvordan vurderte du menneskenes kompetansenivå og håndteringen av «skyting pågår»? Var kompetansenivået etter din oppfatning tilstrekkelig – i ettertid betraktet?

Ingelin Killengreen: Nå var jo dette et ganske nytt opplegg «skyting pågår», som vi utarbeidet etter skoleskytingen i Finland, og det var øvet på den. Jeg registrerer i ettertid at dette ikke var bra nok. Jeg trodde da jeg satt som politidirektør at opplegget vi hadde laget, og som vi hadde pålagt politimestrene å øve på, var tilstrekkelig og godt – ikke minst fordi vi hadde gjort det i nært samarbeid med finsk politi.

Per-Kristian Foss (H): Det slår meg, når vi også husker en annen rapport om politiet, en revisjonsrapport, som pekte på at oppklaringen av kriminalitet varierer veldig fra politidistrikt til politidistrikt. Riksrevisjonen var veldig klar på at det ikke skyldes ulikhet i ressurstildeling, heller ikke gjennomgående geografiske forhold som by–land og lignende ting. Men de peker på at det skyldes vel ledelsesulikhet fra distrikt til distrikt. Her har vi nok et eksempel på i og for seg det samme: Du gir ordre, eller det gis ordre, og de følges opp svært ulikt lokalt i de enkelte distrikt. Er det noe med systemet, med ordrelojalitet, som svikter?

Møtelederen: Tiden er ute for lenge siden, så det må bli et veldig, veldig kort svar.

Ingelin Killengreen: Det er nok ikke systemet eller manglende ordrelojalitet, men politimestrene har et meget selvstendig ansvar i eget distrikt, og det er store forskjeller på distriktene – størrelse, kompetanse, osv.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland som har inntil 10 minutter til disposisjon.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det. Naturleg nok blir det ein del snakk om ressursar, men Gjorv-kommisjonen er òg tydeleg på at lærdommen handlar i større grad om leiing, samhandling, kultur og haldningar. Eg vil gjerne at du kommenterer på den konklusjonen frå Gjorv.

Ingelin Killengreen: Jeg tror at årsakene her er sammensatte. Jeg er ikke i tvil om – som jeg også sa i min innledning – at det har vært vanskelig å opprettholde det sterke og nødvendige fokuset på beredskap og risiko i situasjoner hvor det ikke har vært like dagsaktuelt. Så jeg

er ikke uenig i Gjorv-kommisjonens vurderinger på dette punktet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva er då hovudutfordringa i den posisjonen du hadde i ditt system? Kva er kulturen/problematikken der først og fremst?

Ingelin Killengreen: Hovedutfordringen er å holde oppmerksomheten sterkt nok på de viktigste punktene til enhver tid. Det har vært en utfordring i en organisasjon hvor det er så stor spredning på oppgavene – fra det helt skarpe på den ene siden til det lokalt tilpassede politi på den andre siden – og alt skal prioriteres. Det er en hovedutfordring å få en målrettet ledelse av det, og det er en hovedutfordring hele tiden å utvikle ledelsen i politiet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Vil du seia at det målstyringsapparatet du har, bidreg til ei byråkratisering som gjer at det blir mindre effektivitet ut av arbeidet?

Ingelin Killengreen: Jeg mener at mål- og resultatstyring er helt nødvendig i offentlig forvaltning, og at det er en betydelig forbedring i forhold til det vi hadde tidligere. Men jeg mener også at det ligger utfordringer knyttet til det, fordi systemet baserer seg på få og klare resultatkrav og mål, mens politikken vesen ofte er noe annerledes, ved at politikken ligger i detaljene, de dagsaktuelle tingene. Det må man ta høyde for, men det er på en måte i motsetning til mål- og resultatsystemet, for å si det slik.

Hallgeir H. Langeland (SV): Jon Lea i DSB var veldig tydeleg på at det bl.a. i ditt byråkrati er ei ansvarsfråskrivning og ei byråkratisering som er altfor stor, sånn at det blir handlingslamming i systemet. Eg vil gjerne at du kommenterer det.

Ingelin Killengreen: Jeg registrerte det. Jeg kan ikke si at jeg er enig med Jon Lea i den vurderingen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Har du vore i konflikt med DSB på dette punktet?

Ingelin Killengreen: Vi har ikke vært i konflikt, men vi har hatt forskjellige synspunkter på en del områder, det er riktig.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kan du utdjupa ueinigeita litt meir enn det du har gjort?

Ingelin Killengreen: Jeg vet ikke om det er så mye å utdype utover at vi vel fra vårt ståsted har ment at politiet har vært mer sentrale i oppgaveløsningen enn det direktoratet alltid har lagt til rette for. Det er en utfordring når ansvaret er fordelt på mange, vi har ment at det ville være en styrke om kommandoen i sterkere grad lå hos politiet. Det er det primære grunnlaget for uenigheten.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du seier i Aftenposten 20. oktober 2012:

«Det ble forbud mot å utarbeide handlingsplaner i POD, fordi man bare skulle ha politiske handlingsplaner.»

Ingelin Killengreen: Det er vel et sitat fra intervjuet med kommisjonen, så vidt jeg vet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det stemmer.

Ingelin Killengreen: Det er kanskje litt upresist i form av at da POD ble opprettet, laget vi en rekke faglige handlingsplaner på viktige områder som organisert kriminalitet – en rekke slike områder. Etter hvert ble det endret: Justisdepartementet ønsket å stå som ansvarlig for handlingsplanene, slik at Politidirektoratet ble gjennomførende, men ikke laget slike planverk selv. De skulle være politiske.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så faglegheita forsvann i politiske handlingsplaner, er det det du seier?

Ingelin Killengreen: Det var selvfølgelig en faglighet innenfor det hele, og vi var med på utarbeidelsen av planene, men det ble ikke egne handlingsplaner for Politidirektoratet mer. Jeg var uenig i det, men jeg har respekt for at Justisdepartementets politiske ledelse mente at dette var den mest slagkraftige måten å gjøre det på.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men du ønsket å behalda det systemet du hadde – er det det du seier – fordi det var bedre og meir effektivt?

Ingelin Killengreen: Vi ønsket å ha muligheten til å lage et større omfang av faglige planer – ja.

Hallgeir H. Langeland (SV): Og det fekk du altså ikkje lov til?

Ingelin Killengreen: Det er riktig at det istedenfor skulle gjøres i Justisdepartementet. Men jeg understreker igjen: Politidirektoratet fikk være med på utarbeidelsen av planene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg var innom ein sommarjobb i politiet. Det som overraska meg mest, var at det var så dårleg IKT-utstyr, og at det ikkje var prioritert – noko fleire her har vore inne på. Er det berre eit spørsmål om løyvingar, eller er det eit spørsmål om di prioritering?

Ingelin Killengreen: Når det gjelder de store systemene, er det et spørsmål om bevilgninger. Det ble gjort en del ting i den mellomliggende perioden, f.eks. bygget man ut et nytt etterretningsregister, for det klarte vi innenfor rammene. Vi lappet også på systemer, men vi laget andre, mindre, operative systemer. Det som var den store utfordringen, var at hele plattformen var så gammel at vi måtte bygge ut et nytt stort system, og det lå kostnadmessig langt over det politibudsjettet kunne bære.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til slutt: Du har vore prisverdig ærleg i det du har sagt. Viss du med få setningar skulle seia kva du absolutt kunne tenkt deg å ha gjort annleis når det gjeld 22. juli – altså før 22. juli – kva ville det vore?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er veldig vanskelig å spekulere i det, men jeg spør meg selv hele tiden om jeg har vært tydelig og klar nok, både i min ledelse av politimesterene og kravene til dem og overfor Justisdepartementet.

Møtelederen: Da er vi kommet til Senterpartiet, og det er Per Olaf Lundteigen som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.
Har du erfaring fra praktisk politiarbeid?

Ingelin Killengreen: Det har jeg ikke. Jeg har vært politimester i Oslo og selvfølgelig vært mye ute med operative styrker, men jeg er ikke politiutdannet, hvis det er det som er spørsmålet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg vet at du er utdannet jurist, men spørsmålet mitt gjaldt det politifaglige. Du var ekspedisjonssjef i Justisdepartementet fra 1988 til 1993, departementsråd i 1994, politimester i Oslo fra 1994 til 2000 og den første politidirektøren fra 10. januar 2000 og fram til du fratradte i 2011. Du er altså en autoritet innafor politiet, og har stor autoritet, sjølsagt, i hele systemet, ut fra den faglige tyngden som det representerer. Er du enig i det?

Ingelin Killengreen: I et system som politiet, som er et ordresystem, er det riktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det vil si at du også har et stort ansvar for den kulturen som råder i politiet i dag?

Ingelin Killengreen: Som leder har jeg ansvar for alt som skjedde under min ledelse i den perioden jeg var sjef.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Kan jeg si at du, ved den måten du framstår på her, og ved den måten du har ledet det på, på sett og vis representerer kulturen i politiet?

Ingelin Killengreen: Det synes jeg er vanskelig for meg å gi et svar på. Jeg har ledet politiet i den perioden, og det som har skjedd der, har selvfølgelig skjedd under min ledelse.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du sa at du brant for at etaten skulle få bedre arbeidsforhold og ressurser, og at du derfor ønsket å fortsette som politidirektør ut over de første åtte åra. På hvilken måten brant du for dette? Brant du fordi det var svakheter i den kulturen du representerte, som du hadde erkjent at du måtte endre?

Ingelin Killengreen: Jeg tror jeg må si at når det gjaldt dette med å få økte ressurser, så gikk ikke det primært på kulturen. Det gikk på IKT-systemene, det gikk på investeringsbudsjettet, det gikk på andre viktige tiltak i politiet. Når det gjaldt kulturen, for å svare på det spesielt, gjennomførte vi parallelt gjennom flere år svære lederutviklingsprogrammer for nettopp å bevisstgjøre ledelsen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du har vært veldig presis på at det var for lite investeringer til Nødnett og IKT og alt det der, og det har vi forståelse for. Samtidig må jo du som øverste ansvarlige leder se til at organisasjonen fungerer bra i dagliglivet, på tross av alle vidervedigheter. For hvis det ikke fungerer bra, kan du jo ikke ta ansvar for å sitte i jobben. Syns du det var fokusert tilstrekkelig på at det skulle fungere bra? Et lite eksempel: En innsatsleder på golvet i politiet må ha ti års politifaglig erfaring, mens en operasjonsleder – hvor stor politifaglig erfaring må vedkommende ha?

Ingelin Killengreen: Det er riktig at en innsatsleder må ha ganske lang erfaring. Når det gjelder operasjonsleder, har det vært gjenstand for diskusjon med henblikk på om man trenger mye erfaring eller ikke. Slik det er i dag – og nå må jeg si at jeg jo ikke har vært i systemet de siste par årene – så trenger ikke en operasjonsleder like lang erfaring som en innsatsleder.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nei, det skal være visst at en ikke trenger, og det er jo noen som mener at det er et av de store, store problemene her.

Du refererer til bærekraftige politidistrikter: Oslo er vel et bærekraftig politidistrikt, som viste seg ikke å funge – med all sin bærekraft. Er du enig i det?

Ingelin Killengreen: Jeg kan ikke si at Oslo politidistrikt ikke fungerer. Hva som skjedde akkurat 22. juli, kan jeg ikke svare på, for da var jeg ikke til stede.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men dette var i relasjon til Nordre Buskerud, et lite distrikt: Nordre Buskerud hadde på den tiden en sjef som hadde begynt i april 2011. Den foregående sjefen, Georg Isdahl, hadde nærmere 22 års politifaglig erfaring gjennom ledelse av distriktet, og gjennom den kompetansen hadde vel han langt bedre forutsetning for å kunne fungere som øverste sjef for Nordre Buskerud. Er du enig i det?

Ingelin Killengreen: Den nye politimesteren hadde tross alt ganske lang fartstid i Oslo politidistrikt før hun ble politimester i Nordre Buskerud.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Syns du de spørsmålene jeg nå stiller, er irrelevante i forhold til den kulturen som er i politiet?

Ingelin Killengreen: Jeg svarer på spørsmålene, jeg vurderer ikke spørsmålene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Jeg har en følelse av at det at du hadde en tidligere politimester i Nordre Buskerud med 22 års fartstid, var en mye større trygghet ut fra erfaring og kunnskap enn en ny politimester – men jeg skal gå videre. Politiet har jo vært en av de store budsjettvinnerne under den rød-grønne regjeringa. Det har vært betydelig økning i de økonomiske ressursene, og i det politiske miljøet har det hele tiden vært et savn etter å finne dette igjen i operativ polititjeneste. Innenfor den realiteten: Hva var det som begrenset det å få flere ut i operativ tjeneste, og at de som var i operativ tjeneste, hadde den kunnskapen de trengte for å løse oppgavene?

Ingelin Killengreen: For å svare for den perioden da jeg satt: Det er helt riktig at det ble gitt mye penger til nye stillinger i politiet. De stillingene var øremerket fra Justisdepartementets side. Veldig mange av dem gikk til utlendingsarbeid. Mange av dem gikk til Kripos og til sentrale enheter. Det betydde at det var ikke slik at enhver ny stilling som det ble bevilget penger til, gikk ut i ordinær gatetjeneste. Så det ble ikke den nettoøkningen i gatetjeneste som man hadde forutsatt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg er klar over at ikke alle stillinger skulle gå til dette, men hovedfokusert var jo nettopp trygghet ute blant innbyggerne, og det er jo det som er blitt påpekt av mange, at dette ikke ga de ønskede resultater. Hva var det som gjorde det?

Ingelin Killengreen: Det var at stillingene gikk til andre ting enn operativ tjeneste ute.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Og dette var altså noe som Justisdepartementet bestemte, som du ikke hadde herredømme over?

Ingelin Killengreen: Det er riktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er det slik at lønns- og arbeidsvilkårene for polititjenestemennene var en del av ditt ansvarsområde, som du i praksis ikke hadde innflytelse på, at dette «løp løpsk», og at driftsutgiftene dermed økte mer enn du hadde forutsatt?

Ingelin Killengreen: Lønns- og arbeidsvilkårene er gjenstand for årlige forhandlinger, så da er det forhandlingsresultatet som blir avgjørende.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvilken rolle hadde du i de forhandlingene?

Ingelin Killengreen: Noen av de lokale forhandlingene gikk naturligvis lokalt i de enkelte politidistriktene. Politidirektoratet hadde ikke forhandlingsrett og forhandlet heller ikke det. Og så har du de sentrale årlige lønnsforhandlingene mellom hovedsammenslutningene som skjer i regi av FAD.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så i de sentrale forhandlingene spilte du da bare en bisitterrolle, eller en rådgiverrolle? Du var ikke direkte involvert der og kunne si fra om at hvis disse kravene blir innfridd, så vil det føre til at vår oppfyllelse av de oppgavene som Stortinget har gitt, blir kraftig svekket? Du kunne ikke påvirke det i vesentlig grad, etter din vurdering?

Ingelin Killengreen: Politidirektoratet var selvfølgelig i rådgiverposisjon – og da gjennom Justisdepartementet. Forhandlingene med hovedsammenslutningene skjedde i regi av FAD.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så du påpekte at dersom disse kravene ble innfridd, så ville det svekke muligheten for å få oppfylt det som var Stortingets vilje, altså å få tjenestemenn ut i gata?

Ingelin Killengreen: Jeg er litt usikker på om jeg forstår spørsmålet, for jeg svarer nå på lønns- og arbeidsvilkår, jeg svarer ikke på fordeling av stillingene. Det er to helt forskjellige spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er lønns- og arbeidsvilkår jeg spør om, og om hvilke konsekvenser de har for den totale ressursbruken i politiet.

Ingelin Killengreen: Hvis det gjelder lønns- og arbeidsvilkår, altså lønnsøkninger, så kom vi med innspill om hva politiet kunne tåle og ikke tåle, men det er en del av det store, sentrale oppgjøret, som jo har helt andre elementer i seg enn bare politilønningene.

Når det gjaldt de lokale forhandlingene som skjedde i politidistriktene, så var det politimestrene som foretok dette. Jeg har også lyst til å si at vi bestilte en egen utredning fra ECON, for å gå igjennom og se på hva politiet brukte pengene til. Interessant nok var konklusjonen at økningen ikke var på lønnsglidning eller ukontrollert lønnsutvikling, men snarere på økte driftsutgifter på helt andre poster. Dette var for øvrig en konklusjon som gjorde at fagforeningen var meget misfornøyd.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Mens du satt som øverste sjef: Hva var da etter din vurdering feil i ledelseskulturen i politiet?

Ingelin Killengreen: Jeg kan ikke peke på at det var noen spesiell feil i ledelseskulturen i politiet utover at politiet hele tiden arbeidet med å bli bedre ledere, fra laveste ledernivå og oppover. Vi kjørte omfattende lederutviklingsprogrammer, der samtlige politimestere ble pålagt å delta. Det var faktisk tvungen lederopplæring som gikk over flere år, med deltakelse som de måtte rapportere på, og vi hadde en egen lederutvikling for alle nye politimestere som kom.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så sjøl det at en innsatsleder må ha polititjenestefaglig erfaring på ti år pluss pluss, og at det er en operasjonsleder som sitter over vedkommende og overstyrer vedkommende og fordeler res-

sursene, ser ikke du som en svakhet i ledelseskulturen i politiet?

Ingelin Killengreen: Ikke som en del av ledelseskulturen, men det blir snarere et spørsmål om å definere stillingskrav til hver enkelt stilling, og det er klart at dette kan det være forskjellige oppfatninger om. Det er meget mulig at vi burde stille strengere krav til operasjonsleder – ikke minst etter erfaringene fra 22. juli.

Møtelederen: Da er det Trine Skei Grande og Venstre, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg tror også jeg vil begynne med dette med kultur – som jo i Gjerv-rapporten ble funnet som en viktig del av det som du kaller årsakssammenhengene: Vi hadde jo en annen evaluering av politiet, nemlig Sønderland-rapporten. Vil du si – sjøl om dette var to ulike mandater – at Sønderland-rapporten skiller seg fra tidligere politievalueringer du har sett?

Ingelin Killengreen: Jeg har sett regelmessige politievalueringer etter hendelser og etter øvelser. Det har vært noe helt annet enn Gjerv-rapporten fordi det har vært rapporter som ...

Trine Skei Grande (V): Men nå spurte jeg om Sønderland-rapporten. Skiller Sønderland-rapporten seg fra andre politievalueringer som du har sett?

Ingelin Killengreen: Den er av en helt annen karakter i den forstand at den var mye mer omfattende – selvfølgelig fordi dette var omfattende. Jeg kan ikke peke på at Sønderland-rapporten har vært noe spesielt, nei, men jeg har sett mer påpekte evalueringer etter hendelser tidligere.

Trine Skei Grande (V): Skjønner du at omverdenen ser på Sønderland-rapporten som et bevis på en kultur som er veldig opptatt av å beskytte seg sjøl – mer opptatt av å beskytte seg sjøl enn å lære av de feilene man gjør?

Ingelin Killengreen: Jeg registrerer at mandatet for rapporten var veldig snevert, og at rapporten da også ble slik.

Trine Skei Grande (V): Syns du det er en kultur i politiet for å kunne si fra? Syns du det er en god varslerkultur i politiet?

Ingelin Killengreen: Jeg opplever at det er en god kultur for å si fra. Jeg opplever at det er en etat med meget sterke personer og meget sterke meninger.

Trine Skei Grande (V): Ja, det har vi skjont, men vi har også skjont at ikke alle politimenn syns det er like lett å si fra. Skjønner du det – ut fra kulturen?

Ingelin Killengreen: Det var resten av svaret mitt, som jeg skulle si, nemlig at jeg er helt sikker på at det i noen

delers av politiet er vanskelig å ta opp spørsmål. Dette har vært en av de tingene vi spesielt har tatt opp i forbindelse med lederutviklingsprogrammer og oppfølging av politimesterne, at det skal være takhøyde, at det er viktig at man kan ta opp saker, og at den gamle politikulturen er en gammel kultur som vi ikke skal ha i dag.

Trine Skei Grande (V): Da du var leder: La du opp til noen varslerstrukturer som gjorde det lett å si fra, eller lagde du kanaler for å varsle, når det var noe man var uenig i?

Ingelin Killengreen: Vi tok opp dette som et spesielt punkt, nemlig at det skulle være rom for varsling, og at det var et lederansvar på alle nivåer å sørge for at varsling fant sted der det var nødvendig, og at man skulle ta opp ting til diskusjon. Vi la også om systemet fra den gamle ordrekulturen – beslutninger skulle tas etter prosesser og i samråd med de ansatte i stedet for en ordrekultur.

Trine Skei Grande (V): Jeg har et spørsmål om dette med politisk styring, om når det er politikere skal komme inn med hensyn til krisesituasjonene. Kan du forklare meg: Hvilke typer politimessige beslutninger er det som krever politiske klareringer?

Ingelin Killengreen: Det var et veldig vanskelig og stort spørsmål. Jeg mener at i forbindelse med kriser krever de store beslutningene politisk klarering. Men det kan ikke føre til at man ikke på ansvarlig faglig nivå tar beslutningene. Jeg synes det er vanskelig å si – jeg må nesten ha noen eksempler for å kunne komme inn i det, og jeg vet ikke helt om jeg klarer å få det opp akkurat her og nå.

Trine Skei Grande (V): Da kan jeg hoppe ett hakk ned. Når er PODs rolle når det gjelder krisehåndtering – hvis jeg da hopper fra Justisdepartementet til POD – kan du beskrive det kort?

Ingelin Killengreen: POD har en klar rolle når det gjelder krisehåndtering, ved at POD har ansvaret for å sørge for at politidistriktene kan fungere og lede og ta oppgaven på god nok måte. POD skal også kunne gripe inn hvis man ser at politidistriktene ikke makter oppgaven eller hvis det er behov for nabo hjelp, slik at flere distrikter skal inn. Det vil også være flere typer beslutninger som krever politisk avklaring, f.eks. i henhold til bistandsinstruksen for Forsvaret, og da må politikerne inn.

Trine Skei Grande (V): Kan du se akkurat det siste du sa, i forhold til når vi vet anmodningsinstruksen kom den 22. juli? Var det riktig håndtert, ut fra din vurdering nå?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er veldig vanskelig å gå inn i det når jeg ikke var til stede der og da.

Trine Skei Grande (V): Ja, men vi vet jo forutsetningene. Vi vet når anmodningsinstruksen kom. Kan du komme med en vurdering av de to punktene?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er vanskelig å gjøre når jeg ikke var der selv og kjenner omstendighetene rundt det som skjedde.

Trine Skei Grande (V): Du sier til kommisjonen om effektiviteten i politiet at

«ledelsen har vært for snill i forhold til fagforeningen».

Du sier at du ikke kjenner til at politiet i andre land stiller de samme kravene som vi gjør, fra fagforeningas side. Er det grunnen til at politiet ifølge kommisjonen var underbemannet 22. juli, f.eks. i Kripos?

Ingelin Killengreen: Nei, det var ikke de spørsmålene jeg tenkte på. Det jeg tenkte på, var at vi har en meget sterk fagforening i politiet – og de gjør jobben sin, for all del – men fagforeningen har også vært så sterk at det ikke er alle ledere som har turt å ta styringsansvaret, og det har vært en utfordring.

Trine Skei Grande (V): Hvordan mener du det burde vært løst?

Ingelin Killengreen: Jeg mener at ledere må styre, de må ikke bare lede.

Trine Skei Grande (V): Så – jeg har noen minutter igjen – litt til sikkerhet i regjeringsskvartalet. Det var jo ikke bare stenging av Grubbegata som tok lang tid, veldig mange av de andre tingene som var i sikkerhetsprosjektet, tok også lang tid. Du sa til kommisjonen at det var «veldig mangel på forståelse». Hvem var det som hadde den manglende forståelsen?

Ingelin Killengreen: Vi opplevde nok at departementskulturen var preget av at sikkerhetstiltak på en måte var litt unødvendige. Og det var litt av den forståelsen som gjenspeilte seg i at da spørsmålet om Grubbegata kom opp, var det relativt kraftige reaksjoner: at politiet var hysteriske, og at dette var helt unødvendig. Det var nok den forståelsen som lå der: at vi har det trygt her hos oss, og dette er ikke noe problem.

Trine Skei Grande (V): Du sa til kommisjonen at du ikke hadde klare nok linjer mellom departementene og hva de hadde ansvaret for. På fredag hørte vi at det var FAD som hadde ansvaret – punktum. Hva konkret er det som fikk deg til å si at det ikke var klare nok linjer?

Ingelin Killengreen: Jeg mente det var helt klart at FAD hadde ansvaret for sikkerheten i departementsbygningene, både det bygningsmessige, fellesareal, uteområder osv., og at det etter systemet ikke var tvilsomt – det var slik. Det mente jeg som politidirektør, og jeg mente det også da jeg kom til FAD. Jeg uttalte det til kommisjonen med utgangspunkt i at FAD på noen nivåer nok var litt mer usikre på hvor langt ansvaret strakte seg: at man hadde ansvar for sikringsprosjektet, men at man kanskje ikke hadde et selvstendig ansvar for all sikkerhet.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stilt spørsmål innenfor sin til-målte tid, og vi skal nå ha en runde med oppklarende spørsmål. Da er det viktig at vi alle spør kort og konkret, og at vi får korte og konkrete svar.

Da er det først saksordfører Bekkevold, deretter Christensen. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Jeg vil tilbake igjen til dette med Justisdepartementets detaljstyring. Du har jo svart på spørsmål knyttet til det at det vanskeliggjorde ditt rom for å kunne gjøre de prioriteringene som du syntes var viktige, men du sa ikke så veldig mye om hva slags prioriteringer det var. Hva var det du ønsket å få gjennomslag for, og hva var det du ønsket å endre på, som du ikke fikk gjort på grunn av Justisdepartementets detaljstyring?

Ingelin Killengreen: Det var vel først og fremst at de mange resultatmålene, rapporteringen på dem og kontrollen av dem gjorde at det tok veldig, veldig mye tid. Utover det mente nok jeg at det burde gått mer ressurser til operativt politiarbeid og noe mindre ressurser til etterforskning, selv om dette er uhyre vanskelige problemstillinger fordi det ikke er tilstrekkelige ressurser til alt. Men jeg mente nok det.

Så var det en del viktige politiske prosjekter som tok mye tid, og så mener nok jeg – mente den gangen og mener i dag – at f.eks. utlendingsbiten ikke burde håndteres av politiet, at en del av de sivile gjøremålene burde gått ut og blitt håndtert av andre.

Møtelederen: Da er det Christensen, deretter har jeg tegnet meg selv – Christensen.

Jette F. Christensen (A): Takk for det.

For meg er det uforståelig når du seier at du meiner det ikkje er nokre feil i leiingskulturen i politiet, når me såg det i formiddag og snakka om kommisjonens rapport og konklusjon, og òg særleg når me her i høyringsrommet tidlegare høyrde Jon Lea svare på spørsmålet om han tenkte at det er ein kultur i politiet som er eit problem for Beredskaps-Noreg. På det spørsmålet svarte han ja. Kan du seie om du er einig eller ikkje einig i det, og seie korleis du trur dette kan ha blitt sånn?

Ingelin Killengreen: Når jeg svarte på spørsmålet om ledelse, sa jeg også samtidig at jeg mener at ledelsen i politiet kan bli vesentlig bedre, men det betyr ikke at jeg mener at ledelsen i dag – eller ledelseskulturen – er feil. Den er ikke god nok, og det er et skille mellom de to. Når det gjelder Leas utsagn om at feil i beredskapen skyldes politiet, så er jeg uenig i hans vurderinger der. Jeg mener at vi kan bli vesentlig bedre i samhandlingen – det kan også politiet, det er ikke tvil om det et øyeblikk – men jeg mener at det kan vi alle sammen bli, og at det er samhandlingen som er den store utfordringen i Beredskaps-Norge.

Møtelederen: Christensen – til oppfølging.

Jette F. Christensen (A): Kva gjorde du for å forbetre det mens du var i denne stillinga som politidirektør? Og så vil eg òg at du skal kommentere den ordrenekten som me såg i Asker og Bærum, og den evinnelege gule lappen som ikkje kom fram dit han skulle, i eit kulturperspektiv.

Ingelin Killengreen: Jeg mener at jeg gjennom mitt samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap tok dette opp i møter. Vi hadde gode og fruktbare diskusjoner mellom Lea og meg med hensyn til hvordan dette samarbeidet burde bli bedre, og diskuterte også nyansene hvor vi faktisk var uenige.

Når det gjelder denne ordrenekten, har jeg vært inne på den før. Ordrenekt er alltid uakseptabelt. For meg var det veldig overraskende å oppleve en ordrenekt – det er ikke min erfaring å oppleve ordrenekt. Den gule lappen synes jeg det er vanskelig å forholde seg til. Jeg registrerer at kommisjonen skriver som den gjør om den, og jeg tror ikke at jeg har kommentarer utover det.

Møtelederen: Du er ikke alene om å ha vanskeligheter med å forholde deg til den gule lappen, har jeg lest i Gjærv-kommisjonens rapport.

Da har jeg tegnet meg selv. Da du snakket med Gjærv-kommisjonen, fikk du fremlagt noen plansjer om når politifolk er på jobb, og når de store hendelsene er, eller behovet for politifolk er. Der er det ikke samsvar. Det er mye folk på jobb i kontortiden og få utenom, mens det er utenom kontortid ting skjer. Hvordan kunne du som politidirektør akseptere at det var greit? Du må jo ha vært kjent med dette. Hvorfor aksepterte du dette? Og i tilfelle du ikke aksepterte det, hva gjorde du for å gjøre det annerledes?

Ingelin Killengreen: Vi tok dette spørsmålet nokså kontinuerlig opp med politimestrene, at tjenestelistene måtte gjenspeile aktiviteten eller gjenspeile politioppgavene, som jo skjer på andre tidspunkter enn når folk vanligvis er på jobb. Så var det en utfordring å få dette til på grunn av arbeidstidsbestemmelsene og det forholdet at det var vanskelig å få til arbeidstidsordninger med fagforeningene som innebar at politiet jobbet så ofte som annenhver helg. Jeg mener at det kunne vært vesentlig bedre, men jeg ser det var utfordringer, og politimestrene slet. Disse forhandlingene skjer lokalt i politidistriktene.

Møtelederen: Men det at politimestrene ikke gjennomførte det du mente var viktig, eller ikke evnet å få det til, er ikke det også ditt ansvar?

Ingelin Killengreen: Alt som skjedde i politiet da jeg var leder, var mitt ansvar, også det at en del av politidistriktene ikke fulgte opp selv om det ble tatt opp med dem gjentatte ganger.

Per-Kristian Foss (H): Hvilken tilbakemelding fikk du på ditt initiativ overfor politiavdelingen på å få enkelte

områder prioritert ned for å kunne oppfylle den samlede prioritering?

Ingelin Killengreen: Vi fikk aldri tilbakemeldinger på nedprioriteringer. Det har vært en gjentakende problemstilling i politiet. Politimestrene ba om å få samtykke til å nedprioritere, og spørsmålet var også oppe med Justisdepartementet, som imidlertid ikke kunne gi oss den typen nedprioritering og sa vi måtte gjøre så godt vi kunne.

Per-Kristian Foss (H): Bare en oppfølging: Følte du at det budskapet nådde politisk ledelse i departementet, eller snakket du bare med embetsverket i politiavdelingen?

Ingelin Killengreen: Jeg følte det nådde politisk ledelse i departementet. Jeg har også forståelse for at det er forferdelig vanskelig å prioritere noe ned.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du forsvarer det mål- og resultatstyringssystemet som du hadde, og meiner at det fungerte godt. Men er ikkje eit sånt system nettopp eit system som gjer at store saker – terrorberedskap og sånt – ikkje kjem inn i statistikken og dermed ikkje blir prioriterte i politiet? Er det ikkje dét det systemet faktisk fører til, at dei store tinga blir borte i dei små som passar i ein statistikk?

Ingelin Killengreen: Jeg forsvarer mål- og resultatstyringssystemet, for jeg vet ikke om noe som er bedre, men jeg er helt klar på at det har sine svakheter. En av svakhetene er at det forutsetter gode målformuleringer. På en del av områdene er det meget vanskelig å utforme det. Beredskap er ett av de områdene, operativ tjeneste er et annet. Det har en tendens til at det blir enkelt å sette opp mål der hvor du kan tallfeste det, som f.eks. i straffesaksbehandlingen, mens det er andre viktige mål som ikke blir styrt, og så må man da kjøre det på siden.

Det er definitivt svakheter, og jeg har brukt mye tid på det. Jeg vet ikke om andre systemer som er bedre enn mål- og resultatstyringen, men den er altså utfordrende.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du har sagt at det er ikke noen feil kultur, den er bare ikke god nok. Du har sagt at det er vanskelig å forholde seg til den gule lappen. Du har sagt at Sønderland-utvalget hadde et for snevert mandat. Det var politidirektøren som den 18. august 2011 ga dem mandatet. Med disse utsagnene dine om at det ikke er feil kultur, det er vanskelig å forholde seg til det, det er et for snevert mandat, burde jeg hatt noen forhåpninger til – hvis du hadde vært politidirektør – at du hadde sagt at mandatet skulle avdekke feil?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er vanskelig å spekulere i det. Jeg sa at mandatet var snevert, og det bærer rapporten preg av. Hva jeg hadde gjort hvis jeg hadde sittet i samme situasjon, ønsker jeg ikke å spekulere i.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg spør likevel, for du er den som har størst erfaring på dette området og dermed de

beste forutsetninger for å lage et mandat som er dekkende. Hvorfor ville ikke du gitt et mandat hvor mandatet var å avdekke feil?

Ingelin Killengreen: Jeg svarte vel ikke på hva jeg ville gjort i den situasjon, og jeg mener det er galt av meg som sitter på utsiden, å være besserwisser i retning av hva jeg ville gjort hvis jeg hadde sittet der.

Trine Skei Grande (V): Jeg har lyst til å bore litt mer i forhold til Sønderland-rapporten som et eksempel på kultur eller som et eksempel på feil mandat. Jeg sitter her med papirene som ble lagt fram på pressekonferansen da Sønderland-rapporten ble lagt fram. På pressekonferansen blir det beskrevet at Storøya var det beste stedet for oppmøte, og det legges fram i dette dokumentet fire grunner til at Storøya var det beste stedet for oppmøte for beredskapstroppen. I Gjorv-rapporten bevises det at oppmøtested Storøya faktisk var en misforståelse. Er det mandatet eller er det kulturen som gjør at når man skal evaluere seg sjøl, finner man fire grunner til at en misforståelse var det beste stedet?

Ingelin Killengreen: Jeg har sett mange evalueringsrapporter i politiet i årenes løp som har vært så selvkritiske at det har nesten vært spørsmål om vi kunne overleve. Så jeg har lyst til å si at politiet har hatt en evne til selvkritikk i evalueringsrapporter.

Så ber jeg om forståelse for at jeg synes det er vanskelig både å gå inn og diskutere mandatet, som er satt opp av min etterfølger, og den rapporten som Sønderland har lagt frem. Jeg kan ha mine personlige meninger om det, men jeg har ikke lyst til å spekulere i det.

Møtelederen: Tiden for oppklarings spørsmål er egentlig ute, men vi har litt romslig tid, og det er to stykker som står igjen – det er Kolberg og undertegnede. Jeg foreslår at vi tar de to spørsmålene, og det er Kolberg først, vær så god.

Martin Kolberg (A): Takk.

Killengreen sier at hun ber om forståelse for at hun har vanskelig for å svare på de spørsmålene som f.eks. kom fra Skei Grande nå, og den gule lappen. Men jeg vil si før vi slutter, at jeg har vanskelig for å forholde meg til at du ikke svarer. Du har vært politiets øverste sjef i så mange år at det måtte være rimelig at du ga en vurdering av de spørsmålene som blir stilt.

Jeg har ett spørsmål til slutt. Vi har snakket mye om IKT og bemanning. Da er spørsmålet mitt: Dette med ledelsesansvaret som politidirektør, har ikke politidirektøren et selvstendig og personlig ansvar for å disponere de ressursene som er stilt til rådighet for direktoratet?

Ingelin Killengreen: Svaret på det er ja. Men samtidig var føringene fra departementet slik at politidistrikterne skulle ha minst like mye som tidligere år, og for øvrig når det gjaldt IKT-investeringene, ble det spesifikt tatt opp med Justisdepartementet om vi kunne ta av driftsbudsjet-

tet for å gjøre dette. Svaret var nei. Utover det er det et selvstendig ansvar, men jeg forholder meg selvfølgelig til de direktivene jeg får.

Så bare helt kort til den gule lappen: I likhet med alle andre synes selvfølgelig jeg at historien med den gule lappen er helt, helt uforståelig og kritikkverdig.

Det ligger mange forhold her som det er grunnlag for å ta kritikk for, men jeg har ikke lyst til å gå inn og karakterisere de oppdragene som ble gitt i forbindelse med selve utførelsen av operasjonen.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg tegnet meg selv. Jeg vil litt tilbake til det spørsmålet jeg stilte i stad, for jeg burde jo forstått at du kom til å svare at du har ansvaret for alt som skjer når det gjelder tjenestelister, også når ikke politimestrene gjør jobben sin. Men det jeg egentlig var ute etter, var om det også uttrykker en utfordring i forhold til den ledelseskulturen som Gjerv-kommisjonen peker på, når du i din kommunikasjon overfor politimestrene er så tydelig på at dette må vi løse, og de ikke klarer å få gjennomført det, eller ikke ønsker å gjennomføre det. Resultatet blir i hvert fall ikke som du som politiets øverste leder sier. Er ikke det også en del av den ledelsesutfordringen som Gjerv-kommisjonen peker på?

Ingelin Killengreen: Jeg er enig i at det er en del av ledelsesutfordringen – i hele organisasjonen politiet, med fra gammelt av sterke politimestre som har full myndighet i sitt eget distrikt og en tilbakeholdenhet når det gjelder å styre direkte, å gripe inn i det som skjer. Det har vært en utfordring hele tiden. Det har vært spørsmål vi har jobbet med.

Det har også vært en utfordring når det gjelder Politidirektoratets rolle og styrking av Politidirektoratet. Jeg har jo ment at Politidirektoratet i noen sammenhenger burde være sterkere og ha anledning til både å overprøve og å gå inn i operative spørsmål. Det har det vært mye diskusjon rundt, og mange har nok vært sterkt uenig i det. Vi har ikke nådd frem i akkurat det spørsmålet, uten at jeg dermed skal si at ting hadde vært mye bedre hvis Politidirektoratet hadde vært sterkere – men det er nå min oppfatning.

Møtelederen: Mange takk for det.

Da er utspørringen over, og vi er kommet til det punkt hvor du kan gi en oppsummering, hvis du ønsker det, på inntil 5 minutter.

Ingelin Killengreen: Mange takk. Jeg takker for spørsmålene som jeg har forsøkt å besvare så godt jeg har kunnet.

Jeg har ikke behov for noen lang avslutning. Jeg har bare lyst til å understreke at jeg i likhet med alle andre opplever 22. juli som en dyp tragedie. Jeg håper virkelig inderlig at både denne høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen og Gjerv-kommisjonens rapport vil kunne føre til at vi om dette skulle skje igjen, noe jeg selvfølgelig håper ikke vil skje, kan klare det på en bedre måte. Det er helt nødvendig for oss alle sammen som

samfunn. Det er faktisk også helt nødvendig for norsk politi.

Takk, møteleder.

Møtelederen: Mange takk for dine viktige bidrag i denne kontrollhøringen.

Vi skal nå ha en pause frem til 11.20.

Høringen ble avbrutt kl. 10.41.

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.20.

Høring med tidligere politidirektør Øystein Mæland og assisterende politidirektør Vidar Refvik

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen med denne kontrollhøringen.

Jeg vil få ønske velkommen til tidligere politidirektør Øystein Mæland og til assisterende politidirektør Vidar Refvik – velkommen til dere.

Jeg skal kort gjenta noen formaliteter: Det er viktig at svarene er korte og konsise. Lampen lyser når det er 30 sekunder igjen, og slutter å lyse når tiden er omme. Vi må huske på å slå av og på mikrofonen – ut fra om vi skal tale eller ikke tale.

Det er lagt opp slik at begge skal få anledning til å gi en innledning på inntil 10 minutter. Jeg har forstått det slik at det er Refvik som skal starte med sin innledning – nei, det ser ut til at det er Mæland som skal starte.

Da gir jeg ordet til tidligere politidirektør Øystein Mæland, vær så god.

Øystein Mæland: Takk, leder.

22. juli-kommisjonens rapport bekrefter med all mulig tydelighet det faktum jeg påpekte på en pressekonferanse 15. mars i år, nemlig at politiet ikke var dimensjonert og forberedt for å håndtere alle følger av en slik ekstrem hendelse som rammet oss 22. juli.

Selv om det regelmessig gjennomføres beredskapsøvelser der det bl.a. trenes på samspill mellom nødetatene og bistand fra Forsvaret, var den virkeligheten som møtte oss 22. juli, et langt stykke unna tenkte øvelses-scenarier som det er trent på. Risikoen for et bombeangrep mot regjeringskvartalet var erkjent, og jeg viser her til det omfattende sikringsprosjektet som Politidirektoratet gjennomførte på oppdrag fra Statsministerens kontor. Men kombinasjonen av en kraftig bombe i regjeringskvartalet og påfølgende massedrap av ungdommer på en fredelig øy i Tyrifjorden lå langt utenfor hva som var mulig å forestille seg i vårt land.

Problemene knyttet til kommunikasjonen mellom de berørte politidistriktene under aksjonene på Utøya er nøye beskrevet i kommisjonens rapport. I politiets egenevaluering, fremlagt 15. mars, er også kommunikasjonsproblemer fremhevet som det mest kritiske området. At Oslo og Nordre Buskerud politidistrikter ikke var i stand til å snakke sammen på et felles nødnett, og det forhold at opera-

sjonssentralen ble overbelastet, bidro til svikt i ledelse og koordinering og tap av tid.

Da politiets egevaluering ble fremlagt 15. mars i år, hadde jeg et sterkt behov for å beklage at vi ikke lyktes med å pågripe gjerningsmannen tidligere enn vi klarte. Jeg sa at det var tungt å vite at liv kunne vært spart hvis gjerningsmannen hadde vært pågrepet før. Det er fortsatt en erkjennelse som det er tungt å bære med seg, både for meg og for alle som var operativt involvert i aksjonen, og selv sagt for alle dem som er direkte berørt som overlevende og pårørende.

Som politidirektør var jeg den første representanten for det offisielle Norge som beklaget at det tok for lang tid før gjerningsmannen ble pågrepet. Jeg var glad for at både justisminister og statsminister fulgte opp med å slutte seg til beklagelsen senere samme uke.

Politiets egevaluering påpekte en rekke svakheter og sårbarheter som ble avdekket denne skjebnesvangre dagen. Kommunikasjonsproblemene rundt selve den operative gjennomføringen er allerede nevnt. Problemene med riksalarmer og kapasitet på nødnummer 112 er vel kjent. Et bredt anlagt prosjekt ble etablert i Politidirektoratet for å sikre oppfølging og gjennomføring av nødvendige forbedringer og endringer.

Det har – nå går jeg litt ut av manus, men vil bare føye til her, siden det var tema under foregående høring – blitt reist kritikk av mandatet for denne egevalueringen. Dette blir sikkert også tema senere, men jeg vil bare si at de temaene som er listet i mandatet, og som man ba om en belysning av, reflekterer det som er satt opp som evalueringstemaer i politiets beredskapssystem. Den såkalte PBS I – denne håndboken som beskriver det øverste nivået av politiets beredskapssystem – var godkjent 1. juli i fjor. Hovedvekten er på erfaringslæring, det er altså en annen metodikk enn den type granskning som 22. juli-kommisjonen har benyttet seg av. Blant annet derfor tok jeg ved fremleggelsen av politiets egevaluering et klart forbehold om at 22. juli-kommisjonens rapport kunne bidra til nye fakta og en bredere vurdering av forhold som berører politiets innsats.

Da 22. juli-kommisjonens rapport ble fremlagt 13. august, var mitt hovedbudskap en tilslutning til kommisjonens hovedfunn om at en raskere politiaksjon var reelt mulig, og at gjerningsmannen kunne vært stanset tidligere. Dette var helt i tråd med beklagelsen jeg allerede hadde gitt. På vegne av norsk politi understreket jeg at vi tok kritikken fra kommisjonen svært alvorlig. Jeg erkjente det tunge ansvaret som plasseres hos politiet for mye av det som gikk galt denne dagen, og jeg sa at vi ville gjøre alt for å følge opp anbefalingene og for å bidra i den kommende debatten om en fremtidig styrket beredskap.

Arbeidet med å lage en omfattende endrings- og utviklingsplan for norsk politi startet umiddelbart, og en skisse skulle etter planen legges frem for justisministeren fredag 17. august. Dagen før innkalte jeg samtlige politisjefer til møte på Gardermoen. Fokus var kommisjonsrapporten, dens konsekvenser for norsk politi og innholdet i den skisse som dagen etter skulle presenteres for statsråden. Det var særdeles viktig for meg å forsikre meg om at hele politisjefsgruppen sto samlet i sin forståelse av alvorret i

kommisjonsrapporten, og at det var denne rapporten som skulle utgjøre grunnlaget for vårt videre arbeid. Dette ble tydelig bekreftet i møtet, som var preget av stort engasjement og høy grad av enighet om veien videre, noe som ga meg et veldig godt grunnlag for arbeidet frem mot møtet med statsråden påfølgende dag. Som alle vet, så jeg samme kveld at det ikke var mulig for meg å fortsette i min stilling fordi det var uklart om jeg hadde statsrådets tillit.

Avslutningsvis vil jeg komme med noen refleksjoner på bakgrunn av mine erfaringer fra hendelsene 22. juli og fra min tid som politidirektør.

Ved større hendelser og beredskapssituasjoner skal Politidirektoratet støtte det eller de berørte politidistrikt som har det operative ansvaret for en bestemt situasjon. Der flere distrikter er involvert, har direktoratet også ansvaret for koordinering. Videre har direktoratet ansvar for situasjonsrapportering til overordnet myndighet. Dessuten går anmodninger fra lokal politimester om håndhevelsesbistand fra Forsvaret som kjent via POD til Justis- og beredskapsdepartementet og derfra videre til Forsvarsdepartementet.

22. juli ble stab satt i Politidirektoratet så raskt dette var praktisk mulig. Stabens mulighet til å fylle sin støtte-, koordinerings- og rapporteringsrolle viste seg imidlertid å være begrenset. Informasjonsflyten i systemet fungerte ikke tilfredsstillende, og direktoratets situasjonsrapportering til overordnet myndighet ble derfor heller ikke god nok. Det ble et manglende samsvar mellom den rollen direktoratet er gitt i en beredskapssituasjon, og de reelle forutsetninger for å fylle rollen. Dette skyldes flere forhold som f.eks. uegnede lokaliteter og utilstrekkelige kommunikasjonsystemer, men også svikt i det apparatet som skal fungere og sikre god informasjonsflyt. Etter min mening bør erfaringene fra 22. juli også gi grunn til å vurdere nærmere hvilken rolle Politidirektoratet skal spille i større beredskapssituasjoner, og hvilke organisatoriske konsekvenser dette eventuelt bør få.

Mitt andre punkt er knyttet til styring og ledelse av norsk politi. Kommisjonens rapport inneholder en klar kritikk av måten Justisdepartementet har styrt Politidirektoratet på. Dårlig rolleavklaring, høy grad av detaljstyring og manglende prioritering mellom de ulike målene har bidratt til at f.eks. beredskapsområdet i praksis har blitt nedprioritert. Sterkt begrensede muligheter til å gjøre fornuftige endringer på driftsenhetsnivå i politidistriktene, jf. politiloven § 16, representerer også et hinder i forhold til å organisere seg slik at man får mest mulig politikraft ut av tilførte ressurser. Noe motvilje – eller i det minste nøling – mot å redusere antall politidistrikter er et annet viktig hinder for å sikre at man får mer robuste operasjonssentraler og derved bedre beredskap. Det er nå særdeles viktig at kommisjonsrapporten kan bidra til at de overordnede rammebetingelser blir slik at det gir gode utviklingsmuligheter for norsk politi. Det er behov for godt og tydelig lederskap i politiet, men da må også lederne gis handlingsrom til å lede. Svaret på kommisjonens rapport må ikke være at den overordnede politiske ledelsen av norsk politi, som er forankret i storting og regjering, blir enda mer opptatt av detaljstyring. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til assisterende politidirektør Vidar Refvik. Vær så god.

Vidar Refvik: Takk.

Som Gjørsv-kommisjonen har påpekt, sviktet deler av samfunnets beredskap 22. juli. Kritikken mot politiet var omfattende, og for politiets del har både kommisjonen og politiets egen evaluering pekt på flere forhold. Politiets alarmsystem fungerte ikke tilfredsstillende, og omkringliggende politidistrikter ble ikke raskt nok varslet om hendelsene i regjeringskvartalet. Terrorplanverket ble ikke iverksatt. Det var manglende risikoforståelse og kriseforståelse. Nødtelefonsystemet hadde ikke tilstrekkelig kapasitet til å håndtere den enorme pågangen, og fortvilte ungdommer, foreldre, politifolk og hjelpearbeidere nådde ikke fram med viktige meldinger. Uensartet sambandsutstyr gjorde det vanskelig for våre mannskaper å nå igjen med viktig informasjon, og lederne av aksjonen fikk ikke snakket sammen på en rask og trygg måte. Gjennomgående ser vi at mangel på ny teknologi, fra sambandsutstyr til datasystem, hemmet oss 22. juli 2011. Svak bemanning på operasjonssentralene vanskeliggjorde ledelsen av operasjonen.

Kritikken av politiet er alvorlig. Det er viktig at vi lærer av kritikken og iverksetter nødvendige tiltak for å opprettholde publikums tillit til politiet – en tillit et politikorps er helt avhengig av, om det skal kunne løse sitt samfunnsoppdrag.

Vi hadde godt og oppdatert planverk, men vi evnet ikke å iverksette alle elementer i planverket. Manglende gjennomføringsevne hadde alvorlige konsekvenser. Det har gjort vondt å høre om den sorg etterlatte og overlevende har opplevd, og erkjenne at vi langt på vei sviktet 22. juli.

Jeg synes imidlertid det er viktig å berømme politiets operative mannskaper for den innsats som de gjorde. Det ble utført mye godt politiarbeid den dagen og i den etterfølgende etterforskning.

Som leder i politiet over mange år har jeg selvfølgelig et ansvar for at vi sviktet på flere områder, og for at vi ikke lyktes i å beskytte befolkningen bedre. Kommisjonen har omtalt svak bemanning på operasjonssentralene som et kritisk punkt i politiets krisehandtering. Operasjonssentralene er navet til politidistriktenes operasjonsledelse, særlig utenom den ordinære kontortid. Tilstrekkelig bemanning og bemanning med nødvendig kompetanse er sentralt når det gjelder politidistriktenes operasjonsledelse. På samme måte må politimesteren ha en kompetent stab som kan virke over tid for å kunne løse større politioppdrag på en tilfredsstillende måte. Med dagens politidistriktsstruktur er dette en krevende situasjon. De minste politidistriktenes har store utfordringer med å ha en tilfredsstillende bemanning på operasjonssentralen sett i forhold til andre oppgaver politidistriktene skal løse. De mange små politidistriktenes har også store utfordringer når det gjelder både operativ robusthet og opprettholdelse av nødvendig kompetanse til løsning av alle operative oppdrag og også andre politigjøremaal.

Dette nødvendigiggjør etter min oppfatning en ny vurde-

ring av politidistriktsstrukturen. Politidirektoratet foreslo før hendelsene 22. juli at antallet politidistrikter ble redusert fra 27 til 18 eller færre. I lys av hendelsene 22. juli, Gjørsv-kommisjonens rapport og våre egne vurderinger ser vi at antallet politidistrikter bør reduseres ytterligere i forhold til vårt tidligere forslag. På samme tid er det viktig at vi har en slik beredskap i hele landet at vi kan hjelpe publikum når de virkelig trenger det.

Som kommisjonen har pekt på, er det også et viktig tiltak at det etableres samarbeidsordninger som sikrer politiet transportkapasitet i alle deler av landet. Slik kapasitet var i liten grad tilgjengelig i østlandsområdet 22. juli. Behovet for transportkapasitet er minst like stort i andre deler av landet for å sikre en god beredskap.

Kommisjonen har også pekt på svakheter i Politidirektoratets håndtering av situasjonen 22. juli. Vi har tatt også denne kritikken på stort alvor og har allerede iverksatt flere tiltak for å øke direktoratets kapasitet og kompetanse innen beredskapsområdet. Øystein Mæland har, som vi akkurat har hørt, pekt på utfordringer med direktoratets rolle, og jeg er enig i hans synspunkt på det.

Jeg ønsker å benytte anledningen til å rydde av veien det inntrykk kommisjonsrapporten etterlater: at det ikke var avklart hvem som var politidirektør, og som ledet politiets arbeid 22. juli. I en samtale mellom Mæland og meg kort tid etter terrorangrepet ble det avklart at Mæland skulle ta ledelsen i POD, og at jeg skulle representere direktoratet i Regjeringens kriseråd. Det var vel kjent for lederen av kriserådet, departementsråd Morten Ruud, all den tid det var han som varslet Mæland om eksplosjonen i regjeringskvartalet og visste at Mæland overtok ledelsen i direktoratet. Kommisjonens referanser på dette punktet er i kommisjonsrapporten oppgitt å være assisterende departementsråd Hans Olav Østgård og daværende justisminister Storberget. Ved at kriserådets leder var kjent med at Mæland var tilbake fra ferie og hadde overtatt som politidirektør, hadde vi ingen foranledning, verken Mæland eller jeg, til å orientere enkeltmedlemmer av kriserådet om hvem som hadde rollen som politidirektør – særlig ikke personer fra samme departement som kriserådets leder.

Forsvar og politi har over lang tid hatt et godt og konstruktivt samarbeid. Forsvaret har gitt politiet uvurderlig støtte i forbindelse med løsning av mange oppdrag, både planlagte og akutte. Det er nær kontakt mellom Forsvarets ledelse og Politidirektoratet, og det avholdes regelmessig møter med forsvarssjefen, sjefen for Felles operativt hovedkvarter, Generalinspektøren for Heimevernet og sjefen for Forsvarsstaben. Samarbeidet på operativt nivå fungerer også godt, etter hva vi erfarer via landets politimestere. Forsvaret har store ressurser – både materiell og personell – som vil være en uvurderlig støtte til det sivile samfunn når det gjelder oppgaveløsningen ved f.eks. større ulykker, redningsoperasjoner eller terrorhandlinger. Den nye bistandsinstruksen har forenklet prosedyrene for å anmode om bistand, slik at det kan sikres raske avgjørelser på politiets bistandsanmodninger.

Når det gjelder bistand fra Forsvaret under hendelsene 22. juli, må vi bare erkjenne at vi burde ha vært raskere ute med å be om slik bistand. Vi burde f.eks. raskere ha erkjent

behovet for vakthold ved flere objekter i Oslo og bedt om bistand til slikt vakthold. Vi i politiet har lagt Gjørv-kommisjonens rapport til grunn for utviklings- og endringsarbeidet i etaten, og vi har startet et omfattende endringsprogram, som på en strukturert måte skal sikre oppfølging av kommisjonens kritikk. Mange av tiltakene er enkle, lite ressurskrevende og kan iverksettes raskt. Andre er tiltak av mer langsiktig art og vil kreve ressurser. Vi er imidlertid bevisst på at samtidig som vi har sterkere oppmerksomhet rettet mot politiets beredskapsarbeid og bruker ressurser på å bedre politiets kapasitet på dette området, må vi sikre at dette ikke i for stor grad går ut over andre viktige politioppgaver. Dette er en krevende utfordring, og det vil kreve mye oppmerksomhet og klokskap å finne en balansegang mellom oppgradering av beredskapsarbeidet og andre oppgaver politiet skal løse. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da starter komiteens utspørring. Først er det saksordfører Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 10 minutter. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for redegjørelsen.

Aller først til dette med objektsikring: Det kom anmodning om bistand veldig sent – man mente at det holdt å iverksette objektsikring først dagen etter kl. 06.00. Hva var det som lå til grunn for den vurderingen? Og hvem tok den beslutningen?

Vidar Refvik: Vurderingen av behov for bistand til objektsikring ligger hos politimesteren i Oslo. Det var Oslo politidistrikt som vurderte behovet – og hvilket tidspunkt de ønsket å få slik bistand.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du var i redegjørelsen din, Mæland, inne på dette med at lederne må få handlingsrom til å kunne lede. Vi var også litt innom det i forrige sekvens, med Killengreen, hvor vi var innom dette med Justisdepartementets detaljstyring som kan gå ut over politidirektørens mulighet til å gjøre egne vurderinger og prioriteringer. Da du startet som politidirektør, ble det også ditt inntrykk – at Politidirektoratet ble veldig detaljstyrt?

Øystein Mæland: Ja, det var det. Det var også et tema i ansettelsesprosessen, i kontakten med Justisdepartementet. Det ble tatt opp fra min side – et ønske om en prosess som bedre kunne avklare ansvarsforhold og roller mellom departement og direktorat. Jeg var jo vel kjent med at dette var et tema som lå der, og hvor det var behov for å gjøre noen avklaringer. Det var også en forståelse i departementet når det gjaldt dette.

Så kom 22. juli og endret på alle prioriteringer, fordi da var det naturligvis dét ting dreide seg om. Men etter hvert – nå må jeg bare tenke meg om – la oss si fra sommeren i år ble dette igjen tatt opp i en dialog mellom oss og departementet med ønske om at vi skulle få til noe. Blant annet skal det på plass en ny instruks for Politidirektoratet.

Det har vært en veldig langtekkelig prosess, vil jeg nok si. Men i nettopp det instruksarbeidet er det jo meningen at man skal få til en bedre avklaring av roller og ansvar, uten at det løser alle de problemene som jeg her har påpekt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Politiets eget planverk for terrorberedskap ble aldri iverksatt. POD hadde utarbeidet et eget planverk for politietaten til bruk i terrorhendelser. Planene ble sist revidert i januar 2011, hvis jeg husker riktig. Du sier i din forklaring, Mæland, at du kan ikke si om Refvik også tenkte at hendelsen, altså 22. juli, kunne være et terroranslag, slik du selv hadde tenkt. Var det ingen i staben som opplyste deg om dette terrorplanverket?

Øystein Mæland: Nei, det var det ikke. Det ble iverksatt tiltak som hører inn under terrorplanverket. Det var enkelttiltak, men selve planverket som sådan og aktivering av det ble ikke tematisert fra stabens side da vi satt sammen 22. juli.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hva var årsaken til at det ikke ble snakket om?

Øystein Mæland: Dette vet jeg ikke tilstrekkelig – det er naturligvis en svakhet at man har et planverk som da ikke blir tatt fram. Selv om enkeltelementer ble iverksatt, ble det ikke tematisert et spørsmål om hvorvidt man skulle aktivere hele planverket.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dette er jo et planverk som ble revidert så sent som i januar 2011. Hva er din vurdering av hvorfor dette ikke ble iverksatt, Refvik?

Vidar Refvik: Nei, jeg har ikke noen annen vurdering enn den Mæland her. Planverket er vel kjent. Vi sendte ut politiets beredskapsplanverk 1. juli i fjor, altså bare noen uker før 22. juli, så jeg har ikke noen annen forklaring på det enn den Mæland har.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men Mæland tenkte at dette kan være terror. Var du inne på den samme tanken? Var du på samme linje som politidirektøren?

Vidar Refvik: Etter hvert var jeg det. Da jeg fikk telefon om dette – jeg var sannsynligvis på T-banen da dette skjedde, for jeg hørte ikke smellet – fikk jeg informasjon om at det kunne ha vært en eksplosjon i VG-bygget. Det var for øvrig den samme informasjonen som departementsråd Ruud fikk. Jeg tenkte ikke på en terrorhandling der og da, det kom til meg først noe senere.

I ettertid har jeg tatt selvkritikk på at jeg burde ha vært i direktoratet, og at kanskje vi hadde vært representert med en annen i Regjeringens kriseråd. Jeg har i mange sammenhenger vært involvert i episoder hvor dette terrorplanverket har vært fremme, og vi har også brukt det ved en rekke anledninger på 1990-tallet, også i dette tiåret. Så jeg kjente planverket godt og ville nok forhåpentligvis ha tatt det fram og vurdert det hvis det hadde vært i direktoratet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Mæland, du sier også i din forklaring at du ikke hadde så mye peiling på hva som skulle foregå i stabsrommet, og at det var spesielt å komme ned dit uten å vite hva som egentlig skulle foregå. Hva slags rolle inntok du 22. juli? Du ser jo på deg selv som en del av den operative ledelsen som var involvert etter 22. juli, men hvor operativ var du egentlig?

Øystein Mæland: Den operative ledelsen ligger i det eller de politidistriktene som har det direkte operative ansvaret. Politidirektoratets rolle er jo å støtte og koordinere, og det gjorde vi i høyeste grad. Den formuleringen er riktig. Jeg vedkjenner meg den formuleringen. Den er ikke spesielt parlamentarisk, men det var jo en sannhet at dette skjedde. Jeg hadde vært to uker på jobb i slutten av juni, og så reiste jeg på ferie. Jeg brukte de ukene til å orientere meg om forskjellige ting i direktoratet, bl.a. det nye PBS-systemet, som da var helt ferskt. Men de spesifikke planverkene hadde jeg ennå ikke hatt mulighet til å sette meg inn i og heller ikke fått mulighet til å drive stabstrening.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men hva slags rolle inntok du i staben?

Øystein Mæland: Jeg inntok den rollen som jeg mener jeg skulle ha, nemlig som leder for Politidirektoratet. I staben var jo de ulike stabsfunksjonene representert. De hadde definerte oppgaver. Det var folk med ulik grad av erfaring og trening i dette, men totalt sett mener jeg at staben var godt kvalifisert til å fylle sin oppgave. Min rolle besto bl.a. i å gi nødvendige avklaringer på forskjellige spørsmål som kom opp i løpet av kvelden.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Refvik, tok du noe initiativ til å informere Mæland om hva som skulle foregå i stabsrommet – altså tok du en ledende rolle med hensyn til å gi ham den informasjonen som han helt nødvendigvis måtte ha?

Vidar Refvik: Da jeg kom til direktoratet sånn rundt kl. 16, ble jeg umiddelbart tatt med til Regjeringens kriseråd. Der ventet Justisdepartementets informasjonsleder. Jeg var innom bare noen få minutter før vi dro videre til Regjeringens kriseråd, så jeg var kun noen få minutter i direktoratet før jeg dro videre. Jeg ble da opptatt med arbeid i Regjeringens kriseråd til jeg kom tilbake derfra litt etter midnatt samme dag.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Min tid er i ferd med å renne ut, men jeg har bare et spørsmål til slutt. Det handler om helikoptertjenesten. Det framgår av rapporten at også POD var godt kjent med problemene knyttet til manglende helikopterberedskap for politiet. Hva ble gjort fra PODs side med tanke på det?

Vidar Refvik: Vi var kjent med den operative kapasiteten til helikopteret. Det var også kjent for departementet at man bare hadde ett helikopter og de begrensninger som

er ved å ha bare ett helikopter på bakken. Så vi var kjent med at det var begrensninger i hvor ...

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja, vi er kjent med at det var begrensninger, men hva gjorde POD direkte?

Vidar Refvik: Politidirektoratet grep ikke inn overfor den operative ledelsen som lå i Oslo politidistrikt og helikopteret.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen som har inntil 5 minutter. Hun deler eventuelt sin tid med Kolberg. Vær så god, Christensen.

Jette F. Christensen (A): Takk for det.

Mæland, rapporten fra 22. juli-kommisjonen, som alle kjenner veldig godt, slår fast at politiets utfordringer handler om leing, kultur og haldningar meir enn ressursar. Er du einig i det?

Øystein Mæland: Det er helt naturlig når man sitter med de erfaringene som man nå gjør etter 22. juli, at man fokuserer akkurat på de områdene. Jeg vil si at ledelsesutfordringene er kanskje de aller viktigste. Det meste henger sammen med ledelse. Jeg har vært opptatt av fra dag én som politidirektør å jobbe med å styrke den totale ledelsen av politiet og med å få bedre ledere gjennom hele systemet. Jeg kan godt si noe mer om det hvis det er ønskelig. Det er en veldig viktig forutsetning også for at vi skal kunne bruke ressursene på riktigst og best mulig måte.

Jette F. Christensen (A): Dette er noko som har utvikla seg over lang tid. Såg du på den ryddejobben som noko av det viktigaste du skulle gjere, og at det var ein del av bakgrunnen for at du vart tilsett i stillinga?

Øystein Mæland: Jeg har aldri fått definert mitt oppdrag som en ryddejobb, men det var et uttalt ønske fra Justisdepartementet – som for så vidt ble reflektert i utlysningsteksten i fjor – at man gjerne så en ny politidirektør som kom inn med en annen erfaring enn internt fra etaten, nettopp for å kunne se noen av de felles utfordringene. Jeg selv kom fra helsevesenet. Det er faktisk mange felles problemstillinger og utfordringer på ledelsessiden i politiet og helsevesenet.

Martin Kolberg (A): Da tar jeg over her.

Det er til Refvik. Først vil jeg si, Refvik, at jeg takker oppriktig for din innledning her. Det kom fra en politimann som vi har veldig respekt for, og som hadde de nødvendige innrømmelser, og det vil jeg si var en befrielse å høre på.

Mitt første spørsmål til deg gjelder det som også ble et sentralt tema da din tidligere sjef satt her i stad. Jeg spør også deg, i den rollen du har hatt: Har ikke Politidirektoratet et selvstendig ansvar for å oppfylle regjeringens og Stortingets viktigste prioriteringer, spesielt når det gjelder bemanning?

Vidar Refvik: Selvfølgelig har direktoratet et selvstendig ansvar for å oppfylle de forpliktelser som ligger i Stortingets og regjeringens vedtak. Det skulle blitt bare mangle! Det er jo slik vårt system er innrettet. Men det er klart det er noen begrensninger for hva et direktorat kan iverksette med hensyn til de signaler og pålegg man får fra Justisdepartementet i en styringsdialog eller i samtale med politisk ledelse. En av utfordringene i direktoratet har vært at i samtale med det være seg politiavdelingen eller politisk ledelse har man ikke fritt spillerom til å gjøre de prioriteringene som man selv av og til kunne ønske. Det har jo vært et spørsmål rundt dette med IKT-satsing, som har vært et tema ikke bare når det gjelder Storberget som justisminister, men også når det gjelder Dørum, da han satt som justisminister, at dette var man ikke villig til å bruke ressurser på i forhold til andre svært viktige oppgaver som man hadde innenfor politiet, bl.a. dette med økt bemanning.

Martin Kolberg (A): Denne styringsdialogen, som du refererer til her, Refvik: Etter din oppfatning – sett fra din posisjon – har den gått ut over beredskapsarbeidet i direktoratet?

Vidar Refvik: Det er det veldig vanskelig å si noe om. Beredskapsarbeidet i politiet, slik jeg kjenner det gjennom 40 år, har endret seg over tid. Man hadde på 1970-tallet en betydelig oppmerksomhet på beredskapsområdet på grunn av hendelser i Europa. Det var flykapringer og andre hendelser som gjorde at dette var veldig langt fremme både i politiet og i andre deler av samfunnet. Man fikk opprettelsen av beredskapstroppen på det tidspunkt. Så fikk man Nordsjøen, med oljeinstallasjoner, og man så at politiet ikke hadde den nødvendige kapasitet. Man fikk da Forsvarets spesialkommando, som ble opprettet og ble operativ i 1984. På 1990-tallet hadde vi flere flykapringer som gjorde at dette med beredskap og terrortenkning var fremme mye sterkere hos politiet, både hos ledelsen og hos de ansatte, enn det har vært det siste tiåret, da vi har vært forskånet for den type hendelser. Det har nok hatt noen betydning for hvor høy beredskap vi har hatt på dette området.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute. Det er Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål, så møteledelsen går over til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder. Da gir vi ordet til Fremskrittspartiets representant. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Jeg har veldig dårlig tid, så jeg håper dere svarer veldig kort og konkret på spørsmålene.

Jeg må litt tilbake til det saksordføreren var inne på. Refvik, du har lang erfaring, du kan planverket ut og inn, du har vært med på flere hendelser hvor kriseplanverket er satt i verk. Sjefen din hadde vært på jobb i to uker.

Jeg klarer ikke å skjønne hvorfor du ikke nevnte kriseplanverket for sjefen din. Klarer du i ettertid å skjønne det?

Vidar Refvik: Nei, i ettertid ser jeg at dette burde jeg ha hatt en samtale med Mæland om i løpet av ...

Anders Anundsen (FrP): For dette er en sentral ledelsesoppgave, er det ikke det?

Vidar Refvik: Joda, å iverksette planverket er en sentral ledelsesoppgave i en sårn situasjonen.

Anders Anundsen (FrP): Mener du at sjefen din kunne ha forventet at du ga ham beskjed om dette?

Vidar Refvik: I ettertid ser jeg at jeg burde ha snakket med Øystein Mæland om dette.

Anders Anundsen (FrP): Du nevnte så vidt at det var OPD som var ansvarlig for å be om bistand fra Forsvaret. Samtidig har POD et koordinerings-, informasjons- og oversynsansvar overfor det distriktet som har den operative ledelsen. Var det noen – etter det du eller Mæland vet – som overfor Oslo-politiet sa at de burde vurdere å få håndhevelsesbistand fra Forsvaret? Refvik først.

Vidar Refvik: Jeg er ikke kjent med det. Som sagt var jeg i kriserådet for ...

Anders Anundsen (FrP): Er Mæland kjent med det?

Øystein Mæland: Nei, jeg er ikke kjent med det.

Anders Anundsen (FrP): Så ingen fra POD tok det overordnede rådgivningsansvaret når det gjaldt bistand fra Forsvaret.

Så litt om arbeidsfordeling mellom dere. Mæland, du sier til Gjerv-kommisjonen at du ikke hadde peiling på hva som skulle skje i stab, det hadde Refvik. Hvem var det som tok avgjørelsen om at Refvik skulle være i Regjeringens kriseråd?

Øystein Mæland: Du har allerede vært inne på det, Refvik, men du kan kanskje utdype det.

Vidar Refvik: Jeg ble innkalt til kriseråd i den forbindelse at da jeg ...

Anders Anundsen (FrP): Men du ble innkalt som politidirektør eller ass. politidirektør?

Vidar Refvik: På det tidspunkt var det jeg som var politidirektør, for Øystein Mæland var ikke ...

Anders Anundsen (FrP): Så det var du som tok beslutningen om at du skulle være i Regjeringens kriseråd og ikke i POD?

Vidar Refvik: Som jeg sa innledningsvis: Da jeg kom på jobb, sto lederen av Justisdepartementet ...

Anders Anundsen (FrP): Ja, men jeg vil bare ha uttalelser ...

Vidar Refvik: Så sa han at jeg skulle være med til Regjeringens kriseråd. Samtidig snakket jeg med Øystein Mæland, og han kom inn og overtok ledelsen av POD.

Anders Anundsen (FrP): Så han bekreftet da at du skulle representere POD i Regjeringens kriseråd?

Vidar Refvik: Øystein Mæland?

Anders Anundsen (FrP): Ja.

Vidar Refvik: Det diskuterte ikke vi.

Anders Anundsen (FrP): Det diskuterte ikke dere. Så den avgjørelsen var tatt uten at politidirektøren egentlig var involvert i det?

Vidar Refvik: Det er korrekt. Øystein Mæland kom inn ...

Anders Anundsen (FrP): Var det en klok fordeling av arbeidsoppgaver, etter din oppfatning?

Vidar Refvik: Som jeg sa innledningsvis: I ettertid ser jeg nok at jeg kunne ha brukt min kapasitet og min kunnskap bedre om jeg hadde vært i direktoratet og hjulpet til med ledelsesarbeidet der.

Anders Anundsen (FrP): Vurderte du, Mæland, noen gang å bytte plass med Refvik, altså at du reiste til Regjeringens kriseråd istedenfor ham, slik at han, som hadde peiling på stabsfunksjoner og ledelse, etter kriseplanene kunne ta over den jobben?

Øystein Mæland: Nei, jeg gjorde ikke det, og jeg vil understreke at vi hadde en fungerende stab i POD med kvalifiserte mennesker som håndterte en lang rekke spørsmål i løpet av den kvelden. Vi hadde ...

Anders Anundsen (FrP): Men det er vel en grunn til at en har et kriseplanverk; det er fordi det skal virke i de områdene. Staben ga jo ikke engang beskjed om at de hadde et slikt kriseplanverk. Det er derfor den kommunikasjonen mellom dere er viktig.

Øystein Mæland: Det er helt riktig, men det var vi ikke klar over på det tidspunktet.

Anders Anundsen (FrP): Refvik var klar over det. Noen i ledelsen var klar over det. Problemet var at dere kommuniserte for dårlig til å få dette satt i verk. Det er jo et ledelsesproblem, og det er derfor jeg synes det er viktig å plassere ansvar, det er på en måte jobben vår her.

Jeg vil gå over til et helt annet tema, og spørsmålet er til Mæland. Det ble jo en veldig spesiell avslutning av arbeidsforholdet ditt, og jeg stiller spørsmålene fordi jeg mener det handler om ledelse og ledelseskultur i Justisdepartementet. Så får du selv velge i hvilken grad du vil svare på det, men jeg synes det er høyst relevant.

Så vidt jeg har forstått av forklaringen til Gjærv-kommisjonen, fikk du en telefon fra departementsråden, som på oppdrag fra en inhabil statsråd ba deg avklare din situasjon etter at statsråden hadde erklært seg inhabil med hensyn til tjenesteforholdet overfor deg. Hvem oppfattet du som din sjef etter den samtalen? Hadde du noen å forholde deg til som overordnet – for å stille spørsmålet litt annerledes?

Øystein Mæland: Jeg oppfattet beskjeden helt utvetydig slik at min sjef hadde erklært seg inhabil med hensyn til å vurdere mitt tjenesteforhold, uten at det ble nærmere utdypet. Det var til meg på det tidspunktet ikke tidligere på noen måte varslet at det var et tema som skulle vurderes, og jeg tenkte vel ikke veldig mye igjennom akkurat hvem som var min sjef der og da. Jeg forholdt meg til ...

Anders Anundsen (FrP): Du fikk ikke noen beskjed om at du kunne forholde deg til fungerende statsminister i den aktuelle situasjonen, eller at du kunne kommunisere med noen?

Øystein Mæland: Det ble nevnt at man vurderte, slik som jeg nå husker det, at da fungerende statsminister Bård Vegar Solhell skulle spille en rolle i dette, men det ble ikke nærmere forklart på hvilken måte det eventuelt skulle skje.

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for spørsmål og svar. Klubba går tilbake til komitélederen – vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen om møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): I ettertid vurdert – synes du mandatet til Sønderland-utvalget var greit?

Øystein Mæland: Som nevnt var mandatet i tråd med det som ligger i Politiets beredskapssystem når det gjelder hvilke temaer som skal belyses.

Per-Kristian Foss (H): En sto ikke fritt til å forme et mandat, uavhengig av det?

Øystein Mæland: Jo, men ...

Per-Kristian Foss (H): Dette er en type begivenhet som kanskje ikke følger planverket helt på dette området?

Øystein Mæland: Jeg har bare lyst til å understreke at da Sønderland-utvalget ble nedsatt, var Gjörv-kommisjonen allerede kjent. Det ville vært en helt umulig operasjon fra politiets side å legge opp til et løp som på en måte skulle konkurrere med Gjörv-kommisjonen.

Per-Kristian Foss (H): Kan jeg tolke ditt svar som et ja?

Øystein Mæland: Som et ja?

Per-Kristian Foss (H): Ja, om du var fornøyd med mandatet i ettertid?

Øystein Mæland: Jeg har sagt i ettertid at jeg ser svakheter ved mandatet, og jeg mener at de erfaringene som man har gjort seg gjennom Sønderland-prosessen, bør gi grunnlag for en diskusjon om hvordan man i fremtiden rigger den type evalueringer.

Per-Kristian Foss (H): Vi har kort tid, så du må svare relativt konkret: Kunne du ha fastsatt et annet mandat?

Øystein Mæland: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Da du tiltrådte jobben, tok du relativt raskt ut permisjon. Vurderte du på noe tidspunkt å la være å gjøre det, av hensyn til de spesielle begivenheter og det fokus som vel var på politiet allerede da?

Øystein Mæland: Jeg tok altså ut permisjon 17. oktober. Da var evalueringsprosessene – for dette foregikk jo i alle berørte særorganer og politidistrikter, i tillegg til den sentrale evalueringen – igangsatt. Det var lagt et løp for dette frem mot mars det påfølgende år. Jeg fulgte dette på avstand. Det var også sann at evalueringene skulle skje på en armlengdes avstand fra ledelsen. Jeg kom tilbake fra permisjon da evalueringsrapporten ble fremlagt, og var tilbake kort tid etter det.

Per-Kristian Foss (H): Så du vurderte altså aldri dette – svaret er nei.

Øystein Mæland: Nei, jeg gjorde ikke det.

Per-Kristian Foss (H): Hvor lang tid brukte du på å sette deg inn i rapporten før pressekonferansen?

Øystein Mæland: Den forelå på mitt bord anslagsvis en uke i forkant.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Synes du i ettertid at du fikk presentert rapporten på en fornuftig måte?

Øystein Mæland: Tenker du på måten den ble presentert på, eller på selve innholdet?

Per-Kristian Foss (H): Pressekonferansen.

Øystein Mæland: Det jeg presenterte, eller det Sønderland presenterte?

Per-Kristian Foss (H): Det du presenterte.

Øystein Mæland: Jeg presenterte jo ikke rapporten, jeg trakk konklusjoner på grunnlag av rapporten.

Per-Kristian Foss (H): Hva synes du om rapportens del der de vurderte om fremmøtestedet skulle være Storøya eller Utøyas – kall det – havneområde?

Øystein Mæland: Det er flere av evalueringsutvalgets konklusjoner som det kan stilles spørsmål ved.

Per-Kristian Foss (H): Studerte du denne delen av konklusjonene nøye?

Øystein Mæland: Det er viktig bare å gjøre oppmerksom på at dette var en evaluering som ble levert på bakgrunn av et mandat, uten innblanding i evalueringsprosessen.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men du måtte lese konklusjonen.

Øystein Mæland: Jeg leste konklusjonen. Det var jo slik at det på det tidspunktet var krevende å komme opp med et alternativt faktagrunnlag for å gjøre alternative vurderinger.

Per-Kristian Foss (H): Er du selv lokalkjent i området rundt Utøya?

Øystein Mæland: Noe, ja.

Per-Kristian Foss (H): Visste du hvor langt Storøya ligger fra Utøya?

Øystein Mæland: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Hva var da din vurdering av rapportens konklusjon?

Øystein Mæland: Jeg vil ikke gå inn i de detaljene, men bare si at jeg gjerne skulle sett at evalueringsrapporten hadde vært mer åpen på flere av sine konklusjoner.

Per-Kristian Foss (H): «Detalj» er vel kanskje ikke riktig uttrykk på fremmøtestedet, fordi tiden det tok å komme til Utøya for det første politi, var avgjørende for utfallet av antall overlevende.

Øystein Mæland: Jo, men igjen: I ettertid er jo alt dette blitt veldig mye klarere, og det er derfor jeg sier at jeg synes det er vanskelig å gå inn i den type vurderinger.

Per-Kristian Foss (H): Men var ikke du egentlig bedre egnet til å vurdere akkurat den konklusjonen enn selv Sønderland, fordi du var lokalkjent i området? Du har kanskje vært på Utøya – i din ungdom, i hvert fall?

Øystein Mæland: Husk at det også lå til grunn en evalueringsrapport fra Nordre Buskerud politidistrikt. I den evalueringsrapporten er det tatt opp og diskutert ulike alternativer. Man har vurdert ulike handlingsalternativer, bl.a. knyttet til dette med oppmøtested, så det var jo kjent at det var en diskusjon omkring disse spørsmålene.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det ...

Møtelederen: Da er tiden godt og vel ute, og det er da Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

De beskriv – og det gjorde òg Killengreen – eit system som kanskje blir prega av mistillit, i og med at ein stadig vekk skal detaljstyrast. Kan de begge utdjupa dette? – Refvik først.

Vidar Refvik: Jeg vet ikke om jeg vil bruke ordet mistillit. Det som har vært en utfordring, er jo at det i en budsjettproposisjon legges ganske mange politiske føringer, som da blir nedfelt i et tildelingsbrev til Politidirektoratet. Det er klart at når mengden av ønsker blir gjort om til krav, tiltak og mål, er det ganske problematisk når man skal styre en stor etat som politiet. Det er nå engang slik at hvis man skal prioritere, kan man ikke ha et stort antall områder eller mål som skal prioriteres, for da er det ikke prioritering lenger. Det å få et tildelingsbrev med rammer og antall mål som kan operasjonaliseres i forhold til hva politiet trenger for å løse sine oppdrag, er ganske krevende.

Nå har vi hatt mye dialog mellom Justisdepartementet og oss for å finne et nivå som er akseptabelt. Dette har vært vanskelig, som tidligere redegjort for, og vi har et håp om – vi har en god dialog med departementet, iallfall i disse dager – å få til et system som blir bedre. Sittende justisminister har vært veldig tydelig på at hun ønsker å ha et lavere antall krav til politiet som det skal rapporteres om, og som vi skal måles på.

Hallgeir H. Langeland (SV): Mæland.

Øystein Mæland: Jeg kjenner meg heller ikke igjen i begrepet mistillit, men – som jeg har nevnt allerede – jeg opplevde vel at det var gjensidig forståelse både i departementet og i direktoratet for at vi gradvis måtte komme over i en annen form for relasjon mellom øverste utøvende styringsnivå og det som er Politidirektoratet. Det går på akkurat dette Refvik sier: Hvor mange mål er det man skal forholde seg til, og på hvilken måte skal man følges opp? Jeg tror at når flere av oss tar opp dette, så er det ikke ut fra en manglende forståelse for at politiet må styres, men det går altså på hvilken måte denne styringen har vært utøvd på, og hvilke konsekvenser det får.

Hallgeir H. Langeland (SV): Og konsekvensane det fekk, var altså at ein hadde for lågt fokus på beredskap?

Øystein Mæland: Det var jo en konsekvens, nettopp fordi det ikke var egne styringsmål knyttet til det området. Det er også vanskeligere å finne gode styringsmål på et slikt område, og dermed blir effekten at dette blir for lavt prioritert når man har en lang rekke andre ting som skal prioriteres.

Hallgeir H. Langeland (SV): Begge to snakkar om ein endrings- og utviklingsplan, og eg høyrer de seier at det der ligg ei sentralisering – altså færre politidistrikt – som ei løysing. Men var det ikkje noko av det me såg på Utøya når det gjaldt eit lokalt politidistrikt, at dei var meir operative fordi dei hadde lokalkunnskap?

Øystein Mæland: Jeg tror det er veldig viktig å understreke at politidistriktenes størrelse aldri har vært ment å skulle gå på bekostning av politiets lokale forankring, tilstedeværelse og kunnskap. Når det gjelder hendelsene 22. juli, blir vel spørsmål om politidistriktenes størrelse først og fremst viktig med tanke på slagkraft, operasjonsentralenes robusthet – som ble satt voldsomt under press i Nordre Buskerud den dagen – og de totale ressursene som en politimester har mulighet til å rå over. Jeg er helt enig i at nettopp dette med den lokale kunnskapen var viktig, men selv om politidistriktet skulle bli større en gang i fremtiden, skal det fortsatt være politi både på Hønefoss og andre lokale steder i Nordre Buskerud.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva synest de om kritikken frå Jon Lea om at politiet er blitt byråkratisk og oppteke av statistikk og mål- og resultatstyring?

Møtelederen: Tiden er nesten omme, så vi må ha et kort svar.

Vidar Refvik: Vi er fortsatt opptatt av mål- og resultatstyring, og det vil vi være, men det er samtidig viktig at vi evner å ta kritikken som kommer i øvelser og læring av det innover oss og gjøre de riktige grepene, slik at vi blir bedre neste gang det skjer et eller annet.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Øystein Mæland, du har en annen erfaring enn mange. Din erfaring er som psykiater, og du har vært statssekretær for fire arbeiderpartistatsråder i Justisdepartementet. Du er ikke jurist, du har ingen politifaglig erfaring. Så du det som et problem da du tiltrådte stillingen?

Øystein Mæland: Nei. Det er jo yndet å komme tilbake til dette at jeg er psykiater. Jeg tror ikke det var fordi jeg var psykiater at jeg fikk jobben som politidirektør. Det var nok heller det at jeg gjennom syv år hadde ledet en av de største

virksomhetene i norsk helsevesen og der gjennomført omfattende endringer, og at det var den ledelseserfaringen koblet til den politiske erfaringen fra departementet, bl.a. med politireformen i 2000, som var viktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du må ikke misforstå meg. Jeg har respekt for alle fag. Jeg har respekt for ditt fag i høyeste grad; dere utgjør en viktig yrkesgruppe.

Men spørsmålet mitt var om det at du ikke hadde politifaglig erfaring – at du ikke hadde Refviks bakgrunn – var et problem, at du ble usikker, da noe så forferdelig skjedde.

Øystein Mæland: Generelt vil jeg si at som leder i Politidirektoratet er det helt avgjørende å vite at man har folk rundt seg som har den erfaringsbakgrunnen som man selv mangler. Og så må man bruke de lederne på en fornuftig måte, slik at det samlede resultatet blir forsvarlig og bra. Du nevner Refvik. Han som assisterende politidirektør var naturligvis en viktig forutsetning for at jeg gikk inn og følte at jeg kunne påta meg stillingen. For jeg kjente ham fra departementet og visste at hans erfaring var helt sentral.

Per Olaf Lundteigen (Sp): I de første minuttene var situasjonen kaotisk. Men man fikk raskt tak i avgjørende informasjon: at det var én terrorist som i første anslaget hadde utført en forferdelig bombeeksplosjon – med enorme konsekvenser. Nordre Buskerud politidistrikt sa alt i fjor høst at de forholdt seg til én gjerningsmann.

Mitt spørsmål er: Hvordan kunne du som politidirektør så seint som i Aktuelt den 4. juni si at politiet trodde det var flere gjerningsmenn, og at det ikke var båter tilgjengelig for politiet på landsida? Alt dette ble jo avvist av Gjærv-kommisjonen – basert på data som var innhentet fra politiet sjøl.

Øystein Mæland: Det var uklarhet om hvor mange gjerningsmenn det var.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Var det uklarhet i Buskerud om hvor mange gjerningsmenn det var – når Buskerud hadde gått ut tidlig og sagt det var én?

Øystein Mæland: De som var involvert i operasjonen og skulle gjennomføre den på Utøya, jf. beredskapstropen, måtte uansett ta høyde for at det kunne være flere gjerningsmenn. Den usikkerheten, mener jeg, har vært der hele tiden. Jeg mener også at det er riktig, når de som er operativt ansvarlige, sier at stilt overfor en sånn situasjon så må man ta høyde for – i forhold til hvordan man setter opp styrken – at det kunne være flere enn den ene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok.

Refvik, du tar ansvar for de feil som spørsmålene indikerer er gjort, og det setter vi veldig pris på. Du har lang tjenesteerfaring, og jeg forstår deg sånn at du ønsker at en skal legge mer vekt på det politifaglige arbeidet framover, for dermed å lære av den situasjonen som vi er kommet opp i.

Du sier videre at Politidirektoratet skal gi støtte til po-

litidistriktene. For uansett hvordan vi snur og vender på dette landet, så er det like langt. Det bor mange folk, og det bor få folk, og du har ansvar for nærhet, som du var inne på. Du sa at Politidirektoratet hadde ansvaret for koordineringa. Politidirektoratets koordinering fungerte ikke. Er det ikke det som bør være det faglige hovedfokuset – gitt den geografiske realitet som vi står overfor?

Vidar Refvik: Jeg er ikke helt enig i at den koordineringen ikke fungerte, men den kunne fungert bedre. Ganske tidlig på ettermiddagen og kvelden hadde man kontakt med de aktuelle operative nivåer i politiet – politidistriktene og særorganene – og senest like etter midnatt den 23. var det et samordningsmøte med alle de inkluderte partene: Oslo politidistrikt, Nordre Buskerud politidistrikt, Kripos osv. Så man hadde en koordineringsfunksjon, og den tok man på ettermiddagen og kvelden. Så kan man da i ettertid si at man kunne vært raskere med en koordinering. Men Politidirektoratets rolle er ikke av operativ art. Det skal den heller ikke være, jf. opprettelsesdokumentet for Politidirektoratet.

Møtelederen: Da er tiden ute, og det er Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg tror jeg begynner med Mæland. Du overtok en jobb og en etat. Vil du karakterisere det som en etat der det er stort rom for kritiske røster og stor grad av kritisk syn på sin egen jobb?

Øystein Mæland: Jeg vil i hvert fall si at det helt klart er behov for å bedre den delen av kulturen som jeg tror du sikter til. Dette var et tema som sto sentralt i vårt arbeid med å etablere en ledelsesplattform, hvor vi bygde veldig tydelig på verdier som medvirkning, medinnflytelse, det å forankre beslutninger og det at det skal være lov å ytre uenighet internt. Disse verdiene så jeg som helt sentrale å få inn i den ledelsesplattformen. Det var også veldig godt forankret i politisjefsgruppen. Jeg brukte for øvrig den som et utgangspunkt for min tale til de nye politistudentene i juni i år og sa noe om hva de, når de kommer ut i etaten, må forvente av sine ledere. Dette er et langsiktig arbeid, og jeg mener at vi er i gang med det.

Trine Skei Grande (V): Men hadde dere f.eks. et system når det gjaldt varslere?

Øystein Mæland: Om det er et eget system for varslere, er jeg litt usikker på. Men det er jo et meget godt etablert tillitsmannsapparat i politiet. Det fungerer både i politidistriktene og med hensyn til sentrale tillitsvalgte opp mot Politidirektoratet. I de møtene som jeg hadde, så fikk jeg jo informasjon og tilbakemelding om misnøye og problemer som kunne være ute lokalt, og gjennom det også en mulighet til å følge det opp.

Trine Skei Grande (V): Tidligere politidirektør – som nå er tidligere tidligere politidirektør – som var her, sa at Sønderland-utvalgets evaluering skilte seg fra Gjærv-kom-

misjonen bare på grunn av mandatet. Er det en vurdering du er enig i? Du er vel ansvarlig for det mandatet.

Øystein Mæland: Mener du resultatet eller ...?

Trine Skei Grande (V): Ja, resultatet. Konklusjonene i evalueringa var annerledes bare fordi mandatet var annerledes. Du var jo ansvarlig for det mandatet.

Øystein Mæland: Nei, jeg mener ikke det. Jeg mener, som jeg prøvde å si, at det er to helt ulike prosesser som er gjennomført.

Trine Skei Grande (V): Men det jeg ikke skjønner, er dette med to ulike prosesser. Jeg sitter med det dokumentet som du satt på pressekonferansen og la fram. I det dokumentet står det f.eks. dette med Storøya, der det ramses opp fire kriterier som var grunnen til at den konklusjonen var riktig. Det satt du på pressekonferansen og presenterte. Og så kommer Gjorv-kommisjonen og sier at dette var basert på en misforståelse. Hvordan kan et mandat endre en sånn type konklusjon? Hva sier det om kulturen i politiet, når man etterrasjonaliserer i så stor grad?

Øystein Mæland: For det første var det ikke jeg som presenterte de konklusjonene. Det var Sønderland og hans utvalg som presenterte ...

Trine Skei Grande (V): Nei, det var faktisk Sissel Hammer som presenterte dem – i den pressekonferansen der du satt ved siden av henne som hennes sjef.

Øystein Mæland: Ja, men jeg tror det er viktig bare å fastholde det jeg allerede har sagt, at dette er en rapport fra et evalueringsutvalg. Erfaringene har jo vist oss – dette sa jeg på Dagsrevyen i august – at vi må ta lærdom av det vi har sett når det gjelder å sikre at fremtidige evalueringer av kritiske hendelser bedre er i stand til å belyse de mest kritiske områdene. For det er de mest kritiske områdene som skal brukes til læring.

Trine Skei Grande (V): Hvor mye tid har jeg igjen nå?

Møtelederen: 1 minutt.

Trine Skei Grande (V): Da har jeg lyst til å spørre Refvik om forholdet til Forsvaret, som jeg tror jeg spurte Refvik om sist han var på besøk her.

I politiets egen evaluering står det at politiet raskt så behovet for å be Forsvaret om bistand til planlagt objektsikring. Men så sa Refvik i innledinga at politiet burde ha bedt om bistand før. Hvorfor tror du ikke det ble gjort?

Vidar Refvik: Det er vanskelig for meg å svare på hvorfor man ikke gjorde det. Det kan jo tenkes at man gjorde noen vurderinger som tilsa at man utsatte den anmodningsbegjæringen.

Trine Skei Grande (V): Vil du utelukke at det hadde noe med holdninger i politiet å gjøre?

Vidar Refvik: Jeg utelukker ingen ting, men slik jeg kjenner politiet og slik jeg kjenner samarbeidet med Forsvaret, så har jeg vanskelig for å tro at politiet ikke ber om bistand til objektvakthold. Det er jo så innarbeidede rutiner mellom oss og Forsvaret at Forsvaret er en viktig bidragsyter på akkurat dette området. Så det tviler jeg på.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og partienes tilmålte spørretid er over. Vi har satt av 10 minutter til oppsummerende spørsmål. Jeg vil presisere behovet for korte spørsmål og korte svar. Da er det først Bekkevold, deretter Kolberg.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk, leder.

Jeg har et spørsmål, og det er mulig det er Mæland som må svare på det. Hva er årsaken til at innføring av skjerpet grensekontroll ble sendt ut så sent som kl. 18.06 fredag 22. juli? Dette var noe POD bestemte kl. 17.34. Og hvorfor ble ikke nabolandene varslet om terrorhandlingene 22. juli?

Øystein Mæland: Dette inngår jo i listen over områder som viser svikt. Jeg vet ikke om det er så veldig mye mer å si om det, annet enn at dette ikke fungerte så raskt og så bra som det burde fungert.

Martin Kolberg (A): Til både Mæland og Refvik: Kommisjonen sier jo som en av sine hovedkonklusjoner at det var ressursene som ikke fant hverandre, som er problemet. I vår sammenheng, slik vi nå snakker om det, er ikke det Politidirektoratets ansvar at så ikke var tilfellet?

Øystein Mæland: Jeg leser denne helt avgjørende påpekning av at ressursene ikke fant hverandre, inn i beskrivelsene av de store kommunikasjonsproblemene som ble så særdeles kritiske den dagen – at det var politiressurser til stede, men at man ikke var i stand til å kommunisere på et felles samband, og at man bl.a. av den grunn ikke fikk den slagkraft ut av operasjonen som var forutsatt.

Møtelederen: Kolberg – til oppfølging.

Martin Kolberg (A): Jeg spør igjen: Er det ikke direktoratets ansvar at dette var tilfellet?

Øystein Mæland: Direktoratet har sin del av ansvaret når det gjelder nødnetttematikken, som komiteen har vært innom i flere sammenhenger. Men det var jo det manglende nye nødnettet i Nordre Buskerud som var med på å gjøre at man ikke kunne kommunisere slik som man hadde kunnet – hvis det hadde vært tilfellet.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter Foss.

Jeg har to korte, konkrete spørsmål: Du fokuserer på at mangel på nødnett i Nordre Buskerud gjorde at de ikke kunne kommunisere. Men er det ikke riktig at beredskaps-

troppen har både det gamle og det nye nettet, slik at det hadde vært mulig å kommunisere – i hvert fall da de var nærmere hverandre – på det gamle nettet? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet gjelder det at POD godkjente mobilisering av politireserven. Oslo politidistrikt valgte ikke å benytte seg av den. Hvorfor valgte dere å godkjenne bruk av politireserven, og hvordan reagerte dere da Oslo politidistrikt ikke ville benytte seg av den?

Øystein Mæland: Det første spørsmålet må komiteen søke et mer presist svar på senere i dag, når Delta-sjefen selv skal inn her. Jeg har forstått det slik at det var problemer også med å få det gamle nettet til å fungere. Det kan ha vært overbelastning, det kan ha vært andre forhold som har gjort seg gjeldende – det er et sårbart system.

Når det gjelder politireserven, er det riktig at jeg autoriserte mobilisering av politireserven. Det var fordi vi anså at den kunne bli nødvendig å bruke i den situasjonen vi sto oppe i. Da Oslo kom til at de ikke ønsket å gjøre det og hadde en begrunnelse for det, aksepterte jeg det, uten å gå videre på den saken. Da hadde vi også kommet lenger i forløpet av hendelsene. Den ble altså autorisert for å gi mulighet til den ekstra ressursen som kunne ligge i den.

Per-Kristian Foss (H): Tatt i betraktning den ukklarheten som var, om det faktisk var flere gjerningsmenn, om det var flere grupper på gang, hvorfor var ikke du, Mæland, mer påpasselig da du ledet operasjonen, med å passe på at objektsikringen skjedde tidlig? Allerede tidlig i fasen fikk vi forklart fra politiet som var på stedet, ukklarhet om hvorvidt det var flere grupper som befant seg der – nå snakker jeg ikke om Utøya, men om Oslo – og om det var flere bomber. Hvorfor ga dere beskjed om at objektsikringen var overlatt til Oslo politidistrikt, uten å gjøre noen oppfølging av det?

Øystein Mæland: Vi la fra Politidirektoratets side til grunn den vurderingen som Oslo politidistrikt gjorde der og da. Men Oslo har også i ettertid tatt selvkritikk på at man ikke raskere ba om håndhevelsesbistand fra Forsvaret, for raskere å kunne etablere kritisk objektsikring. Dette var igjen – ikke sant – en kveld da det var særdeles mange oppgaver som politiet skulle håndtere og løse. Den vurderingen som Oslo gjorde, ble akseptert, men det er jo kritikkverdige at man ikke gjorde dette tidligere.

Per-Kristian Foss (H): Bare en kort oppfølging: Fikk dere vite på hvilket tidspunkt Oslo politidistrikt hadde tenkt å be om håndhevelsesbistand?

Øystein Mæland: All forespørsel om håndhevelsesbistand gikk via Politidirektoratet – så alle de bistandsanmodningene ble underskrevet av meg – til Justisdepartementet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Litt tilbake til dette med detaljstyring og mistillit, og det at ein på grunn av det – kan det høyrast ut som – ikkje dreiv med terrorberedskaps-

øving. Er ikkje det ein måte å fråskrive seg ansvaret på for at ein som leiar faktisk burde heldt den fana høgt?

Vidar Refvik: Beredskapsarbeidet i politiet har alltid vært sentralt. Slik jeg ser det, har vi hatt lengst fremme – i hvert fall i mange politidistrikter – utfordringer med redningsoperasjoner, ulykker og den type ting. Det er det som har vederfares oss regelmessig, og derfor har vi alltid hatt det ganske tett på oss. De fleste politidistriktene har jobbet med dette, de har hatt øvelser, og de har hatt trening for å håndtere det. Jeg er ikke så sikker på om det målstyringssystemet vi har hatt, er den eneste årsaken til at beredskapsområdet ikke har vært langt nok fremme. Vi har også vurdert – så lenge jeg kan huske – hvor mye trening man skal ha, hvor mye tid man skal bruke på forberedelser til beredskapssituasjon. Nesten alltid har dilemmaene vært at jo mer vi trener, jo mindre oppgaveløsning blir det når det gjelder andre politioppgaver. Bruker man 20 timer ekstra for å trene de operative mannskapene, er det 100 000 timer – minimum – som forsvinner ut til trening og øvelse, og det blir da mindre til andre oppgaver som politiet skal løse. Dette er vanskelige dilemmaer, og man kan godt tenke i ettertid at man kunne gjort ting annerledes. Men det har vært vurdert regelmessig så lenge jeg har vært i denne etaten.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Refvik: Du sa noe slikt som at det var en manglende risiko- og kriseforståelse i den innledende fasen av denne situasjonen, det var jo utrolig mange sentrale mennesker som personlig ble direkte berørt. Hva mente du egentlig med det? For meg framstår det som helt absurd at det ikke er en klar risiko- og kriseforståelse når en slik hendelse skjer, at alle reagerer nærmest på instinkt – annerledes enn det som en del gjorde.

Vidar Refvik: Det er også problematisk på en enkel måte å forklare hvorfor man ikke i ett og alt håndterte de utfordringene som var den dagen. Man må huske på at det var ganske kaotisk, i hvert fall opplevde jeg det slik på de stedene jeg var – det var mange ting som skjedde samtidig, det var mye informasjon som kom inn. Det var ikke alltid lett å sortere dette ut til riktig tid. Det er ikke lett å gi noen enkel forklaring på at kriseforståelsen denne dagen ikke var god nok, men slik jeg oppfatter Gjørsv-kommisjonen, har de vært opptatt av at forvaltningen som sådan har hatt manglende kriseforståelse over tid, at det er det som kan være en større utfordring enn akkurat det som skjedde akkurat denne dagen.

Møtelederen: Lundteigen til oppfølging.

Per Olaf Lundteigen (Sp): En oppfølging, på kultursida: Dersom du hadde vært operasjonsleder ved Nordre Buskerud, ville du ha gitt beskjed til den første polititroppen som kom om at den skulle gått direkte på målet – noe som er en sentral beskjed innenfor andre etater og politiet i andre sammenhenger?

Møtelederen: Refvik.

Vidar Refvik: Jeg tror ikke jeg skal sitte her og gjøre den type operative vurderinger i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Sjøl i ettertid har du ikke noe synspunkt ...

Møtelederen: Da er det Christensen, vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk for det. Refvik: Meiner du at dei politiske prioriteringane som kjem frå departementet, er detaljstyrande og i vegen for at direktøren i Politidirektoratet skal kunne gjere jobben sin på skikkeleg vis?

Vidar Refvik: De er ikke i veien, men de er mange. Det gjør det svært vanskelig å ta med alle de krav og prioriteringer som kommer fra sentralt nivå. Over tid har det vært en utfordring, synes jeg, å klare å håndtere dette på en god måte.

Jeg var selv ekspedisjonssjef i Politiavdelingen i fem år, og oppfattet de samme utfordringene den gangen som vi gjør i dag. Sånn er nå dette. Det er klart at vi har et system hvor prioriteringene fra politisk nivå er avgjørende, og det er dem vi skal følge. Men det er ikke bare enkelt å klare å håndtere alt innenfor de rammene som vi har.

Møtelederen: Takk for det. Da er komiteens utspørring over, og vi er kommet til den delen hvor dere har anledning til å gi en kort oppsummering på inntil 5 minutter hver. Jeg foreslår at Mæland starter, vær så god.

Øystein Mæland: Takk. Jeg har ikke ytterligere merknader å komme med til komiteen annet enn å takke for anledningen til å bidra til, forhåpentligvis, å belyse noen av de sentrale spørsmål som dere er opptatt av i det viktige arbeidet dere står oppe i. Så da sier jeg takk for det.

Møtelederen: Takk for det. Refvik, vær så god.

Vidar Refvik: Jeg har heller ikke behov for noen oppsummering.

Møtelederen: Takk for det. Da takker jeg for deres bidrag til komiteens arbeid. Vi skal ta det med oss videre i informasjonsinnhenting og utarbeidelse av innstilling.

Vi tar nå pause til kl. 13.10.

Høringen ble avbrutt kl. 12.32.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.00.

Høring med tidligere politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal, tidligere Kripos-sjef Odd Reidar Humlegård og politimester i Nordre Buskerud politidistrikt Sissel Hammer

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen kontrollhøringen, og jeg vil få lov til å ønske velkommen til

tidligere politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal, tidligere Kripos-sjef Odd Reidar Humlegård og til politimester i Nordre Buskerud politidistrikt Sissel Hammer. Velkommen til dere.

Velkommen også til Gjengedals bisittere, stabssjef og politiinspektør Johan Fredriksen og visepolitimester Sveinung Sponheim.

Velkommen også til Hammers bisitter, politioverbetjent Tore Lien. Velkommen også til dere.

Jeg gjentar kort noen få formaliteter: Det er viktig å svare kort og konsist. Lampen styrer taletiden – den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen, og den slutter å lyse når taletiden er omme. Mikrofonene må vi passe på, for nå er det såpass mange som er her, noe som gjør at det er enda viktigere enn vanlig å passe på mikrofonene, hvis ikke går det ut over kvaliteten på lyden ut.

Høringen er lagt opp slik at de tre inviterte først får anledning til å gi en innledning på inntil 10 minutter, deretter starter komiteens utspørring.

Jeg har forstått at dere er blitt enige om at det er tidligere politimester Anstein Gjengedal som begynner med sine 10 minutter. Vær så god, Gjengedal.

Anstein Gjengedal: Takk for det, leder.

Visepolitimester Sponheim var fungerende politimester fredag ettermiddag da det smalt i regjeringskvartalet. Politiinspektør Johan Fredriksen var stabssjef. Han var ikke på jobb. Han var på ferie og var på Oslo politidistrikt ca. kl. 22 fredag kveld. Det er bakteppet.

I min innledning kommer jeg ikke inn på organiseringen og styringen av politidistriktet, siden jeg forutsetter at det er kjent. Jeg vil konsentrere meg om det som skjedde 22. juli.

Oslo politidistrikt øver med jevne mellomrom på ulike hendelser eller scenarier vi har sett for oss kan ramme byen. Vi har hatt med oss erfaringer fra andre byer: Madrid, London, København, Stockholm og skoleskytingen i Finland. Vi har et nært europeisk og nordisk politisamarbeid, og erfaringer er tatt inn i form av trening og øvelser samt for å ha et best mulig oppdatert planverk. Blant annet tok vi kontakt med finnene etter skoleskytingen der og fikk høre om deres erfaringer. I tillegg er det et nordisk innsatslederseminar, hvor vi har veldig god utveksling av erfaringer.

Politidistriktet trener også jevnlig sammen med de andre nødetatene og andre samarbeidspartnere. Til tross for at vi 22. juli hadde et oppdatert planverk og godt trent mannskaper, var vi mannskapsmessig ikke dimensjonert for det som skjedde den dagen. Vi hadde ingen opplysninger om spesielle trusler. Fredag 22. juli var vi bemannet for en vanlig dag- og kveldsvakt. Det var mitt ansvar at det i den første kritiske fasen ikke var nok ressurser til å besvare alle telefoner eller tilstrekkelig kapasitet til å gjøre vurderinger raskt nok.

Umiddelbart etter eksplosjonen i regjeringskvartalet ble det iverksatt varsling av tilgjengelige mannskaper. Mange møtte, og i tillegg kom mange på jobb frivillig, uten innkalling, også de som var på ferie. Vi hadde ca. 300 mannskaper kl. fire den ettermiddagen.

I den første fasen prioriterte vi livredning, evakuering og søk etter overlevende i de ødelagte bygningene. Dette ble gjort i nært samarbeid med våre kolleger i de andre nødetatene. I tillegg jobbet politiet intenst for å få informasjon og oversikt for å avverge eventuelle hendelser. Samtidig foregikk det søk etter gjerningspersoner.

Operasjonssentralen fikk på kort tid melding om ni eksplosjoner ulike steder i Oslo sentrum, som hver for seg krevde ressurser og nødvendige avklaringer. Det tok noe tid før det ble klart at det var bomben i regjeringskvartalet som hadde forårsaket de store ødeleggelsene i nærområdene.

Det ble tatt høyde for at personer eller grupper hadde planlagt flere anslag. En slik modus er ikke ukjent, og på bakgrunn av andre lands erfaringer måtte vi ta høyde for at et eventuelt anslag nummer to ville komme i Oslo sentrum – selv om det ikke forelå opplysninger om det.

Situasjonen var svært hektisk og uoversiktlig. Alt lyste rødt på operasjonssentralen. Avveininger og beslutninger måtte tas enormt raskt på alle nivåer, særlig i løpet av de første 40 kritiske minuttene i Oslo. Denne ettermiddagen sto vanskelige valg og dilemmaer i kø.

Dette bakteppet mener jeg det er viktig å ha med når vi i ettertid vurderer alt som ble gjort og ikke gjort, i denne fasen. Jeg vil understreke at vi har lært av det som skjedde, både av det vi i ettertid har sett kunne vært løst annerledes, og av det som ble gjort bra i henhold til planverket, og kan bygges videre på.

Vi har selvfølgelig merket oss forbedringspunktene i kommisjonsrapporten. Mange av disse punktene er sluttførte, flere er under arbeid, mens enkelte punkter er avhengig av rammer og beslutninger fra overordnet nivå.

Fra rapporten vil jeg trekke fram noen få punkter. Bruken av beredskapstroppen i regjeringskvartalet har kommisjonen stilt spørsmål ved. Jeg mener det var en riktig og nødvendig prioritering for å redde liv og helse. Det var der man hadde utstyr og kapasitet hvis det var kjemiske våpen der oppe, CBR, eller andre bomber. Samtidig vil jeg bemerke at denne bruken ikke forsinket bistanden til Nordre Buskerud. De – beredskapstroppen – var allerede på alerten.

Jeg vil også trekke fram at Oslo politidistrikt hadde en klar situasjonsforståelse av at det var flere gjerningspersoner – også på Utøya. Dette er opplysninger som framkom i initialfasen, og som senere ble forsterket bl.a. ved vitneavhør i etterforskningen. Det er ikke bare det som er loggført i Nordre Buskerud, men også det som kom inn via mobiltelefoner til dem som var ute og skulle aksjonere, bl.a. beredskapstroppen.

Håndteringen av tips og opplysninger om gjerningspersoner skulle vært gjort raskere. Der har jeg sett og hørt i dag at det har vært noen merknader – som de sier – om denne gule lappen. For det første: Det var ikke noen gul lapp. Dette var et 112-anrop, og ekspedienten ville normalt straks viderekoblet en samtale av denne karakter til operasjonssentralen. I dette tilfellet var imidlertid alle operatørene opptatt i samtaler. Vedkommende som satt på sentralbordet og tok imot meldingen, forklarte vitnet at informasjonen var notert, og at vitnet ville bli ringt opp igjen så snart det var mulig. Alle operatørene var som nevnt opp-

tatt. Ekspedienten ved sentralbordet gikk fra sitt sentralbord, som er i et annet rom, og inn til operasjonssentralen, hvor hun la denne meldingen som var skrevet ned, på en operatørs plass. Denne operatøren ringte opp igjen til vedkommende vitne så snart det ble ledig på anropet. Det hadde ikke noe med kultur å gjøre, det var kort og godt manglende kapasitet som var grunnen til at dette ikke ble håndtert tidligere, og det beklager jeg.

Politihelikopteret kunne 22. juli vært benyttet til observasjon og dokumentasjon. Mannskapet skulle vært mobilisert tidligere. Som dere kjenner til, var politihelikoptertjenesten tatt ut i ferie i juli 2011, og dette var kjent for både Politidirektoratet og Justisdepartementet.

Vi er målt på de formelle varslingene, bl.a. til Forsvaret. Selv om de uformelle varslingene ble gjort på et tidligere tidspunkt, burde vi varslet i de formelle kanalene tidligere. Men jeg understreker nok en gang at alt som skjedde i Oslo politidistrikt denne ettermiddagen, var utført under mitt ansvar.

Jeg er sikker på at kommisjonsrapporten vil bidra til å utvikle og gjøre norsk politi bedre. Vi ser at flere av anbefalingene fra kommisjonen er helt i tråd med det Oslo politidistrikt i flere år har ansett som nødvendige tiltak for å bedre beredskapen. For eksempel: Nytt operasjonssenter, bedre IKT-verktøy, bedre kapasitet på helikoptertjenesten og samlokalisering av våre nasjonale beredskapsressurser.

Helt til slutt: jeg synes det er tragisk at det måtte en så tragisk hendelse til før krisehåndtering og beredskap i nødvendig grad er blitt satt på dagsordenen. Jeg har jo vært politimester i Oslo i tolv år og har hatt utallige møter med politikere på ulike nivåer, også justispolitikere, og for å si det sånn: Beredskap er ikke det som har stått fremst på dagsordenen, det er det kriminalitetsbekjempelse som har gjort, og det er også det vi er blitt målt på. Det er klart at når det er slik, med det politiske presset, så skjer det en dreining mot å oppfylle politikernes ønsker. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til tidligere sjef i Kripos, Odd Reidar Humlegård, vær så god.

Odd Reidar Humlegård: Takk for det.

Jeg takker for anledningen til å gjøre rede for Kripos' rolle og oppgaveutførelse og mitt ansvar i egenskap av sjef for Kripos under de forferdelige handlingene den 22. juli i fjor.

Jeg har ikke vært innkalt til intervju med kommisjonen, men flere av mine medarbeidere i Kripos har vært det. Det kan misforstås hvis man leser dagens Aftenposten.

Innledningsvis vil jeg si at for Kripos' del er faktabeskrivelsen og vurderingene i kommisjonsrapporten noe vi slutter oss til. Det er en presis gjengivelse av faktum og Kripos' rolle og ansvar. Sammen med Kripos' egne evaluering er rapporten lagt til grunn for de forbedringstiltak som er iverksatt, eller som er under arbeid.

Kripos hadde ansvar for en rekke oppgaver og gjøremål i forbindelse med terroranslaget. Det aller meste av Kripos' innsats ble gjort etter at gjerningsmannen var pågrepet. Kripos hadde ansvar for det kriminaltekniske

åstedsarbeidet på Utøya og bisto Oslo politidistrikt i det samme arbeidet i regjeringskvartalet. Kripos bisto også Nordre Buskerud politidistrikt med pårørendearbeid på Sundvollen. Som leder av den nasjonale ID-gruppen hadde Kripos ansvar for alt ID-arbeidet med de drepte. Kripos har også deltatt i det taktiske etterforskningsarbeidet og bistått med kompetanse i sikring av elektroniske spor, både under hendelsen, umiddelbart etter og i den senere etterforskningen. Til sammen har 146 medarbeidere på Kripos arbeidet med denne saken – noen helt fram til iretteføringen i år. Dette arbeidet er gjort med høy kvalitet og presisjon, det har bidratt til god iretteføring, og vi har fått tilbakemelding om at det også har vært til hjelp for pårørende, skadde og overlevende.

Kritikken mot Kripos' innsats knytter seg – etter hva jeg kan se – først og fremst til utsendelse av riksalarm, og jeg vil derfor gjøre nærmere rede for dette.

Den 22. juli ca. kl. 16.04 ringte vaktleder på operasjonssentralen i Oslo for å høre om det var noe Kripos kunne bistå med. Kripos hadde på dette tidspunkt ikke satt stab – det ble gjort ca. kl. 18. Jeg var da selv nettopp kommet tilbake til Kripos og ledet Kripos' innsats i de påfølgende dager. Kommisjonsrapporten gjengir under kapittel 8.2 telefonsamtale mellom Oslo politidistrikt og Kripos og beskriver på en detaljert og god måte det videre hendelsesforløpet. Kl. 16.43 – altså 38 minutter etter at telefonsamtalen med Oslo ble innledet – ble riksalarm sendt ut. På grunn av ferieavvikling var det kun én vaktleder på jobb. Det var ikke noe i situasjonsbildet som indikerte at en økt bemanning var nødvendig denne fredagen, eller i helgen som lå foran. På grunn av ferieavvikling var enheter i tilstøtende lokaler til desken, f.eks. Interpols SIRENE-kontor, Europol, også lavt bemannet. Med kun én vaktleder på jobb, var ikke desken på Kripos rustet til å håndtere den store pågangen av inngående telefoner og behov for varsling. Vaktleder måtte gjøre en streng prioritering mellom å håndtere stor pågang og henvendelser opp mot å sende ut riksalarm. Den informasjonen vaktleder hadde fått om innholdet i riksalarm, ble ikke vurdert som viktigere enn å prioritere nye telefonhenvendelser eller å varsle og kalle inn mer mannskap.

Det tar noen minutter å formulere, nedtegne, journalføre og sende ut riksalarm, anslagsvis ca. 10 minutter. Riksalarm ble altså forsinket med anslagsvis 25 minutter i forhold til normal saksbehandlingstid for utsendelse av riksalarm. Det er naturligvis svært beklagelig at det tok så lang tid, men jeg kan ikke se at dette var en feilprioritering fra vaktleder, gitt situasjonsbildet i sann tid. Som sjef for Kripos er det jeg som er den ansvarlige for bemanning på desken, og for at den var mangelfull denne dagen.

Romerike, Follo og Asker og Bærum politidistrikter ble alle varslet av Oslo politidistrikt direkte innen kl. 16.16 og før Kripos altså fikk sendt ut riksalarm. Mange politidistrikt mottok ikke riksalarm, eller mottok den for sent til at den hadde noen relevans. Det tekniske utstyret for varsling var ikke godt nok, eller ble ikke brukt på riktig måte av politidistriktene, slik kommisjonsrapporten også beskriver. Det er igangsatt et arbeid med å få nytt utstyr for riksalarm og mannskapsvars-

ling. Nytt utstyr vil være klart til bruk innen første kvartal 2013.

Kripos tester nå – på oppdrag fra Politidirektoratet – jevnlig riksalarm ut mot politidistriktene. Det er en vesentlig bedring i responstid og antall distrikt som kvitterer, enn tidligere. Kripos rapporterer til POD om status med jevne mellomrom. Det vurderes også endrede rutiner for utsendelse av riksalarm, f.eks. at det aktuelle politidistrikt selv kan sende ut riksalarm direkte, uten å gå gjennom Kripos, både for å spare tid og for å unngå tap av viktig informasjon underveis.

I en pågående OU-prosess ser Kripos også på mulighetene for å styrke miljøet rundt desken, se det i sammenheng med andre oppgaver som krever tilstedeværelse 24–7, og dermed gi en mer robust tilstedeværelse og mulighet for oppskalering av desken på kortere tid. Dette arbeidet skal avsluttes i løpet av desember inneværende år.

Kripos har i sin egevaluering også funnet andre forbedringsområder. Flere tiltak er iverksatt eller er en del av endringsprogrammet i Politidirektoratet, bl.a. styrket fokus på stabsarbeid og en avklaring av ansvarsforhold knyttet til ID-arbeid og pårørendehåndtering.

Møteleder, avslutningsvis vil jeg nevne at jeg i min nåværende rolle som fungerende politidirektør har brukt mye av tiden i de tre månedene som er gått til å følge opp arbeidet etter 22. juli. POD har etablert et endringsprogram som tar opp i seg de forbedringstiltak som kommer fram i kommisjonsrapporten, i innstillingen fra den særskilte komité, Sønderland-rapporten og PODs egevaluering. Til sammen 203 tiltak er organisert i til sammen 5 hovedprosjekt. Vi er i gang med en rekke tiltak, noen er levert, noen vil bli levert raskt, andre vil ta lang tid og krever betydelige investeringer, f.eks. et IKT-system som er besluttet av regjeringen, og et nytt beredskapssenter i Oslo. Vi venter også på stortingsmeldingen som gir viktige prioriteringer og veivalg. De varslede politianalyser vil også bli sentrale for politiets videre oppfølging av 22. juli. Endelig avventer vi en evaluering av POD, som gjøres av Difi og skal leveres innen mars 2013, som også vil si noe om PODs kapasitet, kompetanse og rolle i å lede politiet.

Dette er viktige dokumenter som vil gi retning for politiets videre arbeid og prioriteringer. Ikke minst blir det viktig å avklare forventningene til politiets beredskaps-evne opp mot andre gjøremål som politiet har. Kommisjonens forslag om å etablere et målstyringsteam som dekker helheten i etatens oppgaver, blir derfor viktig. Det er allerede gjort noen endringer i avdelingsstrukturen i Politidirektoratet. Vi har opprettet en ny avdeling for politiberedskap og krisehåndtering, og vi har besluttet å opprette en ny avdeling for IKT og teknologi for å forsterke ledelse og styring av IKT-området i politiet.

Det er stor endringsvilje i politiet og utålmodighet i arbeidet med å bli bedre på de områder hvor vi har fått sterk kritikk. Samtidig er det viktig å bevare alt det gode arbeidet politiet gjør, og som ikke har vært gjenstand for evaluering eller gransking. Jeg har tro på at vi skal klare det. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg til sist ordet til politimester i Nordre Buskerud, Sissel Hammer, for en innledning på inntil 10 minutter, vær så god.

Sissel Hammer: Takk for det, leder.

Jeg har fra første stund gitt uttrykk for at jeg tar det fulle ansvar for det som skjedde i Nordre Buskerud politidistrikt, og vi har tatt 22. juli-kommisjonens rapport inn over oss. Der konkluderes det med at politiet kunne vært på øya raskere. Jeg beklager dypt og inderlig at vi ikke klarte det. Det gjør jeg særlig med tanke på de etterlatte og overlevende.

Politiet ble satt på en alvorlig prøve 22. juli i fjor. Det måtte tas mange vanskelige beslutninger på svært kort tid, samtidig som det var betydelige sambandsproblemer. Den aktuelle dagen hadde vi egne mannskaper i aksjon, men i tillegg anmodet Nordre Buskerud politidistrikt om bistand fra beredskapstroppen. Det har vi gjort etter den tid, og det vil vi gjøre igjen når store hendelser skjer i vårt politidistrikt.

Beredskapstroppen er politiets nasjonale innsatsenhet mot terror og annen organisert kriminalitet. Når beredskapstroppen utfører bistandsoppdrag utenfor Oslo, må det heller ikke være noen tvil om at beredskapstroppen formelt er underlagt den stedlige politimester – så også 22. juli.

Mine mannskaper og mannskap fra beredskapstroppen samarbeidet godt om pågripelsen, og ikke minst om arbeidet i timene etter pågripelsen på Utøya. Også andre nærliggende politidistrikter og UP deltok i dette arbeidet.

Når kriser inntreffer, er det viktig at det handles, og at alle lokale tar et ansvar. Tidsfaktoren kan være helt avgjørende, og spesialkompetanse kan være langt unna. Den 22. juli tok de frivillige et ansvar og handlet, og jeg har dyp respekt for hva lokalsamfunnet bidro med både i akutt situasjonen og i dagene etterpå.

For meg som politimester var det naturlig å stille spørsmålet: Hva hadde vi fått til hvis beredskapstroppen ikke hadde kommet? Hva hadde situasjonen vært da? Jeg fant det også naturlig å reise dette spørsmålet i intervjuet med 22. juli-kommisjonen i fjor høst, da alle var opptatt av om politiet kunne ha vært på øya tidligere. Vår lokale aksjonsplan var både logisk og godt fundert. Den besto av åtte tjenestemenn som kunne ha kommet raskere ut på øya enn det som faktisk skjedde. Dette er også omtalt i 22. juli-kommisjonens rapport. Om vi hadde fått pågrepet gjerningsmannen, og det videre utfallet på øya, vet vi ingenting om, og vil aldri få vite. Dette er tanker jeg delte med 22. juli-kommisjonen i et læringsperspektiv, som kan være interessant i diskusjonen rundt betydning av lokal beredskap og bemanning.

22. juli viste politiet på godt og vondt. Ut fra de ressursene som var tilgjengelig, gjorde alle politimannskapene sitt beste i en kaotisk og uoversiktlig situasjon. Det samme gjaldt mannskaper fra redningsetaten og lokalsamfunnet, som stilte opp til alle døgnets tider. Det er sagt mye godt om det livreddende arbeidet som skjedde både på Utøya og på land etter pågripelsen. Det er jeg enig i.

Samtidig ser vi nå, etter at vår egen evaluering og 22. juli-kommisjonen har kartlagt hendelsesforløpet både før, under og etter 22. juli, at noe burde vært gjort annerle-

des. Vi har bl.a. tatt inn over oss hvor viktig det er å øve på samhandling for å utnytte de tilgjengelige ressursene maksimalt. I praksis betyr det at vi i Nordre Buskerud jobber for en mer effektiv planlegging og bruk av egne mannskaper og et nærmere samarbeid med redningsetatene så vel i det daglige som i krise.

Videre har de ulike evalueringsrapportene gitt oss en rekke læringspunkter, alt fra den minste detalj til større og mer overgripende strukturendringer. Hendelsen fra 22. juli går som en rød tråd gjennom de endringer vi gjennomfører i Nordre Buskerud nå. For eksempel: Når riksalarmer går hos oss nå, uler en alarm i hele første etasje på politihuset. Vi har kjøpt inn og trent et massevarslingssystem. Operasjonssentralen vår har langt større kapasitet nå både teknisk og personellmessig. Vi ser fram til å få tilgang på nødnettet i slutten av 2013, men planleggingen er godt i gang.

Alt dette og mye mer viser etter min mening hvordan vi har tatt lærdom av hendelsen og konklusjonene fra 22. juli-kommisjonen, slik at vi organiserer oss bedre i fremtiden. Det skylder vi både de etterlatte, overlevende og innbyggerne i Nordre Buskerud.

Møtelederen: Takk for det.

Vi skal gå over til komiteens utspørring, og da er det først saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 15 minutter til disposisjon. Det er utspørrer som styrer sin egen tid, uten innblanding av møteleder, og det er fritt opp til utspørrer å bruke tiden til det utspørrer ønsker. Det er en viktig presisering. Vær så god, Geir Jørgen Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for redegjørelsene fra dere. Jeg har lyst til å starte med et spørsmål til Anstein Gjengedal. Ifølge PODs evalueringsrapport ble du tildelt rollen som koordinerende politimester, mens det egentlig er POD som har det ansvaret. I forklaringen sier du at du var ukjent med det begrepet. Fikk du aldri beskjed om at du hadde den oppgaven, eller den rollen?

Anstein Gjengedal: Jeg fikk aldri beskjed om det. Oslo politidistrikt har et koordinerende ansvar f.eks. ved statsbesøk hvor vedkommende lander på Gardermoen og reiser fra Gardermoen – hele tiden har Oslo da et planleggings- og koordineringsansvar med de andre distrikter som blir berørt. Men ikke 22. juli – jeg har aldri hørt om det ansvaret.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men var det først i PODs evalueringsrapport at du så at du hadde fått dette oppdraget?

Anstein Gjengedal: Det så vi, men jeg har sjekket også med mine medarbeidere som sitter her bl.a. De har ikke fått det bekreftet fra noe hold, det er ikke loggført eller noe sånt, og det hadde vært naturlig at en slik viktig beslutning hadde blitt loggført. Vi fikk beskjed fra riksadvokaten tidlig på ettermiddagen om at Oslo skulle ha etterforskningsansvaret. Det ble kommunisert – riksadvokaten var jo slått ut, så han måtte ringe på en telefon til visepoliti-

mester Roger Andresen, som da sendte en melding opp til Kripos – det var vel sånn i 17–18-tiden, tror jeg, slik at da var vi klar over at vi fikk det ansvaret for etterforskningen. Det ivaretok vi fra kvelden, som Humlegård var inne på, og fordelte oppgaver mellom PST, Kripos og Oslo, bl.a. på det møtet som vi hadde kl. 01.00 den natta.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dette er et litt åpent spørsmål, og kanskje litt vanskelig å svare på. Men på hvilken måte kan denne rolleforvirringen ha medført at ting kanskje gikk mer galt 22. juli enn nødvendig?

Anstein Gjengedal: Jeg tror ikke det hadde noen praktisk betydning, for de som skulle lede operasjonen på Utøya, var jo de som hadde det taktiske ansvaret. For å si det sånn, politimesterne både i Oslo og Nordre Buskerud satt utenfor det, for det måtte de håndtere som var der ute, og som så hva som måtte gjøres.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hva mener du er årsaken til kommisjonens konklusjon om at politiet ikke var tilstrekkelig forberedt på å håndtere en nasjonal krise? Vil du si noe om hva du tenker er årsaken til at man konkluderer på den måten?

Anstein Gjengedal: Nei, det har vi også spekulert på. Oslo politidistrikt har jo et hovedansvar for å sikre byen, og vi har altså de nasjonale bistandsressurser. Vi har trent og øvd på ulike scenarioer osv., også terrorangrep og bombeeksplosjoner i byen her, men vi var vel ikke forberedt på at det skulle – vi hadde ikke noe forvarsel på at det skulle skje der og da. Så vi var altså ikke dimensjonert for det, og jeg tror aldri at man beredskapsmessig kan ta høyde for slike ekstreme hendelser. Det tror jeg ikke vi greier å bygge opp. Hvis vi ser på redningsarbeidet i regjeringskvartalet etter at bomben sprenget der, kan ikke jeg se at det kunne vært gjort raskere og bedre. I løpet av to timer ble alle de ødelagte bygningene gjennomført for å se om det var skadde mennesker der. Samtidig håndterte man en lang rekke meldinger om mistenkelige gjenstander, ni gjenstander minst osv., og det var et enormt arbeid å sikre regjeringskvartalet slik at det var sikkert og en kunne hindre at andre kom inn der. Det skjedde altså i løpet av noen veldig få, hektiske timer. Husk på det. Gjerningspersonen ble pågrepet i løpet av tre timer. Vi er alle enige om at vi skulle gjerne ha pågrepet gjerningspersonen før. Men alt dette var altså et scenario som utspant seg i løpet av under tre timer.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I din innledning sa du at her i Oslo har man med jevne mellomrom øvd på ulike scenarioer, også terror og bombeanslag der dere øver også sammen med andre viktige instanser.

Det som jeg har lurt på, er: Hvorfor ventet dere så lenge med å be Forsvaret om bistand? For du sier jo også at dere tok høyde for at det kanskje kunne komme flere anslag. Og vi vet at bl.a. objektsikring var noe det ble enighet om at man ikke skulle sette i gang med før dagen etter, kl. 06.00. – Dette virker litt forunderlig på meg.

Anstein Gjengedal: For å si det sånn: For det første har Oslo politidistrikt en avtale med Garden og med HV-02 om objektsikring. Det er avtaler som ligger i bunnen, slik at de vet hva de skal sikre på. Jeg er enig i at vi kunne varslet Forsvaret tidligere, og det tar vi kritikk på. Men når det er sagt, sikret vi statsministerboligen ganske kjapt, litt over kl. fire, og vi hadde også sikret Slottet, og Kongen var i sikkerhet osv. Vi vet at også Forsvarets bygninger nede på Akershus sikret seg selv.

Så var det dette med anmodning om bistand fra Forsvaret først kl. 06 den 23. juli. Det har sammenheng med at vi utover kvelden og natten i samarbeid med Forsvarets liaisoner klargjorde hvilke objekter Forsvaret skulle besette, og hvilke mannskapsbehov dette medførte. Politiet hadde utover kvelden fått inn egne mannskaper som foresto objektvakthold, men vi fikk klarhet i at vaktholdet ville gå over tid samt at etterforskning ville bli omfattende, slik at vi ønsket å frigjøre egne mannskaper i størst mulig grad til andre prioriterte oppgaver.

Vi hadde altså vakt utenfor Stortinget kl. fem over seks. Men jeg er enig i at vi skulle varslet tidligere. Men vi hadde altså vakthold på en del objekter. Vi hadde kontakt med Forsvaret ganske tidlig, slik at de var jo da i beredskap og kunne være på plass når vi ønsket det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Vi har vært innom dette i tidligere høringer, men fra ditt ståsted og med din erfaring over så lang tid, opplever du at det er en vegring i Politiet for å be om bistand?

Anstein Gjengedal: Vi hadde jo den gamle instruksjonen som sier at politiets ressurser skulle være uttømt før man ba om bistand, og det kan være at det ligger i bakhodet. Men her var det jo kontakt med FSK fra beredskapstroppen ganske tidlig, og man varslet også skvadronen på Rygge ganske tidlig – jeg tror den første meldingen er kl. 16.50, om helikopterstøtte – men som dere kjenner til, hadde ikke de – 120-skvadronen – noen beredskap.

Vi har jo en avtale med både Garden og HV-02, og det ligger oppe i pannebrasken på oss. Men det kan være, i og med at den instruksjonen var så streng, at man ventet litt for lenge før man tok den formelle varslingen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til Humlegård: Når det gjelder vaktentralen og den underbemanningen som var der, var dette normalt på den tiden?

Odd Reidar Humlegård: Det var ferietid, og det er forklaringen på at det var bare én person på vakt på den tiden av døgnet. Men også ellers, i helgene, har det vært vurdert slik at det ikke har vært behov for mer enn én person. Det har vært diskutert flere ganger, men det har vært konklusjonen. På den fredagen da dette inntraff, var det en dårligere bemanning enn det det normalt ville vært. Men man kan også tenke seg natt til lørdag og natt til søndag; da er det i utgangspunktet én vaktleder på jobb på Kripos – til å operere desken vel å merke.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dere oppdaget ved flere anledninger mangler ved nasjonalt varslingsystem og ga ifølge rapporten også melding om dette til POD – i 2011, var det vel. De repliserte at de hadde mottatt meldingen, men ingenting skjedde. Hva er årsaken til at de ikke gjorde noe med det?

Odd Reidar Humlegård: At ikke Kripos gjorde noe mer?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Nei. Følte du at POD ikke tok denne anmodningen på alvor?

Odd Reidar Humlegård: Den ble jo mottatt, og som det sto beskrevet i kommisjonsrapporten, tok også Kripos kontakt med PDMT på sommeren i fjor for å gå en runde om dette med riksalarm, som var en bekymring fra vår side i forhold til den tekniske plattformen det var bygd på. Hvorfor det ikke ble fulgt opp videre, er vanskelig for meg å si, men kanskje det er et uttrykk for dette med å erkjenne risiko og dette med gjennomføringskraft, fordi det ikke har vært tilstrekkelig fokus på det å ha et robust riksalarmsystem og mannskapsvarslingsystem i politiet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Når ingenting ble gjort fra PODs side, anså dere det da som at nå var det utenfor deres ansvar, siden dere hadde gitt beskjed?

Odd Reidar Humlegård: Du nevner det som kom i januar. Den henvendelsen til Politidirektoratet ble også fulgt opp med en bekymring i juni opp mot PDMT om at det fortsatt ikke var bra, bl.a. var man bekymret for at systemet ikke viste hvem som hadde kvittert for meldingene. Så gjorde ikke vi noe mer enn det og opplevde vel at det tekniske ansvaret lå utenfor Kripos – og det gjør det jo også.

Vi skulle kanskje fulgt opp enda tettere opp mot Politidirektoratet og PDMT, men det gjorde vi altså ikke mer enn to ganger i 2011.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I rapporten kan vi også lese at «videre er Kripos kontaktpunktet mellom norsk og utenlandsk politi og ivaretar oppgaver som følger av internasjonale konvensjoner og avtaler». Hvorfor ble ikke nabolandene våre varslet om terrorhandlingen?

Odd Reidar Humlegård: Det ble jo sendt en melding om det fra Politidirektoratet, som en nasjonal varsling som skulle sendes ut, men den gikk altså til én person på Kripos ved navn, fordi man ikke kom gjennom på desken. Det skulle vært varslet tidligere.

Vi hadde stor pågang fra internasjonale samarbeidspartnere, som Interpol og Europol, men noen formell varsling ble ikke sendt ut tidlig nok.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvem anser du det er som har ansvar for at riksalarmen var mangelfull?

Odd Reidar Humlegård: Jeg vil si at det er en fordeling av det ansvaret. Den kontakten vi tok med Oslo for

å spørre om vi skulle sende ut en riksalarm, ble jo fulgt opp. Problemet var at vi fikk nok mangelfull informasjon i forhold til det andre enn denne operatøren i Oslo hadde. Vi opplevde at de omkringliggende politidistriktene fikk mer informasjon enn det Kripos fikk. Vi fikk altså ikke informasjon om at dette var en bevæpnet person, at han bar polituniform og tilknytning til åstedet. Det var også medvirkende til at vår vaktleder ikke prioriterte denne riksalarmen høyere, fordi man så at den informasjonen som var kommet, ikke var av en sånn kvalitet at det kunne prioriteres framfor andre gjøremål. Så jeg vil si at det er en fordeling av ansvar mellom Oslo og Kripos.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk.

Til Hammer: Du opplyste at du ikke kjente planverket godt nok, og at du ikke hadde god nok kjennskap til kompetansenivået da hendelsen inntraff. Hva er årsaken til det?

Sissel Hammer: Jeg begynte som politimester i Nordre Buskerud 4. april i 2011. Jeg hadde på forhånd, før jeg tiltrådte, fått låne selve planverket, skannet gjennom det og sett og lest det. Men det er jo sånn at man ikke har begynt å kjenne det før man tar det i bruk.

Da selve hendelsen skjedde, hadde ikke jeg vært ansatt lenger enn 109 dager, og jeg kjente ikke godt nok kompetansenivået blant mannskapene mine. Det betyr ikke at jeg ikke visste at jeg skulle ta en strategisk posisjon i forhold til det arbeidet som skulle gjøres, men jeg var usikker på hvordan stabsarbeidet fungerte ved Nordre Buskerud.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja, for du sier at du tok en mer observerende rolle i denne staben. Var det med på å vanskeliggjøre stabsarbeidet? Hadde du noen konkrete oppgaver i det hele tatt som du tok på deg?

Sissel Hammer: Jeg tok de strategiske beslutningene som ble forelagt meg, bl.a. at vi ikke skulle spare på penger, at vi skulle bruke de ressursene vi hadde mulighet for å få tak i. Spørsmål knyttet til pårørendesenteret, evakueringscenteret, var en annen type beslutning i så måte.

Men det var ikke noen organiserte stabsmøter, så jeg var avhengig av å kunne sitte og overhøre hva som skjedde i stabsrommet for å få et overblikk over hva som skjedde.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men du var sjefen?

Sissel Hammer: Jeg var sjef. Jeg var sjefen da jeg kom. Men jeg var på ferie da det skjedde, så jeg var jo ikke på jobben i Nordre Buskerud før nærmere halv åtte.

Møtelederen: Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Da begynner jeg med noe som neppe kommer til å ha en avgjørende rolle når det giel-

der det at vi i denne komiteen skal plassere parlamentarisk ansvar.

Men jeg skal stille det første spørsmålet til Hammer, og bakgrunnen er alle som nå følger med her, som er pårørende og etterlatte. Hammer, vi har lest hva du har sagt til kommisjonen, og vi har sett kommisjonens konklusjoner når det gjelder det jeg vil kalle forholdet mellom dine folk og beredskapstroppen. Du sa en del om det nå, og også innledningsvis. Likevel er spørsmålet: Hvis ikke beredskapstroppen hadde kommet – nå skal beredskapstroppen uttale seg ganske raskt etter deg – hadde dere vært i stand til å håndtere situasjonen, og hadde dere vært i stand til å håndtere den raskere enn om beredskapstroppen kom? Med andre ord: Var de i veien for dere?

Sissel Hammer: For å ta det første sist: Beredskapstroppen var anmodet om å komme til Nordre Buskerud og bistå oss. Når det gjelder hva som hadde skjedd hvis beredskapstroppen ikke hadde kommet: Vi hadde en lokal aksjon på gang som inkluderte åtte personer, hvorav to hadde kompetanse fra beredskapstroppen. Hva som hadde blitt resultatet, er det ingen som vet.

Martin Kolberg (A): Men Hammer, dette er veldig viktig: Sånn som vi hører dette, er det jo at dere var klare. Dere kunne vært der tidligere, har du sagt til kommisjonen. Det mener jeg det er viktig at du gjentar når du sitter overfor Stortinget. Er det riktig at dere kunne operert raskere hvis ikke beredskapstroppen hadde vært inne i bildet?

Sissel Hammer: Hvis aksjonsleders plan hadde blitt gjennomført slik den var tenkt og det ikke hadde skjedd noe underveis med transporten – med å hente mannskaper fra Utøya, kai landside og over til Utøya – kunne vi ha vært tidligere ute.

Martin Kolberg (A): Hvorfor skjedde ikke det?

Sissel Hammer: Fordi vi hadde bedt om bistand fra beredskapstroppen, og da vår båt kom, sto beredskapstroppen klar på Storøya, slik at de kunne gå rett om bord i båten.

Martin Kolberg (A): Så det var en forsinkende faktor?

Sissel Hammer: Det ble jo det, med overlast osv.

Martin Kolberg (A): Ja. Dette har vi egentlig lest og forstått, men jeg vil gjerne høre det. Lien, har du noe å legge til her?

Tore Lien: Nei, jeg har ikke særlig mye å legge til. Jeg ledet det lokale evalueringsarbeidet i Nordre Buskerud.

Møtelederen: Det vet jeg, det er derfor jeg spør.

Tore Lien: Det er omhandlet i rapporten, og det er i tråd med det Hammer her forklarer.

Martin Kolberg (A): Jeg synes det var nødvendig. Vi kan ikke bare gå igjennom denne høringen uten å ta akkurat det punktet. Det er derfor jeg tar det.

Gjengedal, i ditt innledningsforedrag for oss nå, avgrenset du deg ganske mye. Du snakket utelukkende om den dagen. Jeg har lyst til å stille spørsmål til deg utenfor den rammen. Jeg vil at du nå overfor oss skal definere din rolle som politimester – tidligere politimester – i Oslo, og kommentere den strategiske situasjonen i forhold til Politidirektoratet. Hvilke instruksjoner tar du? Jeg er veldig klar over at ditt distrikt er det eneste som har en egen post på statsbudsjettet, og som derfor får en egen bevilgning. Jeg vil gjerne at du nå i denne sammenhengen kommenterer det og setter deg inn i en slik relasjon.

Anstein Gjengedal: Det er min oppgave som politimester i Oslo å ha det overordnede ansvar for alt som skjer i Oslo, også på strategisk nivå, og det er klart at når vi snakker om det vi var inne på nå, er det spesielt dette med beredskap. Vi har nasjonale, oppgående, beredskapsressurser – og det mener jeg de var. De er godt trent. Hvis vi ser på det som har skjedd i løpet av de tolv årene jeg har vært politimester, hadde vi store utfordringer bl.a. på Verdensbankens møte i 2002. Da hadde vi hatt store ødeleggelser i andre byer, bl.a. i Göteborg. Det gjennomførte vi, uten at de så en eneste politimann. Vi forandret taktikken der. Det var jo snakk om at en ville kle inne Stortinget med containere, men dere vet hvordan det gikk. Vi har hatt store utfordringer i forbindelse med nobelprisutdelingen, spesielt i 2001 da FN ble tildelt prisen og Al Qaida hadde FN som terrormål og det var hundreårsjubileum, slik at alle levende tidligere prisvinnere var der. Det var et enormt opplegg, og det var et veldig godt samarbeid, også med Forsvaret, som hadde beredskap og luftvernberedskap – holdt jeg på å si. Vi har hatt NATOs utenriksministermøte, som har gått eksemplarisk for seg. Vi hadde Obama her ved prisutdelingen i 2009, og vi hadde Gaza-demonstrasjoner for to år siden. Så vi mener at vi er godt trent og har fokus på dette med beredskap. Det klart at politimesteren har et selvstendig ansvar for at Oslo er oppe og går og at vi har øvd nok og har trente mannskaper. Blant annet har vi innført 40 timer pluss, altså 80 timer trening i Oslo, og vi har i senere år fått på plass et mobilt innsatskonsept – MIK – hvor vi først hadde noen gamle, utbrukte biler.

Martin Kolberg (A): Unnskyld, jeg skal ikke avbryte deg for mye, men min tid er også begrenset. Det jeg trekker ut av det du sier – jeg avbryter deg på grunn av tiden – er at du mener du som politimester i Oslo satte beredskapen på dagsordenen?

Anstein Gjengedal: Det gjorde vi, og med de nasjonale bistandsressurser Oslo har, var det naturlig. Men jeg må si at vi hadde et veldig godt samarbeid med beredskapsseksjonen i Politidirektoratet. For øvrig var ikke beredskap noe som sto på timeplanen særlig ofte, for å si det rett ut.

Martin Kolberg (A): Jeg må gå over til Humlegård. Du sa, slik jeg hørte deg i innledningen din, at det var

veldig mye endringsvilje. Det høres med mine politiske ører bra ut at du viser stor endringsvilje. Da stiller jeg et litt polemisk spørsmål: Når mener du at vi kan se det nye politiet?

Odd Reidar Humlegård: Jeg vil si at vi allerede ser de første tegnene på det. Det er, som sagt, allerede gjort omstruktureringer og omorganisering i Politidirektoratet, og det er opprettet to nye avdelinger. Det ble gjort kort tid etter at jeg tiltrådte. Mange vil si at tiden var overmoden for å få en egen beredskapsavdeling og en egen avdeling for IKT-området og teknologi. Men det er gjort. Mange politidistrikt – noe også Hammer var inne på – har gjort en del endringer og forbedringer i måten de jobber på. Vi har gjennomført flere tiltak og har utdannet ekstraordinært mange UH-mannskaper i løpet av høsten. Vi har fått et nytt krisehåndteringsverktøy, som er innført og brukt på Øvelse Tyr. Vi har sagt at det skal være økt oppmerksomhet på politiets beredskapsevne i styringsdialogen som POD har med alle politidistrikt og særorgan. Det er satt inn forsterket fokus på dette med «skyting pågår» i 40-timerstretningen, og vi har i samarbeid med Forsvaret og Politihøgskolen etablert et eget utdanningsprogram for kriseforståelse. Det har jeg jobbet med, også som styreleder på Politihøgskolen. Det er et viktig grep, nettopp for å styrke samhandlingen. Så er det altså etablert et endringsprogram, som jeg sa, med fem store prosjekt – 203 tiltak. Det er fem politimestre som leder hvert sitt hovedprosjekt, og vi har satt inn eksterne ressurser som gjør at det kommer til å være en motor i utviklingen av norsk politi.

Martin Kolberg (A): Hvor lang tid mener du det kan ta før du ser det nye politiet?

Odd Reidar Humlegård: Som jeg sa i min innledning, er det en del vi kan gjøre selv, men det er også en god del som påvirkes av andre, ikke minst av politikerne. Vi forventer nå denne stortingsmeldingen, som blir svært viktig for oss, og vi ser fram til politianalysen, som kommer til å bli viktig for veivalgene våre, og også Difi-evalueringen av Politidirektoratet. Alt dette kommer i løpet av 2013. Men det aller hyggeligste, kanskje, er at vi nå ser en endring i politidekningen i Poli-ti-Norge. Siste tall for tredje kvartal viser en økning fra 1,57 til 1,59. Neste år har vi fått finansiert 350 friske årsverk. Det er kanskje det aller viktigste for å styrke hverdagsberedskapen rundt om i det ganske land.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål.

Det er det jeg som skal gjøre, så da er det Lundteigen som tar over møteledelsen.

Per Olaf Lundteigen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk komitéleder.

Da får Fremskrittspartiet ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

La meg først si at det ble gjort veldig mye bra arbeid 22. juli, og det er vanskelig nå å prøve å få en samtidsvurdering av det. Men det er nå vår jobb å grave i det som ikke gikk fullt så bra – og derav spørsmålsstillingen.

Først til Humlegård: Du ga i stad uttrykk for at du hadde vært bekymret for riksalarmsystemet og hadde gitt meldinger om det. Hvorfor i alle dager testet du det aldri?

Odd Reidar Humlegård: Ja, det ble jo testet.

Anders Anundsen (FrP): Før 22. juli?

Odd Reidar Humlegård: Ja. Det var jo nettopp det som var noe av bekymringen da det ble meldt tilbake til PDMT om at man ikke var fornøyd med den teknologiske løsningen. Og det var altså ...

Anders Anundsen (FrP): Men skjedde det noe da, etterpå?

Odd Reidar Humlegård: ... tre–fire uker, tror jeg, før 22/7, og vedkommende som fikk den meldingen, dro faktisk på ferie. Det ble ikke fulgt noe mer enn det. Men ...

Anders Anundsen (FrP): Men bekymringen din strekker seg jo langt tilbake i tid. Du har vært bekymret for dette lenge – og det har også PDMT vært. Så det at det skjedde noe helt i slutfasen der, er på en måte greit. Men hvorfor testet du det ikke tidligere, når du mente at dette ikke kom til å fungere? Hvorfor sjekket du det ikke ut tidligere om det fungerte – om du hadde rett, eller om Politidirektoratet hadde rett?

Odd Reidar Humlegård: Men vi visste at den teknologiske plattformen var svært sårbar, bygd på Outlook, og det sa vi fra om både i januar og i juni.

Anders Anundsen (FrP): Du trengte ikke teste det for å vite at det ikke virket?

Odd Reidar Humlegård: Det var testet nok til at vi visste at det var en sårbar plattform.

Anders Anundsen (FrP): Og det visste POD, og det visste Justisdepartementet?

Odd Reidar Humlegård: I hvert fall ble Politidirektoratet orientert om det, som det står i kommisjonsrapporten, og PDMT ble også orientert om det.

Så kan vi ta kritikk for at ikke vi trykket enda hardere på.

Anders Anundsen (FrP): Da går jeg over til Gjengedal og ber om at det svares kort og greit, fordi det tenderer litt inn på spørsmål som har vært tidligere. Kanskje er Sponheim den rette til å svare på dette, for spørsmålet er: Hvorfor ble ikke Forsvaret bedt om bistand tidligere? Du hadde

noen generelle vurderinger om det – at det kan hende at bistandsinstruksen gjorde at du var litt forsiktig. Men til den konkrete vurderingen: Ble det ikke vurdert? Glemte man at man kunne be om Forsvarets bistand? Hva var årsaken til at man ventet så lenge med å få håndhevelsesbistand til vakt og sikring?

Anstein Gjengedal: Det var jo, som jeg sa, ulike kontakter tidligere med Forsvaret. Det som ble formelt avklart, fant sted sånn i 21-tiden.

Anders Anundsen (FrP): Ja, men realiteten er jo at Forsvaret sier at de kunne stilt opp to timer etter at det smalt. Da kunne de stilt opp med 80–100 mannskaper klare til vakt og sikring. Da hadde ikke dere ressurser til vakt og sikring. Hvorfor ringte dere ikke da? Hvorfor fikk dere ikke disse ut?

Anstein Gjengedal: Vi fikk jo vakthold utenfor Stortinget litt over kl. 18, da.

Anders Anundsen (FrP): To mann, litt over kl. 18. Det var mange andre sikringsverdige objekter som sto tomme. Men jeg vil vite hvorfor dere ventet så lenge med å ringe. Det er et enkelt spørsmål.

Anstein Gjengedal: Vi skulle varslet før – det er vi enige i. Det ble ikke gjort.

Anders Anundsen (FrP): Så spør jeg: Hvorfor ble ikke det gjort? Det er jo det som er spørsmålet.

Sveinung Sponheim: Jeg vet ikke om jeg kan være mer presis, men vi ville jo prøve å disponere våre mannskaper så korrekt som mulig ut fra den situasjonen som forelå. Vi så at det kom flere nye mannskaper inn nesten hvert femte til tiende minutt, og håpet på da, når vi hadde fått frigjort mannskaper ...

Anders Anundsen (FrP): Men ressursene til politiet var jo i realiteten uttømt veldig kort tid etter at bomben smalt. Mener du seriøst at du trodde at politiet kunne mobilisere nok kraft til at en ikke trengte Forsvaret?

Sveinung Sponheim: Det var en vurdering som ble gjort fortløpende, men vi ser jo etterpå, som politimesteren sa, at vi burde gjort det tidligere. Det er ingen tvil om det.

Anders Anundsen (FrP): Så en burde trykt på den store knappen, som det heter. Politireserven er jo en annen knapp det går an å trykke på, og som er av en litt annen karakter enn Forsvaret – litt mindre spiss i enden, for å si det sånn. Men der vurderte dere det slik at en ikke ønsket å bruke politireserven.

Det er et litt generelt spørsmål: Er det sånn at politireserven egentlig bare kan brukes i planlagte store hendelser, og er ubrukelig i denne typen situasjoner?

Anstein Gjengedal: Det som var situasjonen, er at det ble vurdert å varsle og bruke politireserven. Vi hadde 54 mannskaper som kunne brukes i Oslo. Så kom det fram i løpet av den natten at det var tvil om hvilken bevæpning de hadde – om alle kunne bruke våpen. Og så ...

Anders Anundsen (FrP): Men betyr det at dere ikke var klar over hvilken kompetanse politireserven var i besittelse av?

Anstein Gjengedal: Det er noe av årsaken – ja. Det forsøkte vi å finne ut av. Og så ble det, på det tidspunkt dette ble vurdert ...

Anders Anundsen (FrP): Men det var i grunnen svar godt nok det, altså.

Anstein Gjengedal: ... avklart av HV kunne stille.

Anders Anundsen (FrP): Jeg vil over til politihelikopteret. Hvem har ansvaret for den reduserte opptiden på politihelikopteret? Utgangspunktet fra Stortinget var at politihelikopteret skulle være operativt i 97 pst. Realiteten på dette tidspunktet var at det hadde en nedetid på bortimot 60 pst. Er det du som har ansvaret for det?

Anstein Gjengedal: Vi har meldt fra til både direktoratet og Justisdepartementet hvordan situasjonen for helikopteret var.

Anders Anundsen (FrP): Og hvem er det som er ansvarlig for at situasjonen for helikopteret ble som den ble? Er det du, er det POD, eller er det Justisdepartementet?

Anstein Gjengedal: Jeg har delansvar, for vi har meldt fra om situasjonen – hvordan det var.

Anders Anundsen (FrP): Men Justisdepartementet sa at dette var greit?

Anstein Gjengedal: Blant annet husker jeg et møte hvor vi fikk pålegg om å redusere helikopterutgiftene med 5 mill. kr. Da ville jeg gjerne vite hvor vi skulle ta det. Det fikk vi ikke noen føring på, for mesteparten er jo faste utgifter.

Anders Anundsen (FrP): Så det var egentlig en politisk styrt beslutning at politiberedskapen skulle reduseres?

Anstein Gjengedal: Vi ba om å få en avklaring av hva man egentlig vil med politihelikopteret i Norge. I 2010–2011 fikk vi et oppdrag om ...

Anders Anundsen (FrP): Jeg vet det, men bare for å være helt tydelig på det – du svarte ja på spørsmålet om det var et politisk ansvar at politiberedskapen ble redusert?

Anstein Gjengedal: Ut fra den underretningen vi ble gitt – ja.

Anders Anundsen (FrP): Takk! Under Øvelse Oslo 2006 ble det avdekket at operasjonssentralens stabsrom fungerte ekstremt dårlig. Hvem har ansvaret for at det ikke ble rettet opp? Der ser jeg i forklaringen til kommisjonen at du skyver ansvaret over på POD, og POD skyver ansvaret over på deg. Hvem er det som egentlig har ansvaret?

Anstein Gjengedal: Det vi erfarte etter Øvelse Oslo 2006, var at lokalitetene i operasjonssentralen ikke fungerte.

Anders Anundsen (FrP): Det vet jeg, men hvem har ansvaret for at det ikke var rettet opp?

Anstein Gjengedal: Vi skrev til direktoratet allerede i 2007 og ba om at vi fikk midler, slik at vi kunne oppgradere. Det kostet ganske mye penger, og vi kunne ikke sette i gang ...

Anders Anundsen (FrP): Så det er direktoratet som har ansvaret for at det ikke var i orden?

Anstein Gjengedal: Ja, vi kunne ikke sette i gang noe slikt uten at vi fikk klarsignal.

Anders Anundsen (FrP): Ok. Så det var direktoratet som hadde ansvaret for at dette ikke var i orden?

Anstein Gjengedal: Vi fikk et svar i 2010 at ...

Anders Anundsen (FrP): Det er et ja- eller nei-spørsmål.

Anstein Gjengedal: Jeg mener det var direktoratet – ja.

Anders Anundsen (FrP): Jeg går over til Hammer. Killengreen fortalte at alle politimestre som er nye – og du må unnskyldte aggressiviteten, hadde jeg nær sagt – går gjennom et opplæringsprogram. Har du gått igjennom det opplæringsprogrammet?

Sissel Hammer: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Handler en del av det opplæringsprogrammet om politiets kriseplaner?

Sissel Hammer: Det opplæringsprogrammet som jeg har gått igjennom, er en presentasjon av de ulike seksjonene i Politidirektoratet og hva de kan bistå med.

Anders Anundsen (FrP): Det å være sjef er jo veldig krevende, særlig kanskje i politiet, som har den spesielle utformingen som politiet har, og som er den spesielle etaten som politiet er.

Du sa til kommisjonen at du hadde svært begrenset kunnskap om planverket. Du hadde ikke oversikt over kompetansenivået til dem du var sjef over. Du hadde ingen oversikt over hvem som var hvor, og hvem som var til stede på politihuset under denne hendelsen i forhold til å

sette lokal redningsentral, ble det sagt. Du visste at brannvesenet hadde vært innom, men du hadde ikke noen oversikt over noen ting, for du kjente ikke noen, sa du. Er det egentlig akseptabelt for en leder i politiet ikke å få disse oversiktene skikkelig på plass?

Sissel Hammer: Enhver leder må jo begynne en dag. Det var jo det som var situasjonen for mitt vedkommende: Jeg var ny i den rollen.

Anders Anundsen (FrP): Du hadde vært der siden april, da.

Sissel Hammer: Ja, jeg hadde vært der siden april. Men når man sier at jeg ikke kjente til planverket, betyr ikke det at jeg ikke kjente til PBS 1, som er planverket for politiet.

Anders Anundsen (FrP): Du sa i stad at du hadde lest raskt igjennom det.

Sissel Hammer: Nei, det var det lokale, som jeg hadde lest igjennom. Men så er det det sentrale PBS 1. Det hadde jeg kjennskap til.

Anders Anundsen (FrP): Ja. Så du hadde god oversikt over PBS 1 og et visst kjennskap til de lokale kriseplanene, terrorplanene?

Sissel Hammer: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Men jeg reagerer ganske sterkt når jeg ser at du forklarer f.eks. at stabssjefen din ikke tok seg bryet med å oppdatere deg underveis, så du måtte gå rundt og lytte – være en sånn slags lyttemaskin som gikk rundt for å finne ut hva som skjedde. Hvilket lederseminar i politiet har du lært det på?

Sissel Hammer: Nei, det er ikke noen god situasjon overhodet. Det var det jeg opplevde også. Men jeg måtte den dagen, i den akuttituasjonen vi var i, ta et valg, om jeg skulle begynne å styre når jeg ikke kjente hvor kompetansenivået lå, eller om jeg skulle tilegne meg den informasjonen på den måten.

Anders Anundsen (FrP): Du følte rett og slett at du ikke hadde oversikt og kontroll over situasjonen, så du lot noen andre ta ledelsen på en måte?

Sissel Hammer: Jeg måtte den dagen ta en vurdering av hvorvidt jeg stolte på at stabssjefens opplegg var tilstrekkelig for å kunne håndtere den situasjonen.

Anders Anundsen (FrP): Er det noe Politidirektoratet kunne gjort for å sette deg bedre i stand til å gjøre jobben din den dagen?

Sissel Hammer: Jeg tror nok at når man ser tilbake på det, bør det være en del mer kompetanseoppbygging. De

som ikke har juridikum, som blir politimestre, får påfyll på påtalesiden. På tilsvarende måte bør de som ikke har politifaglig bakgrunn, få påfyll på det.

Anders Anundsen (FrP): Så det kunne vært bedre opplæring i forkant, rett og slett, sånn at en i en krisesituasjon, som en aldri vet når kommer, kan være operativ i den jobben man faktisk har?

Sissel Hammer: Ja. Men når det er sagt, har jeg fått min lederutdanning på Politihøgskolen.

Anders Anundsen (FrP): Ja, det forstår jeg. Men den inneholdt vel ikke at du skulle sitte i en sånn krisesituasjon og lytte? Den inneholder vel at du skal lede og styre en operasjon?

Sissel Hammer: Ledelse på strategisk nivå i en stabs-situasjon er at man skal få tilført et beslutningsgrunnlag fra staben, og så tar man den beslutningen. Det var det jeg ...

Anders Anundsen (FrP): Men mener du da at staben ...

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for svar og spørsmål – og klubba går tilbake til komitélederen.

A n d e r s A n u n d s e n overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Hammer først – der hvor komitélederen slapp: Så vidt jeg forstår på dine svar, føler du vel at du ikke strakk til som politimester den dagen. Er det riktig oppfattet?

Sissel Hammer: Jeg opplevde at jeg var i en helt ekstrem situasjon. Jeg opplevde at jeg var sjef i den situasjonen, men jeg skulle selvfølgelig med fordel ha trent og øvd med staben min på forhånd på en helt annen måte enn jeg hadde mulighet til den dagen.

Per-Kristian Foss (H): Følte du, omstendighetene tatt i betraktning, at du allikevel var raskt nok på plass?

Sissel Hammer: Som sagt var jeg på ferie. Jeg avbrøt ferien, snudde og kjørte tilbake til Nordre Buskerud så raskt jeg bare kunne.

Per-Kristian Foss (H): Du kunne ikke ha gjort det noe raskere, altså?

Sissel Hammer: Nei, jeg dro av gårde. Da jeg skjønnte alvorret i situasjonen, avbrøt jeg ferien og dro av gårde mot Nordre Buskerud så raskt jeg kunne.

Per-Kristian Foss (H): Etter din vurdering når du sa at Nordre Buskerud kunne vært tidligere på plass på Utøya: hvor mye tidligere?

Sissel Hammer: Antall minutter er jeg ikke ...
Da må jeg nesten henvende meg til min sidemann.

Tore Lien: Det som den lokale evalueringen viste, var at vi kunne ha vært på øya anslagsvis 7–9 minutter tidligere.

Per-Kristian Foss (H): Hvilke forhold påvirket det? Var det valg av møtested – hva heter det, stedet dere dro ut fra?

Tore Lien: Oppmøtested?

Per-Kristian Foss (H): Oppmøtested, ja.

Tore Lien: Det som påvirket det i negativ retning, var jo båthavariet. Det er det som er den direkte årsaken.

Per-Kristian Foss (H): Tilstedeværende lokale båter kunne vært funnet tidligere. Det lå, så vidt jeg har forstått av tidligere høring, ganske mange av dem der?

Tore Lien: Ja, det var flere båter i området, men første patrulje på stedet oppdaget ikke dem. Det er også behandlet i evalueringsrapporten.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men de lå der, jo – i følge campingturistene og andre?

Tore Lien: Ja, det er riktig.

Per-Kristian Foss (H): Da går jeg til Oslos tidligere politimester, og vi må vende tilbake til det som var et hovedpunkt: Hvorfor kalte dere ikke på Forsvaret tidligere? Vi har tidligere fått et inntrykk av at politiets instruksjoner er slik at man kun skal kalle på Forsvaret når man ikke selv har kapasitet. Sammenholdt med svaret fra Sponheim, nemlig at man først ville prøve å fylle rollen selv, får jeg et inntrykk av at det nesten var et nederlag å be om støtte fra Forsvaret? Er det riktig oppfattet?

Anstein Gjengedal: Nei, det er det ikke. FSK ble varslet av Delta kl. 16.15, og vi ser at FOH ble varslet om bistandsanmodning kl. 18.54. Det var også kontakt med Forsvaret angående bombesøk ...

Per-Kristian Foss (H): Det var alt uformelle kontakter, ikke sant?

Anstein Gjengedal: Da medførte det at Forsvaret mobiliserte slik at når vi først ba om bistand, var de raskt på plassen. Men vi innrømmer at vi skulle ha varslet dem tidligere – ja.

Per-Kristian Foss (H): Den formelle bistandsanmodningen, heter det vel på fagspråket, den kom altså for sent. Mitt spørsmål er: Hvorfor det? Kunne du ikke kommet med bistandsanmodning først, slik at alle ressurser ble satt inn for å komme til unnsetning så fort som mulig? Utenfor Stortinget var det vel – for å si det sånn – ikke mer enn vanlig vakthold i svært mange timer?

Anstein Gjengedal: Vi tar kritikk på det området, at vi skulle vært langt rakere ute – ja.

Per-Kristian Foss (H): Jeg leter litt etter beveggrunne for det, for det var ...

Anstein Gjengedal: Det tror jeg kort og godt var at alle de ressurser vi hadde, ble satt inn i regjeringskvartalet for å drive livreddende aksjoner – for å si det sånn. Som jeg sa innledningsvis, var det altså ikke nok kapasitet til å tenke alle tanker og gjøre alle ting. Man var konsentrert om redningsarbeidet og også om det var andre bombescenarier i sentrum. Det var derfor vi fikk bistand fra Forsvaret på den siden med en gang, og de var jo kjapt på plass, fra Sessvollmoen, og senere fra Ørlandet.

Per-Kristian Foss (H): Nettopp det faktum, som du selv meldte om, at man fikk melding om bomber ni steder i Oslo, og det var hele tiden uklart om ...

Anstein Gjengedal: Det var uklart hvor mange bomber som var gått av, men så fikk vi melding om ni hendelser som måtte avklares – mistenkelige gjenstander ...

Per-Kristian Foss (H): Nettopp. I tillegg var det hele tiden, og det forstår jeg veldig godt, uklarhet om det var én gjerningsmann eller flere. Da tilsier jo det at man skulle mobilisere alt som var mulig å mobilisere, eller som én av dine lokale innsatsledere utenfor regjeringskvartalet sa da komiteen møtte ham utenfor det samme regjeringskvartal: Det var vel riktig å trykke på den store knappen – selv om det er et litt uformelt uttrykk?

Anstein Gjengedal: Det er vi enig i. Men jeg bare ...

Per-Kristian Foss (H): Men hvorfor gjorde dere da ikke det?

Anstein Gjengedal: Det skulle vært gjort.

Per-Kristian Foss (H): Da har jeg et spørsmål til Humlegård.

Hva har skjedd med de personene som sto for ordren i et lokalt politikammer under aksjonen?

Odd Reidar Humlegård: Ja, spør du meg nå om hva som skjedde med dem som kjørte patrulje i Asker og Bærum politidistrikt?

Per-Kristian Foss (H): Ja – og som fortsatte å gjøre det på tross av ordre.

Odd Reidar Humlegård: Det har jeg ikke noe oversikt over – om det er gjort noe med dem, og om lokal politimester, altså politimesteren i Asker og Bærum, har gjort noe i forhold til dem. Det er ikke kjent for meg.

Du tenker nå i min rolle som fungerende politidirektør?

Per-Kristian Foss (H): Ja, jeg gjør i grunnen det. Vi er interessert i ordrenekt – det er ganske uvanlig i både forsvar og politi, vil jeg tro. Da vil jeg gjerne at du reflekterer litt over læringspotensialet ved behandling av folk som står for ordrenekt.

Odd Reidar Humlegård: Jeg må si at jeg har altså ikke satt meg inn i de personmessige konsekvenser, hvis det har vært noe slikt, iverksatt av politimesteren i Asker og Bærum. Det har jeg ikke fått gjort den tiden jeg har fungert i Politidirektoratet, beklageligvis.

Per-Kristian Foss (H): Nå går vi tilbake til rollen som Kripos-sjef. Du sa selv at desken, altså kommandosentralen eller hva vi skal kalle det, på Kripos ikke var bemannet for alle henvendelsene som kom. Hva gjorde dere for å oppbemanne denne desken i disse kritiske minuttene? Det var jo tydelig at her ville det komme henvendelser fra mange hold. Det bildet hadde vi veldig tydelig – at mange pårørende og skadde og alle som var berørt, ville ringe den sentralen. Hvor skaffet du mannskapene fra?

Odd Reidar Humlegård: Det var noe av det vaktleder prioriterte – det å ringe og kalle inn forsterkninger, nøkkelpersoner bl.a. til å betjene desken og alt det innsatspersonalet som vi trengte. Vi eskalerte raskt opp et titalls personer som kom til Kripos i løpet av de første par timene. De ble satt i arbeid umiddelbart. Men det var også noe av det vaktleder nettopp prioriterte – skal vi si – den første timen. Det fungerte bra. Det var faktisk slik at vi etter hvert fra Kripos avviste folk som henvendte seg og ville komme oss til unnsetning, men som hadde en kompetanse vi ikke kunne ta i bruk. Det kritiske var den første halvtimen, timen, på desken med å håndtere det tekniske utstyret, som bare noen har opplæring i.

Den som sendte ut riksalarmen til slutt, var en som tidligere har jobbet der som operatør på desken og kunne dette systemet.

Per-Kristian Foss (H): Det er en god innledning til det jeg egentlig hadde forberedt som det siste spørsmål.

Når vi nå ser tilbake til høringene – det gjenstår et par stykker – får vi et inntrykk av at alt sviktet i politiet. Nå spør jeg deg egentlig som fungerende POD-sjef: Kan du fremheve noe som, i motsetning til rapporten, virkelig fungerte?

Odd Reidar Humlegård: Jeg vil si at kommisjonsrapporten fremhever jo selv flere områder som fungerte bra. Som Gjengedal har vært inne på, må vi si at redningsarbeidet, innsatsen som ble gjort i regjeringskvartalet etterpå, var et solid arbeid – stor pågangsvilje. Jeg kjenner godt

hva Kripos gjorde i minuttene, timene, dagene og månedene etterpå – som viser et kompetent og godt politi. Også mye av det som ble gjort i Nordre Buskerud politidistrikt, er jo fremholdt i kommisjonsrapporten som mye solid politiarbeid. Det synes jeg det er viktig å få frem i en mer balansert fremstilling – når vi vet hvor viktig det er å ta inn over seg det som ikke fungerte. For det var også altfor mye.

Per-Kristian Foss (H): Det er bra. Da får jeg bare legge til for helhetens skyld at vi fikk også det inntrykk at politiets støtte til de pårørende i ettertid også har fungert meget bra. Det kan man ta med seg.

Møtelederen: Da er det SV og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Først eit spørsmål til Tore Lien når det gjeld dette med utstyrssida og den evalueringa de hadde: Kan du seia noko om kven som svikta, sidan den båten, bl.a., fekk den historia som han fekk?

Tore Lien: Den båten som Nordre Buskerud politidistrikt hadde til rådighet, er en båt som for så vidt inngår i oppsynstjeneste, i ordinært oppsyn og tilsyn med aktiviteter på Tyrifjorden og Steinsfjorden. Den står til vanlig opplastet på en tilhenger for å brukes hvis det skulle være behov for slik type transport i noen av de andre vassdragene som tilhører politidistriktet. Den er registrert for ti mann. Det er en RIB som har en 75 hesters påhengsmotor og går med ca. 35 knop med to mann om bord. Den er ikke dimensjonert for den belastningen som den ble utsatt for den 22. juli i fjor. Det resulterte i at det kom vann inn i drivstoffsystemet, inn i motoren, noe som resulterte i det vi alle nå kjenner til – et motorhavari på et svært kritisk tidspunkt i politiaksjonen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ansvar, spurde eg etterpå – kven har ansvar for at han var i den statusen han var i?

Tore Lien: Båten som sådan var i det store og hele i god stand. Ansvar for det er det politimesteren som har, på lik linje med alt annet ansvar for politioperativt utstyr. Den var dimensjonert for den oppgaven som politiet i Nordre Buskerud til vanlig bruker båt til.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva seier evalueringsrapporten om den relativt raske – såg det ut til – mobiliseringa av styrkar som kunne gå mot Utøya?

Tore Lien: Vi må huske at dette var i ferietiden, og det var en minimumsbemannning som gikk på tjenesteliste. Vi ser svært stor innsatsvilje blant andre mannskaper, som avbryter ferie, weekenfri, turnusfri, møter på politidistriktet og går rett i innsats. Iveren etter å gå i innsats var veldig stor, og det har også følgelig evalueringsrapporten omhandlet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til Hammer: Med tanke på troppane dine, som har veldig god lokalkunnskap, sakna du den lokale kunnskapen då du kom i posisjon?

Sissel Hammer: Uken forut for at dette skjedde, hadde jeg reist rundt sammen med mannen min i politidistriktet for å gjøre meg bedre kjent. Så det er klart at jeg var ikke lokalkjent da det skjedde. Men så var jeg heller ikke aktivt operativ på det tidspunktet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. Gjengedal, ditt politidistrikt fekk frå 2005 til 2011 ein halv milliard ekstra kroner. Gjörv-rapporten er jo tydeleg på at det ikkje berre er ressursar det gjeld, men òg leiing, kultur og samarbeid. Kvifor stod det så dårleg til?

Anstein Gjengedal: Jeg er ikke enig i at det sto dårlig til i Oslo politidistrikt. Vi hadde rustet opp de nasjonale innsatsenhetene. Så vil jeg understreke nok en gang at det vi gjorde i regjeringskvartalet, kan jeg ikke skjønne kunne vært gjort bedre. Det vi sviktet på, og det har vi sagt, er at vi var for dårlige til å etterlyse gjerningspersonen og å be om bistand fra andre.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det med gjerningspersonen – har det noko å gjera med at gjerningspersonen var ein kvit mann?

Anstein Gjengedal: Nei, absolutt ikke. Jeg fortalte hvordan dette kom inn. Og det er klart, vi erkjenner at den etterlysningen skulle vært gjort bedre.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva meiner du med det?

Anstein Gjengedal: Vi skulle hatt en mer fyllestgjørende innsats inn, men hvis vi skal peke på én enkeltfaktor, vil jeg, som også kommisjonsrapporten sier, peke på at det er manglende kommunikasjonssystemer. At vi ikke kunne få sendt ut en skriftlig beskjed til mannskaper, er det de peker på som en hovedårsak, hvis vi ser i rapporten side 108.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så egentleg er forklaringa at det er kommunikasjonen som er for dårleg, ikkje leiinga?

Anstein Gjengedal: Det er kommunikasjonsveksling og kommunikasjonsdeling. Det er en hovedsvakhhet ved de systemene vi har – ja.

Hallgeir H. Langeland (SV): Viss du likevel skal kommentera Gjörv-rapporten, som seier at det ikkje nødvendigvis er ressursar det dreier seg om, men leiing, kultur og ukultur – element som er vel så viktige å rydda opp i?

Anstein Gjengedal: Jeg kjenner meg ikke igjen i den kulturbeskrivelsen. Det kan være at det er en forsiktighetskultur når det gjelder å be om bistand fra andre – ja, men bl.a. Oslo politidistrikt har utarbeidet en lederplattform og

en medarbeiderplattform hvor nettopp dette med holdninger osv. – gode holdninger, positive, helhetsorienterte, lojale medarbeidere – er en viktig del av politiet i Oslo. Det mener jeg våre ansatte står for.

Hallgeir H. Langeland (SV): Fleire – du var også delvis inne på det i ditt innlegg – har vore inne på at politikanene driv med detaljstyring og øydelegg jobben dykkar, for å setja det på spissen.

Anstein Gjengedal: Jeg har ikke sagt at de ødelegger jobben vår, men jeg har merket meg at interesseområdet er kriminalitetsbekjempelse, ikke beredskap. Det er min erfaring etter tolv år. Det er klart at det gjør noe med deg som politimester. Hva fokuserer du på? Hva skal du rapportere om? Du får en dreining mot det. Jeg har, som jeg sa, hatt utallige møter med justispolitikere – men ikke et ord om beredskap: Hva gjør dere der, og hva slags beredskap har dere? Det er ikke etterlyst i det hele tatt. Det er mer etterforskningsressurser, synlig politi, oppklaringsprosent som er etterlyst. Vi kan aldri få en høy oppklaringsprosent i Oslo med 40 000 saker uten spor. Likevel ber de om at vi skal øke den. Det krever ressurser, det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så alle, inklusiv alle politikarar, har ansvar for det låge fokuset som var på terrorberedskapen?

Anstein Gjengedal: Jeg har et ansvar som politimester i Oslo, og jeg mener at vi var godt forberedt, men jeg tror ikke at vi kan bygge en beredskap som tar høyde for 22. juli-hendelsene. Det krever ressurser!

Hallgeir H. Langeland (SV): Humlegård, du snakka om at Difi skulle ha ei POD-evaluering. Kunne du sagt litt meir om kva ein skal evaluera? Det har jo vore mange problemstillingar framme tidlegare i høyringa i dag. Kva skal det fokuserast på?

Odd Reidar Humlegård: Det er en bestilling som Justisdepartementet har kommet med i tildelingsbrev for 2012. Det arbeidet er godt i gang. Det er en omfattende evaluering av Politidirektoratet når det gjelder organisering, grensesnitt opp mot politidistrikt, opp mot departement, hvilken kompetanse og kapasitet man har innenfor etatsledelse, virksomhetsutvikling og faglig ledelse. Det blir også spørsmål om Politidirektoratets grensesnitt mot de nasjonale særorganene. Så det er en stor gjennomgang av Politidirektoratet, som vi mener er helt nødvendig. Når jeg sier «vi», gjelder det politimestre og særorgansjefer og mange andre, og også Politidirektoratet selv. Det blir et svært viktig dokument. Det skal komme i løpet av første kvartal 2013.

Samtidig jobber nå departementet og Politidirektoratet med å få til en instruks til Politidirektoratet, som også skal klargjøre grensesnittet bedre, oppgavene og forventningene til Politidirektoratets rolle i stort. Jeg opplever at politisk ledelse og embetsverket i Justisdepartementet i dag har mye oppmerksomhet rettet mot å klargjøre Politidirek-

toratets rolle, og vi har vel ganske store forventninger til at det skal bli bedre enn det det har vært. Det er også helt nødvendig.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det høyrdest positivt ut. Eg vil likevel stilla det spørsmålet som komitéleiaren gleder seg til. Jon Lea i DSB var veldig tydeleg på at det er for mykje byråkrati i politiet. Det er for mykje ansvarspulverisering. I det heile får me ikkje det politiet me vil ha. Det nye politiet er ikkje der. Er det noko av agendaen din no når du skal rydda?

Odd Reidar Humlegård: Jeg tror det er flere ting som må ryddes opp i. Politidirektoratets rolle, organisering og kompetanse er én ting, men det er også strukturen i hele Politi-Norge. Det er åpenbart, også i beredskapssammenheng, en stor utfordring at man har 27 politidistrikt, hvor de minste knapt må kunne sies å være bærekraftige, med 140–150 medarbeidere og med et kontrollspenn for meg som fungerende politidirektør med 40 personer eller ledere å forholde meg direkte til. Det blir en pulverisering, det blir vanskelig å holde fokus på Politidirektoratet for å styre underliggende etater. Det blir ikke robuste enheter nok til å håndtere verken operasjonssentral eller til å sikre god kompetanse hos innsatspersonell.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg høyrer no, Humlegård, at Nordre Buskerud er i ferd med å bli nedlagt?

Odd Reidar Humlegård: Nordre Buskerud har man foreslått – jeg tror det var tilbake i 2008 – å slå sammen med Vestoppland og Gudbrandsdal. Man foreslo å slå sammen de fire politidistriktene i de to fylkene. Forslaget som ble sendt fra Politidirektoratet i juni 2011, som går på en reduksjon til 18 eller færre politidistrikt, må det nå tas en grundig diskusjon om, etter hva jeg kan se. Det er vanskelig å kvittere ut denne rapporten uten å se på politidistriktstrukturen – robuste distrikt og store nok operasjonssentraler.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha.

Gjengedal, du beskrev ganske godt den kaotiske situasjonen som var i første fase, samtidig som du var veldig forsiktig med å ta ordet «kultur» i din munn – jeg følte det i hvert fall slik. Men når det gjelder noe av kjernen i en sånn kaotisk situasjon: Du var litt inne på dette med ryggmargsrefleks, altså at du da må gå etter det som noen kaller ryggmargsrefleks. Du sa at ryggmargsrefleksen til Forsvaret ikke var god nok, men det er vel også en ryggmargsrefleks at man – sjøl om det er usikkerhet om hvor mange gjerningsmenn det er – dersom man får et rimelig godt signalement på én person som er gjerningsmann, følger man det signalementet og i hvert fall prøver å uskadeliggjøre den enheten i den kaotiske situasjonen?

Anstein Gjengedal: Ja, det er jeg enig i. Dette skulle vi håndtert bedre, ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Da er vi ved neste punkt: Når du da hadde en så erfaren innsatsleder ute i gata som du hadde, og alle dine folk i stab kjente til vedkommendes betydelige kompetanse, visste at dette var en person som hadde en veldig sterk naturlig autoritet gjennom sin faglige dyktighet – slik leser jeg vedkommende – og vedkommende sier at en skulle trykke på den «største knappen». Den beskjeden ble gitt til overordnede, nemlig operasjonsleder – er ikke det korrekt – og det ble ikke fanget opp. Er det da noe med den kompetansen eller den naturlige autoritet som de som er valgt til å sitte på et overordnet nivå, har som ikke er god nok?

Anstein Gjengedal: Vedkommende operasjonsleder hadde vært operatør i Oslo i ni år og var funnet kompetent til å være operasjonsleder 2. Det vil si at hun ikke hadde personalansvar, men ellers hadde hun den kompetansen som var nødvendig, og jeg opplevde ikke at det gikk på autoriteten til operasjonsleder. For å si det slik: Vår egen evalueringsrapport sier kort og godt at man ble overlesset – «overloaded» – med informasjon, slik at det ble veldig hektisk, og så greide man ikke å ta de riktige avgjørelser som man skulle ha gjort. Og det er mitt ansvar at vi ikke hadde nok bemanning til det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): La oss ikke å gå inn på ditt ansvar. Det er jo nettopp i krisesituasjoner at det kommer for mye informasjon, og det er nettopp da at erfaringen er nødvendig. Jeg leser det ikke annerledes enn at den som var på golvet, innsatslederen, følte at her måtte han gå en annen vei for å få den nødvendige effektivitet. Har jeg misforstått noe?

Anstein Gjengedal: Jeg tror han sa at man skulle trykke på den store knappen, og den beskjeden fikk operasjonsleder, men det ble for mye – husk på at det kom inn meldinger om ni mistenkelige gjenstander som måtte avklares. Oppe i alt dette så var man jo opptatt av å avverge et angrep nummer to og få undersøkt det, og derfor kan det være at opplysninger om gjerningsmannen ikke ble håndtert godt nok, og det tar vi selvkritikk på.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så du ser ikke at det er et behov for å ruste opp den politifaglige kompetansen, ruste opp den naturlige autoritet som de som sitter på dette området, har. Du ser ikke det som en problemstilling?

Anstein Gjengedal: Jeg har aldri opplevd at operasjonsleder ikke har hatt den naturlige autoritet når vedkommende er funnet kvalifisert. Vedkommende hadde god kompetanse – vi har klare kompetansekrav – så jeg opplevde ikke at dette hadde noe med autoritet å gjøre. Man var kort og godt overlesset med informasjon og kritiske handlinger.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok.

Anstein Gjengedal: Johan Fredriksen, som er sjef for operasjonssentralen, kan jo utfylle meg der.

Johan Fredriksen: Det er viktig, det du er inne på. Det gjelder alle ledd i krisehåndtering. Når det er snakk om nasjonal krisehåndtering, så blir selv politimesteren øverste leder på taktisk nivå. Da snus pyramiden litt på hodet i forhold til at han er leder på strategisk nivå i det daglige, og operasjonsleder er da laveste leddet på operasjonelt nivå – klart overordnet innsatsleder. Så det er viktig at hele næringskjeden er oppe og går, men det er slik i en organisasjon at vi er prisgitt dem som er på jobb til enhver tid, og vi som kjenner en slik situasjon, har full forståelse for at noen ting glipper. Og da vil en innsatsleder, slik det var i dette tilfellet, det er tilfeldig ... Han hadde all den erfaring som tenkes kunne, han var beste mann i nasjonen Norge som kunne håndtert situasjonen, og vi hadde en mindre erfaren operasjonsleder på jobb. Dette er helt tilfeldig, men hun har all nødvendig bakgrunn for å bekle rollen. Det vi har gjort i ettertid, som er viktig ut fra sjansen for å lykkes, er at vi har løftet mange oppgaver vekk fra operasjonsleder, for kontrollspennet ble for stort i situasjonen i forhold til ledelse og kommando. Selv med mange øvelser med alvorlige scenarier, så har det ikke vært mulig å gjennomføre den stresstesten i øvelse som vi fikk denne dagen. Så du har helt rett.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Forstår jeg deg nå, Johan Fredriksen, dit hen at du ønsker at de politifaglige kravene til operasjonsleder skal styrkes i forhold til det som var situasjonen den 22. juli?

Johan Fredriksen: Det har det også blitt, i den forstand at innsatslederne har ligget foran i sporet når det gjelder taktisk nivå. Nå har Politihøgskolen tatt tak i dette, og det er en ganske solid utdanning som ligger i bunnen for operasjonsledere. Tidligere har vi måttet håndtere dette internt i politidistriktene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Når jeg tar opp dette her, så er det fordi det er noe som er uavhengig av Stortingets bevilgninger til enhver tid. Det er et spørsmål om at politiet er organisert og velger sine ledere ut fra en praktisk erfaring om å sikre seg når noe virkelig står på spill.

Til Humlegård: Du sa videre at det var viktig å avklare forventningene til politiets beredskapsvevne. Er dette noe som er blitt etterspurt fra Justisdepartementet?

Odd Reidar Humlegård: Nei, det var snarere et spørsmål som jeg tror det er viktig å stille nå. Vi må få en klarere bestilling på hva som forventes av norsk politi når det gjelder beredskap. I kommisjonsrapporten adresseres dette med responstid og responskvalitet. Det handler om politiets samlede beredskapsvevne.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så dette er ikke noe som dere har trykket på og stresset overfor overordnede myn-

digheter for å få til? Det er først nå at det har kommet så sterkt fram?

Odd Reidar Humlegård: For meg er det først nå det har kommet sterkt fram, men det er også svært viktig, for det handler om å balansere politiets totale oppgaveportefølje, og det er åpenbart større forventninger til vår beredskapsevne og -kompetanse nå enn det var tidligere, naturlig nok.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk. Så til Hammer: Du sa at beredskapstroppen jo formelt er underlagt den stedlige politimester, og jeg forsto på deg – og det er en helt praktisk og helt naturlig reaksjon – at som ny politimester i Nordre Buskerud var det en rekke situasjoner som gjorde at du ble usikker. Alle vi som er ute i det praktiske liv, vet at når du er usikker, da nøler du i forhold til å ta de nødvendige faste beslutninger. Det er helt menneskelig. Vil du si at en i framtida burde velge ledere – på ulike nivåer i politiet – mer ut fra en naturlig respekt i sin midte, altså at de som velges som ledere, har en naturlig autoritet gjennom det en har utført, og at en dermed raskere kan komme i stillinga og ta vekk den usikkerheten?

Sissel Hammer: Jeg tror at man trenger ... Det er veldig mange oppgaver som skal håndteres innen politiet. Som politimester er det, etter min vurdering, ikke nødvendigvis slik at du må ha topp operativ erfaring, men du må tilegne deg det som trengs for å kunne gjøre oppgaven på en god måte. Det er noe med tillit – det er ikke noe du bare har – det må du bygge opp og få.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha. Til slutt til Humlegård: Det er to ting som står igjen på alt innenfor beredskap – det er kommunikasjon, og det er det å ha erfaring og kunnskap til å gjøre en nødvendig jobb på en handlekraftig måte. Kommunikasjon er vi utenfor. Nå er du fungerende politidirektør. Vil du si at det å velge ledere – på alle nivåer, innenfor det som du har ansvaret for – ut fra at en har naturlig autoritet i sin gruppe, er et mer sentralt kriterium i valget av ledere framover, slik at en kan få fram den totale erfaringsbakgrunnen som er nødvendig for å handle i de situasjoner hvor det kreves aller mest?

Odd Reidar Humlegård: Altså, det å fokusere mer på ledelse, mellomledere og toppledere blir svært viktig i tida framover. Det er nok slik at etterveksten for ledere i norsk politi har et forbedringspotensial. Det må det fokuseres på og investeres mer i.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva vil du gjøre for det?

Odd Reidar Humlegård: Unnskyld?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Når du sier forbedringspotensial, betyr det for meg at det er altfor dårlig. Så hva vil du gjøre positivt da?

Odd Reidar Humlegård: Ja, det er altså alt fra at det nå arrangeres toppleder kandidatkurs, til at Politihøgskolen tilbyr mer innenfor lederopplæring enn tidligere, også innenfor krisehåndtering. Men en definisjon av kompetansen til politimesterne er noe Politidirektoratet skal levere fra seg innen 31. desember i år, altså nye kvalifikasjonskrav til politimesterne. Det er klart at dette bakteppet vi nå har, vil være viktig både for hvordan de defineres, og ikke minst for hvordan de fases inn i denne rollen, og hvilke kvalifikasjonskrav man skal ha vært igjennom de siste tre–fire årene før man går inn i en topplederstilling – å la det f.eks. Forsvaret fokusere mye mer på enn det politiet har tatt seg råd til, til nå.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden godt og vel omme, og det er Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg tenkte jeg skulle begynne med et av hovedfunnene til Gjorv-kommisjonen, nemlig dette med kultur i politiet. Jeg har lyst til å begynne med Hammer: Du har sikkert hørt høringa tidligere i dag. Da har jeg gjentatte ganger spurt om denne pressekonferansen den 18. august, der Storøya og argumentasjonen for Storøya som oppmøtested ble funnet. Ser Hammer nå i ettertid at opplevelser den dagen kan bære litt preg av etterrasjonalisering, og at man prøver å skjule feil i stedet for å lære av feil?

Sissel Hammer: Jeg er helt åpen for at vi nå må ta 22. juli-kommisjonen inn over oss og være åpne med hensyn til det som ligger der, og prøve å jobbe for å bli best mulig. Angående pressekonferansen: Når det gjelder den beskrivelsen av samtalen som endret oppmøtestedet, er den også beskrevet i vår lokale evaluering. Men de kommentarene som er knyttet til pressekonferansen, var vurderinger som vi la inn i vår lokale evaluering.

Trine Skei Grande (V): Så har jeg lyst til å spørre litt om forholdet mellom lokalt politi og beredskapstroppen, for du sa til 22. juli-kommisjonen – og du har gjentatt det her i dag – at dine mannskaper kunne ha vært på Utøya før om beredskapstroppen ikke hadde kommet. Du sa i stad at Nordre Buskerud ba om bistand fra beredskapstroppen, men det er ikke helt i samsvar med det du sa til kommisjonen, der du sa at du ikke hadde noen formening om på hvilken måte Delta egentlig ble involvert.

Sissel Hammer: Det er en misforståelse, for det som var situasjonen, var ...

Trine Skei Grande (V): Du brukte begrepet «en forunderlig greie».

Sissel Hammer: Ja, det kan jeg forklare. Beredskapstroppen dro av gårde fra Oslo før de fikk anmodningen fra Nordre Buskerud.

Trine Skei Grande (V): Hvis du tar f.eks. akkurat det tidspunktet da de drar ut fra Storøya: Hvem har styring over beredskapstroppen akkurat da? Har du kommandoen?

Sissel Hammer: Det er jeg som har ansvaret.

Trine Skei Grande (V): Ja, du har ansvaret, men føler du at du har kommandoen på det tidspunktet?

Sissel Hammer: Akkurat på det tidspunktet var ikke jeg i Nordre Buskerud, så jeg hadde ikke kommet dit.

Trine Skei Grande (V): Hvem var det som hadde den kommandoen da?

Sissel Hammer: Det var konstituert politimester.

Trine Skei Grande (V): Sjøvold har sagt at beredskapstroppen ikke var et hinder for en annen løsning – jeg regner med at det egentlig er en litt teoretisk tilnærming. Men du nevnte i stad om samarbeidet mellom Buskerud og beredskapstroppen at samarbeidet var ikke minst godt etter pågripelsen – jeg tror det var det du sa i det forrige svaret ditt.

Sissel Hammer: Under pågripelsen og etter.

Trine Skei Grande (V): Hvordan var det før?

Sissel Hammer: De dro jo ut i båten, og det var den situasjonen vi sto overfor. Det var jo ikke noen lykkelig situasjon med en overfylt båt.

Trine Skei Grande (V): Kjenner du til at det er noen uenighet i oppfatninga av virkeligheten den dagen, mellom din tropp og beredskapstroppen – som jeg bør spørre beredskapstroppen om når de kommer neste gang?

Sissel Hammer: Nei, jeg kjenner ikke til noe spesielt i så måte.

Trine Skei Grande (V): Så forholdet var godt, og de samarbeidet godt fra første sekund?

Sissel Hammer: Ja, mitt inntrykk er at det er gjensidig respekt.

Trine Skei Grande (V): Mener du at instruksen «skyting pågår» ble utført på riktig måte blant dine?

Sissel Hammer: Da er du på første patrulje, går jeg ut fra?

Trine Skei Grande (V): Ja.

Sissel Hammer: Vi tar til etterretning at 22. juli-kommisjonen har en annen vurdering av det som forventes av den patruljen, enn det vi i utgangspunktet hadde. Vi har nok fokusert veldig på at det ikke var båter akkurat rundt

der hvor de oppholdt seg, men kommisjonen legger til grunn at de burde ha utvist en større aktivitet når det gjaldt de båtene som lå rundt. Det må vi ta med oss videre inn i opplæring.

Trine Skei Grande (V): Så til Gjengedal. Du sa i stad at det å bruke beredskapstroppen ikke forsinket. Nå tror jeg vi har påvist – både gjennom høringa og gjennom Gjerv-kommisjonen – at en raskere politiaksjon hadde reelt sett vært mulig. Vil du korrigere det du sa?

Anstein Gjengedal: Nei. Det jeg sa, var at utrykningen fra Oslo, innsatsen til beredskapstroppen i regjeringskvartalet, forsinket ikke utrykningen til Nordre Buskerud. Den bilen som var på vei, var ikke inne i regjeringskvartalet, men kjørte rett ut, og det var først en bil fra beredskapstroppen som var der. For å si det sånn, hadde det vært en båt på Utøya kai, kunne de kjørt rett over.

Trine Skei Grande (V): Ok. Det var en veldig viktig avklaring.

Så litt til manglende kapasitet knyttet til den gule lappen.

Anstein Gjengedal: Lappen var ikke gul.

Trine Skei Grande (V): Nei, men den har gitt et inntrykk av å være gul for oss.

Poenget mitt er at vi må få avklart: Da dere redegjorde for behandlinga av den lappen eller beskjeden eller skje-maet eller hva det nå enn var, ble det gjort en feil? Eller var det for få ressurser de sekundene, eller minuttene, dette varte? Fungerte alt perfekt, eller er det noe vi kunne gjort bedre?

Anstein Gjengedal: Den beskjeden kom inn på sentralbordet fordi alle operatørene som besvarer 112-anrop, var opptatt. Vedkommende på sentralbordet noterte ned beskjeden skriftlig og gikk inn og ga den til en operatør, som da skulle ta kontakt med det samme han var ledig. Husk at det var utrolig mange henvendelser da. Så den ble ekspedert, og vi sier at vi skulle ...

Trine Skei Grande (V): Men det er noen henvendelser som er litt viktigere enn andre, og det er derfor vi har dyktige politifolk i den andre enden – for å sile mellom hva som er viktig, og hva som ikke er viktig.

Anstein Gjengedal: Ja, og operatørene satt jo da med mange henvendelser om mistenkelige gjenstander som vi måtte få avklart, for hvis det var en ny bombe plassert, så var vel det førsteprioritet.

Trine Skei Grande (V): Den er grei, altså, dere prioriterte andre bomber foran denne beskjeden.

Anstein Gjengedal: Da vedkommende fikk se beskjeden, ble jo det tatt hånd om med en gang, men etterlysningen av personen skulle vært bedre.

Johan Fredriksen kjenner jo mer detaljer enn jeg om det. Jeg var ikke der akkurat da det skjedde.

Trine Skei Grande (V): Jeg vil bare ha fram, hvis bildet er riktig om at dere ikke så etterlysninga som viktig kontra de nye bombe ...

Anstein Gjengedal: Jo, etterlysningen var viktig.

Johan Fredriksen: Kort sagt er det sånn at nødandropene til Oslo politidistrikt siles gjennom sentralbordet fordi uforholdsmessig mange nødandrop ikke er reelle. Det er de reelle som går videre til operasjonssentralen. Så fra å være i vanlig modus på en vanlig vakt smeller det i regjeringskvartalet, og da går alle telefonlinjer i rødt. Ekspedienten på sentralbordet er veldig observant og skjønnte at denne meldingen var utrolig viktig, men det var ingen ledige nødlinjer inn til operasjonssentralen, så hun skrev det ned og gikk fysisk inn og sa fra om at det var viktig informasjon. Så, da en operatør ble ledig, ringte hun opp igjen melder, og da hadde melder fått beskjed om at han ville bli kontaktet på nytt.

Trine Skei Grande (V): Men har vi gode nok systemer når det er sånn?

Johan Fredriksen: Dette går på kapasitet, som du sikkert skjønner når jeg forklarer hvordan det fungerer. Hadde vi hatt et større operasjonssenter, med flere direkte nødlinjer inn, med mennesker til å håndtere dem, kunne den gått direkte til en operatør, blitt ført til politioperativt system, og alle hadde sett meldingen og viktigheten av den.

Så dette er altså snakk om kapasitet. Vi er enig i at dette kunne vært håndtert om mulig enda raskere. Da vi ringte melder opp igjen, skjønnte jo operatøren inne på operasjonssentralen at dette var veldig viktig informasjon. Rett etter ringer Kripos til Oslo politidistrikt og får deler av denne informasjonen, og vi ringer de tre nabodistriktene i forlengelsen. Men også sett i ettertid er jo dette den helt vesentlige informasjonen, og ideelt sett skulle den vært håndtert enda raskere. Det sier vi selv når vi kjenner situasjonen. Det kunne om mulig ha vært håndtert enda raskere, for dette er viktig, og det innser vi.

Trine Skei Grande (V): Da vil jeg avslutte med et spørsmål til Humlegård. Gjengedal har sagt at politikerne har ikke vært noe opptatt av denne typen sikkerhet, men bare vært opptatt av kriminalitetsforebygging. Men i Gjerv-kommisjonens konklusjon står det:

«Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunnsikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»

Er det Gjengedal som har rett, eller er det Gjerv som har rett?

Odd Reidar Humlegård: Jeg vet ikke helt hva som er motstriden i det. Jeg tror vel det er en samlet oppfatning i politiet at fokus på beredskap og kapasitet har gått i bølger, som både Killengreen og Gjengedal har vært inne på. Det har vært perioder hvor man også har satt i gang ...

Trine Skei Grande (V): Men det har jo vært masse plandokumenter, det er masse vedtak fra dette huset, vi har laget egne operasjons- – vi har ikke rukket å diskutere med dere stenginga av Grubbegata f.eks. – alle de tiltakene som ligger i det. Har ikke det engasjementet nådd fram?

Odd Reidar Humlegård: Sånn jeg forstår dette, har ikke politidistriktene fått adressert stor oppmerksomhet på krav til beredskap og kapasitet og kompetanse innenfor det. Det har vært formulert dette med krav til mer synlig politi, det er den viktigste – kan man si – innsatsen i akuttfasen, initialfasen. Det har det vært fokus på, men mer for å ta mindre hendelser og være til stede for publikum, løse opp i ordensproblemer eller i akutt kriminalitet. Men å håndtere større hendelser som dette har vært knyttet til de årlige øvelsene, som Øvelse Tyr og Gemini, og noen enkeltprioriteringer som f.eks. da jeg var sjef for Utrykningspolitiet, at man fikk større fokus på politireservens kapasitet og kompetanse, hvor det ble investert en del penger rundt 2005–2006–2007.

Møtelederen: Takk for det. Vi er langt på overtid, dessverre, og må gå over til runden med oppfølgende spørsmål. Jeg anmoder både spørrer og svarer om å være så korte og konsise som mulig i denne runden, som vi har satt av 10 minutter til.

Da er det først saksordfører Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Humlegård: Alt henger sammen med alt, og det er kanskje noe denne saken har lært oss. De valg man tar, og de beslutningene som tas, men også de feilvalg man tar, handler mye om hvor godt øvd og trent en polititjenestemann er. Med andre ord: Det vi investerer i en polititjenestemann, har også en sammenheng med hva slags tjeneste vi får ut på den andre siden. Synes du at 40 timers øving i året er nok for en polititjenestemann?

Odd Reidar Humlegård: Det har vært en diskusjon i politiet om hvorvidt det øves nok eller for mye på operative disipliner. Når vi sammenligner med andre oppgaver politiet har innenfor etterforskning, øves det langt mindre. Så det som nå er en del av treningsprogrammet, er nettopp å se på – det er et eget prosjekt for å avklare – hvem som skal øves hvor mye.

Jette F. Christensen (A): Gjengedal, då du blei forelagd sitat frå kommisjonen av Langeland i stad – det var sitat frå ein av deira hovudkonklusjonar, nemleg at etter «kommisjonens mening handler disse lærdommene i større grad om ledelse, samhandling, kultur og hold-

ninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg» – er du enig i det? Det verka ikkje sånn, då du svarte Hallgeir H. Langeland med: «Jeg kjenner meg ikke igjen». Så spørsmålet mitt er: Er du ueinig i hovudkonklusjonen i den breitt anerkjende rapporten frå 22. juli-kommisjonen? Eg vil gjerne at du skal svare ja eller nei, med grunngjeving.

Anstein Gjengedal: Jeg er enig i hovedbegrunnelsen til Gjerv-kommisjonen, men jeg er ikke enig i at det var holdningen til våre folk som gjorde en innsats den fredag ettermiddagen, også fra beredskapstroppen, på Utøya.

Jette F. Christensen (A): Er det feil?

Anstein Gjengedal: Jeg oppdaget ikke at det var noen mangel på holdninger og innsatsvilje.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv.

Jeg prøver meg på to kjappe spørsmål. Det ene er til Gjengedal. Vi har kommet dit hen at det ikke var kultur som gjorde at det tok lang tid før Forsvaret fikk beskjed, det var rett og slett at man ikke hadde kapasitet til å tenke på det. Men samtidig vet vi at vi har en sånn liaison-ordning, og Politidirektoratet har en oversynsrolle i forhold til det politidistrikt som har ansvaret. I den kommunikasjonen er du enig i at man *burde* fra en av disse kommunikasjonslinjene tenkt tanken på Forsvaret tidligere? Er dette et felles ansvar, eller er det bare Sponheims ansvar? Hvor ligger dette? Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet er til Humlegård, og det er: Er du enig i Gjengedals beskrivelse av kompetansen til politireserven?

Gjengedal først.

Anstein Gjengedal: Vi har et ansvar for selv å mobilisere, men det er klart at direktoratet, hvis de sier at vi ikke har gjort det som gjøres, også har et overordnet ansvar for å følge opp, ja.

Odd Reidar Humlegård: Politireserven er redusert fra 5 000 til mellom 800 og 900 mannskaper. De er trent også for væpnet oppdrag. Det er en misforståelse, tror jeg, det som er summert i kommisjonsrapporten. Det Oslo politidistrikt var usikker på, var hvor mange som faktisk var godkjent for å bære våpen konkret i den styrken som kunne avgis til Oslo.

Per-Kristian Foss (H): Bare to spørsmål. Veldig kort til dette med behandlingen av den lappen som ikke var gul. På de foregående svar får jeg det inntrykket at den kunne vært behandlet raskere, men ikke av telefonbetjenten, som gjorde en i og for seg glimrende jobb og gikk selv inn og la den på et bord. Hvor lang tid tok det fra hun leverte den på rommet, til noen tok fatt i lappen og behandlet den?

Møtelederen: Fredriksen – eller Gjengedal.

Johan Fredriksen: Det står veldig tydelig i vår evalueringsrapport. Det ble målt på så små marginer – det er litt skummelt hvis en svarer feil, men jeg mener bestemt at det dreide seg om ca. drøyt 10 minutter, 10–12 minutter, før samtalen ble tatt. Så var det en samtale som varte flere minutter mellom operatøren og dette gode vitnet, og så gikk informasjonen suksessivt ut.

Vi ser at den kunne vært håndtert enda raskere, men vi har prøvd å ta dere litt med tilbake til situasjonen der og da, for det er mennesker involvert, og de gjorde det de kunne.

Per-Kristian Foss (H): Det forstår vi.

Møtelederen: Oppfølgingsspørsmål fra Foss.

Per-Kristian Foss (H): Ja, en oppfølging, og da må jeg gå til Humlegård. Hvilke faktorer mener du, som ser på det nå i ettertid, kunne ført til at gjerningsmannen var pågrepet tidligere?

Odd Reidar Humlegård: Jeg skal være forsiktig med å være for konkret, men likevel: Det er vel to ting som utmerker seg. Det ene er svikt i kommunikasjon/teknisk samband. Det andre var de misforståelsene det ledet til når det gjelder kommandokontroll over ressursbruken i Nordre Buskerud politidistrikt, altså hvilke ressurser som ble satt i arbeid, og den misforståelsen som var mellom innsatspersonellet fra Oslo og fra Nordre Buskerud.

Så: teknisk samband og kapasitet i Nordre Buskerud på operasjonssentralen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det gjelder Hammer. På tross av mange beskjeder forholdt Nordre Buskerud seg relativt tidlig til at det var én drapsmann. Du var i den heldige stilling at du hadde to mann med topp erfaring fra beredskapstroppen. Så langt jeg veit, var en av dem innsatsleder. Det var folk som var innsatsvillige til de grader og gjorde et godt inntrykk på oss. De hadde ett fokus: komme seg ut på øya og stoppe drapsmannen. Alt annet var for dem egentlig uinteressant. De tenkte ut fra ryggmargsrefleks, sånn som en bør tenke i sånne situasjoner.

Var det du eller noen på dine vegne som stoppet dem, for du var jo sjef for alt innenfor Nordre Buskerud? Hvem var det som stoppet dem i å realisere den innsatsvilje de hadde?

Sissel Hammer: De var jo også med ut på Utøya og pågrep sammen med beredskapstroppen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, de var med der, men de hadde jo også sine folk ellers. De ga inntrykk av overfor oss at de ønsket å ta aksjon tidligere enn det de fikk mulighet til. Er det feil?

Sissel Hammer: Det er nok en feil oppfatning. For det var klart at da de skjønnte at beredskapstroppen var på vei, ville de jo aksjonere sammen med dem.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, deretter Kolberg.

Trine Skei Grande (V): Jeg satt og undret meg litt over denne runden. Vi har en Gjorv-kommisjon som ligger til grunn for begge statsrådenes evaluering til oss. Den kommuniserer at dette er snakk om kultur og ressursene som ikke fant hverandre. Nå har vi hele politiet foran oss. Når Humlegård får spørsmål om hva som kunne vært gjort bedre, er det mer penger til teknisk samarbeid og mer penger til politiet i Buskerud. Hadde man hatt det, hadde dette gått bra. Er det det som er læringspunktet? I tillegg har man konkludert med at politikere aldri har brydd seg om sikkerhet, men bare om kriminalitetsforebygging. Jeg skal gi Humlegård en mulighet til å korrigere det bildet som jeg sitter igjen med.

Odd Reidar Humlegård: Takk for det.

Jeg sier at det var sånn det materialiserte seg – det var misforståelse på sambandet, kommunikasjonen, helt konkret, mellom Nordre Buskerud og Oslo, beredskapstropen. Det var det jeg forsøkte å si. Jeg sier ikke at det ikke handler om kultur, ledelse og holdninger, men til det konkrete spørsmålet fra Foss, var det mitt svar – kortversjonen.

Møtelederen: Da er det Kolberg. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Jeg hadde egentlig tenkt å spørre Gjengedal, men jeg lar det rett og slett være. Jeg går over til Humlegård. Grunnen til det er at da du i stad ble spurt av Skei Grande om forholdet mellom politimesterens ansvar og departementet, syntes jeg du for første gang i denne utspørringen ble litt svevende. Derfor skal du få svare, og dette er veldig viktig for Stortinget: Mener Humlegård at politimesteren i Oslo har et selvstendig ansvar for å gjøre sine bestemmelser og å treffe sine avgjørelser, slik at han selv har rom for investeringer innenfor sitt budsjett når han får direkte bevilgninger fra Stortinget? Ja eller nei. Dette er meget viktig for oss.

Odd Reidar Humlegård: Politimesteren har naturligvis ansvaret innenfor sitt budsjett. Poenget her var vel at ombyggingen av operasjonssentralen er så kostnads-krevende at det var ikke mulig å gjennomføre det innenfor det budsjettet som politimesteren i Oslo får til-delt.

Møtelederen: Martin Kolberg – til oppfølging.

Martin Kolberg (A): Var det ja eller nei, Humlegård?

Odd Reidar Humlegård: Det var altså et utfyllende ja. Politimesteren i Oslo, som alle andre steder, er ansvarlig for sitt budsjett, naturligvis. Men slik jeg har forstått dette, er den kostnaden så omfattende og så stor at det ikke kunne tas innenfor det årlige budsjettet som politimesteren i Oslo har.

Martin Kolberg (A): Men prinsipielt, ja?

Odd Reidar Humlegård: Absolutt.

Martin Kolberg (A): OK.

Møtelederen: Vi har fortsatt rom for et spørsmål eller to til, hvis noen brenner inne med noe. Martin Kolberg – vær så god.

Martin Kolberg (A): Da vil jeg gjerne stille spørsmål til Humlegård. Jeg kunne rettet det til mange her, men jeg får rette det til deg.

Det gjelder dette som særlig Gjengedal har eksponert her – at mentaliteten i situasjonen har også politikere et ansvar for. Det er det han sier. Altså har heller ikke vi som sitter her eller alle andre – regjeringen eller hvem det måtte være – hatt tilstrekkelig oppmerksomhet rettet mot beredskapen. Det hører vi. Til Humlegård: Hva tenker du om politiets selvstendige ansvar når det gjelder å påpeke beredskapsutfordringen overfor politikere?

Odd Reidar Humlegård: Politimestre og særorgan-sjefer har naturligvis et selvstendig ansvar for å påpeke og adressere det. Det er kanskje noe av det som kommer til uttrykk i tiltak nr. 1 når det gjelder det å være tydelig og å ha gjennomføringsevne og å påpeke de svakhetene og manglene som er. Så politimesteren har det selvstendige ansvaret for å prioritere. Men det er altså slik, som flere har sagt, at det i liten grad har vært etterspurt. Så har det ikke blitt prioritert høyt nok i politidistriktene eller i særorganene.

Møtelederen: Jeg har tegnet meg selv for et tilleggs-spørsmål til Gjengedal.

Føler du at du har vært tydelig nok i din kommunikasjon overfor departementet og POD om deres behov i Oslo politidistrikt?

Anstein Gjengedal: Våre overordnede er Politidirektoratet og vi har sendt inn meldinger om det vi har sett som svakheter etter Øvelse Oslo 2006. Jeg ser bare på hva vi skrev i mai 2007 til direktoratet, da vi påpekte nettopp de utfordringene vi hadde som hovedstadspoliti, MIK-konseptet osv. Vi påpekte at dette var nødvendig og ville ha en avklaring på hva som var forventet av oss. Det har vi aldri fått noe svar på. Det har vi gjentatt i flere av de innspillene vi har kommet med til budsjettene.

Møtelederen: Da er utspørringen over, og vi har kommet til det punkt da dere får anledning til å oppsummere kort i inntil 5 minutter hver.

Jeg foreslår at vi begynner med Hammer og går oppover. Du har inntil 5 minutter. Vær så god.

Sissel Hammer: Da vil jeg bare få lov til å takke for at jeg har fått komme med mine svar til komiteen. Jeg håper at det har vært fyllestgjørende med hensyn til de spørsmålene dere har stilt. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Vi går videre til Gjengedal. Hvis det er noe dere vil utdype, er dette anledningen.

Anstein Gjengedal: Bare dette: Kolberg og Skei Grande var inne på at jeg har sagt at dette er et politisk ansvar. Det jeg sa var at i mitt møte med justispolitikere gjennom 12 år har kriminalitetsbekjempelsen vært i fokus når vi har diskutert situasjonen i Oslo. Vi kjenner til dette med sivilt beredskap osv., men vi er aldri blitt målt på det. Det er klart at når man ikke blir målt på det og ikke etterspurt på det, får det en dreining.

Møtelederen: Det var det. Da sitter du igjen med nesten 15 minutter, Humlegård. (Munterhet)

Odd Reidar Humlegård: Takk for det.

Det har jeg ikke forberedt noe på. Jeg vil også tydeliggjøre og understreke det som Gjengedal sier: Det er definitivt et ansvar for politiet selv å utnytte ressursene og å fokusere på beredskap, selv om det ikke blir etterspurt, bare så det er tydelig. Jeg må være helt klar på at dette skyldes ikke først og fremst svikt på teknologi. Men det er altså slik at noe av grunnen til at ressursene ikke fant hverandre, skyldtes teknologi – bare for å klargjøre det på slutten.

Så vil jeg si, som jeg innledet med, at det er en betydelig endringsvilje i politiet. Det er stor grad av utålmodighet. Mange av de tiltakene og den kritikken som er rettet mot politiet, er tiltak og forbedringsområder som politiet har sett selv. Det er altså slik at det som gjelder IKT-systemet for politiet, har vært kjent og påpekt lenge før 22. juli. Det har vært jobbet med et nytt beredskapssenter i Oslo siden 2005. Det er flere andre tiltak og forbedringsområder som har kommet fram, som politiet har vært kjent med.

At 22. juli har vært en forløsende årsak – beklageligvis – til at det nå er satt mer fokus på dette, får vi ta med oss for å utvikle oss på de områdene som vi er for dårlige på. Jeg kan si ut fra min erfaring fra de tre månedene jeg har sittet som fungerende politidirektør, at det er ingen tvil om at politiet legger de fire evalueringsrapportene til grunn som en dreiebok for utviklingen av politiet på de områdene som vi er for dårlige på og som vi har fått velfortjent sterk kritikk for. Men det er også viktig å balansere beredskap opp mot alle de andre gjøremålene og den ganske omfattende porteføljen som politiet har.

De viktigste områdene som nå tas tak i, er nettopp god ledelse, kultur og holdninger. Det er et forsterket fokus på bemanning for å styrke hverdagsberedskapen, grunnberedskapen i norsk politi. Det er det lagt til rette for med større kull på Politihøgskolen og finansiering av nyutdannede studenter. Det er tatt vesentlige og helt avgjørende grep for å styrke oss på teknologi, på IKT-siden, med regjeringens beslutning om å gå for det såkalte Nybygg-alternativet. Og vi er spente på hvilke strukturendringer vi kan få til i norsk politi for å få mer robuste enheter, for å få et bedre styringskonsept fra Politidirektoratet og ut mot distrikter og særorgan og for å få kompetente miljøer og operasjonssentraler, som kan håndtere de hverdagslige utfordringene, de mellomstore hendelsene, men også de store katastrofene.

Vi må bruke denne anledningen til å styrke oss, også på de områdene som ikke likner på det vi nå har opplevd, men som har noen fellestrekk ved seg. I en redningsaksjon, i en stor katastrofe, naturhendelse, eller i en ny terrorhendelse er det noen typiske fellestrekk som nettopp går på kommunikasjon, bemanning, kompetanse og samhandling med andre enheter, ikke minst Forsvaret.

Så vil jeg avslutningsvis si at det har vært en forferdelig tragisk sak med tanke på å rette oppmerksomheten på bemanning, kapasitet og kompetanse innenfor politiets beredskapsområde, og det må ikke hefte noen tvil om at politiet selv er interessert i å rette opp dette. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Tusen takk for deres bidrag til denne kontrollhøringen. Det er viktige læringspunkt at man på grunn av et kritisk søkelys i kontrolløyemed i etterkant ikke blir handlingslammet og føler at kontrollen bidrar til frykt. Vi skal ta med deres innspill i vårt arbeid videre med innstillingen.

Vi tar nå pause i kontrollhøringen frem til kl. 15.40.

Høringen avbrutt kl. 15.10.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.40.

Høring med Anders Snortheimsmoen, sjef for beredskapstroppen

Møtelederen: Da er klokken slagen, så jeg ber alle ta plass.

Da er vi klar til å fortsette denne kontrollhøringen. Jeg vil få lov til å ønske velkommen sjefen for beredskapstroppen, Anders Snortheimsmoen – velkommen hit. Jeg vil også ønske velkommen politioverbetjent i beredskapstroppen, Torgrim Solberg – velkommen også til deg.

Jeg skal kort minne om noen få formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist på de spørsmål som stilles. Vi har lampen til å hjelpe oss med å holde taletiden – når det er 30 sekunder igjen, begynner den å lyse, og når taletiden er ute, slutter den å lyse. Mikrofonene må vi passe nøye på, hvis ikke går det ut over lydanlegget.

Da er vi ferdig med formalitetene og går over til realitetene. Det er lagt opp slik at Snortheimsmoen har inntil 10 minutter til en innledning. Vær så god.

Anders Snortheimsmoen: Takk for det.

Da går vi rett på: Beredskapstroppen er politiets spesielle innsatsenhet mot terror. I dette ligger det at BT – som jeg senere vil benevne oss som – har som hovedoppgave å agere for å hindre eller stanse terrorhandlinger på norsk jord. BT skal, på bakgrunn av overordnede trusselvurderinger, utvikle kapasiteter som er egnet til dette. BT har de senere år hatt stort fokus på scenarier med likhetstrekk med det som skjedde 22. juli. For meg kom det derfor ikke som noen stor overraskelse at terror også kunne ramme oss.

Utviklingen de seneste årene ga oss grunn til bekym-

ring. Avdekkede terrorplaner og tidligere arrestasjoner av mulige utøvere er eksempler på dette. For meg som sjef for den nasjonale innsatsstyrken, har det derfor vært viktig å påpeke hvilke mangler jeg har sett i vår evne til å yte bistand når det gjelder den aller grovste kriminaliteten. Først og fremst har jeg vært bekymret for at kapasiteten som BT representerer, ikke skal nå fram der behovet er. Etter min mening har vi ikke tatt høyde for å ha tilstrekkelig transportkapasitet tilgjengelig.

Det nye nødnettet tar tid, og vi har begrensede muligheter for kommunikasjon. Nå for tiden er alle politioperasjoner i stor grad etterretningsdrevet, og innsatsen er avhengig av informasjon, noe som går på de kommunikasjonsmidlene vi har – begrenset.

Så vil jeg trekke fram uforutsigbare rammebetingelser som en bekymring. Over år har man ikke greid å gjennomføre påkrevde investeringer for å opprettholde et godt nok utstys- og teknologinivå til å møte dagens og morgendagens trusler. Etterslepet på materielle anskaffelser har til tider vært stort, noe som har ført til nedetid på viktig utstyr, og som således har redusert vår operative evne. På alle disse områdene har ansvarlig nivå blitt gjort oppmerksom på manglene, uten at det har blitt tatt hånd om på en tilfredsstillende måte. At etterslepet var betydelig, gjorde at Justisdepartementet to år på rad ga BT ekstrabevilgninger til materialanskaffelser – i 2010 og i 2011.

Beredskapstroppens oppdrag og oppgaver 22. juli: Beredskapstroppen er pålagt beredskap på to timer. I tillegg har vi alltid folk på jobb. Den 22. juli hadde BT to operatører på jobb, i tillegg til beredskapsstyrken på 15 mann som var hjemme. Da meldingen om eksplosjonen i regjeringskvartalet nådde oss, startet vi umiddelbart å mobilisere hele enheten. I løpet av den første timen hadde vi over 20 mannskaper mobilisert og i innsats. I regjeringskvartalet ble mannskapene benyttet til redning. Det er vel beskrevet tidligere i høringen, så jeg går ikke inn i detaljer, annet enn at den prioriteringen er i henhold til vår instruks.

Da meldingen om Utøya kom, var status for beredskapstroppen at vi hadde 23 mann i regjeringskvartalet. 12–13 mann var i ferd med å avslutte søket i regjeringskvartalet, mens de andre var på bakkeplan. Så mobiliserte vi for Utøya. Detaljer rundt varslingen der er kjent for kommisjonen – jeg kan komme tilbake til det ved en senere anledning hvis dere ønsker mer detaljer. Leder for beredskapstroppen satte av gårde med en kortesje på seks biler for å kjøre mot Utøya. Underveis til Utøya hadde han manglende kommunikasjonsmuligheter med Nordre Buskerud. Det skyldtes at kapasiteten på analogt system på Nordre Buskerud var mangelfull. Oslo opererer i Nødnett. Vi har begge sambandsmidler tilgjengelig, siden vi er en nasjonal bistandsenhet. I tillegg hadde vi problemer med å nå Nordre Buskerud på mobiltelefon. Situasjonen ble så kritisk at en av mine operatører, som bor på Hønefoss og var på vei over, ringte til sin kone for å få henne til å ta kontakt med operasjonssentralen i Nordre Buskerud for å be dem om å ta kontakt med våre mannskaper. Dette beskriver den vanskelige situasjonen vi hadde underveis til Utøya.

Så går vi over til hva som sviktet denne dagen. Sam-

handling: Oppmøtested er en del av den biten. Oppmøtested ble avklart mellom mine og operasjonsleder på Nordre Buskerud. For oss fikk han en klar oppfatning av at oppmøtested var Storøya. Her var det en kommunikasjon som i ettertid har blitt beskrevet som en misforståelse, men kommunikasjonen var fra vår side tydelig – vårt oppmøtested var Storøya.

Beslutninger: Det ble tatt en hel del vanskelige beslutninger denne dagen. Felles for disse er at de ble tatt under stor grad av usikkerhet og under tidspress. Under en krise må beslutningene man tar, være hensiktsmessige og robuste. Dette har BT alltid søkt å oppnå gjennom god utdanning og erfaringslære. I ettertid kan jeg likevel se at særlig opplastingen av den røde gummibåten var en ikke optimal beslutning. Den skulle ikke ha blitt lastet så tungt, og resultatet av det er man nå godt kjent med. Dette er noe jeg som sjef, og vi som avdeling, tar ansvaret for.

Hvorfor sviktet det? Samband har vi vært inne på. Det er ulike systemer. Vi er i en prosess der man bygger ut nødnettet gradvis, og da oppstår det automatisk utfordringer. I tillegg var det allerede eksisterende analoge sambandet svært dårlig i området rundt Utøya. Datakommunikasjon er ikke utbygd eller innført i politiets biler per dags dato. Situasjonsbevissthet skapes gjennom god kommunikasjon. Og her er det ingen overordnet situasjonsanalyse. Ulik informasjon i ulike kanaler gir ulik situasjonsforståelse. Dette er ofte betegnende for denne typen hendelser. Etterretningsopplysninger går uten opphold og analyse rett ut til den operative styrken som jobber i oppdraget, jf. beredskapstroppens oppfatning – 35 gjerningsmenn – som var en helt klar oppfatning hos mine mannskaper, basert på e-info som de fikk fra mitt KO.

Transportstøtte: Helikopter har vært et tema. Kl. 16.50 ba beredskapstroppen uformelt om bistand fra 720-skvadronen, som er vår samarbeidspartner i Forsvaret, og som vi har et nært samarbeid med. Det var før vi var kjent med oppdraget på Utøya. Vi ønsket dem som en ressurs – en observasjonsplattform og transportplattform å ha i bakhånd. Annen transportstøtte som var presserende, var båtstøtte da vi kom fram til Storøya.

Hva kan man lære av dette? Alle ressurser må stilles til disposisjon innenfor en ramme – en beredskapsavtale – som gjenspeiler forventet responstid og beredskapsnivå. Man ser også viktigheten av samhandling, særlig samhandling mellom distrikter og samhandling mellom nivåene.

Etterretning: Det må være mye sterkere fokus på etterretningssystem som støtter opp rundt rask, effektiv bearbeiding og taktisk etterretning. Operativ ledelselement har man vært inne på. Så er det å innføre en politiooperativ hovedsentral som tar den overordnede ledelsen og koordineringsansvaret i sånne operasjoner, og ha annen transportstøtte når det gjelder andre operasjoner. Det er lett for meg å si at Justisdepartementet absolutt burde besitte kapasiteter som gjør det mulig for beredskapstroppen å bli transportert dit hendelsene er, og besitte egne helikopterressurser som kan utføre dette.

Hvem har ansvaret? Jeg føler at politikerne har ansvar for å sette rammene, herunder krav og forventninger, og gi

oss muligheten til å gjennomføre dette gjennom forutsigbare tildelinger der man tenker langsiktig. Når det gjelder politiets ansvar: Utviklings- og gjennomføringsansvaret ligger hos politiet.

Støtte: Der er det lett å komme inn på Forsvaret. Beredskapstroppens samarbeid med Forsvaret er godt. Vi har de senere årene utviklet et meget bra samarbeid med flere enheter i Forsvaret. I stor grad gjelder dette Forsvarets 720-skvadron med bistand til innsetting, transport og ildstøtteplattform og Forsvarets spesialkommando, som vi trener jevnlig sammen med.

Møtelederen: Da er tiden ute, så hvis du runder av snart, så er det bra.

Anders Snortheimsmoen: Videre vil jeg påpeke at Forsvaret ikke er designet for å være en akuttetat, og arbeidsfordeling for meg har alltid vært at Forsvarets kapasiteter, med noe lengre responstid, skal øke volum og utholdenhet for vår operasjon. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da starter komiteens utspørring, og først ut er saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold. Jeg gjør særskilt oppmerksom på at det er den enkelte utspørrer selv som styrer sin tid, uten innblanding av møteleder. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder. Og takk for redegjørelsen.

Aller først til dette med oppmøtested, for det var jo kommunikasjon mellom beredskapstroppen og operasjonssentralen i Nordre Buskerud. Men hva var det egentlig som ble sagt, som gjorde at dere valgte å reise til Storøya?

Anders Snortheimsmoen: Det som egentlig ble sagt, var at på en litt uklar linje så spør min mann om oppmøtested: Blir oppmøtested ved golfbanen? Så blir det litt kommunikasjon i bakgrunnen, og så spør han: Golfbanen ved Storøya? Så får han bekreftelse – med et ja – på det.

Operasjonsleders oppfatning er litt annerledes. Så det er en misforståelse de to imellom akkurat når det gjelder den dialogen, sier de da, mens min manns klare oppfatning var at Storøya var svaret han fikk – hvis det var et godt nok svar på det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men det var altså en uklar telefonlinje. Her kan det ha blitt sagt ting som ikke er blitt oppfattet av dere, og så har det blitt som det har blitt.

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er så enkelt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg vil tilbake igjen til en litt annen ting. I rapporten kan vi lese – nå skal vi til den berømte den gule lappen, som vi nå vet ikke var gul – at det også var årsaker til at ikke den beskjeden som ble gitt, det tipset som ble gitt, kom raskt nok fram. Det handlet ikke om kultur, men om kapasitet, har vi fått høre i dag. Men

når dette signalementet til slutt kommer til innsatsleder i beredskapstroppen, svarer dere at dette er for vagt. Dere fikk både bilnummer – hvit varebil – og personbeskrivelse, men allikevel oppfatter beredskapstroppen dette som for vagt. Hva var årsaken til det?

Anders Snortheimsmoen: Da sto mine mannskaper i en redningsoperasjon og i et søk etter bomber i regjeringskvartalet og i området der. I den settingen sier vi at dette er for vagt for oss å gjøre noe med. Da prioriterte de redning av liv i regjeringskvartalet opp mot den meldingen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg skjønner den prioriteringen og at dere gjorde en kjempestor innsats i regjeringskvartalet. Det er ikke dermed sagt at denne meldingen var vag, men dere måtte bare prioritere slik dere gjorde.

Anders Snortheimsmoen: Det var en prioritering som ble gjort. Meldingen var klar nok, den, men det var den prioriteringen som vi måtte gjøre der og da. Vi hadde ikke ressurser til å sende noen rundt for å lete etter den bilen på det daværende tidspunkt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det har, ikke minst gjennom politimester Hammers forklaring, kommet fram at dersom man ikke hadde ventet på beredskapstroppen, kunne lokalt politi ha kommet ut på Utøya raskere. Hva slags tanker har dere gjort dere om det?

Anders Snortheimsmoen: Jeg registrerer at det blir sagt, og det er klart at hvis den båten hadde kjørt direkte uten å plukke opp mannskaper fra beredskapstroppen, med det utfallet det fikk, så hadde den båten vært raskere på Utøya hvis ingenting annet hadde skjedd.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det framgår også av rapporten at beredskapstroppen ikke fikk kontakt med den lokale operasjonssentralen på vei mot Utøya. Det har for så vidt du også gjort rede for. I rapporten kan vi lese at beredskapstroppen derfor rykket fram uten tilgang til kritisk, taktisk informasjon. Hvilke konsekvenser ser dere at det hadde?

Anders Snortheimsmoen: Vi føler at vi hadde vel så bra informasjon som operasjonslederen i Nordre Buskerud kunne gitt oss. Gjennom de telefoner og varslinger som vi fikk inn til Oslo, følte vi at vi hadde den riktige informasjonen om antall gjerningsmenn osv., som var nødvendig for å aksjonere på øya. Så akkurat sånn sett hadde ikke det noen betydning for beredskapstroppens vurderinger.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dere antok at det var tre–fem gjerningsmenn. Hvem var det som ga signaler om det, og informerte beredskapstroppen om det?

Anders Snortheimsmoen: Den første antydningen om det var den første telefonen som kom fra en som var på Utøya, som beskrev det som flere gjerningspersoner. Det var datteren til en representant i politimesterens stab i

Oslo. Det var den første indikasjonen vi fikk på at det var flere gjerningsmenn. Så kom det meldinger inn til sentralbordet ved Oslo politidistrikt som gikk direkte på at det var flere gjerningsmenn. Det kom meldinger via noen som hadde vært på øya. Så har etterforskningen etterpå også gitt grunnlag for å understreke at det var riktig at vi hadde den situasjonsforståelsen der og da.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dette fikk også konsekvenser for hvordan dere håndterte bl.a. helsepersonell, for det tok jo tid før de kunne komme til Utøya. Var det også fordi dere antok at det var flere gjerningsmenn, og at dere ikke kunne sikre øya, slik dere må gjøre for å kunne slippe helsepersonell til?

Anders Snortheimsmoen: Det er helt riktig. Men det inntrykket forsterket seg veldig da vi kom til øya, for det var veldig mange av dem vi møtte på øya som gjentok at det var flere gjerningsmenn. Så det var en medvirkende årsak til at situasjonen på øya var veldig vanskelig å få oversikt over.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I regjeringskvartalet ble dere brukt til redningsarbeid, og jeg vil understreke at dere gjorde en formidabel jobb der. Men i forrige sekvens var Gjengedal inne på dette med at man også tok høyde for at det kunne komme flere anslag, slik at man måtte tenke beredskap også i disse prioriteringene. Hvordan tenkte beredskapstroppen da? Da tenker jeg ikke bare på flere anslag i regjeringskvartalet, men man måtte også ta høyde for at det kunne komme anslag andre steder, bl.a. ved Stortinget?

Anders Snortheimsmoen: Det som ble gjort, var at deler av beredskapstroppen søkte innomhus i høyblokk og andre bygg, mens andre deler av beredskapstroppen var opptatt på bakkeplan, bl.a. ved VG-bygget og TV 2-bygget, og hadde oppgaver der. I perioder var det noen fra beredskapstroppen som bare var i en ventefase i området.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du var litt inne på dette med hva slags ansvar de enkelte har. Du peker på oss politikere, og at det viktigste ansvaret vårt er å gi dere forutsigbare rammer. Kan du utdype det litt mer? Hva slags anmodning er det dere har kommet med, der dere føler at dere ikke er blitt hørt?

Anders Snortheimsmoen: Der er jo beredskapssenteret en veldig håndfast sak å ta tak i, som har blitt fremmet i systemet og en av de politiske kanalene. Det er dermed langsiktighet på investeringssiden og det å få et investeringsbudsjett i politiet som gjør at man kan henge med på den teknologiske siden og på utstyrssiden. Det er vel på det området man etterlyser litt mer handling.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Slik sett peker man jo framover og på det som man kan lære av dette. Men med de ressursene som dere tross alt hadde tilgjengelig den

22. juli, ser dere allikevel at det er ting dere kunne ha gjort annerledes?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det gjør vi. Det ligger læring i enhver beslutning som ble tatt den 22. juli. Det som er viktig å få fram her, er at i en slik krise, en dynamisk krise, handler det om å ta robuste beslutninger. Da er noen ganger 80 pst. godt nok i forhold til det. Det er klart at jeg ser beslutninger som kunne vært tatt og kunne vært gjort bedre fra beredskapstroppens side den dagen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Kunne dere ha stoppet Anders Behring Breivik før?

Anders Snortheimsmoen: Da vil jeg lene meg litt til Gjørv-kommisjonen. Det var den dagen da en del ressurser ikke fant hverandre. Hadde de funnet hverandre, hadde vi vært på øya tidligere. Det kan jeg strekke meg til. Men om vi hadde pågrepet ham tidligere, blir litt søkt å si, men vi hadde vært på øya tidligere – ja.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Tiden min er i ferd med å renne ut, så jeg kommer heller med et oppfølgings spørsmål mot slutten.

Møtelederen: Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Du sa i innledningen din at det hadde vært problemer med å greie å følge med i den teknologiske utviklingen og oppgraderingen av beredskapstroppens kapasiteter – får man vel si – og at du måtte gå til departementet for å få disse tingene til. Det er det du har sagt nå, det oppfatter i hvert fall jeg som en ny opplysning.

Når jeg nevner dette nå, er det fordi vi gjennom hele dagen har boret i og snakket med alle dem som har møtt her, om forholdet mellom politiet og politikerne når det gjelder styringen og – kan du si – blikket på beredskap. Vi har jo fått fram en erkjennelse fra politisjefene – får jeg si – om at de selvfølgelig har et selvstendig ansvar for å sørge for sine egne prioriteringer og investeringer. Det sitter langt inne, men vi har fått det til til slutt.

Det som du nå forteller, at du måtte gå direkte til departementet, og at Stortinget måtte gi en særlig bevilgning i revidert nasjonalbudsjett, var det et resultat av at politimesteren i Oslo ikke ville høre på det du sa?

Anders Snortheimsmoen: Nei, det var nok mer et resultat av at politimesteren i Oslo og systemet aksepterte at jeg gikk dit.

Martin Kolberg (A): Dette er politisk veldig viktig, og dere svarer alle sammen litt unnnvikende. Men når politimesteren i Oslo er gitt et stort budsjett – han har fått store bevilgninger, Stortinget bevilger direkte til Oslo politikammer, eller Oslo politidistrikt, som det heter på fagspråket, og han har fått en betydelig økning for nettopp å håndtere disse spørsmålene – hvorfor aksepterte han dette når han har et eget ansvar?

Anders Snortheimsmoen: Det kan jeg ikke svare på, Kolberg, men det som jeg kan driste meg til ...

Martin Kolberg (A): Hva tror du?

Anders Snortheimsmoen: Det som jeg kan driste meg til å si i forbindelse med tildelinger til Oslo politidistrikt og de nasjonale bistandsressursene, er at man over lang tid fra mitt nivå har etterlyst øremerkede midler til de nasjonale bistandsressursene. Det er altså en felles ressurs for norsk politi. Da er det prinsipielt viktig, mener jeg, at man får en egen bevilgning, at det ikke blir lagt inn under Oslo politidistrikts bevilgninger, slik at vi må slåss om de samme midlene som resten av Oslo politidistrikt – hvis det var svar på spørsmålet.

Martin Kolberg (A): Ja, et stykke på vei er det det, iallfall. Men jeg vil også spørre deg: Er beredskapstroppen i dag, etter ditt syn, 80 pst. – for å bruke ditt eget uttrykk – i orden?

Anders Snortheimsmoen: Beredskapstroppen som avdeling, med de rammene vi har hatt, er høyere oppe enn 80 pst., Kolberg, men hvis man skal se på transportkapasitet for å bistå oss til å komme rundt i kongeriket, har vi en utfordring.

Martin Kolberg (A): Så til noe operativt.

Det er og blir litt uklart, dette forholdet mellom Hønefoss og dere, og Hammer sa her for en times tid siden at dere var på vei før anmodningen fra Nordre Buskerud kom. Du har fortalt om denne telefonen fra datteren til en av liaisonene. Hvis den telefonen ikke hadde kommet, og vedkommende ikke hadde vært på plass, når hadde da beredskapstroppen vært på vei, tror du?

Anders Snortheimsmoen: Da hadde beredskapstroppen fått den anmodningen kl. 17.38, da den offisielt kom fra Nordre Buskerud. Da hadde vi fått den anmodningen, og da hadde vi vært betydelig senere underveis. Jeg må understreke at det at vi reiser før bistandsanmodningen kommer, eller forbereder for innsats før en bistandsanmodning kommer, er helt vanlig. Vi får ofte meldinger fra naboliktrikter og andre distrikter om at her kan det bli en anmodning, og vi gjør våre tiltak for å være klare så tidlig som overhodet mulig. Jeg understreker at første bil knapt hadde passert Oslos grense da dette skjedde, og jeg understreker at det er politimesteren i bistandsdistriktet som har kommando over oss, så vi tar oss ikke til rette, men vi mobiliserer så raskt vi kan. Det er slik vi gjør det.

Møtelederen: Da er tiden ute, og det er Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål. Jeg overlater møteledelsen til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder.

Da er det Fremskrittspartiet som får ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Først litt til det med ressurser og rapportering. Du sier at dere har vært tydelige overfor ansvarlig nivå om hva slags behov dere har. Hva mener du egentlig med «ansvarlig nivå»? Veldig kort, er du snill.

Anders Snortheimsmoen: «Ansvarlig nivå» er hele hierarkiet, fra politimesteren og Politidirektoratet til Justisdepartementet.

Anders Anundsen (FrP): Så dere har vært tydelige overfor Justisdepartementet om at dere trenger ressurser, og at dere trenger mannskaper og investeringer, som dere ikke har fått. Så det inntrykket som er skapt overfor oss, at beredskapstroppen har fått alt de har pekt på, er feil.

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er feil.

Anders Anundsen (FrP): Takk.

Så har jeg lyst til å gå tilbake til 22. juli og se på denne overlastede båten. Du sa at den beslutningen ikke var helt optimal. Det tror jeg vi alle er enig i – vi kan vel kanskje til og med si at den var feil. Men da en gikk fra den ene overlastede båten, så gikk man over i en rekvirert sivil båt, som også ble overlastet. Kan du kommentere det?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er et faktum at man lastet over til en båt som man da oppfattet som ustabil fordi det var så mange i den båten, ja. Det var det som skjedde.

Anders Anundsen (FrP): Det var heller ikke optimalt.

Anders Snortheimsmoen: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Greit.

Så har jeg lyst til å stille et spørsmål knyttet til nødnett, fordi det også er en diskusjon rundt dette. Det var ikke dekning på det nye nødnettet, det var dårlig dekning på det gamle. Da har vi i andre sammenhenger blitt fortalt at da kan man bruke såkalt håndsett, fra hånd til hånd, slik at man kan kommunisere selv om det ikke er dekning for det nye nødnettet. Kan du bekrefte at det ikke fungerte på Utøya under denne aksjonen, fordi det var topografiske relasjoner som førte til at nødnettet fra hånd til hånd ikke fungerte?

Anders Snortheimsmoen: Nødnettet fungerte delvis på Utøya, men kom du over en bakketopp og det var fysiske bygninger, var det et problem.

Anders Anundsen (FrP): Kan dere da stole på det nye nødnettet i slike situasjoner?

Anders Snortheimsmoen: Ikke når vi er i den settingen der vi kun har det å støtte oss til, og analogt nett er

det eneste som er utbygd. Men her vil jeg påpeke at vi er i en utbyggingsfase. De problemene som vi får i Politinorge, er de samme som alle våre internasjonale samarbeidspartnere har vært igjennom, så for oss er ikke dette noe nytt. Men det er klart at vi er frustrerte over at ting tar tid.

Anders Anundsen (FrP): Ja, jeg forstår det. Og i en slik situasjon, hvor gjerningsmannen skal være utkledd som politimann, er jo muligheten til å kommunisere dere imellom ekstremt viktig. Det er ingen andre kompenserende tiltak en kan gjøre i den situasjonen med det nye nødnettet, slik dere ser det?

Anders Snortheimsmoen: Nei, ikke i en akutfase, slik som det var på Utøya.

Anders Anundsen (FrP): Det er blitt hevdet overfor meg at noe av utfordringen med kommunikasjon skyldtes at det var en operatør som ble sittende på taleknappen på det gamle nødnettet, slik at det ikke var mulig å komme frem. Er det en oppfatning som er riktig?

Anders Snortheimsmoen: Det er ukjent for meg at det var årsaken til at det fungerte dårlig.

Anders Anundsen (FrP): Du har ikke hørt noe om at det var noen som ble «sittende på knappen».

Anders Snortheimsmoen: Nei, men i utgangspunktet var det analoge nettet rundt Utøya også dårlig. Sambandsutbyggingen der var en utfordring.

Anders Anundsen (FrP): Så vil jeg over til en litt annen situasjon. Bistandsinstruksjonen har vært tema for oss ved flere anledninger i denne kontrollhøringen og er viktig, for så vidt. Vi har fått en ny bistandsinstruks, og vi har fått i hvert fall én hendelse som er offentlig kjent – knyttet til praktiseringen av den bistandsinstruksjonen – som dere var veldig involvert i. Dette er min oppfatning: Jeg har oppfattet det slik at det er en litt underlig situasjon når dere mener at det er påkrevet å få skytebistand – altså et helikopter som du kan sitte i med skarpskyttervåpen – mens departementet stanser det.

Kan du si litt om du mener at den nye bistandsinstruksjonen fungerte etter hensikten denne dagen – altså ved Stortingets åpning?

Anders Snortheimsmoen: Nei, den fungerte ikke etter hensikten, i min verden. Det er mulig at jeg på mitt nivå ser enklere på det. Men det er klart at skal man ha nytte av Forsvarets ressurser – et helikopter med en skarpskytter om bord – i en akutfase, for her var det snakk om kort tid, må det være forhåndsgodkjent at når politiet ser behov for det, så er det godkjent at man da kan gjøre det. Så får man gjøre vurderinger på politisk nivå i etterkant – ikke i forkant av eller midt i en pågående operasjon. Så sann sett fungerte ikke bistandsinstruksjonen i henhold til intensjonen den dagen.

Møtelederen: Da er tida ute. Vi takker for svar og spørsmål, og klubba går tilbake til komitéleder.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Tusen takk for det.

Da er det Høyres tur. Per-Kristian Foss har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Da dere var på vei til Utøya, ba dere Buskeruds folk om å vente med å dra til Utøya?

Anders Snortheimsmoen: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Fikk de på noen måte forståelse av at dere satte pris på at de ventet?

Anders Snortheimsmoen: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Så går vi over til den røde båten. Uttrykket «en ikke optimal beslutning» var vel kanskje en meget diplomatisk formulering om det som skjedde. Vi spurte litt i forrige høring om hvem som var i kommando under denne hendelsen, og det var altså fungerende politimester i Nordre Buskerud. Var det han – eller hun, jeg vet ikke – som ga beskjed om å bruke den røde båten, eller var det dere selv som tok avgjørelsen?

Anders Snortheimsmoen: Den røde båten ankom Storøya 3 minutter etter at mine folk ankom Storøya, og da var det en felles beslutning der. Min aksjonsleder ønsket å bruke den båten. Det var de nok enige om, både han og innsatsleder i Nordre Buskerud.

Per-Kristian Foss (H): I de 3 minuttene som gikk, hadde dere så å si anledning til å se dere om. Var det andre båter tilgjengelig?

Anders Snortheimsmoen: Flere av mine menn løp rundt for å prøve å koble båter, og det var jo et tema tidligere at det måtte være enkelt for mine. Men det var ikke enkelt å finne båter som man fikk koblet eller frigjort fra de sikringstiltak som vi vil at folk skal bruke når de sikrer båter. Så det er ikke bare å få tak i en båt.

I tillegg så må jeg si – det har ikke kommet fram i kommisjonsrapporten – at etter at den røde gummibåten kjørte ut, fikk mine mannskaper tak i en båt som kom på en tilhenger. Den ble bemannet med mine og ble da båt nr. tre som ankom Utøya – rett bak båt nr. to, som er de som pågriper. Så når kommisjonsrapporten sier at kl. 18.47 ville den røde gummibåten vært framme med den framdriften, så ville altså en båt som vi skaffet på egen hånd, vært framme tidligere – bare så det er sagt. Så vi fikk tak i én båt.

Per-Kristian Foss (H): Så det hadde altså vært mulig å bruke en annen båt enn den røde båten, det er vel det du sier.

Anders Snortheimsmoen: Den røde båten var jo forlatt, og den var jo på vei utover da vi fikk tak i båten vår. Den båten som vi kaller vår, kom som båt nr. tre, etter de to som satte folk i land på Utøya.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg. Men de båtene som var ute på vannet – med egne eiere om bord – og drev og reddet ungdommer som svømte osv., kunne jo også vært tilkalt.

Anders Snortheimsmoen: Det praktiske med å tilkalle sånne båter – Storøya ligger jo litt unna Utøya, det er det første – fra land viste seg å være vanskelig.

Per-Kristian Foss (H): Utøya var hele tiden definert som rød sone, og helsepersonell kunne ikke komme til Utøya, fikk vi opplyst. Likevel skjønnte jeg på de frivillige, som frekventerte området med båter for å hjelpe til, at de også ble tilkalt fra Utøya for å komme inn til land og ta med skadde personer. Var beredskapstroppens folk med på dette?

Anders Snortheimsmoen: Ja, noen av mine tilkalte båter. Det er fordi de da kan sikre det området som de tilkaller den båten til, det er bakgrunnen for dette. I det ene tilfellet var det en sterkt skadet person som vi måtte evakuere øyeblikkelig. Men vi tok ansvar for sikkerheten for båtfolket i den fasen.

Per-Kristian Foss (H): Men de politifolkene som sto på kaia – der man normalt går i land på Utøya – tok ikke ansvar for sikkerheten på stedet, etter det jeg har forstått. For ambulanspersonell kunne jo kommet dit hvis de hadde fått tillatelse til det. Og en del kom også – og ble sendt tilbake igjen.

Anders Snortheimsmoen: Det foregikk på den andre siden, så jeg kan ikke svare på akkurat det du sier der.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Et par andre spørsmål:

Anser dere i beredskapstroppen politihelikoptre som en egnet plattform for ildstøtte med skarpskytter?

Anders Snortheimsmoen: Det gjør vi ikke. Det som er primæroppgaven til politihelikoptre, er å drive overvåking og etterretning. Det har de et veldig godt helikopter til å gjøre, og det er veldig nyttig i en sånn setting. Som ildstøtteplattform, med den riggingen som de har nå, er de ikke egnet.

Per-Kristian Foss (H): Men hva med Forsvarets Bell-helikopter – er det egnet for tilsvarende oppdrag, altså ildstøtte?

Møtelederen: Tiden er ute, så gi et kort svar.

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er godt egnet. Og dem er vi sertifisert for og er samtrent med.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Du sa innleiingsvis at de er etterretningsdrivne – at de er avhengige av informasjon frå andre for å ha eit forhold til fiendebilde osv. Viss me kort går tilbake til akkurat da dette skjedde, så tenkte me jo alle at dette er det Al Qaida eller islamistar som står bak. Dermed blei fiendebildet liksom større, med fleire moglegheiter og fleire folk, sannsynlegvis.

Med dét i hovudet, vil du seia at når ein då får eit tips om ein bil med ein kvit mann i, så tenker ein at han har nok ingen ting med saka å gjera?

Anders Snortheimsmoen: Nei, det er nok ikke noen sammenheng der. Jeg vil bare lene meg til det jeg svarer på spørsmålet. Der og da var vårt fokus så på å redde liv at man så på muligheten for å gjøre noe med det sporet – operativt der ute – som minimal. Man skulle jo ha jobbet med det sporet i stab inne for å skaffe flere opplysninger, men de som jobbet ute på gateplan, operativt, så på dette som et for tynt grunnlag – uavhengig av hudfarge og denne beskrivelsen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg meinte det ikkje som ein spøk, for eg trur dei fleste nordmenn tenkte det i starten – inklusiv meg sjølv.

Anders Snortheimsmoen: Ja, det kan jeg henge med på selv – for egen regning.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nå spurde Per-Kristian Foss deg om dette med helikopter. Men det er altså sånn at mange har sagt at viss det berre hadde vore helikopter, så kunne ein ha skote han frå helikopter. Kommentér det igjen.

Anders Snortheimsmoen: Hvis spørsmålet er om man kunne ha tatt ut gjerningsmannen med helikopter, så er svaret ja.

Men hvis man går inn på at politihelikopteret hadde ligget over øya – med full oversikt, med video – og gitt oss gode posisjoner på hvor gjerningsmannen var, så er det likevel et spørsmål om man hadde tatt det ned for å ta opp en skarpskytter, og da slippe kontrollen på gjerningsmannen, i forhold til at man hadde brukt de opplysningene man kunne få der oppe, for å komme inn på gjerningsmannen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp.

Då lurar eg på, når det gjeld øvingar saman med politiet og Forsvaret: Skjer det mykje, eller opererer ein stort sett på eiga hand, i og med at ein har så stor kapasitet som BT har sjølv?

Anders Snortheimsmoen: Vi har en stor grad av samtrenting med Forsvarets spesialkommando, med 720-

skvadronen og med andre aktører som vi bruker i større operasjoner. Da er Øvelse Gemini og Øvelse Tyr de store, årlige øvelsene. Så har beredskapstroppen samøvelse med de andre nordiske enhetene, og sammen med de enhetene som vi samarbeider med innenfor EU-samarbeidet. Så her er det en stor miks av samtrening. Men på den nasjonale siden har vi mye samtrening med Forsvaret.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men de øver mykje meir enn andre i politiet – stemmer ikkje det?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det gjør vi.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kan du seia noko om det?

Anders Snortheimsmoen: Ja, opp mot de arbeidsopp-gavene vi har: Vi har en arbeidstid hvor vi trener ca. 900 timer i året av et årsverk på 1 800 timer, vi har fire bolker i året der vi har forskjellige fagområder hvor vi samtrener hele avdelingen opp mot andre samarbeidspartnere, enten i politiet eller i Forsvaret. Jeg kan ikke gå så veldig mye mer inn på det før jeg sier for mye.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp.

Til slutt eit spørsmål som eg har stilt til fleire i dag, knytt til det Gjørv-kommisjonen seier om lærdom i større grad – det handlar meir om leing, samhandling, kultur og haldningar enn mangel på ressursar. Du la i innlegget ditt vekt på at du mangla ein del ressursar. Er leinga god nok?

Anders Snortheimsmoen: Om ledelsen er god nok, eller om jeg er god nok, kan en stille spørsmål ved. Det som jeg i hvert fall synes det er grunn til å stille spørsmål om, er hvilke kvaliteter ledere i politiet skal ha når man skal håndtere denne typen hendelser, eller politiets utfordringer operativt, at man kanskje har en større grad av operativ erfaring på forskjellige nivåer før man kommer opp til neste nivå i organisasjonen. Det synes jeg det er grunnlag for å stille spørsmål om.

Møtelederen: Da passer det nok godt at det er Senterpartiets tur og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det var nok ballen på straffemerket.

Bare for å ta tidslinja først: Gjerningsmannen gikk i land kl. 17.17, og den første han skjøt, var hedersmannen Trond Berntsen, som også var ansatt i politiet. Kl. 17.24 kom første melding til AMK-sentralen i Buskerud. Første patrulje fra Nordre Buskerud, P-30, dro ut kl. 17.38 og ankom landsida kl. 17.52. De som dere representerer, gikk i land kl. 18.27.

Du sa at når det gjelder ansvar, delte du det mellom det politisk ansvar og politiets ansvar – det politiske ansvaret var krav og forventninger som en politisk må stille til politiet, og langsiktigheten. Inngår i det du der sa også rolledeling innenfor politiet, hvilke ulike politideler som skal

ha ulikt ansvar – ligger det også etter din vurdering til et politisk ansvar?

Anders Snortheimsmoen: Nei, det kan politiet og Justisdepartementet definere.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du har vært inne på tre ting: Du har vært inne på kommunikasjon, kompetanse og operativ erfaring.

Når det gjelder kommunikasjon, refererer du til analogt nett. Det er det som vi andre bruker, altså det nettet som børsnoterte selskaper har ansvaret for, eksempelvis Telenor. Er det riktig?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er analogt og digitalt – data er digitalt og analogt er det gamle, konvensjonelle systemet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det som Telenor eller NetCom hadde ansvaret for i det området, det analoge, fungerte ikke – greit.

Når det gjelder kompetanse, er det som er kjerna i kompetanse – etter din vurdering – at en har en slik trygghet at en kan ta raske, svært krevende beslutninger? Er det det som ligger i begrepet «kompetanse» fra din side?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du sa her noe utrolig sentralt, du sa at de som sitter i operativ tjeneste, burde ha mer operativ erfaring. Betyr det at du på det punktet ser behov for en ny kultur, slik at det er realkompetansen, altså den autoritet som du har erobret deg, som bør legges mye mer vekt på enn CV-er og eksamenspapirer og slike ting? Er det det som er kjernen i det du sier?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det siste er samspillet mellom de lokale politimyndigheter og dere i beredskapstroppen. Forstår jeg deg riktig når forutsetninga for at dere skal fungere, er at de lokale har lokalkunnskap og kan gi rettidig informasjon om hvor dere skal gå hen, fordi dere bestandig vil være i ettetid i forhold til de lokale når det gjelder å tilegne seg slike ting?

Anders Snortheimsmoen: Ja, basert på dagens system er vi veldig avhengige av de lokale. Med et bedre utviklet teknologisystem ville vi være mindre avhengige av dem. Men det handler om å gjøre hverandre gode – uten at samspillet mellom oss fungerer, får beredskapstroppen vanskeligere arbeidsforhold. Så ja, vi er avhengige av bistand for å lykkes.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men er ikke dere organisert slik at dere har noen grunnforutsetninger – for å si det slik – og at deres største styrke er at dere bruker den grunnopplæringa og de grunnforutsetningene for å improvisere der dere kommer? Dere er helt avhengige av å improvisere

ut fra ulike former for situasjoner som dere kommer opp i, og i den improvisasjonen trenger dere den lokalkunnskapen som kan fortelle hvor de ulike midlene dere trenger, er hen. Og det er noe helt annet enn å notere i et GPS-system, som er landsomfattende, eller på annen måte.

Anders Snortheimsmoen: Ja, du er inne på det riktige der, Lundteigen. Det som kjennetegner beredskapstroppen, er at vi har handlingsmønstre for forskjellige typer hendelser. Det spiller ingen rolle om det er Utøya eller Oslo sentrum hvis det er en situasjon slik som den som var på Utøya. Så slik sett har vi standard operasjonsprosedyrer som vi tilpasser til det enkelte. Så er det selvfølgelig viktig at man har den kreativiteten som skal til for å løse oppgavene når man kommer til nye steder.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Trine Skei Grande og Venstre som har inntil 5 minutter, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Først to spørsmål om jobben dere gjorde i Oslo: Mange av deres tropper foretok søket gjennom f.eks. høyblokka, fordi dere har både trening og utstyr for å gjøre den typen søk. Burde andre hatt den typen kapasitet? Er det riktig å bruke beredskapstroppen til søk når vi vet at det kan smelle et sted til? Burde andre også hatt trening og utstyr til å kunne gjøre slike søk?

Anders Snortheimsmoen: Ja, i den ideelle verden ville den kompetansen ligge hos andre, slik at andre kunne gjort den jobben, og beredskapstroppen kunne vært i beredskap for neste hendelse.

Trine Skei Grande (V): Er det riktig at det er dere som får den typen trening? Er det riktig kombinasjon av kompetanse, for å si det slik?

Anders Snortheimsmoen: Beredskapstroppen trenger den kompetansen for å løse de mest ekstreme oppgavene i et forurenset område. Så slik sett må vi ha kompetansen. Men den kompetansen skulle også ha tilflytt andre enheter i politiet, slik at i denne settingen, når beredskapstroppen hadde identifisert at det ikke var et forurenset område, kunne andre gjort den jobben. Men slik som det var nå, var det kun vi som hadde kompetansen opp mot det utstyr vi har, med tanke på hva som kunne være i bygget.

Trine Skei Grande (V): Hvis man prøver å sette seg inn i situasjonen til dem som har vært med i høyblokka, som får beskjed om å kaste seg i bilene og kjøre mot Utøya – de kommer fra, i hvert fall ut fra mine begreper, et katastrofeområde etter en stor bombeeksplosjon – er det forståelig at det er vanskeligere for noen som kommer fra et slikt område, å forstå at vi nå snakker om én gjerningsmann, enn det er for lokale politimenn som ikke har opplevelsen fra høyblokka på netthinnen, når man skal vurdere hvor mange gjerningsmenn det er? Kan det ha påvirket noen av vurderingene?

Anders Snortheimsmoen: Jeg tror ikke det, for det var så konkrete opplysninger som gikk ut fra vårt KO til våre mannskaper – de fikk direkte opplysninger om at det var flere gjerningsmenn. De fikk liksom aldri muligheten til å gjøre noen vurdering – de fikk beskjed om at det var så mange.

Trine Skei Grande (V): Vi har hatt lederen fra Nordre Buskerud, Hammer, inne tidligere, som sa at samarbeidet var godt mellom de lokale og beredskapstroppen om selve pågripelsen og etter pågripelsen. Oppfattet du samarbeidet som godt med de lokale hele veien, både før, under og etter?

Anders Snortheimsmoen: Ja, samarbeidet var godt mellom oss og Nordre Buskerud. Noen prøver å komme med opplysninger om at det var friske ting som foregikk mellom oss – ja, det er det i sånne settinger. Men samarbeidet var godt.

Trine Skei Grande (V): Men når det oppstår det som du kaller «friske ting», som du også kan kalle konstruktive diskusjoner – når det er uenighet mellom beredskapstroppen og folk fra et lokalt politikammer, hvem er det som bestemmer da?

Anders Snortheimsmoen: I en operasjon har beredskapstroppen taktisk kontroll på et oppdrag. Det vil si at vi har kontroll rundt det oppdraget som vi har, til vi gir den fra oss.

Trine Skei Grande (V): Kan du forklare det med ord som jeg skjønner? Hvem er sjef?

Anders Snortheimsmoen: Ja, Utøya er et veldig godt eksempel. Vi gjør en innsats på Utøya som beredskapstropp. Vi er bedt om bistand, og da er det sånn at vi har taktisk kontroll på Utøya – på alt som skjer på Utøya. Det som skjer rundt på yttersiden av andre operative tiltak, er det innsatsleder i det lokale distriktet som styrer. Så på Utøya var det min aksjonsleder som hadde det totale ansvaret, og min aksjonsleder som sa når helsepersonell kunne komme eller ikke komme, på øya.

Trine Skei Grande (V): Vi er jo blitt enig om at oppmøtestedet er basert på en misforståelse. Jeg antar at dere også er enig i det.

Dårlig samband har vi hørt mye om. Kjenner du til sambandsutstyret som f.eks. ambulansene og andre har? Er det sånn at ambulansene har skriftlig kommunikasjon? Er det noe å lære av dette, rutiner vi kunne tatt over fra det som de andre alarmtjenestene våre har?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det er jo å gi politiet de samme mulighetene.

Trine Skei Grande (V): Hvorfor tror dere at ambulansene har klart det og politiet ikke?

Anders Snortheimsmoen: Ja, du stiller kanskje spørsmålet til feil person. Det kan godt hende at vi ikke har vært flinke nok, vi på grasrota, til å etterspørre det. Men det er jo mange som er kjent med at det eksisterer hos de andre nødetatene, og kanskje burde man tatt noen beslutninger som medførte at politiet ville få det samme.

Trine Skei Grande (V): Men her har jo nødsbandet til politiet vært til store debatter politisk, mens det andre bare har skjedd. Er det noe med vedtaksstrukturen, er det noe med beskjedene, eller er det noe med hvordan man spør om ting?

Anders Snortheimsmoen: Ja, det blir bare spekulasjoner for meg å svare på det.

Møtelederen: Da er tiden også ute. Vi er ferdig med partienes tilmålte tid, og går over til runden med oppklarende spørsmål. Jeg ber da om at både spørsmål og svar er så korte og konsise som mulig.

Først ut er saksordfører Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja, jeg skal prøve å være kort, men jeg vil tilbake igjen til den kontakten som var mellom beredskapstropp og Forsvarets spesialkommando. Jeg tenker da på bistandsanmodningen, hvor man ba om håndhevelsesbistand fra FSK. Dette var jo, hvis en følger tidslinjen der sånn, noe som tok veldig lang tid. Forsvaret på Rena tok selv allerede klokken halv fire fredag ettermiddag kontakt med sjefen for beredskapstroppen per SMS med spørsmål om det var behov for bistand. Da fikk man beskjed om at man skulle avvente lite grann. Så var det litt forskjellig kontakt. Først klokken fem på ettermiddagen kom bistandsanmodningen. Men så gikk det av ukjente årsaker 1 time og 40 minutter før dette var på plass igjen. Med tanke på Oslo: Når vi tidligere har hørt at man måtte ta høyde for flere terroranslag, hva slags konsekvenser kunne dette fått når tidsperspektivet er så langt, med tanke på beredskapen her i byen?

Møtelederen: Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Jeg kan forsøke å gi deg et godt svar på det. Den uformelle kontakten som alltid er mellom oss og Forsvarets spesialkommando når hendelser skjer, foregikk også 22. juli. Noe av grunnen til at de fikk beskjed om å avvente den første SMS-en, var at man måtte skaffe seg oversikt over hva det var som egentlig hadde skjedd her. Som noen var inne på tidligere, var det først eksplosjon på VG-bygget. Det var mye som måtte klargjøres her, og man måtte skaffe seg oversikt over situasjonen.

På det taktiske nivået mellom oss: Når en foreløpig varsling skjer, iverksetter den andre part tiltak. FSK iverksatte mobiliseringstiltak oppe på Rena. Etter samtalen 16.15 iverksatte de tiltak. Så kan man si at det formelle tok lengre tid, men da var prosessen i gang. Så tidstapet her er ikke til stede i min verden, med tanke på akkurat den varslingen.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv.

Martin Kolberg (A): Politimester Hammer sa tidligere i dag at de kunne vært der tidligere hvis de ikke hadde ventet på dere. Men, som hun sa, når beredskapstroppen er på vei, så venter vi. Hva er din kommentar til det?

Møtelederen: Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: For å være konkret når det gjelder båten, så kom, som jeg sa, den båten etter at vi var ankommet Storøya. Andre vurderinger som de gjorde om å vente på beredskapstroppen, er jeg ikke kjent med, faktisk.

Møtelederen: Kolberg til oppfølging.

Martin Kolberg (A): Nei, men gjør en betraktning rundt at en politimester sier at når beredskapstroppen er på vei, så venter vi. Jeg vet ikke om hun snakker på vegne av alle politimestre i Norge, men det er i alle fall slik at hun mente at da måtte de vente – ikke uansett, men de måtte vente. Altså: Er respekten for dere for stor, slik at de blir litt handlingslammet?

Møtelederen: Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Nei, det er mitt bestemte inntrykk at det ikke er sånn. Det er mange handlekraftige, gode politidistrikter som gjør veldig gode jobber. Jeg tror heller ikke at politimester Hammer mente det sånn som du oppfattet det her. Det er ingen reell venting på beredskapstroppen i denne saken her opp mot Utøya.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter er det Lundteigen.

To ting – det ene er en oppklaring: Lundteigen ga i sin spørsmålsrunde inntrykk av at det var Telenor og NetCom som hadde ansvaret for det analoge nettet. Det bekreftet du. Jeg vil gjerne at du korrigerer det bildet hvis du mener noe annet, for å si det sånn.

Det andre er knyttet til at beredskapstroppen er en ekstremt viktig ressurs. Den er veldig betydningsfull. Jeg er veldig opptatt av kontrollfokus og læringsfokus. Det har vært påstått at kontrollfokuset kan føre til at man blir mer betenkt, at man blir litt redd og kanskje handlingslammet. Jeg vil gjerne at du bekrefter at det ikke er tilfellet for beredskapstroppens vedkommende, Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Ja, for å korrigere det svaret til Lundteigen: Det er VHF-sambandet, som driftes av Politiets data- og materielltjeneste, som er det analoge systemet.

Kontrollfunksjonen har ingen påvirkning på beredskapstroppens handlingsvilje eller handlingsmønster.

Møtelederen: Mange takk. Da er det Lundteigen, deretter Langeland. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): En fellesnevner mellom Utøya og regjeringskvartalet er operasjonssentralene, etter min vurdering. Det var kommunikasjonen mellom operasjonssentralen i Nordre Buskerud og beredskapstroppen som førte til denne uklarheten rundt oppmøtested. Den første patruljen som ankom Utøyas landside 17.52, P-30, sto da i kontakt med operasjonssentralen.

Du sa at det var mange politidistrikter som hadde handlekraftige folk. Og jeg forsto deg sånn at det var handlekraftige folk på operasjonssentralsida. Forsto jeg deg rett?

Møtelederen: Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Ja, det kan være både på operasjonssiden ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men i tilknytning til problemstillinga som vi nå var inne i, hvor det var operasjonssentralen som var det kritiske punkt?

Anders Snortheimsmoen: Da jeg svarte, tenkte jeg generelt på distriktet – ikke spesielt på noen funksjoner, men generelt på politidistriktet.

Møtelederen: Lundteigen til oppfølging.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, når jeg spør, er det fordi den første patruljen kom 17.52, og det var nærmere 30 minutter seinere at en kom inn på øya. Så vi snakker her om 30 minutter, og den patruljen, P-30, og operasjonssentralen var vel de som da hadde kontakten. Etter noens vurdering hadde det vært naturlig at operasjonssentralen hadde gitt beskjed om at de skulle ta seg over til øya, men det krever da den tryggheten, den robustheten og den faglige styrken som trengs i sånne kritiske situasjoner. Dine vurderinger rundt det?

Møtelederen: Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Ja, opp imot den situasjonsforståelsen som beredskapstroppen hadde, var det riktig av dem å avvente.

Møtelederen: Langeland, deretter Christensen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, du sa at dei på grasrota må bli flinkare til å gje beskjed. No er du vel ikkje heilt på grasrota, du heller, då, men likevel skal du få lov å gje ein beskjed – eg prøvar å få deg til å vera tydeleg på eit tema som har vore oppe fleire gonger, og som går på Jon A. Lea og DSB, som var veldig tydelege på at politiet var byråkratisert, at det var mykje skjemavelde, og at dei ikkje var så operative som dei burde vera.

Er dette sant? Du er jo stort sett ute i feltet og i action, så du veit vel ein del om dette?

Anders Snortheimsmoen: Ja, vi på mitt nivå velger å se på oss selv som veldig operative. Men det systemet som

skal serve oss, er kanskje ikke fullt så operativt på alle nivåer. Og da kommer jeg inn på det jeg mener med å ha operativ erfaring i bakhånd når man går fra forskjellige nivåer, slik at man tar med seg den biten. Det er en gang slik at man putter veldig mye inn i sekken til politiet, men man tar veldig lite ut av den, slik at det blir en «overload» av oppgaver. I den settingen har beredskapstenkningen blitt skadelidende.

Så kommer man inn på det som har med kultur å gjøre. Å skape en kultur for å tenke på beredskap må leve i det daglige, ellers klarer man ikke å skape denne kulturen. Derfor har det blitt skadelidende.

Jeg vet ikke om det var svar på spørsmålet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du kunne kanskje vera endå litt meir tydeleg om kor enkelt det er for deg i ditt daglege arbeid i beredskapstroppen å samarbeide med det ordinære politiet?

Anders Snortheimsmoen: Det er faktisk veldig enkelt, fordi beredskapstroppen kjører vanlig patrulje og jobber sammen med ordinært politi i halvparten av tjenestetiden vår – noe som vi ser på som utrolig viktig for å beholde den polisiære tilnærmingen til det å kunne håndtere mennesker i en normalsituasjon. Slik sett hindrer det ikke oss i å gjøre praktisk politiarbeid – det gjør det ikke. Men det er klart at det er en del rapporteringsrutiner som er litt hemmende for mine folk og den operative tenkningen. Men slik er det alltid i en organisasjon.

Møtelederen: Da er det Christensen og deretter Skei Grande.

Jette F. Christensen (A): Takk. Snortheimsmoen, du seier at leiarar bør ha meir operativ erfaring, og det høyrer jo lurt ut, men konsekvensen av det vil jo òg vere at ingen utanfrå kan kome inn som tilsette i etaten. Kor lett eller vanskeleg vil det då bli å endre kulturen og kulturen for leiding i etaten, som Gjörv-kommisjonen peikar på som den største utfordringa?

Anders Snortheimsmoen: Enhver organisasjon må være åpen for innspill utenfra, og jeg sier ikke at alle lederfunksjoner må ha den operative ballasten, men en større del enn det vi har i dag, må ha den ballasten. Det er også veldig viktig at man får innspill fra siden, og at man er åpen mot andre fagmiljøer for å dra kunnskap inn i politiorganisasjonen, slik at den blir tidsriktig og moderne.

Jette F. Christensen (A): Oppfølging ...

Møtelederen: Vi rekker ikke oppfølgingsspørsmål, for tiden er ute, men vi rekker ett spørsmål fra Skei Grande, veldig raskt.

Trine Skei Grande (V): Det handler om noe du sa akkurat nå: Det er viktig å ha kultur og tenke beredskap. Det var klokt sagt, men nå har vi hatt en hel rekke politisjefer her inne før deg som mener at politikerne bare har brydd

seg om lommetyverier på Oslo S. Føler du at du har fått støtte for å tenke på beredskapen som dere faktisk er en viktig del av, og at dere har blitt sett på som en del av de politiske satsingene?

Anders Snortheimsmoen: Vi har ikke blitt sett nok på, og vi har ikke fått nok fokus – det kan jeg si.

Møtelederen: Takk for det. Da er utspørringen over, og vi har kommet til det punktet hvor dere kan gi en oppsummering på inntil 5 minutter, hvis dere ønsker det. Vær så god, Snortheimsmoen.

Anders Snortheimsmoen: Jeg hadde egentlig tenkt å si mye, men jeg håper at de svarene jeg har gitt dere, har vært et innspill i den jobben dere skal gjøre, og jeg sier meg for så vidt fornøyd med det jeg har sagt.

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av komiteen takke dere for at dere har gitt de bidragene dere har gjort, og svart på de spørsmålene dere har svart på i denne kontrollhøringen. Vi skal ta med oss de innspillene i vårt videre arbeid.

Nå tar vi pause til kl. 17 i kontrollhøringen.

Høringen ble avbrutt kl. 16.44.

Høringen ble gjenopptatt kl. 17.

Høring med politimester Torbjørn Aas, Vestfinnmark politidistrikt

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp den siste delen av dagens kontrollhøring. Jeg har lyst til å ønske velkommen politimester i Vestfinnmark, Torbjørn Aas, velkommen til oss. Bakgrunnen for at komiteen har invitert deg til denne høringen er et ønske om å høre en slags annen stemme i politiet, en som ikke hadde noe direkte å gjøre med 22. juli-aksjonene. Du har vært en aktiv stemme i Politi-Norge, og vi takker deg for at du har vært villig til å komme ned hit. Og så ble det visst enighet i SAS, så det ble ikke noen hindring der heller.

Jeg gjentar kort noen formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist. Denne lampen begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og den slutter å lyse når taletiden er ute. Vi må passe på mikrofonene for å unngå problemer med lydanlegget. Da har vi lagt det opp slik at du har inntil 10 minutter til en innledning hvis du ønsker det.

Torbjørn Aas: Takk for det.

Jeg vil først takke for invitasjonen og for muligheten til å få hjelpe til i komiteens viktige arbeid. Som komitélederen sier, så har jeg blitt invitert hit på et litt annet grunnlag, og jeg vil gjerne si noe kort om det. Det står i invitasjonen fra Stortinget at jeg er innkalt fordi komiteen ønsker å høre representanter fra politiet som kan belyse politiets virksomhet og utfordringer fra et annet ståsted enn dem

som var mest involvert i hendelsene 22. juli, i lys av at holdning og kultur mv. er en del av problemstillingen som ligger til grunn for høringen.

Da tenker jeg det er naturlig at jeg sier noe kort om meg selv, slik at dere vet litt mer om hvem jeg er, slik at det blir litt mer klart, fordi det er jo det, min ballast, som vil avgjøre bakteppet for det jeg svarer, og slik at jeg er tydelig på det med tanke på de vurderingene og svarene jeg gir dere. Jeg vil også benytte anledningen til å si noen ord om politidistriktet jeg kommer fra – av samme grunn – fordi også det er en del av min ryggsekk. I tillegg vil jeg til sist si noe om mine tanker etter 22. juli og 22. juli-kommisjonens rapport og bruke det som en form for plattform for det jeg kommer til å svare på, forhåpentligvis.

Så jeg begynner med meg selv: Jeg er politiutdannet og startet politiutdanningen i 1992 på det første kullet på Politihøgskolen. Jeg begynte å jobbe som politikonstabel her i Oslo sentrum og har jobbet i Oslo politidistrikt i mange år, i hovedsak på ordensavdelingen – altså dem som jobber ute i gata. I tillegg har jeg jobbet en periode på operasjonsentralen, som også har vært litt omtalt. I 2001 ble jeg hovedverneombud i Oslo politidistrikt, et heltidsverv jeg hadde i tre år – altså en form for tillitsvalgt – hvor jeg selvfølgelig har hatt som oppgave å se på de ansattes forhold opp mot arbeidsmiljølovgivningen. Jeg var også vara-hovedverneombud for politietaten på samme tid. Så ble jeg økonomisjef i Oslo politidistrikt – det har jeg jobbet som i syv år – inntil jeg ble politimester i Vest-Finnmark 1. mars 2011. Det er vel også relevant i denne sammenhengen å si at jeg har jobbet i Forsvaret i to perioder, først etter å ha gått befalsutdanningen og vært befal, og i tillegg en periode i det som da het Forsvarets overkommando, personellstaben der.

Vestfinnmark politidistrikt: Hovedsetet er i Hammerfest, etablert i 1890, en gammel enhet. Det er organisert på samme måte som de andre politidistriktene, og vi prøver å plassere et polititilbud der det bor folk, og der hendelser erfaringsmessig oppstår. Det er jo en utfordring. Store avstander, røft klima og spredt bosetting gjør det komplisert, og bare for å illustrere det: I Vestfinnmark politidistrikt er den korteste reisetiden mellom to enheter to timers kjøring, det er det korteste. Det er en forutsetning som ligger der, med hensyn til hvor folk bor, og den kan vi ikke få gjort noe med. Når jeg sier to timer, så er det uten å ta hensyn til eventuelle værutfordringer.

Politidistriktet har ca. 140 ansatte – hvorav 90 er politifolk, litt jamfør det politidirektøren sa i sin redegjørelse om størrelse på politidistrikt. Det er krevende å gi innbyggerne – i mitt tilfelle vil det si Vest-Finnmark – den opplevde og reelle tryggheten de bør ha, og fortjener å få. Jeg er leder av Norges nest største politidistrikt når vi snakker om geografisk størrelse, og Vestfinnmark politidistrikt er det politidistriktet i Norge hvor hver polititjenestemann har størst areal å dekke, altså med tanke på hvor stort det er. Det er et poeng til det som står i kommisjonens rapport – og da siterer jeg – at

«(...) ved å se nærmere på den daglige beredskapen og oppgaveløsningen i politiet kan vi få en vesentlig indikasjon også på evnen til å løse uønskede hendelser».

I Vest-Finnmark har vi ikke politifolk på jobb døgnet rundt, bortsett fra på operasjonssentralen. Det betyr at i store deler av døgnet må vi basere oss på såkalt reservetjeneste, dvs. hjemmevakt – politifolk som ligger hjemme og sover om natten, og som rykker ut dersom hendelsene er av en sånn art at det kommer innenfor det politimesteren har gitt av forhåndsdefinert prioritering. Grunnen til at det blir sånn er – som jeg sa i stad – at vi har lensmannskontor lokalisert der folk bor, og når det er langt mellom husene, er det vanskelig å gjøre enhetene store nok til at vi kan ha folk på jobb døgnet rundt. Dette er et poeng med hensyn til det å belyse en konkret, reell problemstilling knyttet til det å ha et godt nivå på politiberedskapen i politidistriktene. Det er også med tanke på sånne ting, sånne ulemper, at jeg har lansert en tanke om en tverretattlig helikopterberedskapstjeneste i Troms og Finnmark – løsninger som ville kunne redusere ulemper man ikke kan få gjort noe med.

Jeg har vært i politisystemet siden tidlig på 1990-tallet og har vært med på å forme den kulturen og den ledelsen som nå står for hugg. Derfor, og spesielt i dagene etter at kommisjonsrapporten kom, måtte jeg stille meg selv noen vanskelige og viktige spørsmål: Kan jeg være en del av dette? Bør jeg være en del av dette? Skal jeg være en del av dette? Jeg tenker at det for politiet er en ekstra utfordring at det er vi som har vært med på å skape og videreføre kultur og ledelse, som også er dem som skal gjennomføre endringene – det er krevende. Det er også en smertefull opplevelse å se at arbeidsplassen din blir kritisert og gjennomgår det som vi har gjennomgått – jeg skal være så ærlig at jeg sier det. Men spesielt da er det avgjørende at vi som er ansatt i politiet – og særlig lederne – tar imot og forholder oss til kritikken på en måte som er reell og troverdig. Og så er det jo for meg som for mange andre, at den beskrivelsen som ligger til grunn for kritikken, oppleves som kjent, og da blir også kritikken forståelig.

Politiet må – for å bruke Gjorv's ord fra framleggelsen av rapporten, som sikkert flere husker, men sagt i overført betydning her nå – gå fra å forstå kritikken til å erkjenne kritikken. Det tror jeg er en forutsetning for at vi skal kunne lykkes med det endringsarbeidet vi skal igjennom. Det har vært mye snakk om politiets kultur og ledelse, og jeg synes kanskje det er greit å si at politiet, som alle andre organisasjoner, har flere kulturer, også noen som er gode, og noen som vi ønsker å beholde. Men det er ikke alle som er like egnet, like konstruktive, og det er dem vi må fokusere på. Der er 22. juli-kommisjonens rapport ikke helt tydelig på alt, men det betyr jo ikke at vi ikke skal ta det på alvor, men det betyr tvert imot at politiet selv må ta grep og finne ut hva dette faktisk handler om. Så må vi konkretisere, identifisere og aksjonere ut fra det, og det tror jeg blir et nøkkelpunkt i det endringsarbeidet som politidirektøren redegjorde litt for tidligere her.

Så skal jeg peke på noen områder hvor vi etter min oppfatning har et forbedringspotensial:

- Vi må se på vår leverings- og gjennomføringsevne – da er f.eks. riksalarmhendelsen et eksempel på det.
- Vi har også noe å hente på det som gjelder kompetanse – det er ikke sånn at politiet alltid vet best. Vi må slippe til, reelt slippe til, andre typer kompetanse

når det gjelder det som tradisjonelt har vært ansett som eneområder for politifolk og politioppgaver.

- Vi må bli flinkere til å verdsette litt avvikende syn både internt og eksternt. Vi må forholde oss i større grad til hva folk mener om oss og den jobben vi gjør. Så har vi en jobb å gjøre på kommunikasjon og informasjonsdeling, både eksternt og internt.

En fellesnevner for disse tingene vil være åpenhet. Vi kan ikke undervurdere betydningen av åpenhet i flere perspektiver, som jeg nå pekte på. Oppfølgingen av 22. juli-kommisjonen vil i seg selv bli en prøve på hvordan vi kan skape, etter det jeg ønsker, mer åpenhet, som igjen skaper det som politiet lever av, nemlig publikums og innbyggernes tillit.

Helt til sist vil jeg gjerne si noe om at politiet fortsatt er oppegående. Det er 14 000 ansatte i politietaten, som hver eneste dag utfører godt arbeid. Det er også en kultur, og det er en god kultur. Det er viktig å huske at selv om ting kan bli bedre, er ikke alt annet ødelagt eller ubrukelig.

Møtelederen: Mange takk for innledningen.

Da starter komiteens utspørring. Først ut er Geir Jørgen Bekkevold, som er saksordfører, og som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for redegjørelsen. Du er jo politimester i Vest-Finnmark. Hvis noe skulle skje der av stor betydning, hvis det skulle komme et terroranslag mot f.eks. Melkøya, er det, sett i lys av hvordan politiet organiserte seg 22. juli, noe lærdom å trekke? Eller har du noen tanker om hvordan du ville gjort det, som er annerledes enn det vi så 22. juli? Dere har hatt noen øvelser, ikke sant, knyttet til Melkøya?

Torbjørn Aas: Nå kom jeg på at jeg hoppet over en ting, og det var at jeg håper at jeg ikke skal svare for mye på operative ting, for det har jeg ikke forutsetning for fra 22. juli. Men det er et poeng i det du sier, for i fjor sommer trente vi på et terroranslag på Melkøya, hvor vi trente samtrening mellom politiets organisasjon og bistand fra Forsvaret. Vi lærte mye av det, men jeg skal ikke på noen måte påstå at vi hadde løst et sånt oppdrag, en slik hendelse, mer enn hva Nordre Buskerud politidistrikt gjorde.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Dette med Forsvaret: Da øvde dere sammen med Forsvaret, og noe av det som har kommet fram, er at i politiet er det en vegring mot å be om bistand, altså man venter til man har uttømt sine egne ressurser. Er det din erfaring også? Du har også 16 års erfaring fra Oslo politidistrikt. Er den vegringen faktisk et problem?

Torbjørn Aas: I min tid i Oslo var jeg ikke så mye borti det. Men det jeg vet fra min jobb som politimester nå, er at vi er avhengig av Forsvaret og Sivilforsvaret mye tidligere enn man kanskje kunne ønske seg, fordi våre ressurser er såpass begrenset. Det betyr at vi bruker Forsvaret og Sivilforsvaret på hendelser sannsynligvis tidligere enn

større politidistrikt ville ha gjort, fordi det er en ressurs vi må spille på.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Man har kanskje litt mer erfaring med det i Nord-Norge enn det man har sørpå?

Torbjørn Aas: Jeg sier til mine at vi skal ikke bestandig dyrke ulempen ved å være liten, vi må også dyrke fordelene. Dette er på en måte en fordel, at vi blir tvunget til å samarbeide med andre fordi vi blir såpass begrenset i ressurser selv.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier at i Vest-Finnmark har dere ikke politi døgnet rundt. Dere har en operasjonsentral som er døgnbemannet, men utover det har dere ikke noen døgnbemanning. I forhold til politidistriktene og dette å ha en beredskapsplan som også inneholder beredskapslister – er det et savn at politidistriktene ikke har det?

Torbjørn Aas: Jeg er litt usikker på hva du mener med beredskapslister og plan. Vi har jo et planverk som vi forholder oss til, som vi har selv om vi ikke har døgnvakt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jo, men beredskapsliste betyr at man har en navneliste på hvem som skal innkalles der og da, at man ikke bare forutsetter at folk er hjemme, og at de kan ringes til, men at det faktisk finnes lister – man vet hvem som står på lista, og hvem som skal ringes til.

Torbjørn Aas: Da får jeg muligheten til å presisere, som jeg sikkert ikke gjorde godt nok. Vi har en vaktliste, så de som er på reservetjeneste, er forhåndsdefinert, forhåndsutpekt, og også tatt ut i forhold til det erfaringsmessige behovet for når vi trenger folk i reservetjeneste. Det går på de ulike enhetene som distriktet er bygd opp med. Så det er en plan og en tydelighet på det, men vi har ingen krav til hvor lang tid det skal ta før de møter opp. Det er ikke noe krav til responstid og beredskapstid på reservetjenesten. Så det er en utfordring.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier at det er en utfordring at de samme som har skapt denne kulturen, er de samme som skal prøve å endre den. Med din erfaring og med din måte å se dette på, har du tro på at man skal kunne klare å endre denne kulturen?

Torbjørn Aas: Det blir egentlig mitt eget svar på de spørsmålene jeg har stilt. Jeg tror det. Jeg vet at mine folk f.eks. er veldig motivert for nå å ta et nødvendig tak, fordi det er såpass mye av det som er kommet fram, som har vært kjent tidligere, og man ser muligheten. Oppe i all tragedien er det nettopp dette det er – det betyr en mulighet for politiet til å rigge seg mot noe som er mer i tråd med det som vi har sett er forventningene både fra publikum og fra politikere. Det er det en veldig stor motivasjon for lokalt, og jeg oppfatter også at det er en vilje og evne til å gjøre det sentralt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du var inne på noe av det man må være mer åpen for i politiet, bl.a. det å bruke annen type kompetanse. Kan du utdype det litt? Hva tenker du rundt det?

Torbjørn Aas: Vi har jo begynt å få annen type kompetanse inn, men fortsatt er det vel slik at vi i hovedsak bruker det på områder hvor det er mer tradisjonelt. Andre land har kanskje vært flinkere til å bruke annen kompetanse også på politirelaterte oppgaver – kriminalteknikk f.eks. Vi gjør det på økonomiområdet, altså ikke-politiutdannet personell er også med og får politimyndighet. Så det er nok flere områder. Når jeg peker på det sånn, er det vel heller mer å åpne for å være litt åpen og villig til å diskutere det, i stedet for at vi umiddelbart sier at det ikke er aktuelt, for sånn har vi ikke gjort det før. Det er vel egentlig litt det jeg peker på.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk skal du ha.

Møtelederen: Da er det Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Jette F. Christensen (A): Du framsette litt kulturkritikk både i dag og tidlegare. Eg vil berre dobbeltsjekke. Er du einig eller ueinig med kommisjonen når han seier at utfordringa i større grad handla om

«ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg».

Er du einig i dette? Eg er ute etter eit kort ja eller nei.

Torbjørn Aas: Jeg er enig i at det også er en utfordring – ja, og den kan vi gjøre noe med.

Jette F. Christensen (A): Fint. Har du kommunisert det synet nokon stad før 22. juli? I så tilfelle, korleis blei det motteke? Eg kom på å stille det spørsmålet etter at du sa at ein har eit forbettringspotensial med tanke på å ta imot kritikk eller konstruktive innspel både internt og eksternt.

Torbjørn Aas: Jeg har vel egentlig i hele min tid i politiet prøvd å være med som en utvikler sånn sett i de ulike rollene og posisjonene jeg har hatt, og opplever at jeg har brukt mulighetene knyttet til de rollene jeg har hatt. Det er jo et hierarkisk system, så man skal forholde seg til det også, men jeg opplever at det har vært mulig. Så er det jo et spørsmål om man er fornøyd med gjennomføringsevnen da.

Jette F. Christensen (A): Er du det?

Torbjørn Aas: Jeg sa jo også at jeg synes vi mangler noe på gjennomføringsevne i politietaten. Det gjelder meg selv, og det gjelder min egen enhet, men det gjelder også etaten som stort system. Jeg synes vi der også må benytte anledningen til å bli mer framoverlent og litt mer på.

Jette F. Christensen (A): Korleis ser du på politiet som ein lærande organisasjon, både i lys av det som me har

høyrte i dag og elles? Opplever du at det frå leiinga no er ei anna evne til å ta imot kritikk enn før? Det er tidlegare utsegner som ligg i Gjørvt-kommisjonen om at politiet tar imot innspel som kritikk, og ikkje gjer noko med det. Ser du no dei andre som har vore her inne og deira svar her i dag, som eit teikn på at politiet er i ferd med å bli ein meir lærande organisasjon?

Torbjørn Aas: En lærende organisasjon vil være en organisasjon som er i stand til å overta og bruke den kunnskapen man får gjennom erfaring. Jeg oppfatter at det er veldig mye kunnskap og læring som brukes i det daglige også, på grasrotnivå, som var et ord som ble nevnt her i stad. Så pekte jeg på informasjonsdeling som en utfordring i politietaten. Nettopp på det området tror jeg det ligger litt forbedring, det at vi får informasjonssløyfer internt til å fungere bedre. Så når jeg har prioritert noe fra mitt ståsted, og det til sjuende og sist blir praktisert ute i virkeligheten, i gata, må jeg også få en sløyfe tilbake som sier noe til meg om det var rett, hvordan det fungerte, hva vi oppnådde, og om vi fikk tak i de resultatene som vi ønsket. Så jeg har troen. Jeg er optimistisk på politiets vegne i så måte.

Jette F. Christensen (A): Det er godt å høre.

Korleis definerer du innhaldet i ditt leiaransvar, der du er nå? Kva er dine ambisjonar for det politidistriktet du sjølv leier, og kva leiingsutfordringar føler du at du står overfor?

Torbjørn Aas: Noen vil vel sikkert si at ambisjonene er større enn ..., men jeg har i hvert fall ambisjoner om at Vest-Finnmarks befolkning skal oppleve at politiet gir et godt tilbud. Så har jeg pekt på noen utfordringer som nettopp gir muligheten til det, og noen begrensninger på det.

Men jeg må jo forholde meg til de ressursene jeg har og den muligheten jeg har. Det skal vi få gjort noe med, og det har vi gjort noe med.

Og så er det viktig at vi kommuniserer hva vi ikke får gjort, og det er der jeg tenker at åpenhet er viktig, at politiet får ansvaret for det vi får gjort noe med, og så kan ikke politiet ta ansvaret for det vi ikke får gjort noe med. Et sted her er det et skille.

Så må vi nok, som jeg sa i stad, også bli flinkere til å dyrke at vi har noen fordeler med å være små, vi har noen fordeler med å ligge der vi ligger, og så får vi heller kanskje bli litt mindre fokusert på ulempene.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiets tur. Det er jeg som skal stille spørsmålene, så møteledelsen går over til nestleder Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da har Fremskrittspartiet ordet. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): I pleie- og omsorgssektoren pleier man å snakke om forventningsgapet, altså at man skaper et inntrykk av at alle som trenger det, skal få pleie og omsorg slik (knipser). Litt av det samme kan man vel egentlig snakke om i politiet, basert på den betraktningen du kom med nå. Er du enig i det?

Torbjørn Aas: Ja, det er jeg enig i. Det er jo litt sånn med offentlige tjenester at markedet aldri blir mettet, vi vil på en måte kanskje aldri levere gode nok tjenester, f.eks. i politiet. Det er nettopp derfor det er viktig at vi er tydelige på det vi leverer, sånn at vi er omforent om at det er forutsetningene. Så er det viktig også opp mot politikerne, at dere vet hva dere får i forhold til de midlene dere bevilger til politiet.

Anders Anundsen (FrP): Har du noen reell helikopterkapasitet fra Forsvarets side som du kan dra nytte av i ditt politidistrikt?

Torbjørn Aas: Nei. Vi har jo 330 på Banak, altså redningstjenesten, men det er ikke noen helikopterberedskap i Finnmark, med mindre de som var i Afghanistan, nå har kommet tilbake. De skal vel stå i Kirkenes. Men det er klart at Kirkenes–Hammerfest er like langt som Trondheim–Oslo, så den reelle kapasiteten er det vel et spørsmål om egentlig.

Anders Anundsen (FrP): Da blir det jo litt spennende når dere driver og trener på Melkøya på et tenkt scenario med et terroranslag der f.eks., hvor dere da samtrener med Forsvaret. Hvor lang tid tar det egentlig før det kunne vært gjennomført i en reell situasjon? Én ting er en øvelse, hvor man blir enig om å møtes kl. sju, og så kjører man i gang kl. halv åtte, men en vet jo tross alt ikke når et terroranslag kommer. Hvor lang tid tar det egentlig før dere kan ha en kapasitet i en sånn situasjon?

Torbjørn Aas: Det er vel egentlig umulig å svare på fordi det er så mange x-er i et sånt regnestykke. Men i klartekst betyr det at vi er forberedt på å måtte klare oss selv, med det vi har. Så må vi spille på det som naboene våre har. Men det er jo et stykke mellom naboene her, da. Både fra Øst-Finnmark politidistrikt og fra Troms politidistrikt er det et stykke å forflytte seg. Da er det også noe med midlene til å få gjort det, og det er igjen derfor jeg ønsker vi skulle fått gjort noe med den muligheten til transport.

Anders Anundsen (FrP): Det betyr jo i praksis at å snakke med deg om terskelen for å be Forsvaret om bistand, egentlig ikke er så matnyttig, for de vil likevel bruke så lang tid på å komme og hjelpe dere at det egentlig ikke har så stor betydning, eller?

Torbjørn Aas: Jeg skal nyansere det litt, for hvis vi snakker om det store apparatet, med håndhevelse via FSK og beredskapstroppen osv., tar det nok tid, men vi har jo Heimevernet, HV-17, som vi har et godt samarbeid med. I

min tid har vi ikke bedt om håndhevelsesbistand, jeg skal si det, men vi har jo brukt dem ellers. Vi har et godt samarbeid med dem og har både personlige og faglige relasjoner som har gjort at det fungerer all right.

Anders Anundsen (FrP): Men betyr det at terskelen for at du skal be HV om bistand er lav?

Torbjørn Aas: Som jeg sa i stad, opplever vi at det er fullt mulig å be Forsvaret om hjelp tidlig i forhold til det som ikke har noe med håndhevelse å gjøre, men som handler om alminnelig bistand, som det nå heter.

Anders Anundsen (FrP): Men er det fordi du har et bevisst forhold til det, eller er det sånn jevnt over, har du inntrykk av? Du har jo erfaring fra Oslo, bl.a.

Torbjørn Aas: I Oslo har jeg ikke vært borti den type hendelser, men jeg vet at f.eks. i Øst-Finnmark er det det samme bildet, og de har endog en militær avdeling under sin kommando i forhold til politimyndighet på grensen. Så der er det om mulig enda bedre samarbeid mellom Forsvaret og politiet. Det er også viktig å få med i diskusjonen om at ting ikke fungerer, for mange plasser gjør det det.

Anders Anundsen (FrP): Så det er mulig, med andre ord. Det er viktig.

Torbjørn Aas: Definitivt!

Anders Anundsen (FrP): Litt om når du tiltrådte som politimester. Vi har tidligere på høringen i dag hatt inne andre politimestre. Hvor lang tid tok det før du var oppe og gikk, for å kalle det det, på politiets beredskaps- og kriseplaner?

Torbjørn Aas: Ja, det spør om alle er enige om at jeg er oppe og går i det hele tatt! Nei – det er jo en kjempeutfordring. Min egen historie var at jeg på min andre dag på jobb fikk en stor redningsaksjon hvor tre ungdommer omkom på fjellet, og da ble man kastet rett ut i en hendelse som man bare måtte håndtere. Personlig dro jeg veldig nytte av å ha en politifaglig bakgrunn i forhold til den hendelsen som oppsto da. Men nå var det jo tilfeldig at det var den type hendelse og den type kompetanse det var bruk for.

Sissel Hammer sa i stad at hun gjerne kunne tenkt seg en opplæring for politimestre, og det burde vi ha hatt.

Anders Anundsen (FrP): Veldig kort til slutt: Du har jo erfaring fra operasjonssentralen i Oslo, etter hva du beskrev i stad. Har du noen gang opplevd at operasjonsleder gir en ordre til en patrulje som patruljen overser eller handler imot?

Torbjørn Aas: Ikke som jeg vet. Det kan jo selvfølgelig ha skjedd, men ikke som jeg vet. Jeg oppfatter at man er veldig lojal mot den som bestemmer.

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for svar og spørsmål. Klubba går tilbake til komitelederen. Vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Da du ble politisjef, hvilken innføring fikk du da i krisehåndteringsplanverket?

Torbjørn Aas: Det var ingen som kom og innførte meg i noe som helst, det måtte jeg gjøre selv. For meg gikk det veldig greit, for vi hadde Øvelse Gemini i fjor sommer, og i forbindelse med den øvelsen, Gemini, skal politidistriktet inn på stabskurs. Så Vestfinnmark politidistrikt var på stabskurs i april/mai i fjor, som betyr at jeg var på jobb fem–seks uker før jeg fikk den formelle opplæringen gjennom Politihøgskolen.

Per-Kristian Foss (H): I ditt eget politidistrikt, hvordan ser du på behovet for mer våpentrening blant de ansatte?

Torbjørn Aas: Bare et lite skille her mellom trening og øving: Man trener på det kjente og øver på det ukjente. Jeg synes vi kan trene mer, men vi kan trene mer i den arbeidstiden vi allerede har, f.eks. på skyting. Og det trenger ikke å være på skarpskyting, det kan godt være tørrtrening, rett og slett, på en mer systematisk og gjennomført måte enn hva vi gjør i dag.

Per-Kristian Foss (H): Særlig hvis det skulle bli en eventuell utvidet bruk av og tilgjengelighet til våpen i politiet generelt, ser du behovet for både mer øvelse og trening?

Torbjørn Aas: Tilgangen til våpen i norsk politi er jo god fordi vi har framskutt lagring med både ett- og tohåndsvåpen, så det er jo bra organisert. Men det er klart at skal vi begynne med et generelt væpnet politi, tror jeg vi må endre litt på både taktikk og øvingsoppsett.

Per-Kristian Foss (H): Hvordan vurderer du dine mannskaapers kompetanse i håndtering av instruksene «skyting pågår», f.eks. ved en tenkt hendelse i ditt distrikt?

Torbjørn Aas: Vi gjør som de andre politidistrikterne, vi forholder oss til det programmet som Politihøgskolen lager på operativ trening, og vi kjører de øvelsene som vi skal der. Det er f.eks. «skyting pågår», som på inneværende års øving også var et særskilt moment.

Vi spør våre folk om tilbakemelding etter årets øvelse, og vi spør om de føler seg i stand til å ivareta «skyting pågår». I år svarte samtlige at det oppfattet de at de var

kompetente til å gjøre. Og det er for oss en indikasjon på at vi treffer noenlunde på opplæringen.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Jeg har ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Du seier at ein må tola andres syn internt i politiet. Du var jo sjølv tre år som hovudverneombod i Oslo, og du har fått politijobb. Var det vanskeleg å vera kritisk internt i Oslo då du var hovudverneombod? Eller var du det ikkje?

Torbjørn Aas: Nei, jeg synes ikke det var vanskelig, og det er også en god ting med politiet at det faktisk går an å gå fra å være tillitsvalgt den ene dagen til deretter å få en ansvarsfull, formell lederjobb. Det sier også noe om lederskapet som ble utøvd i Oslo politidistrikt. Men jeg skal ikke si at det er sånn overalt og over hele linjen. Noen har jo snakket om en såkalt fryktkultur, og jeg tror verken jeg eller andre skal definere – bestemme – hva slags kultur vi har. Vi må uansett ta det på alvor og finne ut hva som ligger i det, og også ansvarliggjøre dem som kommer med den typen utsagn.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men korleis skal me få til det – skal me seia – at folk tør å seia frå? Kva må til for at det skal bli lettare for politiet å gjera det?

Torbjørn Aas: Nei, da er vi over på lederskap også – å lede på en sånn måte at det er rom – og åpenhet og mulighet – for å komme med en ytring som ikke oppfattes å være ondsinnet eller på noen måte burde diskvalifisere. Det går på alle ledernivåer, og det er klart et særskilt ansvar for meg som sitter på toppen i mitt distrikt, å lytte, ta imot innspill og faktisk tenke på dem, før jeg tar stilling.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg tenkjer at det i ditt distrikt, Vest-Finnmark, ikkje er særleg byråkratisk – sjølv om du òg må sitja og føra skjema og sånt – men at jo større det blir, jo meir byråkratisk blir det. Det var jo det direktøren i DSB sa, at jo lenger opp i byråkratiet du kjem, jo vanskelegare blir det å få tatt avgjersler. Kan du kommentera det?

Torbjørn Aas: Da er jo min erfaring det største og det minste politidistriktet, og der er det stor forskjell. Det er klart at ting kan gå mye kjappere i Vest-Finnmark politidistrikt enn i Oslo politidistrikt, uten at det bestandig trenger å være bra, det heller. Men som politimester sitter jeg nok tettere på virkeligheten enn det politimesteren i Oslo gjør, og der må en – igjen – dra nytte av fordelene mer enn å dyrke ulempene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så i din praktiske kvar- dag med denne mål- og resultatstyringa, som på ein måte

gjørne fører til meir byråkrati, må du likevel vera meir praktisk i di gjerning?

Torbjørn Aas: Vi har jo akkurat det samme målehierarkiet, vi som alle andre politidistrikt, og vi forholder oss til det. Men det er klart at det er mer oversiktlig å ha kontroll på saksbehandlingstiden i Vest-Finnmark politidistrikt enn hva det er i Oslo politidistrikt, for vi har et saksantall det er mulig å håndtere.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kan du utdjupa det du sa om tverretatleg helikopterteneste – kva du eigentleg tenkjer på – for det er sikkert helikopterteneste i oljeselskapa, for å seia det sånn?

Torbjørn Aas: Ja, og de står der av en annen grunn. De har beredskap, og deres folk har et transportbehov. Det som er problemet, er at vi ikke har tilgang på en transportkapasitet som vi får prioritet på når vi trenger den. Vi kan ikke planlegge med en ressurs som vi ikke vet om vi får. For eksempel har de for redningstjenestens helikopter et forhåndsdefinert oppdrag som veldig ofte kommer i konflikt med våre oppdrag, eller man har samtidige oppdrag, så jeg tenker at med flere offentlige etater – helsevesenet, fengselsvesenet, tollvesenet, Statens naturoppsyn, politiet og frivillige organisasjoner – er det et transportbehov som en kunne se for seg bli dekket gjennom en tverretatlig tilgang på den typen transport.

Hallgeir H. Langeland (SV): Har du fått nokon respons på det fra noka myndigheit?

Torbjørn Aas: Jeg har jo registrert at det også politisk – i hvert fall fra Finnmarks politikere – har vært oppfattet som et godt utspill. Det ble også fanget opp fra DSB, fra brannsidene, som et forslag som kunne være fornuftig, sett opp mot den totale beredskapsevnen i Finnmark.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det høyrest bra ut. Heilt til slutt: Hammerfest har jo forandra karakter – sikkert ikkje på den korte tida du har vore der – og blitt ein oljeby med betydeleg høgare aktivitet, som sikkert slår ut i politiets arbeid. Kan du seia noko om det? Blir alle ressursane bundne opp til Hammerfest?

Møtelederen: Du må nesten si det litt fort, for tiden er ute.

Torbjørn Aas: Ja, den såkalte voldsbyen Hammerfest er borte. En ny sammensetning av folk i Hammerfest har ført til at vi har fått en annen type kriminalitet. Den er veldig nedadgående, i hovedsak på voldsiden, og det er veldig bra.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha. Noe av det viktigste du sa, var at du har motiverte folk i Vest-Finnmark, fordi mye har vært kjent tidligere når det gjelder behovet for endring. Utrolig interessant! Kan du gi noen eksempler på hva som har vært kjent tidligere, som en ikke har nådd fram med?

Torbjørn Aas: Det er klart at det nå er veldig tydelig uttrykt, dette med dataløsning på bil, løsninger for loggføring på operasjonssentralen, bemanning på operasjonssentralen og kunnskap hos operasjonsledere. Vi har fått en avklart forventning til hva politiet skal gjøre når det gjelder politiets handleplikt. Så det er flere ting som er spennende, og som det er viktig at vi har fått tydeliggjort.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Samtidig sa du at det var flere kulturer i politiet. Det du nå sier, innebærer det at den politifaglige kulturen – hvis det kan sies på den måten – har fått en renessanse?

Torbjørn Aas: Jeg håper jo at gjennom dette blir et godt, gammeldags politiarbeid verdsatt, for, som jeg henviser til, er det hver eneste dag tusenvis av oppdrag politifolk gjør, og som de gjør godt. Det bør verdsettes og vises fram.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva er den andre kulturen, hvis du skal si at det er to kulturer når det gjelder det politifaglige? Hvordan vil du karakterisere den andre kulturen?

Torbjørn Aas: Nå tror jeg ikke at jeg skal ledes inn på det, men det er klart at det som ikke har vært så mye diskutert, er motsetninger mellom politiet og påtalemyndigheten når det gjelder dette, der vi som politimestre styres gjennom to spor – politisporet og påtalesporet. Der ligger det en mulighet for motsetninger som vi også må være litt bevisst på, opp mot det målbildet vi faktisk utsettes for.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du refererte til reservetjeneste, som jeg forsto på deg var svært hensiktsmessig og fungerte greit, og sikkert burde fungere greit over store deler av landet ellers også – i mye større grad enn det det gjør. Hvordan er holdningen til denne reservetjenesten fra ledelsen i POD eller fagforeningene?

Torbjørn Aas: Jeg er ikke noe for reservetjeneste. Jeg synes at vi skulle hatt aktiv tjeneste, for da har vi kortere beredskapstid. Men jeg tror nok de ansatte vil være litt delt på dette, for de har gode erfaringer med det. Samtidig gir det noen ulemper når det gjelder måten en får løst oppdragene på – og terskelen for å rykke ut. I Politidirektoratet er det nok et ønske at den type ordninger ikke blir veldig utbredt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men nytte-kost-vurderinga kan være ganske god med de avstandene du har?

Torbjørn Aas: Det er jo en grunn til at den er der.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nettopp. Du nevnte kompetanse, du sa at politiet ikke bestandig vet best, og du ga eksempler på det. Men mente du også f.eks. kompetanse når det gjelder brann og redning – altså ulykker? Der er det jo regler for hvem som har ansvaret på ulykkesstedet, og så langt jeg vet, har politiet ansvaret, sjøl om det i de aller fleste tilfellene er brann og redning som kommer først. Er det også et eksempel der en bør diskutere hvem som skal ha kompetansen når det gjelder å lede redningsarbeidet?

Torbjørn Aas: Jeg er inhabil her, men jeg tror det er viktig at politiet fortsatt leder innsatsen, fordi det handler om etterforskning, det handler om irettføring, det handler om sporsikring – også i det som framstår som redningsoppdrag. Så jeg tror det er viktig å opprettholde politiets rolle der, og heller gjøre noe med politiets mulighet til å møte opp.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til slutt: Heldigvis driver jo ikke dere med kjeltringer hele tida. Dere kan også tenke på hvordan en skal forebygge ting, og der var du inne på det med trening. Du sa at en skulle trene mer i arbeidstida, og at du bruker arbeidstida hele tida til å bli dyktigere. Er det der du ser mulighetene til å være effektiv – uten at du hele tida ber om mer penger? Er det et eksempel på det?

Torbjørn Aas: Det er åpenbart et eksempel på det, og der må vi tåle å se at vi også kan bli flinkere. Så må vi også være tydelige på at det kan få noen konsekvenser, men at de muligens da er verd å ta, hvis man gjør det sånn. Men enhver organisasjon kan bli bedre, også politiet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dette er jo ganske opplagte ting. Hvorfor er det ikke en naturlig kultur at en trener i arbeidstida når en ikke har med kjeltringer å gjøre?

Torbjørn Aas: Nå skal jeg ikke si at det ikke gjøres, men det er klart at å være synlig politi er en del av det å være forebyggende. Vi burde sånn sett ha blitt målt på fravær av kriminalitet mer enn på nærvær av kriminalitet, for det er noe av poenget vårt. Det å være synlig mener vi også har en forebyggende effekt. Men det må gjøres på en målrettet måte.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så der en har fravær av kriminalitet, bør en absolutt beholde de polititjenestemennene som er der, for de har gjort en eksellent jobb?

Torbjørn Aas: Ja, det er faktisk litt sånn at vi skulle blitt belønnet for det, men det er vanskelig å få aksept for det, fordi det skjer noe også andre steder.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Den 3. oktober startet et nytt studium på Politihøgskolen som heter «Nasjonal beredskap og krisehåndtering». Under åpningen sa justisministeren:

«22. juli var historien om ressursene som ikke fant hverandre. Den historien kan ikke gjenta seg, og vi må trekke lærdom av det som ikke fungerte godt nok.»

Målgruppen for dette var ifølge Politihøgskolens egne nettsider ledere innenfor Forsvaret og politiet. Er det riktig at du var den eneste av 27 politimestre som var der?

Torbjørn Aas: Det stemmer.

Trine Skei Grande (V): Syns du det er å harmonere med dette å trekke lærdom av det som Gjørv-kommisjonen lærte oss, bl.a. samkvem mellom forsvar og politi, eller var det bare en ren tilfeldighet?

Torbjørn Aas: Det samsvarer fordi målgruppen fra politiet er på politimester- og stabssjefnivå, og i den klassen som vi går i, er det av 14 politifolk 1 politimester og 11 stabssjefer. Det er egentlig et bra uttak i forhold til relevant personell.

Trine Skei Grande (V): Du understreket da du åpnet, betydningen av åpenhet. I dag har vi hørt en politimester – nå skal jeg prøve å stille deg spørsmålet sånn at du skal slippe å si noe om kollegaen din, og det er ikke så lett – som da jeg spurte om det var uenighet mellom hennes politimenn og beredskapstroppen, ga svaret nei. Men da jeg spurte beredskapstroppens leder, sa han at det er klart at det var uenighet, og det er klart at det kunne være en litt amper tone.

Er det sånn at politimestre er litt drillet på at det ikke skal være uenighet i strukturen, for da fungerer strukturen bra? Var det noe av det du mente da du snakket om åpenhet?

Torbjørn Aas: Jeg skal ikke uttale meg om den konkrete hendelsen, ...

Trine Skei Grande (V): Nei, du skal slippe å gjøre det.

Torbjørn Aas: ... men jeg mener at vi må være litt mer åpne for å være uenige inntil vi bestemmer oss, og vi får kanskje ikke bestemme oss for tidlig bestandig. Der tror jeg vi har litt å hente og kan bli litt mer trent på.

Trine Skei Grande (V): Hvor ofte møter landets politimestre, sånn ca.?

Torbjørn Aas: Vi har vel i utgangspunktet et politisjefmøte i måneden, minus sommermånedene.

Trine Skei Grande (V): Hvor ofte diskuterer dere ledelseskultur, endringsvilje og åpenhet på de møtene?

Torbjørn Aas: Ja, i de siste månedene har det vært på hvert møte.

Trine Skei Grande (V): Hva var det før det?

Torbjørn Aas: Ja, nå er jo ikke jeg så gammel i det gamet. Vi har jo holdt på med dette med lederplattform. Det har vært et tema som politimestrene har vært direkte involvert i gjennom gruppearbeid og også lokale prosesser, så vi har blitt involvert i den typen arbeid. Nå er det jo endringsprogrammet som er det vi får oppdatering på, der vi også har involvering gjennom diskusjoner og gruppearbeid på politisjefmøtene.

Trine Skei Grande (V): Kjenner du til politimestre som mener at Gjørv-kommisjonen bommer direkte når den kritiserer politiet for manglende ledelse, evne og manglende samhandling? Er det et tema som politimestre diskuterer?

Torbjørn Aas: Det man kan si, og det som er en utfordring, er – som jeg sa – det med aksept. Da snakker vi ikke om politimestre, da snakker vi om oss som system, som politisystem – at vi må ta til oss det som står i rapporten, og angripe det på en åpen måte, og ikke på en benektende og fornektende måte. Det gjelder mitt eget distrikt og meg selv, og sikkert også en del andre distrikter og andre politimestre, som det er en lederutfordring å få til.

Trine Skei Grande (V): Tror du det er noe med hele politistrukturen – polititankegang, beordringstankegang og sånn – som gjør det vanskeligere å kritisere og vanskeligere å ha åpne kulturer enn det f.eks. er med andre typer utdannelse?

Torbjørn Aas: Nå er jo jeg født og oppvokst i politiet, så jeg er ikke så veldig kjent med hva andre gjør. Men det er klart at det er noen negative sider med en beordrings- og hierarkisk struktur også, på samme måten som det er for Forsvaret f.eks., som igjen stiller stort krav til lederskap ved å være oppmerksom på det og utnytte det – at man kan imøtegå det med en god, fornuftig ledelse.

Trine Skei Grande (V): Mener du at det er noen mekanismer vi kunne tilrettelagt som politikere for å stimulere til den åpenheten, stimulere til både varslerkultur og det at man kan si fra?

Torbjørn Aas: Samtidig kan en vel si at det er vel ikke et problem at folk ikke sier fra om misnøye i politiet. Det er vel nok av det også. Men jeg tror det som politikere kanskje kunne blitt flinkere til, er å utfordre oss på å oppnå det dere ønsker at vi skal oppnå. Vi skal skape trygghet for innbyggerne, og da burde vi vel blitt målt på det. Det tenker jeg det også er en politisk dimensjon i.

Trine Skei Grande (V): Men vi har jo opplevd sjøl her i dag at folk sier at nei, alle er enige, mens noen andre sier at nei, alle er ikke enige. Så det må jo være noe som vi må tilrettelegge med hensyn til ledelse, som gjør at det er greit å si at nei, alle var ikke enige om den avgjørelsen?

Torbjørn Aas: Ja, jeg skal iallfall ikke kommentere det som har skjedd før meg, men det er klart at jeg tenker at dere kan kanskje stille krav som er både realistiske og oppnåelige, og også stå ved siden av oss den dagen vi faktisk skal si hva vi heller ikke får gjort innenfor de forutsetningene som gjelder.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute, og alle partiene har fått stilt sine spørsmål innenfor tilmålt tid.

Vi går over til runden med oppklarende spørsmål, og det er viktig at vi stiller korte og konkrete spørsmål og får korte og konkrete svar.

Da er det saksordfører Bekkevold først, deretter Kolberg. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk, leder.

Til dette med risikoforståelse vis-à-vis risikoerkjennelse. Hvordan tenker du at politiet helt konkret skal jobbe med risiko – altså erkjennelsen av risiko for terror – samtidig som man skal bekjempe og forebygge kriminalitet?

Torbjørn Aas: Da er vi jo inne på kulturbiten. Skal vi endre kultur, må vi endre adferd. Det er klart at det er jobben å gjøre her: Vi må praktisere en forståelse for risiko og en aksept for at risiko er noe vi skal forholde oss til. Det kan komme i motsetning til det mer daglige arbeidet innenfor f.eks. etterforskning at man skal fokusere på mer operativt politiarbeid.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv. Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): I innledningen din brukte du et veldig følsomt uttrykk. Vi må også ha evnen til å erkjenne, sa du, og så tok du deg til brystet.

Når vet jeg jo at du har fulgt alle disse høringene gjennom hele dagen, og du har hørt dine kolleger og sjefer uttale seg. Vil du gi en karakteristikk av om du har følelsen av at de har erkjent?

Torbjørn Aas: Jeg oppfatter at politiet har erkjent at vi har en jobb å gjøre. Så skal ikke jeg gå inn i hodet på dem som har snakket før meg med hensyn til hva de tenker, men jeg oppfatter at politiet har en vilje og en motivasjon til å jobbe framover med endringer.

Møtelederen: Oppfølging – Kolberg.

Martin Kolberg (A): Dette er jo et viktig punkt. Flere har jo svart det jeg vil karakterisere som litt byråkratisk eller litt uklart på en del spørsmål. Det er min betraktning, som ikke du behøver å forholde deg til. Men har de erkjent med følelsesregisteret, slik som en erkjennelse virkelig krever?

Torbjørn Aas: Jeg kjenner at det blir vanskelig å snakke om hva andre føler, så det tror jeg ikke jeg skal mene noe om.

Martin Kolberg (A): Nei, det var nesten derfor du ble bedt om å komme, vet du.

Torbjørn Aas: Da beklager jeg at jeg ikke kan tilfredsstille forventningene.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter er det Langeland.

Litt i forhold til praktiseringen, hvis det skjer en alvorlig hendelse, og det er en skyting pågår-situasjon og du har hjemnevakt – altså ikke du, men når de som er nærmest, har hjemnevakt: Hvordan er det i forhold til tilgang på våpen? Da hjelper det ikke å komme med batong. Har de politibiler med fremskutt lagring, eller hvordan er tilgangen?

Torbjørn Aas: I Vest-Finnmark har vi framskutt lagring i bilene våre, og mannskapene må jo da komme seg til jobben sin for å få med seg verneutstyr og bil, men utstyret, både våpenteknisk og vernemessig, er godt tilrettelagt hos oss. Det tror jeg det er i de aller, aller fleste politidistriktene.

Møtelederen: Men betyr det at de må reise inn til politikammeret, for å reise ut til naboen, eller hvor det nå måtte være?

Torbjørn Aas: Det kan man risikere, at de ikke har med seg bil hjem, og at de da må rykke ut – først kjøre til jobb, og så kjøre derfra, så det er et tidstap som kan være stort.

Møtelederen: Langeland, deretter Lundteigen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du stiller jo med ny, moderne IKT-teknologi på møtet. Derfor er det litt freistande å spørja frå papirhaugane her, kva du tenkjer om korfor IKT – både då du var i Oslo i 16 år og der du er no – har hamna sånn i bakleksa som det har. Du har kanskje rydda i det, men korfor er situasjonen sånn som han er?

Torbjørn Aas: Det er et veldig godt spørsmål, og jeg skal ikke på noen måte si at det er bedre hos oss enn hos andre. Men det handler nok litt om å erkjenne at moderne IKT-utstyr faktisk hjelper oss til å gjøre jobben bedre, på bekostning av mer tradisjonell tilnærming. Der har vi nok blitt veldig presset i forhold til å ta noen valg som har vært tøffe, og da har IKT ikke blitt prioritert.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Lundteigen, deretter Skei Grande.

Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du sa at poenget til slutt er at man måles på trygghet som man gir innbyggerne. Det vil bestandig være knapphet på ressurser, og noen mener at da må man ha et veldig samspill med det sivile samfunn for at det sivile samfunnet og politisamfunnet skal greie å skaffe den tryggheten. Du la veldig vekt på den politifaglige bakgrunnen.

Vil du si at ledere og personell med politifaglig bakgrunn har en større grad av naturlig autoritet i befolkningen, og dermed lettere kan samspille mellom politi og sivilsamfunn?

Torbjørn Aas: Autoritet kommer kanskje mer fra personen enn fra faget. Men det er klart at man ved å jobbe som politi lærer en god del om kommunikasjon og om hvordan samarbeid kan gjøres for å oppnå et godt resultat – om det nå er å hindre folk i å bli kriminelle eller å oppklare kriminalitet.

God utnyttelse av god politiutdanning har jeg tro på.

Møtelederen: Oppfølging, Lundteigen?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nei.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): I Gjørsv-kommisjonen er det en rekke utenfor politiet, f.eks. Jon Lea, som sier at politiet oppfattes som en organisasjon som er seg sjøl nok. Skjønner du hva jeg mener?

Torbjørn Aas: Ja, jeg skjønner for så vidt hva han mener, og jeg tror vi også der skal være villig til å lytte til det han sier og ikke avvise det før vi har tenkt oss litt om. Igjen handler det om hva de fra utsiden ser oss som. Det er ikke farlig, tenker jeg, men vi må bare gjøre det klokt. Da har Lea og andre definitivt meninger som vi bør lytte til.

Møtelederen: Takk for det. Da har alle fått stilt de spørsmålene de har, og du har anledning til å oppsummere en 5 minutters tid hvis du har ønske om det. Vær så god, Aas.

Torbjørn Aas: Da takker jeg nei til det.

Møtelederen: Takk for det.

Da skal jeg bare minne om at vi i disse kontrollhøringene ofte har fokus på det som er utfordringer. Men vi skal ikke glemme alt som gikk riktig, for det var mye bra arbeid som ble gjort av både politiet og andre den 22. juli.

Jeg vil takke alle som har bidratt i denne kontrollhøringen i dag. Vi er ferdige med denne høringsdagen.

Høringen slutt kl. 17.52.

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 26. november 2012 kl. 09

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av statsministeren og justis- og beredskapsministeren om regjeringens oppfølging av rapporten fra 22. juli-kommisjonen

Møtelederen: Da er klokken slagen.

På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Høringen avholdes i forbindelse med at komiteen behandler statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport. Dette er den siste av i alt fem kontrollhøringer som er holdt i løpet av denne måneden. Det er en del av det arbeidet som det politiske Norge nå skal gjøre for å ta med seg lærdommen fra 22. juli 2011.

Terrorsaken rystet hele nasjonen den 22. juli 2011 og preger oss fortsatt. Det har vært viktig for komiteen å håndtere denne saken med det alvor den har, og samtidig med den verdighet den krever. Komiteens viktigste funksjon er å bidra til ytterligere klarhet rundt de faktiske forhold og bidra til plassering av ansvar.

Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave er å se bakover, og komiteen har besluttet å legge følgende tre problemstillinger til grunn for sitt arbeid:

1. Hva er årsakene til og hvem har ansvaret for at beredskapen sviktet på vesentlige områder 22. juli 2011? Hvorfor ble ikke advarsler tatt alvorlig, og hva er årsaken til at det tilsynelatende har vært en ansvarspulverisering på beredskaps- og sikkerhetsområdet?
2. Hvorfor ble ikke planverket og fastlagte rutiner fulgt den 22. juli 2011? Hvordan ble ansvar utøvd, og hvor kan ansvar plasseres?
3. Hva har sviktet i opplæring og ledelse når kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling blir trukket frem som en viktig årsak til at mye ikke fungerte den 22. juli 2011, og hvor ligger ansvaret for dette?

Til denne høringen har komiteen invitert:

- statsminister Jens Stoltenberg
- justis- og beredskapsminister Grete Faremo
- tidligere justisminister Knut Storberget
- tidligere departementsråd Morten Ruud, Justis- og beredskapsdepartementet
- tidligere assisterende departementsråd Hans Olav Østgaard, Justis- og beredskapsdepartementet
- tidligere ekspedisjonssjef Hans Sverre Sjøvold, Justis- og beredskapsdepartementet

Komiteen har til denne høringen besluttet å sende invitasjon direkte til Ruud, Østgaard og Sjøvold og stille spørsmål direkte til dem.

Hovedregelen etter § 5 første ledd i reglementet for åpne kontrollhøringer når det gjelder ansatte i et departement, er at komiteen kan anmode embets- og tjenestemenn

om å møte til høring, men at henvendelsen fra komiteen og den senere utspørringen går via statsråden.

Når komiteen nå fraviker denne hovedregelen, skyldes det denne sakens ekstraordinære karakter. Det er etter regelverket åpnet for at komiteen kan stille spørsmål direkte til den inviterte embetsmann når det av særskilte grunner anses nødvendig. Komiteen finner at det foreligger slike særskilte grunner i denne saken.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først anledning til å holde en innledning. Deretter får saksordføreren, som er Geir Jørgen Bekkevold, som sitter ved min venstre side, og deretter representantene for de øvrige partiene, anledning til å spørre ut de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konkrete som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at vi har en rød lampe som hjelper oss i styringen av taletiden. Den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og den slutter å lyse når taletiden over.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen få oppfølgingsspørsmål, og så får de inviterte anledning til en oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at de inviterte unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten at det gis taushetsbelagt informasjon, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må slås av eller være satt på «stille», og vi er nødt til å huske å bruke lydknappen aktivt, slik at vi trykker den på når vi skal snakke, og av når vi er ferdige. Hvis ikke bryter lydsystemet sammen.

Det er komiteens håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Da har vi kommet igjennom formalitetene og går over til realitetene.

*Høring med tidligere departementsråd Morten Ruud,
tidligere assisterende departementsråd Hans Olav
Østgaard og tidligere ekspedisjonssjef Hans Sverre Sjøvold*

Møtelederen: Jeg vil få lov til å ønske velkommen til Morten Ruud, som er tidligere departementsråd i Justis- og beredskapsdepartementet i perioden fra august 1997 til april 2012. Det er bakgrunnen for at komiteen ønsker å stille ham spørsmål. I dag er han spesialrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet.

Videre vil jeg ønske velkommen til Hans Olav Østgaard, som er tidligere assisterende departementsråd i Justis- og beredskapsdepartementet. Det har han vært fra 1997 til 2012, og det er bakgrunnen for at komiteen ønsker å stille ham direkte spørsmål. I dag er han spesialrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet.

Til slutt vil jeg ønske velkommen til Hans Sverre Sjøvold. Han ble utnevnt til ny politimester i Oslo i juni 2012,

men er invitert til høringen på bakgrunn av sin tid som ekspedisjonssjef i politiavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet fra høsten 2010.

Da gir jeg først ordet til Morten Ruud, som har inntil 10 minutter til å gi en innledning, vær så god.

Morten Ruud: Takk, komitéleder.

Vi tre som sitter her, utgjorde den sentrale administrative ledelsen i Justis- og politidepartementet den 22. juli 2011. I dag har vi alle knyttet merkelappen «tidligere» til de titlene vi den gangen hadde.

22. juli-kommisjonens rapport gir en grundig gjennomgang av så vel beredskapsarbeidet forut for 22. juli 2011 som håndteringen av selve katastrofen. Den munnet jo, som vi alle vet, ut i en konklusjon om svikt i kultur, holdninger og ledelse, og det er særlig justissektoren, som vi da representerte, som er blitt mål for denne kritikken. Jeg vil for egen del forsikre om at jeg tar denne kritikken på alvor. Som vi alle vet, ble 77 mennesker drept; fire av disse var ansatt i Justisdepartementet, og jeg hadde arbeidsgiveransvar for dem. Spørsmålet om noe mer kunne – og ikke minst burde – vært gjort for å forhindre dette, vil alltid hvile over oss.

Konklusjonen om svikt i kultur, holdninger og ledelse blir likevel, slik jeg ser det, veldig generell og gir egentlig liten veiledning om hva som må forandres, både med hensyn til hva som skal tas bort, og ikke minst hva som skal komme i stedet.

Tidligere statsråd Kristin Clemet hadde en uttalelse i Dagbladet tidligere denne måneden – og jeg siterer:

«Den norske sentralforvaltningen er, i motsetning til forvaltningen i mange andre land, kjent for å være både ukorrupt, transparent, effektiv og kompetent.»

Jeg har tidligere hørt riksrevisor Jørgen Kosmo uttale omtrent det samme. Det blir da viktig i de endringer som alle er enige om må komme, at man tar vare på de verdier som er positive i norsk forvaltning. Politidirektør Humlegård var inne på det samme i denne komité for en uke siden. Han redegjorde for den omfattende prosess som er iverksatt i politiet. Også i denne prosessen blir det ekstremt viktig at man ikke svekker den beredskap vi har på andre områder.

Det kan med stor grad av sikkerhet forutses at de fleste beredskapssituasjoner som vil oppstå i de kommende år, vil omhandle annet enn terror, slik som flom, skred, strømutfall og datasvikt – for bare å nevne noe. Dette er ting vi opplever jevnlig, og som etter min mening er blitt håndtert adekvat – og det må vi fortsette med. Vi må også fortsette med å legge til rette for at politiet kan videreføre sitt gode arbeid på andre ansvarsområder, slik som tilstedeværelse, kriminalitetsforebygging og etterforskning.

For meg er det et tankekors at de vurderinger som er gjort, i stor grad bygger på en sammenligning med næringslivet. Også 22. juli-kommisjonen var preget av folk med erfaring fra næringsliv og konsernmodeller, mens den blant sine medlemmer manglet nesten totalt folk med erfaring fra sentral forvaltning. Styringsformene er og må bli forskjellige for private bedrifter og statsforvaltning. Oppgavene og målsettingen er annerledes; riktignok snakkes det om bedrifters samfunnsansvar, men der vil bunnlinjen

alltid bli det sentrale målekriterium. Det er vanskeligere å måle forvaltningens resultatoppgjør. Et annet sentralt ledd i vårt system er at departementene er politisk styrt, men med et uavhengig embetsverk.

Statsministeren har i forbindelse med denne saken uttalt at han forventer at embetsverket sier fra. Det er selvsagt en berettiget forventning, og min erfaring etter 35 år i sentralforvaltningen, hvorav 15 år som departementsråd, er at vi sier fra. Statsråden har alltid krav på informasjon som kan bringe ham i ansvar, og det er embetsverkets plikt å komme med begrunnede motforestillinger. Men dersom dette skal fungere, må det skje internt og i fortrolighet, men ikke minst: Når beslutninger er truffet av statsråden, skal embetsverket lojalt følge opp og gjennomføre de politiske vedtak. Derfor faller det tungt for enhver embetsmann – også en tidligere departementsråd – å gå ut offentlig med kritikk av en politisk ledelse. Det har å gjøre med lojalitet, men også med integritet overfor skiftende politiske ledelser. For meg vil den lojalitetsplikten til systemet – og ikke til personene – være det styrende. Jeg ser dessuten lojalitet som en gjensidig forpliktelse.

Oppgjøret etter 22. juli reiste spørsmål om handlekraft og effektivitet i offentlig virksomhet. Hvorfor tok det så lang tid å stenge Grubbegata? Hvorfor var det en forsikringskultur i PST? Hvorfor tar det så lang tid å få på plass et nødnett og et IKT-system i politiet? Avdelingsdirektør Tesaker i Kulturdepartementet hadde tidligere i høst et innspill som det er all grunn til å lytte til. Det er jo også et tankekors at mens det på 1980-tallet tok 2–3 år å anskaffe Sea King-redningshelikoptre, ser det ut til at det vil ta nærmere 20 år for å få erstatningshelikoptrene på plass. Og det vil ta minst 10 år, kanskje 15 år, å få gjenoppbygget regjeringsskvartalet.

Vi bruker både tid og penger på kvalitetssikring og på kvalitetssikring av kvalitetssikrerne. Få spør om kostnytte-effekten. Disse problemstillingene går selvsagt langt ut over det vi opplevde og erfarte i forbindelse med 22. juli, men har i høyeste grad relevans også her.

Justisdepartementet har siden 1990-tallet hatt en samordningsrolle innenfor sivilt beredskap. Etter 22. juli 2011 er det understreket at denne rollen skal styrkes. Det reiser etter min mening spørsmål om hvordan – og, ikke minst, hvilke virkemidler departementet skal ha. Tradisjonelt vil samordning innebære å sørge for en enhetlig og koordinert virksomhet. Men i etterkant av 22. juli er det kommet inn et annet begrep i samordningsoppgaven, nemlig pådriverrollen. Statsministerens kontor tok den rollen i forbindelse med sikring av regjeringsskvartalet, men hvis jeg forsto regjeringssråd Frisak korrekt, mener hun at vi i Justisdepartementet burde ha overtatt den på et visst tidspunkt. Slik jeg forstår det, vil en pådriverrolle ha mer preg av tilsyn enn av samordning. Og da oppstår spørsmålet om virkemidler. I vårt styringssystem, med likestilte departementer og likestilte statsråder med hvert sitt konstitusjonelle og parlamentariske ansvar, kan en pådriverrolle bli ganske krevende – og til dels illusorisk. Justisdepartementet og justisministeren kan ikke pålegge andre departementer å prioritere beredskap. I alle fall har man ingen virkemidler til å gjennomføre dette. Jeg tok opp denne problemstillingen

gen mens jeg ennå var departementsråd, men jeg tror ennå ikke man har funnet et godt svar på det.

Jeg vil endelig i dette innlegget også komme kort inn på to forhold hvor kritikk er rettet direkte mot min rolle den 22. juli. Det er for det første reist kritikk om at Justisdepartementet ikke satte stab, slik det er forutsatt i departementets kriseplan. Ifølge denne planen skal Justisdepartementet ved en krise for det første etablere kriseledelse bestående av departementsrådene, ekspedisjonssjefene i Politiavdelingen og Rednings- og beredskapsavdelingen samt informasjonssjefen. Dersom det er hensiktsmessig, skal det også etableres stab med fire enheter. Da vi ved 17-tiden den 22. juli fikk etablert oss i Forsvarsdepartementet, konstaterte jeg raskt at kriseledelsen, eller deres stedfortredere, var på plass. Jeg konkluderte også med at det ikke var hensiktsmessig – i den infrastrukturen og den lokalsituasjonen vi da hadde – å etablere stabsledd på dette tidspunkt. Vi ville derimot holde spørsmålet åpent og ta det ved behov. Men som kjent var situasjonen raskt avklart ved pågripelse av gjerningspersonen. Begrunnelsen for ikke å etablere stab er gjengitt i 22. juli-kommisjonens rapport. Selv om kommisjonen uttrykte en viss forståelse for dette, kom den til at det var en feil beslutning, og jeg tar selvsagt dette til etterretning, men vil understreke at dette etter min mening overhodet ikke påvirket hendelsesforløpet.

Det er også kritisert at det var for mange uten sikkerhetsklarering til stede på møtene i Regjeringens kriseråd den 22. juli. Som leder av Kriserådet tar jeg ansvar for det. Min vurdering om ettermiddagen den 22. juli var at her var alle departementene rammet. De var uten tilgang til sine lokaler, sine arkiver og sitt arbeidsverktøy, og jeg anså det som meget viktig å få gitt signalet utad at det sentrale statsapparatet fortsatt var operativt. Derfor ble alle departementer innkalt. På grunn av ferietiden møtte enkelte med stedfortreder for departementsrådene, og vi hadde ikke full oversikt over sikkerhetsklareringer. Men vi anså ikke dette som noe problem fordi de diskusjoner som skulle føres, ikke ville berøre opplysninger som krevde slik klarering. Man skal også huske på at Regjeringens kriseråd ikke er et operativt krisehåndterende organ. Selve håndteringen av terrorsaken fredag ettermiddag ble utøvet av politiet og de andre redningsetatene. Det ville bli galt om Regjeringens kriseråd skulle overstyre dette. I den grad det var behov for samordning og samhandling mellom departementene om spørsmål som krevde sikkerhetsklarering, ble dette tatt enten bilateralt eller i mindre grupper etter «need to know»-prinsippet. Det gjaldt bl.a. håndtering av bistandsanmodningene fra politiet til Forsvaret. Jeg tror jeg stopper der. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet videre til Hans Olav Østgaard, som også har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Hans Olav Østgaard: Takk, komiteleder.

Med utgangspunkt i den tragiske hendelsen 22. juli foreligger nå en rekke rapporter som vil måtte legges til grunn i det videre arbeid med samfunnssikkerhet og be-

redskap, både når det gjelder strategisk nivå, ledelse og gjennomføringsevne og på operativt nivå.

Det er ofte sagt at beredskapsarbeidet i Norge er hendelsesstyrt. Etter 11. september i USA ble det gitt ekstra-bevilgninger til beredskapstiltak. Det samme skjedde etter tsunamien i Thailand og nå etter 22. juli. Så noe riktig er det i dette utsagnet. Men dette er ikke hele bildet. 22. juli-kommisjonen slår fast på side 77 at myndighetene gjennom organisatoriske tiltak, lovbestemmelser og meldinger har viet stor oppmerksomhet til sikkerhets- og beredskaps-spørsmål, men har også pekt på at konkrete målsettinger ikke har vært tydelige nok.

Tydelig målsetting på samfunnssikkerhet har det imidlertid vært: Justisdepartementet tok initiativ til å anskaffe nye redningshelikoptre og nytt nødnett som vil koste mange mrd. kr.

22. juli-kommisjonen uttaler at vi også her i landet må leve med en viss risiko. Jeg vil også legge til at beredskap koster. Å følge opp forslagene i kommisjonens oppsummerende kapitler, som alle synes å ha stilt seg positive til, vil koste betydelig med hensyn til både investeringer og i økte, løpende driftsutgifter.

Når jeg nå er inne på økonomi, la meg da trekke frem to forhold som begge i særlig grad relaterer seg til politiet. Flere steder har 22. juli-kommisjonen pekt på politiets ressursknapphet 22. juli og særlig fremhevet bemanningen ved operasjonssentralene og at det var for liten bemanning i Oslo til at objektsikring kunne iverksettes raskt. Kommisjonen har imidlertid ikke angitt noe om hva som i tilfelle kunne være en tilstrekkelig bemanning. Dette er et viktig spørsmål, som har betydning for den videre planlegging av strukturen i politiet, og er også omtalt i en artikkel av professor ved Politihøgskolen Tor-Geir Myhrer, i Dagsavisen den 17. september i år med hovedinnhold:

«Hva slags politistyrke skal vi ha og hva skal prege dens tjeneste?»

Kommisjonen trekker frem manglende informasjonssystem som den antakelig viktigste enkeltfaktor som bidro til at politiet manglet kunnskapsbasert ledelse, og peker på at det må avsettes midler til en rask og effektiv implementering av en IKT-strategi for politiet. Dette kan jo gi inntrykk av at det ikke har vært arbeidet med disse forhold tidligere. Det har i ganske mange år vært kjent at IKT-systemene i politiet har vært om ikke utdaterte, så i hvert fall så gamle at de vanskelig kan tilpasses nye systemer. Det har hvert år blitt fremmet forslag om til dels betydelige bevilgninger til IKT, blant annet til politiet. I den prioriteringen som alle her kjenner til må foretas blant mange gode formål, fremgår det av budsjettproposisjonene at enkelte år er det blitt bevilget noe, noen år er det bevilget litt på dette felt, andre år er det ikke bevilget noe. Den administrative ledelse forholdt seg naturligvis til disse prioriteringene.

La meg da kommentere noen enkeltområder – først det såkalte sikkerhetsprosjektet og stengning av Grubbegata.

Jeg var kjent med dette arbeidet. Innledningsvis vil jeg fastslå at jeg mener det er helt klart at Statsministerens kontor påtok seg ansvaret for å iverksette og sørge for framdrift i prosjektet. Det var ingen uenighet om at FAD – jeg sier FAD selv om det var et annet departement

tidligere – hadde ansvaret for sikkerhetsarbeidet i regjeringskvartalet. Jeg deltok i et møte i Politidirektoratet sammen med bl.a. representanter for Statsministerens kontor og Forsvaret da prosjektet var ferdigstilt. Jeg mener at Politidirektoratet og Forsvaret sammen hadde laget et meget godt prosjekt.

Arbeidet for Justisdepartementet var deretter å vurdere konsekvensene for politiets gjennomføring av prosjektet, og de trengte en del oppfølging på det. Jeg har sett at det fra Statsministerens kontor er pekt på at Justisdepartementet skulle ha fått et særskilt ansvar for oppfølging.

Jeg ble av kommisjonen i intervju foreholdt opplysninger fra et møte ved Statsministerens kontor i 2008, hvor regjeringsråden uttalte at det var enighet om at Justisdepartementet skulle følge opp videre arbeid overfor FAD. Jeg måtte da si at jeg ikke husket møtet – det har for øvrig vært ganske mange møter på Statsministerens kontor som jeg har deltatt i – og jeg fikk opplyst at det ikke forelå noe referat fra dette møtet. Jeg har i ettertid undersøkt i vårt arkiv og fant innkallingen til møtet. Det interessante her er kanskje min påtegning på innkallingen etter møtet, som lyder: bør journaliseres – jeg vet ikke om vi får noe referat – dette var jo bare en kulant oppdatering på status uten merknader. Altså har ikke jeg oppfattet at Justisdepartementet skulle overta noe formelt ansvar for stengningen.

For fullstendighetens skyld nevner jeg at Justisdepartementet fikk statusrapport fra Politidirektoratet i mai 2010, som beklageligvis ble forlagt. Dette er det detaljert redegjort for av kommisjonen på sidene 432 og 433.

Kommisjonen har uttalt at det var en for sterk forsikringskultur i PST. Det kan nok være riktig. En av grunnene til det var nok den offentlige kritikk som PST har fått fra Stortingets EOS-utvalg, som gjaldt registreringer av opplysninger. Imidlertid gir kommisjonen anbefalinger om at PST nå må utvise større aktivitet. PST må utvise større pågåenhet, det må være økt informasjonsdeling med andre etater, og taushetsbestemmelser som hindrer informasjonsutveksling, må vurderes.

Kommisjonen konkretiserer også at det må være en bedre kontroll med eksplosiver og kjemikalier, og at terskelen for å varsle politiet og PST virker for høy. Det ligger her altså an til en utvidelse av adgangen for PST til å registrere opplysninger, og dette må i tilfelle reflekteres i et klart regelverk, slik at det unngås at det reises offentlig kritikk.

Kommisjonen peker på at det var en alvorlig feilvurdering da Justisdepartementets administrative ledelse ikke vurderte å påse at det mer overordnede Sivilt Beredskapssystem ble iverksatt. Samtidig ble det påpekt at de praktiske konsekvensene av dette ikke ble store. La meg komme med noen kommentarer til dette.

Det var en meget kort tidsfase vi opererte i, i en ganske kaotisk situasjon. Spørsmålet om Sivilt Beredskapssystem ble ikke drøftet i departementets administrative ledelse i løpet av denne korte tiden – vi snakker her om noen få timer. Det ble ikke fra noe hold i Kriserådet tatt opp spørsmålet om iverksettelse av Sivilt Beredskapssystem, så vidt jeg husker heller ikke i senere møter.

Til slutt: De tre nødetatene, politi, brann og helse, har alle krevende oppgaver. Jeg vil også trekke fram frivillige

organisasjoner som viktige medspillere i det totale beredskapsarbeidet. Men i tillegg har vi Sivilforsvaret, som er en meget viktig innsatsressurs, som er tillagt et omfattende ansvar i sivilbeskyttelsesloven. Det er viktig å gi Sivilforsvaret mulighet til å ivareta dette, og det kan sies at det har vært en positiv utvikling de senere år. I forberedelsene til å håndtere nye sivile kriser av forskjellig art som garantert vil komme, er det nødvendig at også Sivilforsvaret er fullt operativt. Det er en viktig samfunnsikring.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til Hans Sverre Sjøvold, som også har inntil 10 minutter til disposisjon, vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Jeg tenkte først jeg skulle si litt om den tiden som har vært i Justisdepartementet, og jeg vil åpne litt personlig.

Det har vært en spesiell periode: det å avbryte ferien den dagen da bomben smalt, det å skulle finne ut hvor mange av kollegene som var i live, det å rigge en arbeidsplass på nytt, det å gjøre mange – hva skal jeg si – grunnleggende grep for å finne ut hvordan stoda var. Og etter det å bytte arbeidsplass og kontorsted opptil fire ganger – vi måtte bytte kontor flere steder internt i Nydalen – og etter hvert kom også politikken etter oss. Det har vært en spesiell opplevelse å være med helt fra det operative til nå å sitte her i høringen. Jeg synes det er greit av meg å si det innledningsvis, for jeg må si det har gjort et sterkt inntrykk på meg, også det stadig å bli minnet på egne kollegers – hva skal jeg si – minner etter dette, men ikke minst det som vi stadig ble minnet på gjennom mediene. Jeg synes det siste nå, hvor det var et fjernsynsprogram om en familie som hadde gitt penger til en SOS barneby i Peru som et minne etter en sønn som var gått bort, var spesielt. Da var det sagt innledningsvis.

Jeg har tenkt igjennom hvilket anslag jeg skulle ta i min innledning, og har valgt å si litt om det som jeg vet har vært berørt opptil flere ganger, nemlig detaljstyringen av Politidirektoratet, som komiteen er opptatt av, og som jeg har hatt et ansvar for – i hvert fall et par tildelingsbrev – etter at jeg ble ekspedisjonssjef i politiavdelingen.

Det har også vært kritikk mot at det i forbindelse med målstyringen av Politidirektoratet har vært for lite oppmerksomhet rundt beredskapsproblemstillinger, underforstått at dette ikke skulle ha fått fornøden oppmerksomhet i Politidirektoratet som en følge av dette.

Jeg kunne godt tenke meg å gå helt tilbake til etableringen av Politidirektoratet og de føringer som ble gitt den gangen i Ot.prp. nr. 7 for 1999–2000, hvor Stortinget behandlet hvilke oppgaver Politidirektoratet skulle ha. Jeg oppfatter at dette er et veldig tydelig politisk mandat for et underliggende organ. Her står det bl.a. at POD skal utvikle hensiktsmessige styringsvirkemidler tilpasset politiforvaltningen, nødvendige styrings- og ledelseskompetanse i ytre ledd. POD skal også videreutvikle det politifaglige sentrale beredskaps- og krisehåndteringsapparat.

Jeg synes i hvert fall det er riktig i den grad komiteen eller kommisjonen ikke har vært opptatt av å hente opp de dokumentene, å nevne det her. Det var faktisk viktige

problemstillinger som her ble belyst politisk, og som var noe av grunnlaget for at POD ble etablert. Jeg jobbet selv i Justisdepartementet i den perioden da POD ble etablert, og det var viktig å få lagt en del av de operative oppgavene ut av departementet – så jeg tror at det har vært en lykkelig separasjon.

Bare for å si det: Målstyring fra Stortinget ble faktisk gitt veldig tydelig når det gjaldt disse oppgavene tilbake ved etableringen.

Jeg har også lyst til å si litt om dynamikken i utvikling av politiske dokumenter og politikk. Det er vel nesten litt arrogant av meg å sitte og si det til all den erfaringen som sitter her, men jeg kunne godt tenke meg å belyse det litt med utgangspunkt i min rolle som ekspedisjonssjef og byråkrat. Det er ingen tvil om at det er mange detaljer i styringsdokumentene til Politidirektoratet, som igjen skal materialisere politikk gjennom operativ aktivitet i politidistriktene. Etter å ha jobbet med styringsdokumenter i til sammen fem år – jeg har også vært en periode i Justisdepartementet før jeg var ekspedisjonssjef – er det ingen tvil om at man i styringsdokumentene som utarbeides til underliggende etater, ofte tar høyde for de politiske problemstillinger som har vært drøftet, kommet opp, når det gjelder regjeringens prioriteringer, og i interaksjon mellom storting og regjering. Jeg har selv vært med på utallige runder med interpellasjoner, spørsmål, spørretimespørsmål som genererer politisk aktivitet i et departement, i dette tilfellet f.eks. Politiavdelingen, som igjen materialiserer seg i styringssignaler til underliggende etat. Jeg opplever at det faktisk er en del av den dynamikken som er.

Det kan være mange detaljer som dukker opp i en spørretime, i en kommunikasjon med en statsråd, som, som sagt, genererer handling fra departementet ned mot POD. Jeg kan nevne saker som biometrikiosker oppe i Finnmark – eller var det Troms – der spørsmålet i Stortinget var: Hvorfor får ikke folk anledning til å få pass der de bor? Det genererer en aktivitet. Båttjeneste langs kysten mellom Bergen og Trondheim ble en utredning som vi måtte utkvittere. Ressursfordeling, stillinger, DNA-reform – alt dette er aktive spørsmål som vi jobber med i byråkratiet, og som selvfølgelig genererer mye detaljer i styring av underliggende nivå. Så kan man mene hva man vil om det, men jeg vil i hvert fall bare prøve å nevne det.

Jeg tror også det er et annet dilemma som oppsto i forbindelse med etableringen av Politidirektoratet. Det er at Politiavdelingen gjennom ti år, tror jeg, suksessivt ble noe tappet for oppdatert politifaglig kompetanse, slik at man var nokså avhengig av å gjøre henvendelser til Politidirektoratet når det gjaldt faglige spørsmål. Det var også et sterkt ønske fra Politidirektoratet å bidra til at disse svarene ble korrekte, slik at det ble gitt god informasjon. Det som, etter min mening, er et høyst relevant spørsmål i forbindelse med detaljstyringen, er om det skal ha vært så omfattende og slukt så mye ressurser at det ikke har vært mulig å drive godt beredskapsarbeid. Det skal ikke jeg si noe om her nå.

Jeg kunne også godt tenke meg å nevne litt om et tildelingsbrev som så vidt er referert i kommisjonsrapporten. Det er tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2011. Her

vil jeg påstå at det faktisk er en del momenter som skulle tilsi at departementet var opptatt av beredskapsarbeid. Her går det mye på kriminalitetsforebyggende arbeid i lokalmiljøene, noe som jo Hareide-komiteen har vært veldig opptatt av, også i terrorforebyggingssammenheng.

Jeg kan videre nevne at det i det samme tildelingsbrevet er understreket at samarbeid med andre beredskapsaktører og PST skal videreføres, og at Justisdepartementet også viser til at det er bevilget midler til en eventuell oppstart av landsdekkende utbygging av Nødnett i 2011, og en nærmere beskrivelse av det. Det skal gjøres rede for samarbeid med øvrige beredskapsaktører, og det skal også gjøres rede for øvrige forslag til hvordan disse utfordringene, altså samarbeid med øvrige beredskapsaktører, bør håndteres. Det skal gjennomføres en ROS-analyse, som kan bidra til å heve politiets krisehåndteringsevne, og Politidirektoratet bes om å gi en overordnet vurdering av gjennomførte øvelser, særskilte beredskapstiltak og samarbeidet med PST i årsrapporten.

I tillegg er det en rekke punkter som går på IKT-infrastruktur. Vi har også vært opptatt av at det framlegges styringsdokumenter på sentrale IKT-utviklingsprosjekter, særlig slik at man kunne prioritere pengebruken mellom de ulike prosjektene.

På disse områdene kunne man kanskje fra kommisjonens side ha gått noe dypere inn i denne materien.

Møtelederen: Da er tiden ute. Takk skal du ha, og takk skal dere ha for deres innledninger.

Vi skal da gå over til komiteens utspørring, og jeg vil presisere at det er utspørrerne selv som styrer sin egen taletid, uten komitéleders innblanding.

Da er det først Geir Jørgen Bekkevold, som er saksordfører, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk leder, og takk for tre interessante innledninger.

Bare til oppklaring, Morten Ruud: I din innledning kommenterte du sammensetningen av 22. juli-kommisjonen litt, at det var mye folk fra næringslivet. Men det må ikke forstås dit hen at du har svekket tillit til kommisjonens konklusjoner – eller hvordan stiller du deg til kommisjonens konklusjoner, siden du har noen kritiske bemerkninger til hvordan den er sammensatt?

Morten Ruud: Jeg har full respekt for og tillit til kommisjonen, for all del, men jeg tror jeg påpekte i møtet med kommisjonsleder Bech Gjorv at jeg syntes det var påfallende at de manglet forvaltningsrettslig kompetanse. Det var hun for øvrig enig i, og hun sa at de prøvde å skaffe seg nødvendig kunnskap på annen måte.

Men selvfølgelig: Kommisjonen har gjort en rekke gode funn som jeg synes er veldig vesentlige. Om jeg er enig i alle konklusjonene, det får bli en sak for meg selv, tror jeg. Takk.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): I hvilken grad var du involvert i sikkerhetsarbeid og beredskapsarbeid i departementet?

Morten Ruud: Som jeg også redegjorde for overfor kommisjonen, og som er gjengitt der i min forklaring, har vi hatt en arbeidsfordeling i departementet mellom to i praksis likestilte departementsråder, Hans Olav Østgaard og meg. Vi fordelte arbeidsoppgavene, og avdelingsvis lå ansvaret for både Politiavdelingen og Rednings- og beredskapsavdelingen primært hos Østgaard. Men vi arbeidet nært sammen og var forberedt på å steppe inn for hverandre til enhver tid, så det er ikke noe forsøk på ansvarsfraskrivelse fra min side. Jeg har som departementsråd også et ansvar, men de praktiske detaljene om dette kjenner nok Østgaard vesentlig bedre enn meg.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Satte du deg i det hele tatt inn i sikkerhetsprosjektet som POD utarbeidet?

Morten Ruud: Det var jeg kjent med. Østgaard var jo den som deltok i noen få møter på Statsministerens kontor om dette – det kan han forklare bedre enn meg. Jeg ble holdt orientert om at det foregikk en prosess, men var i liten grad inne i detaljene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Når det gjelder politiets kapasitet, mener du at den har vært god nok?

Morten Ruud: Det er et spørsmål som jeg tror det er veldig vanskelig å besvare innenfor den tid vi har til rådighet. Det kommer jo også an på hva kapasiteten skal brukes til. Men det viste seg at da et terroranslag skjedde en fredag ettermiddag i ferietiden, hadde man ikke på plass nok til å håndtere det. Men man mobiliserte ganske raskt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Østgaard, du sa i din innledning at du har en opplevelse av at det har vært veldig mye fokus på beredskap – helikopter og Nødnett – men samtidig at dette selvfølgelig koster veldig mye penger. Jeg har forstått statsministerens redegjørelse for kommisjonen dit hen at han mente at når det kom til sikkerhet og beredskap, var det nærmest fri flyt av penger, dvs. det ble bevilget mye. Er det din opplevelse også, at dere fikk det dere ba om?

Hans Olav Østgaard: Nei, jeg kan vel ikke si at vi fikk alt det vi ba om. Det er ingen underlagte etater som får alt det de ber om. Det tror jeg er min erfaring. Men dere har jo hørt andre snakke her, bl.a. underlagte etater under Justisdepartementet, som har fremmet ganske betydelige ønsker. Det ble selvfølgelig vurdert i Justisdepartementet og fremmet i det vanlige systemet og oppover, som dere kjenner godt til. Det var ikke alltid at de fikk full uttelling på sine ønsker.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Det neste gjelder 22. juli. Forvisset du deg om at terror- og sabotasjeplanverket ble utløst – at det var utløst 22. juli?

Hans Olav Østgaard: Hvis du her peker på politiets planverk, ble ikke det utløst. Jeg forsikret meg ikke om

det. Vi hadde regnet med at man fulgte det planverket som politiet har modernisert nå ganske nylig.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Når du ser litt tilbake, og særlig på det at politiet ba veldig sent om bistand fra Forsvaret, har du noen kommentar til det?

Hans Olav Østgaard: Nei, bortsett fra at vi registrerte at det skjedde, hadde vi kontakt med Politidirektoratet, som opplyste at de hadde iverksatt en del tiltak i Oslo da dette skjedde. Detaljene om det var at de hadde sjekket en del opplysninger på forskjellige adresser. De hadde også etter hvert, som politidirektør og assisterende politidirektør sa her i høring, iverksatt en viss objektsikring. Jeg tror Stortinget fikk noen politifolk her etter rimelig tid. Utover det så må jeg bare konstatere at de mente at de ikke hadde behov for hjelp i den første tiden, men det kom relativt raskt etterpå at de ville ha Forsvaret kl. 06 lørdag morgen, så vidt jeg husker.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Når det gjelder din innledning, Sjøvold – nei, unnskyld det var Østgaard som var innom dette med Sivilforsvaret, og pekte på at Sivilforsvaret har en viktig samfunnsrolle – hvordan har Justisdepartementet prioritert Sivilforsvaret? Hvordan ser du på det arbeidet som er gjort for nettopp å sikre og sørge for at Sivilforsvaret har denne viktige samfunnsrollen?

Hans Olav Østgaard: Jeg tror vi alle i en tidlig fase i Justisdepartementet var litt beklemt over at vi ikke klarte å skaffe Sivilforsvaret tilstrekkelig utstyr. Det diskuterte vi mye, også i administrativ ledelse og med våre politikere. Til slutt mente vi at vi måtte gjøre noe, og som det fremgår av proposisjoner de siste årene, har man klart å finne penger til en del utstyr. Jeg bare håper at det kommer til å fortsette.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så det har ikke vært en bevisst nedprioritering av Sivilforsvaret i Justisdepartementet?

Hans Olav Østgaard: Det er klart at når man ikke klarer å skaffe penger, er det en prioritering som foregår. Men en bevisst nedprioritering om at det ikke skulle kunne fungere, er ikke riktig i så fall.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet som har inntil 5 minutter til disposisjon. Det er Martin Kolberg som eventuelt deler noe av sin tid med Marit Nybakk. Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Takk for det.

Jeg velger å si at jeg hørte disse tre innledningene på den måten at dere som har stått så sentralt i dette, har inne den grunnleggende erkjennelsen av at beredskapsarbeidet ikke var på plass, at dere i all hovedsak slutter dere til kommisjonens konklusjoner. Det er bra. Det er bare en innledende setning, for den mest sentrale polititjenestepersonen gjennom de senere årene er tidligere sjef for Politi-

direktoratet, Killengreen. Hun har vært her, som dere er informert om, og hun har framført at hun hadde mye vilje, hun hadde mye ansvar, men hun mener at den styringen som departementet både administrativt og politisk styrte POD på, ødela for henne, i den forstand at dere detaljstyrte henne og dermed ødela effektiviteten i Politidirektoratets arbeid. Det er det hun sier.

Jeg spør først Østgaard og så Sjøvold om kommentarer til dette? Dette er meget sentralt.

Hans Olav Østgaard: Når det gjelder spørsmålet om hvor mye vi har detaljstyrt Politidirektoratet, har det nok vært en viss utvikling siden Politidirektoratet ble etablert. Jeg opplever at daværende politidirektør har sagt at det var en rimelig balanse i en del år etter at Politidirektoratet ble etablert, men så kom det en del, skal vi si, aktivitet fra Justisdepartementets side som medførte at hun tydeligvis følte at hun fikk for mange oppgaver. Jeg er litt usikker ...

Martin Kolberg (A): Østgaard, min tid er veldig ... Unnskyld, det er ikke for å være uhøflig på noe sett og vis, absolutt ikke. Men hun sier at du og Sjøvold gjennom den måten dere styrte på – vi skal selvfølgelig spørre Knut Storberget om dette om en stund – overtok styringen av direktoratet slik at hun ikke fikk utøvd virksomheten, sånn at det gikk ut over beredskapen. Det er spørsmålet. Dette er meget viktig.

Hans Olav Østgaard: Jeg mener at det ikke er riktig å si det så bastant som det spørsmålet tyder på.

Martin Kolberg (A): Sjøvold også – som hadde den direkte kontakten.

Hans Sverre Sjøvold: Det var detaljstyring på en del områder. Det var noe i den korte tiden jeg var der og hadde kontakt med direktøren – ressursfordeling knyttet til fordeling av stillinger, vanskeligheter med å få slått sammen lensmannskontorer, men dette er politiske føringer som er gitt. Jeg synes det er vanskelig å kunne være enig i at det ikke skal være mulig å drive godt beredskapsarbeid. Det var mange detaljer som ble gitt fra departementet, og da må man i hvert fall gå inn og se hva disse detaljene består i. På det området synes jeg at kommisjonen har vært nokså lite grundig, for å være ærlig.

Martin Kolberg (A): Jeg hørte nøye etter da du refererte til disse styringsdokumentene som var oversendt, og som du hadde hånden på. Vil du kommentere PODs oppfølging av disse dokumentene?

Hans Sverre Sjøvold: Den tidligere direktøren i POD var en pliktoppfyllende og skikkelig direktør på alle mulige måter, så det går ikke på det, at man ikke fulgte det opp. Detaljstyringen ligger på et bredt spekter av områder, og en del av de detaljene som er beskrevet i disse dokumentene, er kurante ting å utkvittere – f.eks. tildele fire stillinger til Kripos, eller åtte til Hedmark politidistrikt. Det krever ikke mye arbeid og mye rapportering.

Martin Kolberg (A): Nei, men i høringen – hvis jeg ikke husker feil, og det tror jeg ikke at jeg gjør – sa Killengreen at den type detaljstyring hemmet henne i hennes prioriteringer.

Hans Sverre Sjøvold: Det kunne hemme henne i prioriteringen, selvfølgelig, når det gjaldt å fordele stillinger. Det har jeg forståelse for.

Martin Kolberg (A): Det neste er IKT. Killengreen sier at hun gikk av nærmest i protest mot manglende IKT-investeringer og bevilgninger til IKT. Det er vel Ruud kanskje som skal svare på det.

Morten Ruud: Jeg er fristet til å si at det i så fall må ha vært en veldig stille protest. Jeg registrerte iallfall ikke i forbindelse med hennes avgang at dette var årsaken. På den annen side kan jeg ha en viss forståelse for at problemet med å finne midler til IKT har vært tvingende og kan ha vært motiverende, men å si at dette var en protest – det er ikke slik jeg oppfatter ordet.

Møtelederen: Da er tiden ute, og det er Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål. Jeg overlater møteledelsen til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder.

Da er det Fremskrittspartiet som får ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Først til Hans Olav Østgaard, som egentlig kommer med nye opplysninger når det gjelder det vi har lest i forklaringene til Gjærv-kommisjonen om dette møtet i 2008, hvor du refererte til dine påtegninger der. Kan jeg forstå deg sånn at du ikke på noen måte oppfattet at SMK ba Justisdepartementet om noen særskilt oppfølging i etterkant av det møtet? Altså, dere følte ikke at dere tok over noe ansvar?

Hans Olav Østgaard: Etter møtet i 2008 fikk ikke jeg noe inntrykk av at vi skulle overta noe ansvar for framdriften.

Anders Anundsen (FrP): Så i det videre prosjektet oppfattet dere at det var SMK som hadde pådriverrollen for dette prosjektet?

Hans Olav Østgaard: Ja, det oppfattet vi, og selvfølgelig da et stort ansvar for FAD.

Anders Anundsen (FrP): Hadde dere noen oppfølgingsmøter som bekreftet det inntrykket Justisdepartementet hadde?

Hans Olav Østgaard: Nei, det kan jeg ikke huske, men i 2009 rettet jo vi en henvendelse til Politidirektoratet etter anmodning fra Statsministerens kontor om å få en status-

rapport – det var den som beklageligvis ble forlagt – og da tok vi et ansvar for å følge opp det som Statsministerens kontor ba oss om å gjøre.

Anders Anundsen (FrP): Men Justisdepartementet har jo også et særskilt tilsynsansvar for dette feltet. Falt det dere aldri inn at et sånt tilsynsansvar også var aktuelt med tanke på sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet som FAD styrte over?

Hans Olav Østgaard: Hvis vi skal trekke ut av det den henvendelsen vi hadde til Politidirektoratet hvor vi fikk en bred gjennomgang av status, er det jo riktig at vi gjorde det, men før det hadde vi ikke hatt noen følelse av at vi skulle påse at dette prosjektet skulle gjennomføres. Det vi snakker om her er i realiteten stenging av Grubbegata, det andre gikk rimelig brukbart.

Anders Anundsen (FrP): Hvem er det som har ansvaret for at det er klarhet i ansvarslinjene i en slikt prosess?

Hans Olav Østgaard: Når det er en enhet som iverksetter dette, må det i tilfelle være helt tydelig at man overfører ansvaret til andre. Det er klart at når jeg med min påtegning på denne innkallingen til møtet, fant ut at dette bare var en kurant oppfølging uten noen bestemte merknader, så må jeg si at jeg ikke føler at vi her blir pålagt et så viktig ansvar – uten referat.

Anders Anundsen (FrP): Ja, ikke sant. Men hvis dere skulle blitt det, hvem har ansvaret for å gjøre det klart?

Hans Olav Østgaard: Det må være Statsministerens kontor.

Anders Anundsen (FrP): Takk, det var svaret jeg var ute etter.

Rapportering: Vi har hørt fra både POD og tidligere sjef for PST at de veldig tydelig kommuniserte sine behov overfor departementet. Det gjaldt både tilgang til ressurser, det gjaldt IKT-systemer, det gjaldt investeringsbudsjett og beredskapsutfordringer. Er dere enig i den virkelighetsbeskrivelsen at den informasjonen om behovet fra POD og PST er kommet til dere?

Hans Olav Østgaard: Ja, det er jeg enig i. Vi har hatt mange samtaler med PST og med POD om de behovene, og det er jo spesielt IKT-investeringene som har vært et problem for oss i mange år.

Anders Anundsen (FrP): Kan jeg bare få en bekreftelse fra dere andre også om dere deler Hans Olav Østgaards oppfatning om dette? Sjøvold?

Hans Sverre Sjøvold: Det er ingen tvil om at det ble adressert behov for investeringer knyttet til IKT fra politidirektørens side. Vi hadde også åpne runder med PST når det gjaldt budsjettbehov derfra. Det er helt normalt.

Anders Anundsen (FrP): Deler også Ruud det inntrykket?

Morten Ruud: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det. Informerte dere oppover til politisk ledelse om de behovene dere hadde fått beskjed om at POD og PST hadde? Østgaard først.

Hans Olav Østgaard: Vi sitter sammen med politikerne hver dag i den situasjonen som Morten Ruud og jeg er i. Vi har møter hver dag. Det er klart at vi snakker mye med politisk nivå. Vi diskuterer ganske mye. Så svaret på spørsmålet ditt er ja.

Anders Anundsen (FrP): Så det POD og PST rapporterte til dere, det visste politisk ledelse om?

Hans Olav Østgaard: Nå spør du kanskje litt vanskelig, for jeg kan ikke bekrefte at alt det som kom fra disse etatene, ble diskutert i detalj med politikerne til enhver tid.

Anders Anundsen (FrP): Men de litt store ressursbehovsspørsmålene var dere veldig tydelig på?

Hans Olav Østgaard: Det er det ingen tvil om.

Anders Anundsen (FrP): Hvem har da ansvaret for at det aldri ble satset på IKT i politiet? Det ble bevilget litt penger det ene året og ingenting det andre året, men IKT-satsingen i politiet er jo en gedigen investering. Hvorfor ble aldri dette løst?

Hans Olav Østgaard: Som jeg sa i min innledning, kom det forslag om bevilgninger til IKT i politiet gjennom mange år. Man har da de tre nivåene når det gjelder spørsmål om å diskutere penger: Det første er det administrative nivået, det andre er det politiske nivået i departementene, og så er det selvfølgelig regjeringen. Her er det mange gode formål som skal prioriteres mot hverandre, som dere kjenner veldig godt til. Noen ganger fikk man gjennom noe, andre ganger fikk man gjennom ingenting.

Møtelederen: Da viste komitélederen overbærenhet med hensyn til klokken. Vi takker for svar og spørsmål, og klubba går tilbake til komitéleder, vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har inntil 5 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Morten Ruud, du sa om mangelen på sikkerhetsklarering i Regjeringens kriseråd at du tar ansvaret. Hvorfor gjorde du ikke noe med det på forhånd? Hvorfor oppsto situasjonen?

Morten Ruud: Hvis noe skulle gjøres på forhånd der, at man skulle forutse 22. juli, at man skulle forutse ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, jeg spør om hvorfor du ikke sikkerhetsklarte utvalget?

Morten Ruud: Regjeringens kriseråds faste medlemmer og dets stedfortredere er sikkerhetsklarte, men her dukket det opp folk fra samtlige departementer, som da ble innkalt til dette møtet i Kriserådet.

Per-Kristian Foss (H): Det kunne med andre ord ikke falt deg inn på forhånd at Kriserådet kunne måtte møtes i ferien – altså i juli?

Morten Ruud: Ikke nødvendigvis med representanter for samtlige departementer, men hvis det er en svikt, så tar jeg på meg ansvaret for det, ja.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det har vi skjønt. Hva slags krise var det da du så bort fra siden du kunne ha et slikt resonnement?

Morten Ruud: Ved de fleste kriser tror jeg vi ville nøyd oss med å innkalle de fem faste medlemmene av Kriserådet, pluss kanskje de mest berørte departementene, og det gjelder i stor grad FAD, Samferdselsdepartementet og Olje- og energidepartementet, f.eks. Der legger vi til grunn – uten at jeg personlig hadde sjekket opp det – at både departementsråd og nærmeste stedfortreder ville være sikkerhetsklart.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Du ga uttrykk for noen synspunkter på det du kalte en dobbel kvalitetssikring som forsinkende element i fremdriften av prosjekter. Jeg antar at du da sikter til den doble kvalitetssikringen, altså først ett departement og så Finansdepartementet? Vil du da peke på at Justisdepartementet har hatt en særlig god «record» når det gjelder større investeringsprosjekter som holder budsjettet?

Morten Ruud: Jeg tenkte nok utover departementene i dette tilfellet. Jeg skal på ingen måte bestride Finansdepartementets vesentlige rolle i dette, men det er vel i prosesser med bruk av eksterne konsulenter og eksterne byråer, både til kvalitetssikring og kvalitetssikring av kvalitetssikringen, som jeg i visse sammenhenger synes går litt langt.

Per-Kristian Foss (H): Så du vil altså ikke gått ut med anbud av kvalitetssikringen, men du ville at det skulle foretas av departementets egne ansatte?

Morten Ruud: Eller kanskje litt mindre omfattende enn det vi etter hvert har kommet fram til. Det er kanskje mer mengden enn selve systemet.

Per-Kristian Foss (H): Ja vel. Slår det deg at det finnes god forvaltningsrettslig kompetanse også utenfor departementene?

Morten Ruud: Det håper jeg da inderlig, for vi rekrutterer.

Per-Kristian Foss (H): For eksempel i universitetsmiljøet?

Morten Ruud: Der kan det også finnes god kompetanse, men det at man kommer fra et universitetsmiljø, gir ikke i seg selv kompetanse. Det må man ha bygget opp på annen måte enn bare ved å være ansatt ved et universitet.

Per-Kristian Foss (H): Altså, man kan ikke lære det, man må ha hatt erfaring, er det slik?

Morten Ruud: En kombinasjon.

Per-Kristian Foss (H): Ja. Så til Hans Olav Østgaard. Jeg synes du kommer med ganske interessante og nye opplysninger om uklarheten som har eksistert i ansvarsforholdet mellom SMK og Justisdepartementet. Bare for å få en oppklaring med tanke på det siste spørsmålet fra komitéleder: Gjaldt din uttalelse hele sikkerhetsprosjektet eller bare sikringsprosjektet, altså sikringen av bygningene?

Hans Olav Østgaard: Jeg var jo kjent med hele prosjektet, og vi tok det ansvaret som vi måtte ta, fordi politiet måtte foreta seg en del ting som en oppfølging av dette, og det var bl.a. å skaffe penger til noen helt spesielle ting som jeg ikke kan referere her. I tillegg var det hovedproblemet med stengingen av Grubbegata, som jo hele tiden har ligget på oss, og det var den vi følte at vi ikke hadde noe oppfølgingsansvar for i den situasjonen som forelå.

Per-Kristian Foss (H): Du refererte vedrørende PST: Du sa at kritikken fra EOS-utvalget for behandlingen av personopplysninger har vært årsak til en såkalt forsikringskultur. Hvilket år tenker du da at kritikken fra EOS-utvalget kom? Jeg har sittet i denne komiteen i sju år nå, og jeg kan ikke klart erindre at de har kommet med noen veldig kritikk i den perioden. Du tenker kanskje på årene før det?

Møtelederen: Tiden er ute, så et kort svar er påkrevet.

Hans Olav Østgaard: Nei, jeg har jo hatt kontakt med dette arbeidet i ganske lang tid, og det er i noen offentlige uttalelser i disse særberetningene til Stortinget jeg har sett at det har vært offentlig kritikk mot registreringene.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Lat meg halda litt på PST. Er de delvis inne og frikjenner dei ved å seia at det var ein forsiktighetskultur? Men det var ingen forsiktighetskultur når det gjaldt å be om pengar?

Hans Olav Østgaard: Nei, det slutter jeg meg helt til.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp. Då er neste spørsmål: Kan det vera at det var noko gale med retninga på PSTs arbeid – at dei var overfokuserte på islamisme og underfokuserte på høgrefascisme?

Hans Olav Østgaard: Når det gjelder de trusselvurderingene som vi opererte med, var høyreekstreme grupperinger i høyeste grad inne i bildet, men i likhet med i de fleste andre land som vi har kontakt med, var nok den ekstreme islamismen prioritert nr. 1 for PST.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men det var fokus på høgreekstremisme òg?

Hans Olav Østgaard: Ja, til og med i de åpne trusselvurderingene har man pekt på det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så til Sjøvold: Du hadde jo med deg eit tildelingsbrev som – på ein måte – beviser at de faktisk var opptekne av beredskapsspørsmål i tildelinga. Men spørsmålet er meir knytt opp mot dette at detaljstyring jo i prinsippet betyr at du ikkje har noko du kan bestemma sjølv. Alt kjem ovanfrå, og så må du gjera det som kjem ovanfrå. Var det sånn når det galdt politidirektøren at ho ikkje hadde noko handlingsrom i det heile med dei midla ho fekk over statsbudsjettet?

Hans Sverre Sjøvold: Jeg synes ikke det. Jeg mener det må ligge et godt handlingsrom til grunn for politidirektøren, selv om det var en del detaljer – det har hun rett i. Det er jo store deler av politiaktiviteten som ikke er detaljstyrt, men på noen områder er den det. Som jeg prøvde å si innledningsvis, er det ofte et resultat av dynamikken i politikken. Man vil gjerne se igjen politiske ønsker på et detaljnivå. Sånn er det jo bare, og det vil ofte gi seg utslag i det noen mener er – kanskje – noe meningsløse detaljer, som f.eks. fordeling av stillinger. Men sånn er det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, den politiske viljen slår jo sjølvsagt ut på den måten?

Hans Sverre Sjøvold: Ja, jeg aksepterer i hvert fall i min rolle at sånn må det være.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nettopp.

Hans Sverre Sjøvold: Så kan man jo mene hva man vil om det, men det er ikke min oppgave.

Hallgeir H. Langeland (SV): Etter fem dagar som praktikant i politiet var ein av dei tinga eg var forundra over, at ein brukte så mykje tid på statistikk og måling. Når ein har sånne målingar, blir jo dei ofte detaljprega. Dei store spørsmåla kjem ikkje opp. Kva seier de til det?

Hans Sverre Sjøvold: Ofte er vi jo opptatt av statistikk, vi er opptatt av på mange måter å synliggjøre hva vi

gjør. Dette er jo litt av målstyringens dilemma. Det er ingen presis vitenskap. Det er det heller ikke å drive politivirk-somhet. Hva er godt politiarbeid, hva er godt beredkaps-arbeid? Det er en rekke problemstillinger som man ikke finner noe millimetersvar på.

Hallgeir H. Langeland (SV): Spørsmålet er meir: Det systemet ein har, fungerer det etter hensikta, eller fungerer det byråkratiserande, som Lea i DSB sa?

Hans Sverre Sjøvold: Det er klart at dette er et system som genererer byråkrati og rapportering. Det er det ingen tvil om – det er åpenbart. Det er masse statistikk, mye rapporter. Det genererer jo også dette tildelingsbrevet, for all del.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ruud, til slutt, når det gjeld det me no er inne på med detaljstyring og måling og telling: Du sa at Gjør-v-kommisjonen var prega av nærings-livstenking. Kan du utdjupe det i samband med det me no snakkar om – byråkratisering og statistikk?

Morten Ruud: Det vil også ta ganske lang tid, tror jeg. Men det er grunnleggende forskjeller i hvordan man administrerer en næringsbedrift og hvordan man administrerer regjeringsapparatet og departementsapparatet. Det er en mye tettere kontroll og oppfølging fra storting og fra media, og beslutningsveier og beslutningsprosesser er annerledes, noe som gjør at offentlig forvaltning blir mindre effektiv enn næringslivet. Men det er en omkostning vi må ta. Vi har ikke noen bedre styringsform enn den vi følger.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha.

Til Ruud: Tidligere politidirektør Killengreen kunne ikke peke på at det var noen spesiell feil i ledelseskulturen i politiet, utover at politiet hele tiden arbeider med å bli bedre ledere – fra laveste ledernivå og oppover. 22. juli-kommisjonen påpeker derimot at norsk politis utfordringer handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger mer enn om mangel på ressurser. Hvem har rett?

Morten Ruud: Jeg vet ikke om jeg skal opphøye meg til dommer der. Jeg tror begge påpeker nyanser og svakheter, så egentlig er det vel noe i det begge sier.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Er det altså slik at begge kan ha rett? Det er jo ganske forskjellige konklusjoner disse kommer til?

Morten Ruud: Ja, egentlig, for jeg synes kanskje begge uttaler seg for bastant og for unyansert.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det en kunne utlede fra Gjør-v-kommisjonen, nemlig at eksempelvis realkompetansen i stillinger knyttet til den enheten vi her snak-

ker om, var for lite framme – altså at en valgte, og innstilte på, ledere som hadde naturlig autoritet innenfor sine fagmiljøer – ikke er et eksempel på noe som 22. juli-kommisjonen har rett i?

Morten Ruud: 22. juli-kommisjonen har gjort en masse veldig viktige funn på veldig mange punkter. Men jeg synes det er farlig å trekke for generelle konklusjoner ut fra de funnene, og det er kanskje noe – etter min mening – også kommisjonen gjør i et par tilfeller.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Killengreen forklarte at politiet ikke er til stede når en trenger dem mest, på grunn av arbeidstidsbestemmelser og arbeidstidsordninger. Hvem er det som har ansvaret for forhandlingene om lønns- og arbeidsvilkår?

Morten Ruud: Det er POD som fører disse forhandlingene, og jeg tror begge mine kolleger kan redegjøre bedre for dette.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så der snakket Killengreen mot bedre vitende?

Hans Sverre Sjøvold: Når det gjelder tjenesteordninger i politiet, er det slik at det er et lokalt ansvar for den enkelte politimester å sette opp tjenestelistene. Der som det blir uenighet, er det politidirektøren som har ansvar for å løse tvisten – som har beslutningsmyndighet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Videre til deg, Sjøvold: Du ga en god forklaring på det som ligger i styringsdokumentene – med erfaringa di – og at en hele tida må ta høyde for politiske problemstillinger, stort og smått. Du viste stor forståelse for det. Men i det du sa, lå det egentlig at det var en for dårlig totalprioritering fra politisk ledelse mellom dette med stort og smått. Var det det du egentlig ville ha fram?

Hans Sverre Sjøvold: Politikken er jo stor og liten. Jeg har jobbet under flere statsråder, og man har jo sitt politiske fokus. Det er klart at statsråd Storberget var opptatt av sine ting, mens en annen statsråd vil være opptatt av sine prioriteringer. Sånn er det jo.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg ble ikke så mye klokere av det.

Hans Sverre Sjøvold: Det ble ikke jeg heller.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Så var du inne på begrepet «separasjon». Det var en lykkelig separasjon mellom Justisdepartementet og POD, samtidig som du – hvis jeg forsto deg rett – sa at separasjonen svekket den politifaglige kompetansen i departementet. Sagt med mitt språk: En fikk ikke – hvis jeg har forstått deg rett – sånn kontakt med det praktiske politilivet som en hadde tidligere? Kunne du utdype det?

Hans Sverre Sjøvold: Det er helt korrekt slik du har oppfattet meg. Jeg var selv i politiavdelingen da denne separasjonen skjedde, og det er ingen tvil om at den gangen politiavdelingen hadde ansvaret for underliggende etater, ble alle små saker politiske. Det var saker som kom inn på statsrådets bord som helt åpenbart ikke hørte hjemme der, men de kom inn og ble behandlet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Betyr det f.eks. at den innstillinga som dere ga i innledende faser her ved embetsutnevnelser, var mer preget av at det var lagt vekt på at vedkommende som var innstilt, hadde en naturlig autoritet innenfor sitt fagmiljø enn det det ble etter hvert?

Hans Sverre Sjøvold: Nei, jeg vil heller si det på den måten at mye av den politifaglige kompetansen gikk ned i Politidirektoratet, som da var i Justisdepartementets politiavdeling. Noe av formålet med den separasjonen var jo nettopp at man skulle bruke mer ressurser på å være sekretariat for politisk ledelse. Det tror jeg har vært helt nødvendig, for det er en betydelig oppgave å håndtere all politikken i byråkratiet.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Trine Skei Grande, fra Venstre, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg vil først få avklart en ting med Østgaard. Vi har jo hatt mange runder om Grubbegata, men ut fra din oppfatning lå dette ansvaret hos SMK, ikke hos FAD? – Ja eller nei?

Hans Olav Østgaard: Oppfølgingsansvaret lå hos SMK, ansvaret for å gjennomføre dette hos FAD.

Trine Skei Grande (V): Så er det til Sjøvold: Var detaljstyring noen gang tema i diskusjonen mellom departementet og POD?

Hans Sverre Sjøvold: Jeg tror ikke det er noen tvil om at politidirektøren følte seg detaljstyrt flere ganger.

Trine Skei Grande (V): Kan du si noe om utviklinga over tid? Jeg er jo enig i det du sier, om at det er litt forskjell på to stillinger her enn en veldig variert måldefinisjon. Kan du si noe om utviklinga over tid på det?

Hans Sverre Sjøvold: Nei, det er vanskelig for meg å si noe om det. Jeg var jo veldig kort tid i departementet før direktøren sluttet. Det var bare noen få måneder.

Trine Skei Grande (V): Er det noen andre som føler seg kompetent til å si noe om utviklinga av detaljstyring over tid? – Ruud.

Morten Ruud: Jeg vet ikke om det er grunnlag for å si at det har vært en veldig markert økning underveis.

Trine Skei Grande (V): Gjengedal har et sitat, der han sier:

«Vi kjenner til dette med sivilt beredskap osv., men vi er aldri blitt målt på det.»

Det er klart at når man ikke blir målt på noe, ikke etter-spurt på det, får det en regning. Er det noe som du, Sjøvold, i så fall er enig i når det gjelder den uttalelsen?

Hans Sverre Sjøvold: Jeg er litt usikker på hva han mener. Men det som vel ...

Trine Skei Grande (V): Han mente at dette hadde han aldri blitt spurt noe om. Det var aldri noe fokus hos politikerne på dette med beredskap.

Hans Sverre Sjøvold: Nei, blir man ikke spurt om noe, har man ikke noe fokus på det heller. Sånn kan det jo være.

Trine Skei Grande (V): Men var du enig i at dette var det ikke noe fokus på hos noen av statsrådene de siste periodene?

Hans Sverre Sjøvold: Jeg synes det kanskje er å strekke det noe langt. Men i hvert fall når det gjelder aktiviteten knyttet til beredskap på politidistriktsnivå, var det jo mange aktiviteter initiert også fra Politidirektoratet, så vi har jo ikke vært helt uten beredskapsfokus i etaten.

Trine Skei Grande (V): Så har jeg noen spørsmål til Ruud når det gjelder holdninger hos politiet, for det er jo et av funnene hos Gjærv-kommisjonen.

Vi opplevde jo en rekke med politiuniformer her på siste høringsdag, der man vel var utsatt for det man kan si er en litt liten grad av sjølerkjennelse – for å si det sånn. Lea uttalte tidligere at han oppfattet politiet som seg sjøl nok. Forsvaret var klare, uten at de egentlig ble spurt.

I avhørene uttaler du at politiet må «bevisstgjøres» på hva Forsvaret kan bidra med. Kan du utdype hva du mener med det sitatet, og er du enig i at det fortsatt trengs en stor grad av sjølerkjennelse hos politiet for at vi skal komme oss videre?

Morten Ruud: Også jeg brukte vel uttrykket «er seg selv nok» i høringen for Gjærv-kommisjonen.

Vi har et veldig dyktig – et faglig dyktig – politi, men der jeg synes det svikter litt, og hvor de kan være mer åpne, er i samarbeid og samhandling med andre etater. Ikke minst når det gjelder bistand fra Forsvaret, er det også to-sidig: Politiet må bli flinkere til å innse hva Forsvaret kan bistå med. Men det er også vel så viktig at Forsvaret innser at når de yter bistand, skjer det på politiets premisser og innordnet der, og ikke slik at Forsvaret kommer og overtar.

Så her er det læringer som må skje hos mange. Også i forhold til redningstjeneste og frivillige bør politiet bli mer åpne og mer inkluderende.

Trine Skei Grande (V): Så her har vi avslørt en klar svakhet.

Et siste spørsmål til Ruud: Statsråd Dørum var opp-

tatt av at hvis man skulle ha et fokus på de viktige oppgavene i Justisdepartementet, var det viktig å bruke begrepet – som han sa – «å kaste ut asylsakene». Har du noen mening om hvor rett det er å ha fokus på beredskap, f.eks., i et departement som får stadig flere oppgaver?

Morten Ruud: Ja, det er vel kjent at jeg har gått inn på ting som jeg egentlig ikke har noe med. Men jeg mener at Justis- og beredskapsdepartementet bør deles, dels fordi oppgavene er altfor store i dag til å håndteres enhetlig, og dels fordi man her skal ivareta ulike, motstridende interesser – menneskerettigheter og individuelle rettigheter – kontra i terrorbekjempelse og i beredskap en effektivitet og en effektiv håndhevelse. Det kan være en fordel om disse motsetninger får bryne seg mer åpent enn at det skjer innenfor samme etat.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute, og alle partiene har fått stilt sine spørsmål innenfor egen tid.

Vi går nå over til en runde med oppfølgingsspørsmål. Det er en slags fellestid, så det er viktig at alle spør kort og konkret, og svarer kort og konkret.

Da er det først saksordfører Bekkevold – deretter Nybakk. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder. Jeg har bare et kort spørsmål til Østgaard.

Du sier jo at Justisdepartementet ikke hadde noe direkte ansvar når det gjaldt stengingen av Grubbegata, for det var det FAD som hadde. Men reagerte du på noe tidspunkt på at det tok så lang tid?

Hans Olav Østgaard: Et kort svar på det er ja. Jeg kan utdype det litt, og det er at det viser jo at når vår statssekretær også syntes at dette gikk litt lenge, hadde han kontakt på politisk nivå. Dette framgår av kommisjonsrapporten.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Nybakk – deretter har jeg tegnet meg selv. Nybakk.

Marit Nybakk (A): Takk skal du ha, leder.

Jeg har et spørsmål til Sjøvold, og jeg vil be Sjøvold kommentere det svaret som Morten Ruud ga til Lundteigen.

Gjærv-kommisjonen understreker veldig sterkt – det er helt fundamentalt i Gjærv-kommisjonen – dette at politiets utfordringer dreier seg om problemer med ledelse, samhandling, kultur og holdninger. Dette benektet Killengreen, tidligere politidirektør, i høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Vi fikk ikke noe ordentlig svar fra Morten Ruud. Tvert imot – han virker som om han nesten undergraver Gjærv-kommisjonens konklusjoner.

Har Sjøvold noen kommentarer til det?

Møtelederen: Sjøvold, vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Jeg synes dette er et av de vanskelige temaene å kommentere i rapporten, for det er vel

noe uklart hva som menes med en dårlig kultur. Jeg forholder meg da til et begrep som genererer handling over noe tid. Hva som er dårlig kultur, og hva som var uheldige omstendigheter og dårlige beslutninger f.eks. rundt 22/7, synes jeg er en veldig interessant problemstilling. Så jeg synes dette kulturbegrepet er vanskelig. Vi skal nedsette et eget prosjekt internt i Oslo politidistrikt for å bore mer i det, men det å gi noen sånn lang utredning eller god beskrivelse av hva som ligger i det her og nå, har jeg faktisk problemer med. Det er vel egentlig ikke noen skarpe formuleringer, så vidt jeg heller kan se, i rapporten som beskriver den generelt dårlige kulturen. Det er mulig jeg ikke har lest det godt nok.

Marit Nybakk (A): Kan jeg få ordet til en kort oppfølging?

Møtelederen: Kort oppfølging – Nybakk.

Marit Nybakk (A): Ja, for det som det nettopp ble snakket om, altså denne vegringen hos politiet til å bruke Forsvaret som operativ ressurs, er ikke det en del av kulturen i politiet?

Møtelederen: Sjøvold.

Hans Sverre Sjøvold: Det kan være et kulturelt trekk, men det kan også ikke være det. Så du ble ikke noe klokere av det der.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg tegnet meg selv – deretter er det Foss.

Først en oppklaring i forhold til Sjøvolds svar på spørsmål fra Lundteigen om sentrale lønns- og arbeidsvilkårforhandlinger.

Hans Sverre Sjøvold: Lønns- og arbeidsvilkår?

Møtelederen: Det var det som spørsmålet dreide seg om, og da tror jeg at Sjøvold har lyst til å svare på det spørsmålet på nytt. Jeg gir ham anledning til det. Deretter er det et spørsmål til Morten Ruud, som for Gjørnv-kommisjonen forklarte at Storberget blandet seg inn og detaljstyrte og tok avgjørelser på ulike nivå utenom linjen. Hvordan påvirker det ansvarslinjene?

– Sjøvold først.

Hans Sverre Sjøvold: Da må jeg bare få lov til å gi komitélederen honnør – jeg svarte jo på «tjenestelister» og ikke «lønns- og arbeidsvilkår». Hvis man tar dagens – hva skal jeg si – arbeidsvilkår, f.eks. ATB-avtalen, blir den i utgangspunktet forhandlet frem i POD, men konfirmert på departementsnivå. Det var ikke Justisdepartementet. Det er helt korrekt. Jeg beklager det.

Møtelederen: Ruud.

Morten Ruud: Jeg kan ikke huske at jeg sa det akkurat slik som du siterte det nå. Men ulike statsråder har ulike

stiler, og Storberget, og for så vidt også Dørum, var meget aktive og positivt pågående i mange saker og tok kanskje noen snarveier i forhold til de byråkratiske prosesser. Det synes jeg ofte kan være fornuftig, forutsatt at de som skal vite det, blir holdt orientert – at man da ikke nødvendigvis alltid følger de lange, snirklete byråkratiske prosesser.

Møtelederen: Men spørsmålet er: Hvordan påvirker det ansvarslinjene?

Morten Ruud: Det er derfor det er viktig med informasjon. Ansvarslinjene skal forbli uforandret.

Møtelederen: Foss, vær så god, og deretter Langeland.

Per-Kristian Foss (H): Et spørsmål til Sjøvold: Du ga inntrykk av at et tildelingsbrev eller styringsdokument nær sagt var en sum av antall interpellasjoner og spørsmål stilt i Stortinget i løpet av et år. Så enkelt kan det vel ikke være? Jeg har en viss erfaring med tildelingsbrev, og – la meg si det sånn – det foregår en viss prioritering i departementet knyttet til de ressurser som er til disposisjon for dem som skal styres?

Hans Sverre Sjøvold: Det var vel egentlig ikke det jeg sa. Jeg sa heller ikke at det ikke var noen prioritering. Men det jeg tok utgangspunkt i, var at alle detaljene i politikken gjerne kan være et resultat av ulike politiske prosesser. Skulle tildelingsbrevene inneholdt alt av det som kunne vært relevant, ville det nok vært mer enn 114 punkter. Takk.

Møtelederen: Da er det Langeland, deretter Lundteigen. Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg har eit spørsmål til Ruud. Det gjeld framleis PST og denne forsiktighetskulturen som de på ein måte nemner, som eigentleg er ei unnskyldning som PST får ha mot oss politikarar, og som på ein måte har skremt dei til å bli forsiktige. Er ikkje det ei framstilling som ikkje heilt stemmer med verkelegheita?

Møtelederen: Ruud.

Morten Ruud: Jeg tror det er, og forstår hvorfor det er, en forsiktighetskultur i PST. Det kan ligge noe positivt i det også. Vi er i et felt hvor det gjelder spørsmål om folks personvern og rettssikkerhet, og at vi da ikke skal ha en etat som balanserer på grensen, men som kanskje holder seg på trygg side av den. Det er ikke bare ulempe ved det heller.

Møtelederen: Da er det Lundteigen, deretter Skei Grande. Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Sjøvold: Du sa generelt at beredskapsfokusert var for svakt, samtidig som du sa at det var mye beredskap på politidistriktnivå. Der hadde

det vært rimelig stort fokus, sånn som jeg forsto deg. Det er vel kanskje naturlig, for der var det vel flere som så at det var åpenbare svakheter – der er det mer enkelt å se det.

Men hva ble gjort med det på politidistriktsnivå når det var mye beredskapsfokus på det – innenfor alle nivåer i politiet?

Møtelederen: Sjøvold.

Hans Sverre Sjøvold: Det jeg kan si – og som jeg også var litt inne på innledningsvis – er at selv om det ikke var veldig sterkt målstyrt når det gjelder det med beredskap, er det allikevel en rekke beredskapsaktiviteter i politiet som går uavhengig av årlige styringsdokumenter. Jeg nevnte litt av det som var en av hovedoppgavene til POD da det ble etablert. Vi fikk etablering av operasjonssentraler – et mye mer profesjonelt operativt konsept i forbindelse med politireformen. Operativ trening er satt mye mer i system. Politihøgskolen har utviklet en rekke operative utdanninger og tilført politietaten mye mer kompetanse med årene. Det har vært stadig påfyll – for å si det slik.

Møtelederen: Oppfølging – Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du nevnte operasjonssentral. Det var to operasjonssentraler her som fikk store utfordringer – for å si det forsiktig. Den realkompetansen som de operasjonssentralene har, ville det ikke vært naturlig å ha det i fokus når du så f.eks. i Oslo at realkompetansen til innsatsleder var betydelig større enn det som tydeligvis var situasjonen på operasjonssentralen? Var ikke det en naturlig oppfølging av det du sier nå?

Møtelederen: Sjøvold.

Hans Sverre Sjøvold: Ja, kompetansen på operasjonssentralen, volumet på operasjonssentralen, evnen til å forutse ulike hendelser som håndteres gjennom ulike tiltakskort f.eks., vil jo ha et naturlig fokus.

Møtelederen: Da er det Skei Grande, deretter Kolberg.

Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Et av hovedfunnene hos Gjørsv-kommisjonen var jo at dette handler om kultur. Vi som opplevde dagen vi hadde med blå skjorter her, fikk i og for seg bevist at kommisjonens konklusjoner var riktig.

Jeg har et spørsmål til Østgaard, som mener at kommisjonens konklusjoner og tiltak er kostbare, mens Gjørsv-kommisjonen sier at dette handler ikke så mye om ressurser, men det handler om ressurser som ikke fant hverandre og om kultur som ikke klarte å finne de gode løsningene.

Betyr det at du er uenig med Gjørsv-kommisjonen i at dette egentlig handler om ressurser, eller deler du kommisjonens syn om at dette handler mest om kultur?

Møtelederen: Østgaard, vær så god.

Hans Olav Østgaard: Som jeg sa innledningsvis: Hvis du leser avslutningene etter hvert kapittel, er det relativt lett å se at dette er dyrt. Det må jeg bare legge til grunn. Jeg har også lyst til å signalisere at det er nok ikke bare en kulturendring som må til. Det må også en del kostnader til for å kunne bringe det opp på et bedre nivå når det gjelder beredskap i Norge.

Møtelederen: Tiden for oppfølgingssspørsmål er ute, men vi har bare en spørre igjen. Hvis Kolberg er kort nå, og svaret like kort, tillater jeg det.

Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Til Sjøvold: Det er fortsatt litt uklart for meg: De kravene som ble stilt til POD når det gjelder beredskap, ble de etter din mening tilfredsstillende fulgt opp?

Møtelederen: Sjøvold, vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Ja, nå har ikke jeg noen rapporter her, men jeg har ikke noen grunn til å si at de ikke ble fulgt opp på en ordentlig måte.

Møtelederen: Takk for det. Da er vi ferdige med komiteens utspørring og er kommet til den delen hvor dere kan gi en kort oppsummering på inntil 3 minutter. Da foreslår jeg at vi starter i samme rekkefølge som vi begynte.

Jeg gir først ordet til Morten Ruud – vær så god.

Morten Ruud: Nei, jeg tror ikke jeg har noe å legge til. Jeg bare takker for gode spørsmål. Jeg håper at vi har kunnet bidra med å gi noen svar, om ikke de klare svarene som dere kanskje hadde ønsket.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet videre til Østgaard, vær så god.

Hans Olav Østgaard: Bare noen få, korte kommentarer, komitéleder:

Selv om Justisdepartementet nå har fått et nytt navn, Justis- og beredskapsdepartementet, må jeg peke på at det er mange tunge arbeidsoppgaver utover beredskapsområdet som departementet har ansvaret for. Det er således betydelige utfordringer innenfor domstolene, kriminalomsorgen og utlendingsforvaltningen med restanser og investeringsbehov. Dette er områder som har betydning for rettsikkerhet og kriminalitetsbekjempelse, og som således kan sies å ha et samfunnssikkerhetsperspektiv som også må ivretas. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til Hans Sverre Sjøvold, vær så god.

Hans Sverre Sjøvold: Takk.

Jeg har bare lyst til å kommentere kultur på slutten. Det

var mye som gikk galt og som kunne gått annerledes den 22. juli. Grunnen til at jeg sliter litt med kulturbegrepet, er at det like gjerne kan være at det var hektisk og man tok gale beslutninger – ikke fordi det hadde utviklet seg en kultur over tid i politiet, slik at man ikke ville få det til å lykkes. Det tror jeg er en ganske stor forskjell. Så dette kulturbegrepet kommer jeg til å bruke mye tid på å forstå. Takk.

Møtelederen: Takk for deres bidrag i denne kontrollhøringen. Vi skal ta med den informasjonen dere har bidratt med, videre i vårt arbeid.

Vi skal nå ha en pause i kontrollhøringen frem til kl.10.55.

Høringen ble avbrutt kl. 10.29.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.55.

Høring med tidligere justisminister Knut Storberget

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen. Jeg vil få ønske velkommen til tidligere justisminister Knut Storberget.

Jeg skal kort gjenta noen få formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist. Lampen lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og slukker når taletiden er omme. Mikrofonene må slås på når vi skal snakke, og av når vi er ferdige – for å unngå problemer med lydanlegget.

Det er lagt opp slik at den tidligere justisministeren får anledning til å gi en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god, Knut Storberget.

Knut Storberget: Tusen takk, ærede komite og ærede leder. Takk for invitasjonen til å delta i denne høringen. Det har jeg sett veldig fram til. Jeg vil bidra til å beskrive det som skjedde i forkant av, i løpet av og etter 22. juli 2011, så godt jeg kan.

Det var ekstremt grusomme og ekstraordinære handlinger og hendelser, som satte oss alle på en voldsom prøve.

I tida etter at jeg gikk ut av regjeringa i november i fjor, er flere fakta kommet på bordet, ikke minst gjennom 22. juli-kommisjonen. Jeg redegjorde for hendelsene i trontaledebatten i fjor, i den utvidede utenrikskomiteen og i en særskilt redegjørelse i Stortinget den 10. november 2011. Selvfølgelig tok jeg klare forbehold om fakta i disse redegjørelsene.

Den 13. august i år ble 22. juli-kommisjonens rapport lagt fram. Jeg mener den er utfyllende, grundig og god. Den peker på særlig fem viktige og riktige faktorer som årsaker til det som sviktet den 22. juli: for liten evne til risikoenkjennelse, for svak gjennomføringsevne, mangelfull evne til å koordinere og samhandle, manglende utnyttelse av IKT og utilstrekkelig ledelse.

Som daværende justisminister beklager jeg dette på det aller sterkeste. Jeg tar ansvaret for politiets håndtering av

terrorangrepene i regjeringkvartalet og på Utøya, og for at det sviktet på vesentlige punkter.

I Justisdepartementet hadde vi høyt fokus på beredskap. Vi fikk beredskapsfokus både gjennom kriseøvelser og virkelige krisesituasjoner, som f.eks. flom, ras og ulykker. Vi erfarte i mange av disse, som dog var mindre og mellomstore situasjoner, et godt samspill mellom ulike etater og en god organisering. De lokale staber som ble satt hos politiet, fungerte godt. Vi så også gode bidrag både fra Forsvaret, Sivilforsvaret, de frivillige og andre. Mye av denne samvirkekulturen er det viktig å ta vare på. Det Gjorv-kommisjonen likevel peker på, er at ved en så massiv, stor hendelse svikter dette.

Likevel: Forbedringen av beredskapen i Norge trenger etter min mening derfor ikke å starte alt på nytt. Vi har mye positivt å bygge på. Prinsippene om ansvar, nærhet og likhet, slik de er praktisert av ulike regjeringer, bør fortsatt stå sterkt.

Gjennom de seks årene jeg var justisminister, valgte vi å styrke beredskapen i Norge betydelig. Siden det har vært et tema for kontrollhøringen så langt, har jeg lyst til å gå inn i noen av de områdene hvor vi har valgt å styrke beredskapen.

- Grunnplanken i all beredskap – politiet. Vi foretok en betydelig økning i politiets budsjetter, fra ca. 8,2 mrd. kr i 2005 til ca. 12,2 mrd. kr i 2011.
- Vi trenger bemanning. Vi foretok en dobling av utdanningen av politifolk ved Politihøgskolen, fra 360 studenter i 2005 til opptak per år på 720 studenter i 2010 og 2011.
- Det ble ansatt mange nye i politi- og lensmannsetaten, bl.a. ansettelse av 430 sivile for å avlaste de politiutdannede mens vi ventet på bl.a. at flere skulle få utdanning.
- Utbygging av Nødnett ble igangsatt, et vesentlig beredskapsmessig tiltak.
- Stor satsing på redningshelikopterberedskap ved utbygging av baser og etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt på seks baser med 15 minutters responstid, noe jeg mener er helt avgjørende bl.a. med henblikk på politiets transportkapasitet.
- Igangsetting av innkjøpsprosess av nye redningshelikoptre, som Stortinget kjenner godt til, kapable også for skarpe situasjoner.
- Styrking av PST budsjettmessig, henimot 70 pst. budsjettøkning fra 2005 til 2011, og styrking av beredskapstroppen, senest i mai 2011.
- Det ble avholdt flere øvelser, og styrket kriseplanverk, senest i juni 2011, hvor politiets plan- og beredskapsverk del 2 ble offentliggjort, som er særs viktig for det totale beredskapsplanverket i politiet.
- Det ble dessuten i departementet holdt ukentlige briefere med folk fra beredskapsstatene.

Jeg sier til slutt også: Vi sloss for å få vedtatt datalagringsdirektivet.

Likevel, når jeg nå ser meg tilbake, må jeg erkjenne følgende: 22. juli-kommisjonen peker på viktige årsaker til at beredskapen sviktet, bl.a. knyttet til kultur, holdninger, ledelse og gjennomføringsevne i justis- og be-

redskapssektoren. I de sammensatte utfordringene ser jeg at det er nødvendig med endringer og tiltak. Ja, det er grunn til å gjennomgå politiets oppgaveportefølje, styringen av politiet og ikke minst de lokale distriktenes slagkraft. Jeg tror nemlig det også henger sammen med både kulturspørsmålet og risikoforståelsesspørsmålet.

Vårt påbegynte arbeid med resultatreformen i politiet hadde dette som siktemål. Regjeringas arbeid med bl.a. felles nødnummer, samlokalisering av nødmeldesentraler og utvikling av IKT er dessuten helt avgjørende faktorer for å skape mer slagkraft. Jeg tar ansvaret for at vi ikke kom langt nok i dette arbeidet.

Så ligger det meg sterkt på hjertet å si følgende: I den tid som er gått etter at vi alle ble så hardt rammet den 22. juli, har mye oppmerksomhet dreid seg om det som ikke gikk som det skulle. Det er betimelig, og det er nødvendig. Det legger grunnlaget for gode politiske prosesser som forbedrer beredskapen i landet vårt. Til tross for det ekstreme, uforståelige og ubegripelige i handlingene til gjerningspersonen må det tales.

Jeg vil likevel benytte anledningen igjen til å gi honnør til mange av dem som gjorde sitt ytterste. Vi så frivillige, helsepersonell, brannfolk, et sivilforsvar og politi som virkelig trådte til og reddet liv. Mange strakk seg langt. Vi så en beredskapstropp som under svært vanskelige forhold reddet mennesker fra regjeringsbygget, og som raskt, og før bistandsanmodningen kom, kjørte mot Utøya.

Jeg har stor forståelse for at det i sanntid var mange svært vanskelige avgjørelser som skulle tas. Det er enklere i ettertid å si hva folk skulle og burde ha gjort. Jeg er likevel takknemlig for den innsats hver enkelt av disse gjorde.

Jeg mener også at de ansatte i Justisdepartementet fortjener stor takk. Jeg kommer aldri til å glemme deres innsats den 22. juli og i dagene som fulgte – de som hadde mistet kolleger og kontorer, og som døgnet rundt sto på for oss alle. Jeg har bare lyst til å understreke: Det å påpeke svakheter og feil i krisehåndteringen er ikke å fraskrive seg ansvaret – det tar jeg. Ledere i forvaltningen og nødetatene opptrer på fullmakt. Ansvaret for Justisdepartementets virksomhet var likevel mitt.

De forhold som sviktet den 22. juli, kan ikke møtes av politisk «quick-fix». Det handler om fornuftig bruk av tilgjengelige ressurser. Det handler om endring av kultur og holdninger og tydeligere og bedre ledelse. Det handler om bedre samhandling mellom etater og mennesker. Dette tar tid. Jeg har slett ikke alle svarene.

De anbefalinger 22. juli-kommisjonen kommer opp med, bør etter min mening følges opp. Jeg oppfatter at kommisjonen begrunner disse godt. Det er betydelige utfordringer knyttet til å bygge en kultur som tar risiko, beredskap og kriseforståelse nok på alvor i alle ledd og i alle etater.

Jeg vil også si at det arbeid som er nedlagt av Stortingets særskilte 22. juli-komité, oppfatter jeg som grundig og seriøst, og det fremmes gode forslag som jeg er glad for følges opp. Slik verdsetter jeg at vi som samfunn synes å være på rett vei.

Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring, og vi starter med saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold, som har inn-til 15 minutter til disposisjon. Jeg presiserer at utspørreren styrer sin egen tid uten komitelederens innblanding. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder, og takk for din innledning, Storberget.

Vi hadde en interessant runde før du kom inn her, med folk fra departementet. Morten Ruud har tatt i orde for å dele Justisdepartementet i to, rett og slett fordi det er veldig mange oppgaver som Justisdepartementet skal jobbe med – domstol, kriminalomsorg, utlendingsforvaltning osv. Din forgjenger, Dørum, kastet asylsakene ut av Justisdepartementet. Du tok dem inn igjen. Har det blitt for mange oppgaver i Justisdepartementet, slik at det har gått på bekostning av sikkerhet og beredskap?

Knut Storberget: Det er ingen tvil om at Justis- og beredskapsdepartementet slik det framstår i dag, har en meget vid oppgaveportefølje – den er stor – tradisjonelt som et innenriksdepartement og et politidepartement i sammenlignbart land. Men jeg ser store fordeler med det. Jeg er ikke enig i det Ruud framførte her i stad, at siden man i stor grad har fokus på menneskerettigheter når det gjelder innvandringsdelen, er det ikke naturlig at det er der, og så får man heller ha resten – jeg holdt på å si nesten snarere tvert imot. Mye av dette henger sammen, og særlig hele straffesakskjeden fra etterforskning til domfellelse og gjennomføring av straffullbyrdelse mener jeg naturlig ligger i ett og samme departement. Da kommer også lovsiden og mye av det sivile til.

Når det gjelder inntaket av innvandringsavdelingen, mener jeg at det var nyttig, særlig fordi man ønsket seg en bedre og ekspeditivt effektivering av de utlendingsvedtak som ble fattet. Det mener jeg man allerede nå ser store fordeler ved.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så du er ikke enig i at dette har vært med på å ta fokuset vekk fra andre viktige oppgaver, som sikkerhet og beredskap? Jeg har jo kjent deg som justisminister, og i og med at jeg selv jobber så mye med asylpolitikk, vet jeg at fokuset var veldig stort på akkurat det området. Men du er ikke enig i at dette har gått på bekostning av andre viktige oppgaver, som sikkerhet og beredskap?

Knut Storberget: Jeg har problemer med å se at det at man tok inn innvandringsfeltet, bidro til at man fikk mindre fokus på beredskap. Men det fordrer jo at man bygger opp et departement som kan håndtere dette både politisk og administrativt. Det så vi jo. Så vi måtte styrke politisk ledelse, og vi fikk selvfølgelig også en betydelig styrking da vi fikk inn innvandringsavdelingen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Din forgjenger, Dørum, organiserte møter med Politidirektoratet en gang i måneden. Da du overtok, ble det færre møter, ca. annen-

hver måned, og ofte møtte du ikke selv, men det var en statssekretær som møtte. Hva er årsaken til det?

Knut Storberget: Vi hadde en opprydding i hvor mange møter vi skulle ha med de underliggende etatene, og fant ut at det var for mange møter, og at vi heller ville ha mer effektive møter.

Nå har ikke jeg noen oversikt over hvor mange møter jeg var på når det gjaldt politidirektøren, men jeg skjønner at ...

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det var opplysninger som Killengreen kom med i sin redegjørelse.

Knut Storberget: Ja, jeg hørte det. Men jeg deltok også på mange av disse møtene med Politidirektoratet, selvfølgelig. Jeg oppfattet hele tida at vi hadde god dialog med særlig politidirektøren.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Når du sier at PST har blitt styrket med 70 pst., kan det være interessant å vite hvor mye PST har blitt styrket reelt sett. Det har blitt pekt på at mye av ekstrabevilgningene har gått til livvaktjeneste. Hva er din kommentar til det?

Knut Storberget: Det er dels riktig.

Når det gjelder budsjettet til PST, er det jo kjent for Stortinget at det er økt fra rundt 280 mill. til over 400 mill., så det har hatt en betydelig vekst. Jeg er veldig enig med Gjørvi-kommisjonen når man sier at denne diskusjonen i veldig liten grad handler om bevilgninger. Men når det gjelder veksten til PST, ble den begrunnet ut fra særlig tre forhold: Vi hadde behov for å styrke PSTs virksomhet når det gjaldt å kartlegge åpne kilder, Open Source Intelligence, OSINT. Vi hadde behov for å styrke PST fordi man gikk tungt inn i en del etterforskningsaker, bl.a. etterforsket man i 2010 en stor terrorsak. Og vi hadde behov for å styrke PST fordi man måtte bygge ut livvaktjenesten. Så det var disse tre elementene som begrunnet budsjettøkningen fra vår side.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvordan kjenner du deg igjen i kritikken som har kommet med tanke på at regjeringen var mer opptatt av å vise handlekraft når det gjaldt det media henviste til og gjerne skrev om, enn alle andre områder som Justisdepartementet hadde ansvaret for?

Knut Storberget: Jeg ser at det ofte var sammenfall mellom hva vi også ønsket mer trykk på fra politiets side og det media var opptatt av, naturlig nok. Når man fikk en oppblomstring av voldtekter, var det naturlig at man gjorde hva man kunne for å styrke innsatsen opp mot det. Det samme gjaldt vold mot kvinner og barn. Omreisende vinningskriminelle plaget oss også veldig, og der la vi inn veldig mye politisk trykk, det må jeg bare medgi.

Hvis man ser på den satsingen man har hatt både budsjettmessig og etter mitt skjønn også politisk opp mot store beredskapsmessige tiltak – jeg nevnte nødnett,

jeg nevnte redningshelikopter, jeg nevnte ikke hele reformen rundt Sivilforsvaret – mener jeg at det var stort fokus også på beredskapsmessige oppgaver, som ikke akkurat nødvendigvis var noen kioskvelter ute i Medie-Norge.

Når vi valgte å omstrukturere Sivilforsvaret, som jeg hørte mine tidligere kolleger i embetsverket var inne på, var det en veldig viktig sak for oss for å styrke Sivilforsvaret. Det er jo først når det smeller, vi vet hvor viktig det er å sikre Sivilforsvaret uniformer.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det er interessant at du tar opp dette med Sivilforsvaret, for Østgaard beklaget jo at man ikke hadde bevilget nok til en så viktig del av beredskapen. Dette handler jo også om politiske prioriteringer og går tilbake til din tid som justisminister. Hvorfor var det så lite fokus på Sivilforsvaret, som er en viktig samfunnsaktør?

Knut Storberget: Jeg mener at det var et stort fokus på Sivilforsvaret.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men det kom jo ikke fram i bevilgningene?

Knut Storberget: Det gjorde også det, men jeg skal medgi at det ikke var nok. Jeg skulle gjerne hatt mer, jeg skulle gjerne hatt raskere på plass de uniformene, men man fikk reorganisert Sivilforsvaret med omstrukturering av hvordan man organiserte seg, man fikk kjøpt lageret på Starum og gjort det til hovedbase, man fikk penger til det, og man fikk kjøpt inn noe utstyr, men langt fra nok. Men at det var fokus på Sivilforsvaret – det var det.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du nevner nødnett. Det var du også inne på i din forklaring til Gjørvi-kommisjonen, altså viktigheten av utbygging av Nødnett. Men hvor fornøyd er du med tempoet i utbyggingen og kvaliteten i dag?

Knut Storberget: Jeg har bare lyst til å orientere komiteen om – som dere kanskje er kjent med – at jeg ble kjent inhabil i håndteringen av nødnett høsten 2006. Så det var en settestatsråd som håndterte det. Men jeg kan gjerne kommentere på generelt grunnlag hvordan jeg ser på utviklingen av nødnett, for det er en avgjørende del av beredskapen i Norge.

Jeg må jo si at jeg syns det beste for utviklingen av et nytt samband i Norge, rent operativt, ville vært å ha en sammenhengende utbygging. Men man var, også når vi innledet dette arbeidet, så pass forsiktig i forhold til å sikre seg at det nye nødnett skulle fungere, at man skulle ha den evalueringspausen som regjeringa og Stortinget sluttet seg til.

Så er jeg glad for at nødnett er blitt etablert i de regioner det har blitt etablert. Jeg mener også at det er en stor fordel at både regjering og storting i juni 2011, var det vel, vedtok at vi nå får dette over hele landet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til en annen ting. Når PST i 2007 vurderte det som 50 pst. sannsynlig at Norge ville bli utsatt for terror, hvordan kan da risikokjennelsen være så lav som kommisjonen har påpekt?

Knut Storberget: Det er et veldig godt spørsmål. Det er et spørsmål hvor lav den er. For da den meldingen kom i 2007, ble det jo iverksatt en rekke tiltak fra regjeringa og fra Stortinget som nettopp skulle bidra til at vi fikk forsterket risikokjennelse og forsterket kapasitet til å slå tilbake et eventuelt angrep. Det var jo det som var starten på opptrappingen når det gjaldt bevilgningene. Det var starten på det arbeidet som departementet la fram i 2010, altså det å bedre kunne forebygge ekstrem voldelig terrorisme. Det var starten på mye av det arbeidet som foregikk lovveien.

Der vil jeg også si at jeg hørte tidligere PST-sjef Jørn Holme si at man ikke fikk implementert de nye terrorbestemmelsene i den nye straffeloven. Det gjorde jo Stortinget i 2008. En av grunnene til at vi valgte å ta ut det fra den nye straffeloven og implementere det i den gamle, slik at det skulle tre i kraft, var jo nettopp at man nærmest hadde fått illevarslende rapporter. Det er altså bestemmelser både om oppfordring, rekruttering og opplæring til terror som regjeringa syntes var viktig å få inn i den gamle straffeloven. Derfor ble det vedtatt av Stortinget i 2008. Så jeg stiller meg litt undrende til det som kom fram vedrørende lovgivningssiden.

Det er alltid vanskelig å si hva som påvirker rolleforståelse, risikoforståelse og lederskap. Men fra politisk ståsted mener jeg at det i hvert fall er avgjørende at vi har klare lovregler om det vi ønsker å bekjempe, og det fikk vi da i 2008, med unntak av sjøve strafferammen. Vi fikk nytt planverk, som ble presentert senest juni 2011. Så fikk man også en betydelig opprustning av PST, som jeg erfarte ble tatt godt imot av sjefene i PST. Man la seg også på en linje som tidligere justisminister startet, med å ha en større åpenhet mot befolkningen, og som jeg tror er alfa og omega for å kunne spille på lag med befolkningen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Noe som det har vært mye fokus på i høringene, er påstander om at Justisdepartementet har detaljstyrt Politidirektoratet i altfor stor grad. Har du detaljstyrt POD på en sånn måte at de faktisk ikke har fått gjort jobben sin?

Knut Storberget: Det vil jeg bestemt ta avstand fra. Jeg vil nok si det sånn at noen saker var vi ivrige på, bl.a. dem som sto nedfelt i Soria Moria-erklæringen, og noen politiske saker som meldte seg, bl.a. på grunn av behov. Men at det skulle sette skranker for hvordan POD brukte sine 13,8 mrd., har jeg vondt for å se. At man får inn et barnehus til 5 eller 6 mill. kr, eller at Stortinget i sine dokumenter, på initiativ fra oss, faktisk velger å si at nå bør Kripos styrkes fordi vi har vedtatt nye regler om krigsforbrytelser, og man må ha 10 nye stillinger til den særskilte enheten ... – Det har jeg vondt for å se.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men hva er din reaksjon på at Killengreen er så tydelig på dette?

Knut Storberget: Jeg har lyst til å si at i min hovedinnledning tar jeg et klart ansvar, og jeg har lyst til å stå ved det. Jeg forstår veldig godt alle dem som sier at nå må det på mange måter bli slutt på at man driver og peker på hverandre, så jeg har veldig lite lyst til å viderebringe den diskusjonen. For jeg ser at innunder mitt eget ansvar ligger det også andre handlingsalternativer, ikke nødvendigvis på det du nå spør om, om detaljstyring, for jeg mener at det ikke er det dette handler om, men på andre områder.

Når det gjelder tildelingsbrevet til Politidirektoratet i 2011, som dere er blitt konfrontert med tidligere – vær så snill og les det! Hvis det skulle vært reist én kritikk mot det tildelingsbrevet, måtte det være at det var for generelt. Tredje hovedpunkt i tildelingsbrevet er ...

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Vi har ikke tid til å gå inn på det. Jeg bare stopper deg der. Jeg har forstått svaret ditt.

Til slutt: Hvor godt orientert var du som justisminister om Justisdepartementets ansvar for å følge opp andre departementer? Jeg tenker da på FADs ansvar for å stenge Grubbegata. Hvor godt orientert var du om det ansvaret som Justisdepartementet hadde?

Møtelederen: Tiden er i ferd med å gå ut, så vi trenger et kort og konkret svar.

Knut Storberget: Ja, for det krever et litt lengre svar, leder. Det var jo en betydelig diskusjon i forbindelse med Riksrevisjonens undersøkelser av samordningsforpliktelsene til Justisdepartementet. Justisdepartementet fikk betydelig kritikk, og man mente at det var behov for å stramme inn. Så akkurat samordningsansvaret var vi godt orientert om.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Jeg vil begynne der som saksordføreren nesten sluttet, altså dette som gjaldt detaljstyring. Det er det svart på nå fra din side. Men du var i ferd med å si noe i tilknytning til tildelingsbrevet av 2011. Jeg oppfatter at det kan være relevant å høre litt mer om det. Så jeg ber deg om å redegjøre for det du ikke rakk å svare på.

Knut Storberget: Takk.

Tildelingsbrevet oppfatter jeg som det sentrale politiske og departementale signalet til Politidirektoratet, ved siden av sjøve bevilgningsvedtaket og det som anføres i Stortinget. Hvis man sammenholder de dokumentene, ser man at man har et politidirektorat som i veldig stor grad har frihet i samband med de pengene som blir bevilget. I realiteten er det veldig lite som er øremerket. Mange av disse pengene blir kanalisert videre til politidistriktene etter en fordelingsnøkkel som er omdiskutert. Og igjen har politimesteren rimelig stor frihet når det gjelder hvordan man anvender dette. Så til spørsmålet: Var ikke beredskapsar-

beid sentralt i disse tildelingsbrevene? I 2011 gjaldt punkt nr. 3 av 5 økt samfunnsikkerhet. Hvis man blar videre kommer budsjetttrammene. Så vil man se at det står om det å håndtere store kriser:

«Politiet er en sentral aktør i det sivile samfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag.»

Jeg kunne redegjort for mer også. Et spesielt oppdrag for Politidirektoratet var altså å ruste opp mot slike hendelser. Det var ikke uten grunn at dette sto i tildelingsbrevet. For vi hadde hatt lang dialog med Politidirektoratet nettopp om bl.a. skoleskytinger og alvorlige anslag for å få en større beredskap knyttet til dette.

Martin Kolberg (A): Dette var i 2011. Men er det slik å forstå, Storberget, at det du sier til komiteen her nå, er at du mener at du på et generelt grunnlag kan si at beredskapsarbeidet hadde høy prioritet i departementets arbeid og i ditt politiske virke?

Knut Storberget: Jeg mener at det hadde høy prioritet. Men – på bakgrunn av de erfaringene vi ser fra 22. juli – ikke høy nok.

Martin Kolberg (A): Ja, det har vi forstått.

Du svarte ganske konkret på spørsmålet fra saksordføreren om detaljstyring. Det har vi allerede vært innom i forbindelse med dette brevet. Men den tidligere politidirektøren, Killengreen, har nevnt og den nåværende politimester i Oslo, som var sjef for politiavdelingen, Sjøvold, sa her for ganske få minutter siden til oss at han hadde forståelse for at politidirektøren kunne føle seg detaljstyrt ved en del anledninger. Det er omtrent nøyaktig sitat. Hva er din kommentar til at han sier dette?

Knut Storberget: Jeg tror det er riktig formulert. Jeg hørte at det også gjaldt mange år tilbake i tid – at både Dørum og jeg skulle vært ivrige i noen saker. Det er riktig. Jeg kan nevne et par saker hvor vi hadde dialog med politidirektøren og Politidirektoratet, og hvor det var klar politisk vilje. Jeg nevnte barnehusene. Disse egne teamene som arbeider med familievold ute i distriktene, hadde vi diskusjon om med politidirektøren. Jeg sjøl hadde det på tomannshånd. Vi kom til en veldig god løsning. Vi skulle ha team i de største distriktene. Det tredje som jeg husker, som var et rent politisk initiativ, paradoksalt nok, var altså forsterkingen av beredskapstroppen i mai 2011.

Martin Kolberg (A): Til slutt om dette, ettersom dette er sentralt: Forstår jeg det riktig når du avviser at denne «detaljstyringen» var i veien for direktoratets beredskapsarbeid?

Knut Storberget: Det avviser jeg. Men jeg kan forstå at enhver politidirektør eller leder der ute som leder et direktorat, kan synes at det i enhver sak er plagsomt ...

Martin Kolberg (A): Det forstår vi også. Men du avviser denne forståelsen?

Knut Storberget: Det gjør jeg.

Martin Kolberg (A): Det er bra. Da har vi klart for oss hva du mener om dette. Det var det jeg mente.

Så til dette om at Killengreen sier at hun går av fordi hun ikke fikk bevilgninger til IKT. Det spurte vi din tidligere departementsråd om, og han sa at det må ha vært en stille protest, for han hadde ikke hørt noe. De andre hadde heller ikke hørt noe. Hørte du at det var det som var beveggrunnen for at Killengreen sluttet som politidirektør? Jeg spør om det på bakgrunn av at IKT selvfølgelig er en veldig viktig del av beredskapsbyggingen.

Knut Storberget: Det er noen ganger i slike saker at man går igjennom mange fakta, og man blir tvil om hva man har lest, og hva man har hørt. Men jeg husker veldig godt min kontakt med politidirektøren da hun hadde bestemt seg for å gå av. Da var jeg i permisjon. Jeg fikk en telefon med beskjed om at hun hadde fått et spennende jobbtillbud i Fornyingsdepartementet. Jeg kan overhodet ikke erindre at det var uttalt noen protest i forbindelse med den avgangen. Jeg må også ile til og si at jeg har hatt et veldig godt profesjonelt forhold til politidirektør Ingelin Killengreen, og jeg har vært veldig begeistra for mye av det arbeidet som hun har nedlagt i politiet.

Martin Kolberg (A): Jeg stiller et siste spørsmål, og så skal Jette F. Christensen stille et spørsmål til slutt, hvis vi får tid. Mitt spørsmål gjelder kultur, dette at kulturen i politiet var slik at man ikke fungerte godt i akutte situasjoner, og at det var en medvirkende årsak til at det gikk som det gikk den 22. juli. Forsto du at vi hadde en kultur som var – la meg bruke uttrykket – «bakpå» i slike situasjoner, slik at vi kanskje burde gjort noe med det før?

Knut Storberget: Som jeg sa i hovedinnlegget mitt, var mitt inntrykk at når vi sto overfor de små og mellomstore kriser, hadde man et politi som håndterte sakene på en veldig god måte, og som fikk veldig godt skussmål. Så jeg må si jeg synes det er vanskelig å gripe an denne kulturbiten som påpekes i Gjörv-kommisjonens rapport. Men jeg tror ikke at den ikke er viktig.

Jette F. Christensen (A): Killengreen fortalte her i høyringa at politiet ikkje er til stades når ein treng dei som mest. Det er på grunn av arbeidstidsbestemningar og arbeidsordningar. Me skal jo ha eit politi som er der ut frå når det er viktig på grunn av tryggleiken, ikkje på grunn av kva klokka er. Kven er det som har ansvaret for forhandlingane om løns- og arbeidsvilkår?

Knut Storberget: Det overordnede ansvaret på departementalt nivå ligger jo faktisk i Fornyingsdepartementet. Så da vi forhandlet fram denne avtalen om arbeidsmiljøbestemmelser, havnet den til slutt i Fornyingsdepartementet – etter innledende forhandlinger i Politidirektoratet. Men jeg må få lov til å medgi at når det f.eks. gjaldt den siste runden med politiet om arbeidsmiljøbestemmelser, hadde vi en stor aksje i det, og vi lå ganske tett på.

Jette F. Christensen (A): Takk. Er det tid til eit spørsmål til?

Møtelederen: Ja.

Jette F. Christensen (A): På måndag, då Killengreen var her, sa ho at det er gjeve mykje pengar til nye stillingar i politiet, som me har vore inne på. Men ho sa:

«De stillingene var øremerket fra Justisdepartementets side.»

Stemmer det?

Knut Storberget: Nei, det har jeg problemer med å se. Når det gjaldt de 430 sivile stillingene som kom i forbindelse med sysselsettingspakken, ble den fordelt til distriktene. Der var politikerne med. Men så var det opp til politiet å håndtere hvordan man skulle bemanne og hva man skulle bemanne ute i distriktene når det gjaldt sivile stillinger.

Når det gjelder spørsmål om å ansette nye fra Politihøgskolen, som kommer ut i større tall enn tidligere, heldigvis, vil jeg formode at man bruker mye av den samme fordelingen som man har gjort tidligere, og som samsvarer med fordelingsmekanismen av sjølve budsjettet – at de som får nye midler i distriktene, også kan ansette og etablere nye stillinger.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål. Det skal jeg selv gjøre, og møteledelsen går til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, leder.

Da går ordet til Fremskrittspartiet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Først har jeg lyst til å gi deg honnør for måten du fremsto på den 22. juli og dagene etter. Du fremsto som en tydelig og god leder i media. Det synes jeg det står respekt av.

Jeg synes også det er bra at du her i dag så tydelig sier at du tar ansvaret. Da er et naturlig oppfølgings-spørsmål, for du kjenner til rammene for hva det parlamentariske ansvaret faktisk innebærer: Hvis du ikke hadde gått av av familiære årsaker, kunne du ha blitt sittende?

Knut Storberget: Jeg har, som mange andre, i løpet av det siste året slitt med mange av de tankene som kom etter 22. juli. Jeg må være ærlig og si at når det gjelder å ta stilling til den type hypotetiske spørsmål, har jeg valgt å ikke gjøre det.

Anders Anundsen (FrP): Så du mener at ikke noe av det som er fremkommet i Gjørsv-kommisjonens rapport, får deg til å våge å ta stilling til om du burde fortsatt i den jobben eller ikke?

Knut Storberget: Jeg har gått av, og da synes jeg det ...

Anders Anundsen (FrP): Det er jo et høyst relevant spørsmål i forhold til å ta ansvar. Det er veldig lett å ta ansvar når man har gått av, for da har det ingen konsekvens annet enn å si: Jeg tar ansvar. Det er derfor det spørsmålet er litt viktig.

Knut Storberget: Ja, men det får komiteen vurdere. Jeg har gått av, og eventualiteter knyttet til det får ...

Anders Anundsen (FrP): Da går jeg over til noe mer konkret.

Du møtte – opprinnelig – Politidirektoratet ca. hver måned. Så ble det endret til ca. hver annen måned. Ifølge Killengreen var du ofte selv ikke på de møtene. Altså: Du prioriterte den kontakten lavt, etter hva jeg fikk inntrykk av etter Killengreens forklaring. Er det ikke viktig for en statsråd å kjenne etaten på pulsen ganske ofte for å få et inntrykk av hvordan ledelseskulturen og prioriteringene i etaten er?

Knut Storberget: Det er kjempeviktig.

Anders Anundsen (FrP): Hvorfor reduserte du da hyppigheten av de møtene?

Knut Storberget: Det svarte jeg på i sted. Jeg mener at vi hadde en god styring med politiet og en god kontakt med politiet. Men hvis du skal kjenne politiet på pulsen – og hva som rører seg ute i etaten – må man i tillegg til å ha de møtene også ha tid og anledning til bl.a. å reise ut. Det prioriterte jeg. Det gjorde også min forgjenger.

Anders Anundsen (FrP): Så møtene med politidirektøren ga deg rett og slett for lite informasjon om hvordan tilstanden var i politiet?

Knut Storberget: Nei, det har jeg ikke sagt. Men jeg mener det var tilstrekkelig å ha den møtehyppigheten som vi hadde. Det er litt påfallende, hvis man mener at man er så detaljstyrt av statsråden, at man nesten ikke har noe kontakt med ham.

Anders Anundsen (FrP): Er det noe av det den tidligere politidirektøren – jeg vet du fulgte hennes forklaring – forklarer av viten, kunnskap og innsikt om utfordringene i politietaten som hun brakte videre i linje, og også inn på disse møtene, som du ikke var klar over? Jeg tenker på ressursituasjonen, IKT-situasjonen, målstyringsutfordringer og behov for investeringsbudsjett – er det noe av dette du ikke kjenner deg igjen i? Er det noe du ikke visste?

Knut Storberget: Nei, dette har jeg hørt før.

Anders Anundsen (FrP): Så alt dette var du kjent med. Så du kunne ha foretatt deg noe?

Knut Storberget: Når det gjelder spørsmålet om f.eks. politiets budsjett, valgte vi å lytte, og vi valgte faktisk å gjøre noe. Derfor kom de enorme økningene til politiet når det gjaldt budsjett.

Anders Anundsen (FrP): Det er litt uenighet om akkurat det. Men poenget mitt er bare at du visste om disse tingene.

Da går jeg videre til IKT-utfordringen, som er helt fundamental og viktig.

Knut Storberget: Men det kan ikke være uenighet om økningen av budsjettene til politiet.

Anders Anundsen (FrP): Jeg tror det er greit at vi går videre til IKT. Som hun selv har sagt til Gjørøv-kommisjonen, er årsaken til at hun gikk av, at du ikke lyttet til hennes faglig råd angående IKT-satsingen. Du sier du ikke hadde hørt noe om at det var en protest mot manglende IKT-satsing. Men hvem er det som egentlig har ansvaret for at det ikke ble prioritert midler til IKT-satsing? Er det deg, er det henne, eller er det Stortinget?

Knut Storberget: Ansvaret for budsjett og framleggelsen av det ...

Anders Anundsen (FrP): Ansvaret for at prioriteringen av IKT ikke var noe av det viktigste som politisk ble prioritert – altså at det ble lagt så langt bak i køen at det ble foreslått litt penger det ene året, ingenting det andre året og litt penger det tredje året, og som resulterte i at politidirektøren måtte ta midler fra politidistriktene for å starte forprosjektet. Er det ditt ansvar, hennes ansvar eller Stortingets ansvar?

Knut Storberget: Jeg mener at det er mitt ansvar.

Anders Anundsen (FrP): Takk.

Knut Storberget: Men om jeg kan få lov, leder, vil jeg bare påpeke at det blir framstilt som om vi i løpet av disse årene ikke valgte å bruke penger på IKT ...

Anders Anundsen (FrP): Jeg er kjent med fakta, men det er den fundamentale, store investeringen jeg snakker om. Jeg skjønner at det er brukt mye penger på det.

Knut Storberget: Men bare så det er sagt, så det ikke blir hengende her: I 2009 valgte vi å bruke over 190 mill. kr på det ...

Anders Anundsen (FrP): Jeg vil gå videre til PST. Var du kjent med de opplysningene som Kristiansen og Holme ga her, da de veldig tydelig sa at PST hadde for få ressurser til å håndtere det trusselbildet som faktisk forelå? Var du kjent med det?

Knut Storberget: Jeg var kjent med at de ønsket mer ressurser. Samtidig ga de uttrykk for at den veksten og den

opptrappingen som de opplevde under min regjeringstid, faktisk var bra.

Anders Anundsen (FrP): Det er jo viktig, men en veldig stor andel av disse pengene gikk jo til økt bemanning i livvaktjenesten fordi trusselbildet endret seg. Litt av utfordringen er at når du forklarer deg for Gjørøv-kommisjonen, sier du at PST har stort sett fått det de har bedt om. Det er noe helt annet enn det Kristiansen sier, og det er noe annet enn det du sier nå.

Knut Storberget: I stor grad mener jeg at man i mange av de budsjetttrinnene fikk det man ba om.

Anders Anundsen (FrP): Kristiansen sa her at hun ikke fikk gehør for det ressursbehovet som PST faktisk hadde.

Knut Storberget: Jeg må bare få lov til å peke på den budsjettveksten som PST hadde. Jeg opplevde ...

Anders Anundsen (FrP): Hvor mye gikk til livvaktjeneste?

Knut Storberget: Jo, men noe av dette gikk også til å forsterke den viktige etterforskningen som foregikk på bl.a. terrorsaker, og det å begynne å bygge opp de åpne kildene. Jeg er ikke overrasket over at ...

Anders Anundsen (FrP): Men poenget er jo at når du snakker om en økning, snakker du om en nominell vekst på 70 pst., og du snakker om penger som i stor grad gikk til noe annet enn det PST mente det var viktig å prioritere. Det vil si: De måtte jo selvfølgelig også prioritere livvaktjenesten, men de hadde et mye større behov for å kunne håndtere trusselbildet etter en trusselvurdering som sier at det er mer enn 50 pst. sannsynlig at Norge vil oppleve terror.

Jeg har vanskelig for å forstå at PST fortsatt ikke får de ressursene de mener det er behov for for å håndtere den konkrete situasjonen som du er klar over.

Knut Storberget: Jeg syns bildet er annerledes etter 22. juli, enn det det var før 22. juli hva gjelder signaler som kom fra PST. Vi var ganske så samkjørte på at det var veldig viktig at man foretok oppgradering av PST. Vi mente at den burde skje gradvis, og den er ikke ferdig. Men at den har vært betydelig, kan det ikke være vanskelig å ...

Anders Anundsen (FrP): Men i din kommunikasjon har du gitt veldig sterkt inntrykk av at PST har fått det de har bedt om. Det er også din kommunikasjon til Stortinget at PST stort sett har fått det de har bedt om. Er det ikke det?

Knut Storberget: Som jeg sa til Gjørøv-kommisjonen – i stor grad fått det man har bedt om fra PST.

Anders Anundsen (FrP): Når du til Stortinget sier at PST er vesentlig styrket både budsjett- og bemannings-

messig de senere år for å kunne håndtere mer komplekse saksforhold, er brorparten av den veksten ikke gått til å håndtere mer komplekse saksforhold, men til å beskytte myndighetspersoner.

Knut Storberget: Nei, det vil jeg nok ikke si. Nå kan vi gå inn i detaljene og se på hvor mye av de pengene som er gått til hva: En stor del har gått til livvaktjeneste, det er åpenbart – det har også en sammenheng inn mot beredskap og sikkerhet – men det er ingen tvil om at de store etterforsknings sakene som PST har drevet med, bl.a. på terror-siden, har kostet penger, og det har det blitt brukt ressurser på. Det har betydning for ...

Anders Anundsen (FrP): Et annet kritisk punkt – jeg har dårlig tid, det er derfor jeg må avbryte lange svar – er at Justisdepartementet, har det blitt påstått, hadde kontrollen på kuttene i helikopterberedskapen. Kan du bekrefte det?

Knut Storberget: Jeg mener at det som ble gjort av endringer av styring når det gjelder politihelikoptre, hvis det er det du tenker på, ble det gjort i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2007, tror jeg, hvor man nettopp gikk bort fra politisk detaljstyring, men lot Politidirektoratet og politiet sjøl håndtere hva slags beredskapsnivå man ønsket å legge dette på.

Anders Anundsen (FrP): Men ifølge Oslo-politiet ble de pålagt et 5 mill.-kutt i kostnadene til politihelikoptre av Justisdepartementet. Er det feil?

Knut Storberget: Jeg klarer ikke å erindre det, men jeg avviser det ikke.

Anders Anundsen (FrP): Oslo-politiet er helt tydelig på at Justisdepartementet hele tiden har vært informert om oppe- og nede-tid på politihelikoptre. Er du klar over det?

Knut Storberget: Det har vi.

Anders Anundsen (FrP): Så det har du kjent til?

Knut Storberget: I hvert fall har departementet og politisk ledelse fått informasjon om oppe- og nede-tider.

Anders Anundsen (FrP): Når og på hvilken måte har Stortinget endret forutsetningen om at politihelikoptre skulle ha en oppe-tid på 97 pst.?

Knut Storberget: Jeg mener at det skjedde i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2007.

Anders Anundsen (FrP): Basert på et konkret vedtak eller merknader? Har det vært et klart styringssignal fra Stortinget om at vi aksepterer en nede-tid på helikoptrene som er bortimot halve tiden – 50 pst.?

Knut Storberget: Jeg oppfattet at den saken ble ryddig håndtert i Stortinget.

Anders Anundsen (FrP): Så du mener det er Stortinget som har ansvaret for at politihelikopterberedskapen har gått ned?

Knut Storberget: Nei, det mener jeg ikke. Det er fortsatt han som sitter her, som har ansvaret for det som skjedde i justissektoren i min tid.

Anders Anundsen (FrP): Hvordan reagerte du da du så at bemanningslistene og tjenestelistene i politiet er av en sånn karakter at det er flest politifolk på jobb når det ikke er behov for dem – hadde jeg så nær sagt – når det er minst behov for dem, og at det er få politifolk på jobb når det er behov for dem? Og hvordan reagerte du da Sjøvold, som er ny politimester i Oslo, nylig sa i media at det ikke er flere politifolk i gatene i Oslo nå, enn det var for ti år siden? Det slår litt beina under argumentasjonen om at en har styrket politiets utetjeneste veldig, gjør det ikke det?

Knut Storberget: Hvis jeg får litt tid til å svare ...

Møtelederen: Tida er dessverre gått ut, så du må være veldig kort. Komitelederen tok mer enn halvparten av sekundene.

Anders Anundsen (FrP): Du kan svare kort.

Møtelederen: Vi kan sikkert komme tilbake til svaret på det, siden omstendighetene ble som de ble.

Knut Storberget: Jeg svarer gjerne.

Møtelederen: Vi takker for svar og spørsmål, og jeg gir klubba tilbake til komitéleder.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss som har 10 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Takk for det.

Jeg vil gå tilbake til noen av dine svar om PST. Et generelt spørsmål først: Føler du at du har gitt Stortinget tilstrekkelig informasjon om PSTs kapasitet?

Knut Storberget: Ja, det føler jeg.

Per-Kristian Foss (H): Hvordan kan du da forsvare at du på den ene siden sier til Stortinget at PST stort sett har fått det de har bedt om – og du nekter å gi ytterligere opplysninger om det – samtidig som PST gir deg beskjed om følgende: Vi har ikke ressurser nok til å fylle våre oppgaver. Er ikke det to vidt forskjellige budskap?

Knut Storberget: Jo. Vi opplever ofte – og jeg ville tro at også representanten Foss har vært borti den situasjonen – at alle underliggende etater har ønsker for sin virk-

somhet, og at vi må balansere det. Når det gjelder PST, har det vært en av de etatene som faktisk har bidratt godt, etter mitt skjønn, ved både å være moderat og samtidig være med på at man skal ha en opptrapping av deres innsats og forsterkning i de årene jeg satt.

Per-Kristian Foss (H): Jeg spurte altså ikke om dette. Dette er ikke et politisk debattmøte, så du kan spare deg for i og for seg generelle betraktninger. Jeg spurte deg konkret: Er opplysningen om at PST ikke hadde ressurser til å fylle sine oppgaver, brakt videre til Stortinget?

Knut Storberget: Vi har brakt videre PSTs beskrivelse av situasjonen.

Per-Kristian Foss (H): Har dere det?

Knut Storberget: Ja.

Per-Kristian Foss (H): I hvilken form?

Knut Storberget: Jeg må bare gjenta det jeg har sagt: Når det gjelder kapasitetsbygging hos PST, har vi hatt flere runder både i ...

Per-Kristian Foss (H): Men mitt spørsmål var: I hvilken form har du brakt videre PSTs opplysninger om deres egen situasjon til Stortinget?

Knut Storberget: Ved flere orienteringsrunder overfor bl.a. den utvidede utenrikskomiteen. Der har også PSTs sjef vært til stede. Jeg forstår det slik at justiskomiteen har hatt et eget møte med PST. Jeg forstår det slik at presidentskapet også fikk det. Og selvfølgelig at man i de dokumenter som forelegges Stortinget, beskriver den utvikling som PST er i.

Men så er det jo slik at man vanskelig vil finne et punkt hvor man sier at «nå er vi der», også når det gjelder PST.

Per-Kristian Foss (H): Jeg har forståelse for det forholdet, og det har jeg heller ikke spurt om, så det behøver jeg ikke å vite.

Et generelt spørsmål på et annet område: Fungerte Justisdepartementet under din ledelse optimalt?

Knut Storberget: Når vi ser på bl.a. Gjørsv-kommisjonens rapport, mener jeg at vi hadde flere punkter å forbedre.

Per-Kristian Foss (H): Ja. Du sa i ditt svar at du prioriterte beredskap, men at man ikke kom langt nok. Det er en ærlig oppfatning, som jeg antar alle statsråder har på de fleste områder. Men vil du peke på noen tiltak som du ikke fikk gjennomført?

Knut Storberget: Ja, det vil jeg gjerne. Jeg skulle gjerne sett at vi kom lenger med resultatreformen. Det gir meg anledning til å si at debatten om detaljstyring har jeg sagt noe om, men jeg mener allikevel det er grunnlag for å se på

den totale oppgaveporteføljen til politiet. Det er en vanskelig øvelse, både for en statsråd og for en stortingspolitiker, å begynne å kutte på ...

Per-Kristian Foss (H): Men jeg spurte egentlig om konkrete tiltak på beredskap som du ikke fikk gjennomført.

Knut Storberget: Jo, men det ville vært veldig viktig å kunne fått ryddet i antall oppgaver man hadde, og fått slanket oppgaveporteføljen, slik at man fikk større press inn mot beredskap.

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Knut Storberget: Det andre er – og det lå også i resultatreformens intensjon – å se på organiseringen av politidistriktene og på hvor store enheter vi hadde. Så det å sikre slagkraft lokalt til en viss grad er avhengig av hvordan man organiserer seg lokalt.

Så mener jeg også at vi ikke kom langt nok når det gjaldt utviklingen av IKT, men at det ikke nødvendigvis var et økonomisk spørsmål alene, i hvert fall.

Per-Kristian Foss (H): Nei. Du har nevnt tre tiltak, og du var justisminister i seks-syv år. Stenging av Grubbegata, fremsto det for deg som et viktig tiltak noen gang?

Knut Storberget: Der må jeg – jeg skal jo være ærlig ...

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Knut Storberget: Jeg oppfattet ikke det som akutt. Jeg tenkte som så at hvis politiet eller PST mener det er behov for akutt stenging, får vi beskjed om det. Jeg må jo si at jeg synes det er lettere å vurdere stenging av Grubbegata i dag, enn jeg syntes det var 21. juli. Jeg leste en leder i Aftenposten om dette også, før 22. juli, hvor man nærmest tok avstand fra å stenge Grubbegata, så så akutt som det er for oss nå, og så synlig og tydelig som det er for oss nå, må jeg nok medgi at det ikke var for meg før ...

Per-Kristian Foss (H): Men jeg spør i og for seg om justisministeren ikke opplevde at det hastet litt mer å stenge av Grubbegata, enn hva Aftenpostens leder gjorde?

Knut Storberget: Jo, men poenget er at i den grad du spør meg personlig om hvordan jeg opplevde trusselsituasjonen ...

Per-Kristian Foss (H): Ja, i kraft av din stilling.

Knut Storberget: ... så er det mitt svar. Men jeg mener, når jeg har lest disse forslagene til tiltak, at Grubbegata skulle vært stengt før.

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Litt tilbake til spørsmålet om kultur og kriseforståelsen

av beredskap i departementene. Vi har fått det inntrykk fra flere som har forklart seg, at forståelsen for beredskap har sviktet. Killengreen uttalte noe i retning av at politiet ble oppfattet som hysterisk, og at mange av tiltakene ble oppfattet som helt unødvendige. Føler du at denne kulturen eksisterte? Eller var dette ukjent for deg – med andre ord noe som er blitt kjent i ettertid, etter lesing av rapporten fra Gjørnv-kommisjonen?

Knut Storberget: Ikke ukjent for meg – før 22. juli også – at man opplevde tiltak fra politiets side som hysteriske.

Per-Kristian Foss (H): Hva gjorde du som ansvarlig for sikkerhet og medlem av regjeringens sikkerhetsutvalg for å prøve å gjøre noe med dette – for å skape en større forståelse for beredskap, selv i fredelige tider? For du befant deg tross alt i perioden mellom bombingene av tvillingtårnene og London-episoden, så det var en periode med ganske mange sikkerhetstrusler også i virkelighetens verden.

Knut Storberget: For det første fikk vi større fokus på, og mer diskusjon om, det å få inn trusselvurderinger. Jeg mente det var viktig at de var så åpne som mulig, slik at de gikk bredere ut – ikke bare til regjeringa, men til andre.

Det andre jeg har lyst til å peke på, er bevilgningene som kom, og forslag om bevilgninger.

Så syntes jeg det var viktig at også regjeringas sikkerhetsutvalg fikk høre PST direkte – særlig etter 2007, da vi fikk de nye trusselvurderingene, som var alvorligere. Så det skjedde.

Så hadde vi to store lovsaker, én av materiell art og én av mer prosessuell art. Den første har jeg nevnt, det er den som kom i 2008, om terrorlovgivningen, hvor vi implementerte og fikk satt i kraft bestemmelsene om organisering og medvirkning, som jeg nevnte i sted.

Den siste diskusjonen som jeg syntes var svært relevant når det gjaldt hva slags metodikk politiet skulle bruke, også i forebyggingen av terrorisme, var diskusjonen rundt datalagringsdirektivet.

Det er også andre områder jeg kunne ha pekt på, men jeg tror kanskje jeg vil trekke fram det.

Per-Kristian Foss (H): Mener du det var Øystein Mælands egen skyld at han ikke kjente til planverket i POD i det øyeblikket han tiltrådte? Øystein Mæland opplyste at han ikke kjente til hele planverket i POD i det øyeblikket han tiltrådte stillingen. Mener du det er hans eget ansvar?

Knut Storberget: Jeg mener, og forutsetter, at når folk blir ansatt i så viktige stillinger, så har man – her i POD – et opplegg som gjør at hvis man ikke er kjent med planverket idet man kommer inn døra, så skal man i hvert fall bli det med det første.

Per-Kristian Foss (H): Var du klar over hvem som egentlig var politidirektør den 22. juli?

Knut Storberget: Det har jeg svart på til kommisjonen, tror jeg. Jeg oppfattet det slik at det var Vidar Refvik som fungerte.

Per-Kristian Foss (H): Men det gjorde han jo ikke?

Knut Storberget: Jeg må bare si hva jeg oppfattet da. Jeg trodde at Mæland hadde ferie. Da jeg satt i bilen fra Engerdal og inn til Oslo, hadde jeg i hvert fall én telefonsamtale med Refvik, og jeg oppfattet at det var han som fungerte.

Per-Kristian Foss (H): Et generelt spørsmål til deg til slutt: Når det gjelder prioritering av beredskap i forhold til andre tiltak, har bl.a. Killengreen klaget over at hun oppfattet det som at for mye var prioritert. Hun gikk sågar til deg, så vidt jeg forsto, og ba om å få noen tiltak nedprioritert for å få plass til alt innenfor ressursrammen. Følte du at det var uttrykk for en frustrasjon fra hennes side?

Møtelederen: Da er tiden i praksis ute, så vi må få et kort svar.

Knut Storberget: Jeg følte at det var for mye. Derfor satte vi i gang den resultatreformen, og den var jo hun med og initierte.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det SV og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til dette med budsjett, som det blir brukt ein del tid på her, og IKT og detaljstyring. Det kan jo høyrast ut som om du burde detaljstyrt Politidirektoratet endå meir, spesielt når det gjeld IKT. Men hadde ikkje politidirektøren eit handlingsrom til å gjera det sjølv?

Knut Storberget: Hvis man går inn i tildelingsbrevet til Politidirektoratet, ikke bare for 2011, men også for tidligere år, vil man se at IKT er en av de viktige oppgavene for å få opp en ny infrastruktur, men også en ny straffesaksdel og en del andre elementer. Det var det ingen tvil om. Men Politidirektoratet hadde det handlingsrommet i sin økonomi at man i løpet av årene fra 2008 til 2012 satte av mellom 190 mill. og 360 mill. kr per år.

For det første: Jeg har vondt for å forstå at man sier at det ikke er bevilget penger til IKT når man bruker en kvart milliard på ett år – i 2011 skulle man bruke en kvart milliard! Det hadde vi fått en klar orientering om i departementet.

Det andre interessante med dette er at det viser at man nettopp hadde spillerom til å kunne bruke så mye penger og samtidig organisere seg slik at man ivaretok det å kunne sysselsette folk ute i distriktene. Det var de to hensynene som var viktige for oss.

Avisen Verdens Gang har skrevet mye om det, og jeg mener at de er på rett spor når de sier at det ikke handlet om hvor mye penger man hadde, men om hvordan de faktisk

ble forvaltet. Det er mitt ansvar, og det lå også i POD. Den runden vi hadde i desember 2010, da departementet hadde bestilt en rapport for å se hvordan dette arbeidet drives, og man etter min mening fikk ganske illevarslende signaler og vi ønsket å få hyppige rapporter inn, viser at én ting er økonomien i dette prosjektet, det viktigste er hvordan det blir styrt. Det var derfor vi tok grep i Justisdepartementet utover i 2011.

Hallgeir H. Langeland (SV): La oss fortsetja på økonomisporet når det gjeld PST, som jo fekk ein auke på 70 pst., som du sa, og som for ein stor del gjekk til tryggingstiltak for myndighetspersonar. Ut frå det fiendebildet som var på det tidspunktet, er ikkje ein slik auke formidabel?

Knut Storberget: Jeg mener at den var helt nødvendig. Vi fikk i 2007 en trusselvurdering som gjorde sitt til at her måtte vi stille med de pengene vi stilte med. Samtidig så vi at det var betydelige utfordringer på andre hold, både når det gjaldt det å få inn kompetanse i PST, og at man klarte å ta i bruk de metodene man allerede hadde fått lov til å ta i bruk, i tilstrekkelig grad.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg vil tru at noko av grunnen til at fiendebildet blei som det var, var nærværet vårt i krigshandlingane i Afghanistan. Betyr det at me overfokuserte på eitt fiendebilde?

Knut Storberget: Jeg må si at jeg egentlig er imponert over PST – over mye av det arbeidet PST gjør, og over den kompetansen de har klart å sette sammen. Vi hadde jo jevnlige møter, og vi så ikke bare på kapasiteten, men også på de typer saker man drev i det forebyggende sporet. Det gjorde vi på grunn av mitt konstitusjonelle ansvar for metodebruken i disse sakene, hvor man også gikk inn med f.eks. romavlytting i et forebyggende spor uten at man hadde kvalifisert – eller i hvert fall tilstrekkelig – mistankegrunnlag for å kunne bruke andre virkemidler. Det ga et godt bilde på at man ikke bare var på det gamle sporet, les: kald krig. Det var god grunn til å styrke PST også ut fra de nye utfordringene PST sto overfor.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men i og med at dette var ein høgreekstrem person, som gjekk til angrep på Noreg, bl.a. på Arbeidarparti-staten og på uskyldige AUF-arar, kan det ikkje ha vore fokus på høgreekstremisme?

Knut Storberget: Hvis det er sånn at når man opplever et så alvorlig anslag som 22. juli var, så konkluderer man med at da har man ikke fokusert på høyreekstreme – det vil jeg ta avstand fra. Jeg mener PST har fokusert på høyreekstreme. Når det gjelder grupper, har fokuset avtatt de siste årene, men så har man meldt om, og det har man også gjort overfor oss politikere, et behov for å forsterke innsatsen særlig mot enslige – «lonely wolves» – uansett hva slags ekstremisme de ikler seg. Det synes jeg PST har signalisert på en god måte, men det er jo ingen garanti for at man til enhver tid vil kunne få avdekket det vi så gjerne skulle ha avdekket.

Hallgeir H. Langeland (SV): Akkurat det siste kan ein bekrefte. Komiteen var i Spania, i Madrid, og innanriksdepartementet der. Der har dei jo erfaringar med ETA og sånn sett kunnskap om terrorisme, men heller ikkje dei klarte å forhindre eksplosjonen på jernbanestasjonen.

Men det du seier, er at dei ressursane som PST fekk, gjekk til å gå inn på dei miljøa som var terrorbildet på det tidspunktet?

Knut Storberget: Nå har vi redegjort for hvor penge- ne gikk. Som komitélederen også var inne på, gikk en stor del til livvakt, noe gikk til etterforskning, og så var det viktig for oss å forsterke særlig kartlegging av åpne kilder og det generelle arbeidet som drives av PST.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så eit generelt spørsmål til slutt, som går på kultur, og som Gjerv-kommisjonen skriv om – at det i større grad handlar om å læra om leiar- skap, samhandling, kultur og haldningar enn om mangel på ressursar. Kva seier du om det?

Knut Storberget: Jeg ble litt overrasket over den konklusjonen, men etter å ha lest hele rapporten, mener jeg det er et avgjørende poeng, for enhver politiker har kanskje enklest for å si at har vi bevilget penger til et formål, så har vi løst det. Jeg mener det er andre utfordringer dette gir oss som vi må gripe fatt i.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk.

Tidligere politidirektør Killengreen kunne ikke peke på at det var noen spesielle feil i ledelseskulturen i politiet, utover at politiet hele tida arbeider med å bli bedre ledere – fra laveste ledernivå og oppover. Gjerv-kommisjonen, derimot, påpeker at norsk politis utfordring handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger mer enn mangel på ressurser. Er du enig med 22. juli-kommisjonen?

Knut Storberget: Ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva var da grunnen til at det var påtrengende viktig at politidirektør Killengreen kunne fortsette ut over sine åtte år som politidirektør?

Knut Storberget: Årsaken til at vi valgte å forlenge hennes åremål, var basert på at flere av oss – og særlig jeg – mente at hun hadde levert på mange av de områdene som vi syns det var viktig at politiet skulle levere på, særlig kampen mot økonomisk vinningskriminelle, og hadde klart å få ned den alminnelige kriminaliteten. Det var også viktig for oss i den tida at vi hadde stabilitet i ledelsen, fordi vi hadde hatt en vanskelig situasjon med politiet. Det var vurderinger som var avgjørende da vi valgte å forlenge hennes åremål. Vi var fornøyd med den jobben hun gjorde.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Tidligere departementsråd Ruud svarte på det samme spørsmålet at ingen har rett, verken Killengreen eller 22. juli-kommisjonen. Var det krevende at daværende departementsråd ikke hadde en klar forståelse av hva som var det viktigste da, med tanke på kulturspørsmålet i politiet?

Knut Storberget: Gjørsv-kommisjonen kom jo nå i august, slik at mye av det som kartlegges der, er utfordringer som ikke har vært like manifeste for alle, tydeligvis. Samtidig mener jeg at vi alle har mye å lære av den. Jeg har litt vanskeligheter med å forholde meg til Gjörsv-kommisjonen år tilbake i tid.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du var veldig presis på at Gjörsv-kommisjonen ga en grundig og god rapport. I den opplistinga – som var presis – var også begrepet «utilstrekkelig ledelse». Hva gjorde du som statsråd, med tanke på at Gjörsv-kommisjonen i ettertid påpeker at det var utilstrekkelig ledelse?

Knut Storberget: Kan jeg bare få lov til å presisere spørsmålet, slik at jeg forstår det riktig? Er det hva vi gjorde med tanke på ledelsesarbeidet i politiet?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Gjörsv-kommisjonen kom med sin rapport, og du sier at den var grundig og god. I den står det at det var for lite risikoerkjennelse, for svak gjennomføringsevne, mangelfull koordinering og samhandling, mangelfull utnyttelse av IKT og – til slutt – utilstrekkelig ledelse. Det var Gjörsv-kommisjonens rapport, som du nå i ettertid sier at er grundig og god, og at du er enig i virkelighetsbeskrivelsen. Hva gjorde du som leder med tanke på punktet om utilstrekkelig ledelse mens du var statsråd?

Knut Storberget: Først og fremst, når det gjelder ledelsesspørsmålet, vil jeg vel peke på alle de kompetansetiltakene som ble iverksatt i politiet og også gjennom Politihøgskolen. Jeg mener også at det å ha det fokuset som vi hadde med tanke på øvelser – at vi skulle øve mer – var sentralt. Det er to forhold jeg kan peke på som forbedring. Men poenget mitt er at Gjörsv-kommisjonen kom nå, slik at nye grep nå må tas, fordi vi også ser sider av politiet som flere av oss ikke har vært like bevisste på.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nåværende politimester i Oslo sa at han måtte tenke nærmere på innholdet i kultur, det var et krevende begrep å gi operativt innhold i. Det forstår jeg. Ledelse regner jeg med at er en veldig sentral del av kulturen for deg?

Knut Storberget: Ja, type ledelse og utøvelse av ledelse er gjerne en viktig del av kulturen i en struktur.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du var inne på kompetanse. På flere områder her har vi sett at den politifaglige kompetansen sto tilbake i forhold til de resolute opptrædere en måtte ha i dette her. Var det med kompetanse for

ledere i politiet på ulike nivåer et tema du arbeidet for å endre? Eller for å si det på en annen måte: Ser du nå at det der virkelig er behov for å endre ting for å få en ledelse som er langt mer tilstrekkelig?

Knut Storberget: Vi jobbet jo med ledelsesspørsmål, og det gjelder både generelt og ikke minst spesielt overfor politiet på forskjellige områder hvor vi ønsket å gi lederne ny kompetanse. Jeg nevnte innledningsvis at man valgte – i det stille, egentlig – å ha egne prosjekter som gikk i politiet knyttet inn mot risikoen for skoleskyting. Det er ett eksempel hvor man trakk inn lederne for å få forståelse for hva dette innebar og kunne innebære hvis det gale skjedde.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Når det gjelder endringer og tiltak, hadde du tre hovedpunkter. Det andre var styring av politiet – fortell litt mer hva som ligger i det. Er noe av det at den faglige kompetansen i Justisdepartementet er blitt for mye svekka da en fikk separasjonen med politidirektøren, som det ble nevnt her tidligere?

Knut Storberget: Ved opprettelsen av Politidirektoratet? Flere har sagt at da ble departementet tappet. Jeg mener det er viktig at man har en sterk departementsavdeling, men samtidig må jeg nok medgi at når det gjelder styring av politiet, er det ikke først og fremst detaljstyring som slår meg. Det som slår meg, er at oppgaveporteføljen er blitt for vid. Det er derfor jeg mener at det var så viktig å få gjort noe opp mot den resultatreformen vi igangsatte. Vi hadde jo også noen prøveballonger ute for å se på om det var mulig å tenke seg at politiet skal slippe å ta i noen saker og ikke i andre. Det er krevende politisk.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok, men mitt spørsmål gikk egentlig på at hvis du har mer erfarne, politifaglig kunnskap i departementet, er evnen til å prioritere og kraftsamle om det som er det viktigste, naturlig nok mye enklere enn dersom du skal betrakte det ad skriftlig vei gitt av andre.

Knut Storberget: For å si det sånn: Min holdning er vel at jeg vil ha mest mulig politifolk ut i gatene og færrest på kontorene, men det er klart at ved noen anledninger er det godt å ha erfaring fra politiooperativ virksomhet også i departementet. I min tid – fram til i fjor – var det det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det tredje punktet ditt var at det var behov for tiltak ikke minst når det gjelder de lokale distriktenes slagkraft. Det har jo kommet fram her på flere områder at lokal kunnskap og lokal kompetanse er helt avgjørende. Lå det i det at du var veldig aktpågivende, og ønsker at departementet er enda mer aktpågivende med tanke på flere folk ute i de ulike politidistriktene, fordi en der er de vesentligste for å løse oppgavene for politiet i en slik kritisk situasjon som vi har opplevd nå?

Knut Storberget: Som jeg sa innledningsvis, mener jeg – og det tror jeg det vanskelig kan være uenighet om politisk – at det å utdanne flere politifolk er et gode. Alle

vi som sitter rundt dette bordet har bestemt akkurat hvor mange vi skal utdanne, og vi er helt like på det svaret. Da er det viktig at vi får sysselsatt dem, og jeg mener at det er viktig at de kommer i alle distrikter – også Oslo.

Så har jeg lyst til å si at når det gjelder politikapasiteten ute, mener jeg at det organisasjonsmessig – derfor igangsatte vi denne resultatreformen – er en jobb å gjøre når det gjelder hvordan politiet er organisert, enten det er lensmannsstrukturen eller distriktsstrukturen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det bringer meg over på det neste spørsmålet: Det Behring Breivik var mest redd for, var naboen, og i forlengelsen av det antagelig den lokale lensmannen. Er det et tankekors for deg?

Knut Storberget: Jeg mener man skal være litt varsom med å tolke ugjerningsmannen på den måten, for slik jeg har erfart det, er det jammen meg tatt forholdsregler ikke bare mot naboen, men også mot politiet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til slutt om helikopterberedskapen: Du refererte til revidert nasjonalbudsjett i 2007. I november 2009 tok Justisdepartementet til orientering den svekkelsen som her kom, som følge av at en måtte prioritere Afghanistan. Hadde ikke departementet andre alternativ for Afghanistan, slik at en kunne opprettholdt beredskapen i Norge?

Møtelederen: Du har syv sekunder til å svare på.

Knut Storberget: Det var jo Forsvarsdepartementet, så det var et annet departement enn oss. Men helt avgjørende har jeg bare lyst til å understreke veldig at når det gjelder transportstøtte for politiet i Norge – uansett hvor vi måtte befinne oss – mener jeg det i veldig stor grad er redningshelikopter man må basere seg på.

Møtelederen: Da er det Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Da skal jeg begynne med litt fakta. Historie er jo også et fag, så jeg skal begynne med et veldig enkelt ja-/nei-spørsmål når det gjelder nødnett. Vedtaket om nødnett og anbudet på nødnett ble gjort i desember 2004. Var du statsråd da?

Knut Storberget: Nei.

Trine Skei Grande (V): Takk for det.

Sjøvold sa at han syns at kulturspørsmål er vanskelig. Er du enig i det? Er det vanskelig å skjønne hva Gjærv-kommisjonen egentlig mener?

Knut Storberget: Jeg syns de kulturutfordringene som Gjærv-kommisjonen reiser, er vanskelige, men det betyr ikke at jeg ikke syns de er viktige.

Trine Skei Grande (V): Både Ruud og Lea bruker uttrykket politiet er «seg selv nok». Det er jo alltid ting som

kan gå galt, sjøl om man har gode planer, sjøl om man har gode kulturer, og sjøl om man har dyktige folk – om de er jurister, politifolk eller lensmenn – men mener du at Justisdepartementet og politiets ledelse tilstrebet åpenhet og ærlighet før Gjærv-kommisjonen la fram sin rapport?

Knut Storberget: Ja, Justisdepartementet var i stor grad for ærlighet og åpenhet og tilstrebet det på mange av politiets områder – jeg nevnte PST i sted.

Men jeg har lyst til å si at jeg ikke ville brukt det begrepet, at politiet er «seg selv nok». Jeg har veldig stor respekt for de polititjenestemennene og -kvinnene som er rundt omkring i Norge, og det siste jeg tenker på når jeg ser den jobben de gjør, er at de er «seg selv nok».

Trine Skei Grande (V): Hvis du skulle karakterisere politiets egevaluering av sin innsats før Gjærv-kommisjonen ble lagt fram, ville du da brukt et annet begrep?

Knut Storberget: Et annet begrep enn «seg selv nok»?

Trine Skei Grande (V): Ja. Hvordan vil du karakterisere den egevalueringen av politiet som skjedde mens du var statsråd?

Knut Storberget: Ja, den gjorde vel ikke det, slik at ...

Trine Skei Grande (V): Men den startet jo da?

Knut Storberget: Jeg er litt usikker på det. Jeg syns det er vanskelig å kommentere den evalueringen, jeg må si at i løpet av det siste året, så ... Det må du nesten spørre den sittende justisministeren om.

Trine Skei Grande (V): Hva gjorde du for å sikre åpenhet, både i politiet og i departementet, mens du var statsråd, etter hendelsen?

Knut Storberget: Etter hendelsen?

Trine Skei Grande (V): Ja.

Knut Storberget: Hva gjorde jeg for å sikre åpenhet? For det første så ...

Trine Skei Grande (V): Det handler jo nettopp om dette med kultur, og du var leder.

Knut Storberget: Det er et veldig viktig spørsmål. Vi hadde mange runder i departementet på dette – veldig vanskelige runder. Vi sto overfor en svært alvorlig straffesak. Politiet hadde sine legitime interesser av både etterforskningsmessig og påtalemessig art. Men det ble tatt flere initiativ, bl.a. fra statsrådets kontor, overfor politidirektøren og også overfor andre for at informasjon skulle komme ut – særlig til de pårørende.

Trine Skei Grande (V): Jeg har også lyst til å spørre litt om forsvar og politi.

Knut Storberget: Kan jeg bare få føye til en ting?

Trine Skei Grande (V): Ja.

Knut Storberget: I den redegjørelsen vi holdt i Stortinget 10. november, ba vi jo spesielt alle politiaktørene om å sende inn sine foreløpige rapporter til oss, og som ble referert i rapporten. Samtidig som vi holdt den redegjørelsen, varslet vi dem om at de rapportene ville bli offentliggjort – nettopp for å være åpen – med den risikoen jeg løp om at fakta kunne bli endret når kommisjonsrapporten kom, fordi noe kunne være feil osv.

Trine Skei Grande (V): Og det ble den jo.

Knut Storberget: Ja.

Trine Skei Grande (V): Forsvar og politi: Ruud sier at politiet må bevisstgjøres på hvilke ressurser som ligger i Forsvaret. Er du enig i at det er svakheten?

Knut Storberget: Ja, han har nok et poeng der, selv om jeg mener at samarbeidet mellom forsvar og politi i løpet av de siste årene faktisk bare har blitt bedre og bedre, heldigvis. Det tror jeg skyldes at man har etablert denne felles analyseenheten mellom E-tjenesten og PST, man har liaisonordninger mellom forsvar og politi, og at man har sett – i en del små og mellomstore kriser – at man drar gode vekslers på hverandre. Men det er helt sikkert mer igjen når det gjelder å se potensialet hos hverandre.

Trine Skei Grande (V): Det funket jo ikke helt optimalt den 22. juli. Det er jo litt forskjell på det å vite hva man har å samarbeide om og det å ikke ville samarbeide. Det ene har med kunnskap å gjøre, det andre har med holdninger å gjøre. Refvik sier at samarbeidet var nært og greit, mens Killengreen sier at det nok har mye å gjøre med holdninger. Hvem er du enig med?

Knut Storberget: Det er vanskelig å si at den ene har feil, men jeg heller nok til ...

Trine Skei Grande (V): Det er litt forskjell på nært og godt og ...

Knut Storberget: Ja da, jeg tror det fortsatt har mye å gjøre med holdninger knyttet til viljen til å ta imot hjelp, og ikke bare av Forsvaret. Vi ser også utfordringer knyttet til det å kunne ta imot hjelp innenfor «sin egen familie» – enten det er over en politidistriktsgrense eller det er f.eks. å kunne bruke politireserven.

Trine Skei Grande (V): Så da er du egentlig mer enig med Killengreen enn med Ruud, som du først sa du var enig med, da du sa at det handler bare om bevisstgjøring, altså om kunnskap om hva man kan bruke.

Knut Storberget: Jeg vil si at det også handler om bevisstgjøring.

Trine Skei Grande (V): Politimestre har stor frihet, sa du. Gjengedal sa for en uke siden at han aldri ble målt på beredskap, men at all fokus hos politikerne lå på kriminalitet. Har Gjengedal misforstått?

Knut Storberget: Jeg hørte tidligere justisminister Odd Einar Dørum kommentere dette i media, og jeg synes det var godt kommentert. Han tok jo nærmest avstand fra det utsagnet, og det vil jeg også gjøre. Jeg er helt enig med den tidligere justisministeren når det gjelder dette med at man ikke diskuterte beredskap med Oslo politidistrikt fra politikernes side: Det siste vi tok opp med Oslo politidistrikt før det smalt 22. juli, var et politisk fattet vedtak om at vi valgte å styrke beredskapstroppen – jeg understreker *beredskapstroppen*, og dette ble tatt opp med Oslo politidistrikt.

Både min forgjenger og undertegnede har jo vært inne bl.a. når det gjelder øvelser som går i Oslo-området, utbyggingen av nødnett – jeg kunne nevnt mange områder hvor Oslo politidistrikt har vært meget sterkt, og godt, inne – så dette er en uttalelse jeg må si jeg synes er merkelig.

Trine Skei Grande (V): Det er noe som kan forvirre oss litt her, og det er ansvaret for oppfølging: Forrige fredag hørte vi, unison, at det var FAD som hadde ansvaret for sikkerhetsprosjektet og for stenging av Grubbe-gata. I stad hørte vi at Østgaard mente det var SMK som hadde ansvaret for oppfølginga. Og flere har uttalt til kommisjonen at ansvaret for sikkerheten er «uklar». Grande Røys sa at hun hadde inntrykk av at SMK eide prosjektet. Mener du det er klart hvem som hadde ansvaret for dette sikkerhetsprosjektet?

Knut Storberget: Det kan hende jeg er en enkel sjel fra landet, men jeg har hele tiden ment at FAD har det ansvaret. Slik er etter mitt skjønn vår konstitusjon oppbygd; vi har våre ansvarsområder. Du kan like det eller ikke, du kan klage på høye gjerder og vanskeligheter med å samarbeide, men jeg har alltid oppfattet det slik at ansvaret har ligget hos FAD. Så kan det være andre som har egne interesser i dette, eller har en egen rolle å spille, men min oppfatning er at det var FAD som hadde det ansvaret.

Trine Skei Grande (V): Jeg er også en forholdsvis enkel sjel fra landet, men det kan altså virke litt uryddig når det er FAD som har ansvaret for prosjektet, SMK som «eier» det – det er litt uklart for meg hva det begrepet betyr – og Justisdepartementet som skulle følge opp FAD, for å bruke ordene til Grande Røys. Du er enig i at det virker litt rotete også fra vår synsvinkel?

Knut Storberget: Når man sier det sånn, er det åpenbart rotete, og da er det jo all grunn til å holde tunga rett i munnen og nettopp holde fast ved at det er ett departement som har gjennomføringsansvaret for dette.

Trine Skei Grande (V): Du har sjøl brukt begrepet «ganske stor detaljstyring». Tidligere statsråd har da forklart hva han legger i den definisjonen. Hvorfor var det

nødvendig? Hvorfor er POD en institusjon som trenger den type styring?

Knut Storberget: Nå har jeg prøvd i dag å avvise at det var en total detaljstyring, men det var noen ...

Trine Skei Grande (V): Vi trenger ikke diskutere det. Men hvorfor var den styringa som du gjorde, nødvendig? Hvorfor må man ligge på det nivået? Kan du forklare det kort?

Knut Storberget: Jeg mener at på de områdene hvor det særlig for oss politisk var viktig at vi fikk en retning på Politidirektoratet – f.eks. det å bygge ut Politihøgskolen, ansette flere politifolk ute, få et IKT-anlegg oppe og gå, ha tiltak inn mot vold som rammer kvinner og barn, bygge nødnett – så syns jeg det var rimelig åpenbart at vi lå så tett på som vi kunne, for å få de resultatene som Stortinget forutsatte når man bl.a. bevilget penger. Og dette var viktig for oss politisk.

Trine Skei Grande (V): Da er det bare 17 sekunder igjen, så jeg rekker ikke noe nytt spørsmål.

Møtelederen: Da har alle partiene fått stilt sine spørsmål innenfor egen tilmålt tid, og vi skal over til en runde med oppklarende spørsmål. Jeg ber om at både utspørrere og svarer er så korte og konkrete som mulig, så vi ikke får lange utredninger.

Da er det først saksordfører Bekkevold, og deretter Kolberg. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Jeg regner med at du, da du overtok som justisminister, fikk informasjon og ble satt inn i dette sikkerhetsprosjektet som POD hadde utarbeidet, og som regjeringen Stoltenberg overtok og skulle følge opp ansvaret for. Jeg regner da med at du også kjenner til sikkerhetsprosjektet og hvor viktig det var, bl.a. dette med stenging av Grubbegata. Da overrasker det meg litt når du sier – og du er jo ærlig – at du ikke opplevde Grubbegata som akutt. Killengreen var jo veldig opptatt av dette som direktør i POD. Hun ble til og med sendt til Oslo kommune for å få dem til å fatte et riktig vedtak.

Kjente du ikke godt nok til de scenarioene som sikkerhetsprosjektet viste til, altså hva som kunne skje hvis noen plasserte en bil foran høyblokka, og en bombe gikk av? Dette er jo en del av sikkerhetsprosjektet og en del av den kunnskapen som POD prøvde å dele. Det overrasker meg litt at du mente at Grubbegata ikke framsto som noe akutt.

Knut Storberget: Jeg må være helt ærlig på det, for hvis det hadde vært sånn at jeg mente at det var akutt, før 22. juli, hadde jeg vel bare måttet instruere politiet om å stenge den gata med en gang. Så jeg hadde ikke det akutte behovet, at nå måtte det stenges, men jeg visste at det var en prosess på gang som ikke bare gikk på Grubbegata, men på hele sikkerhetsprosjektet. Jeg er litt usikker på når jeg ble orientert om det, det var ikke umiddelbart etter

at jeg tiltrådte. Men jeg visste jo selvfølgelig at det var en prosess på det.

Møtelederen: Bekkevold – til oppfølging.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Kjente du i det hele tatt til sikkerhetsprosjektet? Når ble du informert om dette?

Knut Storberget: Det er jeg også blitt spurt om av kommisjonen, mener jeg. Jeg har svart til kommisjonen at Hans Olav Østgaard har helt rett når han beskriver den brevvekslinga som bl.a. var i 2008, og som vel avstedkom en rapport som gikk rett i arkivet. Han beskriver i sin høringsuttalelse at han ikke ville orientere politisk ledelse på det nåværende stadium.

Så mener jeg at i løpet av 2008 eller 2009 ble dette spørsmålet tatt opp på et morgenmøte i Justisdepartementet. Men jeg må ta forbehold om årstall når det gjelder dette.

Møtelederen: Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv. – Kolberg.

Martin Kolberg (A): Bare sånn at det skal bli orden for protokollen: Vi snakker om to ting. Vi snakker om sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet. FADs ansvar knytter seg til sikringsprosjektet i regjeringskvartalet, slik at vi bare har det klart for oss.

Det jeg har lyst til å spørre om, er knyttet til resultatoppnåelsen i Politidirektoratet, fordi forholdet mellom departementet og direktoratet er et så sentralt tema. Hva er din karakteristikk av resultatoppnåelsen til Politidirektoratet?

Knut Storberget: Vi ble veldig tilfredse da vi så at de måltallene vi hadde, knyttet til kriminalitet, gikk i riktig retning i 2009 og 2010, særlig nedgangen i vinningskriminalitet. Det betyr mye for mengdekriminaliteten. Men jeg skal ikke legge skjul på at vi samtidig diskuterte om det var riktige mål å ha, og det skulle vi ha med oss inn i resultatreformarbeidet. For det er veldig mye tall og mye målstyring: antall straffesaker, oppklaringsprosent, anmeldelsesprosent osv.

Men da vi også så hvordan politiet valgte å gripe inn i voldssakene, vold mot kvinner og barn og voldtekt, så vi på de områdene en betydelig økning i antall anmeldelser – som vi tolket som et positivt trekk, fordi flere faktisk sa fra oppi all elendigheten.

Så vi opplevde et direktorat og et politi som i veldig stor grad leverte på mange fronter, men som hadde utfordringer.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter er det Foss.

Jeg vil følge opp dette med sikringsprosjektet, for det er ingen tvil om at FAD hadde gjennomføringsansvar, og det er du veldig tydelig på selv. Men det er vel heller ingen tvil om at Justisdepartementet har et tilsynsansvar overfor de andre departementene i sikkerhetsspørsmål. Det forhold

det syntes jeg Ruud var veldig avslappet til da han var inne til kontrollhøring i stad, og jeg syntes han var veldig avslappet med hensyn til det da han forklarte seg for Bech Gjorv.

Deler du hans avslappede forhold til departementets tilsynsansvar overfor bl.a. FAD, tilknyttet sikringsprosjektet?

Knut Storberget: For å si det sånn: Jeg mener at det er ingen grunn til å være avslappet når det gjelder det tilsynsansvaret. Jeg var inne på det i sted. Vi fikk en kritikk av Riksrevisjonen på at man ikke fulgte opp tilsynsansvaret sitt skikkelig. Vi hadde en bred diskusjon i departementet om hva vi måtte gjøre for å skjerpe inn det tilsynsansvaret. Det er en oppgave også regjeringa nå jobber med, og jeg tror man må gå videre og se på om man eventuelt må ha mulige sanksjoner for å kunne få gjennomført tiltak ute i departementsverdenen.

Møtelederen: Så du er enig i at Justisdepartementet burde vært mer aktiv overfor FAD når det gjelder tilsyn på det området?

Knut Storberget: Når det gjelder FAD, kan jeg bare svare for det jeg vet. Når det gjelder tilsynet med FAD, hvor jeg tror bl.a. dette inngikk, var det til egen behandling hos oss, og jeg mener det helt klart ble tatt opp med FAD, i hvert fall det generelle tilsynet med FAD, at man der måtte se hen til de punktene som DSB hadde kartlagt.

Møtelederen: Da er det Foss, deretter Langeland. – Foss.

Per-Kristian Foss (H): Det er bare to korte spørsmål. Nektet du noen gang Killengreen å bruke penger på IKT i politiet før 2009, til tross for hennes klare anbefalinger?

Knut Storberget: Vi tillot at Ingelin Killengreen og Politidirektoratet brukte henimot 200 mill. kr på IKT i løpet av 2009, og siden vokste det beløpet. Men det er klart at man alltid har diskusjoner og også andre krav, som gjør det vanskelig å bruke enda mer. Vi var også veldig opptatt av at man skulle ansette politihøgskolestudentene.

Per-Kristian Foss (H): Det er greit.

Møtelederen: Foss – til oppfølging.

Per-Kristian Foss (H): Mitt andre spørsmål, bare. Du brukte tidligere i høringen uttrykket «en kioskvelter», og inntrykket var at du var opptatt av nettopp den type ting: populære tiltak som om ikke veltet kiosker, så iallfall interesserte publikum. Mener du at beredskap og IKT-investeringer var slike kioskveltere?

Knut Storberget: Da jeg brukte begrepet «kioskvelter», må jeg bare for rettferdighetens skyld få lov til å si at vi hadde flere prosjekter i vår portefølje som ikke var noen kioskvelter. Så vi satser også på det. Men IKT og

det man i større grad kan si er knyttet til drift av politiet, har aldri vært av særlig offentlig interesse før i løpet av 2010.

Men jeg mener at flere av de prosjektene vi hadde, som kostet mye penger, og som vi valgte å satse mye politikk på, var nettopp ingen kioskvelter. Så vi lot oss ikke bare styre av hva som vakte oppmerksomhet.

Møtelederen: Langeland, deretter Lundteigen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Målesystem for resultat, styring osv. som er i bruk, fører til ei byråkratisering som gjør at ein kanskje må bruke større ressursar på statistikk enn på å vera ute på gatene. På spørsmål frå meg til DSB-leiar Jon A. Lea om det er blitt for mykje teljing og måling, svara han:

«Det er i hvert fall nok måling og telling. Jeg synes at det snart går over alle grenser når det gjelder måling og telling – ja.»

Korleis kommenterer du det, Storberget?

Knut Storberget: Justissektoren har mye måling. Men samtidig vil jeg nok til en viss grad forsvare en god del av den målinga, for den gir oss beslutningstagere en ganske god indikasjon på hvor landet ligger, f.eks. på hvor raskt en straffesak går. Det syns jeg er en viktig måleparameter for rettssikkerhet, for straffeutmålingsnivå.

Men jeg vil alltid være åpen for at man må tørre å diskutere måleparameterne. Og da vi initierte denne resultatreformen, så var det bl.a. for å se om vi hadde riktige måleparametere. Hvordan måler vi forebygging? Hvordan måler vi beredskap? Og hvis det er sånn at man i det ene øyeblikket sier at politiet har for mye som de blir målt på, men for lite de blir målt på når det gjelder beredskap, så ser vi jo med en gang det politiske dilemmaet.

Men det er en viktig diskusjon.

Møtelederen: Lundteigen, deretter Skei Grande.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Alle som har erfart på kroppen god eller dårlig ledelse, vet hvordan det gir helt forskjellige resultater, sjøl om en har samme ressursmengde til disposisjon. Dårlig ledelse gir dårlig resultat, dårlig effektivitet. Og god ledelse, som også kan faget, får jo fram det beste i de medarbeiderne en har. Og det bringer meg over til spørsmålet ledelse og kultur. Ut fra det du har sagt nå, er det noe som er viktigere for å endre kulturen enn å ha fokus på ledelse, altså evnen til å lede på faglig sterke premisser, når en ser hvordan det har fungert i denne situasjonen?

Møtelederen: Storberget.

Knut Storberget: Jeg syns det er vanskelig å svare på det spørsmålet – om det er noe som er viktigere enn ledelse for å forandre en kultur. Jeg tror bare jeg får si at jeg oppfatter at ledelse er svært viktig når det gjelder spørsmålet om kultur innad i en struktur, men ikke det alene.

Møtelederen: Trine Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg har lyst til å stille et spørsmål om Grubbegata. Killengreen var jo veldig engasjert i dette, og vi fikk nærmest en følelse av at rikets sikkerhet lå i byutviklingskomiteen i Oslo kommune. Så sa du tidligere her at hvis du hadde fått vite om dette, hadde du kunnet instruere politiet til å stenge gata – hvis det var så viktig. Er du ikke egentlig litt irritert over at du ikke fikk høre om det?

Møtelederen: Storberget.

Knut Storberget: Bare for å presisere det, så det ikke blir galt: Hvis jeg hadde fått vite at det var noe akutt, en akutt trussel, en terrortrussel, som gjorde det nødvendig, måtte man gjort noen grep. Da regner jeg med at politiet også hadde gjort det. Men jeg forsto politiet dit hen at så ikke var tilfellet.

Det er lett – hadde jeg nær sagt – i ettertid å sitte og konkludere på hva man selv burde og skulle ha gjort. Det kan også være enkelt å konkludere på hva man ville ha gjort hvis man hadde visst. I dag syns jeg det er ganske uinteressant – for egen del.

Møtelederen: Tiden for oppklarende spørsmål var ute for en stund siden, men vi har én spørrer til på talerlisten. Hvis Nybakk klarer å være rask, tar vi det også. Vær så god, Nybakk.

Marit Nybakk (A): Det spørs, det, leder.

Killengreen har ikke bare vært opptatt av forholdet mellom Politidirektoratet og departementet; hun har også vært opptatt av hvilken rolle direktoratet skulle ha. Blant annet har hun gitt uttrykk for at politiet hadde kunnet fungere bedre hvis direktoratet kunne overprøve politimestrene og faktisk gripe inn i – eller gå inn i – operative spørsmål. Deler du den oppfatningen?

Møtelederen: Storberget.

Knut Storberget: Jeg er en veldig stor tilhenger av det prinsippet som ligger til grunn for alt norsk beredskapsarbeid, nemlig ansvar, likhet og nærhet, og vi har mye å tjene på det. Men samtidig er det i noen alvorlige situasjoner behov for ekstra koordinering, særlig for å kunne trekke inn over distriktsgrensene. Da kan det være nødvendig for et politidirektorat å instruere. Så stort sett bør politimestrene kunne håndtere de fleste situasjoner, men man bør ha anledning til å overstyre ved alvorlige situasjoner.

Møtelederen: Takk for det.

Da er komiteens utspørring over, og vi er kommet dit hen at du kan gi en kort oppsummering på inntil 5 minutter hvis du ønsker det. Da kan du eventuelt svare på enkelte spørsmål som har vært stilt, som du ikke har fått svart på – uten at jeg skal lede deg i retning av noe.

Du har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Storberget.

Knut Storberget: Var det 5 minutter?

Møtelederen: Ja.

Knut Storberget: Leder: Jeg har bare lyst til å takke for å ha fått komme. Det gjorde godt. Jeg syns det har vært nyttige spørsmålsrunder, og jeg tror dere er inne på noe.

Jeg har lyst til å si at man i justissektoren og i beredskapspolitikken står framfor store utfordringer. Jeg håper at den diskusjonen som nå skal gå framover, etter at dere er ferdige med deres arbeid med å skue bakover, i mindre grad handler om å peke på hverandre, og at man i større grad spør seg sjøl: Hva er det jeg kan gjøre?

Innledningsvis var jeg klar og tydelig på at jeg tar ansvar, og jeg har tenkt mye hjemme og andre steder på hva det ligger i det å ta ansvar. Jeg fikk også spørsmål om det. For meg har svaret i veldig stor grad vært fortsatt å kunne bidra inn for å skape nødvendig endring der hvor vi ser det er behov for endring, men også å anstrenge seg sjøl til det ytterste og spørre seg: Hva kunne jeg sjøl gjort annerledes? Det er først når man får svar på de spørsmålene, at ansvaret kommer. Takk.

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av komiteen takke for de bidragene som du har gitt under denne kontrollhøringen. Vi skal ta med oss det inn i vårt videre arbeid.

Vi skal nå ha en pause i kontrollhøringen frem til kl. 13.10.

Høringen ble avbrutt kl. 12.35.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.11.

Høring med statsråd Grete Faremo, Justis- og beredskapsdepartementet

Møtelederen: Da er vi klare til å starte kontrollhøringen igjen. Det roer seg rundt oss. Det er bra.

Da vil jeg få lov til å ønske velkommen til justis- og beredskapsminister Grete Faremo. Velkommen hit. Du har med deg Tor Saglie som er departementsråd, og Thor Arne Aass som er ekspedisjonssjef i politiavdelingen, som bisittere. Velkommen også til dere.

Jeg skal kort gjenta noen formaliteter: Det er viktig å svare så kort og konsist som mulig, og det er viktig å passe på taletiden. Vi har en rød lampe her som hjelper oss med det. Den lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og den stopper når tiden er ute. Det er viktig å huske å slå av og på mikrofonene, slik at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Vi har lagt opp til at justis- og beredskapsministeren kan ha en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god, Grete Faremo.

Statsråd Grete Faremo: Ærede komité. Jeg vil takke for anledningen til å stille til høring her i dag. Vi er alle

tjent med en mest mulig åpen diskusjon om hva som skal til for å bedre de delene av beredskapene som ikke fungerte godt nok 22. juli i fjor.

En rekke av spørsmålene komiteen har stilt meg i brev form, dreier seg om hendelsene 22. juli og mine vurderinger av dem. I mine svar på disse viser jeg som regel til 22. juli-kommisjonens rapport. Det gjør jeg av to grunner.

Jeg var forsvarsminister 22. juli 2011 og kan vanskelig beskrive hendelsene og handlingene den dagen fra justisministerens perspektiv.

Jeg ser heller ikke grunnlag for å overprøve kommisjonens grundige gjennomgang av de faktiske forhold og dens vurderinger av hendelsene den dagen.

Jeg legger kommisjonens rapport til grunn for det videre arbeidet med beredskapen. Det betyr at jeg aksepterer kommisjonens framstilling og premissene for dens anbefalinger.

Jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister 11. november i fjor. Jeg ga umiddelbart en arbeidsgruppe i oppdrag å gå igjennom departementets strukturer og arbeidsprosesser på beredkapsområdet.

Gruppen leverte sine anbefalinger 31. januar, og det resulterte bl.a. i at vi etablerte et døgnbemannet, sivilt situasjonscenter i departementet, lagt til krisestøtteenheten. Det bidrar til en bedre forståelse og analyse av kriser og styrker krisehåndteringsevnen.

Vi fastsatte også en instruks som tydeliggjorde Justis- og beredskapsdepartementets ansvar for å samordne og være en pådriver for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.

I juni la vi fram en samfunnssikkerhetsmelding. Samvirkeprinsippet som ligger til grunn for organiseringen av norsk redningstjeneste, ble presentert som et nytt fjerde prinsipp for hele den norske beredskap og krisehåndtering. Ved siden av prinsippene om nærhet, likhet og ansvar skal det sikre bedre samhandling på tvers av sektorer både i det forebyggende arbeidet og i håndteringen av de faktiske krisene. Jeg har merket meg at kommisjonen i sin rapport oppfatter dette som et godt initiativ.

Kommisjonen mener at lærdommene etter 22. juli i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg. Den viktigste anbefalingen er at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk må arbeide med:

- «å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til
- risikoerkjennelse
- gjennomføringsevne
- samhandling
- IKT-utnyttelse og
- resultatorientert lederskap».

Oppfølgingen av kommisjonens viktigste anbefaling er én av mine hovedoppgaver. Justis- og beredskapsdepartementet skal ta et større lederansvar og må samtidig endre vår måte å lede på. Vi har lagt den politiske styringen av politiet på et mer overordnet, strategisk nivå. Vi skal ha færre, klarere mål og tydeligere krav til resultater. Vi vil

legge de første premissene for et slikt styringsregime i tildelingsbrevene neste år.

Regjeringen har dessuten nedsatt en arbeidsgruppe som skal gjennomføre en politianalyse innen juni neste år – en faglig analyse av hvilke funksjoner politiet skal ha. Den skal legge grunnlaget for en langsiktig plan for politiet. Hvordan vi styrer og organiserer politiet, blir sentrale spørsmål i analysen. Det blir også grepene som politidirektør Odd Reidar Humlegård etterlyser: strukturendringer for å få mer robuste enheter i norsk politi – med operasjonssentraler som kan håndtere både de hverdagslige utfordringene og de store hendelsene.

Politiledelsen må, slik tidligere politidirektør Øystein Mæland formulerte det, gis handlingsrom til å lede. Dette handlingsrommet må brukes systematisk. Humlegård gjør nettopp det når han har etablert et endringsprogram i Politidirektoratet som tar opp i seg kommisjonens anbefalinger. Representanter fra de ansattes organisasjoner deltar i styringsgruppen for endringsprogrammet. Slik viser hele politietaten en vilje til å ta ansvar. Politidirektøren har også tatt strukturelle grep ved å etablere egne avdelinger og dermed tydeligere ansvar for beredskap og IKT.

For å kunne erkjenne risiko trenger vi gode analyser. Vi får i dag tre ulike trusselvurderinger – fra PST, E-tjenesten og NSM. Den felles analyseenheten i PST og E-tjenesten skal videreutvikles. Neste år skal det utarbeides en felles og åpen trusselvurdering basert på analyser og vurderinger fra de tre tjenestene.

DSB vil fortsatt utarbeide et årlig nasjonalt risikobilde som på en egnet måte reflekterer trusselvurderingen.

Kommisjonsleder Alexandra Bech Gjørsv sa til komiteen at hun er

«utålmodig etter å se tydelige tegn på endringsvilje og faktiske konkrete utviklingsplaner».

Jeg mener at eksemplene jeg har nevnt, viser at arbeidet med konkrete endringer er godt i gang. Samtidig kan vi ikke ha noen illusjoner om at endringene knyttet til kultur, ledelse, risikoerkjennelse og samordning kan gjennomføres over natten. En jobb må gjøres, og det er en stor jobb. Det tar tid å lede endringsprosesser.

Derfor kan jeg ikke annet enn å erkjenne at mye av det som ikke var godt nok 22. juli, ennå ikke er godt nok.

For eksempel er det min klare målsetting at politihelikopteret skal ha døgnkontinuerlig drift. Det er ikke på plass. Det har tatt lang tid å ansette og trene opp personell. Og det er mye nedetid – både av personellmessige, tekniske og ikke minst værmessige grunner. Jeg har innført krav om ukentlig rapportering fra Politidirektoratet om nedetid og antall utførte oppdrag.

Vi har fremdeles det samme pc-baserte systemet for riksalarm i politiet som vi hadde 22. juli. Systemet er forbedret, og det øves ukentlig for å sikre at politidistriktene responderer riktig. En ny løsning basert på en mer moderne teknologi vil ifølge Politidirektoratet være operativ og implementert først i løpet av 1. kvartal 2013.

Øvelsene som er gjennomført denne høsten, har også avdekket svakheter. Under Øvelse Tyr fungerte det operative samarbeidet mellom beredskapstroppen og Forsvarets spesialkommando godt. Men ledelsesnivåene var ikke

godt nok trent på å fatte gode og raske beslutninger. Noe liknende så vi også ved en reell hendelse 2. oktober da Oslo politidistrikt ba om håndhevelsesbistand fra Forsvaret. Jeg har derfor tatt et initiativ for å klargjøre hvilken informasjon en bistandsanmodning skal inneholde, og hvordan anmodningen skal håndteres for å sikre raskest mulig behandling på ledelsesnivå. Vi må ha klare rutiner, og disse må øves.

Dette er eksempler på svakheter ved vår beredskap, og vi har identifisert konkrete tiltak for å rette opp disse svakhetene. Bare slik kan vi gjøre beredskapen bedre.

Norges beredskap er mitt konstitusjonelle ansvar. Jeg er trygg på at vi nå har på plass gode formelle rammer for å sikre kommandolinjene og bedre samhandling blant alle aktørene med beredskapsansvar. Jeg er trygg på at vi har satt i gang gode prosesser for å gjennomføre endringer i kultur og holdninger. Vi skal også forsterke beredskapen med nye ressurser.

Beredskap er et kollektivt ansvar. Ledere i forvaltningen og nødetatene opptrer på fullmakt fra statsråden. Jeg forventer at ledere på alle nivåer fyller sine lederroller og tar sitt beredskapsansvar med de ressursene de har til rådighet. Kommisjonen slår fast at det ikke var knapphet på ressurser som var utslagsgivende den 22. juli. Derfor er det helt avgjørende at vi gjennomfører de anbefalte endringene knyttet til ledelse og kultur.

Regjeringen arbeider nå med en melding til Stortinget om oppfølgingen av 22. juli-kommisjonens rapport. Meldingen legges fram i første kvartal neste år og vil inneholde regjeringens respons på kommisjonens anbefalinger. Ved å behandle den og samfunnssikkerhetsmeldingen parallelt inviteres Stortinget til å legge premissene for det langsiktige arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring, og det er først saksordfører Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 15 minutter til disposisjon. Jeg presiserer at utspørrer styrer sin tid uten innblanding fra komitélederen. Vær så god, Bekkevold.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, og takk for innledningen.

Regjeringens sikkerhetsutvalg ble ikke satt på grunn av tidsmessige hensyn. Hva var årsaken til det?

Statsråd Grete Faremo: Som forsvarsminister ble jeg innkalt til møte hos statsministeren i hans bolig 22. juli 2011 om kvelden. Slik jeg fikk det presentert, var det de berørte statsrådene som ble bedt om å møte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Også du tok kontakt med Politidirektoratet. En snau time etter at bomben gikk av her i Oslo slo det deg – har jeg lest meg til – at POD hadde en veldig fersk sjef – Mæland ble jo ansatt 21. juni – og derfor sendte du politidirektøren en SMS med beskjeden: Husk at Forsvaret har mye å dra på – underforstått at politiet kunne påregne støtte fra Forsvaret hvis det var behov for det.

Hva er årsaken til at du valgte å sende en tekstmelding, og forsikret du deg om at den tekstmeldingen kom fram til Mæland?

Statsråd Grete Faremo: Etter at bomben var gått av, gikk det ganske kort tid før jeg hadde en samtale med fungerende departementsråd i Forsvarsdepartementet og ba om at vi la oss frampå med det vi hadde. Jeg mener å huske at det var noen minutter over kl. 18 at jeg også kom på å sende denne SMS-en til politidirektøren. Jeg fikk ikke noe svar tilbake og gjorde ikke ytterligere anstrengelser for å forsikre meg om at SMS-en nådde fram. Men jeg var jo klar over at det også var kontakt mellom de ulike etatene på ulike nivåer.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Reflekterte du 22. juli, og for så vidt også dagene etter, på tidspunktet, altså for hvorfor politiet ikke ba om håndhevelsesbistand tidlige- re – har du gjort deg noen refleksjoner rundt det?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har først og fremst vært opptatt av å få fram, slik det framgår av den redegjørelsen jeg holdt 10. november i fjor som forsvarsminister, de konkrete tidspunktene for når de formelle skriftlige anmodningene kom, når de uformelt også ble presentert muntlig, og tidspunktene for den uformelle kontakten. For øvrig synes jeg ikke det er enkelt å spekulere i hvilke tanker man hadde på justissiden den dagen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): En velfungerende E-tjeneste har vært viktig for deg. Hvordan fungerte samarbeidet mellom PST og E-tjenesten, slik du ser det?

Statsråd Grete Faremo: Jeg opplevde at det var et godt samarbeid. Det var gjensidig respekt og også behov for hverandre. Den 22. juli var det raskt kontakt mellom de to tjenestene. Senere var det også klart at PSTs kompetanse og kapasitet ble utfordret på en slik måte at vi også avsto en del årsverk til PST fra E-tjenesten.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Gjørv-kommisjonen viser til at PST i 2007 advarte RSU om at slik de vurderer det, var det mer enn 50 pst. sannsynlighet for at vi ville oppleve et alvorlig terroranslag i Norge i løpet av de neste tre–fem år. De spurte deg om du var kjent med dette. Nå kom du inn i regjeringen i 2009, og du sier også at du ikke var kjent med det. Hva er årsaken til at du ikke var kjent med dette – fikk du ikke denne informasjonen?

Statsråd Grete Faremo: Som forsvarsminister hadde jeg ansvaret for E-tjenesten, og deres oppgave ligger jo på å sikre norske interesser utenfor Norges grenser, så jeg synes ikke at det ville vært naturlig at jeg hadde blitt orientert i slik detalj om forhold fra E-tjenesten som lå flere år tilbake i tiden.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du er jo justis- og beredskapsminister i dag, og jeg håper det er greit at jeg også stiller spørsmål til deg angående den rollen du har i dag.

I redegjørelsen din 28. august i Stortinget sier du at det er grunnleggende endringer som må til i holdninger, lederskap og kultur, og disse kan ikke vedtas, de må utvikles over tid, men vi må starte nå – det var det du sa i din redegjørelse – og vi må begynne på toppen hos oss selv. Hva er årsaken til, og dette går jo på ledelse og kultur, at Mæland måtte gå?

Statsråd Grete Faremo: Han valgte selv å fratre, og gjorde en vurdering – legger jeg til grunn – av den situasjonen som oppsto den famøse torsdagen etter at rapporten fra Gjærv-kommisjonen hadde kommet mandagen før. Torsdagen fikk jeg uventet en rekke spørsmål fra pressen om mitt habilitetsforhold til Mæland. I lys av den alvorlige rapporten som hadde kommet på mandagen, fant jeg det naturlig å be om en vurdering fra Lovavdelingen på habilitetsforholdet. Resultatet av den vurderingen er kjent: Jeg ble vurdert å være habil, men nært opptil inhabil i avgjørende spørsmål som gjaldt hans tilsetningsforhold. I lys av det så jeg ingen annen mulighet enn å erklære meg inhabil.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du sier at Mæland trakk seg, og det er for så vidt riktig, men han må jo ha følt at han ikke hadde noen særlig tillit, siden han valgte det.

Har regjeringen begynt å jobbe med eller endret lederstil i lys av rapporten?

Statsråd Grete Faremo: Det er gjort en rekke grep for å sikre fokus på lederskap, kultur, holdninger og samhandling, som er de hovedområdene Gjærv-kommisjonen peker på. Det er iverksatt et stort endringsprogram i departementet. Det er også et endringsprogram på gang i direktoratet og PST. En rekke strakstiltak er det redegjort for i samfunnssikkerhetsmeldingen, og så vet vi likevel at denne typen prosesser må være både kontinuerlig og sterke, ikke minst ved oppstart. Så det er en rekke ting som er iverksatt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Kommisjonsrapporten påpeker også at politiet burde ha øvd mer. Hvordan sikrer justisministeren seg at politiet har ressurser nok til samtidig å kunne øve mer? Vi har fått informasjon om at en vanlig politibetjent øver ca. 40 timer i året, og det vi investerer i en politibetjent er også de tjenestene man får ut i andre enden. 40 timer er ganske lite. Sett litt i lys av den debatten som har vært rundt bevæpnet politi, som kan bli en realitet, hvordan sikrer man seg at politiet får nok tid til å øve? Og burde man øvd annerledes enn det man gjør i dag?

Statsråd Grete Faremo: Det var mange spørsmål i ett. For det første er ansvaret politiet har, et ansvar for både beredskap, forebygging og straffesaksbehandling. Det å sikre at man balanserer de ulike oppgavene, er viktig. I det å sikre god beredskap ligger det flere ting: lederskap, kommunikasjon, det ligger et ansvar for å sikre bemanning, og at funksjonene er bemannet med riktig kompetanse. Opp-læring er selvsagt viktig, og å sikre at kompetansen er god på de ulike nivåene.

Politidirektoratet har allerede iverksatt økt utdanningskapasitet for de såkalte UEH-mannskapene. Det ligger en plikt på alle distriktene å ha minst ett UEH-lag, og det å sikre at vi også i fremtiden har godt skolert personell på de ulike postene også i denne operative funksjonen, som jeg forstår at du er opptatt av, er viktig.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men synes du 40 timer er nok?

Statsråd Grete Faremo: Dette er et av de temaene som vi vil komme tilbake til, og som vi også skal ha en grundig runde på med Politidirektoratet og i den kommende politianalysen. Vi trenger et godt faglig grunnlag for å stake ut veien videre for politiet også når det gjelder denne delen av ansvarsområdet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du snakker om mål og resultater i redegjørelsen. Killengreen med flere har påpekt i høringer at det har vært altfor mange resultatmål som skal oppnås, og at beredskap ikke er blitt målt. Hva er årsaken til det, og hvordan har Justisdepartementet tenkt å måle bidrag i beredskapsarbeidet?

Statsråd Grete Faremo: Som jeg allerede har sagt, ønsker jeg klare mål og krav til resultater, og vi legger etatsstyringen på et overordnet strategisk nivå. Etatsstyringen er helt sentral både for å oppnå gode resultater og bli enige om utforming av mål. Vi har regelmessige møter og rapportering, og er det avvik i forhold til de mål som er satt, forventer jeg også at direktoratet kommer opp med forslag til korrigerende tiltak.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): En ting som jeg har tenkt litt på, særlig gjennom disse høringene, er at ansvaret for sikkerhet og beredskap jo er spredt – ikke bare på ulike departementer, men også mellom mange forskjellige direktorater. Kan denne spredningen av ansvar for et så viktig område være med på å gjøre at man får litt mindre fokus på det, rett og slett fordi det er så spredt?

Statsråd Grete Faremo: Prinsippene for beredskap er kjent, og det tør derfor også være kjent for den enkelte statsråd at de har konstitusjonelt ansvar for beredskap innenfor sitt område. Justisdepartementet har et særskilt samordningsansvar. Det er laget en ny kongelig resolusjon for dette, som kom sist sommer, og i den samordningsrollen er det viktig for oss å sikre at det er klare prioriteringer i beredskapsarbeidet i de enkelte departementene, at det også er klare mål for dette beredskapsarbeidet, og ikke minst at det også har lederoppmerksomhet.

Vi skal føre tilsyn. Det tidligere systemtilsynet er utvidet til også å være et tilsyn for å påse at tiltak er gjennomført. Vi skal også rapportere til Stortinget. Det skal vi gjøre årlig gjennom de årlige budsjettproposisjonene. Vi vil allerede i den kommende meldingen rapportere fra de innspill vi fikk fra alle departementene 1. oktober i år, på bakgrunn av det initiativet som statsministeren tok tidligere.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg har et litt stort spørsmål igjen. Jeg skal ta det under oppfølgingen, for jeg ser at tiden min nå dessverre renner ut. Jeg får heller komme tilbake til det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Det er Martin Kolberg, som eventuelt deler sin tid med Jette F. Christensen. Vær så god, Kolberg.

Martin Kolberg (A): Justisminister, du har i din reddegjørelse til oss nå og i dine brev til oss understreket veldig sterkt at du stiller deg bak kommisjonens konklusjoner, for å si det slik. Du legger dem «til grunn» er det uttrykket du bruker. På det grunnlaget spør jeg deg: Hva er din vurdering av situasjonen i Justis- og beredskapsdepartementet og underliggende etater da du tiltrådte som justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Jeg fikk et klart mandat fra statsministeren om å bedre beredskapen da jeg tiltrådte den 11. november i fjor, og tok derfor umiddelbart initiativ til å nedsette en egen gruppe som gikk igjennom hvordan beredskapsarbeidet og prosessene i departementet var organisert. Med det utgangspunktet jobbet vi fram en del umiddelbare forbedringstiltak. Senere har rapporten kommet og for så vidt bekreftet at vi var på rett vei på en del punkter, og den ga også veldig god veiledning og rådgivning om hvordan vi skulle ta dette arbeidet videre.

Det må ikke tas som bekreftelse på at det ikke er gjort mye godt arbeid i både departementet og underliggende etater tidligere, at behovet for lederfokus som ble annonsert allerede ved opprettelsen av Justis- og beredskapsdepartementet den 11. november i fjor, kanskje derfor er ytterligere understreket.

Martin Kolberg (A): Er dette slik å forstå at vi er bedre rustet nå enn vi var 22. juli?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg mener vi er det. Vi er likevel på ingen måte i mål. Nå mener jeg beredskapsarbeid er en kontinuerlig prosess – lederskap likeså – og med de endringene som allerede er annonsert, er det bare å legge til grunn at dette er prosesser som tar tid.

Martin Kolberg (A): Jeg for min del – og jeg tror det gjelder hele komiteen, men jeg får snakke på egne vegne – har gjennom disse dagene denne veldig alvorlige høringen har funnet sted, latt meg frustrere over uklare svar fra en del av dem som har vært her. Det tror jeg gjenspeiler seg i at de har en uklar rolleforståelse av sin funksjon. Jeg tror i alle fall det er slik. Jeg vet ikke, men jeg sier at jeg tror det, for det er vanskelig å forstå det på annen måte.

Hva kan du som vår nåværende justis- og beredskapsminister gjøre med dette, og hva er din kommentar til eventuelt påstanden om at det er veldig uklare og til dels unnvikende svar vi har fått på sentrale spørsmål?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tar utgangspunkt i mitt konstitusjonelle ansvar, at etatsledere som rapporterer til Justisdepartementet, opptre på min fullmakt, og også at

jeg må ha en forventning til at ansvarlige ledere på alle nivåer må fylle rollene sine.

I det daglige har jeg et mantra: Jeg vil ha klart ansvar, klare roller, klar oppgaveløsning – det er bare da man kan ha forhåpning om at det også fungerer i kriser. Og for å kunne fungere i kriser, må man ha øvd. Det er også noe av bakgrunnen for at det er stort fokus på øvelse, øvelsesnivå som Bekkevold også var inne på, og vi skal også drøfte og komme tilbake til spørsmål om responstid i den kommende meldingen første kvartal neste år.

Martin Kolberg (A): Jeg har et spørsmål til Aass, hvis statsråden tillater det, og gjerne med statsrådets kommentar også. Dere har sikkert fulgt høringene alle dager, også i dag. Det gjelder dette spørsmålet om detaljstyring av Politidirektoratet. Det skaper forvirring i det politiske miljøet at den ene sier det ene og den andre sier det andre, for å si det rett ut. Hva er Aass' kommentar til dette nå når du er blitt sjef for denne avdelingen?

Statsråd Grete Faremo: Aass må gjerne svare på spørsmålet. Jeg har gitt uttrykk for hva min ambisjon er, nemlig tydelige, færre mål og desto sterkere krav også til resultat.

Thor Arne Aass: Vi har fått et veldig tydelig oppdrag fra statsråden, at det tildelingsbrevet som skal utformes nå, og som skal gjelde for neste år, skal ha en klar vinkling, en spissing, langt færre mål og tydeligere mål. Det er det oppdraget vi jobber ut fra.

Martin Kolberg (A): Så denne forvirringen – jeg får tillate meg å bruke det uttrykket – som har blitt presentert for oss på dette punktet, skal vi nå greie å få slutt på? Det er Aass jeg gjerne vil spørre om dette.

Thor Arne Aass: Det er vanskelig for meg å garantere grad av forvirring i fremtiden. Siktemålet vårt er selvfølgelig at vi skal få fram en klar styringsprofil, tydelige mål, men så er det også slik at politiet disponerer store midler. Det er klart at i en viss grad må en også gi tydelige føringer for hvordan de ressursene skal benyttes og hva departementet forventer å få ut av de ressursene som stilles til disposisjon for direktoratet.

Martin Kolberg (A): Dette spørsmålet er altså stilt på bakgrunn av at jeg vil gå tilbake til justis- og beredskapsministeren og spørre om hvilken ambisjon, eller hvordan tenker hun seg at hun på en effektiv måte skal greie å få iverksatt de vedtak som Stortinget gjør når det gjelder politi- og beredskapsarbeidet?

Statsråd Grete Faremo: Dette vil jo være med utgangspunkt nettopp i de prioriteringer som gjøres av regjering og storting, som framkommer først og fremst i budsjettvedtak og i de lover og regler som gjelder for sektoren. Det er viktig å etablere en god etatsstyring, hvor vi sikrer at det er tydelige mål og krav til resultater som gjør det mulig å oppfylle de vedtak som er fattet. Når det gjelder selve oppgaveløsningen, vil det være stor grad av frihet i poli-

tidstriktene – selvsagt også når det gjelder utformingen under PODs ledelse.

Jette F. Christensen (A): Takk skal du ha.

Spørsmålet mitt går til justis- og beredskapsministeren. Kommisjonen avdekte at politiet ikkje alltid nødvendigvis er til stades på dei tidspunkta dei trengst mest. Er det noko du som justisminister kan akseptere?

Statsråd Grete Faremo: Optimal ressursbruk er helt sentralt. Når vi drar i gang en politianalyse, er det for å få belyst en rekke spørsmål, også dette, for å kunne få et godt faggrunnlag når vi skal ta den politiske diskusjonen om prioriteringene. Så har jeg lyst til å understreke at politiet har et bredt ansvarsområde, og vi må sikre gode løsninger på de ulike oppgavene som ligger til politi- og lensmannsetaten.

Jette F. Christensen (A): Så målet til ministeren er altså at me ikkje skal ha hol i døgnnet som er mindre trygge enn andre?

Statsråd Grete Faremo: Det er riktig.

Martin Kolberg (A): Det er ingen flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål. Jeg overlater møteledelsen til nestleder Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder. Da er det Fremskrittspartiet som får ordet, vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Du er veldig tydelig på at du tiltrådte som justisminister 11.11.2011, og jeg tror til og med at klokken var 11. Men du var også konstituert justisminister fra 1. januar til 31. mars 2011, altså tre–fire måneder før tragedien inntraff.

Jeg vil stille deg noen spørsmål om den perioden: Tok du i de tre månedene noen beredskapsrelaterede initiativ i Justisdepartementet?

Statsråd Grete Faremo: Jeg jobbet ganske mye med redningshelikopterprosjektet, og var også med på å forme ut grunnlaget for første delen av budsjettprosessen for det som ...

Anders Anundsen (FrP): Du tok ikke noen andre initiativ i Justisdepartementet for å øke fokuset på beredskap?

Statsråd Grete Faremo: Det er ganske mange ting som er knyttet til budsjettet, men for øvrig tar jeg ikke det i farten.

Anders Anundsen (FrP): Fikk du noen bekymringsmeldinger om beredskapssituasjonen i de tre månedene?

Statsråd Grete Faremo: Jeg vil si diskusjonen rundt hvordan vi skulle sikre den nødvendige framdriften i redningshelikopterprosjektet var av en slik art.

Anders Anundsen (FrP): Det hadde du fått en bekymringsmelding om. Du fikk ikke noen flere bekymringsmeldinger i de tre månedene om beredskapssituasjonen?

Statsråd Grete Faremo: Det tar jeg ikke i farten, nei.

Anders Anundsen (FrP): Hadde du møte med politidirektøren og Politidirektoratet i de tre månedene?

Statsråd Grete Faremo: Det tror jeg ikke som etatsstyringsmøte.

Anders Anundsen (FrP): Hadde du møte med PST i de tre månedene?

Statsråd Grete Faremo: Det tror jeg kanskje ikke som etatsstyringsmøte, men det kan være knyttet til enkeltsaker.

Anders Anundsen (FrP): Stilte du noen spørsmål om Grubbegata eller andre deler av sikkerhetsprosjektet eller sikringsprosjektet i de tre månedene?

Statsråd Grete Faremo: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Vurderte du eller snakket du om politihelikopter og nedetid i denne perioden?

Statsråd Grete Faremo: Det var diskusjon om politihelikopteret, og det var en bekymring for hvilken kapasitet dette egentlig innebar.

Anders Anundsen (FrP): Foretok du deg noe for å bedre den kapasiteten?

Statsråd Grete Faremo: I den perioden der gjorde jeg ikke det.

Anders Anundsen (FrP): Og du var kjent med nedetiden på politihelikopteret?

Statsråd Grete Faremo: Ikke i detalj.

Anders Anundsen (FrP): Men, omtrentlig?

Statsråd Grete Faremo: På ingen måte på det nivået jeg er nå.

Anders Anundsen (FrP): Men visste du at nedetiden var bortimot 50 pst.?

Statsråd Grete Faremo: Nei.

Anders Anundsen (FrP): Og du stilte ingen spørsmål som gjorde at du fikk noe svar på det heller?

Statsråd Grete Faremo: Jeg var klar over nedetid, men ikke opp imot den prosenten.

Anders Anundsen (FrP): Men du var klar over at nedetiden var langt høyere enn det Stortinget hadde forutsatt?

Statsråd Grete Faremo: I det som heter fungeringsperiode for meg, var jeg ikke så detaljert informert om dette som jeg er nå.

Anders Anundsen (FrP): Du hadde ansvaret i Justisdepartementet i tre av syv måneder i 2011, altså før angrepet. Har du noen refleksjoner om din egen ansvarsposisjon i dette?

Statsråd Grete Faremo: Det hadde jeg mye rundt, faktisk. Det ligger på at når man går inn i en fungering i en kort periode, så tar man på seg et stort ansvar.

Anders Anundsen (FrP): Klarte du å oppfylle det ansvaret?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener det. Jeg mener også at det er et av de punktene jeg adresserte 22. juli-kommisjonen, hvor jeg tar utgangspunkt i at de som går inn i statsrådsfunksjonen i nye departementer, må forventes å få en gjennomgang av ansvarsområdet og også om det brenner røde lys.

Anders Anundsen (FrP): Men det var ingen ting du mener du kunne gjort annerledes for å bidra til å bedre beredskapen i forkant av dette tragiske angrepet i de tre månedene du hadde ansvaret?

Statsråd Grete Faremo: Jeg vil svare på det spørsmålet at jeg gjorde meg ikke en slik refleksjon der og da.

Anders Anundsen (FrP): Var du oppdatert på kriseplanene i Justisdepartementet i din periode som konstituert justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Jeg var jo klar over at det fantes beredskapsplaner. De hadde jeg snakket svært mye om fra forsvarssiden.

Anders Anundsen (FrP): Men hadde du gjort deg kjent med de planene? Du var departementssjef – hadde du gjort deg kjent med de planene du skulle styre hvis det ble en krise?

Statsråd Grete Faremo: Jeg kjente plangrunnlaget, og jeg hadde ikke gått inn i planene i detalj.

Anders Anundsen (FrP): Forventer du av dine politimestere i dag at de kjenner sine respektive planverk?

Statsråd Grete Faremo: Det gjør jeg.

Anders Anundsen (FrP): Hvorfor stiller du ikke de samme forventninger til deg selv når du blir konstituert som justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Jeg stiller forventning om at de nivåene som har ansvar for at planer blir gjennomført, er innforstått med ...

Anders Anundsen (FrP): Mener du at du stilte det samme kravet til deg selv da du ble konstituert justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg tror det.

Anders Anundsen (FrP): Så du var kjent med planene?

Statsråd Grete Faremo: Som jeg sa, jeg var kjent med planverket, hvordan det var ...

Anders Anundsen (FrP): Men innholdet i planverket – var du kjent med innholdet i planverket?

Statsråd Grete Faremo: Det har jeg allerede svart på. Det var jeg ikke i detalj.

Anders Anundsen (FrP): Og det er greit at dine politimestere ikke er kjent med innholdet i egne planverk?

Statsråd Grete Faremo: De bør vite hvordan planverket er å forstå, og iverksette det når det trengs.

Anders Anundsen (FrP): Hvor ofte har du møte med POD nå som justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Vi har regelmessige etatsstyringsmøter og etablerer en ...

Anders Anundsen (FrP): Er det én gang i måneden, annenhver måned?

Statsråd Grete Faremo: Fire ganger i året, og det rapporteres to ganger.

Anders Anundsen (FrP): Enda færre møter enn Stoberget med andre ord?

Statsråd Grete Faremo: Det er fire møter, jeg leder dem selv, og de er rettet inn mot at det skal rapporteres med tanke på de mål som er satt ...

Anders Anundsen (FrP): Det var bare antallet jeg var ute etter. Det sier egentlig nok.

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener innholdet også er viktig.

Anders Anundsen (FrP): I svaret på spørsmål 36 til Stortinget svarer du at det er mulig å se politikjøretøy fra andre politidistrikt som befinner seg i deres eget politidistrikt. Gjerv-kommisjonen sier at hvert politidistrikt kun kan se sine egne kjøretøy i eget distrikt. Tar Gjerv feil eller har du feilinformert Stortinget?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har tatt utgangspunkt i den informasjonen som ligger i kommisjonsrapporten.

Anders Anundsen (FrP): Kommisjonen sier at hvert politidistrikt kun kan se sine egne kjøretøy. Du sier i ditt svar til oss at andre politidistrikt kan se kjøretøy fra andre politidistrikt enn sitt eget. Så spør jeg: Tar Gjerv feil eller har du feilinformert Stortinget?

Statsråd Grete Faremo: Jeg er ikke kjent med at det er avvik i synet på det punktet mellom kommisjonen og departementet.

Anders Anundsen (FrP): Kommisjonen sier én ting, og du sier noe annet, og det er et avvik, et ganske stort avvik, faktisk.

Statsråd Grete Faremo: Jeg er ikke kjent med at det var et slikt avvik, så det må jeg sjekke hvis det er tilfellet.

Anders Anundsen (FrP): Da må jeg nesten oppfordre justisministeren til å gjøre det.

En kort runde innom bistandsinstruksen: Vi har hatt en test på hvordan det fungerte. Vi hadde Anders Snortheimsmoen, leder i beredskapstroppen, her inne, og han sa at bistandsinstruksen – og da snakker jeg om ved stortingsåpningen i år – ble brukt feil. Er du enig med Snortheimsmoen i at bistandsinstruksen i den saken ble brukt feil? Altså, at man burde ha lagt vekt på det politiet mente var nødvendig og viktig?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener ikke at bistandsinstruksen ble brukt feil. Den betinger en beslutning på politisk nivå, men jeg ...

Anders Anundsen (FrP): Men var konklusjonen riktig, eller var konklusjonen feil?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har også stilt meg bak beslutningen, men jeg er ikke fornøyd med den tiden det tok ...

Anders Anundsen (FrP): Så du mener det var riktig ikke å gi politiet mulighet til å få helikopterbistand fra Forsvaret i den situasjonen?

Statsråd Grete Faremo: I den situasjonen, med bakgrunn i at det var en kjent trussel, at sikkerheten var ivaretatt, at betydelige politistyrker var ute i gatene, og at politi-

og forsvarshelikopteret sto der, så mener jeg den beslutningen var riktig. Men det tok for lang tid, og det ble også ...

Anders Anundsen (FrP): Så du er med andre ord fornøyd med situasjonen, bortsett fra tidsbruken. Er det ikke et problem at beredskapstroppen og politiet mener at den ble brukt feil, hvis du mener at resultatet ble riktig?

Statsråd Grete Faremo: Jo, det er et problem, og derfor ønsker jeg faktisk å dra i gang et nytt arbeid hvor vi åpner for automatikk ...

Anders Anundsen (FrP): Jeg er nødt til å rekke et spørsmål til, men jeg forstår hvor du vil.

Det gjelder Mæland. Du sier til oss at du ble overrasket over Lovavdelingens konklusjon. Men på pressekonferansen 17. august sa du at når det ikke kan utelukkes at personspørsmål også kunne føre til at politidirektøren i ytterste konsekvens måtte gå, så synes jeg ikke det er vanskelig å forstå at Lovavdelingen har hatt en slik tilnærming. Altså, ble du overrasket, eller ble du ikke overrasket?

Statsråd Grete Faremo: Jeg ble overrasket over resultatet av habilitetsvurderingen, men da Lovavdelingen ble bedt om å gjøre en vurdering, så var jeg ikke overrasket over at vurderingen ble gjort så bredt.

Anders Anundsen (FrP): Det skal jeg se nærmere på senere, men jeg må til slutt si dette: På det tidspunktet du erklærte deg inhabil, så tok du – så vidt jeg har forstått fra forklaringene – kontakt med Tor Saglie og ba han om å be Mæland om å avklare sin situasjon, altså en inhabil statsråd som instruerer departementsråden i å ta en kontakt, for å få en direkte avklaring fra vedkommende du er inhabil overfor. Kan du gi meg en refleksjon over hvordan du klarte å resonnerer deg frem til at det var en riktig embetshandling?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tør ikke tenke på de spørsmål jeg hadde fått, på de spekulasjoner som hadde blitt gjort, om jeg hadde tatt den telefonen direkte til Mæland.

Anders Anundsen (FrP): Men skulle ikke fungerende statsminister på det området tatt den kontakten, og ikke du?

Statsråd Grete Faremo: Jeg ba departementsråden på det tidspunktet om å ta den kontakten.

Anders Anundsen (FrP): Men han gjorde det på beordring fra deg. Skulle ikke det vært en beordring fra fungerende statsminister på dette området?

Statsråd Grete Faremo: Jeg forteller deg hvordan det ble gjort.

Anders Anundsen (FrP): Men jeg spør deg om hvordan det burde vært gjort. Er du enig i min beskrivelse?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener det var en hensiktsmessig måte å gjøre dette på, og jeg orienterte også fungerende statsminister i disse sakene samtidig.

Anders Anundsen (FrP): Selv om du var inhabil.

Møtelederen: Da er tida ute, og vi takker for svar og spørsmål, og klubba går tilbake til komitélederen.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Per-Kristian Foss fra Høyre som har inntil 10 minutter til disposisjon, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Takk. Jeg skjønner at selv en jurist kan bli litt overrasket over habilitetsvurderinger, som du nettopp nå har redegjort for, og hvordan man håndterer dem.

Men jeg vil begynne med et annet spørsmål. Du sa at vi nå gir færre og klarere råd til POD. Det var litt for mange før?

Statsråd Grete Faremo: Ikke råd, men mål. Jeg ønsker meg færre, tydeligere mål.

Per-Kristian Foss (H): Ja, men det betyr at det kanskje var for mange mål før?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har dannet meg et inntrykk av hvordan man sikrer en tydeligere etatsstyring og har kommet til at det godt kan skje gjennom færre mål.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Så til et tema som også var berørt i den forrige utspørringen, i spørsmålene fra komitélederen om bistandsanmodningene. Det var litt uklart for meg. Du sier at du nå har gitt beskjed om at de skal inneholde noe mer etter det som hendte ved Stortingets åpning. Kan jeg spørre hva det «noe mer» er? Hva var uklart sånn det var før?

Statsråd Grete Faremo: Nå betinger en bistandsanmodning en beslutning på politisk nivå for å bli framsendt til Forsvarsdepartementet eller Forsvarets overkommando. Slik som svenskene gjør det, vil en anmodning automatisk bli fremmet dersom politisk ledelse ikke stopper denne. Skal vi ta det samme i bruk i Norge, må vi gjøre en lovendring, men det åpner jeg for.

Per-Kristian Foss (H): Det betyr altså at du mener at politisk ledelse skal kunne overprøve en politifaglig vurdering?

Statsråd Grete Faremo: Det er riktig, at hvis vi snur dette så ...

Per-Kristian Foss (H): Var det også din oppfatning da du var forsvarsminister?

Statsråd Grete Faremo: Jeg hadde ingen annen oppfatning da enn hva jeg har nå.

Per-Kristian Foss (H): Nei, men innholdet i en slik bistandsanmodning ble ikke forandret den gangen, men nå? Jeg spør om du ...

Statsråd Grete Faremo: Nå skjønner jeg ikke spørsmålet.

Per-Kristian Foss (H): Du har vært forsvarsminister. Hadde du da den samme oppfatning av dette spørsmålet som nå? Og hvorfor gjorde du ikke noe med det den gangen?

Statsråd Grete Faremo: Jeg hadde den samme oppfatningen da, og jeg var derfor også initiativtaker til gjennomgang av bistandsinstruksen. Vi har nå ny bistandsinstruks, og jeg stiller likevel spørsmålet om vi må gå et steg videre og faktisk effektivisere ordningen enda ...

Per-Kristian Foss (H): Men betyr det at den gjennomgangen har pågått fra oktober 2009 – eller i din forsvarsministerperiode i hvert fall, som startet i oktober 2009 – og frem til nå?

Statsråd Grete Faremo: Nei. Initiativet til å gå igjen om bistandsinstruksen kom rett etter 22. juli. Vi fikk ny instruks på plass i sommer, men basert på erfaringene vi har gjort både gjennom øvelsen Tyr og hendelsene 2. oktober, så tror jeg at vi gjør klokt i å gå et steg videre og vurdere om vi skal ta i bruk en ordning som ligner den Sverige har.

Per-Kristian Foss (H): Betyr det at det er tempoet til politisk ledelse som skal opp? Er det statsråden eller statssekretæren? Du sa at det tok for lang tid å behandle den bistandsanmodningen i fjor.

Statsråd Grete Faremo: Det tok for lang tid på ledelsesnivåer i justissektoren, ikke bare på politisk nivå.

Per-Kristian Foss (H): Altså, på departementets håndtering av den, for politisk ledelse kom inn?

Statsråd Grete Faremo: På flere nivåer i justissektoren. Jeg vil ikke utelukke at det også tok for lang tid før det kom til departementet.

Per-Kristian Foss (H): Da går vi videre til spørsmålet om habilitetsvurderinger. Hvorfor var det uventet for deg at pressen spurte om du sto for nær, altså i et inhabiliserende forhold til daværende politidirektør Mæland, som hadde vært din meget nære rådgiver, og som du selv har opplyst at du hadde privat omgang med?

Statsråd Grete Faremo: Øystein Mæland var statssekretær for meg i en lengre periode på 1990-tallet, og han gjorde en meget god jobb. Jeg har alltid ansett meg selv

habil i forholdet til Øystein Mæland. Men med det antallet medier som spurte om min habilitet den torsdagen, i lys av den alvorlige rapporten som var kommet fra Gjerv-kommisjonen, så valgte jeg å be om en formell vurdering fra Lovavdelingen.

Per-Kristian Foss (H): Og det gjorde du bare fordi pressen spurte?

Statsråd Grete Faremo: Ja, det var det trykket som kom fra media den formiddagen, som utløste det.

Per-Kristian Foss (H): Da hopper jeg videre til et annet spørsmål.

Vi spurte den tidligere justisministeren hva han gjerne skulle ha gjort som han ikke fikk gjort – det er naturlig å spørre om det, i hvert fall når noen har gått av, og da svarte han som første prioritet resultatreformen, altså om hva politiet egentlig skal stille med, og om de kan avlastes andre oppgaver. Det har du omdøpt til – så vidt jeg forstår på forklaringen – en politianalyse. Er det det samme?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tror ikke helt. Litt i lys av kommisjonens rapport har jeg stilt spørsmålet om vi egentlig hadde gått grundig nok inn i utfordringene knyttet til både IKT og andre sider ved politiets virke. For å få et skikkelig grunnlag har jeg tatt initiativ til denne politianalysen. Da får vi et godt faglig grunnlag for å kunne gjøre våre politiske vurderinger av både struktur, kompetanse og organisering.

Per-Kristian Foss (H): Er det da det samme som en politistudie, som har vært foreslått i Stortinget tidligere?

Statsråd Grete Faremo: Det kan det godt være. Jeg kjenner ikke riktig til hva innholdet i den politistudien skulle være fra de forslagsstillere som har stått bak det, men jeg kan forsikre spørteren om at jeg har vært opptatt av å gjøre en slik faglig analyse av politiet gjennom mange år etter at jeg var justisminister på 1990-tallet.

Per-Kristian Foss (H): Forstår jeg det da riktig at en slik politianalyse på mange måter er å starte på et litt tidligere tidspunkt enn med en resultatreform – at reform kan bli et resultat av studien? Eller har jeg misoppfattet?

Statsråd Grete Faremo: Resultatreformen, slik den var presentert, kunne også være navnet på meldingen som skulle gå fram til Stortinget.

Per-Kristian Foss (H): Ok.

Statsråd Grete Faremo: Som grunnlag for den vil det jo ligge mye analysearbeid i direktorat og departement. Slik dette nå er organisert, er det en egen gruppe som går inn i det.

Per-Kristian Foss (H): Betyr det da at det eventuelt vil ta lenger tid å få frem en reform?

Statsråd Grete Faremo: Den politianalysen skal foreligge i juni og legge grunnlaget for en langsiktig plan for politiet, men blir allerede framlagt i budsjettproposisjonen for neste år, slik at også Stortinget vil kunne se rammene for det videre arbeidet.

Per-Kristian Foss (H): Men konklusjonen ved det arbeidet, er den klar neste år – før sommeren?

Statsråd Grete Faremo: Den skal peke en klar retning ved framleggelse i juni, ja.

Per-Kristian Foss (H): Til slutt bare ett spørsmål: Traavik-utvalget, som skulle gjennomgå PSTs situasjon – har du selv annonsert tidligere – er den kommet?

Statsråd Grete Faremo: Den kommer 1. desember, og jeg ser fram til det.

Per-Kristian Foss (H): Er den offentlig tilgjengelig 1. desember?

Statsråd Grete Faremo: Det er den.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland som har inntil 10 minutter, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Jon A. Lea i DSB svarer på spørsmålet i komiteen:

«Jeg synes at det snart går over alle grenser når det gjelder måling og telling – ja.»

Korleis kommenterer du det i forhold til ditt eige departement?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg tror det er mye som må faktisk både telles og måles, men det er svært viktig at vi teller de riktige tingene. Det er derfor jeg har vært ute etter å utvikle gode mål og også være tydelig på at det er krav til resultatene. Så når politianalysen også skal gå grundigere inn i disse spørsmålene fra politiet, er jeg opptatt av å få opp gode måleparametre for forebygging, for beredskap og med andre ord bredden i forhold til de mål som er satt nå, og som er tydeligere på straffesaksbehandlingen enn disse andre områdene.

Hallgeir H. Langeland (SV): På sett og vis tolkar eg det sånn som at det blir mindre detaljmålingar, altså færre byråkratar som skal følgja med på detaljar, men meir på dei store spørsmåla?

Statsråd Grete Faremo: Igjen tror jeg vi må se dette som en prosess. Vi begynner med tildelingsbrevet for 2013. Så får vi en diskusjon med Stortinget om meldingen vi legger fram på Gjerv-kommisjonens rapport. Vi får

en politianalyse, og så budsjettet for 2014 igjen, og jeg håper at vi vil se at disse ulike dokumentene bringer oss i retning av et bedre måle- og resultatsystem for politiet og lensmannsetaten.

Hallgeir H. Langeland (SV): – som har som hensikt å få meir operative politifolk?

Statsråd Grete Faremo: Ja, som har som hensikt å få fram best mulige resultater av de investeringene som gøres på beredskapsområdet, og også i politiet og lensmannsetaten.

Hallgeir H. Langeland (SV): PST får bl.a. kritikk – eller det er sju punkt som går på sikkerhets- og etterretningstenestene. Gjørv-rapporten dreier seg om kritiske ting knytte opp mot bl.a. PST, der ein bl.a. seier:

«Særlig viktig er det å utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler.»
Kva tenkjer du om det?

Statsråd Grete Faremo: Ja, her skjer det mye interessant. For det første har PST-sjefen satt i gang også et større endringsprogram i etaten. Det kommer en ekstern evaluering som selvsagt også skal fanges opp i det arbeidet. Vi skal forsterke arbeidet med trusselvurderinger. Vi får én felles trusselvurdering hvor analysemiljøene i PST, E-tjenesten og NSM jobber tettere sammen. Med det ønsker jeg å si at får vi en bedre trusselvurdering og dette brede tilfanget av råd og veiledning fra den eksterne analysegruppen, i tillegg til det endringsarbeidet som pågår internt, mener jeg vi grunnleggende sett også får et godt grunnlag for å sikre et vel så målrettet arbeid i PST framover.

Hallgeir H. Langeland (SV): Når det gjeld det som skjedde den 22. juli og dei tragiske hendingane der, og – eg heldt på å seia – det groteske på Utøya, og at det faktisk etterpå viste seg å vera ein «Marxist Hunter», som dei òg kalla seg, som var ute etter å bevare den norske kulturen, altså ein som klart og tydeleg definerer seg på høgresida, er det noko som ein òg må trekke lærdom av i forhold til det som skal skje framover?

Statsråd Grete Faremo: Det er sagt fra mange at hendelsene 22. juli og gjerningspersonen der ikke røkter ved den hovedprioriteringen som PST gjorde og fortsatt gjør, knyttet til ekstrem, voldelig islamisme. Men at man også må ha bredde i perspektivet og fange opp ekstreme på høyresiden, er sentralt. Industrispionasje har også vært et tredje område. Det å vite at PST har kompetanse til også å fange opp det uventede, er viktig.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nå har jo du vore både forsvarsminister og justisminister og på ein måte hatt ansvaret for E-tenesta og PST. Korleis ser du for deg at det samarbeidet skal betrast, for det er jo òg ein del av kritikken frå Gjørv-kommisjonen?

Statsråd Grete Faremo: Ja, denne felles analyseenheten gis nå ny struktur ved at det utarbeides én felles trusselvurdering, ved at analysemiljøene jobber tettere sammen. Det tror jeg er en vesentlig forutsetning også for å kunne være sammen om å løse oppgavene som de ulike tjenestene har – selvsagt innenfor rammen av den lovgivningen som er gitt for de tre tjenestene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, nettopp det med lov-gjeving. Var det noko i lovgjevinga som gjorde at ein ikkje kunne samarbeida betre enn det ein gjorde før den 22. juli og etterpå?

Statsråd Grete Faremo: Gjørv-kommisjonen peker på behovet for å forenkle informasjonsutvekslingen, og dette vil vi gå inn i og komme tilbake til i meldingen som vi skal legge fram 1. kvartal neste år.

Det er også et spørsmål om vi har tilstrekkelig lovgivning både knyttet til soloterrorisme og annet. Det har vært ute på høring. Høringsfristen er nettopp over. Fra departementets side har vi så langt ikke tatt stilling til det spørsmålet, og vi kommer tilbake med sak til Stortinget om dette i løpet av neste år.

Hallgeir H. Langeland (SV): Tidlegare i dag var det ein del fokusering på forsiktighetskulturen i PST, men det viser seg at dei ikkje var særleg forsiktige når det galdt pengekrav til budsjettet.

Men spørsmålet er meir: Er ikkje det noko ein på ein måte hevda, at det var ein forsiktighetskultur? Er ikkje det på ein måte berre å peika tilbake på Stortinget og myndigheter og seia at me får ikkje nok pengar, eller de skremmer oss, de må ikkje gjera noko imot oss liksom. Kva tenkjer du om det?

Statsråd Grete Faremo: Ja, det er et lederansvar å sikre at man fyller rollen sin på best mulig måte. Når PST-sjefen har iverksatt et eget endringsprogram, vil også det inneholde, slik jeg har fått opplyst, kompetansebygging for å sikre at man er best mulig i stand til å løse oppgavene sine.

Hallgeir H. Langeland (SV): Siste spørsmål er knytt opp mot eitt som du har fått før òg, altså leiing, ansvar og mangel på ressursar. Det er eit leiaransvar sjøl om det eventuelt manglar pengar?

Statsråd Grete Faremo: Det å sikre at man løser oppgavene sine best mulig innenfor eksisterende økonomisk ramme, må være en grunnleggende forutsetning – og at man også er tydelig på å beskrive overfor overordnet myndighet dersom det er spesielle oppgaver som enten ikke er løst som forutsatt, eller som betinger nye løsninger eller ressurser. Da påligger det en etatsleder å gjøre overordnet myndighet klar over det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så her kommer dine tre klare inn?

Statsråd Grete Faremo: For eksempel, ja.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen som har inntil 10 minutter til disposisjon, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hjertelig takk.

Gjerv-kommisjonen ble veldig godt mottatt ute blant folk, folk kjente seg igjen. Du sier:

«Jeg legger kommisjonens rapport til grunn for det videre arbeidet med beredskapen.»

Det betyr at du aksepterer kommisjonens framstilling og premisene for dens anbefalinger. Det er jo noe som er veldig sterkt av en statsråd som har vært med lenge, og som har sett hvordan dette har utviklet seg over tid på en måte som mange ikke kjente seg igjen i som godt beredskapsarbeid. Men når en nå fikk Gjerv-kommisjonen, er en på samme lag igjen – for å si det sånn.

Hvilke egne erfaringer er det som har gjort at du har kommet til en så klar ny erkjennelse i forhold til det som har vært den politiske forståelsen av situasjonen tidligere – for å si det på den måten?

Statsråd Grete Faremo: Jeg skal ikke uttale meg om den tidligere politiske forståelsen, men for å gjøre godt arbeid under en krise, er det viktig å være godt beredt – og da på hvilke oppgaver man har. Det er derfor jeg har vært så tydelig på ansvarsavklaring, rolleforståelse og oppgaveløsning, og det å vite at man har gode formelle rammer. Men også at disse er øvd, er sentralt – tror jeg – for å kunne håndtere krise.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det du nå har sagt, har du fulgt opp med å si at kommisjonen slår fast at det ikke var knapphet på ressurser som var utslagsgivende den 22. juli. Det er også veldig mange som er begeistret for en sånn erkjennelse fordi det offentlige har enorme ressurser, og til enhver tid må en bruke de ressursene på en mer effektiv måte.

På hvilken måte skal da det bli operasjonalisert? Du har jo sjøl vært en varm tilhenger av New Public Management. Vil det du nå sier, føre til at du skal revurdere holdningen din til New Public Management og hvilke mål som en styrer etter? Du har her også vært inne på at det er lett å styre etter små mål, men det er vanskelig å styre etter store mål.

Statsråd Grete Faremo: Jeg skal ikke uttale meg om New Public Management, men jeg mener denne rapporten er tydelig på to ting. Det ene er at man må få mest mulig kraft ut av de pengene man har, og sikre at roller, ansvar og oppgaver er forstått. Ett av poengene som er trukket fram, er dette at ressursene ikke fant hverandre, slik at det å jobbe med lederskap, det å jobbe med holdninger og kultur som sikrer gjennomføringskraft når det gjelder, er sentralt. Det mener jeg er viktig å gjøre innenfor eksisterende økonomiske rammer.

Så er det likevel flere tiltak, også i de 31 anbefalingene, som vi vet koster penger, slik at det vil være begge deler.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det du nå sier, er at hvis du har en politimester som greier å få gode resultater på beredskap – folk flest er opptatt av at han gjør en god jobb – men så får han ikke tid til å ha de nødvendige medarbeidersamtaler, eksempelvis, slik som en politimester som er involvert i denne saken, så det, ser du at det ikke er vesentlig kritikk annet enn at vedkommende er en skikkelig politimester, for han har de store tingene i orden? Er det det som ligger i det du nå har sagt?

Statsråd Grete Faremo: De oppgavene som politiet skal ivareta, både sentralt og lokalt, ligger på flere områder: god forebygging, god beredskap, god straffesaksbehandling. Det å sikre at oppgavene er løst på en god måte, vil ligge som et ansvar på den enkelte politimester.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men det har vel vært intensjonen hele tida, så jeg ser ikke noen vesentlig endring på det.

Et litt annet spørsmål: Det er noen som mener at en god leder kan også faget, eller fagene, som en skal lede i. En blir dyktigere til å være en god leder dersom en også har oversikt over faget eller fagene en skal lede i. Innebærer det du nå har sagt, at det faglige kunnskapsnivået skal økes som premis for ansettelse av ledere på alle nivåer innenfor politiet?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener 22. juli demonstrerte at på tross av stor fagkunnskap, på tross av sterke enkeltmannsprestasjoner, var det sider ved systemet som ikke fungerte. Jeg opplever det ikke som motsetningsfylt å kreve at en leder tar ansvaret for å sikre god gjennomføringskraft, sikre resultater og at det faktisk krever ledelse, systemer og øving for å sikre.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er naturlig.

Tidligere var det en praktisk regel som sa at dersom du ansatte eller valgte ledere som hadde naturlig autoritet innenfor det feltet som en skulle være leder for, hadde du gjort et godt valg. Er det en gammeldags holdning for å velge ut ledere framover?

Statsråd Grete Faremo: Når nå politidirektøren setter i gang også et stort endringsprogram i politiet for å sikre god ledelse og fokus på holdninger, kultur og samhandling, er det nettopp i erkjennelsen av at det som sviktet 22. juli, gikk på gjennomføringskraft, resultatorientering, samhandlingsevne, IKT og risikoerkjennelse. Da er dette med den enkelte persons fagkunnskap underordnet det faktum at man trenger å sette det i system.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Over til politianalysen. Du sa at hvordan man styrer og organiserer politiet, ble sentralt i politianalysen. Du hadde da to sentrale ord, det var robuste enheter og operasjonssentraler som kan håndtere hverdagssaker og store hendelser. Det som har kommet fram i beredskapsdiskusjonen vi har hatt, er at kommunikasjon, faglig dyktighet og lokal kunnskap er svært avgjørende for dem som faktisk gjør det. Det er jo da en avvei-

ning mellom operasjonssentralenes størrelse og kapasitet og de lokale enhetenes evne til å være raskt på.

Kunne du utdype litt dilemmaet mellom størrelse på enheter og de avgjørende premissene for at du skal ha en høy beredskap innenfor korte tidsperioder?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg mener et sterkt nærpoliti er god beredskap, det er også god kriminalitetsbekjempelse og -forebygging.

Hovedutfordringene 22. juli lå på ledelse og kommunikasjon. Politianalysen vil gjøre en gjennomgang av sentrale funksjoner – hvilken kapasitet og kompetanse de bør ha. Jeg mener de er en viktig forutsetning også for å kunne danne seg et inntrykk av hvordan politiet bør organiseres. Jeg tror de mange som sier at vi går i retning av færre politidistrikter, har rett, og vi må sikre at det er gode kommunikasjonssystemer som tar vare på utfordringene både administrativt og operativt for politiet i framtiden.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det blir færre politidistrikter, er innholdet i det du sier, samtidig som det blir flere medarbeidere ute som skal ivareta den nødvendige beredskapen. Er det rett forstått?

Statsråd Grete Faremo: Det må være målsettingen, å sikre at vi får mer operativ kraft ute, og at vi får dekket de ulike funksjonene på en god måte og sannsynligvis med færre distrikter – ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det som du har sagt, og som ekspedisjonssjef Aass har sagt her, er at det blir klarere og tydeligere mål. Hvilke konsekvenser får det for måten dere skal målstyre politiet på? Hvordan skal dere operasjonalisere det i forhold til den målstyring dere har hatt hittil?

Statsråd Grete Faremo: Det blir gjennom etatsstyringen. Dokumenthierarkiet er at på bakgrunn av de årlige budsjettene blir det formet ut et tildelingsbrev, og det blir satt mål i disse som følges opp i regelmessige etatsstyringsmøter og gjennom resultatrapportering, hvor det rapporteres også på avvik og avbøtende tiltak.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok, jeg får ikke tid til å følge opp det, jeg tenkte det ville bli nye målstyringssystemer.

Men du sa til slutt, statsråd, at beredskapen er bedre. Beredskap henger hos veldig mange av oss sammen med at da er det folk til stede når det gjelder. Når du sier at beredskapen er bedre, har det da skjedd store endringer på dette området, at det nå faktisk er flere polititjenestemenn og -kvinner til stede når det gjelder? Er det sånn at vi har patruljer, at det er flere patruljer enn tidligere? Hva ligger i begrepet «beredskapen er bedre» i forhold til det som folk ser av polititjenestemenn?

Møtelederen: Da er tiden ute for lenge siden, så vi får komme tilbake til det på et senere tidspunkt.

Da er det Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 10 minutter.

Trine Skei Grande (V): Da passer det veldig godt det jeg skal spørre om. Du sa også at datasystemene var blitt bedre. Hvor mye bedre har de blitt, og hadde vi kunnet unngå det som skjedde med datasystemene våre 22. juli?

Statsråd Grete Faremo: Nei, det tør jeg på ingen måte spekulere i, men det gjøres ...

Trine Skei Grande (V): Hvordan har de blitt bedre da?

Statsråd Grete Faremo: Det gjøres løpende investeringer i IKT, så gjennom 2012 og 2013 investeres det betydelige beløp i IKT-infrastruktur, som er viktig for politiet – i tillegg til nødnettet, som jo rulles ut.

Trine Skei Grande (V): Men klarer du å beskrive for oss konkret hva som er bedre, annet enn at man har brukt mer penger?

Statsråd Grete Faremo: Det er viktig, rett og slett, at infrastrukturen kommer på plass, for da kan systemene snakke sammen. Men en statusrapport akkurat i dag kan jeg ikke gi deg på dette.

Trine Skei Grande (V): Jeg tipper at hvis det var én dag statsråden fulgte med her, var det vel den dagen da alle de blå skjortene, som jeg har sagt, var på besøk hos oss, for det er jo dem du er sjef for. Vil du si at konklusjonen etter den dagen er at vi da fikk beskrevet en organisasjon som er god til å innrømme feil, og er endringsvillig?

Statsråd Grete Faremo: Jeg opplever endringsvilje i politiet.

Trine Skei Grande (V): Kan du gi oss eksempler på det?

Statsråd Grete Faremo: I det endringsprogrammet som Odd Reidar Humlegård nå også presenterte for komiteen, ligger det inne endringsopplegg og endringsledelse på mange områder, og han har også etablert en ny ledergruppe. Men endringsledelse og endringer tar tid, så vi vil nok også måtte se at en del av de endringene som man nå har tatt initiativ til, vil det ta en del tid å gjennomføre.

Trine Skei Grande (V): Men du er veldig konkret når du snakker om dette. Du snakker om avdelinger, du snakker om ledelsesstruktur, og du snakker om en eller annen plan, rutiner, nye skjema. Men dette er jo snakk om kultur. Hva er det du kan gjøre som justisminister for å endre kultur og sette kultur? For kultur er jo ledelse.

Statsråd Grete Faremo: Absolutt, og at ledere setter tydelige krav til resultat, til gjennomføringsevne – at manglende resultater også faktisk blir fulgt opp og får konsekvenser.

Trine Skei Grande (V): Leder i staten blir man oftest ved å klatre i byråkratiet. Man rekrutterer veldig mye in-

ternt i staten. Er det en observasjon som bare jeg har, eller er du enig i det?

Statsråd Grete Faremo: Det er jo svært mange som rekrutteres til en jobb fordi de har relevant bakgrunn og erfaring, og at det derfor også i vår sektor gjør seg gjeldende en del intern rekruttering, er riktig.

Trine Skei Grande (V): Det er jo en praksis som fryser kultur veldig. Det hadde jo gått an å tenke seg, når man skulle gjennomføre en stor kulturendring, at man også rekrutterte ledere utenfra. Er det noe du noen gang har vurdert?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg sitter vel egentlig med to ved min side som er rekruttert fra noe som man må kunne beskrive som utenfra. Tor Saglie kom utenfra justissektoren, og Thor ...

Trine Skei Grande (V): De har en god CV i det offentlige begge to.

Statsråd Grete Faremo: Det er riktig. Selv har jeg også bakgrunn fra næringslivet, og jeg ser jo foreløpig at det er ikke så mange i departementet som deler bakgrunn med meg.

Trine Skei Grande (V): Men har du noen gang vurdert det, å se at den erfaringa du sitter med fra det private, også hadde vært sunt for det offentlige av og til?

Statsråd Grete Faremo: Absolutt, og jeg mer enn mange andre skulle virkelig ønske at vi fikk søkere med utradisjonell bakgrunn også inn i vår sektor.

Trine Skei Grande (V): Mener du at det offentlige har en god kultur for varslere?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg ser at det har kommet sterke forbedringer i ordningene for varsling også i det offentlige.

Trine Skei Grande (V): Men har man en god kultur for det?

Statsråd Grete Faremo: Det er viktig å bidra til at de ordningene brukes, og når vi nå også legger opp til endringsprogrammer både i departement, i direktorat og i PST, er dette også noe som er viktig å sikre ytterligere – åpenhet, romslighet, rom for diskusjon om utfordringer og veien videre.

Trine Skei Grande (V): Kjenner du til ett eksempel fra det offentlige om en varslere som har vunnet fram?

Statsråd Grete Faremo: I vår sektor kan jeg ikke ta det i farten.

Trine Skei Grande (V): Jeg tror ikke det fins, nemlig. Et lite spørsmål når det gjelder Mæland og habilitet: Den habilitetsvurderingen er offentlig?

Statsråd Grete Faremo: Ja.

Trine Skei Grande (V): Er oppdraget offentlig?

Statsråd Grete Faremo: Det mener jeg.

Trine Skei Grande (V): Står det noe i det oppdraget om avvikling av tjenesteforhold?

Statsråd Grete Faremo: Det oppdraget som ble formidlet, var, slik jeg nå husker det, formidlet på en slik måte at det ble oppfattet å måtte dekke alle sider ved hans ansettelsesforhold.

Trine Skei Grande (V): Vi har hatt mange runder om Grubbegata. Det er mye lærdom av Grubbegata. Vi ser i ettertid at vi nå har andre prosedyrer når det gjelder stenging av gata. Hva har du lært av prosessen med Grubbegata som justisminister?

Statsråd Grete Faremo: Umiddelbart er det i planleggingen av beredskapssenteret for politiet i Oslo lagt opp til bruk av statlig regulering. Det er iallfall et spørsmål om vi hadde tatt det utgangspunktet om vi ikke hadde hatt den erfaringen fra 22. juli som vi dessverre fikk.

Trine Skei Grande (V): Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da har alle partiene fått stilt sine spørsmål innenfor egen tid, og vi går over til det som er felles tid for oppklarende spørsmål. Jeg presiserer da for både spørre og svarer at en bør være så kort og konkret som mulig. Da er det først saksordføreren, Geir Jørgen Bekkevold, deretter Jette F. Christensen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

I din redegjørelse til Stortinget 28. august sa du at arbeidet med lovregulering av Forsvarets bistand til politiet er i gang, og det er blitt gitt høy prioritet og vil bli oversendt Stortinget så raskt som mulig. Det er bra. Tidligere i dag hadde vi tidligere departementsråd Morten Ruud inne til høring, og han sa at det var politiet som tok avgjørelsene på det operative når det gjaldt de operative tiltakene 22. juli, altså regjeringens kriseråd overprøvde ikke de vurderingene som politiet gjorde. Men hvordan kan det ha seg at politiets bistandsanmodning da ble nektet av en statssekretær den dagen Stortinget skulle åpnes, og hva er begrunnelsen for å overprøve politifaglige vurderinger i en sånn setting? Hva slags kompetanse har en statssekretær for å gjøre slike vurderinger?

Statsråd Grete Faremo: Bistandsinstruksen legger opp til at det skal være en politisk vurdering, og det er det spørsmålet som jeg nå vurderer om jeg skal komme med

nytt forslag på, hvor vi altså ønsker å vurdere den svenske ordningen.

Så har jeg også lyst til å si at vi går igjennom planverket. Dere kjenner jo til det sentrale sivile beredskapssystemet. Der ligger det også inne bruk av kgl. resolusjon ved beslutninger på nivåer som i dag framstår som meget krevende i forhold til det å handle raskt.

Hvorfor det ble sånn i sin tid, kan man jo stille spørsmål ved. Men det jeg føler et ansvar for, er å sikre at vi har så gode og raske beslutningsprosesser som mulig. Vi vil også på dette sivile beredskapssystemet gå igjennom og se om vi kan endre og gjøre forenklinger i beslutningshierarkiet.

Jette F. Christensen (A): Det er sånn, justisminister, at når ei krise oppstår, er det dei som er nærmast, som kjem dit fortast. Det kan vere deg eller meg, men oftast er det det lokale politiet, oftare det enn spesialstyrkane. Det kunne òg Bjørn Otto Sverdrup fortelje då han var hos oss på høyring. Deler du den oppfatninga, og er det sånn at du føler at det har blitt lagt for stor vekt på styrking av spesialstyrkane?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg deler oppfatningen om at nærpolitiet er en viktig beredskapsressurs, og jeg ser svært ofte eksempler på at det lokale politiet har vært raskt ute når en krise skjer. Det er viktig å ta det utgangspunktet når vi skal jobbe for å styrke beredskapen.

Så ser jeg ikke det i motsetning til at vi også av og til trenger personell med spesiell kompetanse, så både UEH-kapasiteten og for så vidt også beredskapstroppen er det viktig å vurdere hvordan skal styrkes i tiden framover.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv.

Jeg kan da konstatere at statsråden mener det er riktig at en statssekretær skal kunne overprøve operative beslutninger. Overprøvingen skal gjøres raskere, men det er fortsatt riktig – det er fortsatt en riktig beslutning.

Men spørsmålet mitt går på helikopterberedskapen for øvrig, altså politihelikopterberedskapen. Nedetiden i juli 2012 på politihelikoptre var på 55,4 pst., omtrent det samme som det var i juli 2011. Det at situasjonen er like ille – og alle var enige om at det var ille i juli 2011 – hvis ansvar er det? Er ikke det ditt ansvar?

Statsråd Grete Faremo: Jo, det er det, og jeg stiller meg spørsmålet om vi har en politihelikopterberedskap vi er tjent med. Vi eier ett helikopter, og vi leier ett fra England. De står på Gardermoen, og bare værtilstanden holder dem nede altfor lenge. Vi har en bemanning som også gjør oss ganske sårbare, og i tillegg kan det være tekniske årsaker som holder helikoptre på bakken.

Jeg ser derfor som mitt ansvar å vurdere om denne beredskapen er god nok som den er i dag, eller om vi må gjøre endringer.

Per-Kristian Foss (H): Du var opptatt av å kunne rekruttere til forvaltningen på et bredere grunnlag i et svar på et spørsmål tidligere. Utlyste du stillingen som departementsråd da Saglie ble ansatt?

Statsråd Grete Faremo: Absolutt.

Per-Kristian Foss (H): Hvor mange søkere kom fra privat sektor der?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tror ikke det var mer enn to søkere totalt, og jeg husker ikke om noen av dem var fra privat sektor.

Per-Kristian Foss (H): Men da var Saglie konstituert, var han ikke det?

Møtelederen: Da er det Langeland som har oppfølgingsspørsmål.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ressursane fann ikkje kvarandre, var noko av konklusjonen. Det betyr at det er behov for eit større tverretatleg samarbeid når ein har sånne situasjonar som dette. Det betyr òg at ein må trenast og øvast meir på det.

Eg ser at Universitetet i Stavanger – dei har ei linje for risikostyring og samfunnssikkerheit – er ute med at ein treng eit kompetansesenter òg på dette området nettopp for å få ressursane til å snakka saman. Kva tenkjer du om det?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tenker at det er viktig, og det er også noe av bakgrunnen for at Politihøgskolen arrangerer beredskapskurs for personell både fra Forsvaret og politiet. At vi ser på hvordan vi kan bidra til økt kompetanse om hverandre når beredskapen vår er bygd opp som den er og fordrer samarbeid mellom ulike aktører, er viktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): På mitt siste spørsmål, statsråd, svarte du at beredskapen er bedre. Etter manges vurdering krever det at det enten er flere på jobb, eller at det er flere som er disponible. Innebærer nå tjenestelistene fra POD og enkelte politimestere at det skjer, ikke minst at det er flere disponible? Det er vel en effektiv måte å bruke knappe økonomiske ressurser på.

Statsråd Grete Faremo: Det er klart at bemanning er et sentralt spørsmål for å sikre folk på jobb til de tidene hvor det er viktig. Politianalysen må hjelpe oss til et bedre grunnlag for å vurdere disse spørsmålene. Samtidig ligger det også et ansvar på de lokale politimestrene for å sikre tjenestelister og bemanning, slik at vi har et nærvær til tider hvor det er viktig.

Per-Kristian Foss (H): Bare en oppfølging av mitt siste spørsmål. På det tidspunktet du utlyste stillingen som departementsråd, var vel Saglie fungerende i jobben? Tror du det kan ha trigget mange utenforstående til ikke å søke?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg mener han var konstituert i stillingen da stillingen ble lyst ut.

Trine Skei Grande (V): Jeg tenkte at jeg skulle spørre litt om forholdet mellom forsvar og politi – du har jo

litt fartstid i begge. Kommisjonen spør deg om tidsaspekt i forhold til anmodninga, og hvordan politiet har vurdert situasjonen, ville du ikke gå inn på ut fra din posisjon da. Jeg hørte heller ikke at du egentlig svarte på det i stad. Men er du enig i dag, etter at Gjörv-rapporten er på bordet, i at bistandsanmodninga kom for seint?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har vært opptatt av å få fram de faktiske forhold slik jeg vurderte det som forsvarsminister. Nå, som justis- og beredskapsminister, er jeg opptatt av at vi får så gode rutiner som mulig, og at anmodningene behandles så raskt som mulig. Der er vi ikke i mål. Derfor er jeg også åpen for å ta i bruk andre formelle rammer rundt dette enn hva vi har i dag, men det betinger i så fall lovendringer, og jeg må komme tilbake til det.

Møtelederen: Oppfølging, Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Jeg ville bare ha et svar: Syns du den kom for seint?

Statsråd Grete Faremo: Som du da hører, avstår jeg fra å gi en ny vurdering på det.

Møtelederen: Ingen flere har da tegnet seg til oppklarende spørsmål, og vi er ferdig med komiteens utspørring. Vi er kommet til det punkt hvor det er satt av tid til statsrådens oppsummering, på inntil 5 minutter, hvis statsråden ønsker det. – Da gir jeg ordet til Grete Faremo, vær så god.

Statsråd Grete Faremo: Tusen takk for det, leder.

Det har vært intense minutter, men jeg føler jeg har fått gitt de svar på spørsmålene dere har stilt, som jeg ville. Så jeg sier tusen takk så langt, og lykke til i deres viktige arbeid.

Møtelederen: Takk for det. Da vil jeg på vegne av komiteen takke for de bidragene du har gitt oss i vårt arbeid med informasjonsinnhenting i forkant av at vi skal utforme innstilling i denne saken.

Vi skal ha en pause i kontrollhøringen frem til kl. 15.15.

Høringen ble avbrutt kl. 14.39.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.15.

Høring med statsminister Jens Stoltenberg

Møtelederen: Vi er da klare til å gå i gang med den siste runden av denne kontrollhøringen, og jeg vil få ønske velkommen til statsminister Jens Stoltenberg.

Jeg skal kort gjenta noen få formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist. Lampen hjelper oss med å styre taletiden: Den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen, og den slutter å lyse når taletiden er ute. Så må vi passe på mikrofonene, slik at de slås på når vi skal snakke, og av deretter.

Vi har lagt det opp slik, som man er kjent med, at statsministeren har inntil 10 minutter til å gi en innledning. Jeg gir ordet til statsminister Jens Stoltenberg, vær så god.

Statsminister Jens Stoltenberg: Tusen takk, komitéleder.

I min redegjørelse til Stortinget den 28. august, den redegjørelsen som komiteen nå har til behandling, la jeg til grunn 22. juli-kommisjonens beskrivelse av hva som skjedde før, under og etter angrepet. Jeg la også til grunn kommisjonens vurderinger av hvorfor det skjedde. Høringene har bekreftet dette hovedbildet. Det gjør meg trygg på at vi kan anse kommisjonens rapport som vår felles fortelling om 22. juli 2011, om hva som fungerte i forhold til beredskap, og hva som sviktet, hva som ikke fungerte. Det er jeg glad for, for regjeringen har hele tiden vært opptatt av å skape en slik felles virkelighetsforståelse av hva som skjedde den 22. juli 2011.

Vi oppnevnte 22. juli-kommisjonen med beskjed om å gi usminkede og ærlige svar. Vi har fått det vi ba om. At svikten i norsk beredskapskultur var så omfattende, har vært tungt å ta inn over seg. Men også ubehaget er nødvendig for å unngå en ødeleggende strid om fakta. De viktigste erkjennelsene er at Grubbegata kunne og skulle ha vært stengt før den 22. juli, og at politiet kunne og burde ha vært raskere på Utøya den dagen.

Årsaken til at det gikk galt, blir av kommisjonen beskrevet som en grunnleggende svikt i risikoerkjennelse og gjennomføringsevne, manglende samhandling, dårlig IKT-utnyttelse og fravær av resultatorientert lederskap.

Regjeringen har lagt denne analysen til grunn for sitt arbeid med å rette opp feilene. Når vi har en felles forståelse av hva som skjedde, og hvorfor, gjenstår å svare på to andre spørsmål: Hvor ligger ansvaret, og hva skal vi lære?

Jeg er like opptatt av å finne ærlige svar på disse to spørsmålene som på hva som skjedde, og hvorfor det skjedde. Det er nødvendig for at Norge skal stå best mulig rustet til å avverge nye kriser og til å håndtere kriser som likevel kommer.

La meg begynne med ansvar. Utgangspunktet er at norsk beredskap og krisehåndtering skal styres basert på ansvars-, nærhets- og likhetsprinsippet. Dette er prinsipper for ansvar som Stortinget er godt kjent med, og som Stortinget har sluttet seg til. Dette innebærer at ulike aktører har ansvar for ulike deler av beredskapen. At flere har ansvar, er ikke ansvarspulverisering, slik jeg har sett noen mene, eller ansvarsfraskrivelse – tvert imot. Det er et sunt og viktig prinsipp som bygger på det beste i vår kultur og vår tradisjon. Oppgavene løses best av den som er nærmest problemet.

I sommer introduserte regjeringen et fjerde prinsipp, samvirkeprinsippet, for å sikre bedre samhandling på tvers av etater og sektorer. En negativ erfaring fra 22. juli er at ressursene ikke fant hverandre. Målet med samvirkeprinsippet er nettopp at ressursene skal finne hverandre.

I møtet med Stortinget er det regjeringen og den enkelte statsråds embetsførelse som er det sentrale når det gjelder ansvar. Derfor vil jeg først nok en gang slå fast at det øverste ansvaret er mitt. De siste syv årene har jeg vært

statsminister og ledet regjeringens arbeid. Det er mitt ansvar at regjeringen fungerer og tar de nødvendige beslutninger, at ansvaret for saksområder er klart og tydelig fordelt mellom statsrådene, og at statsrådene samarbeider.

Samtidig følger det av Grunnloven at hver enkelt statsråd har det konstitusjonelle ansvaret på sitt område. Statsrådenes ansvar omfatter også gjennomføring av de saker som er vedtatt, innenfor de lover og bevilgninger som er gitt av Stortinget. Dette ansvaret har de berørte statsrådene tatt tydelig i denne høringen.

Tidligere fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys og nåværende statsråd Rigmor Aasrud har begge gjort det klart at de har hatt og har ansvaret for oppfølgingen av sikringsprosjektet i den perioden de satt som statsråd. Ansvaret omfatter også å gjennomføre stenging av Grubbegata.

Tidligere justisminister Knut Storberget har tidligere i dag tatt ansvar for at politiets håndtering av terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya sviktet på vesentlige punkter.

Justis- og beredskapsminister Grete Faremo har nettopp slått fast sitt ansvar for å samordne og være pådriver for samfunnssikkerhet og beredskap. Blant annet varslet hun at den politiske styringen av politiet i framtiden skal legges på et overordnet og mer strategisk nivå.

Så til læring. Hvordan skal vi forbedre det som sviktet den 22. juli, og gjøre norsk beredskap sterkere? En samlet regjering har tatt tak i de grunnleggende utfordringene som kommisjonen peker på. Mye ble besluttet og iverksatt før kommisjonen la fram sin rapport, f.eks. å styrke politiet, utvide helikopterberedskapen og å bedre samarbeidet mellom Forsvaret og politiet.

Kommisjonens viktigste anbefaling er at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sin egen og organisasjonens grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap. Det viktigste handler med andre ord om ledelse. Det er jeg helt enig i. Regjeringens mål er en resultatorientert forvaltning, med et lederskap som skaper stolthet med hensyn til beredskap og sikkerhet.

Det kan lyde tilforlatelig, men jeg erkjenner fullt ut at dette kommer til å bli krevende. Å endre holdninger tar tid. Å bygge en ny kultur krever engasjement og aktiv tilstedeværelse over lang tid. Jeg er forberedt på skuffelser, men tilbakeslag skal ikke få skygge for dette viktige målet.

Vi har begynt arbeidet på toppen, med regjeringen. Vi har startet med oss selv, fordi vi tar på alvor at også vi trenger å lære. Samtidig tror jeg på eksemplets makt. Hver enkelt statsråd har allerede gjennomført prosesser i egne departementer og rapportert til justis- og beredskapsministeren om hvordan de vil følge opp anbefalingene fra 22. juli-kommisjonen innenfor eget ansvarsområde.

Vi har besluttet å avholde jevnlige møter med beredskap som hovedsak i regjeringen. Senest i forrige uke var det et slikt møte. Da orienterte justis- og beredskapsministeren om status for arbeidet med å følge opp kommisjonen i de enkelte departementene.

Dette er noen eksempler på tiltak vi har satt i verk, og

arbeid som er på gang. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en egen stortingsmelding om hvordan vi følger opp de øvrige rådene i kommisjonens rapport. Det viktige nå er å formidle at jeg er fast bestemt på at ansvaret for beredskap i framtiden skal ligge i hendene på ledere som er utstyrt med tydelige mål, som dokumenterer vilje til resultater, og som har evne til å samarbeide på tvers. Målet er at Norge skal stå bedre rustet til å møte kriser, både de krisene vi kan forutse, og de vi ikke kan forutse. Det overordnede ansvaret for at vi når disse målene, ligger hos regjeringen og dermed hos meg. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring. Det er først saksordfører Geir Jørgen Bekkevold som skal spørre. Jeg gjør oppmerksom på at det er utspørrer selv som styrer sin taletid fullt ut, uten komitéleders innblanding. Bekkevold har inntil 15 minutter til disposisjon. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Takk for innlegget ditt. Jeg vil også benytte anledningen til å takke deg for den solide jobben du gjorde 22. juli og dagene etterpå – ikke minst de ordene du valgte å formidle til befolkningen. Jeg vil nesten også få lov til å takke deg for de ordene du ikke valgte å bruke.

Så til de spørsmålene jeg har lyst til å stille deg – først angående FAD. Gjørv-kommisjonen skriver at statsråd Aasrud, på grunn av manglende informasjon, ikke ble satt i stand til å følge opp sikkerhetsprosjektet. Har Statsministerens kontor sikret seg at departementene har gode nok rutiner for å sikre at nye statsråder får nødvendig informasjon?

Statsminister Jens Stoltenberg: Først vil jeg bare takke for de gode ordene. Jeg vil understreke at jeg opplevde at hele Norge håndterte 22. juli og de verdivalg vi da ble stilt overfor, på en god måte. Det var ledere og mennesker over det ganske land, ikke minst alle de frivillige, som tok ansvar på en formidabel måte.

Når det så gjelder statsrådenes oppdatering når de tar over, er det noe jeg mener er en selvsagt ting at en ny statsråd skal settes inn i de sakene som et departement arbeider med. Det er også slik at mange av de sakene kommer ved at saker behandles i en regjering. Men jeg tror vi ser at én erfaring med 22. juli er nettopp at det som omtales som manglende bevissthet, manglende oppmerksomhet, risikoforståelse, er kanskje at beredskap ikke vært viet stor nok oppmerksomhet, og derfor kan altså nye statsråder ikke blitt godt nok orientert. Så når vi nå har egne beredskapsmøter i regjeringen og har innkalt alle statlige ledere til et eget møte om beredskap, og styrker Justisdepartementet som beredskapsdepartement, er det nettopp for å redusere muligheten for at statsråder ikke blir fullt ut satt inn i det beredskapsansvar de har på ulike områder.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): En liten oppfølging til akkurat det spørsmålet: En ting er at departementet har et ansvar for å informere en ny statsråd. Men hva slags ansvar mener du at statsråden selv, i dette tilfellet Aasrud, som

manglet veldig mye kunnskap om sikkerhetsprosjektet, har for å sette seg inn i dette?

Statsminister Jens Stoltenberg: En statsråd har jo ansvar for å sette seg inn i alle saker som statsråden skal legge fram for regjeringen, og har et ansvar for å håndtere. Men det avgjørende er at man må være kjent med at det er en sak. Det avgjørende er at beredskapssaker mener jeg vi kan lese ut av 22. juli-kommisjonen – men også gjennom alle erfaringene siden – har i mange deler av forvaltningen, i departementene, andre steder hatt for liten oppmerksomhet. Derfor kan det skje at en statsråd ikke blir godt nok orientert. Det er det som handler om kultur og ledelse – at vi ved å gjøre mange store og små ting ønsker å skjerpe bevisstheten og dermed gjøre det sikrere at en statsråd også blir satt inn i beredskapsspørsmål, selv om det ikke alltid er øverst på den politiske dagsordenen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hva mener du FAD burde gjort annerledes i prosessen, med tanke på stengingen av Grubbegata, når du ser det sånn i ettertid?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nå har jo to tidligere fornyingsministre svart grundig på det, i alle enkeltheter og detaljer. Jeg tror det er spesielt to ting vi alle erkjenner i ettertid burde og skulle vært gjort annerledes. Det ene er at man ikke skulle valgt kommunal plan. Det tror jeg kan sies både om min regjering og den forrige regjering, som bestemte seg for å søke Oslo kommune om å få lov til å stenge gaten. Hadde man ant at det skulle være komplisert og ta så langt tid, tror jeg verken den forrige eller den nåværende regjeringen ville ha gjort det. Samtidig er jeg den første til å forstå at det ble gjort, fordi det var første gang man skulle stenge en gate ut fra sikkerhetshensyn. Det var omstridt at man skulle stenge en gate der statsministeren og regjeringen holdt til, og da tenkte både jeg og den forrige regjeringen at da var det klokt at man gikk den vanlige veien, ikke tok noen snarveier, men forankret det lokalpolitisk. Men det viste seg å ta veldig lang tid, og i ettertid er det klart at man skulle valgt en annen framgangsmåte. Det er den ene tingen.

Den andre tingen er at fordi man valgte kommunal plan, lå det i kortene at dette ville ta noen år – selv om det hadde gått normal tid, så hadde det tatt noen år – og da skulle man i og for seg helt fra starten av, i og for seg på ethvert tidspunkt senere også, ha gjennomført kompenserende tiltak.

Det er to ting som burde vært gjort, men igjen: Det er lettere å se det i ettertid enn å se det mens man sto i prosessen. Jeg forstår beslutningen om å velge kommunal plan, fordi man var opptatt av å få lokalpolitisk støtte for et omstridt tiltak.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvilken dialog har det vært mellom deg og dine statsråder om sikkerhetsprosjektet?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det har vært dialog ved flere anledninger og i flere sammenhenger. Det star-

tet egentlig ganske tidlig. Det var et regjeringsnotat tidlig i min periode, det står i svarene komiteen har fått, men jeg tror det var høsten 2005 eller vinteren 2006. Da er den første behandlingen i regjeringen etter at jeg ble statsminister. Da ble man orientert om både sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet. Det ble understreket at de ulike statsrådene har ansvar på sine områder.

Så får vi jo en runde i forbindelse med en del av de budsjettbehandlingene som krever bevilgninger til de ulike delene av prosjektet, og så får vi noen runder knyttet til de problemene som oppstår rundt Grubbegata. Det har skjedd ved ulike anledninger i de årene vi har sittet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Oppfattet du selv viktigheten i sikkerhetsprosjektet da du overtok som statsminister?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg mener at det var veldig enkelt å forstå at dette var et viktig prosjekt. For når det etter 11. september 2001 ble satt i gang et prosjekt i regjeringen om sikring av regjeringen, regjeringsbyggene og statsrådene, og det kommer veldig mange forslag som er omforent fra Politidirektoratet, PST, fra vår fremste fagkompetanse på dette, og det er et stort sikkerhetsprosjekt som omfatter mange andre departementer og mange tiltak, og en del av dette store prosjektet er sikringsprosjektet, som altså nesten er 200 enkelttiltak, mener jeg at det er åpenbart at det er viktig. Jeg trengte egentlig ikke så mye tid på å gå inn i de enkelte tiltakene, simpelthen fordi at for meg er det mer enn nok tilstrekkelig at Politidirektoratet anbefaler dem. Da er det for meg nærmest utenkelig at politikerne skal si at vi er uenig i tiltakene, eller overprøve dem.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Har du blitt muntlig orientert om innholdet i sikkerhetsprosjektet, eller har du lest rapporten selv?

Statsminister Jens Stoltenberg: Først og fremst er jeg blitt muntlig orientert. Dette er jo en veldig omfattende rapport, og det er mange delrapporter med mange tekniske detaljer. Men jeg er blitt orientert – og ble tidlig orientert – om sikkerhetsprosjektet, om at det var satt i gang, og at de fleste tiltakene var gjennomført eller under gjennomføring. Alle tiltakene ble jo gjennomført, det er et stort tiltak som stoppet opp, og det var det tragiske: Det var stengingen av Grubbegata. Men det var også viktig at man f.eks. gjorde mer med adgangskontroll. Man var redd for attentat, man var redd for selvmordsbombere, og man var redd for mange andre typer angrep som ble avverget, eller i hvert ble faren redusert ved at andre tiltak ble gjennomført.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Tidligere statsråd Heidi Grande Røys svarte på spørsmål fra kommisjonen om det er statsministerens oppgave å påse at statsrådene leverer, og hun oppfatter at dette er oppgaver som er delegert til statssekretæren ved Statsministerens kontor og statsråd Schjøtt-Pedersen. Hvem sitt ansvar, mener du, var det til

syvende og sist at Grubbegata ikke ble fulgt opp og ikke ble stengt?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er fornyings- og administrasjonsministeren som har det ansvaret. Det har begge – både den tidligere og den nåværende – understreket veldig klart. Det er viktig at det er klart plassert der. Det ble plassert der allerede i 2004, da man satte i gang prosjektet. Det ble gjentatt flere ganger senere i brev og muntlig at det lå i Fornyings- og administrasjonsdepartementet. De to statsrådene har bekreftet det. Men det at de sitter med ansvaret, forhindrer jo ikke Statsministerens kontor i å bistå, støtte og hjelpe til. Det gjør Statsministerens kontor i store og små saker ved ulike anledninger – medarbeidere på mitt kontor.

Da Heidi Grande Røys kom til oss og sa at her hadde man problemer med å få vedtak i Oslo kommune, at det tok et par-tre år var naturlig, for det tar kommunale planer, men da man var kommet til 2007, og vi fikk beskjed om at her ville Oslo kommune si nei, støttet vi opp om hennes arbeid. Etter noen måneder, fra høsten 2007 til vinteren 2008, førte den dialogen til at Oslo kommune – på tross av at byrådet hadde innstilt på nei – sa ja til stenging. Det var veldig bra. Det som så var synd, var at man ikke bare sa ja til en reguleringsplan som åpnet for stengning, men man stilte tilleggskrav om at man i tillegg skulle ha en bebyggelsesplan, som er like krevende som en reguleringsplan – lyssetting og den type ting – og som har akkurat samme krav til høring, klageadgang og frister. Dermed gikk det nye år fra man hadde vedtatt reguleringsplanen, til man hadde fått den endelige bebyggelsesplanen. Summen av det ble altfor mange år. Derfor gjentar jeg at en klar lærdom er at man ikke bør velge kommunale reguleringsplaner i sånne saker – eller kanskje enda mer: Man bør kanskje lete etter helt nye virkemidler. Det har vi varslet, at vi vil se om det er enda mer effektive måter å gjøre det på enn en statlig plan for å få raske vedtak gjennomført med en gang.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Men ser du det ikke som en utfordring og et problem knyttet til denne saken at det ble en oppfatning av at det faktisk var Statsministerens kontor som eide dette prosjektet, og som har skapt dette inntrykket, og at andre departementer gikk litt mer bakoverlent inn i dette?

Statsminister Jens Stoltenberg: Men vi har ikke eiendomsrett, vi har ansvar. Her vil jeg berømme Statsministerens kontor – og det kan jeg gjøre uten å berømme meg selv, for dette har skjedd før min tid – og ikke minst har det vært embetsmenn på mitt kontor både før og under min tid, og politikere, som har vært veldig aktive i dette prosjektet, fordi det er et viktig prosjekt. Men det at man er aktiv i en sak, som en statsminister eller mitt kontor er med jevne mellomrom i ulike saker, forandrer ikke ansvaret for gjennomføringen av saken. Tvert imot – det understreker alvorret. Det opplever jeg at de to angjeldende statsrådene understreket her i komiteen.

Så ansvaret har hele tiden vært klart i FAD. Nett-

opp derfor har det også vært viktig at SMK har støttet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ut fra ditt intervju med kommisjonen kan man få inntrykk av at det er fri flyt av penger, så lenge det er snakk om beredskap. Men hvorfor fikk likevel FAD nei til sikring av det usikre nettet?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tror ikke jeg har formulert meg dit hen at det er fri flyt av penger – det har i hvert fall ikke vært min intensjon. Det jeg har ønsket å si, og som jeg tror er det som står i referatet, er at når statsråder kunne argumentere med hensyn til beredskap, var det lettere å få penger – terskelen var lavere, og det ble tillagt stor vekt. Enten det er flomvern, det er oljevern, beredskapstiltak innenfor helsevesenet, eller det f.eks. er Forsvaret, er beredskap et argument som gjør at man får en forrang, får en prioritet, i vanskelige budsjettprosesser. Men ingen sektor, heller ikke beredskapssektoren, har ubegrenset adgang til penger.

Jeg merker meg også at 22. juli-kommisjonen understreker veldig tydelig flere ganger at hovedproblemet ikke var mangel på penger og ressurser, men hovedproblemet var mangel på evner til å nyttiggjøre seg de ressursene man hadde. Så ja, det hadde vært en fordel med enda større bevilgninger, men nei, større bevilgninger var ikke hovedproblemet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Flere av intervjuene med personer fra embetsverket skaper det inntrykk at det var noe uklare ansvarslinjer mellom FAD, Justisdepartementet og Statsministerens kontor. Er dette ditt inntrykk også?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg har registrert at flere har sagt det. Det tar jeg på det største alvor. Samtidig mener jeg at det har vært veldig klart hele tiden hvor ansvaret har vært plassert. Det ble gjort klart allerede da prosjektet var ferdig som en rapport i 2004. Da gikk det et brev fra Statsministerens kontor, hvor det uttrykkelig vises til at de ulike departementene har ansvar for sine områder som normalt, f.eks. at FAD har ansvaret for sikringsprosjektet, UD har ansvar for sine deler, Forsvaret for sine deler, osv. Det innebærer at Justisdepartementet på vanlig måte har ansvar for samordning, som Justisdepartementet har hatt siden 1994 gjennom en egen kongelig resolusjon – og blitt forsterket gjennom en egen kongelig resolusjon i 2000, der de også fikk tilsynsansvaret. Ansvar tas ikke bort fra et departement gjennom noen samtaler. Ansvar er forankret i kongelige resolusjoner, og de står der fast og tydelig, uansett. At f.eks. Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for beredskap, har vært forankret i en egen kongelig resolusjon siden 1994, og det har ikke vært grunnlag for tvil om det på noe tidspunkt.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet og Martin Kolberg, som har inntil 10 minutter til disposisjon, vær så god.

Martin Kolberg (A): Tusen takk.

Statsminister, i din redegjørelse til Stortinget la du veldig mye vekt på ansvar, og du sa at du tok ansvar. Det har du også gjort i den innledningen som du har presentert for komiteen i dag. Du har definert statsministerens ansvar. Men allikevel spør jeg: Hva mener du, mer konkret, var statsministerens ansvar i den aktuelle saken som vi behandler her?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ansvar handler om mange ting. For meg har det etter 22. juli handlet om grunnleggende sett tre ting.

Det har handlet om å få fakta på bordet. Mange land som har opplevd kriser og attentater, lever med en dobbel tragedie. De lever med den tragedien som faktisk hendte, og de lever med den tragedien at de aldri blir enige om hva som faktisk skjedde, og hvorfor det skjedde. De får ikke en felles virkelighetsforståelse. Det er tilfellet etter mange kriser i mange land. Jeg mener det er viktig at Norge ser ut til å greie å få en felles virkelighetsforståelse, en felles opplevelse, av hva som skjedde 22. juli 2011. Det har vi fått til gjennom kommisjonens rapport, og jeg vil berømme kommisjonen for det. Det kan være ulike meninger om enkeltheter, men det er i alle fall en samlet framstilling.

Det andre er å lære. Jeg mener vi har lært mye gjennom kommisjonen, gjennom erfaringene før kommisjonen kom og gjennom de prosessene som har vært i Stortinget, i den offentlige debatten og i mediene. Mange har bidratt til læring. Det er bra.

Det tredje og viktigste jeg tar ansvar for, er tiltak – handling – og der er det en betydelig opptrapping på beredskapsområdet. Vi har, som jeg har sagt, startet på toppen med regjeringen, med alle de statlige etatslederne og ikke minst med Justis- og beredskapsdepartementet, som har fått tilført betydelig økte ressurser for å bli sterkere og klarere som et beredskapsdepartement.

Disse tingene har jeg tatt ansvar for, og det er det jeg mener er å ta ansvar.

Martin Kolberg (A): Forstår jeg da riktig: Det er dette vi nå har hørt – i sum – og det siste du sa, som er begrunnelsen for at du ikke har gått av?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg mener at den beste måten jeg kan ta ansvar på, er å gjøre det jeg nå sa. Det er å sørge for at vi får en felles forståelse – fakta på bordet – usminket og ærlig, og gjennom 22. juli-kommisjonens rapport har vi fått det. Det er gjennom å lære. Og det er først og fremst gjennom å handle og iverksette tiltak.

Det iverksettes betydelige tiltak – konkrete tiltak – som økte bevilgninger, nye lover, nye regler, mer mannskap, flere helikopter og mer politi. Men det viktigste er ikke at vi har økt bevilgningene eller at vi har styrket helikopterberedskapen. Det viktigste er at vi er i gang med den kulturendringen som kommisjonen så sterkt understreker er det viktigste – og avgjørende – for å styrke beredskapen i Norge. Og da har vi startet på toppen.

Martin Kolberg (A): Da går jeg over til akkurat det som du nå sluttet med, nemlig kultur og ledelse. Var det en overraskelse for deg at vi fikk en slik konklusjon fra kommisjonen om kultur og ledelse, og om kreftene som ikke fant hverandre?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det var i hvert fall slik at det var sterkere og mer alvorlig enn jeg var forberedt på. Både før og særlig etter 22. juli ble jeg klar over at det var mangler i politiet, og at det kunne være problemer med å bruke de ressursene og de kapasitetene politiet hadde. Men omfanget og dybden i det var sterkere og større enn jeg var forberedt på. Derfor er det også desto viktigere at vi tar det veldig alvorlig og iverksetter endringer, og justis- og beredskapsministeren er i høyeste grad i gang med det.

Martin Kolberg (A): Vi hører antydninger, statsminister, i den offentlige debatt eller i den offentlige samtalen, som det heter – gjerne utenfor Stortinget, andre steder. Der snakkes det om at du personlig har vist liten interesse for beredskapstenkningen og beredskapsarbeidet i regjeringen. Hva er din kommentar til det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er at jeg tror det er nesten umulig å være statsminister uten å være svært opptatt av beredskap – og i hvert fall har jeg vært det – fordi det er noe som er så tett og nært på en statsminister i så mange sammenhenger.

Vi har hatt store beredskapsprosjekter, som Nødnett, som redningshelikopter, som hele langtidspanen for Forsvaret – milliardinvesteringer og store beredskapsbeslutninger som tar mye tid i en regjering.

Vi har også hatt krevende beredskapsdiskusjoner knyttet til alle budsjetter, der det alltid er sterke ønsker fra mange departementer. Da må man tenke at dette handler ikke bare om politiet, men det handler om Forsvaret, det handler om helse, det handler om oljevern, det handler om flomvern – det handler om veldig mange beredskapstiltak som kommer opp i hver budsjetttrunde.

I tillegg er det den personlige erfaringen jeg har, som egentlig startet da jeg var statssekretær i Miljøverndepartementet. Det var en oljeulykke utenfor Runde på Møre-kysten, og jeg opplevde det veldig støkket det satte i meg – hvor sårbare vi er, og hvor viktig det er at beredskapen fungerer. Jeg opplevde det som energiminister, med den store flommen i 1995, som var dramatisk og som stilte store krav til beredskapssetater over store deler av Østlandet. Jeg var statsminister i 2001, den 11. september. Den 11. september og dagene etterpå følte vi en stor trussel i Norge og en redsel for nye angrep mot nye NATO-hovedsteder, med omfattende beredskapstiltak, sikring av bygninger og omdirigering av militære mannskaper, bl.a. fly til østlandsområdet, som skulle være forberedt på å skyte ned fly. Den type ting har sittet i meg.

Da jeg ble statsminister i 2005, var det første som skjedde Elektron-saken. Siden har vi hatt angrepet på

«Banken», altså norske soldater i Afghanistan, uvær, storm og flom, så beredskap er en del av hverdagen til en statsminister. Det er ikke mulig å være statsminister uten å forholde seg til det.

I tillegg, rent personlig: 11. september 2001 var angrepet i USA, på tvillingtårnene, og 11. september 2003 ble Anna Lindh drept i Sverige. Siden har norske statsministre levd med livvakter absolutt hele tiden, så jeg har ikke vært ute av mitt hus uten livvakt.

Summen av alt det gjør at beredskap er en del av hverdagen, nesten hver dag, til en statsminister. Derfor er det ikke mulig å være statsminister uten å være opptatt av beredskap.

Martin Kolberg (A): Tusen takk for det.

Denne regjeringen som du har ledet, har bevilget mye penger til politi og beredskap. Nærmest på alle budsjettposter er det betydelige økninger. Allikevel ser vi at politisjefer og andre møter opp og sier at de aksepterer kommisjonens konklusjoner, men samtidig mener de at det også er mangel på ressurser. Hva er din betraktning rundt det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Min betraktning rundt det er to–tre ting. For det første har det blitt mye mer penger. Det er viktig, men jeg understreker at mer penger er ikke nok. Vi må hele tiden være opptatt av hvordan vi organiserer offentlig sektor, herunder alle beredskapsetatene. Det er mange av dem, og de er på nær sagt alle samfunnsområder. Derfor må vi hele tiden lete etter hvordan vi kan få mer igjen for de ressursene vi setter inn.

Jeg mener at en del av de omstillingene vi ser i helsevesenet, er omstridt, men de handler om å styrke helsevesenets evne til beredskap innenfor gitte budsjettrammer.

Forsvaret er et strålende eksempel på en omstilling – en veldig omstridt omstilling, med nedleggelse av baser og omstridte beslutninger, men nå tror jeg alle er enige om at de milliardene vi setter inn i Forsvaret i dag, gir oss vesentlig bedre forsvarsevne og vesentlig bedre beredskap enn det vi fikk tidligere for milliardene vi la inn i Forsvaret.

Så må vi tenke på politiet. Vi skal også reformere politiet. Derfor har vi satt i gang en egen analyse av det, og vi har også satt i gang en analyse av PST, for å se på om vi bruker pengene på en god nok måte.

Jeg skjønner at man trenger enda mer penger, men det å bruke pengene fornuftig og effektivt er i seg selv avgjørende.

Så mener jeg også, for å si det til slutt, at enhver etatssjef er ansvarlig for sitt område innenfor de budsjettammene man får. Og ingen etatssjef vil vel noen gang si at man har fått nok penger, eller ikke har behov for mer penger. Jeg tror alle etater vil kunne begrunne at de trenger enda mer, men alle må oppleve at det er rammer, enten det er helse, politi, forsvar eller andre etater.

Martin Kolberg (A): Takk. Jeg har ingen flere spørsmål.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet som skal stille spørsmål. Det er det jeg som skal gjøre, og da går møteledelsen til Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, komitéleder.

Da får Fremskrittspartiet og Anders Anundsen ordet. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

La meg først få lov til å si at jeg vil gi deg honnør for måten du håndterte 22. juli-hendelsene på, og dagene etterpå. Du fremsto som en sterk, god og samlende leder. I en slik krisesituasjon er det avgjørende for nasjonen.

Men det er ikke det som er i fokus her. Vi fokuserer mer på det som ikke fungerte like bra. Du sa selv i stad at du syntes det var enkelt å forstå alvoret da du fikk presentert sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet da du tok over som statsminister.

Jeg er opptatt av at du svarer kort og greit. Du forsto omfanget og skadevirkningene med scenarioet bombe i Grubbegata, f.eks. – det forsto du med en gang?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja.

Anders Anundsen (FrP): Når du da etter hvert så at denne prosessen tok lang tid, falt det deg noen gang inn å informere Stortinget om hva slags konsekvenser et angrep i Grubbegata kunne ha?

Statsminister Jens Stoltenberg: Stortinget var informert om framdrift i sikkerhetsprosjektet, senest i revidert budsjett for 2010, der man redegjorde for alle prosjektene, ba om ekstra bevilgninger ...

Anders Anundsen (FrP): Men det sto vel ikke noe der om de alvorlige skadevirkningene en slik bombe ville ha? En kunne f.eks. velge å informere DUUFK om dette.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nå var bombe bare én av veldig mange ulike typer trusler. Det var mange andre typer trusler man kunne tenke seg at regjeringsapparatet ble utsatt for.

Anders Anundsen (FrP): Men det var Grubbegata man slet med å få stengt.

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, men som jeg sier, det er et sikkerhetsprosjekt. En del av det er et sikringsprosjekt, og der er det 197 tiltak. Alle de ble gjennomført, med unntak av ett veldig viktig tiltak, nemlig Grubbegata. Sist gang Stortinget ble oppdatert om det, var i revidert budsjett, der man jo varslet at alle tiltakene ville bli gjennomført i løpet av året. Så viste det seg at det skjedde heller ikke.

Anders Anundsen (FrP): Du tok heller ingen uformell kontakt med dine partilederkolleger på Stortinget, f.eks., for å prøve å få dette litt raskere til i Oslo?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, det var riktige- re å gå rett til Oslo, for det var jo ikke i Stortinget dette stoppet opp. Stortinget ...

Anders Anundsen (FrP): Men det er jo partier som også bidrar i styringen av Oslo, så du kunne jo valgt et litt uformelt trykk hvis du virkelig mente at dette var avgjørende for regjeringens sikkerhet.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg gjorde det jeg mente førte raskest til en endring i Oslo kommunes holdning, og det var å sende Karl Eirik Schjøtt-Pedersen til Oslo. Det bidro ...

Anders Anundsen (FrP): Ville du gjort det samme i dag, når du ser at det ikke skjedde noe særlig?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg har litt vanskelig for å se en annen måte. Det ga i hvert fall raskt resultat. Byrådet hadde sagt nei til å stenge Grubbegata. Jeg ba Karl Eirik Schjøtt-Pedersen om å ordne opp i det. Akkurat hva han skulle gjøre, brydde ikke jeg meg så mye om. Han fikk bare beskjed om å ordne opp, og han ordnet opp. Han fikk byrådet ...

Anders Anundsen (FrP): Men det tok jo lang tid for det, da.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, det tok ikke lang tid. Vi var midt i valgkampen, og han greide å sørge for at man i løpet av få måneder, etter at et nytt bystyre var konstituert, snudde Oslo kommune til å si ja. Men det var ...

Anders Anundsen (FrP): Vi kjenner resten av historien. Det er greit.

Statsminister Jens Stoltenberg: Det ulykksalige var at man nå stilte et nytt krav, om en ny plan, som var akkurat like tidkrevende som den forrige.

Anders Anundsen (FrP): Jeg vil gå litt over til ansvar. Ansvar er definert som en forpliktelse til å stå til rette. Det er mange måter å ta ansvar på. Det vi er opptatt av, er det parlamentariske og det konstitusjonelle ansvaret. Det er det vi skal bidra til å plassere. Jeg regner med at det er det også statsministeren har som utgangspunkt når han overfor Stortinget sier at han tar ansvar.

Før du sa det, hadde du gått igjennom det som Stortinget tidligere har satt opp som skranker når det gjelder hva som er å forvente når man tar ansvar? Under Stortingets behandling av Kings Bay-ulykken, f.eks., var det jo ikke Kings Bay-ulykken som bidro til at regjeringen gikk, det var manglende forarbeid, manglende sikkerhetsforskrifter og manglende oppfølging av sikkerhetsspør-

mål. Da mente Stortinget at det var noen premisser som lå til grunn. Gikk du igjennom det før du gikk på talerstolen i Stortinget og sa at du tok ansvar?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg gikk igjennom Kings Bay før min redegjørelse til Stortinget. Der er det én hovedkonklusjon, nemlig at Einar Gerhardsen ikke ønsket å gå av. Han mente at han ikke tok ansvar på best mulig måte ved å gå av, men Stortinget mente noe annet.

Anders Anundsen (FrP): Er du enig i Stortingets beslutning?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg er enig med Einar Gerhardsen i den forstand at jeg ...

Anders Anundsen (FrP): Men Stortinget mente noe annet. Og det er jo Stortinget som bestemmer dette. Det er Stortinget som har lagt premissene for hva ansvar innebærer.

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er vel et uttrykk for at det kan være ulike politiske, også partipolitiske, vurderinger av hvordan man best tar ansvar. I 1963 var det slik at Arbeiderpartiet og Einar Gerhardsen mente at den beste måten han kunne ta ansvaret for den ulykken på, var å ikke gå av. Den ulykken var noe helt annet enn 22. juli 2011, men det er en parallell ved at man prøver å ha en diskusjon om statsministeren har ansvar, og hvilket ansvar han har. Einar Gerhardsens vurdering var at den beste måten han tok ansvar på, var å ikke gå av.

Anders Anundsen (FrP): Men det var ikke Stortinget enig i.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, men det er jo også velgerne som i valg bestemmer sammensetningen av Stortinget, og ...

Anders Anundsen (FrP): Men du er enig i Gjörvkommisjonens konklusjoner, det har du sagt. Vi er enige om et virkelighetsbilde. Der sviktet FADs gjennomføringsevne, og det var svikt i Justisdepartementets evne til å føre tilsyn. Det er ditt ansvar som statsminister å sikre at du har kompetente statsråder. Mener du at du har ivaretatt det ansvaret?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg mener at jeg har hatt kompetente statsråder som har utrettet mye, og på tross av at Knut Storberget i dag jo erkjenner klart at det har sviktet på viktige områder på justissektoren mens han var justisminister, er han likevel en justisminister som har fått til en betydelig styrking også innenfor beredskapsområdet, noe han selv viste til i sitt innlegg.

Anders Anundsen (FrP): Du sier du er enig i Gjörvkommisjonens hovedkonklusjoner. Hovedkonklusjonen der er jo egentlig at statsrådene sviktet på vesentlige punkter, både når det gjaldt sikringsprosjektet, og når det gjaldt store

deler av politiets beredskapssystemer. Jeg har litt vanskelig for å forstå at du med det kan si at du har gjort jobben din og tatt ansvar som statsminister for å sikre kompetente statsråder. Forstår du at jeg har litt problemer med det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg opplever at det som er hovedkonklusjonen til Gjørv-kommisjonen, er at det sviktet i mange ledd over mange år, og at det er et ledelsesansvar, som vi tar veldig alvorlig i dag, å endre den kulturen.

Anders Anundsen (FrP): Der er du ved kjernen.

Statsminister Jens Stoltenberg: Selv om det sviktet i mange ledd, så starter vi på toppen, og det er det vi gjør gjennom de tiltakene som jeg har redegjort for.

Anders Anundsen (FrP): Der er du egentlig ved kjernen av det ansvar handler om. Det du sier, er at du tar ansvar for alt du ikke har gjort riktig før, og at du skal gjøre det bedre fremover. Er det virkelig å ta ansvar?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er en vurdering som man kan ha ulike meninger om, som man hadde f.eks. i Stortinget i 1963, hvordan man best tar ansvar. Min entydige vurdering er at den beste måten jeg tar ansvar på, for det første er å få alle fakta på bordet – det har vi gjort gjennom Gjørv-kommisjonen, usminket og ærlig – for det andre ved at vi lærer, og for det tredje ved at vi iverksetter omfattende tiltak, slik vi er i gang med, ikke minst når det gjelder å endre holdninger, risikoerkjennelse og kultur. Og vi har startet på toppen ved at alle ledere i staten nå har en mye klarere ledelsesbeskjed fra oss om å ta beredskap mer alvorlig.

Anders Anundsen (FrP): Det har du sagt. Men jeg opplever at det du kaller å ta ansvar, egentlig er å si at du tar ansvar, men at alle andre også har et ansvar, og det betyr jo i realiteten at ingen har ansvar. Det synes jeg lukter litt av den ledelsesutfordringen som Gjørv-kommisjonen har pekt på.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg er uenig i den vurderingen som komitélederen nå har gitt uttrykk for. Jeg mener at det at man plasserer ansvar mange steder, ikke er ansvarspulverisering. Det er ikke å fraskrive seg ansvar, det er å praktisere de prinsipper for ansvar som Stortinget har slått fast: nærhetsprinsippet og ansvarsprinsippet, som nettopp bygger på at det er en kjede i beredskapen der mange må ta ansvar, der ikke minst de som er nærmest et problem, må ta ansvar, og der det er ...

Anders Anundsen (FrP): Men regjeringen som kollegium har jo også ansvar for den samlede beredskapen og sikkerheten i landet vårt, har de ikke det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Absolutt. Det jeg prøvde å understreke, er at det at regjeringen har et ansvar, at jeg har det øverste ansvaret, at jeg har ansvaret

for at regjeringen fatter beslutninger, at regjeringen har en klar arbeidsfordeling mellom de ulike statsrådene, og at vi får et samarbeid på tvers av de ulike departementene, endrer jo ikke det konstitusjonelle ansvaret de ulike statsrådene har. Det er i tråd med de prinsippene Stortinget har vedtatt, og opphever verken ansvarsprinsipper eller likhetsprinsipper ...

Anders Anundsen (FrP): Men det er ikke sikkert vi alltid vil ha en flertallsregjering. Vil du stå inne for den ansvarsdefinisjonen i en parlamentarisk setting som du nå egentlig er nyskaperen av, nemlig at det å ta ansvar betyr at man skal fortsette? En trenger jo ikke nødvendigvis å endre regjeringskonstellasjon av den grunn.

Et litt provoserende spørsmål, kanskje, men setter du dine egne interesser foran nasjonens når du sier at du tar ansvar ved å sitte?

Statsminister Jens Stoltenberg: Min vurdering er at den beste måten jeg ivaretar nasjonens interesser på, er å sørge for at vi får fakta på bordet, slik vi har fått gjennom Gjørv-kommisjonen, ved at vi lærer gjennom de ubehagelige sannheter som har kommet fram bl.a. gjennom kommisjonens rapport, men først og fremst ved å iverksette omfattende tiltak for å styrke beredskapen og endre kultur og holdninger til beredskap, slik vi er i gang med.

Så kan man ha ulike partipolitiske meninger om det, slik man har hatt i Norge opp gjennom historien, knyttet til Kings Bay i 1963 og knyttet til mange andre diskusjoner om tillit/mistillit til statsråder. Det er en ærlig politisk uenighet, der man har politisk ulike meninger om statsråder eller statsministre bør fortsette. Min vurdering er at den beste måten jeg tar ansvar på, er å gjøre det jeg nå gjør.

Anders Anundsen (FrP): Helt til slutt: I internasjonale kvalitetssikringsstandarder er det et uttrykk som sier: «Failure to take action makes you a part of the problem.»

Har du en kommentar til det i denne settingen?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg mener det er derfor vi skal starte på toppen, og derfor har vi tatt det som handler om ledelse, veldig alvorlig. Det er ikke først og fremst et problem at det er for små bevilgninger eller for lite ressurser, men at man ikke greide å bruke de ressursene, ikke greide å mobilisere den kapasiteten man hadde. Det er først og fremst et ledelsesansvar, og det tar vi veldig alvorlig i regjeringen og i de andre statlige etatene.

Møtelederen: Da er tida ute. Vi takker for spørsmål og svar, og klubba går tilbake til komiteleder.

A n d e r s A n u n d s e n overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Ja takk.

Jeg vil følge opp der hvor komitelederen slapp. Du sier at de fakta som Gjørnv-kommisjonen la på bordet, og konklusjonene som fulgte av dem, fikk deg til å bestemme deg for ikke å gå av. Hva slags fakta kunne ført deg til en annen konklusjon?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tror ikke jeg formulerte meg akkurat slik, men det som er mitt budskap, er at det – også før Gjørnv-kommisjonen la fram sin rapport – ble mer og mer klart, og ble bekreftet og dokumentert i rapporten, at det var alvorlige svikt i politiet. Min vurdering er at det beste bidraget jeg gir til å gjøre noe med det, er for det første å få fakta på bordet og lære av de faktaene, og så da iverksette omfattende tiltak.

Per-Kristian Foss (H): Så med andre ord: Gjørnv-kommisjonen var ikke avgjørende for din konklusjon om å bli sittende?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, jeg har aldri – tror jeg – formulert meg slik, det jeg har vært opptatt av, er ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, jeg bare spør, jeg.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, det var en vurdering som var knyttet til at jeg jo så – alle så ... Det var jo en viktig jobb bl.a. norske medier har gjort og mange som var nær krisen har gjort, også før kommisjonen: å få fram en del av de alvorlige sviktene som etter hvert kom fram rundt politiet. Det var viktig at vi fikk den kommisjonen, fordi de sammenfattet, sammenstilte og dokumenterte alle disse feilene, og min vurdering er den jeg ga uttrykk for.

Per-Kristian Foss (H): Ja, det har jeg skjønt.

Du sier at du ivaretar ledelsesansvaret best ved å bli sittende. Skjønner du de mange reaksjonene vi har fått, gjennom nå fem dagers høringer, hvor pårørende og andre berørte sitter og ser på at alle innkalte egentlig setter ansvaret på andre? Du sier selv at Gjørnv-kommisjonen dokumenterer at det har vært en svikt på alle nivåer, ikke bare på toppen. Det bruker du som en begrunnelse for å bli sittende. Skjønner du at det kan utløse en viss frustrasjon for dem som ser på dette fra utsiden?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg skjønner veldig godt at pårørende, etterlatte og mange andre er oppgitte og frustrerte, fordi det jo hadde vært så mye enklere hvis kommisjonens rapport endte med en konklusjon om at ansvaret – svikten – var ett sted. Hadde det vært én ting som hadde sviktet, én person og på ett sted, hadde det vært mye enklere å forholde seg til det som skjedde. Problemet er at kommisjonen ikke dokumenterer svikt ett sted med én ansvarlig. Kommisjonen dokumenterer svikt i mange ledd, mange steder og der mange har ansvar.

Per-Kristian Foss (H): Men du har selv i din innledning nå understreket at det øverste ansvaret er ditt.

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Er du enig i at ansvar ikke kan delegeres, bare myndighet?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er helt sikkert en del krevende diskusjoner om grensegangen mellom ansvar og myndighet, men det er i hvert fall slik at de prinsipper som Stortinget og regjeringen har slått fast for beredskap i Norge, bygger på ansvarsprinsippet, der ansvaret for å håndtere en krise skal ligge i de samme organer som har det i en ikke-krisetid – en normaltid – og at de skal ligge så nær krisen eller problemet som mulig. Det er ut fra en vurdering av at hvis man har ansvaret plassert ute – nær krisen – vil man også kunne få raskere og bedre beslutninger enn om alt sentraliseres. Det at flere har ansvar må ikke forveksles med ansvarsapulverisering. Det at ansvar plasseres hos flere er ikke det samme som at det pulveriseres, men det er at mange må ta ansvar i en kjede av beredskap. Det hindrer ikke at jeg har det øverste ansvaret for beredskap i Norge.

Per-Kristian Foss (H): Hvis mange tar ansvar, er det ingen som tar ansvar, altså?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, jeg er uenig i den framstillingen, jeg mener at ...

Per-Kristian Foss (H): Du kan jo lett få det inntrykket når du sier at det er svikt i alle ledd, derfor går ingen av.

Nå har akkurat den tidligere justisministeren vært her og forsikret at han ikke gikk av på grunn av kommisjonens rapport eller ulykken spesielt, men kunne blitt sittende – mente han selv.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg gjør den vurderingen at det at flere har ansvar, ikke er ansvarsapulverisering. Det at storting og regjering har plassert ansvar for beredskap mange steder på mange nivåer i landet vårt, er ikke å pulverisere ansvar, det er å plassere ansvar i en kjede der mange må ta ansvar. Det endrer ikke at jeg har det øverste ansvaret, og det ga jeg uttrykk for lenge før kommisjonen la fram sin rapport. Jeg ga uttrykk for det i Stortinget høsten 2011, og har gjentatt det ved ulike anledninger. Det ansvaret tar jeg veldig tungt og veldig alvorlig, og har brukt mye tid med meg selv på hva det innebærer å ta det øverste ansvaret. Som jeg sier: Det innebærer bl.a. å få fram alle de ubehagelige faktaene og gjøre noe med dem.

Per-Kristian Foss (H): Når du som reaksjon på kommisjonens rapport sa at svikten var «mer omfattende og dypere enn jeg var forberedt på», sier ikke det noe om din egen oppfølging av ansvaret?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg føler at det blir en litt for enkel slutning. Beredskap er noe som håndteres i veldig, veldig mange ulike områder av det norske samfunnet, f.eks. i hele helsevesenet, med over 100 000 ansatte i spesialisthelsetjenesten. Selv har jeg erfaring

som energiminister, og vet at beredskap i energiforsyning, damsikkerhet, flomvern er enorme områder. Telesikkerhet ...

Per-Kristian Foss (H): Nå har vi litt begrenset med tid.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jo, men det viser bare at jeg tror at man er nødt til å basere seg på at statsrådene har ansvar på de ulike områdene.

Per-Kristian Foss (H): Du sa i din innledning at det viktige for deg var at ansvaret var klart og tydelig fordelt mellom statsrådene. Jeg kan forsikre deg om at i formiddagens høring var det ikke det inntrykket vi fikk ved å tale med departementets embetspersoner. Hvordan kan du da tro at den samordnende statsråd for sikkerhet – nemlig justisministeren, som har det som heter et særskilt samordningsansvar – kunne vite nøyaktig hvilket ansvar han hadde når hans to nærmeste embetsmenn ga klart uttrykk for at eierskapet til sikkerhetsprosjektet, hvorunder inkludert sikringsprosjektet, lå i SMK? Det ble sagt ganske tydelig.

Din departementsråd Frisak uttalte under høringen her at det å stenge Grubbegata – en viktig del av sikringsprosjektet – var veldig viktig for henne, og Storberget, som da var ansvarlig for samordning av sikkerhet, uttalte i høringen i formiddag at han ikke så det som noe akutt å stenge Grubbegata. Skjønner du at inntrykket kan bli litt forvirrende, og at dine ord om en klar og tydelig fordeling ikke helt stemmer?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg mener at det har vært veldig klart hele tiden hvordan ansvaret for sikkerhetsprosjektet og sikringsprosjektet har vært fordelt. For det første ligger det i de kongelige resolusjonene, og de oppheves ikke av samtaler eller møter, de står der som de kongelige resolusjonene de er. At Justisdepartementet f.eks. har ansvaret for å samordne beredskapstiltak i landet vårt, ble nedfelt i 1994 og forsterket i 2000.

Det andre er at det har gått skriftlig også flere ganger, bl.a. fra Statsministerens kontor 6. september i 2004, i et brev der man går igjennom prosjektet. Der står det under ansvar og organisering at ansvaret for oppfølging av nye sikkerhetstiltak i henhold til rapportens anbefalinger følger den vanlige ansvarsfordelingen mellom departementene. Det er ingen tvil i det brevet, og akkurat de samme formuleringene er gjentatt i et brev i 2009. Der også understrekes Justisdepartementets ansvar som samordningsdepartement. Men disse brevene er grunnleggende sett egentlig – hva skal jeg si – ikke unødvendige, men de slår i hvert fall bare fast det som er gjeldende ansvarsfordeling, som man ikke kan oppheve uten videre. Det er nedfelt i kongelige resolusjoner.

Per-Kristian Foss (H): Jeg skjønner at du har mange formelle bidrag til dette, men det vi er ute etter, er egentlig hvordan de personene har opplevd og levd med dette ansvaret. Det fortøner seg for meg som litt underlig, når justisministeren uttaler at stenging av Grubbegata ikke

var noe akutt, mens det for regjeringsråden – altså din nærmeste medarbeider ved SMK – var et veldig viktig prosjekt.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tror noe ...

Per-Kristian Foss (H): Synes du at det er en viss avstand mellom de to uttalelsene?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, for jeg opplever at de snakker om det samme, nemlig at hvis det foreligger en konkret, akutt trussel, så har politiet adgang til å stenge en gate, men da må det foreligge en konkret, akutt trussel, og det forelå ikke. Noe annet er at det generelt, basert på Regjeringens sikkerhetsprosjekt fra 2004, er argumentert godt for at man bør ha en permanent stenging av Grubbegata. Men fordi man valgte en kommunal plan, så innså man allerede da, i 2004, at dette nødvendigvis ville ta noen år – for kommunale planer tar alltid noen år, selv om det ikke nødvendigvis skal ta så mange år som det gjorde her.

Per-Kristian Foss (H): Litt om ditt eget personlige engasjement i sikkerhetsprosjektet, altså ikke bare i sikringen, men i det helt overordnede prosjektet: Hvilket personlig engasjement la du i dette prosjektet fra første stund?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg la stort engasjement i det. For jeg ble orientert om det veldig tidlig, jeg ble orientert om en del av de følsomme detaljene, og jeg opplevde at det var veldig viktig. Derfor var det også godt å vite at store deler av prosjektet ble gjennomført akkurat som forutsatt, at alle elementene i prosjektet etter hvert kom på plass. Det var ett viktig unntak, og det var dessverre så stort og viktig, nemlig at av de 197 delene av sikringsprosjektet, så tok ett prosjekt altfor lang tid, nemlig stenging av Grubbegata. Og da vi hørte om det, så aktiviserte vi oss på den mest effektive måten vi kunne gjøre – å droppe flere møter og gå rett til kontakten med Oslo kommune.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og det er Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland som har inntil 10 minutter, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Eg vil starta med eit litt ope spørsmål knytt til 22. juli og dei groteske handlingane som skjedde då i regjeringskvartalet og på Utøya. Eg vil forresten òg gratulera deg med ein flott innsats for det norske folk då. Men når du sit her i dag og tenkjer tilbake på det: Det som skjedde, var jo på sett og vis eigentleg eit angrep på «arbeidarpartistaten», altså på sosialdemokratiet, på AUF, på fellesskapsverdiene, sjølv om vedkommande høgreradikalar påsto noko anna. Kva tenkjer du om det i dag?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tenker at jeg må være meg bevisst at jeg har mange roller når det gjelder 22. juli. Jeg har en rolle som medmenneske: Medarbeidere i regjeringsapparatet mistet livet, en som jobbet på Stats-

ministerens kontor ble drept, venner av meg ble drept på Utøya, jeg kjenner foreldre som har mistet barn, og jeg er nær en del av dem som ble rammet. Og så har jeg rollen som leder i Arbeiderpartiet, der vår ungdomsorganisasjon ble angrepet, og det er et politisk ansvar. Og så har jeg rollen som statsminister, både som sjef for de menneskene som jobber i det kvartalet som ble angrepet, og der mange mistet livet, men også statsminister med ansvar for beredskapen i landet. Disse rollene henger jo sammen, men jeg opplever at dette gjør 22. juli til noe usedvanlig tungt. Det ville det vært uansett, men det blir ekstra tungt fordi det har de mange dimensjonene som det har.

Så mener jeg at hele Norge – på tvers av partiskillelinjer, på tvers av standpunkt i mange saker – viste en verdighet 22. juli og dagene etterpå som er en verdi i seg selv, som det står stor respekt av i utlandet, og som viste at vi slo ring om våre demokratiske idealer. Det samme gjelder for rettsprosessen. Hele den holdningen som Norge har vist, har gjort meg veldig trygg på at vi har en veldig sterkt forankret demokratisk tradisjon i vårt land, og det er veldig bra.

Hallgeir H. Langeland (SV): Litt meir om dette med leiing: Du tek jo tydeleg ditt ansvar der, men Gjørsv-kommisjonen seier på sett og vis at alle må ta eit ansvar – også det norske folk. Kva tenkjer du om det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tenker at det hadde vært så mye enklere hvis det var mulig å plassere ansvaret ett sted, på én person, og på én svikt. Det hadde kanskje vært en lettelse for mange, for da kunne man sagt at *der* sviktet det, og hadde det vært gjort annerledes, så hadde vi unngått 22. juli. Men dessverre dokumenterer Gjørsv-kommisjonen et mye mer sammensatt bilde, mange kompliserte sammenhenger. Det er ikke slik at vi kan vise til én bevilgning, ett tiltak, én ressurs – og hadde den vært på plass, så hadde vi unngått det. De sier f.eks. at det er klart at hadde du stengt Grubbegata, så hadde man unngått at bombebilene ble plassert der. Men Gjørsv-kommisjonen understreker jo at en bombe kunne vært plassert et annet sted, og vi ser også at land som har mer sikring rundt offentlige bygg, opplever angrep mot T-baner, jernbaner, knutepunkter. Så det er nettopp det kompliserte bildet, at det er så mange ledd, som gjør at det er vondere, vanskeligere og mer frustrerende for mange at det sviktet så mange steder. Det øverste ansvaret for det, er mitt.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ein runde til på det same temaet: For å sitera Gjørsv-kommisjonen, så handlar lærdommane etter 22. juli i større grad «om ledelse, samhandling, kultur og holdninger enn mangel på ressurser».

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, og det er jo en viktig ting som vel mange har merket seg, at det er ikke først og fremst mangel på ressurser. Bevilgninger til beredskap, bevilgninger til IKT, bevilgninger til politi har økt kraftig de senere årene, og likevel er det så alvorlig svikt. Derfor handler det om kultur, samarbeid, at man bruker de ressursene man har. Og det er jo fortvilet å lese i rapporten at det var ting som kunne vært gjort, politi som kunne vært mo-

bilisert, helikopter som kunne vært i lufta, varslinger som kunne vært sendt ut – og som ikke ble gjort. Det er fortvilet for oss, men man kan bare tenke seg hvordan det er for dem som mistet sine nærmeste, å vite at mer kunne vært gjort.

Jeg vil samtidig understreke at jeg har ingen illusjoner om at den opprustningen av beredskap som vi er i ferd med å gjennomføre i Norge, kommer til å bli billig. Redningshelikoptre kommer til å koste mange milliarder kroner. Nødnett koster allerede mange milliarder kroner. Mer politi koster penger, og mange andre beredskapstiltak koster penger. Så selv om kommisjonen understreker at det ikke først og fremst handler om mer penger, mer ressurser, må vi være forberedt på at vi må gjøre noen brutale valg – vi må la beredskap gå foran andre viktige formål fordi de må ha forrang og få mer penger.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg sneiar òg innom dei hemmelege tenestene, som jo får sju forslag til forbetringar frå Gjørsv-kommisjonen fordi dei ikkje har gjort jobben sin godt nok. Me er jo i Afghanistan, og sjølv sagt må me ha høg merksemd i den retninga, men kva tenkjer du i forhold til kven denne høgrefascisten eigentleg var?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tenker at det er viktig at vi har sikkerhetstjenester som Etterretningstjenesten og som PST, og at det er viktig at de samarbeider, og noe av det vi har gjort, er jo nettopp å få til en felles analyseenhet. Jeg tenker at det er viktig at vi har møtene f.eks. i Regjeringens sikkerhetsutvalg, som vi har hatt i alle år siden 2005, og også før det. Men jeg vil alltid være veldig varsom med å ha noen meninger – spesielt på politiske grunnlag – om hvem sikkerhetstjenestene skal overvåke, etterforske og avlytte. Jeg er veldig glad jeg lever i et land der det ikke er politikere som bestemmer det, men der det er politifaglige vurderinger som legges til grunn for hvem som skal overvåkes, og at det er god kontroll med hvem som overvåkes. Så kan jeg gjerne stille spørsmål om PST alltid gjør de riktige politifaglige vurderingene, men da skal ikke jeg overprøve den politifaglige vurderingen, men vi skal sette inn systemer som kontroller PST. Det har vi jo dels gjennom Stortingets egne kontrollorganer og dels gjennom at vi nå har nedsatt en ekstern gjennomgang; Traavik-utvalget skal gjøre en ekstern vurdering av PST. Og da vil jo den type spørsmål – om vi leter etter de riktige menneskene – være en del av den vurderingen.

Hallgeir H. Langeland (SV): PST seier jo sjølv at det er ein «forsiktighetskultur» i dei hemmelege tenestene, som på sett og vis peiker tilbake på oss – at me kritiserer dei for mykje. Kva meiner du om det?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det er litt uklart for meg akkurat hva som menes med «forsiktighetskultur». Hvis man med det mener at PST er opptatt av å følge de lovpålagte begrensninger som er på PSTs virksomhet, f.eks. når det gjelder krav til dokumentasjon, godkjenning

i forhold til overvåking av personer, mener jeg det er riktig – de må jo følge loven. Men hvis man mener at PST peker på at de gjerne vil endre loven på noen punkter for å få økt adgang, mener jeg det er en ærlig og redelig debatt. Vi har jo nå sendt på høring enkelte forslag som gir større adgang til bl.a. å gå etter soloterrorister. Det er omstridt. Noen mener at det handler om personvern, noen mener at vi da går for langt i overvåking, og andre mener at det er riktig. Jeg er nok blant dem som tror det er riktig, og det er derfor det høringsforslaget er sendt ut. Og det er en annen diskusjon – om vi skal gi økt lovmessig adgang til PST i den vanskelige avveiningen mellom personvern, demokratiske hensyn og sikkerhet.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eit siste spørsmål, knytt opp mot styringssystem – nokon kallar det for New Public Management. Eg såg at statsministeren òg har kommentert akkurat på det. Jon A. Lea i DSB var veldig tydeleg på dette. Eg kan gjerne sitera han ein gong til:

«Jeg synes at det snart går over alle grenser nå det gjelder måling og telling – ja.»

Dersom det går føre seg mykje som dette, og ein bruker mykje byråkrati osv. på det, er det jo kostbart. Kva tenkjer du om framtida for systemet vårt?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tenker at en av de største utfordringene vi står overfor i Norge, er hvordan vi styrer offentlig sektor. Den er så stor, vi har så mange mål, og vi ønsker å oppnå så mye. Fordi vi ikke kan overlate det til markedet – for vi ønsker ikke at markedet skal styre fordeling av viktige offentlige goder, og vi kan ikke la f.eks. markedet styre politiet – må vi ha noen offentlige rasjonerer, offentlige styringssignaler. Der vil vi alltid slite i en avveining mellom det som kalles detaljstyring, målstyring og mer rammestyring. Jeg mener det er bra at vi nå har fått økt oppmerksomhet om hvor mye vi styrer i detalj, i forhold til å styre i det store. Jeg har også hørt eksempler – også under disse høringene, og jeg forstår det godt – der man ønsker mer meninger om enkeltting som politiet skal gjøre, så jeg tror vi må leve med den avveiningen i mange år framover. Vi finner aldri en endelig løsning på det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 10 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Tusen takk.

Jeg har aldri hørt at du har brukt ordet «ukultur» i denne diskusjonen, aldri hørt at du har sagt at en må få vekk ukulturen. Du har tvert imot sagt at en må endre kulturen. Jeg oppfatter det som et veldig bevisst valg av begreper. Er det riktig?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, i den forstand at jeg oppfatter ukultur som noe mye mer negativt enn at man ikke har en god nok kultur for f.eks. å forstå beredskap – usikkerhet. Derfor har jeg snakket om kultur og å endre kultur istedenfor ukultur – ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men det er ikke noe mer, altså, enn at ukultur kan en lettere gjøre noe med? Men å endre en kultur er jo noen store greier, sånn som vi har forstått deg nå?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, men jeg opplever noe av det som er en felles forståelse, basert på bl.a. 22. juli-kommisjonens rapport – at vi har store, viktige beredskapssetater – politiet, Politidirektoratet – der det er mange fantastiske mennesker, der mange påviselig gjorde en veldig sterk og god innsats 22. juli, og der veldig mange stilte opp og anstrengte seg alt de kunne for å redde liv. Likevel fungerte det ikke, fordi planer som var der, ikke ble tatt i bruk, fordi varsling som skulle vært sendt ut, ikke ble sendt ut, fordi man ikke visste om helikoptre, ikke visste om politibiler og ikke hadde den kommunikasjonen, den forståelsen for hvordan man bedre kunne ha hindret Utøya eller fått politiet raskere til Utøya, f.eks. Da kaller jeg det ikke ukultur, men jeg kaller det en kultur der vi ikke har hatt god nok forståelse av beredskap og risiko.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så sier du videre, at etter hvert er alle prosjekter på plass i sikkerhetsprosjektet, samtidig som det er et fravær av en resultatbasert ledelse. For meg er det utrolig sterkt å høre en statsminister si at det er et fravær av en resultatbasert ledelse. Det er vel noe som har sneket seg inn over tid? Har du noen refleksjoner om hvorfor det har blitt sånn?

Statsminister Jens Stoltenberg: En utfordring er at vi trenger resultater, vi trenger å måle resultater, og vi bør stille krav til resultater. Der det er enkelt å formulere et resultatkrav, er det også enkelt å måle et resultat, f.eks. antall politifolk, oppklaringsprosenter, anmeldte saker. Den type ting er noe man kan telle. Problemet er at på en del områder er det ikke så lett å telle, det er ikke så lett å måle. Beredskap er et sånt område. Det vi må passe oss for, alle vi som er opptatt av en effektiv offentlig sektor, en offentlig sektor der vi stiller krav om målbare resultater, er at vi blir så opptatt av de resultatene som er målbare, at vi glemmer de resultatene som er ikke-målbare eller vanskelig målbare. Beredskap er blant de områdene der det er vanskeligere å måle resultater. Jeg sier ikke at det er umulig, men det er vanskeligere. Dermed kan for mye fokus på spesifikke, målbare resultater fortrenge et mer fundamentalt ansvar, som beredskap. Så dette er komplisert. Jeg har ikke hørt at noen har enkle svar på disse avveiningene. Det betyr ikke at vi ikke skal konfrontere oss selv med dem, men forstå at det er krevende.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dette er jo utrolig viktig. Når en i tillegg sier at det er avgjørende viktig å ha større evne til å samarbeide på tvers, blir det jo enda vanskeligere å måle dette. Til sjuende og sist er det avhengig av et skjønn, en praktisk forståelse av om det en leverer, er bra i forhold til den forståelsen som de menneskene som en skal levere til, har. Du sa videre at det at det er et klart ansvar, og at det ansvaret løses best hos den som er nærmest problemet, er veldig vesentlig. I høringene nå har beho-

vet for kommunikasjon både innen og mellom de ulike beredskapssetater kommet fram, den faglige dyktigheten som politisk sett kalles for kompetanse, har kommet fram, lokalkunnskapen har kommet fram – det som er avgjørende for om en får løst dette nærmest det som er problemet. Er statsministeren enig i at det er en best nytte-kost-vurdering å sette hovedfokuset på nettopp kommunikasjon, kompetanse og lokalkunnskap i situasjonen framover?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg er enig i at det er veldig viktig med lokalkunnskap – nærhet. Nå er det veldig forskjell på kriser, men hele grunnlaget for at Stortinget har vedtatt nærhetsprinsippet og ansvarsprinsippet som styrende for norsk beredskap, er jo at man veldig ofte vil være i en situasjon der den lokale politimesteren, som er den nærmeste til å forstå hva som skal gjøres, har best kjennskap til ressursene. Enten det er flom, det er uvær, det er brudd i telenettet, er det veldig ofte at det er lokale politimestre, fylkesmenn eller ordførere som er de som har det lokale beredskapsansvaret. Så er noen kriser av mer nasjonal karakter, og da må ansvaret løftes oppover. Men nærhetsprinsippet er et sterkt prinsipp i norsk beredskap, gjentatt gang på gang, og jeg støtter det prinsippet. Men det innebærer jo at det da nødvendigvis er mange som har ansvar, og slik bør det være.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstår det. Du nevnte knapphet på personell i nøkkelstillinger. Hva med den faglige dyktigheten, eksempelvis med økt behov for realkompetanse i nøkkelstillinger? Vi ser at både i Oslo politidistrikt og i Nordre Buskerud var operasjonslederne i politiet en kritisk faktor. Det var tydelig at deres realkompetanse ikke var tilstrekkelig i de utrolig krevende situasjonene de kom opp i. Hva er din vurdering av realkompetanse i forhold til formalkompetanse, som i større grad har utviklet seg i samfunnet i de siste 10–20 åra?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg vil være veldig forsiktig med å ha noen skråsikre oppfatninger av det, for jeg føler at jeg ikke har grunnlag for å vurdere om det var tilstrekkelig kompetanse, og hva slags kompetanse, i politiet, Politidirektoratet, Oslo politidistrikt. Men jeg mener generelt at enten det nå er formell kompetanse eller reell kompetanse, er det viktig at vi styrker den i politiet. Økt utdanningskapasitet er et bidrag til det, men bare flere øvelser og å lære mer av øvelser, ta større lederansvar for å øke kunnskap om beredskap, vil jo heve den reelle kompetansen i politiet. Det er en del av det vi er i gang med.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Du sa at omfanget av behovet for forbedring var sterkere enn det du var forberedt på, til tross for at du på en veldig levende måte har beskrevet din egen sikkerhetssituasjon og hvordan du lever med dette hver dag. Hva er det som gjør at vi har kommet i en sånn situasjon at omfanget av forbedring er sterkere enn du var forberedt på? Henger det sammen med politiske og administrative lederes livserfaring, arbeidserfaring – i det hele tatt tilknytning til det faktiske liv, eller hva er din be-

skrivelse av hvordan problemet har kunnet utvikle seg så sterkt som du nå har sagt?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg har gjennom et langt liv i politikken, og som statsråd i Nærings- og energidepartementet og i Finansdepartementet, som statssekretær i Miljøverndepartementet og som statsminister også tidligere, vært borti mange beredskapssituasjoner. Det er min hovederfaring at beredskapssituasjonene er håndtert godt av beredskapssetatene. Jeg nevnte flommen, jeg nevnte 11. september 2001, men også f.eks. all den beredskapen vi har hatt når det gjelder kritiske situasjoner i Afghanistan, hotell Serena, angrepet på «Banken» i Meymaneh, kidnapping og andre kritiske situasjoner vi har vært oppe i. Da har jeg opplevd at systemene har fungert.

Det var altså mer svikt i politiet enn jeg var forberedt på. Og det som har gjort meg mest urolig, er at man hadde planer for et terrorangrep, der det ble bedt om at man skulle trykke på den aller største knappen – og så blir ikke det gjort. Hele ideen vår beredskapsplanlegging bygger på, er at man skal mobilisere opp med en gang, og så heller ha mobilisert litt for mange, og så mobilisere ned. Så fikk jeg inntrykk av at her var det mer at man mobiliserte gradvis.

Det som gjør meg dypt urolig for det, er at det er noe man ville tro var en refleks – at de ikke trengte å ta ut permen for å se at man skulle mobilisere opp. Men her var det altså mangelfull mobilisering av ressurser, av mannskap, av materiell og helikopter. Om det hadde forandret noe, er en komplisert sammenheng. Men at det burde vært fullmobilisert, og så demobilisert, heller enn en gradvis mobilisering, det gjør meg dypt urolig for risikoforståelsen, og det gikk dypere enn jeg trodde ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det du sier, er ...

Møtelederen: Der er tiden omme, og det er Venstre og Trine Skei Grande som har inntil 10 minutter, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg tenkte jeg skulle begynne litt med ledelse. For ledelse er jo også en viktig del av kulturen, altså hvilken ledelseskultur man har i staten. Vil du si at vi nå har en utfordring når det gjelder ledelseskultur i staten? Jeg har en følelse av at man i dag er for opptatt av å bestemme og for lite opptatt av å lede.

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg er litt usikker på hva jeg nå blir spurt om. Hvis jeg blir spurt om jeg mener ledelsen i staten kan bli bedre generelt, og ...

Trine Skei Grande (V): Jeg kan konkretisere det. Syns du den måten vi leder f.eks. POD på, er et godt eksempel på god ledelse?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg mener i hvert fall at 22. juli-kommisjonens rapport og de erfaringene jeg nettopp nå viste til, viser at der er det potensial for bedre ledelse. Det er jo ledelsen som må ta ansvaret for de sviktene som ble dokumentert, at man ikke fikk mobilisert og brukt de politifolkene og ressursene som var der, på en best mulig måte den 22. juli.

Trine Skei Grande (V): Jeg hører du sier at ansvaret for sikkerhet og sikkerhetsprosjektet var helt klart, og det var det nok sikkert. Likevel ble det beskrevet for oss som ganske så rotete. Tror du det er sånn at når SMK har begynt å gripe inn i en sak, kan man lene seg tilbake fordi SMK på en måte er overordnet de andre?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg mener at det bør være omvendt, og min erfaring er at det er omvendt. Min erfaring er at ...

Trine Skei Grande (V): Det er jo ikke akkurat vår erfaring herfra. Her fikk vi beskjed om at FAD hadde ansvaret, SMK eide prosjektet – litt uklart hva det betyr – mens Justisdepartementet fikk beskjed om å følge opp FAD.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nå mener jeg at det generelt er min erfaring at når SMK ringer og tar opp og aktiviserer seg i en sak, vil fagdepartementene gi økt oppmerksomhet til den saken. Jeg er helt sikker på – selv om jeg altså ikke var statsminister den gangen, men det framgår bl.a. av dokumenter som er offentliggjort – at når Statsministerens kontor tok initiativet, var det et uttrykk for at dette anså man som viktig. Og når man sendte brevet i 2004 og sa at det skal følge vanlig ansvarsfordeling mellom departementene, forsto departementene det, og vi har gjentatt det under min regjering.

Trine Skei Grande (V): Men de definisjonene som jeg snakket om, var det Grande Røys som beskrev for oss. Det var mens du var statsminister. Det er en tankegang som jeg har veldig lyst til å få innsikt i, som ingen andre har kunnet forklare meg, men som jeg er helt sikker på at statsministeren kan forklare meg. For Grande Røys var så bekymret for framdriften på dette at hun tok med seg alle sine papirer hjem til sin partileder og medlem av underutvalget, Kristin Halvorsen, for å overtale henne om at dette måtte bli en sak i underutvalget. Det klarte hun. Kristin Halvorsen var enig med statsråden i at dette burde bli en sak i underutvalget. Likevel fikk hun ingen sak i underutvalget, på et prosjekt som du syns er kjempeviktig.

Kan du forklare oss hvorfor du syns at et prosjekt som er kjempeviktig, ikke skal tas i underutvalget, når et viktig medlem faktisk syns at det er en viktig sak?

Statsminister Jens Stoltenberg: Fordi det hadde forsinket gjennomføringen, og her skortet det ikke på møter.

Trine Skei Grande (V): Har dere veldig sjelden møter i underutvalget?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, men det var altså slik at det var ingen grunn til å vente på et nytt møte, simpelthen fordi vi her hadde fattet de nødvendige beslutninger. Her var det bare å iverksette, gjennomføre, og derfor mente vi at det var helt unødvendig å ha en sak i underutvalget. Vi hadde hatt en gjennomgang av sikkerhetsprosjektet i regjeringen tidligere. Vi hadde sluttet

oss til de tidligere vedtak fra den forrige regjeringen om gjennomføring ...

Trine Skei Grande (V): Men statsråden syntes det var viktig. Hun hadde villet ha den «backinga».

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg er helt sikker på at hvis statsråden hadde vært misfornøyd med min beslutning, hadde hun tatt kontakt med meg. Jeg hørte ikke noe mer fra henne. Det jeg derimot hørte, var at Karl Eirik Schjøtt-Pedersen hadde tatt tak i saken, og da tenkte jeg at nå skjer det noe. Da begynte det å skje ting, for han fikk beskjed om å ta kontakt med Heidi Grande Røys og sørge for kontakt med Oslo kommune for å støtte henne i hennes arbeid. Erfaringen er at det er da det begynner å skje noe. Det er da det blir møter i byutviklingskomiteen, da tar politiet kontakt, og det er denne dialogen som til slutt gjør at Oslo kommune snur. Men dessverre: Da de vedtar reguleringsplanen, vedtar de i tillegg at det skal være bebyggelsesplan. Da går det nye år, for å lage sånne planer tar tid. Jeg ser i ettertid at vi burde ha droppet å gå via Oslo kommune, men gått rett på en statlig beslutning, selv om det hadde vært omstridt.

Trine Skei Grande (V): Men du sa her tidligere noe som jeg syntes var litt motsetningsfylt. Du sa at du ønsket at dette skulle være et lokalt prosjekt fordi du syntes det var viktig å ivareta lokaldemokratiet. Men du angrer da, i ettertid, fordi det viste seg at lokaldemokratiet var litt skeptisk? Er det sånn at du bare er for å bruke lokaldemokratiet når lokaldemokratiet er enig med deg, eller hadde det noe med andre ting å gjøre?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, men det handler om at min erfaring med Grubbegata og Oslo kommune er at når det er kritiske sikkerhetsbeslutninger som skal tas, tror jeg vi må gjøre en annen avveining ...

Trine Skei Grande (V): Så du er ikke enig med Martin Kolberg når han sier at det var Ola Elvestuens feil at denne gata ikke ble stengt når den skulle stenges?

Statsminister Jens Stoltenberg: Ansvaret har ligget i FAD hele tiden, og jeg mener at vi har lært. Det tror jeg også den forrige regjeringen ville ment i 2004 da man valgte kommunal plan, som vi sluttet oss til. Hadde man ant at dette skulle ta så lang tid, hadde man gått en annen vei, gjennom statlig plan. Men la meg også føye til at jeg mener at vi ikke bare skal vurdere å bruke statlig plan oftere, men jeg mener – som jeg har varslet i Stortinget i min redegjørelse – at vi må vurdere om vi skal lage egne beslutningssystemer for sikkerhetsprosjekter.

Trine Skei Grande (V): Men det skrev jo flertallet, det skrev Ola Elvestuen inn i en merknad, at hvis regjeringa mente at dette var viktig for sikkerhet, måtte de bare stenge og ikke vente på den bebyggelsesplanen. Men dere valgte likevel å vente på den.

Men jeg har lyst til å spørre om noe annet. Jeg spurte

statsråd Faremo om varsling – det er vi opptatt av i Venstre. Hun sa at varslere var viktig. Jeg regner med at du deler det synet hun hadde på det, og at kritikk er viktig for å komme seg videre. Mener du at vi har en god kultur for varslere i staten?

Statsminister Jens Stoltenberg: Vi ønsker i hvert fall at det skal være en slik kultur, at folk skal varsle når de ser at noe ikke fungerer, og at en del av de tingene vi snakker om også når det gjelder beredskap, er at alle har et ansvar for å si fra.

Trine Skei Grande (V): Syns du det er en god kultur for å kritisere uten å få stempel for å blande seg inn, også på regjeringsnivå?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg mener i hvert fall at vi oppfordrer folk til å si fra når de ser at ting ikke fungerer. Blant de områdene vi har pekt på som en del av opprusting av beredskap nå, er at alle på alle nivåer må bli flinkere til å si fra hvis de ser at noe ikke fungerer.

Trine Skei Grande (V): Din justisminister var inne rett før deg. Jeg spurte henne om hun var enig i at anmodninga om håndhevelsesbistand kom for sent. Det har alle andre innrømt, men hun ville ikke innrømme at den kom for sent. Tror du hun gjør det fordi hun ikke vil komme med kritikk?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tør ikke si noe presist om det, for jeg har ikke foran meg klokkeslettet ...

Trine Skei Grande (V): Mener du bistandsanmodninga kom for sent?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg har ikke i hodet når den kom og ikke kom. Det avgjørende er at de i hvert fall i 22. juli-kommisjonen har dokumentert flere eksempler på at vi ikke fikk utnyttet de ressursene som faktisk var der, på en god nok måte. Jeg tør ikke være presis på alle klokkeslett og alle enkelteksempler, men det er mange eksempler i 22. juli-kommisjonen på ting som sviktet, bl.a. når det gjaldt å bruke både politi ...

Trine Skei Grande (V): Men jeg er litt ute etter kulturen – kulturen for å si fra, kulturen for å kunne kritisere internt, kulturen for at også en statsråd skal kunne si at han er uenig i noe som en annen statsråd har sagt.

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, men jeg mener at en viktig del av at vi nedsatte 22. juli-kommisjonen og ga den full tilgang til alle dokumenter – eller mulighet til å snakke med alle som var interessante for kommisjonen å snakke med, og ba dem være åpne, ærlige og usminket, som vi sa – var nettopp at det skulle legges en mal, en lest, for en kultur der man ikke nølte med å si fra om ting som sviktet. Så svaret på det er at jeg ønsker åpenhet om det.

Trine Skei Grande (V): Statsministeren har vært opptatt av åpenhet og demokrati og ikke naivitet. Alle lande-

ne som har blitt utsatt for terrorangrep, har gjort hastevedtak om nye lover om kriminalitet, om terrorforebygging, og alle har angret etterpå. De har alltid gått for langt i inn gripen, både når det gjelder personvern, og når det gjelder jus.

Nå ligger det mange forslag på bordet som går mye lenger enn det Gjorv-kommisjonen gjør, fordi Gjorv-kommisjonen konkluderer med at vi har det lovverket som trengs på alle disse feltene.

Er ikke statsråden redd for å gå i den samme fella som Bush og andre?

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei, jeg er grunnleggende sett ikke det. Jeg mener at vi nå har sendt ut noen forslag til å styrke lovgivningen, lovverket, når det gjelder ...

Trine Skei Grande (V): Men tror du ikke Gjorv-kommisjonen når den sier at vi egentlig har et lovverk som er godt nok, bortsett fra en enkel endring i våpenloven?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg tror at de forslagene vi har sendt ut med hensyn til å gi adgang til å etterforske og forfølge soloterrorisme, er vel begrunnet i hvert fall som høringsforslag. Så skal vi, når høringen er over, til slutt bestemme oss for om vi fremmer det som lovforslag for Stortinget. Men jeg mener at det er grunnlag for å se på lovverket med hensyn til om vi trenger bedre og sterkere lover. Og ikke minst det at vi har sett hva en soloterrorist kan påføre av skader, gjør at vi er nødt til å være helt trygge på at vi har sterke nok lover på dette området. Men vi har en veldig forsvarlig behandling av lover i Norge, så dette blir ikke vedtatt før vi har tenkt oss grundig om – ved høringer, vurderinger, drøftinger og behandling i Stortinget.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute, og alle partiene har fått stilt de spørsmål de skal innenfor sin egen tid.

Vi går nå over til en runde med oppklarende spørsmål. Det er da fellestid, så jeg ber både spørre og svarer om å være så kort og konkret som mulig.

Først er det saksordfører Bekkevold, deretter er det Christensen. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Jeg har egentlig flere spørsmål på blokka, men det får jeg ikke tid til. Jeg har bare lyst til å be deg om å klargjøre litt hva du mente. Det ble stilt spørsmål ved ditt ansvar og hvordan du på en måte tar konsekvensene av det ansvaret du har hatt. Det ble sammenlignet med Kings Bay og Einar Gerhardsens avgang. Han ønsket ikke selv å gå, men Stortinget ville det annerledes.

Så snakker du om at andre partier har litt ulikt syn, et annet syn, på hva det vil si å ta ansvar – og konsekvensene ved det. Jeg vil bare få klargjort dette og litt hva du legger i det, for du sier ikke at det egentlig handler om et politisk spill når partier som ikke er en del av den rød-grønne konstallasjonen, stiller slike spørsmål.

Statsminister Jens Stoltenberg: Nei. Svaret på det spørsmålet er nei. Men når det gjelder den sammenligningen som komitélederen trakk til Kings Bay og 1963, er det for det første slik som jeg tror vi alle er helt enige om, at det er veldig vanskelig å sammenligne saker, det er veldig forskjellige saker. Men det dreide seg om likheten, at spørsmålet om en regjering eller en statsminister skulle gå av ble en del av debatten. Og med forbehold om alle forskjeller trakk jeg den parallellen at den gangen ønsket statsministeren å bli sittende, men den gangen mente flertallet i Stortinget at han ikke burde sitte. Det skillet gikk etter partipolitiske skillelinjer. Der var det slik at opposisjonen på Stortinget pluss Sosialistisk Folkeparti mente at han burde gå, mens mindretallet på Stortinget, Arbeiderpartiet, mente han burde sitte. Det mener jeg var et partipolitisk skille i en vurdering av hvordan man best tar ansvar. Så får jo partiene her på Stortinget drøfte og mene det de måtte mene på det tidspunktet de ønsker å mene det. Men hvis du spør meg om hva jeg mener om min posisjon, er min vurdering parallell med Einar Gerhardsens, nemlig at jeg mener at den beste måten jeg tar ansvar på, er å få fakta på bordet, lære og iverksette tiltak. Det er den måten jeg tar størst ansvar på for å vise hvor alvorlig denne saken har vært for Norge som nasjon og for dem som er rammet.

Møtelederen: Da er det Christensen, deretter har jeg tegnet meg selv.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Kor langt har Noreg kome, statsminister Stoltenberg? Når eg spør om det, meiner eg at det er mange planar og tiltak som er vedtekne, men har dei vorte effektuerte? Er det slik å forstå at me er betre rusta i dag enn det me var den 22. juli? Er beredskapen styrkt no? Lever me i det nye, trygge Noreg no, eller er det framleis litt igjen?

Møtelederen: Stoltenberg, vær så god.

Statsminister Jens Stoltenberg: Norge er et trygt land sammenlignet med de aller fleste andre land i verden. Beredskapen er styrket, bl.a. ved at det er økt bemanning i politiet, ved at helikopterberedskapen er styrket, ved at det er gjennomført og bevilget mer penger til IKT, og ved at det på andre områder er konkrete ting som er gjort. Men jeg tror det viktigste er at vi er i gang med den kulturen, den holdningsendringen, som jeg har nevnt flere ganger, om ledelse i staten, i beredskapsstatene. Det vil ta tid, og det er ikke slik at man enten får det til eller ikke får det til. Det er en gradvis endring. Øvelser er viktig, kultur er viktig, men jeg vil nevne ett annet område hvor jeg tror vi må gjøre en endring. Det er i forbindelse med tidsfrister. Vi må simpelthen si at på et tidspunkt er et prosjekt nok kvalitetssikret, økonomisk og faglig, og så må man iverksette det. Det er en del av den holdningsendringen jeg mener vi er i gang med, og som jeg håper skal gi oss enda bedre beredskap. Men bedre beredskap betyr ikke at vi kan gardere oss mot framtidige kriser og angrep. Det vil komme nye kriser, vi må være forberedt på nye angrep, men beredskapen skal være bedre.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, deretter er det Foss.

Litt av problemet i denne veldig alvorlige saken er at Gjørsv-kommisjonen peker på noe som er en fundamental svikt, det er ikke svikt på ett eller to områder. Det er en fundamental ledelsesutfordring, som har en kilde, og ofte kan den kilden i slike situasjoner komme fra toppen, hvilket er et av kjerneproblemerkene her. Du sier hele tiden at det øverste ansvaret er ditt. Jeg har lyst til å sitere Hanne Skartveit sist lørdag:

«Dersom ansvar skal bety noe, så må det innebære at den øverste ansvarlige bøyer hodet og trer tilbake.»

Det står videre:

«Svikten vi så 22. juli, skyldes mange års forsømmelser fra hans side.»

Har du forståelse for et slikt syn på ansvar?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg har forståelse for at det kan være ulike meninger om hva det innebærer å ta ansvar, men jeg er uenig i en vurdering av at den måten jeg best tar ansvar på, er å ikke fortsette som statsminister. Jeg mener at den beste måten jeg tar ansvar på, også for det som skjedde den 22. juli, er, som jeg har understreket flere ganger, ved å sørge for at fakta kommer usminnet og ærlig på bordet – det har vi gjort gjennom 22. juli-kommisjonens rapport – at vi lærer av dem, og at vi iverksetter omfattende tiltak for å styrke beredskapen, slik vi er i gang med. Det er min vurdering av hvordan jeg best tar ansvar. Så respekterer jeg at andre kan ha andre vurderinger. Men dette er en alvorlig sak som jeg tar veldig alvorlig og har tenkt mye på, og min vurdering er at den beste måten å ta ansvar på er å gjøre noe med det som sviktet den 22. juli.

Møtelederen: Foss, deretter Langeland. Foss, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg vil bare gripe fatt i en detalj, men som fremstår som ganske viktig, nemlig stengning av Grubbegata og beslutningsprosessen der. Da byplansjefen i Oslo var til høring her, kom hun med en ganske interessant opplysning: Staten kan når som helst stenge en gate og søke om å få lov etterpå, hvis man mener at det av hensyn til landets sikkerhet er nødvendig å gjøre det. Mener du at det for regjeringens vurdering av hensyn til landets sikkerhet er helt avgjørende hva politiet mener, eller kan regjeringen ha en selvstendig oppfatning av landets sikkerhet og dermed også stenge en gate og så søke etterpå, som byplansjefen sa?

Statsminister Jens Stoltenberg: Det som det er anledning til, er at hvis det foreligger en konkret sikkerhetsvurdering, en konkret trussel, kan staten, dvs. politiet, stenge en gate. Men da må det foreligge en slik trussel, og det vurderte jo ...

Per-Kristian Foss (H): La meg bare spørre deg: Hvilken konkret trussel foreligger nå? Gaten er jo stengt nå – foran UD, f.eks.

Statsminister Jens Stoltenberg: Men det er to forskjellige ting. Det andre er at man så kan søke om en omregulering. Det gjorde vi i Grubbegata. Det er en mer omstendelig prosess. Da kan man enten velge statlig plan eller kommunal plan. Den forrige regjeringen valgte kommunal plan. Det var en vurdering jeg fullt ut forstår, og som min regjering støttet, fordi vi mente at når man skal gjøre noe man aldri har gjort før, nemlig å stenge gata av sikkerhetshensyn, var det klokt om man fikk lokalpolitisk forankring i det. Så ser vi i ettertid at den vurdering både den forrige regjeringen og vår regjering gjorde, førte til at dette tok veldig lang tid. Derfor ville man ikke velge den framgangsmåten ved senere tilsvarende tilfeller.

Møtelederen: Da er det Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Sidan Kings Bay har dukka opp her, får eg berre seia at eg er fornøgd med at statsministeren sit og tar det ansvaret som han heilt klart gjev uttrykk for her i dag.

Statsminister Jens Stoltenberg: Du har ikke stemt som Finn Gustavsen, altså?

Hallgeir H. Langeland (SV): Det er det eg nå seier. Så får me jo sjå om opposisjonen, statsminister, går vidare på det sporet dei køyrer på – sånn i hårfin balanse.

Spørsmålet – eg tenkte at du skulle få avslutta litt ideologisk – er i samband med det du var inne på tidlegare: Velferdsstaten – det er avgrensingar for marknaden. Det er me jo politisk ueinige om her på Stortinget. Nokon meiner mykje meir skal ut i marknaden. Betyr det at dersom ei slik retning vinn fram, blir det endå meir ansvarsapulverisering i samband med det me har snakka om – om marknadsmakt og New Public Management?

Møtelederen: Stoltenberg, du får velge om du vil svare på det eller ikke. Det er litt i grenseland – for å si det forsiktig, men vær så god.

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja. Jo, jeg kan berolige komitélederen med at jeg gjerne skal argumentere mot marked når det gjelder eldreomsorg og skole og sånt. Men det skal jeg gjøre i valgkampen og andre sammenhenger. Jeg opplever ikke at noen partier har ment at markedet skal styre beredskapen i landet vårt. Der er det andre typer uenigheter som ligger, og som vi har drøftet i denne høringen.

Møtelederen: Det synes jeg var godt svart. Det er Lundteigen.

Statsminister Jens Stoltenberg: Eneste gode svaret. (Munterhet i salen)

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg håper det er komitéleder og ikke kommentator.

Statsminister, du sa – jeg forsto deg sånn i hvert fall – at

du ønsker mer at man handler på refleks når innsatsleder sier: Trykk på den største knappen! Det er en sånn melding – forsto jeg deg rett – til operasjonssentral om at man skal handle på refleks. Det er et eksempel på resultatbasert ledelse.

Det er ganske krevende å få det til, for du har nå beskrevet alle de fysiske tiltakene som skal på plass, og det blir naturlig nok veldig mye fokus på det, for det er mange interesser knyttet til hvert enkelt tiltak – mye fagforeningsinteresser, distriktsinteresser – i det hele tatt – knyttet til det. Men resultatbasert ledelse, eller mer resultatorientert ledelse, det er det mindre interesse for.

Hva vil du gjøre for å få dette opp og fram, så du får denne refleksen? Er et aktuelt tiltak å få fram noen forbilder som viser en slik innsats, slik at den innsatslederen i Grubbegata kanskje blir forbilde for mange, mange? Er det det du mener?

Møtelederen: Stoltenberg, vær så god.

Statsminister Jens Stoltenberg: Ja, jeg mener vel det jeg har snakket en god del om i denne høringen, nemlig – for å starte på toppen – ledelse, øve mer og øve bedre. For som jeg sier: For meg er det helt åpenbart at når det er en svær bombe i Oslo sentrum, da skal man mobilisere alt – uten å måtte se etter i planverket. For meg framstår det som helt åpenbart. Men det er jo åpenbart at her trengs det mer drilling, mer øvelse, mer bevisstgjøring på det. Og det er det justis- og beredskapsminister Grete Faremo er vel i gang med, den endringskulturen i politiet. Og hun har fått en del ekstra penger til det – fått ekstra stillinger – for å gjøre politiet mer bevisst på beredskap og reagere sterkere ved en tilsvarende krise i framtiden.

Møtelederen: Tiden for oppfølgingsspørsmål er egentlig ute, men vi har én igjen. Så jeg foreslår at vi tar den. Det er Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg føler meg ganske overordnet jeg, men.

Det å lede handler jo også om kultur – jeg begynner der jeg begynte sist – og av og til er det viktig å få utfordret ledelsen og få nye tanker inn. Faremo sa tidligere i høringa i dag at det er ikke lett å bli leder i staten uten at du har klatret gradene innenfor det offentlige. Mener du det er greit? Eller mener du at man burde ha endret praksis for også å kunne endre kultur – spesielt i sånne utfordringer som vi står oppe i nå – og kunne rekruttere folk fra ulike miljø for å kunne utfordre kulturer som allerede i dag består?

Statsminister Jens Stoltenberg: Jeg er helt åpen for at vi også skal hente folk utenfra inn til lederposisjoner i staten, og at folk også kan gå litt på tvers. Nå er det jo også sånn at når vi gjør det, så får vi kritikk. Det er alltid en drøfting av om de har den reelle kompetansen de bør ha, hvis de ikke kommer fra sektoren selv. Men jeg mener vi skal ha et åpent, fordomsfritt syn på hvor vi henter ledere. Det er bra at det er vekslings mellom f.eks. offentlig og privat sektor – begge veier.

Møtelederen: Takk for det.

Da er komiteens utspørring omme. Vi er kommet til det punkt hvor statsministeren kan gi en oppsummering på inntil 5 minutter hvis han ønsker det. Jeg gir ordet til statsminister Stoltenberg. Vær så god.

Statsminister Jens Stoltenberg: Takk, komitéleder.

Denne høringen har handlet om årsak og om ansvar. Det er veldig naturlig. Jeg har registrert en underliggende utålmodighet etter å plassere ansvaret ett sted – finne én ansvarlig. Jeg kan skjønne den utålmodigheten, og jeg respekterer det ønsket.

Samtidig er det viktig å erkjenne, slik jeg har vært inne på i mine svar, at vår modell for beredskap og krisehåndtering innebærer at ulike aktører har ansvaret for ulike deler av beredskapen. Det er et sunt, og det er et klokt, prinsipp i pakt med det beste i norsk tradisjon, som jeg forsvarer fullt ut. Den som er nærmest problemet til hverdags, løser problemet best i krise. Slik vil vi ha det i Norge. Slik er Norge. Derfor er det ikke mulig å tegne et ansvarskart med kun én ansvarlig.

Som regjeringssjef er jeg den som har det øverste ansvaret for alle regjeringens arbeidsområder – også for beredskapen. Det ansvaret tar jeg. De ulike statsrådene i min regjering har ansvaret for sine saksområder og for gjennomføring av sakene på sine områder. I høringen har de tatt dette ansvaret. Tilsvarende har andre aktører i beredskapskjeden tatt ansvaret sitt.

I sum er årsaken til at ulike deler av beredskapen sviktet 22. juli sammensatt; det er flere grunner. Ansvaret for at det skjedde er også sammensatt. Det er ikke ansvarspulverisering. Det er ansvarsplassering, i tråd med de prinsipper storting og regjering har vedtatt.

Regjeringen har ved ulike anledninger etter 22. juli invitert Stortinget til samarbeid. Jeg er glad for at det er bred enighet om det viktigste, og jeg ser fram til å samarbeide

med Stortinget, samarbeide om å lære av det som fungerte, og det som gikk galt, og iverksette tiltak som gjør Norge tryggere. 22. juli-komiteen på Stortinget ga konstruktive og viktige, konkrete bidrag. Jeg er trygg på at kontroll- og konstitusjonskomiteen vil gjøre det samme. Regjeringen vil foreslå ytterligere tiltak i stortingsmeldingen om 22. juli-kommisjonen.

Til slutt: Vi må aldri glemme hvem 22. juli egentlig handler om. 77 mennesker mistet livet, mange ble fysisk skadd, tusenvis bærer sår vi ikke ser – pårørende, venner, kolleger, frivillige. Deres livslange sorg, deres ensomhet og frykt skal være vår motivasjon til å handle. Vi skal tenke på dem som sliter, når vi ruster Norge for en ny krise eller en ny katastrofe. Vi vet ikke når krisen inntreffer, men vi vet at det vil komme nye kriser. Vi vet ikke hva som kommer til å ramme oss, men vi må være forberedt på nye kriser, nye angrep. Og vi skal gjøre alt vi kan for å forebygge. Det er vårt ansvar. Det ansvaret tar vi. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Den siste av i alt fem høringsdager om denne alvorlige saken nærmer seg slutten. Jeg tror det er viktig å huske det statsministeren nå sa i sin avslutning, nemlig hva dette egentlig handler om. I en kontrollhøring fokuserer vi ofte på det som gikk galt, men det var også mye som fungerte.

Og vi skal ikke glemme det alvorlige bakteppet som har rammet de enkelte som har vært involvert i dette, verken nå eller i vår videre behandling.

Jeg vet at statsministeren senere i dag har et oppdrag sammen med Kongen for å dele ut medaljer til de frivillige, som gjorde en uvurderlig innsats. De – og de tjenestemenn og -kvinner – som bidro i det aktive arbeidet 22. juli, gjorde en utrolig god innsats. Det var ikke dem som sviktet. Det var systemet. Og det er det som er grunnlaget for vår jobb videre.

– Denne siste høringsdagen er med det omme.

Høringen slutt kl. 16.59.
